

Л. М. ДЕНИСКО

Ю. К. РУДАКОВА

КНИЖКОВІ ЗНАКИ

НА КНИГАХ ІЗ КОЛЕКЦІЇ РІДКІСНИХ ВИДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

КАТАЛОГ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Л. М. ДЕНИСКО
Ю. К. РУДАКОВА

КНИЖКОВІ ЗНАКИ НА КНИГАХ ІЗ КОЛЕКЦІЇ РІДКІСНИХ ВИДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

КАТАЛОГ

Київ 2017

УДК [027.54(477-25)НБУВ:097](100)"16/19"
Д33

Дениско Л. М. **Книжкові знаки на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського** : каталог / Л. М. Дениско, Ю. К. Рудакова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2017. – 350 с.

ISBN 978-966-02-7750-2

Видання є результатом наукового дослідження книг із колекції рідкісних видань відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. У каталозі вперше представлено зображення та описи екслібрисів різних видів, які засвідчують власність приватних осіб або різних приватних і державних установ на книги, які нині входять до названої колекції. Вперше презентовано описи книжкових знаків книгарень, книжкових складів, палітурних майстерень та інших подібних закладів, власники яких у різний час мали стосунок до примірників колекції. Хронологічно каталог охоплює книжкові знаки XVII–XX, переважно XIX – початку XX ст. Знаки розподілено на шість розділів і подано за іменами власників чи назвами установ-власників у алфавітному порядку. Описи книжкових знаків супроводжуються даними про власника та його бібліотеку, інформацією про книги, на яких цей знак міститься.

Каталог призначений книгознавцям, бібліотекарям, бібліотекознавцям, бібліографам, мистецтвознавцям, бібліофілам, антикварам, колекціонерам книжкових знаків.

Науковий редактор
д-р іст. наук, проф. Г. І. Ковальчук

Рецензенти
канд. філол. наук Р. Є. Кисельов
канд. мистецтвознавства Г. М. Юхимець

Затверджено до друку вченою радою
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

© Л. М. Дениско, Ю. К. Рудакова, 2017
© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського НАН України, 2017

ISBN 978-966-02-7750-2

Передмова

Відділ стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського продовжує розкривати книжковий фонд колекції рідкісних видань. Колекція налічує близько 8 тисяч одиниць зберігання, містить книжки, відібрані за різними критеріями рідкісності та цінності. Тут представлені прижиттєві видання діячів науки, культури та техніки, твори багатьох українських письменників, українські та російські альманахи XIX – початку XX ст., дореволюційні нелегальні видання XIX – початку XX ст., українські та іноземні стародруки. Колекція містить книжки різних форматів – від великого до мініатюрного розмірів, видання як типові для свого часу, так і визначні з точки зору художнього оформлення та поліграфічного виконання. Останні – розкішні, часто подарункові, підносні видання були надруковані, як правило, малим тиражем і є взірцями поліграфічної майстерності.

Склад цього різнопланового, значною мірою досить випадково сформованого зібрання книжкових пам'яток відображений у карткових і електронних каталогах. Примірники колекції досліджуються за тематикою чи за зовнішніми особливостями, як, наприклад: оформлення палітурок або наявність ознак приналежності до приватних зібрань[1]. У 2007 р. вийшов друком каталог Л. М. Дениско «Автографи на книгах колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського». Результатом подальшої роботи з виявлення та дослідження знаків, які засвідчують приналежність і побутування книг, став презентований науковий каталог книжкових знаків, виявлених на примірниках цієї колекції.

Книжкові знаки фіксують зв'язок між примірником видання та його власником. Вони набувають функції джерел бібліотекознавчих відомостей і саме цим можуть бути цікаві науковцям, особливо тим, хто займається відновленням складу бібліотек приватних осіб або установ. Книжкові знаки є об'єктом вивчення як спосіб маркування книжок, свідоцтво їх побутування та розповсюдження, критерій для реконструкції книжкових зібрань, вид художнього твору малої графіки тощо. Актуальним у науковому дослідженні книжкових знаків залишається їх виявлення, атрибуція, облік, систематизація, опис, у перспективі – створення електронної бази даних. Остання може стати базою для проведення віртуальної реконструкції складу історичних зібрань.

Використовуючи досвід відомих дослідників книжкових знаків, зокрема В. Верещагіна [46], А. В'юника [58], У. Іваска [101; 102], С. Івенського [104], Є. Мінаєва [171], А. Соколовського [248] та ін., сучасні фахівці намагаються ширше подати відомості про наявність книжкових знаків у історичних зібраннях приватних осіб, фондах бібліотек, збірках різних інституцій [33; 34; 48; 76; 88; 106; 115; 126; 183; 294; 295; 297 та ін.]. Їхні наукові праці мають описово-інформаційний характер, що є важливим для розкриття великих книжкових фондів. На базі фондів НБУВ у різний час було підготовлено та опубліковано роботи С. Булатової [39], Л. Дениско [83], І. Циборовської-Римарович [283; 548], М. Шамрай [284], Ю. Шемети [286] та ін., в яких описано та досліджено ряд книжкових знаків.

Однією з найбільших проблем при описі книжкових знаків залишається недостатній рівень розроблення та впровадження української книгознавчої термінології. Наприклад, це стосується термінів, що позначають способи виготовлення книжкових знаків-наліпок. Також не вироблено чіткої схеми видового поділу книжкових знаків. Тож ці питання потребують подальшого опрацювання у спеціальних працях.

[1] Перелік видань, у яких розглядаються примірники колекції рідкісних видань, див.: Література про фонд колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (с. 309–310).

Книжкові знаки, що засвідчують власність, приналежність книги приватним особам, їхнім особовим або родовим бібліотекам, книгозбірням установ, поділяються на два основні види: екслібриси та суперекслібриси [171, с. 12].

Слово «екслібрис» (від лат. «ex libris» – «з книг») є полісемантичним поняттям. Зі слів «Ex libris» починаються численні власницькі записи в книжках, які можна вважати рукописними екслібрисами, чи протоекслібрисами. У широкому розумінні екслібрис – це книжковий знак будь-якого типу та способу виготовлення та нанесення на книгу, який вказує на приналежність книжки певній особі чи установі. У вузькому розумінні екслібрис – це аркушик паперу із зображенням, виготовленим у будь-який спосіб, яке засвідчує власність на книжку; цей аркушик наклеюється на книгу. Найбільш характерне місце для екслібриса, особливо наліпки, – це зворот верхньої кришки оправи (верхньої частини обкладинки).

Суперекслібрис – це зображення, відтиснене на оправі. Найчастіше суперекслібрис розташовується в центрі верхньої кришки оправи, рідше – на обох кришках оправи, корінці чи в іншому місці зовнішньої частини оправи.

Серед невласницьких книжкових знаків окрему групу складають знаки видавців – видавничі та друкарські марки [2]. Їхнє традиційне місце – титульний аркуш або його зворот, а також останній аркуш видання. Інші невласницькі книжкові знаки – книготорговців, палітурників тощо – не мають спеціальної назви. Такі книжкові знаки, насамперед наліпки, найчастіше розташовуються на внутрішній стороні оправи / обкладинки у верхньому чи нижньому куті.

За способом виготовлення та нанесення на книгу книжкові знаки можуть бути:

- намальовані на сторінці книги (не мали широкого поширення, побутували до часу винайдення книгодрукування);
- надруковані в книзі (видавничі та друкарські марки) – проставлялися на всіх примірниках видання;
- відтиснені на сторінці / сторінках книги чи оправи / обкладинки: фарбові штемпелі, конгревні (рельєфні) штемпелі, сургучеві печатки, суперекслібриси;
- намальовані, друковані, відтиснені чи виготовлені в інший спосіб зображення на аркуші паперу та наклеєні на книгу (наліпки).

За змістом книжкові знаки поділяються на шрифтові, гербові, сюжетні (сюжетно-тематичні) [171, с. 16], орнаментовані, комбіновані.

Шрифтові – найбільш прості в оформлені книжкові знаки, оскільки містять лише текст, іноді з невеликими фігурними елементами. Перші з таких екслібрисів виготовляли друкарським способом на аркушах паперу та наклеювали на книгу. Пізніше набув поширення спосіб нанесення тексту за допомогою каучукових або металевих штампів і штемпельної фарби. Підвидом шрифтових є книжкові знаки, на яких зображена монограма чи вензель власника книжки, друкаря, палітурника тощо (найчастіше такі знаки називають вензелевими, деякі дослідники виділяють їх в окремий вид). До цього ж підвиду належать тиснені ініціали на кришках оправи та корінцях книг.

Гербові книжкові знаки – це гравюри із зображенням гербів. У Європі гербові екслібриси та суперекслібриси були, напевно, найдавнішими власницькими книжковими знаками.

Сюжетні (або сюжетно-тематичні) екслібриси – це мініатюрні гравюри, часто виконані майстрами живопису та графіки. Вони виникли завдяки зацікавленню гравійованим екслібрисом «великих німецьких майстрів XVI ст. Альбрехта Дюрера, Лукаса Кранаха, Ганса Гольбейна та інших, які вперше стали зображати герб у обрамленні алегоричних малюнків» [171, с. 16].

Іноді неможливо віднести книжковий знак до певного виду за змістом. Характерним прикладом

[2] У каталозі видавничі та друкарські марки не розглядаються.

може бути шрифтовий екслібрис, оздоблений зображенням геральдичної корони. У такому разі, можливо, є сенс називати такий знак комбінованим. У широкому значенні комбінованим є книжковий знак із зображенням, приміром, герба, корони, орденів, обрамлених вінком чи оздоблених пишними візерунками, із підписом, що засвідчує власність.

За приналежністю окремо виділяються дарчі та універсальні книжкові знаки; за змістом вони можуть відноситися до будь-якого виду. Дарчі екслібриси своїм текстом, як правило, засвідчують акт дарування книжки чи книгозбірні власником або після його смерті іншими особами певній особі чи установі. Універсальний книжковий знак – це екслібрис-заготовка, екслібрис-рамка, в яку власник вписує своє прізвище. Перші універсальні книжкові знаки в Росії було надруковано Товариством М. О. Вольфа наприкінці XIX – на початку XX ст. [27, с. 145; 171, с. 61–65].

Примірники колекції рідкісних видань демонструють широкий видовий спектр книжкових знаків. Їхні власники – представники різних епох, суспільних верств, професій і сфер діяльності, майнового стану, художнього смаку – замовляли та використовували різноманітні за змістом і способом виготовлення книжкові знаки. Сукупно вони дають уявлення про час побутування, власників книг і бібліотечних збірок у цілому, книжкову моду та книжкову культуру певної доби та регіону.

У презентованому каталозі представлено зображення та описано 469 книжкових знаків XVII–XX ст. Каталог складається з передмови, шести розділів, у яких книжкові знаки згруповано за алфавітом прізвищ осіб або назв установ-власників, і науково-довідкового апарату: літератури про книжкові знаки та про фонд колекції рідкісних видань НБУВ, покажчика книжкових знаків установ, іменного покажчика, списку скорочень.

У першому, найбільшому, розділі представлено описи 232 книжкових знаків, які засвідчували приналежність книжок 199 приватним особам або родинам [3]. Тут вміщено екслібриси відомих українських, російських і польських письменників, науковців, педагогів, державних, громадських і культурних діячів, купців, поміщиків, чиновників, військових, служителів церкви тощо. Також зафіксовано екслібриси представників аристократії, державних і церковних діячів, чиновників, науковців із Італії, Пруссії, Румунії, Саксонії, Словенії, Франції, Швейцарії, Шотландії.

У другий розділ виділено 19 книжкових знаків чотирьох представників російської імператорської родини Романових. Рішення про виокремлення цих знаків у окрему групу було прийнято з огляду на відмінну форму іменування таких осіб – за іменем, а не прізвищем, а також через особливості примірників, на яких містяться їхні книжкові знаки, а саме: оправи, виготовлені з використанням різних видів якісної шкіри, шовкових муарових тканин, дублюри, тиснення золотом, золочені обрізи, наявність лясе тощо.

У третьому розділі згруповано 50 книжкових знаків 22 різноманітних установ: бібліотек, наукових і навчальних закладів, товариств, музеїв. Переважають установи, що функціонували в Києві в XIX – на початку XX ст., але також представлені заклади, що діяли в XVII–XX ст. у Кам'янці-Подільському, Львові, Ніжині, Орші (Білорусь), Решелі (Польща), Москві, Санкт-Петербурзі, Берліні, Парижі.

У четвертому розділі представлено значну кількість, а саме 79 книжкових знаків 54 книготорговців, книгарень, бібліотек при книгарнях, книжкових складів. Функціонування цих книжкових знаків наочно демонструвало бажання книгопродавців довести, що вони не лише мають відношення до розповсюдження книг, але й розуміються на книжковій справі, їх цікавлять не тільки фінансові над-

[3] У каталозі не презентуються як самостійні книжкові знаки (із зображенням і описом) тиснені ініціали на корінцях книг, якщо на примірнику є інші книжкові знаки того ж власника (наліпки, штемпелі тощо); наявність таких ініціалів зазначається у примітках до відповідних примірників.

ходження від продажу книжок. Часом при магазинах діяли бібліотеки-читальні, концертні зали та концертні бюро, адже їхні власники розуміли, що саме в такий спосіб вони зможуть привернути увагу більшої кількості клієнтів і ознайомити покупців із книгами. Власники книгарень випускали каталоги своєї продукції і таким чином впливали та виховували смаки читачів. Завдяки книготорговельним каталогам вони – наприклад, В. І. Клочков, Л. та В. Ідзіковські – успішно вели книжкову торгівлю.

Питання, чи вважати книжкові знаки книготорговців екслібрисами, чи ні, є дискусійним і вже багато разів обговорювалося у спеціальній літературі. Наприклад, У. Іваск стверджував, що не потрібно їх ставити в один ряд із власницькими екслібрисами, оскільки вони несуть лише одну інформацію – назву книготорговельної фірми та переслідують суто рекламну мету. Ми переконані, що книжкові знаки книгопродавців також вимагають обліку, дослідження та введення в науковий обіг, адже вони є джерелом інформації про шляхи розповсюдження книжкової продукції, функціонування книготорговельної мережі, а також про конкретних осіб, які зробили суттєвий внесок у книготорговельну справу. Завдяки презентованим книжковим знакам книготорговців, книгарень, книжкових складів локалізуються такі центри книжкової торгівлі, як Київ, Кам'янець-Подільський, Ніжин, Одеса, Полтава, Москва, Санкт-Петербург, Рига, Варшава, Познань, Берлін, Відень, Париж, Болонья тощо. Окремі книжкові знаки книготорговців – В. І. Клочкова, П. І. Крашеніннікова та ін., – виконані майстрами живопису та графіки, є зразками художніх творів малої графіки.

У п'ятому розділі вміщено 26 книжкових знаків 22 палітурників і власників футлярних фабрик і палітурних майстерень. Подати про них інформацію в каталозі нас спонукав зростаючий інтерес науковців до історії палітурної справи, діяльності окремих майстрів, власників палітурних майстерень, особливо виробників художніх оправ, виконаних на замовлення. Великої відомості на рубежі XIX–XX ст. набули петербурзькі палітурники Е. Ро (Роу), В. Нільсон, А. Шнель, А. Д. Петерсон, московські А. Петцман, З. М. Тарасов. У фонді колекції рідкісних видань зберігаються книги в оправах, виготовлених у майстерні А. Шнеля. У XIX – на початку XX ст. з'явилася мережа палітурних майстерень і фабрик, які виробляли недорогі типові оправи та діяли у Києві, Житомирі, Львові, Одесі, Берліні, Будапешті, Варшаві, Парижі, Санкт-Петербурзі та інших містах. Одночасно серед книг колекції рідкісних видань трапляються справжні шедеври мистецтва палітурної справи. Не всі вони позначені прізвищем палітурника. Оправи на книгах із нашої колекції ще потребують вивчення та визначення майстрів, які їх виготовили.

У шостий розділ виокремлено 22 неідентифікованих книжкових знаки та 41 нерозшифрований ініціал на корінцях книг.

Кожен опис книжкового знаку в каталозі містить:

- інформацію про власника книжкового знаку (приватну особу, установу) та відомості про бібліотеку: обсяг і склад її фонду, історичну долю (якщо ці дані вдалося віднайти);
- зображення книжкового знаку;
- опис книжкового знаку за схемою, наведеною нижче;
- скорочений бібліографічний опис книги (книжок), у якій міститься даний книжковий знак, шифр книги в колекції рідкісних видань, наявність на книзі інших книжкових знаків, автографів;
- розміщені у хронологічному порядку посилання на архівні, друковані, електронні джерела з відомостями про власника книжкового знаку, описом або зображенням книжкового знаку.

Дані про власника книжкового знаку (прізвище, ім'я, по батькові, роки життя, короткі біографічні відомості), установу (місцезнаходження, якщо воно не зафіксовано у назві, роки функціонування, сучасну назву, якщо заклад досі діє, напрям діяльності) та її бібліотеку взято із довідкових ви-

дань. Відомості про деяких власників відшукати не вдалося. Ініціали нерозкритих імен і по батькові подаються мовою оригіналу (якщо на книжковому знаку вони подані українською) чи у квадратних дужках транслітерацією відповідно до того, як вони зазначені на екслібрисі.

Усі книжкові знаки описано за розробленою схемою:

- вид знаку за різними ознаками: екслібрис, суперекслібрис, книжковий знак (книгопродавця, палітурника тощо); друкований, гравійований (з більшою деталізацією, якщо це можна встановити за бібліографією); текстовий, гербовий, сюжетний, орнаментований, комбінований; дарчий; універсальний. Якщо неможливо однозначно віднести до якогось певного виду – зі знаком запитання;
- спосіб виготовлення та нанесення на книгу: фарбовий штемпель, наліпка, конгревне тиснення (на аркушах книги), тиснення сліпе, золотом або фарбою (на оправі – для суперекслібрисів), сургучева печатка;
- форма знаку: прямокутна, овальна, кругла тощо. Форма, яку не можна визначити, не зазначається;
- наявність рамки (або «без рамки»): лінійної, фігурної, орнаментальної, подвійної, з зубцями, у вигляді книги тощо;
- колір. Не зазначається, якщо знак (наліпка) чорно-білий;
- розміри знаку в міліметрах (висота / ширина чи діаметр; зображення більшості знаків відтворено в натуральну величину);
- зображення, якщо є: герб, корона, сюжет, художні елементи тощо;
- текст (або «без тексту»). Якщо текст не українською чи російською мовою, то у дужках подається його переклад українською мовою;
- відомості про автора книжкового знаку, місце та час виготовлення, якщо вдалося їх встановити.

Описані в каталозі книжкові знаки є джерелом актуальної інформації, яка може бути використана при проведенні бібліографічної та фізичної реконструкції фондів історичних колекцій і давніх бібліотек. Каталог книжкових знаків призначений для співробітників бібліотек, які працюють з великими книжковими фондами та новими надходженнями букіністичної літератури. Він може бути корисний для книгознавців, бібліотекознавців, бібліографів, істориків, мистецтвознавців, які вивчають історію книги та книжкових знаків, досліджують побутування та розповсюдження друкованих видань, коло наукових, літературних або художніх зацікавлень видатних особистостей, розвиток книжкової культури та мистецтва малих форм графіки в різні часи, історію книжкових колекцій і книгозбірень, роль бібліотек у суспільному житті.

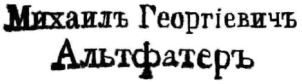
* * *

Науковий каталог «Книжкові знаки на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», продовжуючи розробку теми провенієнцій на примірниках колекції, задумала та значною мірою підготувала колишня співробітниця відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ Людмила Михайлівна Дениско. Текст потребував редагування, в процесі якого був суттєво доповнений. Так у роботи з’явився другий автор.

Автори каталогу висловлюють вдячність колегам – співробітникам відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ за допомогу в підготовці та остаточній редакції роботи. Особливо дякуємо Галині Іванівні Ковальчук за допомогу щодо термінології та бібліографії книжкових знаків, Наталії Петрівні Бондар – за поради щодо структури роботи та опису знаків, допомогу щодо термінології та надану інформацію про персоналії та бібліографію, а також Ірині Олегівні Римарович за надану інформацію про бібліографію та можливість опрацювати малодоступне багатотомне видання Р. Афтаназі про шляхетські резиденції.

Альтфатер Михайло Георгійович (Єгорович; 1840–1918) – генерал від артилерії. Випускник Михайлівської артилерійської академії (1858). Співробітник Артилерійського департаменту Військового міністерства, пізніше – Головного артилерійського управління. Учасник російсько-турецької війни 1877–1878 рр. Член Держради (1904–1906).

М. Г. Альтфатер мав у Санкт-Петербурзі бібліотеку історичного змісту (бл. 16 тис. томів у 1904 р.).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 9 х 34 мм, текст «Михаилъ Георгіевичъ Альтфатеръ». Кінець XIX ст.

Книга: *Хрущов Д. П.* Материалы для истории упразднения крепостного состояния помещичьих крестьян в России в царствование императора Александра II. Vol. II : 1859 и 1860. – Берлин, 1861. (Р 4454). – Також штемпелі: «Библіотека Коллегии Петрогр. узла Николаевской Ж. Д.», «Науково-дослідча катедра історії Української культури ім. акад. Д. І. Багалія», «Бібліотека інституту Т. Г. Шевченка».

Джерела: Адресная книга русских библиофилов и собирателей гравюр, литографий, лубков и прочих произведений печати / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 4; Альтфатер М. Г. // Военная энциклопедия / изд. Сытина. – СПб., 1911. – Т. 2. – С. 374–375; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – С. 59; Альтфатер М. Г. // Немцы России : энциклопедия. – Москва, 1999. – Т. 1. – С. 49–50; *Исмаилов Э. Э.* Золотое оружие с надписью «За храбрость» : списки кавалеров, 1788–1913. – Москва, 2007; Альтфатер М. Г. // *Федорченко В.* Императорский Дом: выдающиеся сановники : в 2 т. – Красноярск, 2001. – Т. 2. – С. 48–49; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1708–1918. – Москва, 2004. – С. 45; *Шилов Д. Н.* Члены Государственного Совета Российской империи, 1801–1906. – СПб., 2007. – С. 29–31; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918. – Москва, 2010. – С. 45; Альтфатер, Михаил Георгиевич // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2010. – Т. 1. – С. 398–399; Альтфатер, Михаил Егорович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Альтфатер_Михаил_Егорович; Альтфатер М. Г. [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://library.karelia.ru/cgi-bin/monuments/exlibris_view.cgi?id=1408&folder=270.

Антонович Дмитро Володимирович (1877–1945) – український історик культури, мистецтва та театру, мистецтвознавець, архівознавець, музеєзнавець, громадський і політичний діяч. Син українського історика, професора Київського університету св. Володимира Володимира Боніфатійовича Антоновича (1857–1932), чоловік художниці Катерини Серебрякової (1884–1975). Літературні та політичні псевдоніми: Войнаровський, Северин Войнилович, Шельменко, Муха, Подорожний, Скриптор, Gutta та ін.

Навчався на філологічному факультеті Харківського університету. Організатор Харківської групи Революційної Української Партії (1901). Один із засновників РУП, член її ЦК (1902), член закордонного комітету партії у Львові (1903). Редактор партійних органів – газет «Гасло» та «Воля» (1902–1905). Викладач історії мистецтв у Київській мистецькій школі. Член Української Центральної Ради, заступник голови Центральної Ради (1917), займався питаннями військового

будівництва та створення української армії та флоту. Перший морський міністр України (9.01–14.03.1918). Міністр мистецтва в уряді УНР (1918–1919). Голова дипломатичної місії у Римі (1919). З 1919 р. в еміграції, з 1922 р. мешкав у Празі. Засновник і директор Музею визвольної боротьби України в Празі із театральним і шевченківським відділеннями (1925). Засновник і перший директор Української студії пластичного мистецтва у Празі (існувала в 1923–1952 рр.). Один із засновників Українського товариства прихильників книги у Празі (1927). Один з організаторів, ректор (1928–1930, 1937–1938) і професор Українського вільного університету у Відні та Празі, голова Українського історично-філологічного товариства у Празі. Автор праць «Із історії церковного будівництва на Україні» (вип. 1, Прага, 1925), «Триста років українського театру. 1616–1919» (Прага, 1925), «Українська культура» (Київ, 1993) та ін.

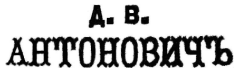
Книгозбірня Д. В. Антоновича містила книжки з мистецтвознавства, історії мистецтва, театру. У НБУВ зберігається значна частина книжкового зібрання батька Д. В. Антоновича – В. Б. Антоновича, яке надійшло переважно з 1-го історично-філологічного відділу ВУАН. Чи були між собою пов'язані бібліотечні зібрання В. Б. Антоновича та Д. В. Антоновича, не відомо.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 7 х 63 мм, текст «*Дмитро Антонович.*». Початок XX ст.

Книга: *Грушевський М. С.* Барское староство, исторические очерки (XV–XVIII в.). – Киев, 1894. (Р 6789).

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 8 х 28 мм, текст «Д. В. АНТОНОВИЧЪ».

Книга: *Куліш П. О.* Листи съ хутора. Лист I и II : Про города й села. – СПб., 1861. (Р 647).

Джерела: *Коллард Ю.* Спогади юнацьких років. – Торонто, 1972; *Ульяновський В.* Дмитро Антонович / В. Ульяновський, С. Ульяновська // Українська культура : лекції за ред. Дм. Антоновича. – Київ, 1993. – С. 505–514; Малий словник історії України / відп. ред. В. Смолій. – Київ, 1997; Дмитро Володимирович Антонович // *Верстюк В. Ф.* Діячі Української Центральної Ради : біогр. довідник / В. Ф. Верстюк, Т. С. Осташко. – Київ, 1998. – С. 63–65; *Шандра В.* Антонович Дмитро Володимирович // Українські архівісти : біобібліогр. довідник. – Київ, 1999. – Вип. 1; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; *Головченко В.* У боротьбі за вільну Україну (політичний портрет Дмитра Антоновича) // Київська старовина. – 2002. – № 3. – С. 142–151; Антонович Дмитро Володимирович / Ю. А. Пінчук // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 106–107; Антонович Дмитро Володимирович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 8–9; *Мамчак М.* Флотоводці України : Антонович Дмитро Володимирович, міністр морських справ УНР [Електронний ресурс] // Українське життя в Севастополі. – Режим доступу : http://ukrlife.org/main/prosvita/_anton.html; Антонович (урожд. Серебрякова) Екатерина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.artrz.ru/1804782410.html.

Аракчеєв Олексій Андрійович (1769–1834), граф – російський державний і військовий діяч, генерал від артилерії, комендант Санкт-Петербурга, член Держради, воєнний міністр (1808), начальник військових поселень (1817). Проводив реакційну політику, внаслідок якої відбулися

повстання бузьких козаків (1817), Чугуївське повстання (1819), масові виступи селян Катеринославської губернії (1820).

Бібліотека графа О. А. Аракчеєва складалася із подарованого йому книжкового зібрання барона Б. Б. Кампенгаузена (1772–1823), книг, підписаних і презентованих авторами, а також книг, придбаних самим графом. Бібліотека збиралася з 1795 р.; за каталогом, виданим у 1824 р., нараховувала понад 11 тис. томів. Пожежа у маєтку О. А. Аракчеєва Грузино (нині село Грузино Чудовського р-ну Новгородської обл., РФ) у 1827 р. знищила значну частину книжкового зібрання, а також чимало рукописів та історичних документів. У 1834 р. зібрання у Грузино нараховувало 3780 назв у 11 184 томах, а разом з малою бібліотекою в Петербурзі – до 15 тис. книг, періодичних видань, естампів і карт. Після смерті О. А. Аракчеєва його майном займалася спеціально створена комісія, за наказом якої всю бібліотеку було перевезено до Санкт-Петербурга. За рішенням комісії книги та матеріали було частково розподілено між Новгородським кадетським корпусом (бл. 1500 назв), Головним штабом, Інженерним архівом, Артилерійським департаментом, Морським штабом, Власною Його Імператорської Величності Канцелярією та Синодальною бібліотекою. Значну частину зібрання було розпродано на аукціоні. В РДБ у відділі рідкісних книг зберігається 11 видань з екслібрисами О. А. Аракчеєва; на цих книжках наявні також книжкові знаки ряду інших книжкових зібрань, зокрема бібліотеки Генерального штаба, Московського Публічного музею. У Костромській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Н. К. Крупської знаходиться колекція книг О. А. Аракчеєва кількістю 29 од. зб., переважно військової тематики, передана їй у 1940-х рр. із бібліотеки 3-го Ленінградського артилерійського училища, переведеного у Кострому в роки Другої світової війни.

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 90 х 77 мм, із зображенням родового герба Аракчеєвих, під щитом на стрічці три ордени: св. Олександра Невського, св. Володимира, св. Андрія Первозванного; текст девізу «БЕЗЪ ЛЕСТИ ПРЕДАНЪ». Власник не зазначений. Художник М. І. Уткін (1780–1863). Близько 1818 р.

Книга: *Mordant-de Launax J.-C.-M.* Le bon Jardinieri Almanach pour l'annè 1814 : Avec Supplement. – A Paris, [1814]. (Р 7180).

Джерела: Герб рода Аракчеевых // Общий гербовник дворянских родов Всероссийской империи, начатый в 1797 г. – [СПб., 1799]. – Ч. 4. – № 15; Девизы русских гербов. – СПб., 1882. – С. 4; Аракчеевы // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1890. – Т. 3 (II). – С. 7–8; *Бокачев Н.* Описи русских библиотек и библиографические издания, находящиеся в исторической и археологической библиотеке Н. Бокачева. – СПб., 1890. – С. 111. – № 342; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 1321; [Екслібрис О. А. Аракчеєва] // Антиквар. – 1903. – № 1/4. – С. 43. – Рис. 31; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 55. – Рис. 31; *Быков А. А.* Русские книжные

знаки в коллекции Ю. Б. Иверсена // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1926. – Вып. 7/8. – С. 27; 1927. – Вып. 9/10. – С. 26; *Ячменихин К. М.* Алексей Андреевич Аракчеев // Вопросы истории. – 1991. – № 12. – С. 37–50; *Папешин В. А.* К истории библиотеки А. А. Аракчеева // Актуальные проблемы теории и истории библиофильства : материалы VI международ. науч. конф. – СПб., 1997. – С. 40–41; *Ячменихин К. М.* Библиотека «фрунтового солдата» // Библиофил. – Москва, 1999. – № 1. – С. 105–112; Аракчеєвщина / О. В. Ясь // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 115–116; Аракчеев, Алексей Андреевич // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2011. – Кн. 2. – С. 29–37; Коллекция А. А. Аракчеева [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=A; Экслибрис Аракчеева Алексея Андреевича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geol.msu.ru/deps/ore/borodaev/gerb/gerb-7.html; *Свиньин П. П.* Поездка в Грузино [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ruslit.com.ua/russian_classic/svinin_pp/poezdka_v_gruzino.12701.

Арбузов Д. [А.]. Можливо, Арбузов Дмитро Олексійович (?–1861) – генерал-майор від інфантерії, командир лейб-гвардії 4-го Стрілецького полку (1854–1856), командир 38-го Тобольського піхотного полку (1857–1860).

Відомі інші особи з таким же прізвищем та ініціалами – купець ІІ гільдії та співробітник журналу «Русская старина» в 1890-х рр.

Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, розміри 33 х 78 мм, текст «*Изъ книгъ Д. А. Арбузова.* №__».

Книга: Памятная книжка на 1858 год. – СПб., 1858. (Р 833).

Джерела: Арбузов Д. А. // *Богданович Е. В.* Стрелки императорской фамилии: история 4-го л.-гв. Стрелкового Императорской фамилии батальона. – СПб., 1881. – С. 182; *Труханов А. А.* Каталог книжных знаков (ex-libris). – Петроград, 1919. – С. 23; *Адарюков В. Я.* Редкие русские книжные знаки. – Москва, 1923. – С. 23; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918. – Москва, 2004. – С. 54; Арбузов, Д. А. // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2011. – Кн. 2. – С. 44; Лейб-гвардии 4-й Стрелковый Имп. Фамилии полк [Електронний ресурс] // Русская императорская армия. – Режим доступу : http://regiment.ru/reg/I/A/16/3.htm; Тобольский 38-й пехотный полк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Тобольский_38-й_пехотный_полк; ООО «Аукционный Дом «Империя». Аукцион № 10. 12.02.2011 : [екслібрис Д. О. Арбузова на книзі «Наставление ищущим премудрости» (СПб., 1806), лот 11] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.auction-imperia.ru/book/10.htm.

Барац Леонід Германович (?–1961) – юрист, викладач. Автор праць із банківської справи та статистики.

Нащадок єврейського вченого-юдаїста та праведника Бен-Рабби-Цадока (абревіатура – «Барац»). Закінчив юридичний факультет Київського університету. Директор Київського відділення Російського для зовнішньої торгівлі банку, член попечительської ради та професор Київського Комерційного інституту, присяжний повірений Київської судової палати. Голова контрольної комісії Київського товариства надання допомоги єврейському населенню, яке постраждало від військових дій (1914–1917). В 1922–1925 рр., у Берліні – член Російського Академічного Союзу, голова Культурно-просвітницької комісії Союзу російських євреїв Німеччини, викладач Російського Наукового інституту. Після

трагічної загибелі сина Марка (9 лютого 1926 р.) приїхав до Києва, щоб розпорядитися своїм майном. Передав Київському інституту народного господарства (колишній Комерційний) значну частину своєї родинної бібліотеки – понад 3 тис. книжок, головним чином з економіки, статистики, фінансів; на ці книги проставив відбиток спеціально для цього виготовленим штемпелем. Щонайменше 10 тис. томів віддав букіністам на продаж. Незначну частину бібліотеки, але найбільш цікаву (книги з юдаїки та мистецтва) вивіз за кордон. Із 1927 р. мешкав у Парижі. Працював комерційним директором тижневика «Иллюстрированная Россия» (изд. 1924–1940), професором у Комерційному інституті та Франко-російському інституті соціальних наук. З 1936 р. проживав у Монте-Карло.

Із книжок кол. викладача Кінг"у
Л. Г. Бараца, подарованих Кінг"ові
на спомин його померлого сина сту-
дента Електро-Технічного Інститу-
ту в Нансі. Марка Бараца
Київ, 1927 р.

Шрифтовий екслібрис, дарчий, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 35 х 65 мм, текст «Із книжок кол. викладача Кінг"у Л. Г. Бараца, подарованих Кінг"ові на спомин його померлого сина сту-дента Електро-Технічного Інституту в Нансі. Марка Бараца Київ, 1927 р.».

Книга: *Чичерин Б.* Польский и еврейский вопросы: ответ на открытые письма. – Берлин, 1899. (Р 5356).

Джерела: *Бердичевский Я. И.* Народ книги. К истории еврейского библиофильства в России. – Изд. 3-е, испр., доп. – Киев, 2009. – С. 40–43; *Бердичевский Я. И.* Еврейские книжники Украины: из истории людей и экслибрисов [Електронний ресурс] // Альманах «Егупец» № 13. – Режим доступу : http://www.judaica.kiev.ua/Eg13/03-16.htm.

Барвінський Олександр Григорович (1847–1926) – український педагог, історик літератури, редактор, публіцист, громадський і політичний діяч. Літературні псевдоніми та криптоніми: Подолянин Олег, Александер Б., Австрієць, Verax, Олекс. Барв., Ол. Б., Б-ський Ол. та інші.

Навчався у Львівському університеті. Займався організацією просвітницької роботи на Тернопільщині. З 1886 р. видавав «Руську історичну бібліотеку» (вийшло 24 томи). Заступник голови товариства «Просвіта» (1889–1895). Голова Українського педагогічного товариства (1891–1896), голова НТШ (1892–1897). У 1891–1907 рр. – депутат Державної ради, в 1894–1903 рр. – депутат Галицького крайового сейму. Засновник Християнсько-суспільної партії. В 1917 р. іменований довічним членом палати панів австрійського парламенту. В 1918–1919 рр. секретар освіти та віросповідань у Державному секретаріаті ЗУНР. Друкувався у виданнях «Правда», «Мета», «Русь», «Русалка».

ОЛЕКСАНДЕР БАРВІНЬСКИЙ

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 7 х 50 мм, текст «ОЛЕКСАНДЕР БАРВІНЬСКИЙ».

Книги:

1. Правда : Письмо наукове и литературне. – Львів, 1867–1868. – Рочник 1–2. (Р 3144). – Також штемпель «Archivum et Bibliotheca Familiae Barwiński».

2. Правда : Письмо літературно-політичне. – Львів, 1875. – Рочник 8. (Р 3149). – Також штемпель «Archivum et Bibliotheca Familiae Barwiński».

2) Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у лінійній рамці, червоного кольору, розміри 40 х 35 мм, із зображенням герба Ястжембець (Jastrzębiec), текст «ARCHIVUM ET BIBLIOTHECA FAMILIAE BARWIŃSKI» [Архів і бібліотека родини Барвінських].

Книги:

1. Правда : Письмо наукове и литературне. – Львів, 1867–1868. – Рочник 1–2. (Р 3144). – Також штемпель «Олександер Барвіньский».

2. Правда : Письмо наукове и литературне. – Львів, 1869. – Рочник 3. (Р 3145).

3. Правда : Письмо наукове и литературне. – Львів, 1870. – Рочник 4. (Р 3146).

4. Правда : Письмо літературно-політичне. – Львів, 1875. – Рочник 8. (Р 3149). – Також штемпель «Олександер Барвіньский».

5. Правда : Місячник для словесности, науки и політики. – Львів, 1880. – Рочник 13. (Р 3154).

6. Правда : Місячник політики, науки і письменства. – Львів, 1888. – Рочник 14, т. 1. (Р 3156).

7. Правда : Місячник політики, науки і письменства. – Львів, 1891. – Рочник 1891. (Р 3160). – Також штемпель «Олександер Барвіньский Львів ул. св. Миколая 13, II. поверх».

8. Правда : Місячник політики, науки і письменства. – Львів, 1893. – Рочник 1893. (Р 3169).

9. Правда : Місячник політики, науки і письменства. – Львів, 1895. – Рочник 1895. (Р 3171).

10. Правда : Місячник політики, науки і письменства. – Львів, 1896. – Рочник 1896. (Р 3172).

11. Правда : Ілюстроване письмо тижневе для руського народу. – Львів, 1897. – Рочник 22. (Р 3173).

12. Правда : Ілюстроване письмо для руського народу. – Львів, 1898. – Рочник 23. (Р 3174).

3) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 50 мм, текст «ОЛЕКСАНДЕР БАРВІНЬСКИЙ ЛЬВІВ ул. св. МИКОЛАЯ 13, II. поверх».

Книга: Правда : Місячник політики, науки і письменства. – Львів, 1891. – Рочник 1891. (Р 3160). – Також штемпель «Archivum et Bibliotheca Familiae Barwiński».

Джерела: *Левицький В.* Олександр Барвінський: его жите і діяльність. – Львів, 1891. – 14 с.; *Качкан В. А.* Моя відрада – в праці (триптих про братів Барвінських) // *Качкан В. А.* Українське народознавство в іменах. – Київ, 1995. – Ч. 2. – С. 44–62; Малий словник історії України / відп. ред. В. Смолій. – Київ, 1997; *Чорновол І.* Політичний реалізм О. Барвінського // Сучасність. – 1998. – № 1. – С. 99–105; Путівник по фондах відділу рукописів Інституту літератури / НАН України; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів. – Київ, 1999. – С. 40–41; Барвінський Олександр Григорович / О. Г. Аркуша // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 189; Барвінський Олександр Григорович / Б. Мельник, В. Ханас // Тернопільський енцикл. словник. – Тернопіль, 2004. – Т. 1; Барвінський Олександр Григорович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Барвінський_Олександр_Григорович; Ястржембец [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Ястржембец.

Бачкурин – див. Гумницькі

Башинський

Башинскій.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 6 х 35 мм, текст «*Башинскій.*».

Книга: *Стрельский П.* Партия и революция 1905 г. – СПб., 1906. (Р 5055). – Також штемпелі «Библиотека Ц.К.К.П.(б.)У.», «Бібліотека Українського інституту Марксизму-Ленінізму №__», «Фонд А», «Центральна книжкова Палата. Українська Радянська Республіка. Народний Комісаріат Освіти».

Беркович В.

БІБЛІОТЕКА
В. БЕРКОВИЧА

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 20 х 40 мм, текст «БІБЛІОТЕКА В. БЕРКОВИЧА».

Книги:

1. *Лафарг П.* Исторический идеализм и материализм. – СПб., 1905. (Р 2270).
2. *Marx K.* Die Klassenkampfe in Frankreich 1848–1850. – Berlin, 1920. (Р 3194).

Бернет Ґілберт (Burnet Gilbert; 1643–1715), лорд – шотландський теолог, історик Реформації. З 1689 р. – єпископ Солсберійський, радник Вільгельма III, принца Оранського (1650–1702), короля Англії та Шотландії. Канцлер вищого елітного лицарського Найблагороднішого Ордену Підв'язки.

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 90 х 73 мм, із зображенням особистого герба єпископа Ґілберта Бернета. На гербі – текст девізу ордену Підв'язки «Honi Soit Qvi Mal y Pense» [Ганьба тому, хто погано про це подумає]. Текст екслібриса «Gilbert Burnet Lord Bishop of Salisbury Chancellor of the most Noble Order of the Garter» [Ґілберт Бернет лорд єпископ Солсбері, канцлер елітного ордену Підв'язки].

Книга: *Ides E. Y.* Three years travels from Moscow overland to China thro Great Ustiga, Siriania, Permia, Sibiria, Daour, Great Tartary, &. to Peking. – London, 1706. (Р 1434). – Екслібрис наклеєний на звороті тит. аркуша.

Джерела: Подвязки орден // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1898. – Т. 47 (XXIV). – С. 69; Салисбери (Salisbury) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1900. – Т. 56 (XXVIIIa). – С. 121; Gilbert Burnet // Encyclopedia Britannica. – London, 1959. – Vol. 4. – P. 435–436; Шотландский теолог и историк Гильберт Бернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lori.ru/2868377; *Серегина А. Ю.* Англичане или католики? Католические памфлетисты XVI – начала XVII века в истории английской политической мысли [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://relig-articles.livejournal.com/26008.html; Gilbert Burnet [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.phototimes.ru/image/gilbert-burnet-21101799/.

Бестужев-Рюмін Василь Миколайович (1835–1890) – генерал від артилерії. Учасник Кримської війни 1853–1856 рр. Помічник начальника (1870–1876) та начальник (1876–1889) імператорського Тульського заводу по виробництву зброї, дорадчий член Артилерійського комітету Головного артилерійського управління (1886), інспектор заводів по виробництву зброї та патронів (1889–1890). Один з редакторів журналу «Оружейный сборник». Видатний фахівець із питань зброї в Росії.

Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці зі зрізаними кутами, розміри 34 х [43] мм, текст «БИБЛІОТЕКА В. Н. БЕСТУЖЕВА-РЮМИНА. Отдѣлъ__ Разрядъ__ №__». Друга половина XIX ст.

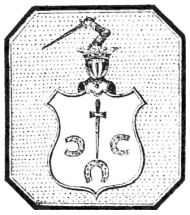
Книга: Печатная правда. – СПб., 1858. (Р 872). – Екслібрис неповний.

Джерело: Бестужев-Рюмин, Василий Николаевич // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2013. – Кн. 3. – С. 16–17; Бестужев-Рюмин Василий Николаевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://regiment.ru/bio/B/133.htm.

Бжозовські (Brzozowscy, Belina-Brzozowscy) – родина з заможної польської шляхти герба Беліна (Belina), яка оселилася на Поділлі у II половині XVIII ст. Головна резиденція Бжозовських розташовувалася у Соколівці (нині с. Соколівка Крижопільського р-ну Вінницької обл., Україна). Найбільш відомі представники роду – власники Соколівки Кароль Бжозовський з Бжозова (1779–1862), маршалок шляхти Ольгопольського повіту Подільської губернії, його син Зенон Ізидор Антоні Бжозовський (Беліна-Бжозовський; 1806–1887), маршалок шляхти Подільської губернії, молодший син останнього Кароль Бжозовський (1846–1941), кавалер Мальтійського ордену, молодший син останнього Кароль Константи Бжозовський (1884–1946).

У резиденції Бжозовських у Соколівці протягом XIX ст. збиралися та зберігалися книги, рідкісні карти, родинний архів, а також колекції старих печаток, срібла, порцеляни, кришталю, предметів пластичного мистецтва, картин (до 800 полотен) тощо. Зберігся каталог соколовецької бібліотеки, написаний рукою Кароля Бжозовського старшого в середині XIX ст. Книгозбірня на той час була порівняно невелика, але книжки було розподілено за тематикою на кілька розділів. Перед 1914 р. вона налічувала кілька тисяч томів видань польською, англійською,

французькою, італійською та німецькою мовами. Книги зберігалися в кабінеті у спеціальних шафах. Останній власник Соколівки – Кароль Константи Бжозовський – залишався у своєму маєтку до 1920 р.

1) Гербовий екслібрис, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, зображення у лінійній рамці, розміри 28 х 24 мм, із зображенням герба Бжозовських Беліна (Belina), без тексту.

Книги:

1. *Skarga P.* Kazania seymowe X. Piotra Skargi S. J. w obecności Zygmunta III miane. – Warszawa, 1792. (P 1314). – Також автограф К. Бжозовського (старшого?).

2. *Staszic St.* Dzieła. – Warszawa, 1816. – T. 1. (P 351). – Також гербовий суперекслібрис із ініціалами «Z. B.».

2) Гербовий суперекслібрис, сліпе тиснення на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 41 х 32 мм, із зображенням герба Беліна (Belina) у прямокутній рамці зі зрізаними кутами, текст «Z. B.» [Зенон Бжозовський (?)].

Книга: *Staszic St.* Dzieła. – Warszawa, 1816. – T. 1. (P 351). – Також гербовий екслібрис Бжозовських.

Джерела: Belina Herb // Korona Polska. – Lwów, [1728]. – S. 64; Sokołówka // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 361–380; Бжозовський Карл // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 12; Соколовка [Електронний ресурс] // Путешествия историей. Блог Сергея Котелко. – Режим доступу : http://www.sergekot.com/sokolovka/.

Бібіков Дмитро Гаврилович (1792–1870) – російський військовий і державний діяч, генерал від інфантерії, член Державної ради, сенатор. Київський, подільський і волинський генерал-губернатор (1837–1852), міністр внутрішніх справ Російської імперії (1852–1855).

Бібліотека Д. Г. Бібікова знаходилася в с. Лаєшеве Симбірської губернії (нині село Лаїшівка в Ульяновській обл., РФ), після смерті власника перейшла до його дочки Зої Дмитрівни Львової (у другому шлюбі графиня Кассіні; 1840–1906) та її чоловіка князя Є. О. Львова (див. Львов Євген Олександрович). В 1871 р. у фонді бібліотеки нараховувалося 5796 назв у 12790 томах: наукові та науково-популярні книги з військової тематики, видання з історії, географії, етнографії, статистики, довідково-бібліографічна література тощо. У 1898 р. графиня Кассіні подарувала збірку Київському університету св. Володимира (книги було перевезено в 1901 р.; див. також Київський Імператорський університет св. Володимира). На той час у бібліотеці налічувалося близько 14 тис. томів. Для неї було спеціально виготовлено екслібрис. Стародруковані кириличні видання графиня Кассіні передала в дар КДА. Зібрання Д. Г. Бібікова надійшло до ВБУ

у складі бібліотеки університету св. Володимира (на той час КІНО) у 1927 р.; частина збірки, подарована КДА, у 1920-х рр. у складі бібліотеки КДА була передана КІНО, і таким чином, також надійшла до ВБУ. Під час Другої світової війни зібрання Д. Г. Бібікова було частково приготовлене до евакуації, але до Уфи не виїхало. В 1943 р. 5 тис. одиниць вивезено до Німеччини, але по дорозі затримано в американській зоні та повернуто до Києва. Значна частина книг потрапила до фондів Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського університету ім. Тараса Шевченка з огляду на наявність штампів бібліотеки університету св. Володимира. Інша частина книг нині розпорошена між різними спеціалізованими відділами НБУВ. В ІР НБУВ зберігається каталог французьких книг із бібліотеки Д. Г. Бібікова.

БИБЛІОТЕКА
ИМПЕРАТОРСКАГО университета
Св. Владиміра.
БИБЛІОТЕКА ГЕН.-АДЪЮТАНТА
Дмитрія Гавриловича
БИБИКОВА,
пожертвованная Университету
его дочерью,
ГРАФИНЕЮ КАССИНИ
въ 1898 г.
№ 3709.

Шрифтовий друкований екслібрис, дарчий, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, текст і рамка золотистого кольору, розміри 80 х 66 мм, текст «БИБЛІОТЕКА ИМПЕРАТОРСКАГО университета Св. Владиміра. БИБЛІОТЕКА ГЕН.-АДЪЮТАНТА Дмитрія Гавриловича БИБИКОВА, пожертвованная Университету *его дочерью*, ГРАФИНЕЮ КАССИНИ въ 1898 г. № __». Не раніше 1898 р.

Розташовується поряд із (або одним краєм наклеєний на) екслібрисом Є. О. Львова «Bibliothéque du Prince E. Lwoff.».

Книги (понад 40 одиниць):

1. Календарь муз на 1826-й год, изд. А. Измайловым и П. Яковлевым. – СПб., 1826. (Р 437).
2. *Писарев А.* Киевские древние памятники. – Киев, [б. г.]. (Р 1143).
3. *Levesque P.-Ch.* Histoire de Russie, et des principales nations de l'Empire Russe. – Paris, 1812. – Т. 1, 3, 6–8. (Р 1176, Р 1178, Р 1181 – Р 1183).
4. Louis XIV et principaux ministres, galerie historique. – Paris, 1823. (Р 2001).
5. *Blanc L.* Pages d'histoire de la révolution de février 1848. – Bruxelles, 1850. (Р 5617).
6. *Schnitzler M. J.-H.* L'empire des Tsars au point Actuel de la Scieno. – Paris, 1862. – Т. 1. (Р 1000).

Джерела: *Эльсгольц Ф. К.* Частные библиотеки в России : [бібліотека княгині Львової] // Российская библиография. – 1880. – № 53 (1). – С. 4; Бибиков (Дмитрий Гаврилович) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1891. – Т. 6 (IIа). – С. 659; Библиотека Д. Г. Бибикова // ИВ. – 1900. – Т. 81. – № 9. – С. 174; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – С. 69. – № 120; [Бібліотека Д. Г. Бібікова] // *Колесник Е. А.* Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР. – Київ, 1988. – С. 12; *Шандра В.* Генерал-губернатор Д. Г. Бібіков: спроба політичного портрету // Третя академія пам'яті професора Володимира Антоновича : доповіді і матеріали. – Київ, 1996. – С. 242–252; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 88–89; Бібіков Дмитро Гаврилович / В. С. Шандра // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 256–257; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені

В. І. Вернадського, 1941–1964 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 2003. – С. 17, 54, 58–61; *Бердичевский Я. И.* Книжные знаки современников Т. Г. Шевченко. – Киев ; Берлин, 2005. – С. 13, 48; *Коваль Т. В.* Книжкові видання колекції Д. Г. Бібікова у фонді Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Т. В. Коваль, З. Б. Афанасьєва // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2005. – Вип. 10. – С. 232–239; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 116–118, 177; Симбирская графиня Кассини [Електронний ресурс] // Дыхание Земли : Общероссийская газета для семейного читания, 28.10.2013. – Режим доступу : http://www.dyhanie.ru/content/view/64551/158.

Білецький-Носенко Павло Павлович (1774–1856) – український письменник, поет, педагог, етнограф, мовознавець. Член Наукового товариства при Харківському університеті (1817), Біблійного товариства (1820), Вільного економічного товариства у Петербурзі (1824), Товариства любителів російської словесності при Московському університеті. Онук українського церковного та громадського діяча, могильовського, мстиславського та оршанського єпископа Георгія Конисього (1717–1795).

Закінчив Сухопутний шляхетський корпус (1793), деякий час перебував на військовій службі. В 1798 р. вийшов у відставку в чині капітана, оселився у м. Прилуки на Полтавщині (нині райцентр Чернігівської обл., Україна), заснував у Прилуках двокласне народне (з 1812 р. – трикласне повітове) училище. Служив у Прилуцькому повітовому земському суді, заснував приватний пансіон для шляхетних дітей. Перекладав українською та російською мовами художні твори французьких письменників, писав балади, казки. Був автором понад 60 праць із філософії, історії, етнографії, літератури, лінгвістики, медицини, сільського господарства тощо. Серед них: «Сказки на малороссийском языке» (1822–1829), «Лингвистические памятники поверий у малороссиян, их свадебные обряды с народными песнями» (1839–1840), «Словник малоросійської або південно-східної російської мови» (1841–1842). Рукопис його роману «Зіновій Богдан Хмельницький» (1829) зберігається в ІР НБУВ в архіві Білецького-Носенка. За життя не став відомим як літератор.

Бібліотека П. П. Білецького-Носенка нараховувала близько 2000 томів, частина її після його смерті надійшла до Прилуцького повітового училища.

Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у меандровій орнаментальній рамці, розміри 30 х 60 мм, текст «Павелъ Павловичъ БѢЛЕЦКІЙ-НОСЕНКО.». Перша половина XIX ст.

Книга: Український альманах. – Харків, 1831. (Р 471). – Також штемпель «Библіотека Прилукскаго І-го высш. нач. училища. Отд. III, № сист. к. 203, № хр. к. 423».

Джерела: Известия о трудах П. П. Белецкого-Носенко // Москвитянин. – 1855. – Т. 2. – № 8, кн. 2. – С. 132; Белецкий-Носенко П. П. // *Петров Н. И.* Очерки истории украинской литературы XIX столетия. – Киев, 1884. – С. 36–56; Белецкий-Носенко П. П. // *Венгеров С. А.* Источники словаря русских писателей. – СПб., 1900. – Т. 1. – С. 421; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 80; Белецкий-Носенко П. П. // *Модзалевский В. Л.* Малороссийский родословник. – Київ, 1908. – Т. 1. – С. 156–157; Белецкий-Носенко П. П. // *Павловский И. Ф.* Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с пол. XVIII века / изд. Полт. Ученой Архивной Комиссии. – Полтава, 1912. – С. 29; *Артюхова А.* Виставка Ex libris'ів в УНІК'у // Бібліологічні вісті. – 1930. – № 3. – С. 136; *Маслов В. И.* Неизданный роман П. П. Белецкого-Носенко «Зиновий Бог-

дан Хмельницкий (1829)» // Наук. зап. Киев. ун-та. – 1954. – № 13. – Вып. 2. – С. 121–140; *Нудьга Г. А.* Павло Білецький-Носенко // *Нудьга Г. А.* Бурлеск і травестія в українській поезії першої пол. XIX ст. – Київ, 1959. – С. 572–575; Білецький-Носенко П. П. // Українські письменники : біо-бібліогр. словник : у 5 т. – Київ, 1963. – Т. 2. – С. 49; Белецкий-Носенко П. П. // Укр. сов. энцикл. словарь. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 159; Білецький-Носенко П. П. // Українська мова : енциклопедія. – Київ, 2000. – С. 47–48; Білецький-Носенко Павло Павлович / В. В. Томазов // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 279; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918. – Москва, 2004. – С. 80; Білецький-Носенко Павло Павлович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 12–13; Белецкий-Носенко, Павел Павлович // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2011. – Кн. 2. – С. 246–247; Павло Павлович Білецький-Носенко: біографія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.people.su/ua/12378; Белецкий-Носенко, Павел Павлович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Белецкий-Носенко_Павел_Павлович.

Боборикін Андрій Олександрович – можливо це капітан-лейтенант флоту, власник маєтку в Калузькій губернії (середина XIX ст.).

Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці з фігурними елементами у кутках, розміри 45 х 73 мм, з декоративними елементами, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ *Андрея Александровича* Бобарыкинъ». Середина XIX ст.

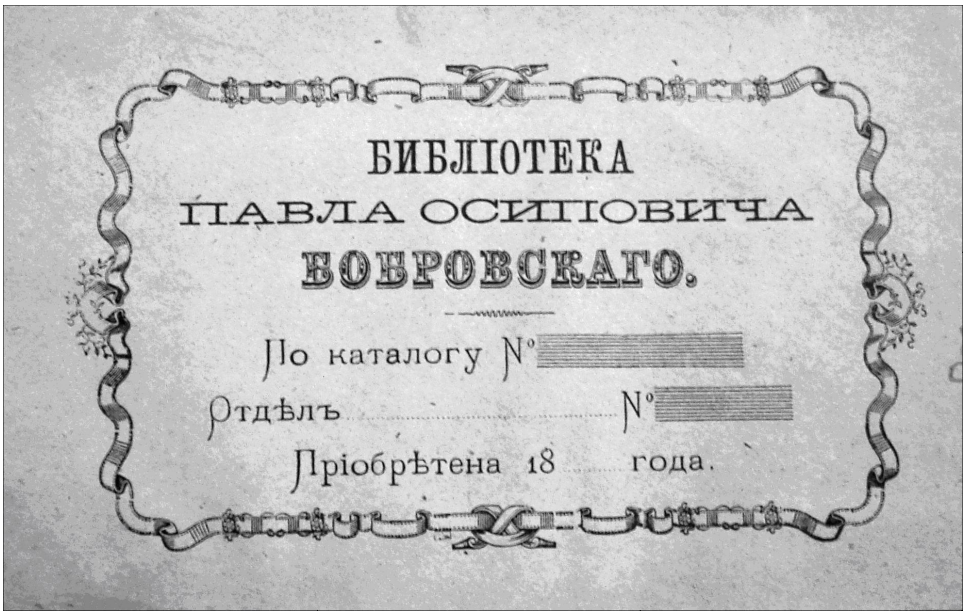
Книга: *Булгарин Ф.* Димитрий самозванец, исторический роман. – СПб., 1830. – Ч. II. (Р 157). – Екслібрис пошкоджений: стерто прізвище власника; на форзаці та на с. 1 тексту – автограф «А. Боборыкин», напис «Изъ Библіотеки Андрея Александровича Боборыкина». У переліку передплатників на цю книжку: «Бабарыкин Василий Лаврентьевич, его благородие, в Радзивилове», «Боборыкин Василий Дмитриевич, его высокоблагородие, в Спб.», «Боборыкин, полковник, в м. Клевани».

Джерела: *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 72; Бобарыкин, Андрей Александрович // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2013. – Кн. 3. – С. 108; [Власницький запис А. О. Боборикіна у примірнику журналу «Атеней». – Ч. 2, № 5, 1828 р.; Ч. 4, № 13, 1828 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.alib.ru/find3.php4?tfind=%C0%F2%E5%ED%E5%E9.

Бобровський Павло Йосипович (1832–1905) – російський генерал від інфантерії, юрист, військовий історик, етнограф, сенатор, громадський діяч.

Закінчив Полоцьке кадетське училище (1849), Миколаївську академію Генерального штабу (1857). Брав участь у Кримській війні 1853–1854 рр. Очолював Юнкерське військове училище (1857–1859), Військову юридичну академію (1875). Служив у Генеральному штабі (1859–1875). Один із близьких співробітників графа Д. А. Мілютіна (1816–1912) при проведенні військової реформи 1860-х рр. Член Російського географічного товариства. Автор праць

із військової історії, історії військового права, надрукованих у журналах «Военный сборник», «Русский инвалид», «Русская старина», праці з етнографії Білорусії «Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами Генерального штаба. Гродненская область. Ч. 1–2» (СПб., 1863).

Шрифтовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у фігурній рамці, на папері бузкового кольору, текст і рамка чорного кольору, розміри 80 х 128 мм, текст «БИБЛІОТЕКА ПАВЛА ОСИПОВИЧА БОБРОВСКАГО. По каталогу № __ Отдѣлъ __ №__ Пріобрѣтена 18__ года.».

Книги:

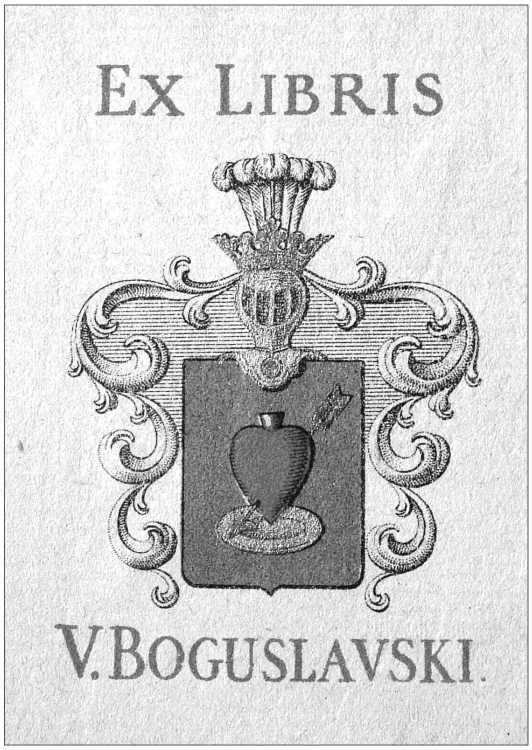
1. [*Сперанский*]. Стихи / Сп…….аго и П. П. – Лейпциг, 1860. (Р 5051). – Екслібрис наклеєний на звороті тит. аркуша; також екслібрис О. З. Попільницького, штемпель «Колекція дорев. нелегальн. видань».

2. *Rambaud A. N.* La Russie épique. Étude sur les chansons héroïques de la Russie, traduites ou analysées pour la première fois / par Alfred Rambaud. – Paris, 1876. (Р 927) – Екслібрис пошкоджений: витерто ім'я, по батькові та прізвище власника; на корінці ініціали «П. Б.»; також екслібрис О. З. Попільницького.

Джерела: *Венгеров С. А.* Источники словаря русских писателей. – СПб., 1900. – Т. 1. – С. 271; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1910. – Вып. 2. – С. 39; Всемирный биографический энциклопедический словарь / ред. кол.: В. И. Бородулин и др. – Москва, 1998. – С. 89; *Федченко В.* Императорский Дом: выдающиеся сановники : в 2-х т. – СПб., 2003. – Т. 2. – С. 143; Бобровский, Павел Осипович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Бобровский_Павел_Осипович.

Богуславський Володимир Карлович (Boguslavski V.) – полковник, бібліофіл. Його бібліотека складалася переважно із франкомовних видань XVI ст. Виїжджаючи поспіхом з Риги, продав своє зібрання петербурзькому бібліофілу та букіністу Федору Григоровичу Шилову (1879–1962) за 4500 руб., йому ж віддав виготовлені, але не наклеєні екслібриси. Перевізши книги до Петербурга, Шилов наклеїв на них екслібриси В. Богуславського.

Гербовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, на папері бежевого кольору, зображення п'ятикольорове, текст червоними літерами, розміри 100 х 73 мм, із зображенням герба Приятель (Przyjaciel), текст «EX LIBRIS V.BOGUSLAVSKI.» [Із книг В. Богуславського]. Початок XX ст.

Книга: *Soltykoff A.* Voyages dans l'Inde : [en 2 vol.]. – 2-ème éd. – Paris, 1851. – T. 1. (Р 1389). – Також штемпель «Павелъ Платоновичъ Потоцкій»; суперекслібрис «N. B.».

Джерела: *Адарюков В. Я.* Редкие русские книжные знаки. – Москва, 1923. – С. 25; *Шилов Ф. Г.* Записки старого книжника. – Москва, 1965. – С. 96–97; Богуславский, Владимир Карлович // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2013. – Кн. 3. – С. 158–159; [Экслибрис на книгах В. К. Богуславского] [Електронний ресурс] // Экслибрисы и штемпели на книгах научной библиотеки РГГУ. [Ч. 1]. – Режим доступу : http://izknig.livejournal.com/31828.html; Пржияцель (герб) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Пржияцель_(герб); *Чепарухин В. В.* Экслибрис в Фундаментальной библиотеке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dis.podelise.ru/pars_docs/diser_refs/59/58582/58582.pdf.

Богуславський [І.] Ю.

Сюжетний екслібрис, штемпель, у рамці у вигляді книги, синього кольору, розміри 32 х 25 мм, текст «Изъ книгъ И. Ю. БОГУСЛАВСКАГО Кіевъ.».

Книга: *Каутский К.* Парламентаризм, народное законодательство и социал-демократия. – Одесса, [1905]. (Р 3961). – Також штемпелі «Совпроф и КЕПО. Демиевская библиотека», «Губполітосвіта. Деміївська районна бібліотека. __ 192 __», «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція дорев. нелегальн. видань».

Боде-Количев Михайло Львович (Bode Kolytcheff, de; 1824–1888), барон – російський державний діяч, обер-гофмейстер двору, історик, археолог, колекціонер.

Онук барона Священної Римської імперії Карла Іларіоновича Боде (барона Карла-Августа-Людвига Боде; 1744–1797), який під час Французької революції емігрував до Росії та присягнув імператриці Катерині II. Син барона Льва Карловича Боде (1787–1859) та Наталії Федорівни Количевої (1790–1860), останньої представниці боярського роду Количевих. У 1875 р. М. Л. Боде було дозволено прийняти герб роду матері та називатися бароном Боде-Количевим; 1880 р. йому було видано копію з Височайше затвердженого герба.

Закінчив Пажеський корпус. Служив у придворному відомстві та Кавказькому комітеті. Брав участь у Кримській війні 1853–1856 рр. Працював помічником начальника Оружейної палати Кремля. У 1865–1883 рр. був членом і віце-президентом Комісії з будівництва храму Христа-Спасителя у Москві. Друкував статті в «Русском Архиве» 1869 р.

У своєму маєтку в с. Лукіно Звенигородського повіту Московської губернії (нині село Лучинське Істринського р-ну Московської обл., РФ) та у будинку на Поварській вулиці у Москві створив архів боярського роду Количевих і Количевський музей, матеріали якого покладені в основу його праці «Боярский род Колычевых» (1886). Збирав книги, рукописи, портрети, старовинну зброю та інші старожитності. Бібліотека М. Л. Боде-Количева складалася переважно зі стародруків французькою та іншими мовами, рукописів, російських журналів XVIII–XIX ст. Останньою її власницею була дочка М. Л. Боде-Количева графиня Наталія Михайлівна Соллогуб (1851–1916). Після 1917 р. зібрання колекцій, архів і бібліотеку М. Л. Боде-Количева націоналізовано та передано до музейного відділу Наркомосвіти. Бібліотечне зібрання Боде-Количевих-Соллогубів було розпорошено.

Гербовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 95 х 83 мм, із зображенням герба Боде-Количевих, накладеного на мальтійський хрест, текст девізу «DEUS HONOR ET GLORIA» [Бог, честь і слава], текст екслібриса «*Le Baron de Bode Kolytcheff*». Між 1880 та 1888 рр.

Книга: *Jarry de Mancy A.* Atlas historique et chronologique des littératures anciennes et modernes, des sciences et des beaux-arts. – Paris, 1831. (P 1058).

Джерела: Герб рода Колычевых // Общий гербовник дворянских родов Всероссийской империи, начатый в 1797 г. – [СПб., 1798]. – Ч. 2. – № 27; Боде-Колычев // Девизы русских гербов. – СПб., 1882. – С. 10; *Боде-Колычев М. Л.* Боярский род Колычевых. – Москва, 1886; Боде (Михаил Львович) // Эн-

циклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1891. – Т. 7 (IV). – С. 210–211; Бароны Боде // Списки титулованным родам и лицам Российской империи / изд. Департамента Герольдии Правительствующего Сената. – СПб., 1892. – С. 200–201; Колычевы // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1895. – Т. 30 (XVa). – С. 782; Боде М. Л. // Большая энциклопедия : словарь общедоступных сведений по всем отраслям знания / под ред. С. Н. Южакова и П. Н. Милютина. – СПб., 1901. – С. 404; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1910. – Вып. 2. – С. 64; *Лукомский В. К.* Русская геральдика / В. К. Лукомский, Н. А. Типольт. – Петроград, 1915. – Л. 6; *Адарюков В. Я.* Редкие русские книжные знаки. – Москва, 1923. – С. 25; [Про екслібрис М. Л. Боде-Количева] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 38–39; Боде-Колычев Михаил Львович // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова; Гос. публ. ист. б-ка России. – Москва, 2001. – С. 15; Боде-Колычев, Михаил Львович // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2013. – Кн. 3. – С. 160–166; Боде-Колычевы, бароны. – ГАРФ. – Ф. 555, 1015 ед. хр., 1586–1916; РГБ. – Ф. 35, 249 ед. хр., вторая пол. XVIII в. – 1870-е гг.; Экслибрис Боде-Колычева Михаила Львовича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geol.msu.ru/deps/ore/borodaev/gerb/gerb-15.html; Усадьба Боде-Колычевых-Соллогуб на Поварской [Електронний ресурс] // Прогулки по Старой Москве и не только. – Режим доступу : http://il-ducess.livejournal.com/265236.html; Переделкино [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.peredelkino-land.ru/pages/istoki?PHPSEEID=09575b36e500002.

Божицький Петро Антонович (? – після 1945) – бібліофіл, службовець Кам'янець-Подільської міської лікарні. Вірогідно вже з останньої чверті XIX ст. збирав бібліотеку, яка складалася з краєзнавчих матеріалів з історії Подільської губернії, творів класиків російської та української літератури, творів іноземних авторів, соціалістичної літератури, зокрема перших видань творів К. Маркса, Ф. Енгельса, Г. Плеханова, В. Леніна, О. Герцена, М. Чернишевського. Мав також філателістичну та нумізматичну колекції, збирав листівки з краєвидами Києва та інших міст, репродукції картин видатних художників. Його зібрання після 1945 р. поповнили фонди бібліотеки Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту ім. В. П. Затонського, музею-заповідника, міської бібліотеки, Кам'янець-Подільського обласного державного історичного архіву та ін.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 18 х 30 мм, текст «Петра Антоновича БОЖИЦКАГО № __».

Книга: *Маркс К.* Речь о свободе торговли, произнесенная в публичном заседании Демократической Ассоциации в Брюсселе 9 янв. 1848 г. / пер. с фр. С. А. Алексеев. – Одесса, 1905. (Р 4415).
– Також штемпелі «Магазинъ новыхъ и поддержанныхъ книгъ Банвельмана Каменецъ-Под.», «Библиотека музея революции СССР», «Всенародня бібліотека України ВУАН».

2) Сюжетний екслібрис, штемпель, прямокутний із заокругленими кутами, без рамки, фіолетового кольору, розміри 35 х 27 мм, із зображенням книги та текстом на її обкладинці «Ex libr. П. А. Коваль-Божицкаго» [Із книг П. А. Коваль-Божицького]; на корінці книги текст «№__».

Книга: *Грушевський М. С.* Культурно-національний рух на Україні в XVI–XVII віці. – Київ; Львів, 1912. (Р 6790[2]).

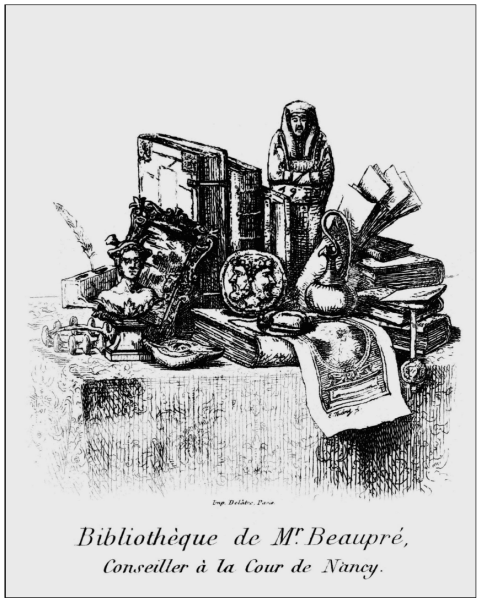

3) Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 12 х 32 мм, текст «Петр Антонович БОЖИЦКИЙ».

Книга: *Максимович М. А.* Украинскія народныя песни. – Москва, 1834. – Ч. 1, кн. 1–3. (Р 1622). – Також екслібриси «Изъ библіотеки для чтенія П. И. Крашенинникова.», «Съцинскій Евфимій Іосифовичъ».

Джерела: *Терлецький А.* Михайлівський провулок // Прапор Жовтня. – 1984. – 1 вересня; Михайлівський провулок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tovtry.km.ua/ua/history/statti/myhajlivskij_provulok.html; [Божицкий-Коваль] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://surname.litera-ru.ru/familia.php?id=196478.

Бопре (Beaupré, de) – радник суду у м. Нансі (Франція).

1) Сюжетний гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 88 х 72 мм, із зображенням книг, скульптури, бюста, мапи на столі, текст «*Bibliothèque de Mr. Beaupré, Conseiller à la Cour de Nancy*.» [Бібліотека пана Бопре, радника суду у Нансі], підпис автора екслібриса «Imp. Delatne, Paris.».

2) Гербовий суперекслібрис, тиснення золотом на кришках оправи, овальне, зображення у лінійній рамці, розміри 45 х 32 мм, із зображенням герба, без тексту.

Книга: Histoire des diables de Loudun, Ou de la Possession des religieuses Ursulines, et de la condamnation et du suplice d'Urbain Grandier, curé de la même Ville. – Amsterdam, [1716]. (Р 1967).

Бужанський О. [Є.] – російський журналіст, співробітник журналу «Промышленность и здоровье» (1902–1903, 1905), редактор газети «Речь» (СПб., 1906–1917) – органу Конституційно-демократичної партії.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 9 х 36 мм, текст «О. Е. Бужанскій Каменноостровскій пр. 35-2.».

Книги:

1. 1-й Всероссийский съезд делегатов «Союза 17-го октября» 8–12 февр. 1906 г. – Москва, 1906. (Р 5542(7)).

2. Полный сборник платформ всех русских политических партий. – 2-е изд. – [СПб., 1905]. (Р 5542(5)). – Також автограф О. Бужанського.

3. Партия мирного обновления. Постановления группы прогрессистов и программа партии. – СПб., 1906. (Р 5542(8)).

Джерела: Промышленность и здоровье [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.booksite.ru/peri/r.htm; Речь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.hrono.ru/organ/rossiya/rech.php.

Бунге Микола Християнович (1823–1895) – економіст, фінансист, російський державний діяч. Міністр фінансів (1881–1886), член Державної Ради, голова Кабінету міністрів Російської імперії (з 1887).

Випускник Київського університету св. Володимира (1845). З 1850 р. – викладач Київського університету на кафедрах політичної економії та статистики, права. Ректор університету в 1859–1862, 1871–1875, 1878–1880 рр. Автор праць «Курс статистики» (1865), «Основания политической экономии» (1870) та ін.

Бібліотека М. Х. Бунге нараховувала понад 5 тис. примірників політичного, економічного, фінансового змісту російською, українською, польською, чеською, латинською, французькою, італійською, англійською, німецькою мовами. Подарована спадкоємцями Київському університету св. Володимира (див. Київський Імператорський університет св. Володимира) з умовою організації окремого відділу із зазначенням імені власника. Надійшла до університету у травні 1898 р., отримала назву «Відділ М. Х. Бунге». Книги бібліотеки мають спеціально виготовлений екслібрис. В 1908 р. надруковано систематичний каталог бібліотеки збірки. Надійшла до ВБУ у складі бібліотеки університету св. Володимира (на той час КІНО) у 1927 р. Основна частина бібліотеки М. Х. Бунге зберігається у НБУВ окремою колекцією.

Шрифтовий друкований екслібрис, дарчий, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, текст і рамка золотистого кольору, розміри 95 х 70 мм, текст «Изъ библіотеки Н. Х. БУНГЕ, пожертвованной имъ УНИВЕРСИТЕТУ Св. Владиміра. №__». Не раніше 1898 р.

Книги:

1. Высочайше утвержденные Его Императорским Величеством 19 февраля 1861 года положения о крестьянах, вышедших из крепосной зависимости. – СПб., 1861. (Р 1565).

2. *Кардек А.* Книга Духов, заключающая в себе правила спиритического учения о бессмертии души, о природе Духов и их отношениях к людям. – Москва, 1861. (Р 3914).

3. *Кардек А.* Краткое изложение спиритизма, содержащее в себе сущность учения Духов и их проявления. – Москва, 1863. (Р 3915).

4. *Маркс К.* Капитал : Критика политической экономии. Т. 1, кн. 1: Процесс производства капитала / изд. Н. П. Поляков. – СПб., 1872. (Р 2182).

5. *Серно-Соловьевич Н. А.* Окончательное решение крестьянского вопроса. – Берлин, 1861. (Р 4997).

Джерела: Бунге, Николай Христианович // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета св. Владимира (1834–1884) / сост. Иконников В. С. – Киев, 1884. – С. 74–84; Бунге (Николай Христианович) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз и И. А. Ефрон. – СПб., 1891 – Т. 8 (IV-а). – С. 927–929; Библиотека Д. Г. Бибикова : [про передачу бібліотеки М. Х. Бунге] // ИВ. – 1900. – Т. 81. № 9. – С. 1137; Каталог отдела имени Н. Х. Бунге в библиотеке Университета св. Владимира. – Киев, 1908. – 274 с.; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – С. 45; *Колесник Е. А.* Библиотека Н. Х. Бунге // *Колесник Е. А.* Книжные коллекции Центральной библиотеки Академии наук УССР. – Киев, 1988. – С. 47–51; [Про книжкову колекцію М. Х. Бунге] // *Бровкін А.* Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформація / А. Бровкін, І. Шовкопляс. – Київ, 1993. – С. 18–19; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 88–89; Бунге, Микола Християнович / В. О. Горбик // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 405; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 115, 177.

Бурмейстер Михайло Федорович (Bourmeister Michel; 1827–1871) – російський державний діяч. Випускник Олександрівського ліцею 1847 р. Директор Канцелярії державного контролю Державної Ради Росії. Частина книг із зібрання М. Ф. Бурмейстера надійшла до бібліотеки Одеського університету, кілька десятків томів зберігається в Одеській національній науковій бібліотеці ім. М. Горького.

Гербовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, зображення розфарбоване від руки, розміри 58 х 50 мм, із зображенням герба, текст «MICHEL BOURMEISTER» [Михайло Бурмейстер]. Друга половина XIX ст.

Книги:

1. *Mably G. B. de.* Oeuvres complétes de l'abbé de Mably : en 12 t. – A Paris, 1797. – Т. 1, 8, 12. (Р 1769 – Р 1771). – Також штемпелі «ВУАМЛІН. Ін-т філософії і природознавства. Філософський кабінет», «Фундаментальна бібліотека І. Ч. П.».

2. *Montesquieu Ch.-L.* Oeuvres complétes de Montesquieu. Nouvelle édition, contenant toutes ses oeuvres posthumes et les notes d'Helvetius sur une partie de l'Esprit des lois. – Basle, 1799. – Т. 3. (Р 1951). – Також штемпелі «ВУАМЛІН. Ін-т філософії і природознавства. Філософський кабінет», «Фундаментальна бібліотека І. Ч. П.».

Джерела: *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 78; *Быков А. А.* Русские книжные знаки в коллекции Ю. Б. Иверсена : [про екслібрис М. Ф. Бурмейстера] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9/10. – С. 23; *Лущик С. З.* Библиофилы старой Одессы. – Одесса, 2005. – С. 26; Бурмейстер, Михаил Федорович // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2013. – Кн. 3. – С. 398–399; Бурмейстер Михаил Федорович [Електронний ресурс] // Указатель личных имен и названий периодической печати. – Режим доступу : http://rvb.ru/saltykov-shchedrin/04index/nameindex_20.htm; [Про екслібрис М. Ф. Бурмейстера] [Електронний ресурс] // *Лущик С. З.* Книжный знак как исторический документ: к истории библиофильства в Одессе. – Режим доступу : http://www.odessitclub.org/publications/almanac/alm_14/contents/item5.pdf.

Бутович Володимир Миколайович.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 13 х 37 мм, текст «Владиміръ Николаевичъ БУТОВИЧЪ».

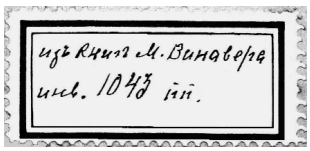
Книга: *Грушевский М. С.* Движение политической и общественной украинской мысли в XIX столетии. – СПб., 1907. (Р 6769). – Також штемпелі «Наукова Бібліотека Української Асоціації Марксо-Ленінських інститутів», «Науково-Дослід. Ін-т Рад. Будівництва та Права при ВУЦВК. Бібліотека № ___ 18 січ. 1931».

Василівка – див. Собанська Ружа

Вільховець – див. Червінський Казімеж Ігнацій

Вінавер Максим Мойсейович (1863–1926) – адвокат, редактор. Член Союзу визволення, Союзу для досягнення повноправності єврейського народу (1905), Товариства для поширення освіти серед євреїв у Росії. Голова Єврейського історико-етнографічного товариства. Редактор журналів «Вестник права», «Еврейская старина», «Восход». Ініціатор створення Єврейської народної групи (1907). Один із засновників і член ЦК Конституційно-демократичної партії, депутат Першої Державної Думи, підписант Виборзької відозви. Член Особливих зборів парламенту, сенатор. Учасник засідання Установчих зборів. Заарештований у листопаді 1917 р. Емігрував у 1919 р. Засновник і редактор паризьких часописів «Еврейская трибуна» (1920–1924), «Звено» (1923–1928), літературного додатку до газети «Последние новости». Входив до демократичної групи П. М. Мілюкова (1859–1943). Автор статей з юриспруденції та політики. Друкувався в журналах «Вестник Европы», «Журнал Министерства юстиции», «Вестник права» та ін. Автор книг «Кадеты и еврейский вопрос» (СПб., 1907), «Недавнее. Воспоминания и характеристики» (Петроград, 1917; 2-е вид., доп., Париж, 1926).

Бібліотека М. М. Вінавера містила книги з гебраїстики, мала екслібрис із зображенням Перикла. Надійшла в неповному складі до Наукової бібліотеки Московського університету.

Шрифтовий рукописний екслібрис, наліпка у формі поштової марки із зубчатими краями, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, рамка синього кольору, розміри 19 х 40 мм, текст «изъ книгъ М. Винавера инв. __».

Книга: Современное положение России и дружба Франции / пер. К. Ж. – СПб., 1906. (Р 5016). – Екслібрис наклеєний на звороті обкладинки у нижньому зовнішньому куті.

Джерела: М. М. Винавер и русская общественность начала 20-го века : сб. статей: П. Н. Милюков, В. А. Маклаков, кн. В. Д. Оболенский и др. – Париж, 1937. – 222 с.; Краткая еврейская энциклопедия. – Иерусалим, 1976. – С. 671–672; *Голостенов М. Е.* Винавер М. // Политические деятели России 1917 : биограф. словарь. – Москва, 1993. – С. 65–66; Российская еврейская энциклопедия. – Москва, 1994. – С. 226–227; *Бердичевский Я. И.* Народ книги: к истории еврейского библиофильства в России. – Изд. 3-е, испр., доп. – Киев, 2009. – С. 116–117; Винавер Максим Моисеевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://hrono.ru/biograf/bio_we/vinaver_mm.php; Винавер Максим Моисеевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.civilista.ru/civilist.php?id=91; *Бердичевский Я. И.* Еврейские книжники Украины: из истории людей и экслибрисов (Продолжение) [Електронний ресурс] // Альманах «Егупец» № 14. – Режим доступу : http://www.judaica.kiev.ua/Eg_14/14-18.htm; Экслибрис Максима Моисеевича Винавера [Електронний ресурс] // [Каталог екслібрисів і суперекслібрисів Наукової бібліотеки Петрозаводського державного університету]. – Режим доступу : http://library.petrsu.ru/collections/red/exlib_suzet(r).htm#m.

Вітгенштейн Єлизавета Павлівна (у дівоцтві Ейлер; 1830–1896), княгиня – дружина шталмейстера кн. Євгена Олександровича Вітгенштейна (1825–1886), секретаря російської місії у Гаазі. Займалася благодійністю, брала участь у відкритті «Родинного притулку для бідних» (1860), який за радянських часів перетворився на Ленінградське швейне об'єднання «Первомайская заря». Єлизавета Павлівна Ейлер була фрейліною двору вел. кн. Єлени Павлівни (1807–1873), дружини вел. кн. Михайла Павловича (1798–1849), літня резиденція котрих розташовувалася на Кам'яному острові. Російський композитор А. Г. Рубінштейн (1829–1894) присвятив їй твір, який входить до складу музичного альбому «Кам'яний острів» під номером 12.

Бібліотека Є. П. Вітгенштейн у кількості 1159 томів знаходилася у родовому маєтку в Подільській губернії. За заповітом власниці була передана до бібліотеки Київського університету св. Володимира у 1897 р. У складі бібліотеки університету (на той час КІНО) надійшла до ВБУ в 1927 р.

Шрифтовий друкований екслібрис, дарчий, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, текст і рамка золотистого кольору, розміри 61 х 58 мм, текст «Изъ библіотеки КНЯГИНИ Елисаветы Павловны Витгенштейнъ, пожертвованной ею УНИВЕРСИТЕТУ Св. Владиміра.». Не раніше 1897 р.

Книга: *Słobodziński A. I.* De respirationis mechanismo et pleuritide et morbis quibusdam pulmonum observato. Dissertatio inauguralis, quem … in Caesarea literarum universitate St. Vladimiri. – Kioviae, 1850. (Р 332).

Джерела: Двор Ея Имп. Высочества вел. кн. Елены Павловны : Елизавета Павловна Эйлер // Памятная книжка на 1854 г. – СПб., 1853. – С. 263; Мадемуазель Елизавета Эйлер // *Рубинштейн А. Г.* Каменный остров. – Берлин, 1856. – № 12; То же. – СПб., 2006–2008. – № 12; Библиотека Д. Г. Бибикова : [про передачу бібліотеки Вітгенштейн] // ИВ. – 1900. – Т. 81. – С. 1137; Письма Порфирия Успенского к светл. кн. Е. П. Витгенштейн, урожденной Эйлер, 1855–1866 // Богословский вестник. – 1904. – Т. 3. – С. 239–264; 1905. – Т. 1. – С. 691–699; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. –

Вып. 1. – С. 88; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – С. 52. – № 233; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 88–89; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 119, 177; Общество для пособия бедным женщинам в Санкт-Петербурге [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://encblago.lfond.spb.ru/showObject.do?object=2823337188; *Антон Рубинштейн.* Каменный остров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.aveclassics.net/news/2012-02-04-1659.

Владимиров Петро Володимирович (1854–1908) – книгознавець, літературознавець, мовознавець, фольклорист. Професор Київського університету св. Володимира (1889–1908). Автор праць «Великое зерцало» (1884), «Доктор Франциск Скорына» (1888), «Обзор южно-русских и западно-русских памятников письменности от XI до XVII столетия» (1890), «Древняя русская литература киевского периода XI–XIII вв.» (1900) та ін.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 7 х 37 мм, текст «П. В. Владиміровъ.».

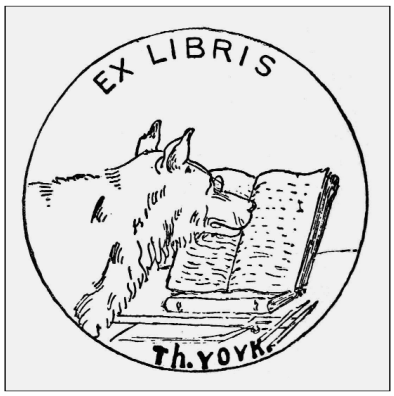
Книга: Материалы для истории крепостного права в России : Извлечения из секретных отчетов Министерства внутренних дел за 1836–1856 г. – Берлин, 1872. (Р 1698). – Також на корінці ініціали «Б. В.».

Джерела: Владимиров Петр Владимирович // БСЭ. – Москва, 1951. – Т. 8. – С. 234; *Франко І.* П. В. Владимиров. Древняя русская литература киевского периода XI–XIII веков // *Франко І.* Зібрання творів. – Київ, 1982. – Т. 35; Владимиров Петро Володимирович // УЛЕ. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 337; Владимиров Петро // ЕУ. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 292; Владимиров Петро Володимирович / М. Г. Железняк // ЕСУ. – Київ, 2005. – Т. 4. – С. 651.

Вовк Федір Кіндратович (Волков; 1847–1918) – український етнограф, антрополог, фольклорист, археолог, громадський діяч.

Навчався в Ніжинському ліцеї, Новоросійському та Київському університетах. Член Київської громади. Один із засновників і дійсних членів Південно-Західного відділення Російського географічного товариства. Звинувачений царським урядом у спробі переправити в Україну підпільну друкарню. Через переслідування виїхав за кордон у 1879 р., вивчав антропологію, етнографію та археологію в Швейцарії, Франції та інших європейських країнах. За досягнення в галузі палеоантропології Паризьке антропологічне товариство нагородило його великою медаллю П. Брока (1824–1880). З 1906 по 1917 р. – професор антропології Петербурзького університету. Президент Російського антропологічного товариства в Петербурзі, Історичного й Антропологічного товариства в Парижі. Дослідник археологічних пам'яток на території України. Автор понад 200 наукових досліджень, зокрема праць «Антропологічні особливості українського народу» (1916) та «Етнографічні особливості українського народу» (1916). Його ім'я носила провідна етнографічна установа при ВУАН – Музей (пізніше Кабінет) антропології та етнології імені Ф. Вовка (1921–1934; див. Музей Антропології та Етнології ім. Ф. Вовка при ВУАН).

Книгозбірня Ф. К. Вовка відображала коло його наукових зацікавлень, містила книги з етнографії, антропології, історії тощо. За заповітом власника в 1920 р. була перевезена з Петрограда до Києва, де стала складовою частиною Музею антропології та етнології імені Ф. Вовка.

Сюжетний гравійований екслібрис, наліпка, квадратна, без рамки, розмір 56 х 56 мм, зображення кругле, в лінійній рамці, діаметр зображення 44 мм, із зображенням вовка в окулярах, який читає книгу, текст «Ex libris Th. Vovk.» [Із книг Ф. Вовка]. Малюнок власника книгозбірні. Початок XX ст.

Книги:

1. *Драгоманов М. П.* Опыт украинской политико-социальной программы : Свод и объяснения. – Женева, 1884. (Р 3778). – Також автограф Ф. К. Вовка.

2. Козаччына. – Чернівці, 1902. (Р 7126). – Також штемпель «Музей Антропології та Етнології ім. проф. Хв. Вовка. Книгозбірня».

Джерела: *Грушевський М. С.* Пам'яти Федора Вовка // Україна. – 1918. – Кн. 1/2. – С. 5–10; *Стебницький П.* Біографія Ф. Вовка // Антологія. – Київ, 1928. – С. 8–11; *Вовк Г.* Бібліографія праць Федора Вовка // Українська бібліографія. – Київ, 1929. – Т. 3. – С. 1–80; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 23, 26, 37, 125; Вовк Федір Кіндратович / В. Ф. Горленко // УЛЕ. – Київ, 1988. – Т. 1. – С. 340; *Качкан В. А.* Видатний антрополог Федір Вовк // *Качкан В. А.* Українське народознавство в іменах : в 2 ч. – Київ, 1995. – Ч. 2. – С. 72–81; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; *Денисюк С.* Вовк Федір // Українська література у портретах і довідках. – Київ, 2003. – С. 376–377; Вовк Федір Кіндратович / В. О. Горбик // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 589; Вовк Федір Кіндратович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 19–20; Кабінет антропології та етнології імені Ф. Вовка при ВУАН / Р. В. Маньковська // ЕІУ. – Київ, 2007. – Т. 4. – С. 8; Федір Вовк і його книжкове зібрання / І. В. Чорновол (уклад. і авт. передмови), В. А. Колеснікова (відп. ред.). – Київ, 2009. – 39 с.; Вовк Федір Кіндратович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Вовк_Федір_Кіндратович.

Волков Олександр Миколайович (1886–1957) – російський художник.

Закінчив Оренбурзький кадетський корпус (1905), вчився у Петербурзькому університеті (1908–1911), але не закінчив, поступив у майстерню аквареліста Д. І. Бортника, потім у Вище художнє училище при Імператорській Академії мистецтв в Санкт-Петербурзі (1911–1912). У 1912–1916 рр. вчився в Київському художньому училищі. З 1916 р. проживав у Ташкенті. Директор Державного музею мистецтв Середньої Азії (1919), директор театру Пролетарської культури (1922), викладач у Туркестанських художніх майстернях (1919–1921) та Ташкентському художньому училищі (1929–1946). Заслужений діяч Узбецької РСР (1941), народний художник Узбецької РСР (1946). Автор полотен «Караван» (1920), «Гранатова чайхана» (1924), «Дівчина з бавовною» (1932), «Колгоспник» (1934), «Ранок в Шахімардані» (1934) та ін.

Шрифтовий гравійований (?) екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, розміри 23 х 35 мм, текст «БИБЛІОТЕКА Алек: Никол: ВОЛКОВА. № __».

Книга: *Poisson P.* Alcibiade : comédie en 3 actes. – Paris, 1731. (Р 1963). – Також штемпель «Марія Александровна Силина» та автограф «В. Силин 1915.».

Джерела: Художники народов СССР : биобиблиогр. словарь / гл. сост., библиограф О. Э. Вольценбург. – Москва, 1972. – С. 315–316; Русские художники : энциклопедич. словарь. – СПб., 1998. – С. 140–141; Волков, Александр Николаевич (художник) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Волков,_Александр_Николаевич_(художник).

Володимир (Сабодан Віктор Маркіянович; 1935–2014) – митрополит Київський і всієї України Української православної церкви (Московського патріархату) від 27 травня 1992 р. Архієрей УПЦ (МП) з 1966 року. Голова і постійний член Священного Синоду УПЦ. Постійний член Священного Синоду Російської православної церкви. Член Президії Міжсоборної присутності РПЦ. З 1987 по 1996 р. керуючий справами Московської патріархії.

Влітку 2007 р. митрополит Володимир передав НБУВ вісім примірників із власної бібліотеки.

Гербовий екслібрис, штемпель, у формі кола, без рамки, фіолетового кольору, діаметр 35 мм, текст «МВ» [Митрополит Володимир] – монограма у якості герба, «МИТРОПОЛИТ ВОЛОДИМИР (САБОДАН) EX LIBRIS».

Книги:

1. *Hugo V.* Les feuilles d'automne, Suivies de pluslieurs pièces nouvelles. – Bruxelles, 1835. (Р 6506). – Також штемпель «Бібліотека и кабинетъ для чтения».
2. Missale romanum. – Venetiis, 1827. (Р 7302).

Джерела: Володимир (Сабодан) / О. Є. Лисенко // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 616; Володимир (Сабодан) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Володимир_(Сабодан).

Володкевич, Микола Миколайович – див. Жіноче комерційне училище Л. М. Володкевич

Герасименко [І.] Я.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 4 х 68 мм, текст «КНИГА И. Я. ГЕРАСИМЕНКО», частково затертий майже на всіх книжках.

КНИГА И-Я·ГЕРАСИМЕНКО

Книги:

1. Денница : альманах на 1831 год / изд. М. Максимович. – Москва, 1831. (Р 416). – Також зірваний екслібрис С. Крейтона на внутрішньому боці оправи.
2. Драматический альбом для любителей театра и музыки на 1826 год / изд. А. Пискарёв и А. Верстовский. – Москва, 1826. – Кн. 1–2. (Р 404). – Також зірваний невідомий екслібрис на внутрішньому боці оправи.
3. Северные цветы на 1828 год. – СПб., 1827. (Р 405). – Також зірваний екслібрис С. Крейтона.
4. Цинтия : альманах на 1832 год. – Москва, 1831. (Р 419). – Також зірваний невідомий екслібрис.
5. Северные цветы на 1831 год. – СПб., 1830. (Р 406). – Також на корінці ініціали «В. Т.», на титулі автограф В. Торубаєва; зірваний екслібрис С. Крейтона на внутрішньому боці оправи.

Головачов Петро Олександрович

Комбінований екслібрис, конгревне тиснення, без рамки, розміри 18 х 48 мм, із зображенням геральдичної корони, текст «ПЕТРЪ АЛЕКСАНДРОВИЧЪ ГОЛОВАЧЕВЪ».

Книга: *Соловьев С.* История России в царствование Михаила Федоровича. – Москва, 1859. (Р 6747/9). – Штемпель «Библиотека МИД УССР. Основной фонд №__».

Голубєв Степан Тимофійович (1849–1920) – український історик церкви, археограф, архівознавець.

Викладач КДА (з 1875 р.) та Київського університету св. Володимира (з 1885 р.). Член-кореспондент Петербурзької АН по відділенню російської мови та словесності (1908), член багатьох наукових товариств, зокрема Київського церковно-археологічного товариства, Історичного товариства Нестора-Літописця, член-співробітник Київської археографічної комісії (1893–1919). Досліджував, упорядковував і публікував документи з історії церкви. Підготував 3 томи «Архива Юго-Западной России» (ч. 1, т. 7–9, Киев, 1887, 1893, 1914), де вміщено українські полемічні твори кінця XVI – першої половини XVII ст. Є автором багатьох праць з історії освіти, церкви, культури України, серед яких «Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники: опыт исторического исследования» (т. 1–2, Киев, 1883–1898), «История Киевской Духовной Академии: период домогилянский» (вып. 1, Киев, 1886) тощо.

Бібліотека С. Т. Голубєва нараховувала 2162 томи, придбана ВБУ у січні 1919 р. Містила книжки з богослов'я, зокрема дисертації, історії церкви, історії України, Росії, Литви, Польщі, збірники документів, стародруки XVII–XVIII ст., видання зі слов'янознавства, російської літератури, часописи тощо. У фондах НБУВ цілісною колекцією не залишилася. Матеріали про життя та діяльність С. Т. Голубєва зберігаються у ЦДІАК України та ІР НБУВ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, діаметр 33 мм, текст «Степанъ Тимоѳеевичъ Голубевъ».

Книга: Зоря Галицкая яко Альбумъ на годъ 1860. – Львов, 1860. (Р 5841).

Джерела: З бібліотеки професора С. Т. Голубева… // Книжний вістник. – Київ, 1919. – № 2. – С. 26–27; Голубев С. Т. Некролог // Україна. – 1924. – Кн. 3. – С. 1892; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 31; Голубєв Степан Тимофійович // УРЕ. – Київ, 1979. – Т. 3. – С. 93; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 64; Голубєв Степан Тимофійович / Т. І. Воронкова // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 105–107; Голубєв Степан Тимофійович / О. М. Дзюба // ЕІУ. – Київ, 2004. – Т. 2. – С. 149; Голубєв Степан Тимофійович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 22–23.

Гордов Микола Іванович (1870-ті – 1920-ті) – службовець Петербурзького товариства взаємного кредиту, колекціонер, бібліофіл. Особовий архівний фонд М. І. Гордова зберігається у Державному центральному театральному музеї ім. О. О. Бахрушина в Москві.

Сюжетний екслібрис, цинкографія, наліпка, прямокутна, зображення та текст у лінійній рамці, розміри 55 х 50 мм, із зображенням книги з закладкою, текст «ИЗЪ КНИГЪ Н. ГОРДОВА №__». Малюнок власника книгозбірні. Початок XX ст.

Книги:

1. *Кутепов Н.* Царская охота на Руси царей Михаила Федоровича и Алексея Михайловича XVII века : ист. очерк. – СПб., 1898. (Р 614). – Під екслібрисом наклеєний бібліотечний ярлик розміром 37 х 27 мм, з текстом «Б. Ш.__ П.__ № __».

2. *Кутепов Н.* Царская и императорская охота на Руси конца XVII и XVIII века : ист. очерк. – СПб., 1902. (Р 615). – Під екслібрисом наклеєний бібліотечний ярлик розміром 37 х 27 мм, з текстом «Б. Ш.__ П.__ № __».

Джерела: Книжные знаки в фонде Смоленской областной универсальной библиотеки : иллюстр. каталог / сост. Н. В. Донская, О. М. Михайлик; ред. В. И. Карпеченкова. – Смоленск, 2006. – С. 174–175; Гордов Н. И. – ГЦТМ. – Ф. 73, 47 ед. хр., 1908–1921; Гордов Николай Иванович [Електронний ресурс] // Личные архивные фонды в государственных хранилищах СССР. – Режим доступу : http://www.rusarchives.ru/guide/lf_ussr/gom_gri.shtml.

Горчаков Сергій Дмитрович (1861–1927), князь – російський державний діяч, церемоніймейстер імператорського двору (1896), архангельський (1900–1903), олонецький (1903–1904), херсонський (1904–1906) віце-губернатор, в'ятський (1906–1909), калузький (1909–1915) губернатор. Син шталмейстера імператорського двору, ад'ютанта імператора Олександра II, колекціонера та бібліофіла Дмитра Сергійовича Горчакова (1828–1907).

Голова В'ятської та Калузької учених архівних комісій (1906–1909, 1909–1915). Передав цим комісіям у дар частину своїх колекційних зібрань і бібліотеки. Після 1917 р. як державний діяч вищого рангу зазнав політичних переслідувань і репресій. Засланий на поселення в Тобольську губернію, де помер від тифу.

Книги з бібліотеки князя С. Д. Горчакова надійшли до ВБУ із с. Ташані (нині село Ташань Переяслав-Хмельницького р-ну Київської обл., Україна), яке належало шталмейстеру князю Костянтину Олександровичу Горчакову (1841–1926).

1) Гербовий гравійований літографований екслібрис, наліпка із зубчатими краями, прямокутна, зображення в лінійній рамці, розміри 47 х 37 мм, із зображенням герба князівського роду Горчакових, обрамленого вінком

із дубового листя, перевитого стрічкою, текст «EX LIBRIS PRINCE S. GORTCHAKOFF.» [Із книг князя С. Горчакова]. Кінець XIX ст.

2) Комбінований суперекслібрис, тиснення золотом на корінці оправи, без рамки, розміри 16 х 11 мм, із зображенням князівської корони, текст «С. Г.».

Книги: *Lomenie L.-L.* Calerie des contemporains ilustres : [en 10 t.]. – Paris, 1842–1844. – Т. 5–8. (Р 7272/5–8).

Джерела: Неопубликованные книжные знаки : [екслібрис С. Д. Горчакова] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 6. – С. 14; *Пуцко В. Г.* Коллекция художественного серебра князя С. Д. Горчакова в Калуге // Меценаты России : материалы науч. конференции Сукачевские чтения, 1992. – Иркутск, 1994. – Вып. 3. – С. 20–25; *Пуцко В. Г.* Пергаментное евангелие из собрания С. Д. Горчакова в Калуге // Обнинский краевед. сборник. – Обнинск, 1996. – С. 31–37; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 61; Калужские губернаторы : биобиблиогр. очерки / сост. Н. И. Андреева, А. Д. Берестов и др. – Калуга, 2001. – С. 165–173; *Щербатов В.* Блистательные земские начальники // Калужские губернские ведомости. – 2002. – № 12 (174). – 29 марта – 4 апреля; *Зверева М. В.* Барятинское собрание князей Горчаковых как явление культуры российской провинции (вторая пол. XIX – нач. XX в.) : дис. ... канд. культурологи. наук. – Москва, 2004. – 179 с.; *Мосин О. В.* Князь Дмитрий Сергеевич и княгиня Анна Евграфовна Горчаковы / О. В. Мосин, С. А. Мосина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.librero.ru/author/gorchakov; Сводный каталог утраченных ценностей Российской Федерации. Т. 15 : Калужский областной художественный музей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lostart.ru/catalog/ru/tom15/; Барятино (Тарусский район) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Барятино_(Тарусский_район).

Грінченко Борис Дмитрович (1863–1910) – український письменник, педагог, мовознавець, етнограф, історик, публіцист, видавець, громадський діяч. Літературні псевдоніми: Василь Чайченко, Л. Яворенко, П. Вартовий, Б. Вільховий, Перекотиполе, Гречаник.

Вчителював у школах Харківщини, Сумщини, Катеринославщини (1881–1894), працював у Чернігівському земстві (1894–1900). Був одним із фундаторів «Братерства тарасівців» (1892). Брав активну участь у діяльності Чернігівської та Київської Громад, був засновником і головою (1906–1907) київського товариства «Просвіта», співзасновником Української Радикальної Партії (1904). Організував видання українською мовою популярних дешевих книжок для народу; вийшло 45 назв тиражем близько 200 тис. примірників.

Б. Д. Грінченко залишив значну літературно-наукову спадщину: кілька збірок поезій, праці з етнографії та фольклору, педагогічні праці, зокрема «Українську граматику» та першу книжку для читання українською мовою для дітей «Рідне слово». Був упорядником і редактором «Словаря української мови» (т. 1–4, Київ, 1907–1909), за який отримав 2-гу премію ім. М. Костомарова Петербурзької АН. Редагував російсько-український словник М. Уманця та А. Спілки (1893–1898). Разом із дружиною, письменницею та перекладачкою Марією Миколаївною Грінченко (Загірньою; 1863–1928) уклав каталог колекції українського колекціонера та мецената В. В. Тарновського (1900). Свої статті з етнографії, фольклору, літературознавства, історії культури друкував у журналах «Зоря», «Нова громада», «Житє і слово», «Киевская старина», «Літературно-науковий вісник».

Був власником бібліотеки (понад 3 тис. томів) та архіву (понад 14 тис. одиниць). Збирав літературу з різних галузей науки: українознавства, історії, історії церкви, педагогіки, філософії, мовознавства, літературознавства, етнографії, фольклору, краєзнавства, мистецтвознавства, освіти, природничих наук, твори класиків української літератури тощо. Для книжок замовляв оправи з використанням кольорових тканин з візерунками, що побутували на українських теренах. На шкіряних корінцях таких оправ витиснені ініціали власника книгозбірні: «Б. Г.». Бібліотека та архів Б. Д. Грінченка надійшли до ВБУ в 1919 р., цілісними колекціями не збереглися. Каталог книжкової колекції, складений М. М. Загірньою, опубліковано в 1988 р.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, синього кольору, розміри 15 х 30 мм, текст «БІБЛІОТЕКА Б. ГРІНЧЕНКА № __». Початок XX ст.

Книги:

1. Веселка : літературна збірка / зложив Андрій Молодченко. – Львів, 1887. (Р 4513) – Автограф Б. Грінченка; на корінці ініціали «Б. Г.»; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

2. *Вовчок М.* Маруся. – СПб., 1895. (Р 5899).

3. Громада : украјінська часопись впорядкована М. Драгомановим, М. Павликом, С. Подолінським. – Genève, 1881. – Рік V. № 1. (Р 3673). – Оправа обтягнута тканиною з візерунком.

4. *Грушевський М.* Культурно-національний рух на Україні в XVI–XVII віці. – Київ; Львів, 1912. (Р 6790).

5. *Грушевський М.* Освобождение России и украинский вопрос. – СПб., 1907. (Р 6768). – На корінці ініціали «Б. Г.»; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

6. *Грушевський М.* Про українську мову й українську справу. – Київ, 1907. (Р 6770).

7. Два товарыши. – [Б. м., б. г.] (Р 794).

8. [*Драгоманов М.*]. Евангельська віра в старій Англії. – Женева, 1893. (Р 3768).

9. *Dragomanov M.* La Pologne historique et la démocratie moscovite. = *Драгоманов М.* Историческая Польша и великорусская демократія. – Genève, 1882. (Р 3770). – Автограф Б. Грінченка; на корінці ініціали «Б. Г.»; напис «27/10-39 р.»; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

10. Житє і слово : вістник літератури, політики і науки / видає Ольга Франко. – Львів, 1897. – Р. 4. Кн. 1–6. (Р 2168). – Конволют з 6 видань; автограф Б. Грінченка; на корінці ініціали «Б. Г.»; напис «61/9–39 р.»; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

11. З неволі : літературний збірник. – Вологда, 1908. (Р 3822[2]).

12. *Карпенко-Карий И. (Тобилевич И.).* Драмы и комедии. – Одесса, 1903. – Т. 4. (Р 6937/4).

13. *Каутский К.* Борьба национальностей и государственное право в Австрии. – Киев, 1906. (Р 5497).

14. *Квітко-Основ'яненко Г. Ф.* Малороссийские повести. – Москва, 1837. – Кн. 2. (Р 669).

15. *Коцюбинський М.* Для загального добра. – Львів, 1896. (Р 2169).

16. *Котляревський І. П.* Виргилиева Энеида на малороссийский язык преложенная. – СПб., 1809. – Ч. 1–3. (Р 1122). – Автограф Б. Грінченка; також кн. знак К. К. Семінського.

17. *Котляревський І. П.* Наталка Полтавка : малороссийская опера. – Киев, 1903. (Р 2102).

18. *Котляревський І. П.* Энеида на малороссійскій язык перелиціованная И. Котляревским. – СПб., 1798. – Ч. 1–3. (Р 1031). – Автографи Б. Грінченка та О. Глібова.

19. [*Нечуй-*]*Левицький І.* Світогляд українського народа : ескіз української міфології. – Львів, 1876. (Р 4236).

20. *Ленін Н.* Імперіялізм, яко новітній етап капіталізму / пер. І. Неволі. – Київ, 1920. (Р 6296).

21. *Максимович М. А.* Сборник украинских песен, издаваемый Михайлом Максимовичем. – Киев, 1849. – Ч. 1. (Р 1623).

22. На шляху : літературний альманах. – Чернівці, 1906. (Р 6369).

23. Наша доля : збірник праць ріжних авторів. – Стрий, 1893. (Р 6389а). – На корінці ініціали «Б. Г.»; також автограф Н. І. Кобринської; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

24. *Нечуй-Левицький І.* Повісті. – Львів, 1872. – Т. 1. (Р 4550).

25. Ныва : Украинський литературный збирнык 1885 року. – Одесса, 1885. (Р 1634). – Автограф видавця?; автограф М. і Б. Грінченків.

26. *Павловскій А. П.* Грамматика малороссійскаго наречія. – СПб., 1818. (Р 2181). – Також кн. знаки О. П. Смірдіна, К. К. Семінського.

27. *Подолинскиј С.* Житіва здоровја льудеј на Украјіні. – [Б. м.], 1879. (Р 1716).

28. Рідна стріха. – Львів, 1894. (Р 6392).

29. Слова, произнесенные Господином Киевским Гражданским Губернатором Генерал-лейтенантом Гессе, при собрании всех волостных старшин по каждому уезду. – Киев, [б. г.]. (Р 800).

30. Сніп : украинський новорочник. Рік 1 / зкрутив А. Корсун. – Харків, 1841. (Р 747).

31. Степъ : херсонськый беллетристычный сбирнык. – Херсон, 1886. (Р 1644).

32. *Толстой Л. Н.* Чим люде живи? / пер. М. Чайченко. – Львів, 1884. (Р 5212).

33. Ўжинок рідного поля. Вистачений працею М. Г. [Микола Гатцук]. – Москва, 1857. (Р 1612).

34. Утренняя звезда : собрание статей в стихах и прозе. – Харків, 1833. – Кн. 1–2. (Р 495). – Також штемпель «Книжная торговля и Библіотека для чтенія Василія Кирилловича Куриленко въ Нѣжинѣ съ 1871».

35. *Франко І.* Boa constrictor : повість. – Львів, 1884. (Р 5290). – Також автограф Б. Грінченка.

36. Хутір : Малороссійській литературний збирнык̀ъ на 1890 рикъ / зибрав Т. В. Калениченко. – Кобеляки, 1891. (Р 6361). – На корінці ініціали «Б. Г.»; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

37. *Шевченко Т. Г.* Чигиринский кобзарь и гайдамакы. – СПб., 1844. (Р 1713).

38. *Kuschnir W.* Der Neopanslavismus. – Wien; Leipzig, 1908. (Р 5651).

39. *Schewczenko T.* Marija maty Isusowa. – Zenewa, 1882. (Р 5699).

40. *Stepankowsky V.* The Russian plottoseize Galicia. – London, [1914]. (Р 5697).

41. [*Szaszkiewicz M.*] Азбука і abecadło. Uwagi nad rozprawą o wprowadzeniu Abecadła polskiego do piśmiennictwa ruskiego. – W Przemyślu, 1836. (Р 907).

42. *Wagilewicz J. D.* Grammatyka języka małoruskiego w Galicyi ułożona przez Jana Wagilewicza. – Lwów, 1845. (Р 655).

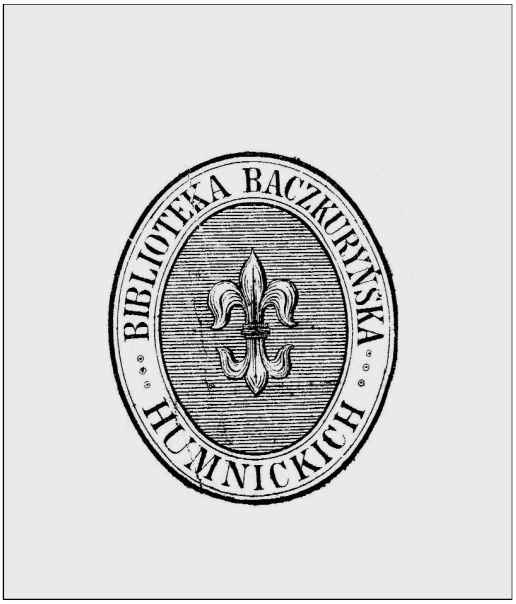
Джерела: Грінченко Б. Д. // Українські письменники : біо-бібліогр. словник : у 5 т. – Київ, 1963. – Т. 2. – С. 242–275; Каталог фондів / Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського АН УРСР. Т. 1 : Бібліотечні колекції. Вип. 1 : Б. Д. Грінченко / підгот. І. Г. Шовкопляс та ін. – Київ, 1988. – №№ 1, 2, 3, 15, 37, 110, 157, 223, 239, 258, 333, 397, 548, 648, 741, 767, 814, 952, 986, 1078, 1086, 1238, 1245, 1378, 1637, 1665, 1698, 1757, 1861, 1915, 1946, 1962, 2220, 2239, 2269, 2544, 2601; *Погрібний А. Г.* Борис Грінченко: нарис життя і творчості. – Київ, 1988; [Про книжкову колекцію Б. Д. Грінченка] // *Бровкін А.* Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформація /

А. Бровкін, І. Шовкопляс. – Київ, 1993. – С. 23–24; *Погрібний А. Г.* Борис Грінченко // Історія України в особах, XIX–XX ст. – Київ, 1995. – С. 131–140; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; *Белоконь С.* Библиотека Б. Д. Гринченко // Библиография. – 2002. – № 7. – С. 14–21; *Зубкова Н. М.* Бібліотека і архів Б. Д. Грінченка як джерело до історії народної просвіти кін. XIX – поч. XX ст. : автореф. дис. … канд. іст. наук. – Київ, 1994. – 23 с.; Грінченко Борис Дмитрович // ЕІУ. – Київ, 2004. – Т. 2. – С. 206–207; *Світленко С. І.* Український народолюбець Борис Грінченко на Катеринославщині // Історія і культура Придніпров'я. Невідомі та маловідомі сторінки : наук. щорічник. – Дніпропетровськ, 2004. – Вип. 1. – С. 101–112; *Абросимова С.* Грінченко Б. Д. // Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 4. – С. 431–432; Грінченко Борис Дмитрович // *Дениско Л. М.* Автографи на книжках із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 24–25; Грінченко Борис Дмитрович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Грінченко_Борис_Дмитрович.

Гумницькі (Humniccy) – шляхетська родина герба Гоздава (Gozdawa), виводить своє походження із Саноцької землі. У другій половині XVIII ст. один із Гумницьких, Адам (бл. 1730–?), син Мартина, переселився до Брацлавського воєводства, де придбав у 1769 р. Бачкурин (нині с. Бачкурине Монастирищенського р-ну Черкаської обл., Україна); за іншими даними, маєток купив син Адама Францішек Салезій (бл. 1770–1815) у 1795 р., тоді ж було збудовано палац. Наступними власниками Бачкурина були молодший син Францішка Салезія Олександр та син останнього Леон Адам, якому родинні маєтності належали до Ризького договору 1921 р.

У Бачкурині зберігався родинний архів і бібліотека, у складі якої були представлені рідкісні видання класиків польської літератури, іноземні видання, колекція польських та іноземних гравюр.

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 80 х 68 мм, зображення овальне, у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, розміри зображення 46 х 38 мм, із зображенням герба Гумницьких Гоздава (Gozdawa), текст «BIBLIOTEKA BACZKURYŃSKA HUMNICKICH» [Бачкуринська бібліотека Гумницьких].

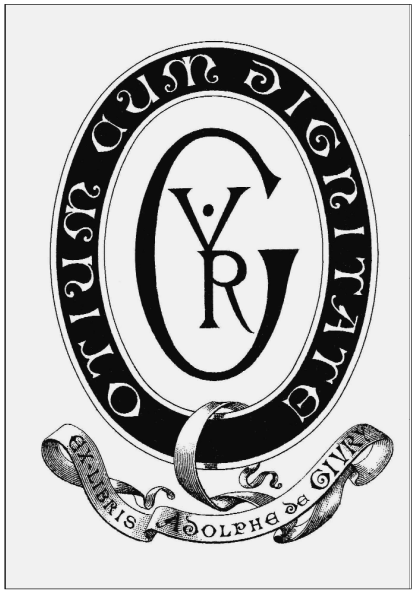

Книга: Graduale Romanum: de tempore, et sanctis. Ad ritum Missalis, ex decreto sacrosancti Concilij Tridentini restituti. – Venetiis, 1596. (P 5611).

Джерела: Baczkuryn // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1880. – T. 1. – S. 79; Humniccy // *Boniecki A.* Herbarz Polski. – Warszawa, 1905. – T. 8. – S. 12; Список дворян Киевской губернии. – Киев, 1906; Baczkuryn // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 23–25; Humniccy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Humniccy; Die

adlige polnische Familie Bal [Електронний ресурс] // Der polnische Adel, seine Wappen und Familien. – Режим доступу : http://polnischeradelb.blogspot.com/2013/12/die-adlige-polnische-familie-bal_23.html; Franciszek Salezy Humnicki z Humnisk h. Gozdawa [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/8.12.349; Генеалогическая база знаний: персоны, фамилии, хроника : Персональный список : Гумницкий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://baza.vgdru.com/1/11712/.

Ґіврі Адольф (Givry, Adolphe de).

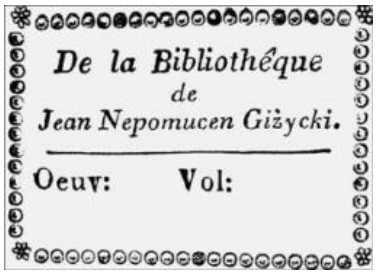

Шрифтовий (?) гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 78 х 53 мм, із зображенням овалу розміром 55 х 42 мм із текстом «OTIUM CUM DIGNITATE» [Відпочивай гідно], в середині овалу текст «GIVRY» (монограма), на стрічці текст екслібриса «EX-LIBRIS Adolphe de GIVRY» [Із книг Адольфа де Ґіврі].

Книги: *Crébillon C. P. J. de.* Oeuvres de M. de Crébillon, De l'Académie Françoise. – A Paris, 1750. – T. 1–2. (P 2016 – P 2017).

Ґіжицький Ян Непомуцен (Giżycki Jan Nepomucen; бл. 1800–?), граф на Краснополі та Молочках – предводитель дворянства Житомирського повіту Волинської губернії.

Бібліотека Ґіжицьких знаходилася в с. Молочки Волинської губернії Житомирського повіту (нині с. Молочки Чуднівського р-ну Житомирської обл., Україна). Основну її частину зібрав Бартоломей Ґіжицький (Bartłomiej Giżycki; 1770–1827), генерал-майор, волинський цивільний губернатор (1816–1825), дядько Я. Н. Ґіжицького. Бібліотека нараховувала близько 6 тис. томів. Спадкоємцями Я. Н. Ґіжицького були його старша дочка Альбертина Замойська (1826–1917) та онучка Марія Елеонора Любомирська (1862–1945). Палац у Молочках було знищено під час революції.

Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, розміри 35 х 50 мм, текст «*De la Bibliothêque de Jean Nepomucen Giżycki.* Oeuv: __ Vol: __» [Бібліотека Яна Непомуцена Ґіжицького. Твір __ Том __].

Книги:

1. *Cervantes Saavedra M. de.* Don Quichotte de la Manche : trad. de l'esp. par Florian : ouvrage posthume. – A Paris, 1812. – T. 2. (P 6458/2). – Власницький напис «De la Bibliotheque de Jean Nepomucen Giżycki».

2. *Cornelius Nepos*. Cornelii Nepotis Vitae excellentium imperatorum. – Polociae, 1809. (P 7285). – Автограф Я. Н. Ґіжицького.

3. *Thomas a Kempis*. L'imitation de Jesus Christ / De Th. Kempis; Traduite du latin en français par l'abbé Berault. – A Augsbourg et Leipsic, [1811?]. (P 7310). – Екслібрис наклеєний на нижній кришці оправи догори ногами.

Джерела: Mołoczki // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 50; Giżycki Bartłomiej; Giżycki Jan Nepomucen // Polski słownik biograficzny. – Wrocław, 1959/1960. – T. 8. – S. 20–23; Mołoczki // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 11 : Województwo kijowskie oraz uzupełnienia do tomów 1–10. – Wrocław, 1997. – S. 263–271; Jan Nepomucen Giżycki z Giżyc h. Gozdawa [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/6.211.393.

Ґоважевський Ян (Gowarzewski Jan h. Prawdzic; бл. 1800–?).

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 15 х 32 мм, текст «WŁASNOŚĆ IANA PRAWDZIC GOWARZEWSKIEGO.» [Власність Яна Правджіц Ґоважевського].

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 13 х 30 мм, текст «IAN PRAWDZIC GOWARZEWSKI» [Ян Правджіц Ґоважевський].

Книга: [*Groicki B.*] Porządek sądów y spraw mieyskich prawa maydeburskiego w Koronie Polskiey w Krakowie drukowaney roku Pańskiego 1616. – W Przemyślu, 1760. (P 1348). – Конволют із 8 видань.

Джерело: Jan Gowarzewski h. Prawdzic [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/le.1041.1.2.

Ґомуліцький Віктор Теофіл (Gomulicki Wiktor Teofil; 1848–1919) – польський історик, поет, письменник, колекціонер, автор історичних праць про Варшаву. Літературні псевдоніми: F–y, Fantasie, Fantazy, G., Sodalis, Thesazy (Van), W. G., Wig.

Бібліотека В. Т. Ґомуліцького нараховувала близько 2500 томів. Збирав стародруковані видання, урядові та приватні документи, польські та латинські рукописи XVI–XIX ст., гравюри та літографії, карти, екслібриси. У 1912 р. своє зібрання «варшавіани» продав варшавському Товариству охорони пам'яток давнини. Після його смерті родина продала решту бібліотеки антикварному магазину «Światło» у Варшаві. Багато стародруків купив Я. Міхальський (1876–1950), більшість рукописів (166 назв у 171 томі) й архів (31 папку) придбала бібліотека Інституту Оссолінських у Львові. Екслібриси увійшли до бібліотеки М. Борковського (1872–1926).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 10 х 24 мм, текст «ZBIÓR Wiktora Gomulickiego» [Збірка Віктора Ґомуліцького]. 1880-ті рр.

Книга: *Birkowski F.* Exorbitancye Ruskie, z Grekow Odszczepieńcow, Heretyckie, z Konfederatow. Kazania dwoie. – W Krakowie, 1633. (P 5599). – Також кн. знак «Hieronim Wilder polski antykwarjat naukowy Warszawa, ul. Traugutta 8.».

***Джерела*:** *Gomulicki W. T.* Exlibrisy polskie // Tygodnik ilustrowany. – 1902. – № 19. – S. 374–375; № 20. – S. 394–395; Гомулицкий В. И. // Адресная книга русских библиофилов / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 29; *Gomulicki W. T.* Ex-libris // Tygodnik ilustrowany. – 1905. – № 12. – S. 213; *Tyszkowski K.* Zbiór rękopisów W. G. // Kwartalnik historyczny. – 1925. – S. 317–321; Гомулицкий В. И. // *Масанов И. Ф.* Словарь псевдонимов русских писателей, ученых и общественных деятелей : в 4 т. – Москва, 1960. – Т. 4. – С. 139; Gomulicki W. // Opowiadania o starej Warszawie. – Waszawa, 1960. – S. 5–18; *Libera Z.* Wiktor Gomulicki // Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Seria 4 : Literatura polska w okresie realizmu i naturalismu. – Warszawa, 1965. – T. 1. – S. 281–308; *Jabłońska W.* Inwentarze, katalogi biblioteczne w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich // Ze Skarbca Kultury : biuletyn informacyjny Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. – Wrocław, 1969. – Z. 20. – S. 127–128; Gomulicki Wiktor Teofil / E. Nieciowa // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 277; Гомулицкий, Виктор // БСЭ. – Москва, 1978. – Т. 7. – С. 58.

Дашів – див. Святополк-Четвертинський Вітольд

Дашкевич Микола Павлович (1852–1908) – український історик, літературознавець, фольклорист.

Закінчив Київський університет св. Володимира (1877), працював у ньому на кафедрі всесвітньої літератури (1877–1907). Голова Історичного товариства Нестора-Літописця. Член-кореспондент (1902), академік Петербурзької АН (1907). Автор праць «Відзив про твір Д. Петрова «Нариси історії української літератури XIX століття» (1888), «Княжение Даниила Галицкого по русским и иностранным известиям» (Киев, 1873), «Болоховская земля и ее значение в русской истории» (Киев, 1876), «Постепенное развитие науки истории литературы и современные ее задачи» (Киев, 1877), «Литовско-русское государство» (Университетские известия, 1882, № 3, 8–10, 1883, № 7), «Былины об Алеше Поповиче и о том, как не осталось на Руси богатырей» (1883) та ін.

Бібліотека Київського університету св. Володимира придбала зібрання М. П. Дашкевича в 1909 р. Надійшло до ВБУ у складі бібліотеки КІНО (колишній університет св. Володимира) наприкінці 1920-х рр. За нумерацією книг, що мають екслібрис М. П. Дашкевича, його зібрання налічувало щонайменше 4000 томів. Зараз книги з бібліотеки вченого зберігаються у спеціалізованих відділах НБУВ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 5 х 28 мм, текст «Библ. Дашкевича».

Книги:

1. *Драгоманов М. П.* Нові украjінські пісні про громадські справи (1764–1880). – Женева, 1881. (Р 3775[2]). – Також штемпелі «Библіотека университета св. Владиміра», «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

2. *Караџић В. С.* Народне српске Пjесме. – У Липисци, 1823–1824. – Кн. 1, 3. (Р 707 – Р 708). – Також штемпелі «Библіотека университета св. Владиміра», «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

3. Украинский вестник : [На 1816–1919 гг.]. – Харьков, 1816–1919. (Р 1468 – Р 1489). – Також штемпель «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова» (Р 1470 – Р 1477).

4. *Boccaccі G.* Rime. – Livorno, 1802. (Р 644). – Також штемпелі «Библіотека университета св. Владиміра», «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

5. *Boscovich R. G.* Giornale Di Un Viaggio Da Constantinopoli In Polonia dell'abate Ruggiero Giuseppe Boscovich. – Bassano, 1784. (Р 1372). – Також штемпель «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

6. *Dictys C.* Ditte Candiotto e Darete Frigio della guerra troiana. – In Verona, 1734. (Р 2039). – Також автограф М. П. Дашкевича; наліпка «Ex Libris Tscharnerianis Planaterrae Curiae Rhaetorum»; штемпелі «Библіотека университета св. Владиміра», «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

7. *Dragomanow M. P.* Rapport présenté au Cougrés Littéraire de Paris. – Génève, 1878. (Р 5626).

8. *Hupel A. W.* Von den Kasaken. – Riga, 1790. (Р 1200).

9. *Kollar J.* Tabule Staroitalii slavanské. – Ve Vidni, 1853. (Р 813).

10. *Marx K*. Misère de la philosophie. Ré ponse à la Philosophie de la misère de M. Proudhon. – Paris, 1896. (Р 5668).

11. Russische Miszellen / von Johann Richter. – Leipzig, 1803–1804. – № 1–8. (Р 536 – Р 543). – Також штемпель «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

12. *Serassi P.* Ragionamento dell'abate Pierantonio Serassi sopra la controversia del Tasso e dell'Aristo. – Parma, 1794. (Р 2075).

13. *Bogusz Siestrzeńcewicz S.* Recherches historiques sur l'origine des Sarmates, des Esclavons et des Slaves. – St.-Petersbourg, 1812. – Т. 3. (Р 1185). – Також штемпель «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

14. *Strauss D. F.* Voltaire. Sechs Vorträge von D. F. Strauss. – 3 Aufl. – Leipzig, 1872. (Р 5698). – Також автограф М. П. Дашкевича

15. *Dares Phrygius.* L'histoire veritable de la guerre des grecs, et des troyens. – Caen, 1893. (Р 5746).

***Джерела*:** Дашкевич, Николай Павлович // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета св. Владимира (1834–1884) / сост.-ред. В. С. Иконников. – Киев, 1884. – С. 174–175, 809; Дашкевич Н. П. // Адресная книга русских библиофилов / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 35; Дашкевич М. П. // Українські письменники : біо-бібліогр. словник : у 5 т. – Київ, 1963. – Т. 2. – С. 283–291; Дашкевич Николай Павлович // УСЭ. – Киев, 1980. – С. 25; Дашкевич Микола Павлович / П. М. Федченко // УЛЕ. – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 22; Дашкевич Микола // ЕУ. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 489; Дашкевич М. П. // Українська література у портретах і довідках : давня література – література XIX ст. : довідник. – Київ, 2000. – С. 81–82; Дашкевич Микола Павлович / О. П. Степченко // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 137–139; *Чуткий А. І.* М. П. Дашкевич: особистість, наукова та педагогічна спадщина вченого : автореф. дис. … канд. іст. наук. – Київ, 2003. – 14 с.; Дашкевич Микола Павлович / Т. І. Катаргіна // ЕІУ. – Київ, 2004. –

Т. 2. – С. 295; *Короткий В. А.* Дашкевич М. П. / В. А. Короткий, Т. В. Табенська, Ю. В. Цимбал // Почесні члени і доктори Університету св. Володимира. – Київ, 2005. – С. 245; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 121–122, 178; Дашкевич Микола Павлович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 30; *Чуткий А. І.* Микола Павлович Дашкевич (1852–1908). – Київ, 2008. – 528 с.; *Іваннікова М. К.* Приватна бібліотека професора Київського університету св. Володимира М. П. Дашкевича у фондах НБУВ // Наукові праці НБУВ. – Київ, 2014. – Вип. 40. – С. 412–424; Дашкевич, Николай Павлович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Дашкевич,_Николай_Павлович.

Дементьєв Петро Олексійович (Деменс Пітер; 1850–1919) – російський дворянин, голова земської управи та предводитель дворянства Весьєгонського повіту Тверської губернії (1873–1878), засновник міста Санкт-Петербурга (Сент-Пітерсберга) у штаті Флорида (США; 1888).

Закінчив гімназію та Перше реальне училище в Санкт-Петербурзі (1860–1867). Служив у лейб-гвардії Гатчинському полку (1867–1870), вийшов у відставку в чині прапорщика. Зайнявся сільським господарством у своїх маєтностях у Тверській і Новгородській губерніях (понад 6 тис. десятин). Був почесним мировим суддею та головою з'їзду мирових суддів. У 1878 р. продав усі свої землі та переїхав до Петербурга. Захоплювався ідеями народників, перебував під наглядом поліції. Виїхав до Америки, де зайнявся лісозаготівлею та будівництвом житла в містечку Лонгвуд (Флорида), був обраний мером Лонгвуда. Побудував залізницю від річки Сент-Джонс до Мексиканської затоки. Новим поселенням по цій дорозі давав назви міст Російської імперії: Одеса, Санкт-Петербург тощо. Пізніше оселився неподалік Лос-Анджелеса на ранчо Альта-Рома. Займався бізнесом, літературною діяльністю. У Лондоні на свої кошти заснував журнал «Современник» (1897), видав 3 номери. Друкувався у «Вестнике Европы» та «Лос-Анджелес Таймс» під псевдонімом «Тверской П. А.». Перекладав англійською мовою твори М. Ю. Лермонтова. Є автором книг «Очерки Северо Американских Соединенных штатов» (1895) та «Очерки истории Соединенных штатов Америки» (1904). П. О. Дементьєву як засновнику міста встановлено пам'ятник у центрі Санкт-Петербурга у Флориді (1979).

Шрифтовий гравійований літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, розміри 55 х 95 мм, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ П. А. ДЕМЕНТЬЕВА. № __». Друга половина XIX ст.

Книга: *Шевченко Т. Г.* Кобзарь Тараса Шевченка въ переводе русскихъ поэтовъ / под. ред. Н. В. Гербеля. – СПб., 1860. (Р 2774). – Також автограф П. А. Дементьєва та штемпелі «Федоръ Ивановичъ Хрущовъ», «Всенародня бібліотека України в Київі».

***Джерела*:** *Сокольский А. А.* П. А. Дементьев – выдающийся русский американец. – Флорида, 1988; *Малыгина (Поведенская) И. Н.* Весьегонский американец // Калининская правда. – 1989. – 2 мая; *Купцов Б. Ф.* Весьегонск. – Тверь, 1997. – С. 135–137, 142–147; Дементьев, Пётр Алексеевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Дементьев,_Пётр_Алексеевич; Петр Алексеевич Дементьев (К 150-летию со дня рождения) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tverlib.ru/tver_memodate/tmd-054.htm.

Деревщиков [А. Н.].

Шрифтовий екслібрис, тиснення золотом на обкладинці, без рамки, розміри 20 х 40 мм, текст «Изъ книгъ А. Н. Деревщикова».

Книга: *Лемке М.* Политические процессы М. И. Михайлова, Д. И. Писарева, Н. Г. Чернышевского. – СПб., 1907. (Р 4243).

Долгорукий Микола Олександрович (1811–1873), князь – російський державний діяч. У 1829 р. закінчив Благородний пансіон у Царському селі. Служив у Державній канцелярії.

Збирав бібліотеку з видань французької, англійської літератури, колекціонував розкішні видання на пергаменті, веленевому, китайському та голландському папері, формував відділ «Россика». На екслібрисі зображений орден св. Анни 3-го ступеня, яким його було нагороджено в 1844 р.

Комбінований літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, розміри 58 х 43 мм, із зображенням родового герба князів Долгоруких і вінка з дубового та лаврового листя, перев'язаного стрічкою, з орденським хрестом вгорі, текст «UN LIVRE EST UN AMI QUI NE CHANGE JAMAIS.» [Книга – друг, який ніколи не зрадить]. Середина XIX ст.

Композицію екслібриса запозичено у французького драматурга, театрального діяча, засновника французького товариства бібліофілів Рене Шарля Гілбера де Піксерекура (1773–1844). Приналежність даного екслібриса князю М. О. Долгорукому доведено в повідомленні В. К. Лукомського «Одна из загадок в области экслибриса», опублікованому в «Трудах ЛОЭ» (вип. 9–10).

Книга: *Вовчок М.* Народні оповідання Марка Вовчка / видав П. А. Куліш. – СПб., 1858. (Р 1611).

***Джерела*:** *Эльсгольц Ф. К.* Частные библиотеки в России // Российская библиография. – 1880. – № 53 (1). – С. 3; *Шереметьев С.* Татьяна Васильевна Шлыкова (1773–1863) : [про М. О. Долгорукого] // РА. – 1889. – Т. 1, кн. 1. – С. 520; [Варіант екслібриса М. О. Долгорукого] // Известия Т-ва Вольф. – 1899. – № 6. – Стб. 138. – Рис. 36; *Верещагин В. А.* Русский книжный знак. – СПб., 1902. – С. 19. – Рис. 25; [Помилково визначений як екслібрис Миколи Андрійовича Долгорукого] // *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 128; 1910. – Вып. 2. – С. 53. – Рис. 31; *Лукомский В. К.* Одна из загадок в области экслибриса // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 40–41; *Лерман М.* Указатель заимствованных, тождественных и сходных книжных знаков : Долгоруков Н. А. // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1928. – Вып. 11–12. – С. 26 – № 58.

Должиков Ю. П.

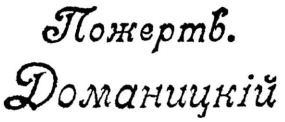

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 7 х 42 мм, текст «*Ю. П. Должикова*».

Книга: *Де Кок П.* Как знать, что случится. – СПб., 1836. (Р 6568). – Також штемпелі «Библиотека Е. Левенецъ», «Кіевская общественная бібліотека».

Доманицький Василь Миколайович (1877–1910) – український філолог, історик, бібліограф і фольклорист, публіцист, кооператор, політичний і громадський діяч. Літературні псевдоніми та криптоніми: Василь Вітер, Звенигородець, Колодянин, В. Колодянський, Василь Потребитель, В. Д., Д., В. Д-ий, В.-ій, В. Д-кий, В. Дом., Доман., В. Д-ький, Н. Т., W. D.

Випускник Київського університету св. Володимира (1900). Працював учителем. Був секретарем журналу «Киевская Старина», співробітником журналів «Літературно-науковий вісник», «Записки Наукового Товариства імені Шевченка», співробітничав з газетами «Громадська думка» та «Рада». Співзасновник видавництва «Вік». Редактор друкованих органів української депутатської фракції у 1-й і 2-й Державних думах «Украинский вестник», «Рідна справа – Думські вісті». Редактор 3-х видань (перше – повне) «Кобзаря» Т. Шевченка (1907, 1908, 1910), 2-х видань «Історії України» М. Аркаса. Автор праць із історії України та літературознавства «Козаччина на переломі XVI–XVII ст.», «Пісня про Нечая», «Критичний розслід над текстом «Кобзаря», «Авторство Марка Вовчка», брошур про кооперацію «Про товариські крамниці», «Про сільську кооперацію» та ін.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, синього кольору, розміри 18 х 35 мм, текст «*Пожертв. Доманицкій*».

Книги:

1. [*Бодянський О. М.*] Наськы украинськы казкы, запорозьця Иська Матырынкы. – Москва, 1835. (Р 1652). – Також штемпелі «Бібліотека-читальня т-ва «Просвіта». Київ», «Товариство Просвіта у Києві. Бібліотека», «Кіевское Общественное собраніе. Библіотека».

2. *Шевченко Т. Г.* Букварь южнорусский 1861 року. – СПб., 1861. (Р 893). – Також штемпелі «Кіевское Общественное собраніе. Библіотека», «Кіевское Общественное собраніе. Март 1914», «Бібліотека-читальня т-ва «Просвіта». Київ».

3. *Куліш П. О.* Гордовита пара. Оповідання Петра Забоцня. – СПб., 1862. (Р 5904(1)).

4. *Нечуй-Левицький І.* Український гетьман Богдан Хмельницький і козаччина. – Львів, 1878. (Р 4551). – Також штемпелі «Изъ книгъ А. М. Чернаго», «Бібліотека-читальня т-ва «Просвіта». Київ», «Киевское Общественное собрание».

5. Пролиски : Збирнык з вирщив / изд. тип. Е. И. Фесенко. – Одесса, 1893. (Р 6363). – Також штемпелі «Бібліотека-читальня т-ва «Просвіта». Київ», «Кіевское Общественное собраніе. Библіотека», «Всенародня бібліотека України в Київі».

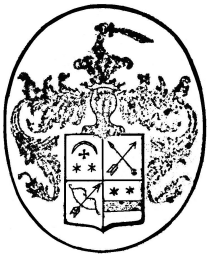
6. Степовы квиткы: Вирши старых и новых украинськых поэтив / упоряд. и видав Б. Грінченко. – У Чернігові, 1899. (Р 6366). – Також штемпель «Кіевское Общественное Собраніе», «Бібліотека-читальня т-ва «Просвіта». Київ».

***Джерела*:** Чистому серцем. Пам'яті Василя Доманицького : біографія, спомини, похорон / упоряд. С. Єфремов. – Київ, 1912. – 145 с.; *Берло Г.* З листування Василя Доманицького (1901–1902) // За сто літ : матеріали з громадського й літературного життя України XIX і початків XX століття / під ред. М. Грушевського. – Київ, 1927. – Кн. 1. – С. 227–232; *Гуменюк М.* Свіжий вітер // Вітчизна. – 1965. – № 2. – С. 177–179; Доманицький В. М. // *Дей О. І.* Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI–XX ст.). – Київ, 1969. – С. 465; Доманицький Василь Миколайович / П. І. Колесник // УРЕ. – Київ, 1980. – Т. 3. – С. 433; *Качкан В.* Доманицький Василь Миколайович // Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника. – Львів, 1996. – Вип. 3. – С. 113–117; *Балабольченко А.* Побратими: Сергій Єфремов, Василь Доманицький – нариси життя та творчості. – Київ, 2003. – 111 с.; Доманицький Василь Миколайович / О. В. Корнієвська // ЕІУ. – Київ, 2004. – Т. 2. – С. 441; *Поліщук В.* 33 роки творчого, діяльного життя (до 100-річчя В. М. Доманицького) // Свобода. – 2010. – № 27. – 2 липня. – С. 15; Доманицький В. М. – ІЛ НАН України. – Ф. 47, 1005 од. зб., 1900–1910.

Дорошенко Дмитро Іванович (1882–1951) – український історик, громадський і державний діяч. Псевдонім – М. Жученко. Небіж П. Я. Дорошенка (див. Дорошенко Петро Якович). Походив з бічної гілки стародавнього козацько-старшинського роду Дорошенків (Климченків-Дорошенків).

Випускник Київського університету св. Володимира (1909). Працював у м. Катеринославі (нині м. Дніпро, Україна) вчителем історії. Співробітничав із Катеринославською губернською вченою архівною комісією, редагував «Летопись Ученой Архивной комиссии», журнал «Дніпрові хвилі» (1910–1913), був заступником голови Катеринославської «Просвіти». В 1913 р. повернувся до Києва, викладав історію та працював бібліотекарем Київського міського музею, секретарем Українського Наукового Товариства імені Т. Шевченка. Член київської «Просвіти», Революційної української партії, Товариства українських поступовців. Один із фундаторів Української Центральної Ради. В 1917 р. займав ряд державних посад в уряді УНР. За часів Української Держави – міністр закордонних справ. У жовтні 1918 р. проводив у Швейцарії переговори з Антантою. Після утворення Директорії УНР – професор історії в Українському Державному Кам'янець-Подільському університеті. З 1920 р. в еміграції. Професор кафедри історії Українського вільного університету у Відні, Празі, Мюнхені (1921–1951), професор Карлового університету в Празі (1926–1936), директор Українського наукового інституту в Берліні (1926–1931), професор Варшавського університету (1936–1939), президент Української вільної академії наук у США (1945–1951).

Автор понад тисячі наукових праць з історії України, історії культури та церкви, зокрема: «Огляд української історіографії» (Прага, 1923), «Історія України. 1917–1923 рр.» (т. 1–2, Ужгород, 1930–1932), «Нарис історії України» (т. 1–2, Варшава, 1932–1933), «Православна церква в минулому і сучасному житті українського народу» (1940), «Мої спогади про недавнє минуле. 1914–1920» (1923–1924) «Мої спогади про давно минуле. 1901–1914» (1949), автор монографій про М. Костомарова, П. Куліша, В. Антоновича, гетьмана П. Дорошенка та ін.

1) Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення в лінійній рамці, синього кольору, розміри 32 х 26 мм, із зображенням герба роду Дорошенків, без тексту. Подібний екслібрис із гербом Дорошенків – див. Дорошенко Петро Якович.

Книга: *Куліш П. О.* Григорій Квітка (Основъяненко) и его повісті. – СПб., 1858. (Р 750). – Також автограф Д. І. Дорошенка, штемпель «Юго-Западный книжный магазинъ С Д Вариводы въ Киевѣ. Фундуклеев. ул. д. № 2-й».

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 25 х 42 мм, текст «з книжок Д. Дорошенка ч. __». Початок XX ст.

Книги:

1. Слово Дидыча до землякив. – Житомыр, 1862. (Р 767). – Автограф Д. Дорошенка.

2. Слово о полкові Игоревому : переспів з старосвітськоі грамоти XII ще століття / переклав В. А. Кендзерскій. – Кременчуг, 1874. (Р 822). – Також штемпелі «Книжный магазинъ С. И. Гомолинскаго Кіевъ Б. Влад. № 37», «Малорусскія книги А. Л. Гавришъ. Кіевъ, Подолъ, Гостин. рядъ, № 30».

3. Хата / видав П. А. Куліш. – Петербург, 1860. (Р 1648). – На корінці ініціали «*Д. Д.*».

4. *Драгоманов М.* Народні школи на Украйіні серед житьтья і письменства в Россіі. – Женева, 1877. (Р 3474).

5. *Дікштейн Ш.* Хто с чого живе? / Видавництво «Боротьба». – СПб., 1906. (Р 3744[2]). – Автограф Д. Дорошенка.

6. *Каутський К.* Соціяльна революція / пер. з нім. мови Марусі Ясної. – [Б. м., 1902]. (Р 3987). – Автограф Д. Дорошенка; на корінці ініціали «Д. Д.» (розміри 5 х 10 мм); також штемпель «Колекція дорев. нелегальн. видань».

7. *Павлик М. І.* Із-за загального виборчого права в Австро-Угорщині : промова Михайла Павлика на Всенароднім українськім вічу у Львові 3 груд. 1905 р. – Чернівці, 1906. (Р 4636).

8. [*Порш М.*]. 8 годин праці! / Полуботок ; Видавництво «Боротьба». – СПб., 1906. (Р 4755). – Автограф Д. Дорошенка.

9. Німецька революція в мартї 1848 року. (Переклад) / С. Д. – Женева, 1902. (Р 4913). – Автограф Д. Дорошенка; також штемпель «Колекція дорев. нелегальн. видань».

10. *Толстой Л. Н.* Микола Палкин Льва Толстого. Переклав на мову українську В. С. [Василь Степаненко]. – Львів, 1895. (Р 5151). – Автограф Д. Дорошенка; також штемпель «Колекція дорев. нелегальн. видань».

11. *Толстой Л. Н.* Схаменїть ся! Лист із приводу росийсько-японської війни / Літературно-наукова бібліотека. Ч. 101. – Львів, 1905. (Р 5200). – Автограф Д. Дорошенка; також штемпель «Колекція дорев. нелегальн. видань».

12. *Леся Українка.* Одно слово. (Оповідання Тубольця з півночі). – Київ, 1908. (Р 5791).

13. [*Вовчок М.*]. Оповидання про давне: Максымъ Гримачъ. Въ осены лито. Старый Донда. Проскурка. – Киев, 1896. (Р 5902). – Автограф Д. Дорошенка.

3) Шрифтовий суперекслібрис, сліпе (?) тиснення на корінці оправи, без рамки, розміри 5 х 14 мм, текст «*Д. Д.*» [Дмитро Дорошенко].

Книги:

1. *Драгоманов М.* Листи до Ів. Франка і инших. 1881–1886 / видав Іван Франко. – Львів, 1906. (Р 6941). – Конволют із 2 видань; автограф Д. Дорошенка; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

2. Хата / видав П. А. Куліш. – Петербург, 1860. (Р 1648). – Штемпель «з книжок Д. Дорошенка».

4) Шрифтовий суперекслібрис, тиснення золотом на корінці оправи, без рамки, розміри 6 х 11 мм, текст «Д. Д.» [Дмитро Дорошенко].

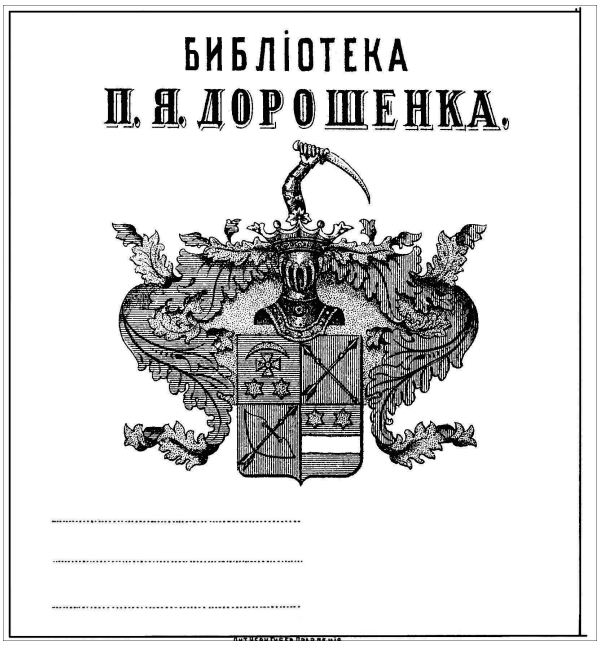
Книга: *Jensen A. A.* Mazepa : Historiska bilder från Ukraina och Karl XII:s dagar. – Lund, [1909]. (Р 996). – Автограф Д. Дорошенка; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

***Джерела*:** [Дмитро Дорошенко] // Історія України, 1917–1923. Т. 2 : Українська Гетьманська Держава 1918 р. – Нью-Йорк, 1954. – С. 413–424; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 124; Дорошенко Д. І. / Л. О. Гаєвська // УЛЕ. – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 96; Дорошенко Дмитро // ЕУ. – Львів, 1993. – Т. 2. – С. 583–584; *Криськов А. А.* Діяльність Д. І. Дорошенка в еміграції (20-ті роки XX ст.) // Духовні витоки Поділля: творці історії краю : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (9–11 вер. 1994 р., м. Кам'янець-Подільський). – Хмельницький, 1994. – С. 38–40; Дорошенко Д. І. // *Верстюк В. Ф.* Діячі Української Центральної Ради : біогр. довідник / В. Ф. Верстюк, Т. С. Осташко. – Київ, 1998. – С. 87–88; *Калакура Я.* Дорошенко Д. І. // Українські архівісти : біобібліогр. покажчик. – Київ, 1999. – Вип. 1. – С. 119–121; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; *Завальнюк О. М.* Д. І. Дорошенко: 75 днів у Кам'янець-Подільському // Краєзнавство : наук. журнал. – 2001. – № 1/4. – С. 145–148; Дорошенко Дмитро Іванович / Т. С. Осташко // ЕІУ. – Київ, 2004. – Т. 2. – С. 455–456; *Абросимова С.* Дорошенко Д. І. // Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 4. – С. 435–436; Дорошенко Дмитро Іванович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 35; Дорошенко Дмитро Іванович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Дорошенко_Дмитро_Іванович.

Дорошенко Петро Якович (1858–1919) – український історик, письменник, колекціонер, лікар, громадський і державний діяч. Дядько Д. І. Дорошенка (див. Дорошенко Дмитро Іванович).

Закінчив медичний факультет Київського університету (1884). 20 років працював земським лікарем на Чернігівщині. Член Чернігівської губернської вченої архівної комісії. З 1906 р. – директор чернігівського дворянського пансіону, з 1917 р. – директор 1-ї української гімназії в Чернігові. З червня 1918 р. – голова Головного управління у справах мистецтва та національної культури Української Держави. У серпні 1918 р. призначений наступником гетьмана Павла Скоропадського (1873–1945) на випадок його смерті, важкої хвороби чи перебування за межами країни. Сприяв створенню Українського державного Кам'янець-Подільського університету, Українського державного університету в Києві, ВБУ, Української опери, двох державних драматичних театрів, комплектуванню Національного архіву, початку реставрації Андріївської церкви та Софійського собору тощо. Разом із урядом Директорії УНР виїхав до Вінниці, звідти до Одеси, де в 1919 р. був схоплений і розстріляний ВУЧК.

Зібрав бібліотеку (1300 назв), колекцію гравюр, портретів і краєвидів України.

1) Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у лінійній рамці, розміри 87 х 80 мм, із зображенням герба роду Дорошенків, текст «БИБЛІОТЕКА П. Я. ДОРОШЕНКА.», виконаний у літографії Чернігівського губернського правління близько 1900 р.

2) Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення в подвійній рамці, синього кольору, розміри 28 х 31 мм, із зображенням герба роду Дорошенків, без тексту. Імовірно екслібрис П. Я. Дорошенка. Подібний екслібрис із гербом Дорошенків – див. Дорошенко Дмитро Іванович.

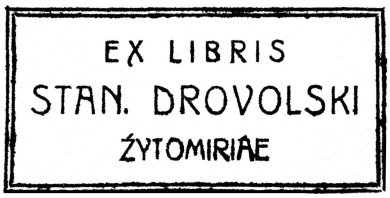
Книги:

1. [*Бантыш-Каменский Д. Н.*] История Малой России. – Москва, 1842. – Ч. 2. (Р 7177). – Також автограф Я. Дорошенка; штемпелі «Курси перепідготовки пропагандистів та газетних робітників при ЦК КП(б)У. Бібліотека Інв. №__», «Український Марксистський Інститут. Бібліотека», «Бібліотека Українського Інституту Марксизму-Ленінізму №__».

2. *Котляревский И.* Виргилиева Энеида на малороссийский язык переложенная И. Котляревским. Вновь испр. и доп. противу передних изданий. – СПб., 1809. – Ч. 1–4. (Р 1040). – Також штемпелі «Переплетчикъ М. Буймистровъ въ Кіевѣ», «Фундаментальна бібліотека І. Ч. П.», «Курси перепідготовки пропагандистів та газетних робітників при ЦК КП(б)У. Бібліотека Інв. №__», «Український Марксистський Інститут. Бібліотека», «Бібліотека Українського Інституту Марксизму-Ленінізму №__».

***Джерела*:** Дорошенко П. Я. // Адресная книга русских библиофилов. – Москва, 1904. – С. 36; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 128–129. – Рис. 140; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Вып. 1. – № 402. – С. 79; Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 11; 1927. – Вып. 9–10. – С. 70; *Курас Г.* Життя і смерть Петра Дорошенка // Київська старовина. – 1993. – № 4. – С. 48–56; Дорошенко Петро Якович / Т. С. Осташко // ЕІУ. – Київ, 2004. – Т. 2. – С. 457; Дорошенко Петро Якович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Дорошенко_Петро_Якович.

Дровольський Станіслав (Drowolski Stanisław).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у подвійній лінійній рамці, чорного кольору, розміри 25 х 52 мм, текст «EX LIBRIS STAN. DROVOLSKI ŻYTOMIRIAE» [Із книг Стан. Дровольського в Житомирі].

Книга: *Długosz J.* Lites ac res gestae inter Polonus ordinemque Cruciferorum. – Posnaniae, 1855. – Т. 1. (Р 1501/1). – Також екслібрис М. Мустатци та кн. знак книгарні Я. К. Жупанського.

Дроздов Стефан Леонтійович (Дроздов-Мишківський; 1867–1933?) – краєзнавець, археолог, архівіст, фахівець музейної справи, організатор і голова Білоцерківського комітету охорони пам’яток старовини та мистецтва.

Закінчив початкове училище в м. Мстислав (нині місто Мстиславль у Могильовській обл., Білорусь). Слухав курс лекцій у Київському археологічному інституті (1918). Працював в Уманській поштовій конторі (1885), у поштово-телеграфних конторах Києва та Київської губернії (1892–1923). Організував поштово-телеграфний музей у м. Києві. Брав участь у археологічних розкопках. Колекціонував старожитності. Став одним із провідних діячів історико-краєзнавчого руху, пам’яткоохоронної та архівної справи в м. Біла Церква. У 1920 р. очолив Білоцерківський комітет охорони пам’яток старовини та мистецтва. Заснував і став першим директором (1924–1927) Білоцерківського окружного археологічно-етнографічного музею, основу якого склали його власна колекція (633 од. зб.) та колекції членів «Просвіти». В 1925 р. зініціював створення та завідував Білоцерківським окружним архівним управлінням. Був одним із ініціаторів утворення в 1926 р. Білоцерківського краєзнавчого товариства. В 1930–1933 рр. проживав у м. Черкаси. Подальша доля невідома.

Бібліотека С. Л. Дроздова складалася з книг з історії та археології України, видань із загальної історії та археології, мистецтва, нумізматики, палеографії, а також стародруків. Книги

російською, українською, французькою, німецькою, латинською, церковнослов'янською мовами. Архів С. Л. Дроздова зберігається в ІР НБУВ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 24 х 45 мм, текст «БИБЛІОТЕКА С. Л. ДРОЗДОВА № __». Кінець XIX ст.

Книги:

1. *Срезневский И. И.* Запорожская старина. – Харьков, 1834. – Ч. 1. (Р 1653).

2. *Котляревский И.* Енеида на малороссийский язык перелицованная И. Котляревским. – СПб., 1808. – Ч. 1–3. (Р 1035).

***Джерела*:** Адресная книга русских библиофилов. – Москва, 1904. – С. 37; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 129; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – С. 79. – № 407; Новые книжные знаки : [екслібрис С. Л. Дроздова] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 89; *Геппенер А.* С. Л. Дроздов-Мишківський // Бібліологічні вісті. – 1928. – № 1 (18). – С. 137–138; *Артюхова А.* Виставка Ex-libris'ів в УНІКу // Бібліологічні вісті. – 1930. – № 3. – С. 135–139; Дроздов-Мишківський Степан (Стефан) Леонтійович / Л. Діденко, О. Стародуб // Українські архівісти : біограф. довідник. – Київ, 1999. – Вип. 1. – С. 124–126; Дроздов Степан (Стефан) Леонтійович / М. Л. Скирта // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 155–156; *Діденко Л.* Сторінками книги життя Степана (Стефана) Дроздова-Мишківського // Архівознавство. Археологія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. праць. – Київ, 2003. – Вип. 6. – С. 239–250; Дроздов Стефан Леонтійович / Е. М. Піскова // ЕІУ. – Київ, 2004. – Т. 2. – С. 467; *Бердичевский Я. И.* Размышления о коллекционировании ; Размышления об экслибрисе. – Киев ; Берлин, 2005. – С. 36; Опитувальні листи археолога С. Л. Дроздова. – Білоцерківський краєзнавчий музей, шифр НДМ – 939/1 – 11.

Дуров Микола Павлович (1834–1879) – професор математики в Інституті шляхів сполучення, бібліофіл. Автор праць «Руководство геометрического черчения» (СПб., 1874), «Материалы истории строительного дела в России» (СПб., 1862) та ін.

Свою бібліотеку, яка налічувала понад 25 тис. томів (бл. 10 тис. назв), М. П. Дуров збирав упродовж 25 років. Колекціонував також малюнки, краєвиди, мапи, гравюри, портрети (до 3 тис. арк.), документи XVII–XVIII ст. Деякі матеріали зі своєї збірки надрукував у журналі «Русская старина». Після смерті М. П. Дурова рукописи з його бібліотеки надійшли до Московського публічного та Рум'янцевського музею, частина гравюр перейшла до Д. Ровинського. Решта зібрання закуплена букіністом В. Г. Готьє і розпродана.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, діаметр 27 мм, текст «Собраніе Н Дрова» (стилізація під кириличну в'язь). Середина XIX ст.

Книга: *Thémery T.* Guide de Sophiowka. – Odessa, 1846. (Р 532).

***Джерела*:** *Гильтенбрант П.* Формулярный список, хранящийся в канцелярии Института инженеров путей сообщения // Древняя и новая Россия. – 1879. – № 2. – С. 167; *Березин-Ширяев Я.* Дуров Николай Павлович // Библиограф. – 1887. – № 1, 3;

Иконников В. С. Опыт русской историографии. – Киев, 1891. – Т. 1, кн. 1. – С. 805, 851, 857; Дуров Н. П. // Русский биографический словарь : в 25 т. / под ред. А. А. Половцова. – Москва, 1898. – Т. 8. – С. 726; *Ровинский Д. А.* Подробный словарь русских гравированных портретов. – СПб., 1899. – Т. 2. – С. 170. – Прил.; [Дуров Н. П.] // Антиквар / ред.-изд. Н. В. Соловьев. – 1902. – № 1. – С. 15–17; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 130; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – № 411. – С. 80.

Ерберг (von Erberg), барони – аристократична родина з м. Любляни (нині столиця Словенії), пов'язана родинними стосунками з баронами Райгерсфельдами (див. Райгерсфельд Франц Генріх Йозеф).

Комбінований екслібрис, штемпель, круглий, зображення та текст у лінійній рамці, чорного кольору, діаметр 22 мм, із зображенням баронської корони, текст «*Erberg*».

Книга: [*Aa P. van der*]. Atlas nouveau et curieux des plus cèlébres itinéraires, ou Recueil de nouvelles cartes géographiques des voiages modernes de long-cours… depuis l'an 1246. jusqu'à l'an 1696… : in 2 t. – A Leide, [non ante 1696]. – Т. 1–2. (Р 2095). – Також екслібрис барона Ф. Г. Й. Райгерсфельда.

***Джерело*:** Almanach and painting in the second half of the 17th century in Carniola / edited by B. Murovec, M. Klemenčič, M. Breščak. – Ljubljana, 2006. – P. 165–167.

Євнін [І.]

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 4 х 28 мм, текст «И. ЕВНИНЪ».

Книга: *Энгельс Ф.* К критике политической экономии / пер. с нем. М. Лемберка. – Одесса, 1905. (Р 2270(7)). – Також штемпелі «Бібліотека В. Берковича», «ВУАМЛІН ін-т філософії і природознавства. Філософський кабінет», «Фундаментальна бібліотека І. Ч. П. №__», «Курси перепідготовки пропагандистів та газ. робітників при ЦК КП(б)У».

Єфремов Сергій Олександрович (1876–1939) – визначний український літературознавець, публіцист, громадський і державний діяч. Дійсний член Наукового товариства імені Т. Шевченка, академік УАН (1919 р.; з 1921 р. – ВУАН). Літературні псевдоніми та криптоніми: С. Є., С. Александрович, Ромус, С. Охрименко, С. Ярошенко, Spectator та інші.

Освіту отримав у Київській духовній семінарії (1896) та Київському університеті св. Володимира (1901). Займався літературно-публіцистичною діяльністю, друкувався в часописах «Русское богатство», «Киевская старина», «Громадська думка», «Рада» та ін. Один із фундаторів видавництва «Вік» (1895–1918). Член Української демократичної, Української радикальної,

Української радикально-демократичної партій, Товариства українських поступовців, Української партії соціалістів-федералістів. Ідеолог і теоретик української революції 1917–1921 рр. Один із ініціаторів і учасників утворення Української Центральної Ради. Заступник голови УЦР (1917–1918), перший генеральний секретар міжнаціональних справ. Голова комісій УАН / ВУАН з охорони пам'яток культури України (1919), з видання пам'яток нової української літератури (1921). За 1917–1919 рр. лише у газеті «Нова рада» вмістив понад 900 публікацій. Віце-президент ВУАН (1922–1928). У 1920-х рр. видав низку наукових досліджень з історії літератури та літературознавства. У 1928 р. звільнений з усіх посад у АН, 1929 р. заарештований, 1930 р. засуджений у справі «Спілки визволення України» на 10 років тюремного ув'язнення. Помер у м. Ярославль (РФ). Реабілітований 11 серпня 1989 р.

Бібліотека С. О. Єфремова містила видання з літературознавства, мовознавства, історії тощо. Частину її власник подарував ВБУ у 1919 р. В НБУВ зберігається особовий архів С. О. Єфремова.

Сюжетний екслібрис, штемпель, прямокутний, зображення та текст у лінійній рамці, синього кольору, розмір 40 х 25 мм, із зображенням пегаса, текст «СЕРГІЙ ЄФРЕМОВ EX-LIBRIS». Вірогідний автор екслібриса – В. Г. Кричевський (1872–1952), 1920 р.?

Книга: Воззрѣніе страшилища во Пестѣ и Будѣ наступающаго мѣсяцемъ мартомъ 1838 года во время разлитія Дуная Сумеономъ θеофіл. Лисенецкимъ галиціяниномъ. – Въ Вѣдню, 1838. (Р 6429).

Джерела: Книжний вістник. – Київ, 1919. – № 1. – С. 26; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 126; Єфремов Сергій Олександрович / Р. С. Міщук // УЛЕ. – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 191; Єфремов Сергій Олександрович // *Верстюк В. Ф.* Діячі Української Центральної Ради : біогр. довідник / Верстюк В. Ф., Осташко Т. С. – Київ, 1998. – С. 207; Єфремов Сергій Олександрович // Видатні вчені Національної Академії наук України ; Особові архівні та рукописні фонди академіків і членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (1918–1998) : путівник. – Київ, 1998. – С. 44–47; Єфремов С. О. // Путівник по фондах відділу рукописів Інституту літератури / НАН України; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів. – Київ, 1999. – С. 121–122; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; Єфремов Сергій Олександрович / Т. І. Воронкова // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 171–175; Єфремов Сергій Олександрович / О. Д. Бойко // ЕІУ. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 133–134.

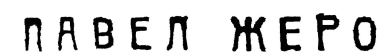
Жеро (Жиро) Павло Клавдійович – російський підприємець, який разом з братами успадкував одну з найбільших фірм із виробництва шовкової тканини «К. О. Жиро – Сыновья», засновану в Москві у 1875 р. французьким підданим Клавдієм Йосиповичем Жиро. У 1904 р. фірму реорганізовано в торговий дім з капіталом 1,5 млн руб. П. К. Жиро став його директором-розпорядником. У 1912 р. це вже акціонерне товариство з капіталом у 8 млн руб. Націоналізовано в 1919 р. У радянські часи підприємство мало назву «Фабрика «Красная роза».

На початку XX ст. П. К. Жиро очолював благодійне товариство французької діаспори, яке існувало у Москві з 1819 р., був членом правління Сполученого банку, головою правління това-

риства «Богатырь», директором торгового дому «В. Ліберж», Хамовническоького будівельного товариства та товариства телефонних споруд.

П. К. Жиро – зять французького підданого Генріха Брокара (1836–1900), відомого парфумера, підприємця, колекціонера старовини (картин, меблів, фарфору, майоліки, зброї, старовинних костюмів, тканин, вишиванок та ін.). Картинна галерея Г. А. Брокара вважалася третьою в Москві після Художнього музею та Третьяковської галереї. Після смерті Г. А. Брокара його зять П. К. Жиро успадкував найцінніші полотна, французькі старовинні меблі тощо.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 5 х 45 мм, текст «ПАВЕЛ ЖЕРО». Початок XX ст.?

Книга: *Tissandier G.* Histoire des Ballons et des Aéronautes cèlèbres 1783–1800. – Paris, 1887. (P 834).

Джерела: [Павел Клавдиевич Жиро] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://news.yandex.ru/people/zhiro_pavel.html; История российского бизнеса. 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://business-idei.net/istoriya-rossiyskogo-biznesa-15; «Жиро К. О. сыновья» товарищество [Електронний ресурс] // *Барышников М. Н.* Деловой мир России : историко-биогр. справочник. – СПб., 1998. – Режим доступу : http://www.booksite.ru/localtxt/del/ovo/delovoi_mir/12.htm; Соединенный банк [Електронний ресурс] // *Барышников М. Н.* Деловой мир России : историко-биогр. справочник. – СПб., 1998. – Режим доступу : http://www.booksite.ru/localtxt/del/ovo/delovoi_mir/22.htm; *Чумаков В.* Прощай, немытая Россия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ogoniok.com/archive/2004/4838/11-60-62/; *Савинов А.* Русский коллекционер Генрих Брокар / А. Савинов, Н. Семенова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nasledie-rus.ru/podshivka/9402.php.

Загінці – див. Стажинські

Загорський Антоній (Zahorski Antoni). Можливо Антоній Загорський (?–1900), полковник артилерії. Мешкав і похований у Житомирі.

Гербовий екслібрис, конгревне тиснення, без рамки, розміри 22 х 45 мм, із зображенням родового герба Загорських Любич (Lubicz), текст «ANTOINE ZAHORSKI» [Антоній Загорський].

Книги:

1. *Montépin X.* Pivoine. – Meline, 1849. – T. 1–2. (P 7275). – Також штемпелі «Изъ библіотеки Івана Абрамовича Зубкова №__», «Житомирська обл. бібліотека. Інв. №__ відділ__».

2. *Fèval P.-H.-C.* Beau démon. – Bruxelles, 1851. – T. 1–2. (P 7274). – На корінці ініціали: «A. Z.»; також штемпелі «Изъ библіотеки Івана Абрамовича Зубкова №__», «Житомирська обл. бібліотека. Інв. №__ відділ__».

Джерело: Любич (герб) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Любич_(герб); Cmentarz Żytomierz – Cmentarz Polski : Antoni Zahorski [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nieobecni.com.pl/index.php?s=grob&id=161687.

Закревський Микола Васильович (1805–1871) – український історик, краєзнавець, етнограф, фольклорист, мовознавець, письменник.

Навчався у Вищій Київській гімназії (1820–1824, 1828–1829), на юридичному факультеті Дерптського (нині Тартуський) університету (1829–1831), в рисувальному та архітектурному класах Академії мистецтв у Санкт-Петербурзі (1850). Працював помічником губернського архітектора у м. Житомир (1824–1825), учителем російської мови в повітовому училищі м. Вейсенштейн (нині м. Пайде, Естонія; 1831–1834), учителем російської мови, історії та географії в губернській гімназії м. Ревель (нині м. Таллінн, Естонія; 1834–1847), наглядачем при пансіоні Рязанської гімназії (1849–1850), коректором при друкарні Московського університету (з 1859 р.), помічником бібліотекаря Московського публічного музею (з 1863 р.).

Автор праць «Очерк истории города Киева» (1836), «Летопись и описание города Киева» (1858), збірника українського фольклору «Старосветский бандуриста» (кн. 1–3, 1860–1861), праці «Описание Киева» (ч. 1–2, 1868). За останню роботу М. В. Закревський отримав Уварівську премію Петербурзької АН.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, чорного кольору, текст білими літерами, розміри 25 х 28 мм, текст «N. S. H. З.» [Николай Закревский].

Книга: *Илькєвич Г.* Галицкіи приповідки и загадки зобраніи Григорим Илькєвичом. – У Відни, 1841. (Р 220). – Також автографи М. В. Закревського та Л. Биковського, кн. знаки О. О. Котляревського та Й. Венедикта.

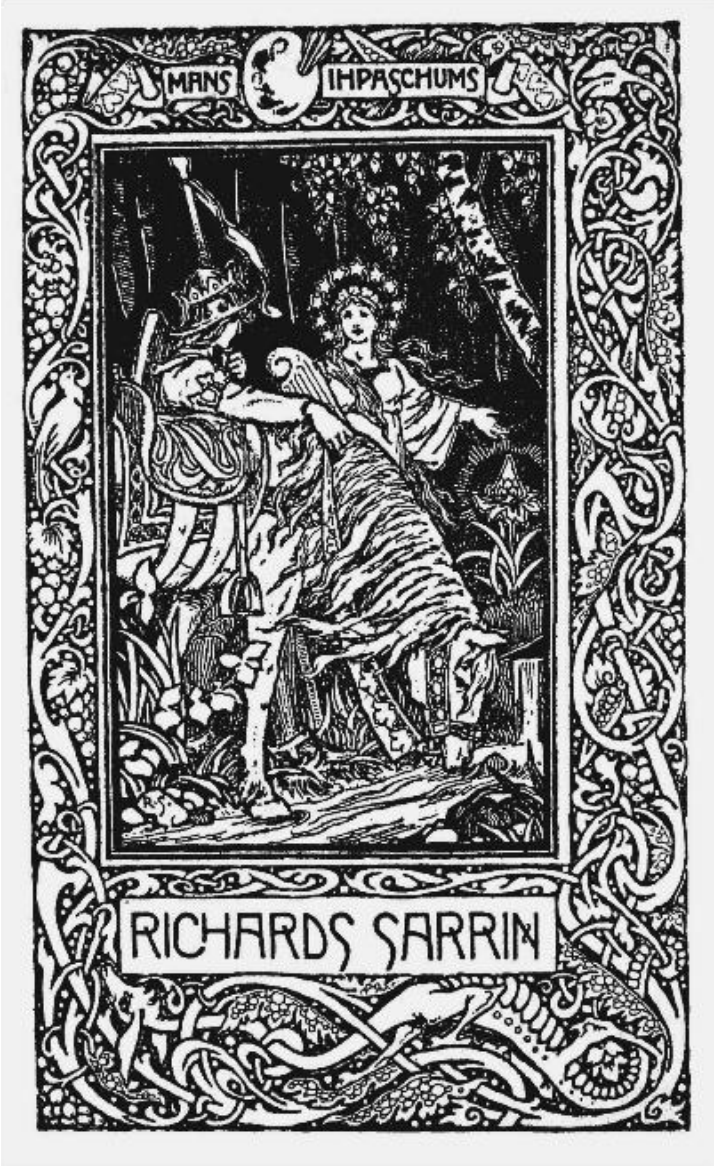
Джерела: *Максимович М.* Письма о Киеве и воспоминания о Тавриде. – СПб., 1971; *Эварницкий Д. И.* К биографии малороссийского этнографа Н. В. Закревского (1805–1871) // ИВ. – 1911. – Т. 124; Закревський Микола Васильович / В. Г. Сарбей // УЛЕ. – Київ, 1992. – Т. 2. – С. 232; *Варшавська М.* «До готової колоди добре вогонь підкидати» / М. Варшавська, Л. Федорова // Київська старовина. – 1997. – № 5; Закревський Микола Васильович / Л. Д. Федорова // ЕІУ. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 225–226; РГБ. – Ф. 178, в составе музейного собрания № 9831, 13 ед. хр., 1820–1869.

Заррінь Ріхард Германович (Заріньш, Заррін, Zariņš Rihards; 1869–1939) – російський і латвійський художник, популяризатор латиського народного мистецтва. Засновник латвійської національної школи графіки.

З 1899 р. служив у Експедиції заготівлі державних паперів у Санкт-Петербурзі художником, потім – художнім директором, 1912–1918 рр. – завідувач художнього відділу. Одночасно, з 1912 р., читав лекції у Вищій художній майстерні м. Рига, в 1919 р. очолив її, переїхавши до Риги. Того ж року Майстерню реорганізовано у Латвійську академію мистецтва, в якій Р. Г. Заррінь очолив кафедру. У 1920–1934 рр. – керівник Ризької державної друкарні. Автор малюнків грошових знаків і марок Російської імперії. Один з авторів ювілейної «Романовської» серії (1913), серії марок «В пользу воинов и их семейств» (1914). Марка з цієї серії «Святой Георгий Победоносец» у 2001 р. визнана кращою російською вітчизняною маркою XX ст. Автор серії перших

радянських поштових марок «Рука с мечом, разрубающим цепь» (1918). У 1921 р. створив державний герб Латвійської республіки, який відроджено у 1990 р. Вважається засновником латвійського екслібриса.

Сюжетний гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, у орнаментальній рамці, розміри 155 х 96 мм, із зображенням лицаря з конем і дівчини у вінку з зірочок, яка показує на квітку, що росте поруч. Рамка складена з орнаменту з листя, гілочок, плодів. Текст «MANS IHPASCHUMS RICHARDS SARRIŅ» [Моя власність Ріхард Заррін].

Книга: *Coutépoff N.* La chasse Grandducale et tsarienne en Russie : en 2 vol. – St. Petersbourg, 1896. (P 1059).

***Джерела*:** [Екслібриси Р. Зарріна] // Exlibris-Zeitschrift. – Berlin, 1902. – № 4. – S. 184–185; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 136; 1918. – Вып. 3. – С. 16; [Екслібриси Р. Г. Зарріна] // Книжные знаки русских художников. – Петроград, 1922. – С. 98–105; *Нелидов Ю. А.* Книжные знаки Р. Г. Заррина // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1926. – Вып. 7–8. – С. 5; *Гамбурцева О. В.* Новейшие экслибрисы работы Р. Г. Зарина // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 3–4; *Беленовский В.* Автор первой революционной советской марки // Филателия СССР. – 1969. – № 12. – С. 42–45; *Минаев Е. Н.* Экслибрис / Е. Н. Минаев, С. П. Фортинский. – Москва, 1970. – С. 188; *Ильинский В.* Художник Рихард Германович Зарриньш // Филателия СССР. – 1988. – № 11. – С. 42–45; Лучшая отечественная марка столетия. Результаты конкурса «10 лучших марок России XX века» // Филателия. – 2001. – № 5. – С. 6; Зариньш, Рихард Германович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Зариньш,_Рихард_Германович.

Зотиков Петро Миколайович

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 8 х 32 мм, текст «Петръ Николаевичъ ЗОТИКОВЪ.». Середина XIX ст.

Книга: *Шекспир В.* Гамлет. – Москва, 1837. (Р 757). – Також власницький автограф «Николая Алексеевича Зотикова. 1854 года».

Зубков Іван Абрамович. Вірогідно мешкав у Житомирі.

Шрифтовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, розміри 17 х 35 мм, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ *Ивана Абрамовича* ЗУБКОВА. № __».

Книги:

1. *Montépin X.* Pivoine. – Meline, 1849. – Т. 1–2. (Р 7275). – Також екслібриси «Antoine Zahorski», «Житомирська обл. бібліотека. Інв. №__ відділ__».

2. *Fèval P.-H.-C.* Beau démon. – Bruxelles, 1851. – Т. 1–2. (Р 7274). – Також екслібриси «Antoine Zahorski», «Житомирська обл. бібліотека. Інв. №__ відділ__».

Іваненко Микола Федорович (бл. 1827 – після 1910) – седлецький віце-губернатор (1878–1884), келецький губернатор (1884–1897). З дворян Прилуцького повіту. Отримав юридичну освіту в Харківському університеті.

Шрифтовий екслібрис, сургучева печатка, квадратна, текст у лінійній рамці, червоного кольору, розміри рамки 13 х 13 мм, текст «N. I.» [Микола Іваненко].

Книга: *De Moustier Ch.-A.* Lettres à Emilie sur la mythologie. – Brunswick, 1801. – P. 1–6. (Р 7205). – Шість відтисків, на кожній з шести частин твору; також на тит. аркуші четвертої частини – власницький автограф «De Nicolas Iwanenko».

Джерела: *Павловский И. Ф.* Полтавцы: иерархи, государственные и общественные деятели и благотворители : опыт краткого биографического словаря Полтавской губернии с пол. XVIII в. с 182 портретами / изд. Полт. Ученой Архивной комиссии. – Полтава, 1914. – С. 172; Іваненки / В. В. Томазов // ЕІУ. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 395; Иваненко, Николай Фёдорович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Иваненко,_Николай_Фёдорович; Седлецкая губерния [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Седлецкая_губерния; Келецкая губерния [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org./wiki/Келецкая_губерния.

Іваницький Віктор Федорович (1881–1956) – історик-сходознавець, історик церкви, бібліограф, бібліотекознавець.

Випускник (1906), викладач, пізніше професор КДА (1906–1919). Читав курси з історії Давнього Сходу та спеціальні курси: давня історія євреїв, історія Вавилона та Ассирії, археологічні відкриття на Давньому Сході. Після ліквідації КДА – бібліотекар ВБУ (1920), завідувач загального відділу (1921), завідувач відділу орієнталії (з липня 1921), завідувач (формально) відділу стародруків (1922), заступник директора, завідувач відділу бібліотекознавства, орієнталії та стародруків (з 1923 р.), в. о. директора (жовтень 1929 – квітень 1930). Звільнений з ВБУ під час «чистки» 1933 р. У 1933–1950 рр. – бібліотекар, завідувач довідково-бібліографічним відділом Республіканської бібліотеки в Йошкар-Олі (нині Національна бібліотека Республіки Марій Ел ім. С. Г. Чавайна, РФ), професор Марійського педагогічного інституту. На початку 1950-х рр. повернувся в Україну, жив у Кам'янці-Подільському.

Автор праць «Филон Александрийский. Жизнь и обзор литературной деятельности» (1911), «О происхождении иудейского эллинизма Александрии» (Труды КДА, 1912, т. 1, кн. 2), «Відділ бібліотекознавства Всенародної бібліотеки» (Бібліологічні вісті, 1923, № 3) та ін.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний зі зрізаними боками, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 13 х 36 мм, з декоративними елементами, текст «Викторъ Ѳеодоровичъ ИВАНИЦКІИ».

Книга: *Толстой Л. М.* Соединение и перевод четырех евангелий. – Женева, 1892. – Т. 1. (Р 5194).

Джерела: *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 30, 35, 41, 304, 305; Іваницький В. Ф. // *Ковальчук Г. І.* Керівники ВБУ – НБУВ (1919–1998) // Бібліотечний вісник. – 1998. – № 5. – С. 18–28; *Ковальчук Г. І.* Директори Всенародної бібліотеки України (20–30-ті рр.) // З архівів ВУЧК – ГПУ – НКВД – КГБ. – 2000. – № 2/4. – С. 179–206; Іваницький Віктор Федорович / О. В. Юркова // ЕІУ. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 397; *Мансурова Л. В.* Иваницкий и просветительная деятельность в Марийском крае : к 125-летию со дня рождения // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 3. – С. 52–55; *Степченко О. П.* Іваницький Віктор Федорович // Українські вчені – фундатори спеціалізованих відділів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (1918–1934). – Київ, 2008. – С. 53–65; *Цыганкова Э. Г.* Виктор Федорович Иваницкий (1881–1955) – историк древнего Востока, гебраист и библиограф / Э. Г. Цыганкова, О. Д. Василюк // Східний світ. – 2010. – № 2. – С. 147–160; Іваницький В. Ф. / Е. Г. Циганкова // Сходознавство і візантологія в Україні в іменах : біобібліогр. словник. – Київ, 2011. – С. 101–102; Іваницький В. Ф. – ЦДАВО України. – Ф. 166, оп. 12, спр. 3011; Іваницький В. Ф. – РГБ. – Ф. 388, 4 карт. и 2 папки, 1911–1950; Коллекция В. Ф. Иваницкого [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%98.

Казаков [Н.]

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, червоного кольору, розміри 14 х 40 мм, текст «Н. КАЗАКОВЪ Николаевская, 48.».

Книга: *Рудковский.* Давид Игоревич князь Владимирский или 1097 год : ист. роман XI века. – Москва, 1834. – Ч. 1–2. (Р 725). – Також штемпель «Книгарня Літфонду. № __ Цена __руб. __к.»; напис «141/2-40 г.».

Каменецький Самуїл Лазарович (1878–1942) – юрист, адвокат, працював помічником присяжного повіреного. Співробітник «Общества для распространения просвещения между евреями в России». З 1900 р. – діловод Товариства допомоги євреям, потім його секретар (до 1929). З 1923 р. також завідував бібліотекою цього товариства. Член Єврейського історично-етнографічного товариства, один із засновників Єврейського літературного товариства (1908). Вивчав стародавні єврейські рукописи. Перекладав Хеттський законодавчий кодекс. Після 1929 р. працював у технічних бібліотеках Ленінграда. Помер від голоду під час блокади Ленінграда.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 38 мм, текст «Самуилъ Лазаревичъ КАМЕНЕЦКІЙ».

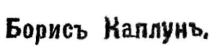
Книги:

1. *Гумплович Л.* Национализм и Интернационализм в XIX веке. – СПб., 1906. (Р 3676[2]). – Також штемпель «Библиотека Общества для распространения просвещения между евреями в России».

2. *Каутский К.* О национальном вопросе в России. – СПб., 1905. (Р 3953). – Також штемпель «Библиотека Общества для распространения просвещения между евреями в России».

***Джерела*:** Российская еврейская энциклопедия : в 9 т. / гл. ред. Г. Г. Брановер. – Москва, 1994. – Т. 1; Каменецкий Самуил Лазаревич. – РНБ. – Ф. 332, 120 ед. хр., 1841–1934; Личные архивные фонды в государственных хранилищах СССР : Каменецкий Самуил Лазаревич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusarchives.ru/guide/lf_ussr/k_kap.shtml; Каменецкий Самуил Лазаревич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rujen.ru/index.php/КАМЕНЕЦКИЙ_Самуил_Лазаревич; Центр Генеалогических Исследований : Каменецкий Самуил Лазаревич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rosgenea.ru/?alf=11&page=3&serchcatal=%CA%E0%EC%E5%ED%E5%F6%EA%E8%E9&radiobutton=4.

Каплун Борис Гітманович (1894–?) – управляючий справами Петроградської Ради, співробітник Промбанку. Ініціатор відкриття першого в історії Росії крематорію (14 грудня 1920 р.). Брат С. Г. Каплуна (див. Каплун Соломон Гітманович) і скульптора Софії Гітманівни Спаської (?–1962). Племінник голови Петроградської ЧК М. С. Урицького (1873–1918). Був одружений з балериною Маріїнського театру Ольгою Спєсивцевою (1895–1991), яка з його допомогою виїхала до Парижа. Заарештований у 1937 р., звільнений після 1953 р. Емігрував до Парижа.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 3 х 27 мм, текст «Борисъ Каплунъ.».

Книга: *Поль Л.* Французские мыслители и деятели XIX в. – СПб., 1905. (Р 4333). – Також штемпелі «Изъ книгъ С. Г. Каплуна», «Колекція дорев. нелегальн. видань».

***Джерела*:** *Сахаров А.* Указатель сюжетных знаков : [про сюжетный екслібрис Б. Г. Каплуна із зображенням ліри та сови] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 5. – С. 21; *Вергасов Ф.* Борис Гитманович Каплун [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pseudology.org/evrei/Kaplun_BG.htm; Каплун Борис Гитманович [Електронний ресурс] // Советская Россия 1917–1991: государство, политика, экономика, наука, культура, литература, искусство : свод персоналий /

сост. И. Абросимов. – Режим доступу : http://www.proza.ru/2009/03/26/606; Крематорий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Крематорий; [Штемпель «Из книг Б. Каплуна» на книзі «Балет и эстетика» (СПб., 1896), лот 187] [Електронний ресурс] // ООО «Аукционный Дом «Империя». Аукцион № 15. Антикварные книги, карты, гравюры, плакаты. 22.10.2011. – Режим доступу : http://www.auction-imperia.ru/book/15_10.htm.

Каплун Соломон Гітманович (1891–1940) – російський журналіст, видавець, член РСДРП, меншовик. Брат Б. Г. Каплуна (див. Каплун Борис Гітманович), племінник голови Петроградської ЧК М. С. Урицького (1873–1918). Літературний псевдонім С. Сумський.

Закінчив філософський факультет Лейпцизького університету. Видавець газети «Киевская мысль». У 1917–1918 рр. редактор журналу «Южное дело» (Київ). У 1922 р. емігрував, мешкав у Берліні. Друкувався в журналі «Социалистический вестник» та в газеті «Дни». Власник берлінського російського видавництва «Эпоха» (1922–1925). Видавець журналу «Беседа» (1923–1925), фундатором якого був М. Горький (1868–1936) за участі В. Ф. Ходасевича (1886–1939), Андрія Білого (1880–1934) та Б. Ф. Адлера (1874 – не раніше 1932). Один з учасників спілки діячів російської літератури та мистецтва у Берліні «Дом Искусств» (1922), його секретар і член редколегії «Бюлетеня Дома Искусств». Переїхав у Париж, був співробітником газети «Последние новости».

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 15 х 27 мм, текст «Изъ книгъ С. Г. КАПЛУНА № __».

Книга: *Поль Л.* Французские мыслители и деятели XIX в. – СПб., 1905. (Р 4333). – Також штемпелі «Борисъ Каплунъ.», «Колекція дорев. нелегальн. видань».

Джерела*: *Вайнберг И. Берлинский журнал Горького «Беседа», его издатель С. Г. Каплун, поэт В. Ф. Ходасевич и др. // Евреи в культуре русского зарубежья. – Иерусалим, 1995. – Т. 4. – С. 187–207; *Сумский С.* Анна Ахматова. Anno Domini MCMXXI // Анна Ахматова. Pro et contra. – СПб., 2001. – С. 398–400; Каплун (Сумский) Соломон Гитманович [Електронний ресурс] // Советская Россия 1917–1991: государство, политика, экономика, наука, культура, литература, искусство : свод персоналий / сост. И. Абросимов. – Режим доступу : http://www.proza.ru/2009/03/26/606; Письма В. Ф. Ходасевича к В. Я. Ирецкому [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://khodasevich.ouc.ru/pisma-v-f-hodasevicha.html; Дом Искусств в Берлине [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.hrono.ru/organ/ukaz_d/dom1922isrustv.php.

Карпенко Іван Петрович

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 20 х 38 мм, з декоративними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА Ивана Петровича КАРПЕНКО.».

Книги:

1. Литературный сборник с иллюстрациями / изд. редакции «Современника». – СПб., 1849. (Р 984). – Також власницький автограф «Н. Сенеки».

2. *Борозна И.* Поэтические очерки Украины, Одессы и Крыма, письма в стихах к графу В. П. З…у. – Москва, 1834. (Р 791). – Також власницький автограф «Н. Сенеки».

Клежинський Анцельм (Klerzyński Anzelm)

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у орнаментальній рамці з листя лавра, чорного кольору, розміри 14 х 47 мм, текст «Anzelm Klerzyński.» [Анцельм Клежинський].

Книга: *Mickiewicz A.* Sonety Adama Mickiewicza. – Moskwa, 1826. (Р 504). – Також автограф А. Клежинського та круглий штемпель із нечітким зображенням герба.

***Джерело*:** Клежинський Анцельм // *Денисько Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 49.

Клеменс Венцеслав герцог Саксонський (Clemens Wenzeslaus Hubertus Franz Xaver von Sachsen; 1739–1812) – архієпископ Тріра (1768–1801), останній трірський курфюрст. Син курфюрста Саксонії Фрідріха Августа II (Friedrich August II; під іменем Августа III – король Польщі; 1696–1763). Електор Тріра (1768–1803), єпископ Аугсбурга (1768–1812). Належав до найосвіченіших німецьких князів XVIII ст., відкривав школи, сприяв піднесенню Трірського університету, опікувався розвитком сільського господарства та промисловості у своїх володіннях. У 1801–1803 рр. втратив володіння у зв'язку з ліквідацією Трірського курфюрства та поділом його території між сусідніми державами.

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 75 х 68 мм, із зображенням герба герцога Клеменса Венцеслава, під щитом на стрічці – Орден Білого Орла, текст «*Clemens Wenceslaus Elect[or] Trevir[is] Dux Sax[oniae] Regius Poloniae Princeps Episcopus Augustanus.*» [Клеменс Венцеслав, електор Тріра, герцог Саксонії, король Польщі, єпископ Аугсбурга]. Друга половина XVIII ст.

Книга: *Cervantes Saavedra M. de.* Les pricipales avantures de l'admirable Don Quichott. – A La Haye, 1746. (Р 1576).

***Джерела*:** Clemens Wenzeslaus, Herzog zu Sachsen / Leo Just// Neue Deutsche Biographie. – Berlin, 1957. – Band 3. – S. 282–283; Clemens Wenzeslaus von Sachsen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Clemens_Wenzeslaus_von_Sachsen; Klemens Wacław Wettyn [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://pl.wikipedia.org/wiki/Klemens_Wacław_Wettyn.

Коджак Давид Соломонович – присяжний повірений м. Києва.

Шрифтовий друкований (?) екслібрис, наліпка, кругла, текст у лінійній рамці, тло червоного кольору, текст і рамка білого кольору, діаметр 25 мм, текст «Д. С. КОДЖАКЪ ПРИСЯЖНЫЙ ПОВѢРЕННЫЙ КІЕВЪ».

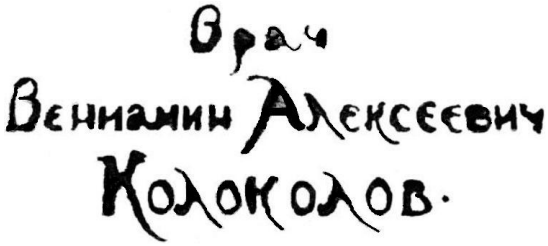
Книги:

1. *Дейч Л. Г.* 16 лет в Сибири. – СПб., 1906. (Р 3720).
2. Литературно-художественный альманах издательства «Шиповник». – СПб., 1907. – Кн. 1. (Р 5396).

***Джерела*:** Коджак Д. С. // Адресная и справочная книга «Весь Киев» на 1912 год / изд. С. М. Богуславского. – Киев, 1912. – Стб. 10, 13; *Анисимов А.* От Сенной до Львовской и обратно // Киевский телеграф. – 2005. – № 5 (247). – 4–10 февр.; *Малаков Д.* Какой станет Львовская площадь в начале XXI века? [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.interesniy.kiev.ua/dost/ulitsy-i-ploshchadi-kieva/lvovskaya-ploshchad/.

Колоколов Веніамін Олексійович – лікар.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного (?) кольору, розмір 30 х 70 мм, текст «Врач Вениамин Алексеевич Колоколов.».

Книга: Февральская революция : мемуары : Родзянко, Милюков, Керенский, Шульгин, Деникин, Лукомский, Пешехонов и др. / сост. С. А. Алексеев; пред. и прим. А. И. Усагина. – Москва; Ленинград, 1925. (Р 6867).

Кониський Олександр Якович (1836–1900) – український поет, письменник, публіцист, педагог, громадський діяч. Літературні псевдоніми: О. Верниволя, Ф. Горовенко, О. Перебендя, Полтавець та ін.

Закінчив Чернігівську гімназію. Після 1861 р. працював адвокатом. Був членом Київської Громади, брав участь у організації недільних шкіл. Займався літературною діяльністю. В 1863 р. заарештований і до 1866 р. перебував на засланні, пізніше на лікуванні за кордоном. Один із ініціаторів заснування у Львові Літературного товариства імені Т. Шевченка (1873), ініціатор перетворення його на Наукове товариство імені Т. Шевченка (1892).

Автор низки статей з юридичної тематики, укладач українських прописів (1862), підручника з арифметики (1863), читанки для українських шкіл (1882). Автор двотомної біографії Т. Г. Шевченка «Тарас Шевченко-Грушівський» (1898), численних поетичних і прозових творів, зокрема із юридичними сюжетами, відомого вірша «Молитва за Україну» тощо.

Бібліотека О. Я. Кониського надійшла до ВБУ частково у 1923 р., інша її частина поповнила бібліотеку І-го відділу ВУАН.

Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці з декоративними елементами в кутах, розміри 33 х 60 мм, текст «БИБЛІОТЕКА А. Я. КОНИССКАГО. № __ ШКАФЪ __».

Книга: Хата / видав П. А. Куліш. – Петербург, 1860. (Р 6038). – Екслібрис частково заклеєний.

***Джерела*:** *Грушевський М.* Пам'яті О. Конiського // Записки НТШ. – 1901. – Т. 39. – № 1. – С. 1–14; *Доманицкий В.* Библиографический указатель сочинений А. Я. Конисского, написанных по-малорусски // КС. – 1901. – № 1; *Ефремов С.* Александр Яковлевич Конисский : некролог // КС. – 1901. – № 1. – С. 125–130; Коніський Олександр Якович // Українські письменники : біо-бібліогр. словник : у 5 т. – Київ, 1963. – Т. 2. – С. 439–460; *Антонович М.* О. Коніський і Т. Шевченко. – Мюнхен, 1971–1972. – 47 с.; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 65; Коніський Олександр Якович // Українська література у портретах і довідках : давня література XIX ст. : довідник. – Київ, 2000. – С. 156–158; *Дениско Л. М.* Міркування над автографом О. Я. Коніського // Вісник Книжкової палати. – 2002. – № 8. – С. 27–29; *Абросимова С.* Коніський О. Я. // Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 4. – С. 442; Коніський Олександр Якович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 52–53; Коніський Олександр Якович / І. Б. Усенко // ЕІУ. – Київ, 2008. – Т. 5. – С. 25; Коніський О. Я. – ІЛ НАН України. – Ф. 77, 276 од. зб., 1844–1905.

Костомаров Микола Іванович (1817–1885) – український історик, етнограф, фольклорист, археограф, письменник, публіцист, громадський і політичний діяч. Член-кореспондент Петербурзької АН (1876). Псевдоніми та криптоніми: Ієремія Галка, Иван Богучаров, Николай, Н., Н. К. та ін.

Закінчив Харківський університет (1836). Займався історією Слобожанщини, писав поетичні та прозові твори. Збирав та вивчав фольклорні та етнографічні матеріали. Захистив магістерську дисертацію на тему «Об историческом значении русской народной поэзии» (1844). Викладав у гімназіях Рівного та Києва (1844–1845), Київському університеті св. Володимира (1846–1847). Був ідеологом Кирило-Мефодіївського товариства. В 1847 р. заарештований і ув'язнений у Петропавлівській фортеці, через рік висланий до Саратова, де служив у губернському статистичному комітеті. Амністований у 1855 р. Професор Петербурзького університету (1859–1862). Співпрацював із журналами «Современник», «Отечественные записки», «Основа», «Вестник Европы», «Киевская старина». Член низки наукових установ, закладів і товариств. Редактор і рецензент археографічних видань «Акты Южной и Западной России» (т. 1–9, 11, 13), «Архив Юго-Западной России». Автор великої кількості поетичних і прозових творів, науково-публіцистичних і полемічних статей, праць із археографії, історіографії, джерелознавства та історії України, російської та української етнографії.

Бібліотека М. І. Костомарова нараховувала понад 2700 одиниць (1425 назв книг і 29 рукописів). Дуже ретельно були підібрані історичний і джерелознавчий відділи, біографічні словники, каталоги рукописів, колекція українських пісенних збірників. У травні 1895 р. бібліотеку М. І. Костомарова було перевезено з Петербурга до Києва, за заповітом власника передано до бібліотеки Київського університету св. Володимира (див. Київський

Імператорський університет св. Володимира) і за бажанням його дружини А. Л. Костомарової названо «Бібліотека М. І. Костомарова». Збірка мала каталог, надрукований у 1903 р. Надійшла до ВБУ у складі бібліотеки університету св. Володимира (на той час КІНО) у 1927 р. Основна частина бібліотеки М. І. Костомарова – бл. 2500 одиниць – зберігається в НБУВ цілісною колекцією.

Шрифтовий друкований екслібрис, дарчий, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, текст і рамка золотистого кольору, розміри 66 х 60 мм, текст «Изъ библіотеки Николая Ивановича Костомарова, пожертвованной УНИВЕРСИТЕТУ Св. Владиміра Алиной Леонтьевной Костомаровой. № __». Виготовлений у літографії Н. Г. Корчак-Новицького у Києві. Не раніше 1895 р.

Книги:

1. *Бодуэн-де-Куртенэ И. А.* О древне-польском языке до XIV-го столетия. – Лейпциг, 1870. (Р 11). – З автографом автора; також штемпель «Библіотека Императорскаго университета св. Владиміра».

2. Исторический сборник вольной русской типографии в Лондоне. – Лондон, 1859–1861. – Кн. 1–2. (Р 3875).

3. *Ковалевский М. М.* История полицейской администрации (полиции безопасности) и полицейского суда в английских графствах с древнейших времен до смерти Эдуарда III-го к вопросу о возникновении местного самоуправления в Англии. – Прага, 1877. (Р 4035).

4. *Ковалевский М. М.* Очерк истории распадения общинного землевладения в Кантоне Ваадт. – Лондон, 1876. (Р 4039). – З автографом автора.

5. *Ковалевский М. М.* Полиция рабочих в Англии в XIV-м веке и мировые судьи, как судебные разбиратели споров между предпринимателями и рабочими. – Лондон, 1876. (Р 4040). – З автографом автора.

***Джерела*:** Костомаров, Николай Иванович // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета св. Владимира (1834–1884) / сост. и ред. В. С. Иконников. – Киев, 1884. – С. 283–297; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 1299, CCCXII; [*Кивлицкий Е.*] Библиотека и собрание рукописей Н. И. Костомарова / Е. К. // КС. – 1895. – Т. 49. – Апрель. – С. 2–5; Библиотека Д. Г. Бибикова : [про передачу бібліотеки М. І. Костомарова] // ИВ. – 1900. – Т. 81. – № 9. – С. 1137; Каталог библиотеки Н. И. Костомарова, пожертвованной в 1894 г. имп. университету св. Владимира Алиной Леонтьевной Костомаровой / сост. Б. Ф. Бурзи, Г. С. Дверницкий. – Киев, 1903. – 83 с.; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Т. 1. – С. 70; *Колесник Є. О.* Бібліотека М. І. Костомарова // УІЖ. – 1967. – № 10. – С. 156–157; Костомаров Микола Іванович / М. Т. Яценко // УРЕ. – Київ, 1980. – Т. 5. – С. 449; *Колесник Е. А.* Библиотека Н. И. Костомарова // *Колесник Е. А.* Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР. – Киев, 1988. – С. 44–47; [Про книжкову колекцію М. І. Костомарова] // *Бровкін А.* Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформація / А. Бровкін, І. Шовкопляс. – Київ, 1993. – С. 16–17; Костомаров Микола Іванович / Ю. А. Пінчук // Українські архівісти : біобібліогр. довідник. – Київ, 1999. – Вип. 1. – С. 175–178; Українська література у портретах і довідках : давня література – література XIX ст. : довідник / С. П. Денисюк та ін. – Київ, 2000. – С. 160–163; Энциклопедия жизни и творчества Н. И. Костомарова (1817–1885) /

пред. ред. коллегии В. А. Смолий; зам. пред., наук. ред. и руководитель авт. коллектива Ю. А. Пинчук. – Киев; Донецк, 2001. – 570 с.; Костомаров Микола Іванович / І. Д. Лисоченко // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 268–271; *Пінчук Ю. А.* Микола Костомаров // Історіографічні дослідження в Україні. – Київ, 2003. – Вип. 12. – С. 74–112; *Абросимова С.* Костомаров М. І. // Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 4. – С. 444–445; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 114, 177; Костомаров Микола Іванович / Ю. А. Пінчук // ЕІУ. – Київ, 2008. – Т. 5. – С. 226–228.

Котляревський Олександр Олександрович (1837–1881) – український і російський історик, етнограф, археолог, філолог, педагог, публіцист. Член-кореспондент Петербурзької АН (1875).

Закінчив Московський університет (1857). Працював учителем у Москві. В 1862 р. був ув'язнений за підозрою у зв'язках з революційним рухом. Був одним із фундаторів Московського археологічного товариства (1864), виконував у ньому обов'язки бібліотекаря, хранителя музею, редактора журналу «Древности» (1865). Професор Дерптського (тепер Тартуського; 1868–1873) та Київського (1874–1888) університетів. Голова Київського слов'янського доброчинного товариства (1877–1879) та Історичного товариства Нестора-Літописця (з 1879). Публікувався у часописах «Атеней», «Молва», «Московское обозрение», «Русский вестник», «Основа», «Летописи русской литературы и древности», «Филологические записки», «Русский архив», «Известия Императорского Археологического общества», газетах «Московские ведомости», «Санкт-Петербургские ведомости» тощо. Автор понад сотні наукових робіт з історії, етнографії, історії та теорії літератури тощо, зокрема: «Несколько слов о Ломоносове по поводу исполнившегося столетия его грамматике», «Сказания о русских богатырях», «Древняя русская письменность. Опыт библиологического изложения истории ее изучения». Був редактором останнього видання зібрання творів М. Максимовича (1880). Імператорська АН встановила премію імені О. О. Котляревського.

О. О. Котляревський мав велику книгозбірню та записи дум і українських пісень. Бібліотеку почав збирати у студентські роки. Зібрання містило літературу XVIII–XIX ст. з мовознавства, етнографії, фольклору, слов'янської міфології, публікації середньовічних історичних пам'яток, апокрифів російською та західноєвропейськими мовами тощо. До нього увійшли книжки з бібліотек П. І. Кеппена (1793–1864), М. О. Максимовича (1804–1873), М. П. Погодіна (1800–1875), А. І. Зими, Ф. Л. Челаковського (1799–1852) та ін. В 1894 р. спадкоємці О. О. Котляревського продали частину його збірки в Історичний музей у Москві, звідки її в 1938 р. передано до Державної публічної історичної бібліотеки Росії.

Шрифтовий друкований (?) екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, розміри 25 х 58 мм, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ А. А. КОТЛЯРЕВСКАГО *№ __ Том __*». Середина XIX ст.

Книги:

1. *Илькєвич Г.* Галицкіи приповідки и загадки зобраніи Григорим Илькєвичом. – У Відні, 1841. (Р 220). – Також кн. знаки М. Закревського та Й. Венедикта.

2. *Максимович М.* История древней русской словесности. – Киев, 1839. – Ч. 1. (Р 683). – Також штемпелі «Кіевскій музей имп. Николая II» та «Бібліотека Державного Українського музея».

***Джерела*:** А. А. Котляревский (Некролог) // Заря. – 1881. – 1 октября; [*Пыпин А. Н.*] Александр Александрович Котляревский / А. П. // Вестник Европы. – 1881. – № 11; Котляревский, Александр Александрович // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета св. Владимира (1834–1884) / сост. и ред. В. С. Иконников. – Киев, 1884. – С. 303–325; Котляревский (Александр Александрович) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1895. – Т. 31 (XVI). – С. 441–442; *Языков Д. Д.* Обзор жизни и трудов покойных русских писателей и писательниц. – Москва, 1903. – Вып. 1. – С. 35–39; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 159. – Рис. 175; Котляревський О. О. // *Павловский И. Ф.* Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с пол. XVIII века / изд. Полт. Ученой Архивной Комиссии. – Полтава, 1912. – С. 97–98; *Пашаева Н. М.* Библиотека А. А. Котляревского // Сокровищница книги : юбилейн. сб. науч. тр. : в 2 ч. – Москва, 1988. – Ч. 1. – С. 80–89; Котляревський О. О. // Українська мова : енциклопедія. – Київ, 2000. – С. 257; Котляревский Александр Александрович // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова; Гос. публ. ист. б-ка России. – Москва, 2001. – С. 45; Котляревський Олександр Олександрович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 53–54; Котляревський, Олександр Олександрович / П. Г. Усенко // ЕІУ. – Київ, 2008. – Т. 5. – С. 237–239.

Кочубей Аркадій Васильович (1790–1878) – російський державний діяч, київський віце-губернатор (1828–1830), орловський губернатор (1830–1837), сенатор (1842). Опікун і управляючий «Вольницей Всех Скорбящих» (1847).

Бібліотека А. В. Кочубея знаходилася в с. Згурівка Прилуцького повіту Полтавської губернії (нині смт Згурівка, райцентр Київської обл., Україна). На початку XX ст., за його спадкоємців, нараховувала до 50 тис. томів. Складалася переважно з наукових праць і класичної художньої літератури французькою мовою та видань наукового, технічного характеру німецькою мовою. В її складі були також російськомовні книги: белетристика, історія, періодичні видання тощо, «майже всі українські книги», рукописи. Спадкоємцями А. В. Кочубея були його син Петро Аркадійович (1825–1892), голова Імператорського Російського Технічного товариства, та онук Василь Петрович (1969–1940), гофмейстер. Наприкінці 1919 р. палац Кочубеїв було розграбовано та спалено. Уцілів лише дендропарк «Софіївка», заснований А. В. Кочубеєм для своєї дружини (нині Згурівський дендропарк). Велику кількість книжок було використано для розпалювання печей у селянських хатах, значна частина бібліотеки загинула під руїнами палацу. Лише 770 книг, зібраних по навколишніх селах, було в 1926 р. відправлено до ВБУ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 20 х 35 мм, текст «БИБЛІОТЕКА ЗГУРОВСКАЯ А. В. КОЧꙋБЄА».

Книга: Каталог писателей, сочинениями своими объяснивших гражданскую и церковную российскую историю, / сочиненный Адамом Селлием ; переведен в Вологодской семинарии. – Москва, 1815. (Р 1099).

***Джерела*:** *Милорадович Г.* Аркадий Васильевич Кочубей. – СПб., 1878; [Кочубей А. В.] // РС. – 1878. – Т. 23. – 546–550; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1884. – Т. 1, кн. 2. – С. 1329; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 159–160. – Рис. 176; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – С. 70. – № 588; *Соколовский А. К.* Книжные знаки семьи Кочубеев // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 5. – С. 6; Книжные знаки современников А. С. Пушкина : каталог выставки / сост. Я. И. Бердичевский; ред. Т. Н. Солдатова. – Киев, 1987. – С. 29, 88; *Кочубей А. В.* Семейная хроника : записки А. В. Кочубея, 1790–1873. – Орел, 1993. – 26 л.; *Рукавіцина Є. В.* До історії питання книжкових зібрань України (за матеріалами анкетування, проведеного Ю. Меженком у 20–30-х рр. XX ст.) // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 207–208; *Мяскова Т. Є.* Особова бібліотека Олександра Васильовича Кочубея у фондах НБУВ: історія побутування та сучасний стан // Наукові праці НБУВ. – Київ, 2013. – Вип. 37. – С. 444–451; Кочубеи. – РГИА. – Ф. 971, 226 ед., 1668–1917; Кочубей, Аркадий Васильевич [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Кочубей,_Аркадий_Васильевич.

Крачмер В’ячеслав В’ячеславович

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 25 х 45 мм, текст «Вячеслав Вячеславович КРАЧМЕР № __».

Книга: *Луи П.* История социализма во Франции / пер. с франц. Ю. Стеклова; изд. т-ва Бр. А. и И. Гранат и К°. – Москва, 1906. (Р 4330). – Також штемпелі «Учебная библіотека студентов юридического факультета № 326», «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція дорев. нелегальн. видань».

Кревецький Іван Іванович (1883–1940) – український історик, бібліотекар, архівіст, журналіст.

Дійсний член НТШ, головний бібліотекар бібліотеки НТШ (1909–1937), редактор часописів «Наша школа» (1909–1912), «Республіка» (1919). Очолював історично-архівний відділ Української Галицької Армії (1919). В 1919–1921 рр. працював у ВБУ, завідував відділом україніки, очолив роботу з укладання каталогу з української тематики, займався встановленням зв’язків із закордонними бібліотеками, науковими та видавничими установами й товариствами, антикварними фірмами для налагодження обміну книжковим матеріалом. Наприкінці 1921 р. повернувся на Галичину. Вів семінар з української військової історії в Українському таємному університеті (1921–1925), започаткував і редагував історичний журнал НТШ «Стара Україна» (1924–1925). Автор понад 500 наукових і науково-популярних праць з історії Галичини кінця XVIII – початку XX ст., історії Наддніпрянської України XVII–XVIII ст., історії української науки, бібліотекознавства та бібліографії, преси, мемуаристики, історіографії.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 4 х 36 мм, текст «ІВАН КРЕВЕЦЬКИЙ».

ІВАН КРЕВЕЦЬКИЙ

Книга: *Головацький Я.* Исторический очерк основания Галицко-рускои матиці. – Львів, 1850. – Ч. 5. (Р 6534). – Також штемпелі «Книгарня Стауропигійского института», «Бібліотека Житомирського державного педагогічного інституту ім. Ів. Франка».

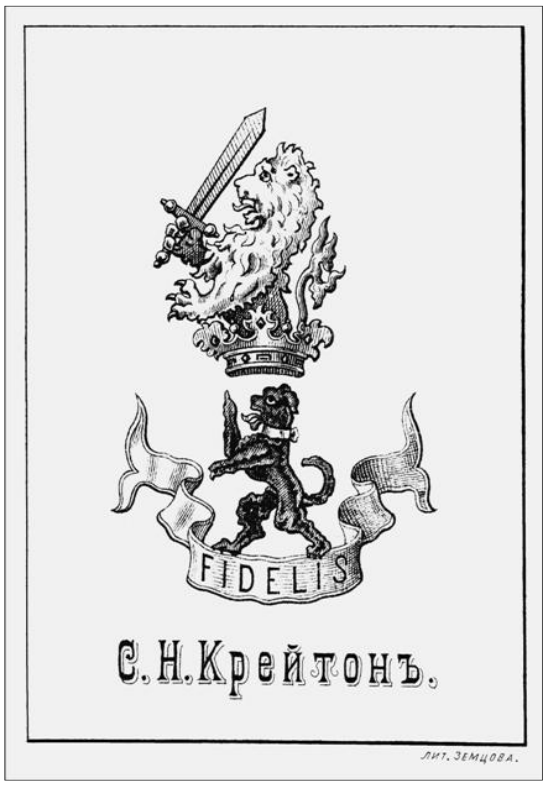
***Джерела*:** *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 131; Кревецький І. // ЕУ. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 1167; *Стеблій Ф. І.* Іван Кревецький – вчений і бібліотекар // Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди : матеріали круглого столу. – Львів, 1996. – С. 86–102; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 34, 35, 68; *Черниш Н.* Кревецький – книгознавець, видавець, бібліограф // Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повід. шостої Всеукр. наук.-теорет. конф. 11–13 травня 2000 р. / за ред. М. Романюка. – Львів, 2000. – С. 460–468; *Яворская У. П.* Иван Кревецкий – исследователь украинской прессы // Книга и мировая цивилизация : материалы 11 междунар. науч. конф. по проблемам книговедения (Москва, 20–21 апр. 2004) : в 4-х т. / РАН, Рос. кн. палата, МГУ Печати. – Москва, 2004. – Т. 2. – С. 308–310; Кревецький Іван Іванович / Ф. І. Стеблій // ЕІУ. – Київ, 2008. – Т. 5. – С. 311; *Яворська У. П.* Іван Кревецький : біобібліогр. покажчик. – Львів, 2008. – 78 с.; *Федунишин Л.* Участь Івана Кревецького у національно-визвольному русі в Галичині 1918–1923 рр. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 18: Західно-українська народна республіка : до 90-річчя утворення. – Львів, 2009. – С. 551–555.

Крейтон Сергій Миколайович (1876–1927) – військовий, бібліофіл. Онук вихідця з Великобританії лейб-медика Арчібальда Вільгельма Крейтона (1791–1864). Мешкав у Петербурзі.

Полковник лейб-гвардії Преображенського полку (1913). Офіцер з окремих доручень при київському, подільському та волинському генерал-губернаторі (1913–1914). Учасник Першої світової війни. В листопаді – грудні 1918 р. командував 2-м відділом Київської офіцерської добровольчої дружини генерала Л. Н. Кірпічова (1876–1928?) в армії гетьмана П. П. Скоропадського (1873–1945) в Києві. Пізніше – уповноважений Російського Червоного хреста в Туреччині. Емігрував до Югославії. Помер у Панчеві (нині місто в Сербії).

Відомий у свій час бібліофіл і колекціонер, член «Кружка любителів вишуканих видань». Автор статті «Библиографическое описание первых трех «Одесских альманахов» (1831–1840)», надрукованої в «Известиях Одесского библиографического общества» (1911, т. 1). Його книгозбірня, яку він збирав з 1898 р., нараховувала близько 2 тис. томів, складалася з видань творів російської літератури від 1760 до 1850 р.: творів О. П. Сумарокова (1717–1777), А. Д. Кантеміра (1708–1744), І. І. Хемніцера (1745–1784), І. А. Крилова (1769–1844) та інших.

Гербовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у лінійній рамці, розміри 103 х 73 мм, із зображенням герба Крейтонів, на стрічці текст девізу «FIDELIS» [Вірний], текст екслібриса «С. Н. Крейтонъ.». Виконаний у типолітографії Земцова в Санкт-Петербурзі. Початок XX ст.

Книги:

1. Сиротка : литературный альманах на 1831 год, изд. в пользу заведения призрения бедных сирот. – Москва, 1831. (Р 444). – На корінці книги ініціали «С. К.» [С. Крейтон].

2. Утренняя заря : альманах на 1839 год., изд. В. Владиславлевым – СПб., 1839. (Р 443). – На корінці книги ініціали «С. К.» [С. Крейтон].

3. Литературный вечер. – Москва, 1844. (Р 436). – Екслібрис С. Крейтона заклеєний, на корінці книги ініціали «С. К.» [С. Крейтон]; також автограф П. Й. Морозова, кн. знак В. І. Клочкова, наклеєна газетна вирізка – характерний знак для книг з бібліотеки О. З. Попільницького.

4. Московский альманах для прекрасного пола, изданый на 1826й год Сергеем Глинкою. – Москва, 1825. (Р 403). – Екслібрис С. Крейтона зірваний; також кн. знак В. І. Клочкова.

5. Денница : альманах на 1831 год / изд. М. Максимович. – Москва, 1831. (Р 416). – Екслібрис С. Крейтона зірваний; також штемпель «Книга И. Я. Герасименко».

6. Северные цветы на 1828 год. – СПб., 1827. (Р 405). – Екслібрис С. Крейтона зірваний; також штемпель «Книга И. Я. Герасименко».

7. Северные цветы на 1831 год. – СПб., 1830. (Р 406). – Екслібрис С. Крейтона зірваний; також штемпель «Книга И. Я. Герасименко»; на корінці ініціали «В. Т.», на титулі автограф В. Торубаєва.

8. Альциона : альманах на 1831 год / изд. барон Розен. – СПб., 1831. (Р 392). – Екслібрис С. Крейтона заклеєний; також на корінці ініціали «В. Т.», на титулі автограф В. Торубаєва.

9. Невский альманах на 1825 год / изд. Е. Аладьин. – СПб., 1825. (Р 400). – Екслібрис С. Крейтона зірваний; також на корінці ініціали «В. Т.», на титулі автограф В. Торубаєва.

***Джерела*:** Антиквар. – 1902. – № 3. – С. 100–103; Адресная книга русских библиофилов и собирателей гравюр, литографий, лубков и прочих произведений печати / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 57; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 161; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – С. 71. – № 597; *Лерман М. Я.* Книжные знаки семьи Крейтонов // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 5. – С. 7–8; Указатель гербовых книжных знаков : Крейтон Н. В. // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 6. – С. 36; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918. – Москва, 2004. – С. 409; Крейтон Сергей Николаевич // Экслибрисы библиотек и частных коллекций в фонде Тверской ордена «Знак почета» областной универсальной научной библиотеки им. А. М. Горького : иллюстр. каталог / сост. Е. И. Архипова; ред. Т. В. Гребенюк. – Тверь, 2010. – С. 30; Крейтон Сергей Николаевич [Електронний ресурс] // Русская армия в Великой войне : картотека проекта. – Режим доступу : http://www.grwar.ru/persons/persons.html?id=4777; Киевская офицерская добровольческая дружина генерала Кирпичева [Електронний ресурс] // *Волков С. В.* Белое движение в России: организационная структура. – Режим доступу : http://swolkov.org/bdorg/bdorg14.htm#1018; Киевская офицерская добровольческая

дружина генерала Кирпичёва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Киевская_офицерская_добровольческая_дружина_генерала_Кирпичёва.

Кримський Агатангел Юхимович (1871–1942) – український історик, сходознавець, славіст, історик літератури, фольклорист, етнограф, письменник, поет, перекладач. Академік АН України (з 1918), заслужений діяч науки УРСР (з 1940). Один із псевдонімів – Хванько Кримський.

Навчався у Колегії Павла Ґалаґана (з 1885), Лазаревському інституті східних мов у Москві (1889–1892), Московському університеті (1892–1896). У 1896–1898 рр. стажувався в Сирії та Лівані. Викладав арабську, перську та турецьку мови в Лазаревському інституті східних мов (1898–1918). З 1918 р. – професор Київського університету. Член комісії для напрацювання законопроекту про заснування УАН, один із академіків-засновників УАН, неодмінний секретар АН України, голова 1-го історико-філологічного відділу УАН / ВУАН. Ініціатор заснування Київського відділення наукової асоціації сходознавства (1925). Голова Комісії для вивчення візантійського письменства та його впливу на Україну (1926), до роботи в якій залучив багатьох знавців східних і класичних мов, зокрема колишніх викладачів КДА. У 1930-х рр. був в опалі. З 1937 р. – в Інституті мовознавства АН УРСР. Влітку 1941 р. репресований, помер на засланні в тюремній лікарні. У 1957 р. справу проти нього було припинено, реабілітований у 1960 р.

Володів майже 60 мовами народів Близького та Середнього Сходу, Середньої Азії, Кавказу, Західної Європи. Автор численних наукових праць із історії літератури, фольклору, етнографії, антропології, мистецтва, релігії, культури України та народів Близького та Середнього Сходу, Кавказу, Західної Європи; підручників, зокрема з української мови; перекладів художніх творів з арабської, перської, турецької, західноєвропейських мов, а також творів Т. Г. Шевченка турецькою мовою; поетичних і прозових творів.

Пам’ять про А. Ю. Кримського вшановано низкою меморіальних заходів. За рішенням ЮНЕСКО його ім’я внесено до переліку видатних діячів світу (1970). Інституту сходознавства НАН України присвоєно ім’я цього видатного вченого. Проводяться щорічні міжнародні наукові читання ім. А. Кримського, а також встановлено премію ім. А. Кримського НАН України.

Особиста бібліотека А. Ю. Кримського складалася з розділів: Малоросія, мовознавство, етнографія, сходознавство, збірка арабських і слов’янських рукописів; містила оригінали та переклади творів письменників Сходу, дослідження історії релігії, літератур і мов, словники латинські, грецькі, арабських мов, турецькі, санскриту, івриту тощо. По частинах надходила до ВБУ, починаючи з 1920 р. Основна її частина зберігається у НБУВ як цілісна меморіальна колекція (14 тис. одиниць), рукописи – в ІР НБУВ та в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 5 х 33 мм, текст «ХВАНЬКО КРИМСЬКИЙ.».

Книги:

1. Квітка : илюстрованый літературный зборник / выдав Василь Лукичь. – У Львові, 1890. (Р 1617). – На тит. аркуші автограф В. Лукича.

2. *Котляревский И.* Енеида на малороссийский язык перелицованная И. Котляревским. – СПб., 1898. – Ч. 1–3. (Р 1032). – На тит. аркуші автограф А. Ю. Кримського.

***Джерела*:** Адресная книга русских библиофилов и собирателей гравюр, литографий, лубков и прочих произведений печати / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 58; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – Москва, 1912. – Вып. 1. – С. 72; Бібліографічний покажчик друкованих писань професора А. Е. Кримського // Записки Історично-філологічного відділу УАН. – Київ, 1919. – Кн. 1; *Попов П. М.* Академік А. Ю. Кримський як дослідник народної поетичної творчості // Народна творчість та етнографія. – 1961. – № 3; *Деркач М. Н.* А. Ю. Кримський : бібліографічний покажчик / М. Н. Деркач та ін. – Київ, 1972. – 168 с.; Крымский А. Е. / И. К. Белодед // УСЭ. – Киев, 1980. – Т. 5. – С. 520; *Прицак О.* Агатангел Кримський // Київська старовина. – 1992. – № 1. – С. 11–26; [Про книжкову колекцію А. Ю. Кримського] // *Бровкін А.* Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформація / А. Бровкін, І. Шовкопляс. – Київ, 1993. – С. 25–26; Кримський Агатангел Юхимович / В. Л. Микитась // УЛЕ. – Київ, 1995. – Т. 3. – С. 58–60; Кримський А. Ю. // Видатні українські вчені Національної Академії наук України : путівник (1918–1998). – Київ, 1998. – С. 53–59; *Рукавіцина Є. В.* До історії питання книжкових зібрань України (за матеріалами анкетування, проведеного Ю. Меженком у 20–30-х рр. ХХ ст.) // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 194; Кримський А. Ю. // Українська мова : енциклопедія. – Київ, 2000. – С. 260–261; *Циганкова Е.* Сходознавча колекція Агатангела Кримського у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 6. – С. 13–14; Кримський Агатангел Юхимович / І. В. Клименко // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 276–282; Кримський Агатангел Юхимович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 55; Кримський Агатангел Юхимович / О. В. Ясь // ЕІУ. – Київ, 2008. – С. 362–364.

Кротевич Євген Максимович (1884–1968) – український радянський письменник.

У 1922–1929 рр. завідував літературною частиною в київських театрах ім. М. Заньковецької та ім. І. Франка, викладав українську літературу в технікумах і вузах, працював у пресі. Під час Другої світової війни був у евакуації в м. Алма-Аті, працював у місцевій газеті. У 1944 р. повернувся до Києва. Член спілки письменників. Автор п'єс «Сентиментальний чорт» (1923), «Секретар прем'єр-міністра» (1924), «Син сови» (1924), «Вовченя» (1928); романів «Звільнення жінки» (1930), «Сини землі» (1948); романа-хроніки «Понад Славутичем-Дніпром» (кн. 1–2, 1955–1963), новел, спогадів про Лесю Українку (1871–1913), М. Лисенка (1842–1912), М. Старицького (1840–1904), М. Заньковецьку (1854–1934) («Київські зустрічі», Київ, 1963) тощо.

Бібліотека Є. М. Кротевича налічувала близько 3 тис. книжок і журналів, серед яких твори Т. Шевченка та про нього, інших класиків української та зарубіжних літератур, праці з історії та етнографії України, зокрема історії козацтва, літературознавства, мовознавства, мистецтвознавства, українські альманахи, періодика. Передана до ЦНБ за його заповітом у 1968 р.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, восьмикутний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 30 х 42 мм, текст «Бібліотека Євгена Максимовича КРОТЕВИЧА № __ м. Київ». 1920-ті рр.

Книга: *Ревуцький Д.* Українські думи та пісні історичні. – Харків; Київ, 1930. (Р 6871).

***Джерела*:** *Харчук Б.* Євген Кротевич (до 80-річчя з дня народження письменника) // Дніпро. – 1964. – № 1. – С. 132–133; Кротевич Євген Максимович // Українські письменники : біо-бібліогр. словник : у 5 т. – Київ, 1965. – Т. 4. – С. 808–810; *Бойко Л.* Через гоны лет // *Кротевич Е. М.* Киевские встречи. – Москва, 1968; Кротевич Євген Максимович / В. Х. Косян // УРЕ. – Київ, 1980. – Т. 5. – С. 539; [Про книжкову колекцію Є. М. Кротевича] // *Бровкін А.* Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформація / А. Бровкін, І. Шовкопляс. – Київ, 1993. – С. 26–27; Кротевич Євген Максимович / В. Х. Косян // УЛЕ. – Київ, 1995. – Т. 3. – С. 72–73.

Ксєнжопольський Антоній (Xiężopolski Antoni). Вірогідно Ксєнжопольський Антоній Владиславович (Księżopolski Antoni Marian; 1877–1939) – ентомолог, колекціонер метеликів. Автор наукових праць із ентомології. Син В. Ксєнжопольського (див. Ксєнжопольський Владислав).

Народився у Житомирі, здобув юридичну освіту в Київському університеті св. Володимира, працював адвокатом у Житомирі. Член Товариства дослідників Волині, Російського ентомологічного товариства (1909), Товариства любителів природи у Варшаві. Спеціаліст-ентомолог у Волинській губернській земській управі (з 1913), завідувач ентомологічного бюро (з 1915). З 1918 р. – член опікунської ради Волинського музею, завідувач зоологічного відділення музею. В 1922 р. емігрував до Польщі, працював суддею та нотаріусом у різних судових установах Замостя, пізніше Любліна. Колекцію метеликів А. Ксєнжопольського (бл. 28 тис. екземплярів) придбав у 1934 р. Зоологічний музей Київського університету.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, розміри 25 х 40 мм, текст «ANTONI XIĘŻOPOLSKI biblioteka» [Антоній Ксєнжопольський, бібліотека].

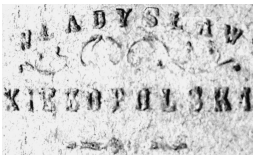
Книга: *Wysocki W.* Las / napisał Włodzimierz Wysocki. – Kijów, 1885. (Р 1755). – Також конгревний штемпель «Władysław Xiężopolski».

***Джерела*:** *Іванців В. В.* Наукова діяльність польських природодослідників Б. Дибовського, О. Чекановського та В. Ксенжопольського (ІІ половина ХІХ століття) // Наук. вісник Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – № 5. – С. 274–276; *Корнєєв В. О.* Листи Л. А. Шелюжка до А. В. Ксєнжопольського 1917–1918 рр. // Українська ентомофауністика. – 2011. – Т. 2, № 1. – С. 25–32; Ксєнжопольський Антон Владиславович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Ксєнжопольський_Антон_Владиславович; Общество исследователей Волыни [Електронний ресурс] // Справочник научных обществ России. – Режим доступу : http://www.snor.ru/?an=sc_278.

Ксєнжопольський Владислав (Xiężopolski Władysław). Вірогідно Ксєнжопольський Владислав Францович (Księżopolski Władysław; бл. 1840 – після 1918, можливо 1922) – гідробіолог, метеоролог, натураліст, збирач ботанічних та ентомологічних колекцій.

Учасник польського повстання 1863 р., засланий до Сибіру на каторжні роботи на 8 років. У Іркутській губернії з 1868 р. досліджував природу регіону під керівництвом Б. Дибовського (1833–1930) та О. Чекановського (1832–1876). Започаткував у с. Култук регулярні метеорологічні

спостереження на Байкалі. У середині 1870-х рр. проживав у Казанській губернії, знаходився під наглядом поліції, 21 липня 1875 р. отримав дозвіл повернутися у Люблінську губернію. Член Російського ентомологічного товариства. Його ентомологічна колекція стала основою для подальших ентомологічних досліджень його сина А. Ксєнжопольського (див. Ксєнжопольський Антоній).

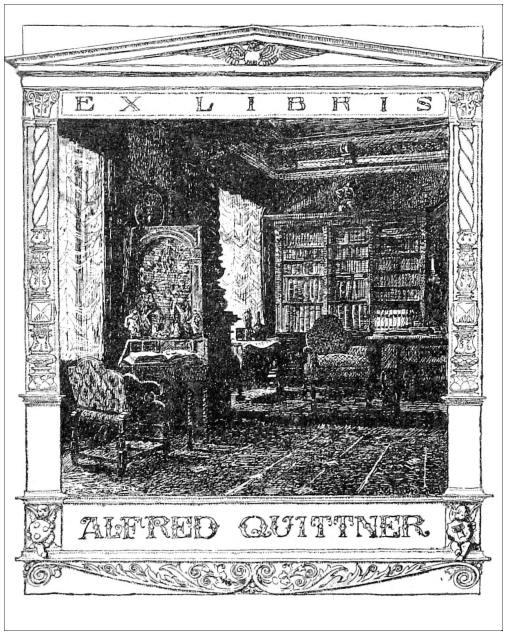

Шрифтовий екслібрис, конгревний штемпель, без рамки, розміри 18 х 33 мм, з декоративними елементами, текст «WŁADYSŁAW XIĘŻOPOLSKI» [Владислав Ксєнжопольський].

Книга: *Wysocki W.* Las / napisał Włodzimierz Wysocki. – Kijów, 1885. (Р 1755). – Також штемпель «Antoni Xiężopolski biblioteka».

***Джерела*:** [Про В. Ксєнжопольського] // *Кожова О. М.* Бенедикт Дыбовский / О. М. Кожова, Б. С. Шостакович. – Новосибирск, 2000. – С. 216; *Іванців В. В.* Наукова діяльність польських природодослідників Б. Дибовського, О. Чекановського та В. Ксенжопольського (ІІ половина XIX століття) // Наук. вісник Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – № 5. – С. 274–276; *Корнєєв В. О.* Листи Л. А. Шелюжка до А. В. Ксєнжопольського 1917–1918 рр. // Українська ентомофауністика. – 2011. – Т. 2, № 1. – С. 25–32; [Владислав Ксенжопольский] [Електронний ресурс] // *Комиссаров А. И.* Култук : Пособие по краеведению. 2000. – Режим доступу : http://maxknow.ru/images/upload/articles34/531.htm; Биобиблиографический справочник участников восстания 1863–1864 гг., находившихся под надзором полиции в Казанской губернии : Ксенжопольский Владислав [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kdkv.narod.ru/1864/Ssilka-Kazan.html; Поселок Култук [Електронний ресурс] // Магия Байкала. – Режим доступу : http://www.magicbaikal.ru/towns/kultuk.htm.

Куіттнер Альфред (Quittner Alfred).

Сюжетний гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у фігурній рамці з архітектурними елементами, розміри 83 х 66 мм, із зображенням бібліотеки, текст «EX LIBRIS ALFRED QUITTNER» [Із книг Альфреда Куіттнера].

Книга: *La Rochefoucauld F. de.* Réflexions ou Sentences et Maximes Morales. – Paris, 1920. (Р 1756).

Кулаковський Юліан Андрійович (1855–1919) – історик, археолог, філолог, візантиніст, перекладач. Член-кореспондент Петербурзької АН (1906).

Закінчив історико-філологічний факультет Московського університету (1876), стажувався за кордоном (1878–1880). З 1881 р. у Київському університеті св. Володимира читав курси з латинської мови та історії Стародавньої Греції та Риму, на вищих жіночих курсах – римську історію. Займався літературною діяльністю. Досліджував археологічні пам'ятки античності Північного Причорномор'я. Брав участь у роботі археологічних з'їздів (8–15, 1884–1911). Член Російського археологічного товариства, Одеського товариства історії та старожитностей (з 1891). Голова Історичного товариства Нестора-Літописця (1904–1905, 1908–1919). Один із ініціаторів створення Київського товариства охорони пам'яток старовини та мистецтва (1910). Головний редактор «Чтений в Историческом обществе Нестора-Летописца» (1911–1914). Автор праць «К вопросу о начале Рима» (1888), «Древности Южной России: Керченская христианская катакомба 491 года» (1891), «К истории готской епархии (в Крыму) в 8 веке» (1898), «Новые данные для истории Старого Крыма» (1898), «Прошлое Тавриды: краткий исторический очерк» (1906), «История Византии» (т. 1–3, 1910–1915) та ін.

ВБУ придбала бібліотеку Ю. А. Кулаковського, яка нараховувала понад 5 тис. томів, у січні 1919 р. До її складу входили книжки, брошури, періодичні видання з різних наук гуманітарного профілю: педагогіки, історії освіти, класичної філології, римського права, історії Візантії та давньої історії українських земель, історії церкви, археології тощо. Рукописи, листи та інші матеріали Ю. А. Кулаковського зберігаються в ЦДІАК України та в ІР НБУВ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний зі зрізаними боками, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 24 х 48 мм, текст «ИЗЪ КНИГЪ ЮЛІАНА КУЛАКОВСКАГО».

Книги:

1. *Драгоманов М.* История Польши и Великорусская демократия. – Женева, 1881. (Р 3769).
2. *Дальтон Г. Ф.* Открытое послание Обер-Прокурору Правительствующего Синода, действ. тайн. советнику К. П. Победоносцеву от Германа Дальтона. – Лейпциг, 1890. (Р 3698).
3. *Кошелев А. И.* Наше положение. – Берлин, 1879. (Р 4087).
4. *Кошелев А. И.* Что же нам делать? – Берлин, 1879. (Р 4090).
5. *Кошелев А. И.* Что же теперь? Август 1882. – Берлин, 1882. (Р 4091).
6. *Тихомиров Л. А.* Где лучше? Сказка о четырех братьях и об их приключениях. – Женева, 1873. (Р 5092).
7. *Ткачев П. Н.* Задачи революционной пропаганды в России. Письмо в редакцию «Вперед». – Лондон, 1874. (Р 5093).

***Джерела*:** Кулаковский, Юлиан Андреевич // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета Св. Владимира (1834–1884) / сост. В. С. Иконников. – Киев, 1884. – С. 347–350; Кулаковский (Юлиан Андреевич) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1895. – Т. 32 (XVIa). – С. 952; Serta Borysthenica : сборник в честь заслуженного профессора Императорского Университета св. Владимира Юлиана Андреевича Кулаковского. – Киев, 1911; [Бібліотека Ю. А. Кулаковського] // Книжний вістник. – Київ, 1919. – № 2. – С. 27–28; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 31, 133; Кулаковський Ю. А. // УРЕ. – Київ, 1980. – Т. 5. – С. 564; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної

бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 64; Юлиан Андреевич Кулаковский (1855–1919) : библиогр. указатель : к 80-летию со дня смерти. – Киев, 1999; Кулаковський Юліан Андрійович / С. О. Булатова // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 288–289; *Шевченко Л.* Кулаковський Юліан Андрійович // Українські історики XX століття : біобібліогр. дов. – Київ, 2006. – Вип. 2, ч. 3; Кулаковський Юліан Андрійович / Г. Г. Денисенко // ЕІУ. – Київ, 2008. – Т. 5. – С. 460–461.

Куна – див. Ярошинські Едвард Ігнацій та Ванда.

Куриндін Г. [Н.].

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 23 х 40 мм, текст «БИБЛІОТЕКА Г. Н. КУРЫНДИНА. № __».

Книга: Дело 1-го Марта в 1881 г. Процесс Желябова, Перовской и др. Со статьей и прим. Л. Дейча : Правительственный отчет. – СПб., 1906. (Р 3726).

Лазаревський Олександр Матвійович (1834–1902) – український історик, археограф, генеалог, бібліограф, видавець, суддя, громадський діяч.

Походив із сім'ї службовця. Закінчив Петербурзький університет. Працював бібліотекарем графа О. С. Уварова (див. Уваров Олексій Сергійович), склав каталог його рукописного зібрання. Служив у Чернігівському губернському статистичному комітеті, де мав можливість проводити науково-дослідну роботу з вивчення історії, етнографії та статистики регіону. Член-кореспондент Російського археологічного товариства (з 1860), член Київської археографічної комісії (з 1880), Церковно-археологічного товариства при КДА (з 1889), Історичного товариства Нестора-Літописця, один із засновників і редактор (у 1890–1891) журналу «Киевская Старина». Відкрив рум'янцівське «Описание Малороссии», що вважалося втраченим. Автор близько 450 праць і статей переважно з історії Лівобережної України XVII–XVIII ст., зокрема «Малороссийские посполитые крестьяне» (1866), «Очерк старейших дворянских родов Черниговской губ.» (1868), «Описание старой Малороссии» (1888–1902) тощо. Видав низку археографічних публікацій: «Обозрение Румянцевской описи Малороссии» (1866–1885), «Описание Черниговского наместничества, Д. Пащенка», «Сулимовский архив» (1884), «Мотыжинский архив» (1890), «Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка» (1892), «Дневник Якова Марковича (1717–1767)» (ч. 1–3, 1893–1897), «Любецкий архив графа Г. А. Милорадовича» (1898); таким чином увів у науковий обіг велику кількість документів, архівних матеріалів з історії Лівобережної України другої половини XVII–XVIII ст. Автор посібника «Опыт указателя источников для изучения Малороссийского края в историческом и географическом отношениях», який поклав початок історичній бібліографії в Україні; доопрацьований і виданий як «Указатель источников для изучения Малороссийского края» (1858).

Бібліотека О. М. Лазаревського містила літературу російською, українською, польською, чеською, латинською, німецькою, французькою та англійською мовами. Переважну більшість становили видання ІІ половини XIX ст.: літописи, спогади, листи, щоденники, історико-археологічні описи населених пунктів України, збірники статистичних матеріалів, література з історії церкви в Україні, географії, етнографії, геральдики, генеалогії, літературні збірники й альманахи, календарі, довідкові та періодичні видання (комплекти газет і журналів). О. М. Лазаревський збирав усі види друкованих видань про Україну. Невеликі статті та вирізки з газет і журналів, ілюстративний матеріал наклеював у альбоми (разом 6 томів); публікації, статті, рецензії з різних видань, систематизовані лише за розміром, переплітав у збірники (разом 210 томів). Вирізки з газет і журналів з інформацією про публікацію, її автора тощо наклеював також на форзацах книжок. Для книжок замовляв оправи з використанням кольорових тканин з візерунками з метою збереження зразків орнаментики тканин, що побутують на українських теренах. Частину своєї збірки (понад 1000 одиниць) О. М. Лазаревський пожертвував Київському університету св. Володимира (див. Київський Імператорський університет св. Володимира) в 1901 р. на певних умовах: збереження окремою цілісною збіркою із зазначенням імені власника, укладення та опублікування каталогу колекції, користування книжками лише в бібліотеці університету тощо. В 1902 р. вдова О. М. Лазаревського Ганна Миколаївна (Шрамко; 1852–1931) подарувала університету решту зібрання – 500 томів книг і рукописів. Збірка надійшла до ВБУ у складі бібліотеки університету св. Володимира (на той час КІНО) у 1927 р. Основна частина бібліотеки О. М. Лазаревського зберігається в НБУВ цілісною колекцією.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 15 х 26 мм, текст «БИБЛІОТЕКА АЛЕКСАНДРА ЛАЗАРЕВСКАГО».

2) Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, текст і рамка золотистого кольору, розміри 60 х 56 мм, текст «Библіотека Университета Св. Владиміра. ОТДѢЛЪ А. М. Лазаревскаго. № __». Не раніше 1901 р.

Книга: *Quadrius a S. Carolo S.* In funere reverendissmi p. magistri fr. Vincentii Mariae Ferretti procuratoris generalis Ordinis Praedicatorum oratio. – [Poczajoviae], 1758. (P 1519). – Конволют із 8 видань; оправа напівшкіряна, кришки обтягнені тканиною; на корінці ініціали «А. Л.».

***Джерела*:** *Исаева Н. М.* Коллекция А. М. Лазаревского в составе книжных фондов Центральной научной библиотеки Академии наук Украинской ССР // Библиотечно-библиографическая информация библиотек Академии наук СССР и Академий наук союзных республик. – 1968. – № 2 (68). – С. 105–117; *Колесник Є. О.* Бібліотека О. М. Лазаревського // УІЖ. – 1987. – № 1. – С. 123–127; *Колесник Е. А.* Библиотека А. М. Лазаревского // *Колесник Е. А.* Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР. – Київ, 1988. – С. 51–57; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам,

2003. – С. 88–89; *Бердичевский Я. И.* Книжные знаки современников Т. Г. Шевченко. – Киев ; Берлин, 2005. – С. 24, 58–59; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 115–116, 121, 178; Лазаревський Олександр Матвійович / Н. О. Герасименко // ЕІУ. – Київ, 2009. – Т. 6. – С. 28–30; Лазаревський Олександр Матвійович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Лазаревський_Олександр_Матвійович.

Лашкевич Олександр Степанович (1842–1889) – український історик, педагог, громадський діяч.

Народився в с. Брахлів Чернігівської губернії (нині село Брахлів Климовського р-ну Брянської обл., РФ) у родині козацько-старшинського походження. Навчався у 1-й Київській гімназії. Закінчив історико-філологічний факультет Київського університету св. Володимира (1864). Працював у канцелярії київського генерал-губернатора. Був головою з'їзду мирових посередників у Гайсинському повіті Подільської губернії, земським гласним, мировим суддею. Редактор-видавець журналу «Киевская старина» (1887–1889), автор статей, написаних на матеріалах родової бібліотеки.

Брахлівська бібліотека Лашкевичів існувала з середини XVIII ст. Налічувала 12 тис. книг. Архів О. С. Лашкевича складався із родинних паперів Михайла Рубця (?–1690) та представників старшої стародубської гілки роду Лашкевичів: Івана Семеновича Лашкевича (?–1765), стародубського городового отамана; його пасинка Іллі Журмана (?–1783), генерального судді Війська Запорозького, першого правителя Новгород-Сіверського намісництва; Степана Івановича Лашкевича (бл. 1733–1782), погарського повітового предводителя дворянства; Івана Степановича Лашкевича (1765–1822), поета та перекладача; Степана Івановича Лашкевича (1809–1872), дослідника історії стародубських розкольників – батька О. С. Лашкевича. Також у архіві зберігалися папери родичів: Милорадовичів, Бороздн, Немировичів-Данченків.

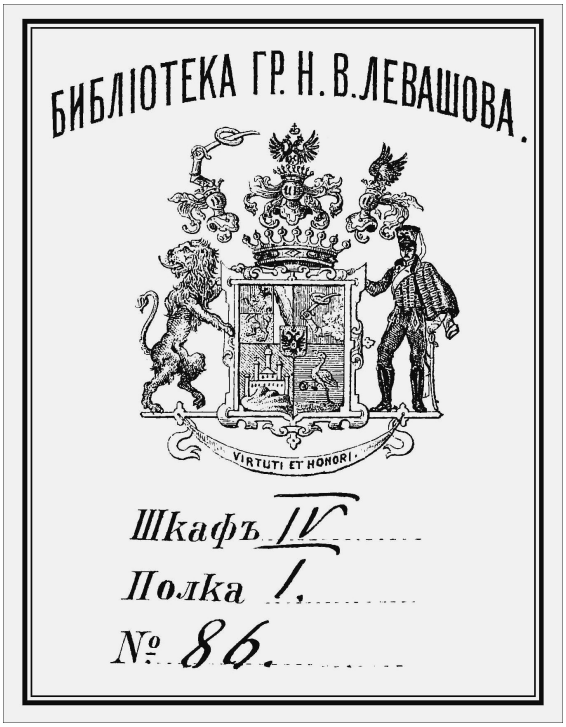
Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 22 х 35 мм, текст «БРАХЛОВСКОЙ БИБЛІОТЕКИ ЛАШКЕВИЧА».

Книги:

1. *Сковорода Г. С.* Басни Харьковския. – Москва, 1837. (Р 2158).
2. *Сковорода Г. С.* Дружеский разговор о душевном мире. – Москва, 1837. (Р 553).

***Джерела*:** Род Лашкевичей и дневник одного из них // КС. – 1887. – Кн. 12; Александр Степанович Лашкевич: некролог // КС. – 1889. – Т. 27, кн. 12; [Фамильный архив Лашкевичей] // *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 1228–1229; Лашкевич (Александр Степанович) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1896. – Т. 33 (XVII). – С. 409; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1910. – Вып. 2. – С. 68–69; Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 25, 32; Лашкевичи // ЕУ. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1259; Лашкевич Олександр Степанович / П. І. Скрипник // ЕІУ. – Київ, 2009. – Т. 6. – С. 56; Лашкевич О. С. та Кивлицький Є. – ІР НБУВ. – 894 од. зб., 1880–1913; Лашкевич Олександр Степанович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Лашкевич_Олександр_Степанович; Лашкевичі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Лашкевичі.

Левашов Микола Васильович, граф (1827–1888) – російський державний діяч, військовий, генерал від інфантерії. Учасник Кримської війни 1853–1856 рр., орловський губернатор (1861–1866), петербурзький губернатор (1866–1871), начальник штабу Окремого корпусу жандармів і помічник управляючого ІІІ-м Відділенням Власної Його Імператорської Величності Канцелярії, помічник шефа жандармів (1871–1874), перший Почесний громадянин м. Орла.

Гербовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, розміри 97 х 74 мм, із зображенням герба графів Левашових, на стрічці текст девізу «VIRTUTI ET HONORI.» [Мужністю та чесністю], текст екслібриса «БИБЛІОТЕКА ГР. Н. В. ЛЕВАШОВА. Шкафъ __ Полка __ № __».

Книги:

1. *Sabathier de Cabres*. Catherine II : Sa cour et la Russie en 1772. – Berlin, 1862. (Р 5620). – Автограф М. В. Левашова; також штемпелі «Бібліотека Українського Інституту Марксизму-Ленінізму», «Наукова бібліотека Інституту історії України АН УРСР».

2. *La Guéronnière A. de.* L'homme de Sèdan. – Bruxelles, [s. a.] (Р 5639). – Автограф М. В. Левашова.

3. *La Guéronnière A. de.* L'homme de Metz (Suite de l'Homme de Sèdan). – Bruxelles, 1871. (Р 5638). – Автограф М. В. Левашова.

***Джерела*:** Левашов Н. В. // *Богданович Е. В.* Стрелки императорской фамилии : история 4-го Лейб-Гвардии Стрелкового Императорской фамилии батальона. – СПб., 1881. – С. 183; Девизы русских гербов / изд. Гербового отд. Департамента Герольдии. – СПб., 1882. – С. 19; Левашов Василий Васильевич – Киевский военный губернатор, генерал-губернатор Подольский и Волынский, генерал-адъютант, генерал-лейтенант возведен в графское достоинство Российской империи 1 июля 1833 г. // Списки титулованным родам и лицам Российской Империи. – СПб., 1892. – С. 150; Левашов (Николай Васильевич) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1896. – Т. 33 (XVII). – С. 430; Лєвашов Микола Васильович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 60; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918. – Москва, 2010. – С. 438; Левашовы – ГАРФ. – Ф. 973, 525 од. зб., 1716–1913; Экслибрис графа Николая Васильевича Левашова (1827–1884) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://library.petrsu.ru/collections/red/exslib_gerb(r).htm; Левашов Н. В. [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://library.karelia.ru/cgi-bin/monuments/exlibris_view.cgi?id=1293&folder=270.

Левенець [Є.].

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 23 х 43 мм, текст «БИБЛІОТЕКА Е. ЛЕВЕНЕЦЪ».

Книги:

1. *Де Кок П.* Как знать, что случится. – СПб., 1836. (Р 6568). – Також штемпелі «Ю. П. Должикова», «Кіевская общественная библіотека».

2. *Гребенка Е.* Рассказы пирятинца. – СПб., 1837. (Р 5777). – Також штемпелі «Библиотека А. Ф. Меленевського в Киеве», «Кіевская общественная библіотека», «Всенародня бібліотека України в Київі»; автограф О. Бодянського.

Левін Еммануїл Борисович (1820–1913) – письменник, педагог, громадський діяч. Викладач Мінської Талмуд-Тори та Житомирського рабинського училища. Ініціатор заснування «Общества для распространения просвещения между евреями в России» (1863), скарбник і секретар ОПЕ. Автор першого посібника російської мови для єврейських шкіл, також робіт, присвячених правовим аспектам життя євреїв у Росії, зокрема «Сборника ограничительных законов и постановлений о евреях по 1-е июля 1902 г.» (1902). Власну бібліотеку та зібрання документів і рукописів заповів ОПЕ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у складеній рамці, чорного кольору, розміри 18 х 35 мм, текст «ИЗЪ КНИГЪ ЕММАНУИЛА БОРИСОВИЧА ЛЕВИНА».

Книга: Обзор ныне действующих исключительных законов о евреях, состоящих в подданстве России. – СПб., 1883. (Р 924).

***Джерела*:** *Сергєєва І. А.* Книжкові знаки як джерело вивчення історії комплексних бібліотечних фондів / І. А. Сергєєва, О. Ю. Горшихіна // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 1994. – Вип. 2. – С. 106–115; *Бердичевский Я. И.* Народ книги. К истории еврейского библиофильства в России. – Изд. 3-е, испр., доп. – Киев, 2009. – С. 16–17; Левин, Эммануил Борисович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikisource.org/wiki/ЕЭБЕ/Левин,_Эммануил_Борисович; Левин Эммануил Борисович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rujen.ru/index.php/ЛЕВИН_Эммануил_Борисович.

Леницький Ф.

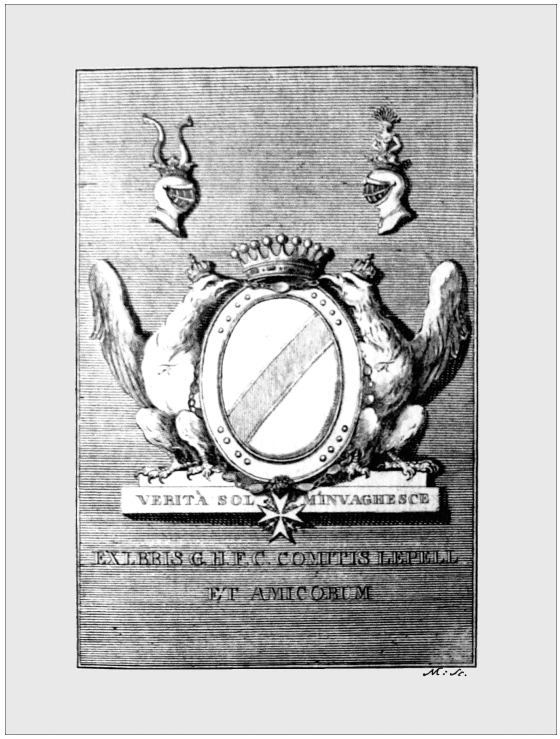

Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий (сліди кола), текст у лінійній рамці, синього кольору, діаметр 24 мм, текст «Ф. Л.».

Книга: [*Kondratowicz L.*] Królewscy Lutniści : obrazek z przeszłości / przez Władysława Syrokomlę. – Wilno, 1857. (Р 783). – Також автографи «Ф. Леницкий», «Изъ бібліотеки Ф. Леницкого».

Лепель Вільгельм-Генріх-Фердінанд-Карл (Lepel, Wilhelm Heinrich Ferdinand Karl von; 1755–1826), граф – німецький дипломат, посол Пруссії у Стокгольмі (1787–1790). Колекціонер гравюр, медалей, творів мистецтва. Автор історичних творів, мемуарів, укладач каталогів творів художнього мистецтва. Його велика нумізматична колекція зберігається в Мюнхені.

1) Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у лінійній рамці, розміри 135 х 100 мм, із зображенням родового герба графів Лепелів, під щитом на ланцюзі – мальтійський хрест, текст девізу (на постаменті) «VERITÀ SOL MINVAGHESCE» [Істина мені приємна], текст екслібриса «EXLBRIS (!) G. H. F. C. COMITIS LEPELL ET AMICORUM» [З книг В. Г. Ф. К. графа Лепеля та друзів]. Підпис автора екслібриса «M: Sc.». XVIII ст.

Книги:

1. *Gorlaeus A.* Antverpiani dactyliothecae, seu annulorum sigillarium quorum apud Priscos tam Graecos quam Romanos usus, ex ferro, aere, argento et auro promptuarii. – Lugduni Batavorum, 1707. – P. 1. (P 6080). – Також штемпелі «Aus der Graf v. Lepellschen Bibliothek», «Bibliothek der Konigl: Acad: d: Künste zu Berlin.».

2. *Vaillant J. F.* Nummi antiqui familiarum Romanarum perpetuis interpretationibus illustrati. – Amstelaedami, 1703. – Vol. 1–2. (P 6086 – P 6087). – Також штемпелі «Aus der Graf v. Lepellschen Bibliothek», «Bibliothek der Königl: Acad: d: Künste zu Berlin.».

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, восьмикутний, текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 18 х 32 мм, текст «AUS DER GRAF v. LEPELLschen BIBLIOTHEK» [З бібліотеки графа фон Лепеля]. XVIII ст.

Книги:

1. Almanach de peinture : année III. – A Florence, 1794. (P 1270). – Також штемпель «Bibliothek der Königl: Acad: d: Künste zu Berlin.».

2. *Balduinus B.* Calceus antiquus et mysticus ; et *Nigronus J.* De caliga veterum. – Lugduni Batavorum, 1711. (P 6069). – Також штемпель «Bibliothek der Königl: Acad: d: Künste zu Berlin.».

3. *Dale A.* Dissertationes IX. antiquitatibus, quin et marmoribus, cum Romanis, tum potissimum Graecis, illustrandis inservientes. – Amstelodami, 1702. (P 6072). – Також штемпель «Bibliothek der Königl: Acad: d: Künste zu Berlin.».

4. *Gorlaeus A.* Antverpiani dactyliothecae, seu annulorum sigillarium quorum apud Priscos tam Graecos quam Romanos usus, ex ferro, aere, argento et auro promptuarii. – Lugduni Batavorum, 1707. – P. 1. (P 6080). – Також екслібрис «Exlbris G. H. F. C. Comitis Lepell et amicorum», штемпель «Bibliothek der Königl: Acad: d: Künste zu Berlin.».

5. *Vaillant J. F.* Nummi antiqui familiarum Romanarum perpetuis interpretationibus illustrati. – Amstelaedami, 1703. – Vol. 1–2. (P 6086 – P 6087). – Також екслібрис «Exlbris G. H. F. C. Comitis Lepell et amicorum», штемпель «Bibliothek der Königl: Acad: d: Künste zu Berlin.».

***Джерела*:** Lepel (Güillaume-Henri-Ferdinand-Charles, comte de) // *Larousse P.* Grand dictionnaire universel du XIXe siècle. – Paris, [1873]. – T. 10. – S. 384; Lepel (Adelsgeschlecht) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Lepel_(Adelsgeschlecht); Carl Gotthard Langhans, 1732–1808 : Schriftenverzeichnis und Kommentar (mit Sekundärliteratur) : [штемпель «Aus der Graf v. LEPEllschen Bibliothek» на виданні твору К. Г. Лангхауза (1732–1808)] / bearb. von Carola Aglaia Zimmermann, 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.berliner-klassik.de/publikationen/werkvertraege/zimmermann_langhans/01.html.

Липковські Хенрик (Lipkowski Henryk; 1801–1871) та **Анеля** (у дівоцтві Колишко; Lipkowska Aniela z Kołyszków; бл. 1810–1876) – подружжя власників маєтку Красносілка в Гайсинському повіті Подільської губернії (нині село Красносілка Бершадського р-ну Вінницької обл., Україна). Х. Липковський був одружений двічі – в 1823 р. з Юзефою (?–1839) та в 1841 р. з Анелею, сестрами Колишко. Брав участь у повстанні 1831 р., після амністії тричі обирався маршалком Подільської губернії. Батько 10 синів і 4 дочок. Красносілку успадкували молодший син від першої дружини Хенрик Липковський мол. (1838–1900) та єдиний син останнього Вацлав (1870–1907), який на момент смерті мав двох малолітніх синів.

У книгозбірні в Красносілці нараховувалося кілька тисяч томів переважно польською та французькою мовами, зокрема багато мемуарної літератури, невелика кількість стародруків, гравюри. Бібліотека містилася в окремій великій кімнаті. Також у палаці зберігався невеликий родинний архів, картини, колекції порцеляни, кераміки та археологічних пам'яток, які змолоду збирав син Х. Липковського від другої дружини Леон (1844–1933). Останній залишив короткі нотатки про свою колекцію в мемуарах «Moje wspomnienia 1849–1912» (Kraków, 1913).

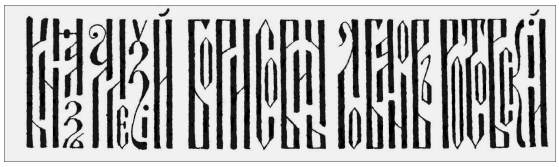
Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у подвійній лінійній рамці, чорного кольору, розміри 15 х 103 мм, текст «Aniela Henryk Lipkowscy» [Анеля Хенрик Липковскі].

Книга: Памятники, изданные Временною комиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. – Киев, 1845. – Т. 1. (P 7303).

***Джерела*:** Krasnosiółka // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 160–168; Генрих Липковский р. 1801 ум. 1871 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.rodovid.org/wk/Запись:511081; Henryk Lipkowski z Krasnosiółki h. Brochwicz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/14.401.18; Aniela Kołyszko h. Kotwica [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/10.703.36.

Лобанов-Ростовський Олексій Борисович (1824–1896), князь – російський історик-генеалог, нумізмат, бібліофіл, колекціонер, дипломат, сенатор, міністр закордонних справ. Член Імператорського Російського історичного товариства (1870). Почесний член Імператорської АН (1876) і Ради бібліотек.

Власник зібрання мемуарів, гравюр, автографів, листів, різноманітних документів з історії Росії XVIII ст., портретів, монет, матеріалів про дворянські роди, які стали основою великого дослідження «Русская родословная книга» (т. 1–2, 1873–1875). Автор ряду статей у журналах «Русская старина» та «Русский архив». У його бібліотеці були рукописи, книги з історії Росії, Франції та Французької революції XVIII ст., історії російського дворянства, геральдики, генеалогії, археології, нумізматики, міжнародного права, політики, дипломатії, філософії, медицини, сільського господарства, богослов'я, історії церкви. Колекцію «Rossica» (першу збірку іноземних творів про Росію) було продано графу В. М. Паніну перед 1854 р. (див. Панін Віктор Микитович). Після смерті О. Б. Лобанова-Ростовського його книгозбірню – 8429 томів разом із книжковими шафами – купив імператор Миколай II для бібліотеки Зимового палацу (див. Миколай II), де вона склала Лобановський відділ, для якого було спеціально замовлено екслібрис. За рукописним інвентарем, укладеним, вірогідно, при прийомці бібліотеки в Зимовому палаці, книгозбірня налічувала 4273 назви видань. Після 1917 р. книжкове зібрання О. Б. Лобанова-Ростовського з фондів Зимового палацу було розділене між кількома книгозбірнями. Значна його частина, близько 5000 томів, надійшла в Наукову бібліотеку Державного Ермітажу, також книги з бібліотеки О. Б. Лобанова-Ростовського зберігаються у фондах РДБ, Наукової бібліотеки Московського університету, Санкт-Петербурзької державної Театральної бібліотеки, РНБ тощо.

Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри наліпки 14 х 49 мм (також 14 х 48 мм, 14 х 50 мм), розміри зображення 11 х 46 мм (також 11 х 47 мм, 12 х 46 мм); варіант 2: текст у лінійній рамці, розміри наліпки 35 х 73 мм, розміри рамки 16 х 52 мм, розміри зображення 12 х 48 мм, текст «Кнѧзь Алєѯій Борисовичь Лобановъ Ростовскій» (стилізація під кириличну в'язь). Вірогідно на екслібрисі напис вміщено у рамку, яку в більшості випадків зрізано. Не раніше 1897 р.

На книжках з бібліотеки О. Б. Лобанова-Ростовського міститься також екслібрис імператора Миколая II (див. Миколай II).

Книги:

1. *Dumouriez Ch. F.* La vie et les mémoires du général Dumouriez, avec des notes et des éclaircissemens historiques par M. M. Berville et Barriere. – Paris, 1822–1823. – T. 1–4. (P 194 – P 197). – Розмір наліпки 14 х 50 мм, розмір зображення 11 х 47 мм; також круглий експлібрис імп. Миколая II.

2. *Висковатов А. В.* Историческое описание одежды и вооружения российских войск, составленное по Высочайшему повелению. – СПб., 1843–1851. – Ч. 4, 5, 7, 10. (P 608 – P 611). – Розмір наліпки 14 х 48 мм, розмір зображення 12 х 46 мм; також круглий експлібрис імп. Миколая II; напис «17/52 1932».

3. *Зеленецкий К. П.* Записки о бомбардировании Одессы 10-го апреля 1854 года. – Одесса, 1855. (P 381). – Розмір наліпки 14 х 49 мм, розмір зображення 11 х 46 мм; на оригінальній обкладинці дарчий напис автора на ім'я князя О. Б. Лобанова-Ростовського; також круглий експлібрис імп. Миколая II; напис «17/52 1932».

4. Сѧтоѥ Єѵангелиѥ по Остромирровоу съпискоу 6564 и 6565 лѣтъ / изд. В. Ганкы. – Празѣ, 1853. (P 284). – Варіант експлібриса у рамці; також круглий експлібрис імп. Миколая II.

5. Собрание постановлений по части раскола. – СПб., 1874. (P 5012). – Розмір наліпки 14 х 49 мм, розмір зображення 11 х 46 мм; також круглий експлібрис імп. Миколая II.

6. *Щапов А.* Русский раскол старообрядства, разсматриваемый в связи с внутренним состоянием русской церкви и гражданственности в XVII в. и в первой половине XVIII в. : опыт ист. исследования о причинах происхождения и распространения русского раскола. – Казань, 1859. (P 344). – Розмір наліпки 14 х 49 мм, розмір зображення 11 х 46 мм; також круглий експлібрис імп. Миколая II; напис «17/52 1932».

***Джерела*:** *Руммель В. В.* Родословный сборник русских дворянских фамилий / В. В. Руммель, В. В. Голубцов. – СПб., 1886. – Т. 1. – С. 560; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 1110, 1257–1258, 1405–1406; *Теплов В. А.* Князь Алексей Борисович Лобанов-Ростовский // РА. – 1896. – Кн. 3. – № 12. – С. 593–630; Альманах современных русских государственных деятелей / изд. Г. А. Гольдберга. – СПб., 1897. – С. 46–48; *Верещагин В. А.* Русский книжный знак. – СПб., 1902. – С. 83. – Рис. 105; *Губастов К. А.* Князь Алексей Борисович Лобанов-Ростовский (1824–1896). – СПб., 1902; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1910. – Вып. 2. – С. 70; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 1. – С. 76. – № 661; *Кашутина Е. С.* Экслибрис в собрании Научной библиотеки Московского государственного университета : альбом-каталог / Е. С. Кашутина, Н. Г. Сапрыкина. – Москва, 1985. – С. 83; Книжные знаки современников А. С. Пушкина : каталог выставки. – Киев, 1987. – С. 31, 102; *Дуров В.* Книга в семье Романовых. – Москва, 2000. – С. 22; Лобанов-Ростовский Алексей Борисович // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова; Гос. публ. ист. б-ка России. – Москва, 2001. – С. 49–50; *Дорофеева Г. В.* Библиотека князя А. Б. Лобанова-Ростовского в книжном собрании Эрмитажа // Книжные памятники. Авторы, издатели, владельцы : сб. науч. статей. – СПб., 2004. – С. 37–57; *Трофимова Д. Л.* Судьба библиотеки императора Николая II в XX веке (проблема реконструкции) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rumchten.rsl.ru/assets/files/2008/doc/1200899745.doc; Лобанов-Ростовский А. Б. [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://library.karelia.ru/cgi-bin/monuments/exlibris_view.cgi?id=1163&folder=270; Экслибрис Алексея Борисовича Лобанова-Ростовского [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geol.msu.ru/deps/ore/borodaev/font/font-3.html; [Экслибрис на книгах князя А. Б. Лобанова-Ростовского] [Електронний ресурс] // Экслибрисы и штемпели научной библиотеки РГГУ – ч. 2. – Режим доступу : http://izknig.livejournal.com/32630.html.

Лозинський Михайло Михайлович (1880–1937) – український політичний діяч, дипломат, юрист, публіцист, літературознавець, перекладач.

Навчався на юридичному факультеті Львівського та Віденського університетів. Працював у Львові, Києві юристом і журналістом. Публікувався у «Літературно-науковому віснику», газетах «Громадський голос», «Діло», «Гасло», «Громадська думка» (з 1906 – «Рада»). Під час Першої світової війни брав участь у діяльності Союзу Визволення України. Член Русько-української радикальної партії. В 1918–1919 рр. – секретар закордонних справ уряду ЗУНР. Очолював делегацію ЗУНР на переговорах із Польщею. В 1921–1927 рр. – в еміграції. Професор міжнародного права та історії української політичної думки Українського вільного університету (Відень, Прага). У 1927 р. повернувся в Україну. Працював у харківському Інституті народного господарства (1927–1930), Інституті радянського будівництва та права (1930–1933). В 1933 р. заарештований за звинуваченням у справі «Української військової організації», перебував у слідчому ізоляторі м. Кем (нині місто Кем у Республіці Карелія, РФ), м. Савватьєво (нині селище Савватьєво у Архангельській обл., РФ) та відбував термін покарання на Соловках. У 1937 р. розстріляний. Зазнала репресій вся його родина. Реабілітований у 1957 р.

Про приватну бібліотеку М. Лозинського відомостей мало, частина її потрапила в Інститут марксизму (м. Харків) ще у 1927 р., частина залишалася у власника.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 35 мм, текст «З бібліотеки М. ЛОЗИНСЬКОГО».

Книги:

1. *Бальмонт К.* Песни мстителя. – Париж, 1907. (Р 3299). – Також штемпелі «Інститут Червоної Професури. Бібліотека», «Курси перепідготовки пропагандистів та газетних працівників».
2. *Будзиновський В.* Австрія чи Польща. – Львів, 1903. (Р 5536).
3. Воля царская и воля народная / изд. Аграрно-Соц. Лиги. – [Б. м.], 1902. (Р 5520).
4. [*Гельфанд А. Л.*] На оборону демократії проти царизму! / Парвус. – [Б. м.], 1914. – (Українська Соціальдемократія. – № 1). (Р 4667). – Також штемпель «Бібліотека Українського Інституту Марксизму-Ленінізму».
5. Дело павловских крестьян : официальные документы / с предисл. В. Бонч-Бруевича ; изд. Соц.-дем. организации «Жизнь». – Лондон, 1902. (Р 5523).
6. *Енгельс Ф.* Людвіг Фейербах. – Львів, 1899. (Р 2446). – Також автограф М. Лозинського.
7. Жизнь : литературный, научный и политический журнал. – 1904. – № 4. (Р 3809).
8. Жизнь : литературный, научный и политический журнал. – 1902. – № 6. (Р 3812).
9. К оружию! – [Лондон, 1903]. (Р 3886). – Також штампелі «Бібліотека Українського Інституту Марксизму-Ленінізму», «Кабінет рев. преси», «Bibliothèque Révolutionnaire».
10. *Кропоткин П. Л.* Хлеб и воля / с предисл. Э. Реклю; пер. с фр.; изд. Группы рус. коммунистов-анархистов. – Лондон, 1902. (Р 5528).
11. *Лібкнехт В.* Державна зрада и революція / пер. О. Світлик ; передмова М. Лев-ого. – Чернівці, [б. р.] (Р 4273).
12. *Оргенани К.* [*Гогелия Г. И.*]. О рабочих союзах / изд. листков «Хлеб и воля» № 3. – Лондон, 1907. (Р 4613).

13. Первая общерусская конференция партийных работников : отд. прил. к № 100 «Искры». – Женева, 1905. (Р 4672).

14. Письмо українських селян-радикалів із Галичини та Буковини до селян-послів Російської Державної Думи в Петербурзі / видав М. Павлик. – Львів, 1906. (Р 4637).

15. Платформа української радикальної партії. – Львів, 1905. (Р 5518).

16. *Поссе В. А.* Граф Л. Н. Толстой и рабочий народ : с прил. обращения Л. Н. Толстого «К рабочему народу!». – Женева, 1903. (Р 4766).

17. Программа «Жизни», «Искры» с прил. отзывов о них. – Женева, 1903. (Р 5548).

18. *Пушкин А. С.* Собрание запрещенных стихотворений : по двадцать пятому изданию Ладыжникова в Берлине. – Берлин, [б. г.]. – Вып. 2. (Р 4828).

19. *Сергеев П.* Письмо старого рабочего. – Нью-Йорк, [б. г.]. (Р 4992).

20. *Тун А.* История революционного движения в России / пер. с нем., ред. и прим. Л. Э. Шишко. – [Б. м.], 1903. (Р 5230).

***Джерела*:** *Віднянський С. В.* Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині : Український вільний університет (1921–1945). – Київ, 1994. – 82 с.; *Качкан В. А.* Українське народознавство в іменах : у 2 ч. – Київ, 1994. – Ч. 1. – С. 222–229; Лозинський Михайло Михайлович // ЕУ. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1374–1395; Лозинський Михайло Михайлович // УЛЕ. – Київ, 1995. – Т. 3. – С. 225; Українська юриспруденція в персонах. – Івано-Франківск, 1995. – С. 21; *Рубльов О. С.* Шляхами на Соловки: радянське десятиріччя Михайла Лозинського (Автобіографія М. М. Лозинського) // УІЖ. – 1997. – № 4. – С. 103–135; *Бутенко В.* Він уболівав за долю України / В. Бутенко, Н. Лапчинська // Реабілітовані історією : Харьківська область. – Київ; Харків, 2005. – Кн. 1, ч. 1. – С. 152–162; Лозинський Михайло Михайлович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 61–62; Лозинський Михайло Михайлович / Р. Г. Симоненко // ЕІУ. – Київ, 2009. – Т. 6. – С. 260; Лозинський Михайло Михайлович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Лозинський_Михайло_Михайлович.

Лукашевич Іван Якович (1811–1860) – державний службовець, суддя, бібліофіл.

Походив із козацько-старшинського роду. Син золотоніського сотника Якова Михайловича Лукашевича (Коломійченка; 1751–1815). Народився у с. Кононівка Пирятинського повіту Полтавської губернії (нині село Кононівка Драбівського р-ну Черкаської обл., Україна). Виховувався у Благородному пансіоні при Московському університеті. Працював у канцелярії Олександрійського повітового предводителя дворянства. В 1838–1844 рр. – суддя Пирятинського повіту, в 1844–1850 рр. – губернський секретар, входив до Губернського комітету з селянської реформи. У 1853–1860 рр. – предводитель дворянства Золотоніського повіту.

Бібліотека І. Я. Лукашевича поділялася на чотири розділи: книги церковнослов'янського друку (близько 1000 т.); слов'янські рукописи; малоросійські акти XVI–XVIII ст. (придбані у М. А. Маркевича; див. Маркевич Микола Андрійович); російські та іноземні видання. Перші три розділи придбав Московський Публічний і Рум'янцевський музей (нині РДБ; 1868–1870). Зараз «Колекція І. Я. Лукашевича» у РДБ нараховує понад 4000 одиниць (враховуючи частину бібліотеки М. А. Маркевича): майже всі основні стародруковані слов'янські видання, починаючи від краківських видань XV ст., венеціанські видання, книги, надруковані Іваном Федоровим, 150 московських видань до 1650 р.; російські та польські книги з богослов'я, етики, філософії, медицини, сільського господарства, описи подорожей; морально-виховна, юридична, історична та художня література; лібрето опер і оперет; довідники, енциклопедії, підручники переважно другої чверті XIX ст.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 5 х 51 мм, текст «J.. LOUCACHEWITCH.» [І. Лукашевич]. J.. LOUCACHEWITCH.

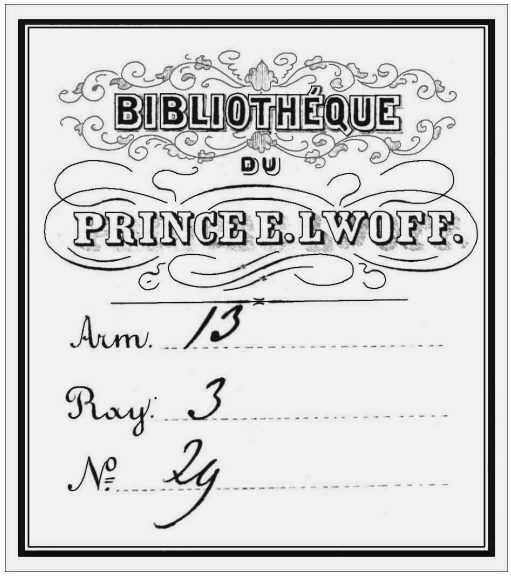
Книга: *Virgilius P.-M.* Les oeuvres de Virgile, en latin et en françois par l'abbe de St.-Remy, retouchée par J.-Nic. Lallement : en 4 t. – Paris, 1787. – T. 1. (Р 1259).

***Джерела*:** *Максимович М. А.* О библиотеке малороссийского помещика И. Я. Лукашевича // Временник Императорского общества истории и древностей российских. – Москва, 1849. – Кн. 4. – [4] с.; *Бокачев Н.* Описи русских библиотек и библиографические издания, находящиеся в исторической и археологической библиотеке Н. Бокачева. – СПб., 1890. – С. 124; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 174; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 1/2. – № 670; *Багалій Д.* Українські архівні фонди в межах Р.С.Ф.Р.Р. / Д. Багалій, В. Барвінський // Архівна справа / Укрцентрархів. – Харків, 1925. – Кн. 1. – С. 34–44; *Клевенский М. М.* Частные книжные собрания : библиотека И. Я. Лукашевича // *Клевенский М. М.* История библиотеки Московского публичного и Румянцевского музея, 1862–1917 / ред. В. Е. Васильченко. – Москва, 1953. – С. 79–95; Собрание И. Я. Лукашевича и Н. А. Маркевича : описание / сост. Я. Н. Щапов. – Москва, 1959. – 144 с.; Лукашевичі / В. В. Томазов // ЕІУ. – Київ, 2009. – Т. 6. – С. 292–293; *Козоріз В.* Предводителі Золотоніського дворянства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://velikijhutir.cherkassy.ua/history/?news_id=835; Коллекция И. Я. Лукашевича [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9B (також: http://marc21.rsl.ru/index.php?doc=874).

Львов Євген Олександрович (1831–1878), князь – підполковник, флігель-ад'ютант. Був одружений із Зоєю Дмитрівною Бібіковою (у другому шлюбі Кассіні; 1840–1906) – дочкою київського генерал-губернатора Д. Г. Бібікова (див. Бібіков Дмитро Гаврилович). Бібліотеку успадкував після смерті тестя, у 1871 р. вона складала 5796 назв у 12790 томах. Особливо виділялися відділи «Slavica» та нумізматичний (до 600 т.). У 1898 р. графиня Кассіні подарувала збірку – близько 14 тис. томів – Київському університету св. Володимира, стародруковані кириличні видання передала в дар КДА.

Шрифтовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, розміри 75 х 68 мм, з декоративними елементами, текст «BIBLIOTHÉQUE DU PRINCE E. LWOFF. Arm. __ Ray: __ № __» [Бібліотека князя Є. Львова. Шафа_ Полиця_ №_]. Середина XIX ст.

Поряд (або одним краєм наклеєний на екслібрис Є. О. Львова) – дарчий екслібрис із бібліотеки Д. Г. Бібікова Імператорському університету св. Володимира.

Книги (понад 40 одиниць):

1. Денница : альманах на 1830 год, изданный М. Максимовичем. – Москва, 1930. (Р 3729).
2. Денница : альманах на 1831 год, изданный М. Максимовичем. – Москва, 1931. (Р 3730).
3. Календарь муз на 1826-й год, изд. А. Измайловым и П. Яковлевым. – СПб., 1826. (Р 437).

4. *Писарев А.* Киевские древние памятники. – Киев, [б. г.]. (Р 1143).

5. *Подолинский А. И.* Повести и мелкие стихотворения. – СПб., 1827. – Ч. 1. (Р 93).

6. *Levesque P.-Ch.* Histoire de Russie, et des principales nations de l'Empire Russe. – Paris, 1812. – T. 1, 3, 6–8. (Р 1176, Р 1178, Р 1181 – Р 1183).

7. Louis XIV et principaux ministres, galerie historique. – Paris, 1823. (Р 2001).

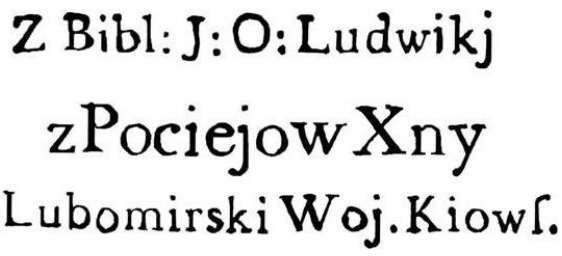
8. *Belidor B. F.* Architecure hydvanlique, ou l'art de conduire, d'élever et de ménager les caux pour les différens besonins de la vie Part. 1. – Paris, 1782. (Р 2010 – Р 2011).

9. *Blanc L.* Pages d'histoire de la révolution de février 1848. – Bruxelles, 1850. (Р 5617).

10. *Schnitzler M. J.-H.* L'empire des Tsars au point Actuel de la Scieno. – Paris, 1862. – T. 1. (Р 1000).

***Джерела*:** *Эльсгольц Ф. К.* Частные библиотеки в России : [библиотека княгини Львовой] // Российская библиография. – 1880. – № 53 (1). – С. 4; *Бокачев Н.* Описи русских библиотек и библиографические издания, находящиеся в исторической и археологической библиотеке Н. Бокачева. – СПб., 1890. – С. 255; Библиотека Д. Г. Бибикова // ИВ. – 1900. – Т. 81. – С. 1137; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1910. – Вып. 2. – С. 70–71; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 2. – № 674; *Коваль Т. В.* Книжкові видання колекції Д. І. Бібікова у фонді НБУВ / Т. В. Коваль, З. Б. Афанасьєва // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2005. – Вип. 10. – С. 232–239; Евгений Александрович Львов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.rodovid.org/wk/Запись:209917.

Любомирська Людвіка Гонората (з Поцеїв (Потіїв); Lubomirska Ludwika Honorata z Pociejów h. Waga; бл. 1726 – бл. 1786), княгиня – дружина князя Станіслава Любомирського (1704–1793), брацлавського (1764–1772) та київського (1772–1785) воєводи, власника міст Дубно, Рівне та великої кількості інших населених пунктів.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 30 х 73 мм, текст «Z Bibl:[ioteki] J:[aśnie] O:[świeconej] Ludwikj z Pociejow X[ięż]ny Lubomirski Woj.[ewodziny] Kiows.[kiej]» [З бібліотеки ясновельможної Людвіки з Поцеїв княгині Любомирської, воєводини київської].

Книга: Le Spestacle de La nature. – Paris, 1768. – T. 1. (Р 6007). – Автограф «L Lubomirska W K» [Людвіка Любомирська воєводина київська].

***Джерела*:** Ludwika Honorata Pociej h. Waga [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/15.105.493; Stanisław Lubomirski (wojewoda kijowski) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Stanisław_Lubomirski_(wojewoda_kijowski).

Лялін Микола Костянтинович (1889–1925) – випускник Олександрівського ліцею, підпоручик лейб-гвардії Семенівського полку, капітан. Після революції 1917 р. працював рахівником Російського комерційного банку. З липня 1924 р. безробітний. Заарештований 15 лю-

того 1925 р. за звинуваченням у створенні контрреволюційної монархічної організації (Справа ліцеїстів), розстріляний. Реабілітований посмертно 31 січня 1994 р.

1) Шрифтовий екслібрис, конгревний штемпель, без рамки, розміри 18 х 38 мм, текст «НИКОЛАЙ КОНСТАНТИНОВИЧЪ Лялинъ.».

2) Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка у формі поштової марки із зубчатими краями, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці (дві лінійки рамки вгорі та справа, внизу одна лінійка, зліва немає), розміри 20 х 35 мм, текст «БИБЛІОТЕКА Н. К. Лялина. № __».

Книга: «Памятник отечественных муз». – СПб., 1827. (Р 477).

***Джерела*:** Лялин Николай Константинович [Електронний ресурс] // *Волков С. В.* Офицеры российской гвардии : опыт мартиролога. – Москва, 2002. – Режим доступу : http://www.maxknow.ru/images/upload/articles60/406.htm; *Макаров Ю. В.* Моя служба в Старой Гвардии, 1905–1917 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://militera.lib.ru/memo/russian/makarov_uv/index.html; Дело лицеистов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Дело_лицеистов; Род Лялиных [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lialine.narod.ru/history/lyalins.htm; [Про екслібриси М. К. Ляліна у фундаментальній бібліотеці Рос. держ. пед. ун-ту ім. О. І. Герцена] [Електронний ресурс] // *Селиванова О. В.* Коллекция детской литературы в фонде библиотеки Герценовского университета. – Режим доступу : http://lib.herzen.spb.ru/text/selivanova_02_09_47_50.pdf; [Екслібрис М. К. Ляліна на книзі Ле Фаню Д. Ш. «Шах и мат» (СПб., 1872)] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ozon.ru/context/detail/id/6109822/.

Маклаков Микола Степанович (Стефанович; 1805–1881) – московський купець 1-ї гільдії, бібліофіл, меценат. Родом з м. Путивля Курської губернії (нині місто Путивль, райцентр Сумської обл., Україна).

Рідкісні книги для власної колекції збирав з 1843 р. До бібліотеки увійшли майже всі рідкісні видання, відзначені в російській бібліографії того часу. Збірку складали книги церковної тематики в дорогоцінних оправах, російська класика XVIII–XIX ст., повне зібрання російських літописів, а також книги з різних галузей знань: мистецтва, медицини, торгівлі, історії, географії тощо. Свою колекцію (близько 4 тис. примірників) М. С. Маклаков заповів рідному м. Путивлю. Бібліотека розміщалася у збудованому в 1886 р. на кошти заповідача будинку для ремісничого училища (зараз корпус № 2 аграрного коледжу СНАУ). Невдовзі після смерті М. С. Маклакова та оголошення заповіту вийшло «Высочайшее повеление» від 27 березня 1882 р. № 767 «Про присвоєння ремісничому училищу та публічній бібліотеці в м. Путивлі, а також школі у приміській м. Путивля слободі назви «Маклакових» – для увічнення пам’яті батьків – Стефана Миколайовича та Ганни Андріївни Маклакових. Велика кількість книжок зі збірки М. С. Маклакова експонувалася на виставці з нагоди відкриття XII Археологічного з’їзду в Харкові у 1902 р. Після подій 1917 р. зібрання було розпорошене. До ВБУ стародруки з колекції М. С. Маклакова надійшли у складі збірки Путивльської районної бібліотеки в другій половині 1920-х – на початку 1930-х рр.

У друкованих і електронних публікаціях екслібрис і суперекслібрис М. С. Маклакова часто помилково приписують Миколі Васильовичу Маклакову (1811–1882), лікарю, письменнику та перекладачу, а також Миколі Олексійовичу Маклакову (1871–1918), відомому державному діячеві, міністру внутрішніх справ Росії 1913–1915 рр.

1) Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній складеній рамці, розміри 30 х 50 мм, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ Н. МАКЛАКОВА № __». Друга половина XIX ст.

2) Сюжетний суперекслібрис, тиснення золотом на нижній кришці оправи, овальне, зображення та текст у лінійній рамці, розміри 40 х 55 мм, із зображенням трьох медалей і лаврових гілок, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ Н. МАКЛАКОВА».

Книга: Описание в лицах торжества, происходившего в 1626 году февраля 5, при бракосочетании государя царя и великого князя Михаила Федоровича с государынею царицею Евдокиею Лукьяновною из рода Стрешневых. – Москва, 1810. (Р 1073). – Екслібрис на внутрішній стороні верхньої кришки оправи у нижньому зовнішньому куті; суперекслібрис на нижній кришці оправи; на внутрішній стороні нижньої кришки оправи напис «Куплена у купца Байкова ценою за 16 рубл.».

***Джерела*:** Каталог Путивльской городской публичной библиотеки г.г. Маклаковых. – Путивль, 1890. – 236 с.; *Редин Е. К.* Книги из библиотеки гг. Маклаковых в г. Путивле / описаны проф. Е. К. Рединым // Каталог выставки XII Археологического съезда в Харькове : отдел старопечатных книг. – Харьков, 1902. – С. 90–152; Маклаков Н. В. // *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 177; [Про екслібриси і суперекслібрис М. С. Маклакова] // Каталог стародрукованих книг, що зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у м. Києві (ЦДІАК України), 1494–1764 рр. – Київ, 1999. – № 244, 261, 267, 269, 270, 274, 305; *Тертична О. І.* Бібліотека Маклакових // Путивльський краєзнавчий збірник № 7. – Суми, 2011; [Про М. С. Маклакова та книжки з його колекції] // *Бондар Н. П.* Видання Івана Федорова та Петра Мстиславця з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : дослідження, попримірниковий опис. – Київ, 2012. – С. 35–38, 72; Маклаков Стефан Миколайович : [про М. С. Маклакова та його бібліотеку] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://istoriya.sumy.ua/index.php/Маклаков_Стефан_Миколайович; Районной библиотеке – 85! [Електронний ресурс] // Путивль : городской портал. – Режим доступу : http://putivl.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=488; Экслибрис Николая Алексеевича Маклакова (1871–1918, Москва) [Електронний ресурс] // [Каталог екслібрисів і суперекслібрисів Наукової бібліотеки Петрозаводського державного університету]. – Режим доступу : http://library.petrsu.ru/collections/red/exlib_shrift(r).htm#25; Суперэкслибрис Николая Алексеевича Маклакова (1871–1918, Москва) [Електронний ресурс] // [Каталог екслібрисів і суперекслібрисів Наукової бібліотеки Петрозаводського державного університету]. – Режим доступу : http://library.petrsu.ru/collections/red/supexslib_shrift(r).html#1.

Мамаєнко Борис Пилипович (1886–1938) – український педагог. Займався приватним репетиторством.

Народився у с. Дігтярі Прилуцького повіту Полтавської губернії (нині смт. Дігтярі Срібнянського р-ну Чернігівської обл., Україна), мешкав у Харкові по вул. Комінтерна 13. Заарештований 30 січня 1938 р. і звинувачений у причетності до антирадянської української військової націоналістичної організації. Страчений за вироком трійки УНКВС 23 травня 1938 р. Похований у Харкові. Реабілітований 10 січня 1958 р.

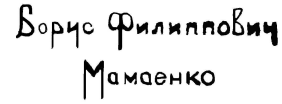
Про екслібрис Б. П. Мамаєнка пише С. О. Сільванський у книзі «Провинциальные книжные знаки» (Херсон, 1927).

1) Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, розміри 34 х 60 мм, розміри рамки 24 х 45 мм, текст «БИБЛІОТЕКА Б. Ф. МАМАЕНКО. Отдѣлъ __ № __».

Книга: *Кропивницькій М. Л.* Повный Збирнык творив. – Харків, 1903. – Т. 2. (Р 6936/2). – Також штемпелі «Борис Филиппович Мамаенко», «Бібліотека ін-ту Т. Г. Шевченка», «Спільний Книгарський [ ] при Союзі Споживчих [ ] Кременчук Катеринівська 89».

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 13 х 38 мм, текст «Борис Филиппович Мамаенко».

Книги:

1. *Ленин Н. (В. Ільін).* Статті по національному питанні / пер. з рос. на укр. з передмовою В. Шах-Рая. – [Б. м., б. р.]. (Р 6332).

2. *Кропивницькій М. Л.* Повный Збирнык творив. – Харків, 1903. – Т. 2. (Р 6936/2). – Також екслібрис «Бібліотека Б. Ф. Мамаенко»; штемпелі «Бібліотека ін-ту Т. Г. Шевченка», «Спільний Книгарський [ ] при Союзі Споживчих [ ] Кременчук Катеринівська 89».

***Джерела*:** *Сильванский С. А.* Провинциальные книжные знаки. – Херсон, 1927; *Сильванский С. А.* Библиотеки Старого Херсона. – Херсон, 1928; *Сухопаров С.* Старый Херсон Сергея Сильванского : с прил. текстов работ С. А. Сильванского. – Херсон, 2002 [Електронний ресурс] // Библиография изданий о Херсоне. – Режим доступу: http://www.kherson225.com.ua/?section=bibl; Мамаенко Борис Филиппович [Електронний ресурс] // Книга памяти жертв коммунистического террора. – Режим доступу: http://www.vse-adresa.org/book-of-memory/bukva-12/name-17/surname-33/repression-1.

Маркевич Микола Андрійович (Маркович; 1804–1860) – український історик, етнограф, фольклорист, поет, перекладач, композитор, музикознавець.

Навчався у приватній школі П. П. Білецького-Носенка та у Благородному пансіоні при Головному педагогічному інституті у Санкт-Петербурзі. У 1820 р. вступив на військову службу, у 1824 р. в чині поручика вийшов у відставку та оселився у своєму маєтку в с. Турівка Прилуцького повіту Полтавської губернії (нині село Турівка Яготинського р-ну Київської обл., Україна). Автор збірок поезій «Элегии – Еврейские мелодии» (1829), «Украинские мелодии»

(1831) та ін., збірки обробок українських народних пісень для фортепіано «Народные южнорусские напевы» (1840), праць «Отрывок из Большого исторического словаря Российского государства» (1836), «История Малороссии» (т. 1–5, 1842–1843), «О козаках» (1859), «Обычаи, поверья, кухня и напитки малороссиян» (1860) та ін.

У своєму маєтку зберігав бібліотеку, успадковану від діда та примножену власними зусиллями. Вона нараховувала понад 6 тисяч томів, містила стародруки XVI–XVIII ст. та видання XIX ст. російською, українською, латинською, польською, чеською, сербською, французькою та німецькою мовами: книги з історії, географії, статистики, фольклору, етнографії України тощо. Також збирав колекцію документів з історії України XVII–XVIII ст., яка в 1851 р. складала близько 12 тис. одиниць зберігання. Основну частину колекції рукописів М. А. Маркевича купив І. Я. Лукашевич (див. Лукашевич Іван Якович) у 1859 р. Ця частина збірки, зокрема українські рукописні акти та грамоти XVI–XVIII ст., нині знаходиться у РДБ у складі колекції І. Я. Лукашевича. Книжкове (4339 томів) та частину рукописного зібрання купила у нащадків М. А. Маркевича Катерина Василівна Ґалаґан (1826–1896) і подарувала Колегії Павла Ґалаґана при її відкритті (1871; див. Колегія Павла Ґалаґана). До ВБУ бібліотека М. А. Маркевича надійшла разом із бібліотекою Колегії Павла Ґалаґана у 1920 р. за розпорядженням Народного Комісаріату Освіти УРСР. Особистий архів М. А. Маркевича – листи, переклади, рукописи статей, щоденники, спогади та ін. матеріали – нині зберігається в архіві Інституту російської літератури РАН в Санкт-Петербурзі.

Гербовий екслібрис, штемпель (сажевий), овальний, зображення та текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 30 х 25 мм, із зображенням герба роду Маркевичів, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ Н: МАРКЕВИЧА.».

Книги:

1. [*Кюхельбекер В. К.*] Ижорский : мистерия. – СПб., 1835. (Р 980). – Також штемпель «Коллегія Павла Галагана».

2. *Писарев А. И.* Учитель и ученик, или в чужом пиру похмелье : опера-водевиль в одном действии / переделанная с французского А. И. Писаревым. – Москва, 1824. (Р 1636). – Конволют із 2 видань; також екслібрис «Бібліотека Коллегіи Павла Галагана», штемпель «Коллегія Павла Галагана».

3. *Шаховской А. А.* Аристофан, или представление комедии Всадники : ист. комедия. – Москва, 1828. (Р 1650). – Конволют із 4 видань; також екслібрис «Бібліотека Коллегіи Павла Галагана», штемпель «Коллегія Павла Галагана».

***Джерела*:** *Маркевич Н. А.* (О своей библиотеке) // Отечественные записки. – 1851. – Т. 74. – № 2. – Смесь. – С. 328–336; *Маркевич Н. А.* Маркевичевский архив // Современник. – 1859. – Т. 74. – № 4. – С. 352–356; *Макаров М. Я.* Воспоминание о Н. А. Маркевиче // Основа. – 1861. – Кн. 1. – С. 293–297; *Жемчужников Л. М.* Заметка к статье «Воспоминание о Н. А. Маркевиче» // Основа. – 1861. – Кн. 2. – С. 185–187; *Геннади Г.* Справочный словарь о русских писателях и ученых. – Берлин, 1880. – Т. 2. – С. 290; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 960–961, 1221; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 5 – № 704; Собрание И. Я. Лукашевича и Н. А. Маркевича : описание / сост. Я. Н. Щапов. – Москва, 1959. – 144 с.; *Колесник Є. О.* Бібліотека М. А. Маркевича // УІЖ. – 1973. – № 1. – С. 108–110; *Колесник Е. А.* Библиотека Коллегии Павла Галагана : [библиотека Н. А. Маркевича] // *Колесник Е. А.* Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии

Наук УССР. – Киев, 1988. – С. 82; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 67; Маркевич М. А. // УРЕ. – Київ, 1981. – Т. 6. – С. 366; Книжные знаки современников А. С. Пушкина : каталог выставки. – Киев, 1987. – С. 24, 31; *Бердичевский Я. И.* Книжные знаки современников Т. Г. Шевченко. – Киев ; Берлин, 2005. – С. 26, 62; Маркевич Микола Андрійович / О. В. Ясь // ЕІУ. – Київ, 2009. – Т. 6. – С. 512–515; Коллекция Н. А. Маркевича [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9C; Маркевичи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Маркевичи; Маркевич Микола Андрійович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Маркевич_Микола_Андрійович.

Маслович Василь Григорович (1793–1841) – український письменник, журналіст, видавець.

Закінчив словесне відділення Харківського університету (1813), захистив дисертацію та отримав ступінь доктора мистецтв (1816). З 1816 р. жив у Петербурзі, служив у міністерстві фінансів (1817–1820). Був головним комісіонером з доставки з Казані корабельного лісу. Залишив службу через тяжку хворобу. Повернувся до Харкова, де мав власний будинок, який подарував йому друг його батька Іона Миколайович Познанський (1762–1833). Крім того, за заповітом І. М. Познанського (1836) отримав у власність с. Гиївку (у Харківській губернії, нині у складі м. Люботин у Харківській обл., Україна), де зберігалася бібліотека, був парк, будувався кам'яний палац. Видавав журнал «Харьковский Демокрит» (1816) та свої твори окремими книжками. Писав байки. Розробляв історію та теорію байки. Написав поему «Основание Харькова».

Комбінований екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 18 х 25 мм, із зображенням геральдичної корони, текст «Библіотека В. МАСЛОВИЧА».

Книга: *Ronca L.* Fables imitées de l'Allemand et de l'Espagnol. – Berlin, 1803. – V. 1–2. (Р 1362). – Також штемпель «Інститут Української Літератури імені Шевченка. Наукова бібліотека. № 2593».

***Джерела*:** *Багалей Д. И.* История города Харькова за 250 лет его существования : ист. монография / Д. И. Багалей, Д. П. Миллер. – Харьков, 1912. – Т. 2, ч. 2. – С. 798; «Харьковский Демокрит» // *Федченко П. М.* Матеріали з історії української журналістики. – Київ, 1959. – Вип. 1. – С. 28–33; Маслович Василий Григорьевич / Ф. К. Сарана // УСЭ. – Киев, 1981. – Т. 6. – С. 322; Маслович Василь Григорович / І. Я. Лосієвський, М. М. Павлюк // УЛЕ. – Київ, 1993. – Т. 3. – С. 312; Маслович Василь // ЕУ. – Т. 4. – Львів, 1994. – С. 1484; В. Г. Маслович – первый владелец поместья Святополк-Мирских [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lubotin.com/people/maslovich.html; Люботин (Гиївка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.castles.com.ua/lubotyn.html.

Меленевський [А.] Ф.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 27 х 45 мм, текст «БИБЛІОТЕКА А. Ѳ. МЕЛЕНЕВСКАГО ВЪ КІЕВѢ».

Книги:

1. *Гребенка Е.* Рассказы пирятинца. – СПб., 1837. (Р 5777). – Також штемпелі «Бібліотека Б. Левенецъ», «Кіевская общественная библіотека», «Бібліотека-читальня «Т-ва «Просвіта». Київ», «Всенародня бібліотека України в Київі»; автограф О. М. Бодянського.

2. *Dumas A.* Gabriel Lambert. – Bruxelles; Meline, 1844. (Р 7281). – Також кн. знак П. П. Должикова, штемпель «Кіевская общественная библіотека», неповний неідентифікований гербовий штемпель.

Мелешко-Малишкевич Адам (Mieleszko-Maliszkiewicz Adam; 1829–1899) – житомирський колекціонер, поет, перекладач творів Г. Гейне (1797–1856), автор історичних творів.

Збирав рукописи, аркушевий матеріал, вирізки з газет. Упорядкував архівні документи про січневе повстання 1863 р., які зібрав його брат Ігнацій (1838–1888) – учасник повстання, в'язень Київської цитаделі. Всі матеріали подарував у 1898 р. музею в м. Раперсвілі (Швейцарія), звідки вони надійшли до Національної Бібліотеки Польщі (м. Варшава, Польща); зникли під час Другої світової війни. Відвідував Тульчин, де працював у архіві родини Потоцьких.

У 1881 р. книгозбірня А. Мелешко-Малишкевича разом з рукописним каталогом бібліотеки була продана Владиславу Браницькому (1848–1914) з Сухої, звідки частина книжок потрапила до бібліотеки Ягеллонського університету (м. Краків, Польща). Нараховувала 3691 назву в 6068 томах, із них 3290 томів польською мовою, решта – французькою, німецькою, англійською, російською. Складалася з 9-ти відділів: всесвітня історія, історія Польщі, філософія, право, математично-природничі науки, журнали, календарі, повісті, поезії (2251 том). На книжках проставлено штемпель, на багатьох – суперекслібрис. В ІР НБУВ зберігається листування А. Мелешко-Малишкевича за 1850–1905 рр.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, червоного кольору, розміри 20 х 38 мм, текст «BIBLIOTEKA ADAMA MIELESZKI-MALISZKIEWICZA».

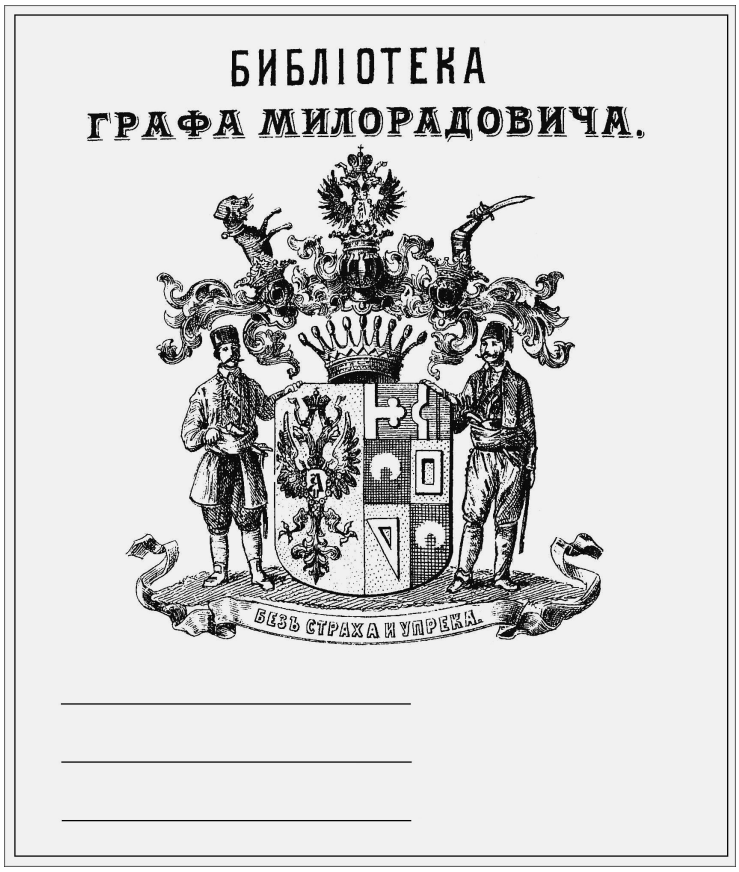
2) Сюжетний (?) суперекслібрис, тиснення золотом на кришках оправи, без рамки, розміри 75 х 45 мм, у формі герба з нашоломником, текст девізу «[STAMES SIMUL]», текст екслібриса (на щиті) «BIBLIOTEKA MIELESZKO MALISZKIEWICZÓW» [Бібліотека Мелешко-Малишкевичів].

Книга: *Albrecht von Brandenburg-Ansbach.* Libri de Arte Militari. – Lutetiae Parisiorum, 1858. (Р 1056). – Суперекслібрис витиснено на обох кришках оправи.

***Джерела*:** *Grabowska K.* Teki *Mieleszków* // Kwartalnik historyczny. – 1930. – № 1. – S. 180–182; Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2 : Zbiory Biblioteki Raperswilskiej / A. Lewak, H. Więckowska. – Warszawa, 1930. – Cz. 1; Mieleszko-Maliszkiewicz Adam / J. Długosz // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 591; Мелешко-Малишкевич Адам / Т. І. Воронкова // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 363–364.

Милорадович Григорій Олександрович (1839–1905), граф – військовий, історик, генеалог, сенатор, громадський діяч. Генерал-лейтенант (1898).

Почесний мировий суддя Чернігівської губернії (1878). Чернігівський губернський предводитель дворянства (1890–1896), сенатор (1904). Почесний член Чернігівського статистичного комітету та Чернігівського благодійного товариства, член Санкт-Петербурзького Слов'янського благодійного товариства, Археологічного товариства при КДА, Київського Слов'янського товариства, Імператорського товариства заохочування художників. Один із засновників і голова (1896–1901, 1903–1904) Чернігівської губернської вченої архівної комісії. Член правління Російського Генеалогічного товариства (з 1898). Упорядник довідників «Список лиц свиты их величеств с царствования императора Петра I по 1886 год» (1886), «Списки губернских предводителей дворянств Российской империи. 1785–1895» (1895), збірника документів «Материалы для истории Южной Руси» (1858, 1890), автор праць «Иностранные сочинения о Малороссии» (1859), «О роде дворян Полуботок» (1870), «О роде дворян и графа Милорадович» (1871), «Родословная книга черниговского дворянства» (т. 1–2, 1901), «Любеч, родина преподобного Антония Печерского» (1871) та інших досліджень з історії Лівобережної України, української генеалогії, геральдики, історичної бібліографії тощо.

Бібліотека Г. О. Милорадовича, успадкована від предків та примножена власними зусиллями, розташовувалася частково в родовому маєтку Любеч Чернігівської губернії (нині смт Любеч Ріпкінського р-ну Чернігівської обл., Україна), частково в м. Чернігові. На початку XX ст. налічувала близько 16 тис. томів, містила книги переважно російською та французькою мовами.

Гербовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення

та текст у лінійній рамці, розміри 114 х 98 мм, із зображенням герба роду графів Милорадовичів, текст девізу «БЕЗ СТРАХА И УПРЕКА», текст екслібриса «БИБЛІОТЕКА ГРАФА МИЛОРАДОВИЧА.».

Книга: *Baranowicz Ł.* Księga śmierci, albo Krzyż Chrystusowy, na którey żywot nasz umarł, ale śmierć samą żyć nauczył. – [W Nowogrodku Siewierskim], 1676. (Р 1333). – Конволют із 2 видань; також шифр бібліотеки Церковно-археологічного музею КДА.

***Джерела*:** Герб рода Милорадовичей // Общий гербовник дворянских родов Всероссийской империи, начатый в 1797 г. – [СПб., 1799]. – Ч. 3. – № 109; *Руммель В. В.* Родословный сборник русских дворянских фамилий / В. В. Руммель, В. В. Голубцов. – СПб., 1887. – Т. 2. – С. 875–876; Милорадович (граф Григорий Александрович) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1896. – Т. 37 (XIX). – С. 310; Любецкий архив гр. Милорадовича. – Вып. 1. – Киев, 1898. – 256 с.; Адресная книга русских библиофилов и собирателей гравюр, литографий, лубков и прочих произведений печати / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 72; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 186–187. – Рис. 216; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 9–10, № 747; [Екслібрис Г. О. Милорадовича] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 26, 32; *Ивенский С. Г.* Книжный знак : история, теория, практика художественного развития. – Москва, 1980. – С. 91. – № 67; Милорадовичи // УСЭ. – Киев, 1981. – Т. 6. – С. 474; Милорадович Григорій // ЕУ. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1534; *Федоренко П. К.* Архів Милорадовичів // Студії з архівної справи та документознавства. – Київ, 1998. – Т. 3. – С. 158–164; Милорадович Григорій Олександрович / О. О. Коваленко // ЕІУ. – Київ, 2009. – Т. 6. – С. 660; Милорадовичи. – Чернігівський Історичний музей. – № 506, 45 од. зб., 1786–1903.

Миркович Федір Якович (1789–1866) – генерал від інфантерії, віленський воєнний губернатор, гродненський, мінський і білостоцький генерал-губернатор (1840–1850), сенатор. Учасник війн 1812–1814 рр. Віце-голова Диванів князівств Молдавії та Валахії (1828–1834). Директор 2-го Московського кадетського корпусу (1835). Інспектор військових навчальних закладів (1850). Автор мемуарів, частково опублікованих у журналі «Русский архив»: «Дневник 1812 года» (1888), «Из записок Ф. Я. Мирковича» (1890).

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, розміри 66 х 59 мм, із зображенням родового герба Мирковичів, текст «БИБЛІОТЕКА Ѳедора Яковлевича МИРКОВИЧА Шкафъ __ Полка __ №Алф:Кат. __ №Мет.Кат: __». Виготовлений у літографії Гамдорфа (Санкт-Петербург). Перша половина XIX ст.

Книга: [*Anthing F.*] Histoire des campagnes du maréchal de Suworow, prince Italikski… T. 1 : 1741–1784. – Paris, 1802. (Р 1174). – Також штемпель «Академия воздушного флота имени проф. Н. Е. Жуковского. Библиотека».

***Джерела*:** Миркович (Федор Яковлевич) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1896. – Т. 37 (XIX). – С. 421; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). –

Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 188–189. – Рис. 217; Миркович Федор Яковлевич // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова. – Москва, 2001. – С. 53; *Волков С. В.* Генералитет Российской империи : энцикл. словарь генералов и адмиралов от Петра I до Николая II. Т. 2 : Л – Я. – Москва, 2009; Миркович, Фёдор Яковлевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Миркович,_Фёдор_Яковлевич; Миркович Федор Яковлевич [Електронний ресурс] // Книжные памятники Тульской области : Владельческие книжные знаки. – Режим доступу : http://klax2.tula.ru/kp/exlibris.php?id=20.

Михаїл

Шрифтовий екслібрис, конгревний штемпель, без рамки, розміри 10 х 13 мм, текст «Михаилъ» (стилізація під кириличну в'язь).

Книга: [*Драйздейл Д.*]. Éléments de Science sociale = Начала социальной науки или физическая, половая и естественная религия / доктор медицины [Драйздейл Д.]. – Genève; Bale; Lyon, 1878. (Р 4535). – Також конгревний екслібрис О. З. Попільницького; помітки О. З. Попільницького та вирізка статті з газети про проф. Ч. Бредло.

Мишкіс [І.] С.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний зі зрізаними боками, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 18 х 35 мм, текст «ИЗЪ КНИГЪ И. С. Мышкиса № __». XX ст.

Книги:

1. *Гаммер К.* Социализация права / пер. М. Я. Гурлянда; пред. О. Я. Пергамента. – Одесса, 1906. (Р 3527[3]). – Також штемпелі «Всероссийский Центральный Союз п. о-в. Библиотека при Киевской конторе № __», «Київський Кооп. Ін-т ім. В. Я. Чубаря. Бібліотека», «Колекція дорев. нелегальн. видань».
2. *Гед Ж.* Государственные предприятия и социализм / пер. и под. ред. И. Гольденберга. – СПб., 1906. (Р 3534[2]). – Також штемпелі «Всероссийский Центральный Союз п. о-в. Библиотека при Киевской конторе № __», «Київський Кооп. Ін-т ім. В. Я. Чубаря. Бібліотека», «Колекція дорев. нелегальн. видань».
3. *Гертц Ф.* Социализм и национальный вопрос. – СПб., 1907. (Р 3552). – Також штемпелі «Всероссийский Центральный Союз п. о-в. Библиотека при Киевской конторе № __», «Київський Кооп. Ін-т ім. В. Я. Чубаря. Бібліотека», «Колекція дорев. нелегальн. видань».
4. *Лафарг П.* Коммунизм и экономическая эволюция. – СПб., 1906. (Р 4221). – Також штемпелі «Всероссийский Центральный Союз п. о-в. Библиотека при Киевской конторе № __», «Київський Кооп. Ін-т ім. В. Я. Чубаря. Бібліотека», «Колекція дорев. нелегальн. видань».
5. *Люксембург Р.* Всеобщая забастовка и немецкая социал-демократия / пер. В. С. Майера; изд. Е. П. Горской. – Киев, 1906. (Р 4341). – Також штемпелі «Всероссийский Центральный Союз п. о-в. Библиотека при Киевской конторе № __», «Київський Кооп. Ін-т ім. В. Я. Чубаря. Бібліотека», «Колекція дорев. нелегальн. видань».

Мнішек Міхал Єжи (Mniszech Michał Jerzy Wandalin; 1748–1806), граф – великий коронний маршалок, дипломат, історик, філософ, педагог, правник, колекціонер і бібліофіл. Прибічник ідей Просвітництва. Автор проектів створення Академії наук і мистецтв та її музею (1775), обліку та охорони пам'яток старовини та мистецтв (1786). Очолював Волинський департамент Едукаційної комісії (з 1778). Член Товариства для елементарних книжок (Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych). Один із організаторів Товариства природничих наук. Автор ідеї та тексту першого закону про обов'язковий бібліотечний примірник, прийнятого у 1780 р.

Син великого литовського підкоморія Яна Кароля Мнішка (1716–1759) та Катерини із Замойських (?–1771), онучки останнього з роду Вишневецьких князя Михайла Серватія (1680–1744). У 1759 р. успадкував по материнській лінії містечко Вишнівець (нині містечко Вишнівець Збаразького р-ну Тернопільської обл., Україна) разом із замком і бібліотекою, закладеною прадідом. За часів його володіння Вишневецьким замком бібліотечний фонд налічував бл. 3536 томів. Його син і спадкоємець – К. Ф. Мнішек (див. Мнішек Кароль Філіп). За часів останнього бібліотека налічувала бл. 10 525 томів. Наступний власник Вишнівця – молодший син К. Ф. Мнішка, художник і колекціонер Анджей Єжи Мнішек (1823–1906), який у 1852 р. продав маєток, а сам виїхав до Парижа, забравши з собою бл. 2000 книжок, листування діда, геральдичні праці батька, частину художніх колекцій і рукописів. Бібліотека у замку (бл. 15 тис. томів) залишилася без належного нагляду і була частково розграбована. Після продажу маєтку змінилося дев'ять власників замку. В 1858 р., після чергової зміни власника, у процесі упорядкування зібрання було нараховано 13200 томів. У 1880-х рр. бібліотека Вишневецьких – Мнішків припинила своє існування як єдиний книжковий комплекс у стінах замку: у 1884 р. один із його власників, київський міський голова, банкір Іван Андрійович Толлі (1819–1887) перевіз бібліотеку та архів до Києва.

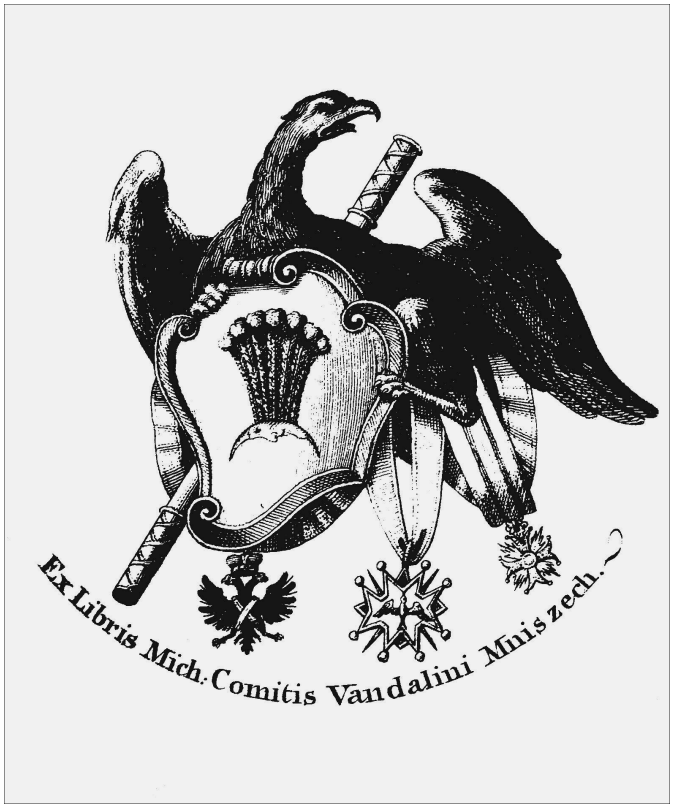
Склад фонду мав універсальний характер, але домінували видання гуманітарного профілю: з історії, юриспруденції, філософії, мовні словники та граматики, художня література. Рукописні каталоги бібліотеки XVIII–XIX ст. фіксують превалювання у ній західноєвропейської літератури.

До ВБУ книжки з бібліотеки Вишневецьких – Мнішків надійшли в 1920-х рр. від родини І. А. Толлі, у період з 1927 до середини 1930-х рр. – з Київського історичного музею ім. Т. Г. Шевченка, Бібліотеки ім. В. Б. Антоновича Історично-філологічного відділу ВУАН і Бібліотеки Соціально-економічного відділу ВУАН. У різних структурних підрозділах НБУВ тепер зберігається найбільша відома частина родової бібліотеки Вишневецьких – Мнішків, яка налічує бл. 1800 одиниць. У значно меншій кількості книжки з бібліотеки Вишневецького замку наявні також у фондах інших бібліотек України, бібліотеках Польщі, Білорусі, Литви, Росії, Великої Британії та США.

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 112 х 88 мм, із зображенням орла, який тримає картуш із родовим гербом Мнішків Кончиць (Kończyc), маршалковський жезл і три ордени: св. апостола Андрія Первозванного, Білого Орла, св. Станіслава, текст «Ex Libris Mich: Comitis Vandalini Mniszech.» [З книг Михайла графа Вандаліна Мнішка].

Книги:

1. *Arnaud Fr.-T.-M. de Buculard.* Oeuvres de d'Arnand : Contenant Zénothemis, Bazile, Lorezzo. – A Paris, 1815. – T. 1. (P 1940).

2. [*Aulnoy M.-C.*] Les contes des fées, par madame D*** : [en 6 vol.]. – Londres, 1782. – T. 6. (P 1272).

3. *Fontenelle B.* Oeuvres diverses de M. de Fontenelle de l'Academie Françoise. Nouvelle édition augmentée par l'auteur. T. 2 : L'Entretien sur la pluralité des mondes. L'Histoire des oracles. – A Amsterdam, 1716. (P 1932).

4. *Fléchier V.-E.* Lettres de Mr. Fléchier, evêque de Nismes, sur divers sujets. – Paris, 1711. (P 1956).

5. Histoire abregée de la reformation des pais-bas. Traduite du Hollandois de Gerard Brand. – A Amsterdam, 1730. – T. 2–3. (P 1311, P 1288).

6. L'esprit des journaux, françoiset étrangers. – A Paris, [1791]. (P 1284).

7. *Mably G. B. de*. Observations sur les Grecs. – A Genève, 1749. (P 1291).

8. *Massillon J.-B.* Conferences et discours synodaux sur les principaux devoirs des ecclesiastiques… : en 3 t. – Paris, 1775–1776. – T. 1–3. (P 5960 – P 5962).

9. *Massillon J.-B*. Sentimens d'une ame touchée de dieu tirés des pseaumes de David, au páraphrase morale de plusieurs pseaumes en forme de prière : en 2 t. – Paris, 1752. – T. 1–2. (P 5949 – P 5950).

10. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont. Avent. – Paris, 1760. (P 5957).

11. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont. Petit carême. – Paris, 1757. (P 5967).

12. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont. Oraisons funebres et profess. religieuses. – Paris, 1749. (P 5952).

13. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont. Oraisons funebres et profess. religieuses. – Paris, 1764. (P 5953).

14. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont. Oraisons funebres et profess. religieuses. Mystères. – Paris, 1749. (P 5955).

15. *Mezeray Fr.-E. de*. Mémoires historiques et critiques sur divers points de l'histoire de France. – A Amsterdam, [s. a.]. – T. 1. (P 1775).

16. *Pluche N.-A.* Le Spectacle de la nature, ou entretiens sur les particularités de l'histoire naturelle qui ont paru les plus propres à rendre les jeunes-gens curieux et à leur former l'esprit : en 8 t. – Paris, 1751–1763. – T. 5, 6, 8. (P 6009, P 6010, P 6013).

17. *Rollin Ch.* De la Maniére d'enseigneur et d'étdier les belles-lettres, par rapport à l'esprit & au coeur : en 4 t. – Paris, 1741–1748. – T. 1–4. (P 6001 – P 6004).

18. *Rollin Ch.* Histoire ancienne des Egyptiens, des Carthaginos, des Assyriens, des Babyloniens, des Medes et des Perses, des Macedoniens, des Grecs : en 7 t. – Paris, 1734–1740. – T. 1–7. (P 5920 – P 5926).

19. *Rollin Ch.* Histoire romaine depuis la fondation de Rome jusqu'à la bataille d'Actium, c'est-à-dire jusquà la fin de la Republique: en 8 t. – Paris, 1752. – T. 1–8. (P 5933 – P 5940).

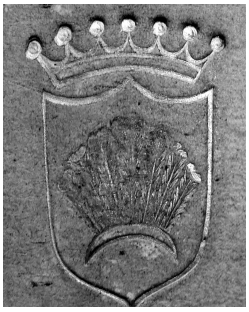
20. [*Smotrycki M.*] ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ albo odpowiedź na script uszczypliwy przeciwko ludziom starożytney religiey graeckiey od apostatow cerkwie wschodniey wydany... – W Wilnie, 1608. (P 1428).

21. *Snelgrave G.* Nouvelle relation de quelques endroits de Guinée et du commerce d'esclaves qu'on y fait. – A Amsterdam, 1735. (P 1423).

22. *Ustariz G.* Theorie et pratique du commerce et de la marine. – Paris, 1753. (P 5941).

***Джерела*:** Mniszech // *Niesiecki K.* Herbarz Polski. – W Lipsku, 1841. – T. 6. – S. 433–441; Wiśniowiec // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 117–118; [Екслібрис М. Є. Мнішка] // *Wittyg W.* Ex-libris'y bibliotek polskich XVII–XVIII wieku. – Warszawa, 1903. – S. 50; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 10. – № 756; [Michał Jerzy Mniszech] // *Uruski S.* Rodzina : Herbarz Szlachty Polskiej. – Warszawa, 1914. – T. 11. – S. 176–177; Mniszech Michał Jerzy Wandalin / A. Rosner // Polski słownik biograficzny. – Wrocław; Kraków; Warszawa, 1976. – T. 21. – S. 480–484; Mniszech Michal Jerzy Wandalin / W. Sulikowska // Słownik pracowników książki polskiej : Suplement. – Warszawa; Łódź, 1986. – S. 145–146; Wiśniowiec // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 5 : Województwo wołyńskie. – Wrocław, 1994. – S. 529–587; *Ціборовська-Римарович І. О.* Родові бібліотеки Правобережної України XVIII ст. (Вишневецьких – Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан. – Київ, 2006. – С. 28–94, 169–197; [Лист Тимчасового комітету для заснування Національної бібліотеки Української Держави із дорученням Д. Щербаківському вести переговори з паном Толлі про придбання книжок і архіву Вишневецьких – Мнішків]. – Архів НБУВ. – Ф. 1, оп. 1, спр. 13, арк. 20; [Повідомлення старшого бібліотекаря Є. Кивлицького про бажання пані Толлі, щоб Академія наук або Національна бібліотека взяли на зберігання найцінніше з Вишневецького архіву]. – Архів НБУВ. – Ф. 1, оп. 1, спр. 1, арк. 92; Вишневецкий дворец / Шовчко В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zabytki.in.ua/ru/469/vishnevetskii-dvorets; Вишневецкий замок в пгт Вишневец [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zamki-kreposti.com.ua/ternopolskaya-oblast/zamok-vishnevec/; Michał Jerzy Mniszech [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Michał_Jerzy_Mniszech.

Мнішек Кароль Філіп (Mniszech Karol Filip Wandalin; 1794–1844), граф – польський генеалог, геральдик, бібліофіл і колекціонер, член Судово-Едукаційної комісії в Кременці. Син і спадкоємець М. Є. Мнішка (див. Мнішек Міхал Єжи).

1) Шрифтовий суперекслібрис, тиснення золотом на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 25 х 35 мм, текст «СМ». Вірогідне розшифрування монограми: «Comes Mniszech» [граф Мнішек] або «Charles Mniszech» [Кароль Мнішек].

2) Гербовий суперекслібрис, тиснення золотом на нижній кришці оправи, без рамки, розміри 40 х 28 мм, із зображенням родового герба Мнішків Кончиць (Kończyc), без тексту. Є парним до монограми на верхній кришці оправи.

Книги:

1. *Pluche N.-A.* Le Spectacle de la nature, ou entretiens sur les particularités de l'histoire naturelle qui ont paru les plus propres à rendre les jeunes-gens curieux et à leur former l'esprit : en 8 t. – Paris, 1762–1763. – T. 1–7. (P 6014 – P 6020).

2. *Pluche N.-A.* Histoire du ciel, ou l'on recherche l'origine de l'idolatrie et les méprises de la philosophie, sur la formation des corps célestes, et de toute la nature : en 2 t. – Paris, 1771. – T. 1–2. (P 6021 – P 6022).

***Джерела*:** *Dobrzański J.* Z dziejów ruchu naukowego na Wołyniu w XIX wieku // Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój. – Warszawa, 1934. – R. 19. – S. 120; Mniszech Karol Filip / W. Sulikowska // Słownik pracowników książki polskiej : Suplement. – Warszawa; Łódź, 1986. – S. 145; *Ціборовська-Римарович І. О.* Родові бібліотеки Правобережної України XVIII ст. (Вишневецьких – Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан. – Київ, 2006. – С. 39–41, 70. – Тут вперше опубліковано та введено у науковий обіг суперекслібрис К. Ф. Мнішка.

Могильницький Станіслав (Mogilnicki Stanisław). Можливо мешкав у Києві.

Гербовий екслібрис, штемпель, круглий, зображення та текст у лінійній рамці, синього кольору, діаметр 30 мм, із зображенням герба, текст «KSIĘGOZBIÓR STANISŁAWA MOGILNICKIEGO» [Книгозбірня Станіслава Могильницького].

Книги:

1. Codex poenalis pro Galicia occidentali. – Viennae, 1796. (P 1369).

2. *Kraszewski J. I.* Wspomnienia Polesia, Wołynia i Litwy. – W Paryżu, 1860. (P 1506). – Також штемпель «Introligator E. Strzałkowski w Kijowie».

3. *Kowalski F.* Legendy Herbowe. – Żytomierz, 1862. (P 503²). – Також штемпель «Introligator E. Strzałkowski w Kijowie».

Монтрезор Владислав Владиславович (?–1903), граф – поміщик Київської губернії із роду Клода де Бурдейля графа де Монтрезор (Claude de Bourdeille, comte de Montrésor; 1606–1663), син якого виїхав до Польщі у XVII ст. Родина графа В. В. Монтрезора оселилася в Київській губернії, в містечку Козин (Богуславського, пізніше Канівського повіту; нині смт Козин Обухівського р-ну Київської обл., Україна).

Закінчив біологічний факультет Київського університету св. Володимира. Дійсний член Київського товариства природознавців. З 1870-х рр. брав участь у наукових експедиціях з опису флори губерній Київського навчального округу, за результатами яких вийшла друком праця «Обозрение растений, входящих в состав флоры губерний Киевского учебного округа: Киевской, Подольской, Волынской, Черниговской и Полтавской. Вып. 1–5» (Киев, 1887–1891). Матеріально допомагав науковим експедиціям.

В. В. Монтрезор поповнив успадковану родинну бібліотеку, зібравши унікальну збірку книг з ботаніки (близько 1200 назв), яку його син Артур Владиславович, після смерті батька, передав Київському університету св. Володимира. До ВБУ збірка графів Монрезорів надійшла разом з університетською бібліотекою у 1927 р. Частина книжкового зібрання Монтрезорів – кілька тисяч томів російською, англійською, німецькою, французькою, італійською, українською

мовами, рукописи – на початку XX ст. зберігалася у м. Новофастів Бердичівської округи Київської губ. (нині село Новофастів Погребищенського р-ну Вінницької обл., Україна). Загинула в 1919–1920 рр., а її залишки (книжки англійською, французькою, італійською мовами) на чотирьох підводах перевезено в новостворений Сквирський музей.

1) Гербовий екслібрис, конгревне тиснення, наліпка, кругла, зображення у подвійній рамці, зображення та рамка золотистого чи сріблястого кольору, діаметр 31 мм, із зображенням герба роду Монтрезорів під графською короною, без тексту.

Книги:

1. *Blackwell E.* Herbarium Blackwellianum emendatum et auctum. In pharmacopoliis ad medicum usum asserantur. Centura 3. – Norimbergae, 1757. (P 7149/2–5). – Також автограф В. Монтрезора «L de M».

2. *Deschisaux P.* Mémores pour sevir a l'instruction, de l'histoire naturelle des plantes de Russie et a l'établissement d'un Jardin botanique a St.-Pétersbourg. – [S. l.], 1728. (P 1452(2)). – Також автограф В. Монтрезора «L de M».

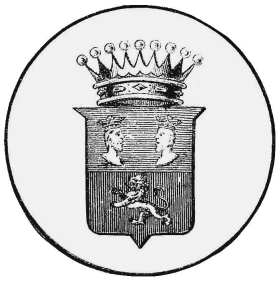
3. *Jundzill S. B.* Początki botaniki. – Wilno, 1818. (P 672). – Також автограф В. Монтрезора «L de M»; автограф А. Скорупського.

4. *Schkuhr Ch.* Botanischen Handbuch der mehreiten theils in Deutschland wild wachsenden, theils ausländischen, in Deutschland unter freyem Himmel ausdauerden Gewächse : [in 3 Bnd.]. – Wittenberg, 1803. – Th. 2–3. (P 693 – P 694). – Також автограф В. Монтрезора «L de M».

5. *Двигубский И. А.* Московская флора, или описание растений дикорастущих в Московской губернии. – Москва, 1828. (P 687). – Також автограф В. Монтрезора «Cte L de M».

6. *Рего Э.* Естественная история растительного царства преимущественно в применении к русской флоре средних губерний. – СПб., 1865. (P 857). – Також автограф В. Монтрезора «Cte L de M»; на с. 48, 67, 81, 96, 179 – написи з підписом «Гр. де Монтрезор»; між с. 101 та 102 – папірець із бандеролі, в якій надіслано книгу, з адресою, прізвищем, датою.

7. *Щеглов Н.* Хозяйственная ботаника, заключающая в себе описания и изображения полезных и вредных для человека растений. – СПб., 1828. – Ч. 1–2. (P 858 – P 859). – Також автограф В. Монтрезора «Cte L de M»; у ч. 1 – лист із київською адресою В. В. Монтрезора.

2) Гербовий екслібрис, конгревне (?) тиснення, наліпка, кругла, зображення у лінійній рамці, зображення та рамка золотистого чи сріблястого кольору, діаметр 35 мм, із зображенням герба роду Монтрезорів під графською короною, без тексту.

Книги:

1. *Gmelin J. G.* D. Joh. Georgii Gmalin Flora Sibiria sive historia plantarumj Sibiriae tomus IV continens tabulas aeri incisas LXXX.III. – Petropoli, 1769. (P 5608). – Також автограф В. Монтрезора «L de M».

2. *Güldenstädt J. A.* Reisen durch Russland und im Caucasischen Gebürge. Auf Befehl der Russisch-Kayserl. Akad. Der Wissenschaften hrsg / von P. S. Pallas. – St. Petersburg, 1787. – T. 1–2. (P 1224 – P 1225). – Також автограф В. Монтрезора «L de M».

3. *Pallas P.-S.* Flora rossica seu stirpium Imperii Rossici per Europam et Asiam indigenarum Descriptiones et icones : iussu et auspicsus Catharinae II. Augustae. – Petropoli, 1784–1788. – T. 1, pl. 1–2. (P 6462/1–2). – Також автограф В. Монтрезора «L de M».

4. *Petermann W. L.* Deutsches Flora mit Abbildungen sämlicher Gattungen auf 100 Tafeln. – Leipzig, 1849. (P 903). – Також автограф В. Монтрезора «L de M».

5. *Rzączyński G.* Historia naturalis curiosa regni Poloniae, magni ducatus Litvaniae, annexarumq. provinciarum : in tractatus XX divisa. – Sandomiriae, 1721. (P 1329). – Також автограф В. Монтрезора «C[te] L de M».

***Джерела*:** Монтрезор // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1896. – Т. 38 (XIXa). – С. 812; Должностные лица Киевского общества Естествоиспытателей на 1902 г. // Записки Киевского общества Естествоиспытателей. – Киев, 1904. – Т. 18. – С. LI; Отчет о состоянии Киевского общества Естествоиспытателей на 1902 г. // Записки Киевского общества Естествоиспытателей. – Киев, 1905. – Т. 19. – С. LXXI; [Про екслібрис гр. Монтрезора] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 60; *Максименко Ф.* Матеріали для краєзнавчої бібліографії України, 1847–1929. – Київ, 1930. – С. 102–103, 235; *Кіржаєв С. М.* З історії рукописних зібрань установ ВУАН // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 1993. – Вип. 1. – С. 243; Kozin // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 11 : Województwo kijowskie oraz uzupełnienia do tomów 1–10. – Wrocław, 1997. – S. 248–250; *Рукавіцина Є. В.* До історії питання книжкових зібрань України (за матеріалами анкетування, проведеного Ю. Меженком у 20–30-х рр. XX ст.) // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 209–210; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 121, 178; Монтрезор Владислав Владиславович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 70–72; [Про бібліотеку Монтрезорів] // *Рукавіцина-Гордзієвська Є. В.* Київський митрополит Євгеній (Є. О. Болховітінов) : Біобібліографія. Бібліотека. Архів. – Київ, 2010. – С. 112; Монтрезор [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://omop.su/ruwiki/76/6925.php.

Мустатца Микола (Mustatza Nikolaus von), барон – румунський барон, крайовий маршалок, член буковинського сейму. Мешкав у Чернівцях, входив до складу комітету з будівництва приміщення для Музичного товариства (нині будинок Чернівецької обласної філармонії; 1868, 1876–1877), комітету з будівництва Буковинського промислового музею при Промисловій школі (1894, 1896), брав участь у будівництві та відкритті лікарні для душевнохворих у Чернівцях (1900).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний зі зрізаними боками, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 15 х 40 мм, текст «AUS DER BIBLIOTHEK DES N.[ikolaus] F[r[eihe]rn] MUSTATZA» [З бібліотеки Миколи барона Мустатци].

Книга: *Długosz J.* Lites ac res gestae inter Polonus ordinemque Cruciferorum. – Poznaniae, 1855. – T. 1. (P 1501/1). – Також екслібрис С. Дровольського та кн. знак книгарні Я. К. Жупанського.

***Джерело*:** Буковинський сейм X скликання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Буковинський_сейм_X_скликання; Про будівлю філармонії [Електронний ресурс] // Чернівецька обласна філармонія. – Режим доступу : http://www.filarmoniya.cv.ua/ua/building/; *Никирса М.* Історія вулиці Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://1ua.com.ua/rc853.

Наскренцький Казимир (Naskręcki Kazimierz; 1878–1950) – священик католицької церкви, автор богословських праць.

Народився у Житомирі в родині лікаря, вивчав медицину в Києві, закінчив духовну семінарію в Житомирі. Працював вікарним священиком у Житомирському кафедральному соборі св. Софії та викладав катехізис у гімназії (1905–1907). Настоятель і адміністратор київських храмів св. Олександра, св. Ігнатія. Київський декан (1920–1925). Генеральний вікарій апостольського адміністратора Житомирської єпархії (1926). Адміністратор Житомирської єпархії (1926–1929). У 1927 р. під тиском ГПУ написав привітальну декларацію з нагоди 10-літнього ювілею жовтневої революції 1917 р. Надрукована в українській газеті «Вісті» та центральних «Правда» та «Известия» зі зміненим текстом, декларація компрометувала католицьке духовенство в Україні, яке нібито зізнавалося у веденні антирадянської діяльності та співпраці з польською розвідкою. Заарештований у 1929 р. за звинуваченнями у «справі ксьондзів». Засуджений до страти із заміною міри покарання на 10 років заслання. Перебував у Ярославлі в політізоляторі з листопада 1930 р. до вересня 1932 р. В результаті обміну в'язнями опинився у Польщі. З 1935 р. – капелан у сирітському притулку в Отвоцьку під Варшавою, з 1936 р. – капелан сільськогосподарського інституту у Варшаві, з 1947 р. – капелан Сестер Сім'ї Марії у Плудах під Варшавою, з 1949 р. – капелан Сестер Бенедиктинок місіонерок у Квідзині (нині місто в Поморському воєводстві, Республіка Польща).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 4 х 35 мм, текст «Kazimierz Naskręcki».

Книга: *Hugo V.* Poésie. 1: Odes et ballades. – Paris, 1926. (Р 7216).

***Джерела*:** Наскренцкий (Наскренский) Казимир Эдмундович [Електронний ресурс] // Католическая Россия. Католичество от А до Я. – Режим доступу : http://www.catholic.ru/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=4986; *Пасечник О. А.* Римо-католическая церковь в Каменец-Подольской (Хмельницкой) области в 1920–1941 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://exercises.comxa.com/_iii/1__cff0e5f1ebe5e4eee2e0ede8e5_f1eee2e5f2f1ea eee9_e.html; Казимир Наскренцкий [Електронний ресурс] // Ярославские мученики XX века. – Режим доступу : http://www.yarcatholic.ru/texts/articles/56-yaroslavl-martyrs.

Науменко Володимир Павлович (1852–1919) – український мовознавець, історик, етнограф, педагог, журналіст, політичний і громадський діяч.

Закінчив історико-філологічний факультет Київського університету св. Володимира (1873), викладав у середніх навчальних закладах Києва. Член київської «Старої громади», співробітник (з 1882) і редактор (з 1893) часопису «Киевская Старина». Один із фундаторів і голова (1915–1917) Українського наукового товариства (Київ), голова Педагогічного товариства, дійсний член Південно-Західного відділу Російського географічного товариства та Наукового товариства імені Т. Шевченка. У березні 1917 р. обраний заступником голови Української Центральної Ради, з травня 1917 р. – куратор Київської шкільної округи. Один із засновників Української федеративно-демократичної партії (грудень 1917). Міністр освіти Української Держави (15.11–15.12.1918). У 1919 р. працював у ВУАН. Розстріляний київською надзвичайною комісією.

ВБУ придбала бібліотеку В. П. Науменка у січні 1919 р. На той час вона нараховувала 4700 томів (бл. 3300 назв) українською, російською, німецькою, французькою, англійською, латинською мовами. Особливо вирізнявся відділ «Україніка». У збірці були широко представлені твори класиків української, російської, англійської, стародавньої класичної літератури, з наукових видань – книжки з історії літератури, етнографії, історії, також були стародруки, ілюстровані видання, підручники з російської мови та літератури, до 100 папок з брошурами та відбитками, періодичні видання.

Комбінований екслібрис, конгревний штемпель, без рамки, розміри 15 х 25 мм, із зображенням геральдичної корони, текст «В. П. Науменко».

Книги:

1. *Вовчок М.* Чари : оповіданнє. – СПб., 1860. (Р 5897). – Також автограф В. П. Науменка.

2. Руська хата : буковинський альманах на рік 1877 / видав Данила Млака. – Львів, 1877. (Р 4903). – Автограф В. П. Науменка; ініціали на корінці «В. Н.».

3. *La Fontaine J.* Fables. – Paris, [19??]. (Р 7190). – Також екслібрис і штемпель «L'Heure joyeuse», кн. знак Ю. Зенделя.

4. *Volney C. F.* Les ruines, ou Meditation sur les révolutions des empires. – Bruxelles, 1828. (Р 7189).

***Джерела*:** Бібліотека В. П. Науменка // Книжний вістник. – Київ, 1919. – № 1. – С. 19–21; В. П. Науменко. Некролог / Іг. Житецький // Книжний вістник. – Київ, 1919. – № 2. – С. 99–100; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 30; *Павловский И. Ф.* Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с пол. XVIII века / изд. Полт. Ученой Архивной Комиссии. – Полтава, 1912. – С. 136; *Джеджула Ю.* Жодної вільної хвилини : портрет Володимира Науменка / Ю. Джеджула, Є. Панкова // Київська старовина. – 1994. – С. 133–134; Науменко Володимир Павлович // УЛЕ. – Київ, 1995. – Т. 3. – С. 467–468; Науменко Володимир // ЕУ. – Львів, 1996. – Т. 5. – С. 1766; *Верстюк В.* Діячі Української Центральної Ради / В. Верстюк, Т. Осташко. – Київ, 1998. – С. 133–134; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 10, 21, 57, 58, 64, 67, 79, 91; *Клименко І. В.* В. П. Науменко і його роль у розвитку українського просвітництва кінця XIX – початку XX ст. (за матеріалами з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського) // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2000. – Вип. 6. – С. 36–40; *Абросимова С.* Науменко В. П. // Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 4. – С. 454; Науменко Володимир Павлович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 75; Науменко Володимир Павлович / Т. С. Осташко // ЕІУ. – Київ, 2010. – Т. 7. – С. 228.

Наумов Михайло Олександрович (?–1907) – курський купець 1-ї гільдії, власник одного з найбільших мануфактурних магазинів у Курську, наглядач странноприїмного будинку, почесний наглядач духовної семінарії та попечитель 3-го жіночого приходського училища (з 1893), член Ради єпархіального братства Феодосія Печерського, гласний міської думи. Нагороджений двома золотими медалями за працю.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 22 х 38 мм, текст «Библіотека М. А. Наумова. № __».

Книга: [*Bernard J. F.*] Éloge de l'enfer. Ouvrage critique, historique, et moral. – A la Haye, 1759. – T. 2. (Р 1350). – Також автографи «Michel Alex. de Naumoff», «P. J. Gerland».

***Джерела*:** *Озеров Ю. В.* Неизвестная улица Знаменская // Городские известия (Курск). – 2001. – № 118. – 25 сент.; *Озеров Ю. В.* Наумов Михаил Александрович (? – май 1907) // Большая Курская Энциклопедия : персоналии. – Курск, 2005. – Т. 1, кн. 2. – С. 101; Купечество [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mke.su/doc/KUPEChESTVO.html.

Новицький Яків Павлович (1847–1925) – український фольклорист, етнограф, історик, археолог, архівіст, археограф, педагог і громадський діяч. Член-кореспондент Імператорської АН. Член-кореспондент ВУАН (1924).

Працював у державних і освітніх установах Олександрівського повіту (м. Олександрівськ – нині м. Запоріжжя, Україна). У 1904–1908 рр. проводив розкопки на острові Хортиця та правому березі Дніпра. Описав і наніс на карту 129 скіфських курганів, усі знахідки з них передав до Катеринославського краєзнавчого музею (м. Катеринослав – нині м. Дніпро, Україна). Співробітник часописів «Киевская старина», «Русский курьер», «Киевский телеграф», «Степь» та ін. Засновник і перший директор Олександрівського історичного музею (1915–1916), член ряду комісій і товариств: Харківського історико-філологічного товариства, Катеринославського наукового товариства дослідників природи, Катеринославської губернської вченої архівної комісії, Товариства шанувальників природознавства, Товариства антропології та етнографії при Московському університеті та ін. Збирав фольклорний і краєзнавчий матеріал, який частково опублікував у збірнику М. Драгоманова «Малоруські народні перекази та оповідання» (1876) та в інших збірках. Автор праць «История города Александровска (Екатеринославской губернии) в связи с историей возникновения крепостной Днепровской линии, 1770–1806» (Екатеринослав, 1905), «С берегов Днепра: путевые заметки и исследования» (1905), «Запорожские и гайдамацкие клады. Малорусские народные предания, поверия и рассказы, собранные в Екатеринославщине, 1873–1906» (Александровск, 1908), «Народная память про Запорожье» (1911) та ін.

Бібліотеку Я. П. Новицького складали книги з історії, географії, статистики, етнографії, археології, українознавства, природничих наук.

Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці овальної форми, вписаній у лінійну рамку-прямокутник, розміри 15 х 32 мм, з декоративними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА Якова Павловича НОВИЦКАГО.».

Книга: *Шевченко Т. Г.* Букварь южнорусский 1861 року / сост. Т. Г. Шевченко. – СПб., 1861. (Р 801).

***Джерела*:** Новицкий Я. П. // Адресная книга русских библиофилов и собирателей гравюр, литографий, лубков и прочих произведений печати / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 79; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 17; Автобіографія Якова Павловича Новицького // Україна. – 1926. – Кн. 6; *Черняв-ський Д. Ф.* Яків Павлович Новицький // Україна. – 1926. – Кн. 1. – С. 188–189; Новицький Яків Павлович // УРЕ. – Київ, 1982. – Т. 7. – С. 406; *Бровко А. С.* Хто він – Я. П. Новицький? // Наука і суспільство. – 1990. – № 4; *Турченко Ф. Г.*

Я. П. Новицький – людина і краєзнавець / Ф. Г. Турченко, Б. А. Бровко // Репресоване краєзнавство. – Київ, 1991. – С. 56–59; Новицький Яків Павлович / С. Абросимова // Українські архівісти : біобібліогр. довідник. – Київ, 1999. – Вип. 1. – С. 245–247; Новицький Яків Павлович / С. О. Булатова // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 397–400; *Абросимова С.* Новицький Я. П. // Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 4. – С. 455; *Бойко А.* Яків Новицький – видатний дослідник і громадський діяч Запорізького краю / Бойко А. та ін. – Запоріжжя, 2007; Новицький Яків Павлович / П. І. Скрипник // ЕІУ. – Київ, 2010. – Т. 7. – С. 453; Новицкий, Яков Павлович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Новицкий,_Яков_Павлович.

Орловські (Orłowscy) – шляхетська родина герба Любич (Lubicz). Походила з Добжинської землі, відома з XVI ст. Герб Орловських внесено до ч. 17 Загального гербовника дворянських родів Російської імперії (укладена в 1904 р., не видавалася), також рід Орловських внесено до ч. 6 родовідних книг Подільської губернії.

В Україні Орловські оселилися у XVIII ст. Анджей Орловський (?–1697), королівський секретар, скарбник добжинський, мав п'ятьох синів: Станіслава, Кароля Непомуцена (?–1759), київського архідиякона та декана, Яна Павла, хорунжого добжинського, Мартина та Домініка, ловчого добжинського (1754–1760), пана на Ямполі над Дністром, відомого, зокрема, тим, що прожив 103 роки.

Син Яна Павла Орловського Анджей, родоначальник «волинської» гілки Орловських, островський староста, галицький підчаший (1768), подільський земський суддя (1784–1793), в 1784 р. купив головчинецький ключ, який складався з містечка Межирів (нині село Межирів Жмеринського р-ну Вінницької обл., Україна) і ряду сіл. Анджей Орловський мав шість дочок і трьох синів: Каспра (?–1826), Міхала (бл. 1780–?) та Северина (1784–1849). На трьох синах Міхала Орловського перервалася «волинська» гілка роду. Один із синів – Міхал (1819–1883) – успадкував маєток матері Хоростки (Коростки; нині село Коростки Любарського р-ну Житомирської обл., Україна). Тут він збирав бібліотеку, в якій у 1875 р. нараховувалося кільканадцять тисяч томів книжок і значна кількість рукописів. Близько 1840 р. він купив у Кароля Філіпа Мнішка (1794–1844) Чайчинці (нині село Чайчинці Лановецького р-ну Тернопільської обл., Україна). Не маючи спадкоємців, Міхал Орловський переказав усі маєтності Яну, сину графа Олександра Орловського з «подільської» гілки роду (див. нижче). Межирів отримав у спадок Каспер, але оскільки він помер молодим і спадкоємців не залишив, його маєтності перейшли у володіння його брата Северина. Останній у 1802–1804 рр. збудував собі нову резиденцію в новозаснованому в його володіннях селі, названому на його честь – Северинівка (нині село Северинівка Жмеринського р-ну Вінницької обл., Україна). Єдиний син Северина Анджей (1835–1852?) нащадків по чоловічій лінії не залишив, маєтності успадкували п'ять його дочок. Северинівка відійшла Марії (1839–1921) та її сину від другого шлюбу з Януарієм Антонієм Соколовським (1839–1904) Антонію Емерику Соколовському (1880–1954). Межирів відійшов Констанції (1844–?), яка після смерті свого другого чоловіка Петра Раковича (наприкінці XIX або на початку XX ст.) продала всі успадковані маєтності.

Бібліотека у Северинівці на початку XX ст. нараховувала близько 5 тис. видань XVIII–XX ст. польською, російською, німецькою, англійською мовами. Книжки мали екслібрис із гербом

Холева (Cholewa) та написом «Sewerynowiecki księgozbiór A. Sokołowskiego» (Северинівська книгозбірня А. Соколовського). Бібліотечні шафи розташовувалися в бібліотечній залі, кабінеті та «оранжерейній» залі. В окремому приміщенні зберігалися карти, атласи, глобуси, альбоми з родинними фотографіями (останні фото – 1916 р.). Також у палаці збиралися твори мистецтва, зокрема меблі, картини, порцеляна, столове срібло, а також зброя XVII–XVIII ст., нумізматична та філателістична колекції тощо. У жовтні 1917 р. палац було розгромлено. Найцінніші твори мистецтва власники встигли вивезти до Вінниці та Києва, пізніше в Польщу; нумізматичну колекцію, очевидно, було націоналізовано; філателістична колекція загинула під час евакуації до Польщі. Соколовські із Северинівки остаточно виїхали в Польщу в 1920 р.

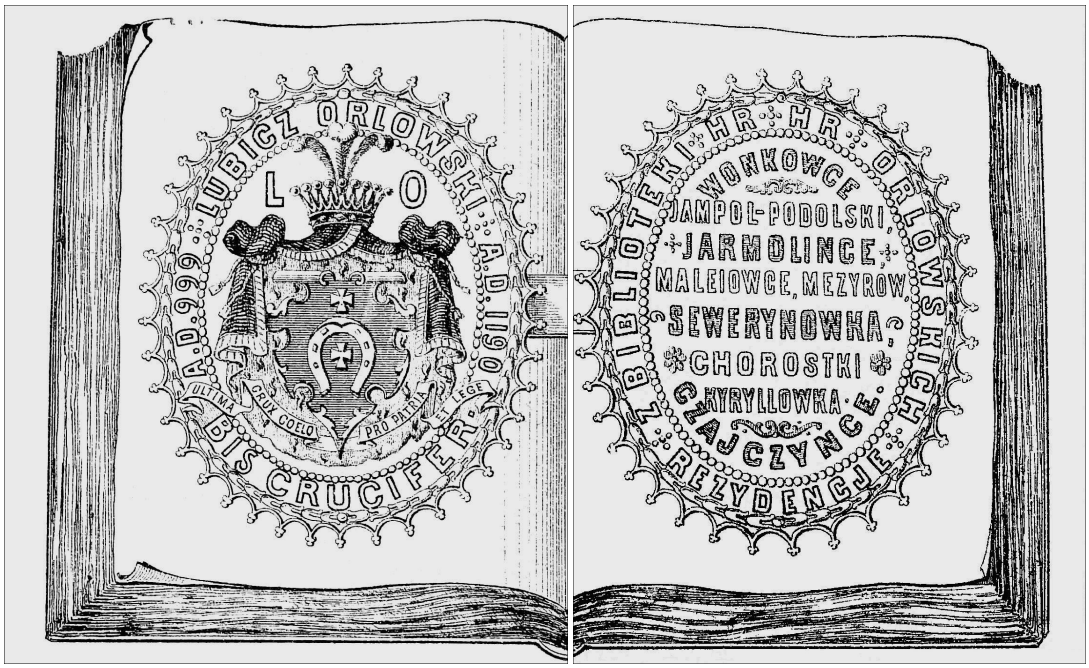
Домінік Орловський, родоначальник «подільської» гілки Орловських, у 1763 р. купив у Розумовських містечко Ямпіль у брацлавському воєводстві (нині м. Ямпіль, райцентр Вінницької обл., Україна), пізніше продав його промисловцю та банкіру Проту Потоцькому (1861–1801). Однак нащадки Домініка у XX – на початку XXI ст. пишуться Орловськими з Ямполя. Його єдиним сином від другого шлюбу був Ян Онуфрій (1739–1811), летичівський підкоморій (1786), останній надвірний коронний ловчий І Речі Посполитої (1789–1793), депутат Чотирирічного сейму, тарговичанин. Ян Онуфрій купив у 1782 р. ярмолинецький маєток (містечко Ярмолинці – нині смт Ярмолинці, райцентр Хмельницької обл., Україна), у 1785 р. – малієвецький маєток (село Маліївці – нині село Маліївці Дунаєвецького р-ну Хмельницької обл., Україна), з посагом дружини Анни Стажинської (?–1790) отримав містечко Віньківці (нині смт Віньківці, райцентр Хмельницької обл., Україна) із сусідніми селами. Маєтності Яна Онуфрія успадкував його єдиний син Адам Стефан (1780–1848), маршалок шляхти проскурівського повіту, одружений із графинею Ружею (Розалією) Красицькою (1787–1880), з якою мав трьох синів. Віньковецький маєток було продано в 1820 р. Маліївці перейшли до Ігнація (1813–1895), який нащадків не залишив, Ярмолинці – до Олександра Станіслава Бруно (1817–1893), одруженого з Юзефою Івановською (1829–1858), з посагом якої він отримав у 1850 р. курилівський маєток (село Курилівка – нині село Курилівка Хмільницького р-ну Вінницької обл., Україна), другим шлюбом з Клементиною Марією Вільгельміною де Талейран-Перігор (Clementina Maria Guglielmina; 1841–1881), дочкою Олександра Едмонда де Талейрана-Перігора герцога Діно (Alessandro-Edmondo di Talleyrand-Périgord, 3º duca di Dino (1838), marchese di Talleyrand; 1813–1894), онукою племінника знаменитого французького дипломата Шарля Моріса де Талейрана-Перігора (Charles Maurice de Talleyrand-Périgord; 1754–1838). У 1879 р. Олександр Орловський отримав від короля Італії Умберто I (Umberto I; 1844–1900) графський титул на праві примогенітури (першородства) в пам’ять про його кровну спорідненість із принцесою Марією Альбертиною (Maria Krystyna Albertyna Karolina Wettyn; 1770–1851), матір’ю діда Умберто I короля Карла Альберта (Carlo Alberto Emanuele Vittorio Maria Clemente Saverio di Savoia; 1798–1849), дочкою польського королевича Кароля Крістіана, герцога Курляндії та Семігалії (Karol Chrystian Józef Wettyn; 1733–1796), та Францішки Красинської (бл. 1742–1796), дочки Станіслава Красинського (бл. 1718–1762) та Анелі Хумецької. Орловські були далекими родичами італійської королівської династії через дружину Яна Онуфрія Орловського Анну Стажинську, дочку Антонія Стажинського та Маріанни Терези Хумецької з Рихт. У Російській імперії графський титул

Орловських підтверджений не був. Від першого шлюбу Олександр Орловський мав сина Адама (1853–1929), який отримав у спадок Курилівку та інші маєтності матері, від другого – синів Ксаверія Францішка Олександра (1862–1926), дипломата, члена Держради (з 1908), який успадкував графський титул і Ярмолинці, Яна (1863–1939), власника маєтків Хоростки (Коростки) та Чайчинці (після Міхала Орловського з «волинської» гілки роду), та Мечислава Леона Стефана (1865–1929), наступного власника Маліївців (після дядька Ігнація). Ян продав свої маєтності та виїхав до Відня (не пізніше 1900 р.). Мечислав обтяжив Маліївці боргами, зрештою також продав усі маєтності та виїхав із родиною за кордон. Ксаверій Францішек на початку XX ст. викупив у кредиторів Маліївці та володів ними та Ярмолинцями до 1917 р. У 1912 р. він одружився з аргентинкою Ігнацією дель Карріль (Ignacia Leocadia del Carril Cieza; 1888–1950). Їхні спадкоємці іменуються графами Орловськими з Ямполя.

Основна резиденція «подільської» гілки Орловських була в Маліївцях, де в 1788 р. було закінчено будівництво палацу «в стилі Людовика XVI». В ньому містилися бібліотека, багатий родинний архів, колекція гравюр, велике зібрання творів художнього та декоративного мистецтва, родинні пам'ятки тощо. Близько 8 тис. томів книгозбірні та нумізматична колекція гнєзненського архієпископа Ігнація Красицького (1735–1801), дядька графа Ігнація Адама Красицького (1767–1844), батька Ружі Орловської, з її посагом перейшли в 1807 р. до Орловських. На початку XX ст. у маліївецькій бібліотеці нараховувалося до 10 тис. томів. Зокрема, в її складі зберігалася кореспонденція дванадцяти римських пап із польськими королями. Книгозбірня в маліївецькому палаці не мала окремого приміщення, книги та рукописи знаходилися в шафах і скринях у різних кімнатах. Під час Першої світової війни Ксаверій Францішек Орловський вивіз найцінніші зібрання, зокрема бібліотеку, архів, нумізматичну колекцію, картини, срібло, порцеляну, меблі, до Одеси, де вони були частково розграбовані. Вціліле, зокрема частину архіву та бібліотеки, дві з тринадцяти скринь срібла, 60 полотен, гобелени, вдалося під час денікінської окупації переправити з Одеси французьким вантажним кораблем до Марселя та Парижа. Зникло багато картин, порцеляна, меблі, майже вся нумізматична колекція, близько 4 тис. книг. Нині архів із Маліївців знаходиться в Парижі, багато вивезених предметів – у Франції та Аргентині.

У Ярмолинцях з нагоди приїзду імператора Олександра II в 1860 р. заїзд XVII ст. при ринку було перебудовано на резиденцію. В ній зберігалися полотна фламандської та італійської школи, зокрема успадковані від Талейранів-Перігорів, також картини польських художників, вироби з бронзи, севрська порцеляна, столовий сервіз Капо ді Монте (Capo di Monte). Книгозбірні в Ярмолинцях очевидно не було. Більшість творів мистецтва перед Першою світовою війною було перевезено до Маліївців.

Бібліотека в Курилівці, яку започаткували Івановські, містила, зокрема, рідкісні видання про Наполеона. Також тут було зібрано колекції китайської, саксонської, севрської, російської порцеляни, творів художнього та декоративного мистецтва. В 1917 р. частину колекцій вивезено до різних міст: до Вінниці та тимчасово передано до місцевого музею, до Києва та вміщено в міському музеї, до Кам'янця – до музею Подільського університету. Одне з найцінніших полотен з курилівського палацу – «Танок серед мечів» Г. Семірадського – нині зберігається у Третьяковській галереї у Москві.

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка (розділена на дві частини), зображення та текст у рамці у вигляді розкритої книги, розміри 87 х 143 мм, із зображенням родового герба Орловських Любич (Lubicz) у фігурній рамці овальної форми, тексти «L O» [Lubicz Orlowski], «ULTIMA CRUX COELO PRO PATRIA ET LEGE» [Хрест у далекому небі для Батьківщини та закону] – девіз, «A. D. 999 LUBICZ ORLOWSKI A. D. 1190 BIS CRUCIFER» [999 р. Любич Орловський 1190 р. Подвійний Хрест], «Z BIBLIOTEKI HR HR ORLOWSKICH REZYDENCJE WONKOWCE JAMPOL-PODOLSKI, JARMOLINCE, MALEIOWCE, MEZYROW, SEWERYNOWKA, CHOROSTKI KYRYLLOWKA, CZAJCZYNCE» [З бібліотеки графів Орловських резиденції Віньківці, Ямпіль-Подільський, Ярмолинці, Маліївці, Межирів, Северинівка, Хоростки, Кирилівка, Чайчинці]. Не раніше 1879 р.

Вірогідно, це екслібрис умовної, «збірної» бібліотеки роду, оскільки зазначені в ньому маєтності у різний час належали різним представникам родини Орловських. Імовірно був створений за Олександра Орловського, першого представника цього роду, хто мав графський титул, або його сина Ксаверія Францішка.

Можливо, на всіх книжках, незалежно від їхніх розмірів, наклеювався, розділений на дві половини: ліва – у верхньому лівому куті внутрішньої сторони верхньої кришки оправи, права – у верхньому правому куті внутрішньої сторони нижньої кришки оправи.

Книга: Planches relatives au règlement concernant l’exercice et les manoeuvres de l’infenterie. Du ler Août, 1791. – A Paris, 1809. (P 7271). – Екслібрис розділено на дві половинки. Ліва половина – на внутрішній стороні верхньої кришки оправи, права – на внутрішній стороні нижньої кришки оправи.

***Джерела*:** Korostki // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 29; Malejowce // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 47; Sewerynówka // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 75; Czajczyńce // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1880. – T. 1. – S. 729; Jampol-Podolski // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1882. – T. 3. – S. 394–396; Jarmolińce // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1882. – T. 3. – S. 450–451; Korostki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1883. – T. 4. – S. 420; Kuryłówka // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1883. – T. 4. – S. 942; Malejowce // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1885. – T. 6. – S. 8–9; Meżyrów // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1885. – T. 6. – S. 271–272; Sewerynówka // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1889. – T. 10. – S. 461; Wońkowce // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1893. – T. 13. – S. 937–938; Czajczyńce // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1901. – T. 15, z. 173. – S. 347–348; Orłowski h. Lubicz // *Uruski S.* Rodzina : herbarz szlachty polskiej. – Warszawa, 1916. – T. 13. – S. 2–11; [Про гербовий знак під графською короною і з написом «Ex-libris Maleiowce»] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 4. – С. 28–29; Czajczyńce // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 5 : Województwo wołyńskie. – Wrocław, 1994. – S. 78–80; Korostki // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 5 : Województwo wołyńskie. – Wrocław, 1994. – S. 171–172; Jampol // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 133–135; Jarmolińce // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 9 : Województwo podolskie. – Wrocław, 1996. – S. 117–125; Kuryłówka // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 9 : Województwo podolskie. – Wrocław, 1996. – S. 178–181; Malejowce // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 9 : Województwo podolskie. – Wrocław, 1996. – S. 209–232; Sewerynówka // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 9 : Województwo podolskie. – Wrocław, 1996. – S. 321–334; Wońkowce // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 9 : Województwo podolskie. – Wrocław, 1996. – S. 377–381; Malejowce // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 11 : Województwo kijowskie oraz uzupełnienia do tomów 1–10. – Wrocław, 1997. – S. 695–696; Любич (герб) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Любич_(герб); Герб Орловских [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gerbovnik.ru/arms/2761.html; Andrzej Orłowski z Orłowa h. Lubicz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/11.1.1115; Dominik Orłowski z Orłowa h. Lubicz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/lu.20320; Orłowscy h. Lubicz [Електронний ресурс] // Orłowski – genealogia. – Режим доступу : http://www.genealogia.okiem.pl/orlowski.htm; Віньківці [Електронний ресурс] // Замки та храми України. – Режим доступу : http://castles.com.ua/wonkowce.html; Усадьба Орловских : Малиевцы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.doroga.ua/poi/Khmeljnickaya/Malievcy/Usadjba_Orlovskikh/1879; Маліївці [Електронний ресурс] // Замки та храми України. – Режим доступу : http://castles.com.ua/mali.html; Малиевцы. Дворец [Електронний ресурс] // Путешествия историей. Блог Сергея Котелко. – Режим доступу : http://www.sergekot.com/malievtsy-dvorets/; Малиевцы. Парк [Електронний ресурс] // Путешествия историей. Блог Сергея Котелко. – Режим доступу : http://www.sergekot.com/malievtsy-park/; Дворец Орловских в Малиевцах – уголок Франции на Подолье (Украина) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.orlovschi.narod.ru/memorial/house/house.htm; Усадьба Орловских : Севериновка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.doroga.ua/poi/Vinnickaya/Severinovka/Usadjba_Orlovskikh/1862; Севериновка [Електронний ресурс] // Путешествия историей. Блог Сергея Котелко. – Режим доступу : http://www.sergekot.com/severinovka/; Чайчинці [Електронний ресурс] // Замки та храми України. – Режим доступу : http://castles.com.ua/czajczynce.html; Ярмолинці [Електронний ресурс] // Замки та храми України. – Режим доступу : http://castles.com.ua/jar.html; Список членов Государственного совета Российской империи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Список_членов_Государственного_совета_Российской_империи#ref_.D0.9E.

Панін Віктор Микитович (1801–1874), граф – російський державний діяч, дипломат, міністр юстиції (1841–1862), голова редакційних комісій із селянського питання (1860), член Держради, головний управляючий II-м відділенням Власної Його Імператорської Величності Канцелярії (1864–1867). Брав участь у роботі товариств: Історії та старожитностей російських

при Московському університеті, Вільного економічного, Російського географічного, Російського історичного, Археологічного.

Бібліотека В. М. Паніна (в Санкт-Петербурзі) містила 5877 назв у 10773 томах. Найкращу її частину становили книги з юриспруденції та історії, а також відділ «Rossica», куплений у князя О. Б. Лобанова-Ростовського перед 1854 р. (див. Лобанов-Ростовський Олексій Борисович). Також у книгозбірні були представлені праці з філософії, богослов'я, природничих наук, медицини, мистецтвознавства, філології, посібники та словники, художня література; видання понад десятьма мовами: насамперед німецькою, також англійською, арабською, іспанською, італійською, латинською, польською, скандинавськими мовами, французькою. В 1880 р. вдова власника графиня Наталія Павлівна Паніна (1810–1899) пожертвувала бібліотеку Московському Публічному та Рум'янцевському музею, в якому під час пожежі 1896 р. загинули понад 3 тис. томів цієї збірки. Зберігся каталог бібліотеки В. М. Паніна в 5-ти томах. Також В. М. Паніну належала книгозбірня в с. Марфіно Дмитровського повіту Московської губернії (нині с. Марфіно Митищенського р-ну Московської обл., РФ) з кількатисячним зібранням автографів, а також невелика бібліотека в Криму. У 1920-х рр. бібліотеку з Марфіно (15 тис. томів) було розподілено між Московським Публічним і Рум'янцевським музеєм, Історичним музеєм та низкою бібліотек.

Шрифтовий гравійований (?) екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, на папері чорного кольору, текст і рамка золотистого кольору, розміри 22 х 52 мм, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ ГРАФА В. ПАНИНА.». Середина XIX ст.

Книга: Сокращенная родословная роспись к генеалогическому исследованию о роде Романовых, по порядку следования российских государей… 27 генваря 1857 г. – [СПб., 1857]. (Р 950). – Екслібрис наклеєний на верхній кришці оправи.

***Джерела*:** Панин (граф Виктор Никитич) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1897. – Т. 44 (XXIIa). – С. 692–693; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 23. – № 863; *Иваск У. Г.* Описание книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1918. – Вып. 3. – С. 30; *Клевенский М. М.* Частные книжные собрания : библиотека В. Н. Панина // *Клевенский М. М.* История библиотеки Московского публичного и Румянцевского музея, 1862–1917. – Москва, 1953. – С. 79–95; *Дружинин П. А.* Русский геральдический суперэкслибрис. – Москва, 2000. – С. 123–124; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918. – Москва, 2004. – С. 614; *Дружинин П. А.* Русский геральдический суперэкслибрис : дополнения и уточнения к книге // Библиофилы России. – Москва, 2006. – Т. 3. – С. 360; Панин Виктор Никитич // Экслибрисы библиотек и частных коллекций в фонде Тверской ордена «Знак почета» областной универсальной научной библиотеки им. А. М. Горького : иллюстр. каталог / сост. Е. И. Архипова; ред. Т. В. Гребенюк. – Тверь, 2010. – С. 45; Коллекция В. Н. Панина [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9F; Усадьба в Марфино [Електронний ресурс] // Интернет-музей графини Софьи Паниной. – Режим доступу : http://www.sof-panina.ru/usad-1.htm.

Паньківський Костянтин Федорович (1855–1915) **–** український громадський діяч, видавець, економіст, кооператор. Керівник різних установ у Львові, редактор календарів, видань товариства

«Просвіта», журналів «Дзвінок» (1899–1900), «Зеркало» (1891–1893), «Батьківщина» (1897), «Зорі», серії «Дрібна бібліотека» (189–1897), засновник часопису «Економіст» (1905–1908) та серії «Економічна бібліотека». Засновник і директор крайового Кредитового союзу (1898), член Ради Крайового ревізійного союзу (з 1903). Член Наукового товариства ім. Т. Шевченка, товариств «Січ», «Просвіта», «Руська бесіда», «Руське товариство Педагогічне». Заарештований російською окупаційною владою в червні 1915 р. і вивезений до Києва.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 17 х 37 мм, з декоративним елементом, текст «Константин Паньковский».

Книги:

1. *Нечуй-Левицький І. С.* В Карпатах : образки з подорожи. – Львів, 1885. (Р 5495). – Конволют із 3 видань; також штемпелі «Бібліотека-читальня «Т-ва Просвіта» Київ.», «Всенародня Бібліотека України в Київі.», «Колекція доревол. нелегальн. видань», наліпка «Всенародня Бібліотека України National Bibliothek der Ukraine №__»; на корінці ініціали «Т. П.» [Товариство «Просвіта»?].

2. *Мордовцев Д. Л.* Оповіданя. – Львів, 1885. (Р 5513). – Конволют із 2 видань; також штемпелі «Книгарня Ставропигійского Института въ Львовѣ», «Бібліотека-читальня «Т-ва Просвіта» Київ.», «Всенародня Бібліотека України в Київі.», «Колекція доревол. нелегальн. видань»; на корінці ініціали «Т. П.» [Товариство «Просвіта»?].

***Джерела*:** *Єфремов С.* De mortius // Основа. – 1915. – Кн. 3. – С. 40–43; Панківський, Кость // Українська загальна енциклопедія : книга знання в 3-х т. / під ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, [1930–1935]. – Т. 2. – Кол. 983; *Франко І.* Зібрання творів : у 50-ти т. – Київ, 1980. – Т. 27. – С. 199–200; *Проценко Л. В.* Київський некрополь : путівник-довідник. – Київ, 1994. – С. 208; Путівник по фондах відділу рукописів Інституту літератури / НАН України; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів. – Київ, 1999. – С. 230–231; *Абросимова С.* Панківський К. Ф. // Епістолярна спадщина академіка Д. І. Яворницького. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 4. – С. 456.

Паньківський Степан

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 5 х 65 мм, текст «СТЕПАН ПАНЬКІВСЬКИЙ».

Книга: *Ritter W.* Zur Frage Sonderstellung Caliziens. – Wien, 1917. (Р 7036).

Пасторський Микола Петрович

Шрифтовий орнаментований екслібрис, штемпель, без рамки, синього кольору, розміри 13 х 27 мм, з декоративним елементом, текст «Николай Петровичъ Пасторскій.».

Книга: *Шевченко Т. Г.* Кобзарь. – СПб., 1884. (Р 892). – Також штемпелі «Дан Рудченко №__», «Московскій Книжный Магазинъ въ Кіевѣ.», «Продается въ Московскомъ центральном книжномъ магазинѣ въ Киевѣ. Продажа книгъ съ уступкой.», «Книжный магазинъ Комиссіонера В. С. С[авчука …]», «Футлярная фабрика С. К. Тоболиной Кіевъ».

Петровський Яків Єлисейович

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, синього чи зеленого кольору, розміри 26 х 47 мм, з декоративними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА ЯКОВА ЕЛИСЕЕВИЧА ПЕТРОВСКАГО ВЪ КІЕВѢ.».

Книги:

1. *Булгарин Ф.* Суворов : 100 рисунков В. Тимма / изд. М. Д. Ольхина. – СПб., 1843. (Р 163). – Також штемпелі «Библіотека Н. Я. Кушнаревой Кіевъ Прорѣзная ул. д. № 15», «Кіевскаго Подольскаго общественнаго клуба Библіотека № __», «Всенародня бібліотека України ВУАН».

2. Русалка Дністровая. Ruthenische Volks-Lieder. – У Будиме, 1837. (Р 1640). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України в Київі.».

Пилюченко

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, синього кольору, розміри 27 х 43 мм, текст «ПИЛЮЧЕНКО».

Книга: *Крылов И. А.* Полное собрание сочинений с биографией его, написанной П. А. Плетнёвым. Т. 3 : Театр. – 2-е изд. – СПб., 1859. (Р 6434). – Також штемпель «Ученическая библіотека Кіевской женской гимназіи».

Плетньова Надія Василівна

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 30 х 53 мм, з декоративними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА НАДЕЖДЫ ВАСИЛЕВНЫ ПЛЕТНЕВОЙ ВЪ КІЕВѢ».

Книга: Русское духовенство. – Берлин, 1859. (Р 4902).

Покотило Михайло Федорович (1906–1971) – український радянський актор театру та кіно, режисер. Народний артист УРСР (1953). Працював у Києві, Харкові, зокрема Харківському українському драматичному театрі «Березіль» (Харківському державному українському театрі ім. Т. Шевченка; 1933–1061), київському Академічному драматичному театрі ім. Івана Франка (з 1961). Знімався також у кіно: «Педагогічна поема» (1955), «Одного чудового дня» (1956). Найвідоміші театральні ролі: Шельменко – «Шельменко-денщик» Г. Квітки-Основ'яненка, Таран – «Фараони» О. Коломійця, аптекар Карлос – «День народження Терези» Г. Мдівані, дід Остап – «В степах України» Г. Корнійчука, Ян Лісецький – «Марина» М. Зарудного, Скрипаль Кока – «Петрівка, 38» Ю. Семенова, Уїнстон Черчілль – «Зупиніться» І. Рачади.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 24 х 55 мм, текст «БІБЛІОТЕКА Михайля Покотило від __ № __».

Книга: Волна : сборник русской художественной лирики / пред. И. Шляпкина; изд. Крунислава Геруца. – Петроград, [1892]. (Р 6562). – Також автограф Є. П. Демченко.

***Джерела*:** Покотило Михайло Федорович // УРЕ. – Київ, 1963. – Т. 11. – С. 308; Митці України : енцикл. довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – Київ, 1992. – С. 466; Покотило М. Ф. // Мистецтво України : біограф. довідник. – Київ, 1997. – С. 481; Покотило Михайло Федорович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Покотило_Михайло_Федорович.

Попільницький Олексій Захарович (1853–1929) – український педагог, історик, видавець, бібліофіл.

Народився у містечку Нова Прага Олександрійського повіту Катеринославської губернії (нині смт Нова Прага Олександрійського р-ну Кіровоградської обл., Україна). Закінчив Херсонську духовну семінарію (1869), юридичний факультет Новоросійського університету (1873). Працював педагогом (1874–1881). Півтора року просидів у одеській тюрмі за звинуваченням у підготовці замаху на царя (1881–1883). Був редактором у полтавському тижневику «Земский обзор» (1883–1835), займався приватною педагогічною практикою, працював діловодом і старшим діловодом у Канцелярії Державного Контролю при Держраді у Санкт-Петербурзі (1890–1909). Брав участь у підготовці та публікації шеститомного видання «Великая реформа» (1911). Вивчав історію звільнення селян від кріпосної залежності. Друкувався у газетах і журналах «Современный мир», «Голос минувшего», «Земский обзор», «Русская старина», «Былое», «Русский библиофил», «Вестник Европы». Збирав архівні матеріали про діяльність Державної Ради Росії та діячів селянської реформи, також нелегальні, рідкісні видання. Зібрав унікальну бібліотеку з питання скасування кріпацтва, яка відобразила його наукові та політичні інтереси. В цілому збірка О. З. Попільницького мала універсальний характер, містила стародруки, рукописи, періодичні видання, карти, гравюри, лубочні картини, листівки періоду Першої світової та громадянської війни; мала свою «Україніку», «Шевченковіану», «Толстовіану», «Пушкініану», книжки заборонені та віднесені до нелегальних. У 1930 р. ВБУ купила значну частину

бібліотеки О. З. Попільницького, що за оцінками самого власника налічувала близько 2,5 тис. книжок. У 2009 р. у НБУВ вийшов друком каталог бібліотеки та архіву О. З. Попільницького.

1) Шрифтовий екслібрис, конгревний штемпель, без рамки, розміри 17 х 35 мм, текст «А. З. ПОПЕЛЬНИЦКІЙ» (декоративним шрифтом).

Книги:

1. Fioretti di San Francesco. – Torino, 1883. – V. 1. (Р 7203). – Також напис «Ex libris М. Соловьева. СПБ. 23.IV.86.», на корінці ініціали «М. С.».

2. *Rambaud A. N.* La Russie épique. Étude sur les chansons héroïques de la Russie, traduites ou analysées pour la première fois / par Alfred Rambaud. – Paris, 1876. (Р 927) – Також пошкоджений екслібрис П. О. Бобровського; на корінці ініціали «П. Б.».

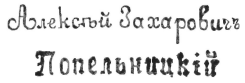
3. *Zirardini G.* L'Italie littéraire et artistique : galerie de cent portraits des poètes, prosateurs… – Paris, 1851. (Р 935). – Також штемпель «Алексѣй Захаровичъ Попельницкій»; кн. знак «J. Camoin libraire Odessa».

4. *Михайлов М. И.* Собрание стихотворений. – СПб., 1890. (Р 4501). – Також кн. знаки «Книжная торговля В. Клочкова. Спб., Литейный, 55.», «Изъ книгъ… Labor, Libertas, Libri»; на корінці книги ініціали «М. Г.» [Г. Мельшан?].

5. [*Драйздейл Д.*]. Éléments de Science sociale = Начала социальной науки или физическая, половая и естественная религия / доктор медицины [Драйздейл Д.]. – Genève; Bale; Lyon, 1878. (Р 4535). – Помітки О. З. Попільницького та вирізка статті з газети про проф. Ч. Бредло; також конгревний штемпель «Михаилъ».

6. *Степняк-Кравчинский С. М.* Собрание сочинений. Ч. 2 : Подпольная Россия. – 3-е изд. – СПб., 1907. (Р 4095).

7. «Мысль и трудъ» : чтеніе для юношества. – СПб., 1876. (Р 4522). – Також на корінці ініціали «А. Г.».

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 35 мм, текст «Алексѣй Захаровичъ Попельницкій».

Книга: *Zirardini G.* L'Italie littéraire et artistique : galerie de cent portraits des poètes, prosateurs… – Paris, 1851. (Р 935). – Також конгревний штемпель «А. З. Попельницкій»; кн. знак «J. Camoin libraire Odessa».

3) Шрифтовий екслібрис, конгревний штемпель, без рамки, розміри 10 х 15 мм, текст «А. П.».

Книги:

1. *Кошелев А. И.* Об общинном землевладении в России. – Berlin, 1875. (Р 4088). – Також екслібрис «Павелъ Степановичъ Соломко.», наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

2. *Кошелев А. И.* Наше положение. – Берлин, 1874. (Р 245). – Екслібрис неповний, зрізано літеру «П.»; також екслібрис «Павелъ Степановичъ Соломко.», наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

***Джерела*:** *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 29. – № 913; [*Алексеєв Т.*] Олекса Захарович Попільницький. (Некролог) / Т. А. // Бібліологічні вісті. – 1929. – № 2/3. – С. 97–98; Попільницький Олексій Захарович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2008. – С. 86; *Дениско Л. М.* Бібліотека та архів Олексія Захаровича Попільницького. – Київ, 2009. – 475 с.

Попов Павло Миколайович (1890–1971) – український літературознавець, фольклорист, мовознавець, славіст, мистецтвознавець, книгознавець, бібліограф. Член-кореспондент АН УРСР (1939).

Закінчив історико-філологічний факультет Київського університету (1916). Позаштатний співробітник УАН (з 1920), старший науковий співробітник УАН; завідуючий Відділом письма та друку Лаврського музею та Портретною галереєю Київського державного культурно-історичного заповідника (з 1923). Завідуючий відділом рукописів ВБУ при ВУАН (1929–1934). Професор Київського художнього інституту (1928–1930), Київського державного університету (1934–1938), викладач Київського педагогічного інституту (1935–1940). Науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського АН УРСР (1938–1971). Член спілки письменників України (1939). Автор праць «Друкарство, його початки і поширення в Європі» (1925), «Діалектологічні спостереження на північно-східному кордоні України» (1926), «Матеріали до словника українських граверів» (1926), «Шевченко – народна творчість» (1952), «Про деякі питання теорії народно-поетичної творчости» (1955), «Початковий період книгодрукування у слов'ян» (1958), «Григорій Сковорода. Життя і творчість» (1960), «Шевченко і Київський університет» (1964) та багатьох інших.

У 1967 і 1970 рр. подарував ЦНБ АН УРСР свій архів (бл. 7,8 тис. одиниць зберігання) і бібліотеку (понад 20 тис. книжок). Бібліотека П. М. Попова зберігається в загальному книгосховищі НБУВ як меморіальна, стародруки та окремі рідкісні видання (бл. 200 книг) – у відділі стародруків та рідкісних видань, архів – у ІР НБУВ.

Шрифтовий орнаментований гравійований екслібрис, дарчий, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 87 х 75 мм (та інші, залежно від ширини берегів навколо рамки), текст вміщено в овальну орнаментальну та прямокутну лінійну рамки, розміри рамки 71 х 54 мм, текст «БІБЛІОТЕКА ПАВЛА МИКОЛАЙОВИЧА ПОПОВА, ПОДАРОВАНА ЦНБ АН УРСР № __». Художник В. І. Юрчишин (1935–2010). 1971 р.

Книги:

1. *Грушевський М.* Впливи чеського національного руху XIV–XV вв. в українськім життю і творчості, як проблема досліду : [відбиток з Ювілейного збірника НТШ у Львові на честь 50-річчя заснування 1873–1923]. – У Львові, 1925. (Р 6762). – Також автограф П. Попова.

2. *Грушевський М. С.* Під зорями : оповідання, начерки, замітки, історичні образи. – Київ, [б. р.]. (Р 6775).

3. *Грушевський М. С.* Про українську мову і українську школу. – 2-е вид. – Київ, 1917. (Р 6749).

4. *Грушевский М. С.* Самовидец Руины и его позднейшие отражения : [вирезка] // Труды Ин-та славяноведения АН СССР. – Ленинград, 1932. – Т. 1. – С. 157–192. (Р 6777).

***Джерела*:** *Білецький О. І.* Павло Миколайович Попов / О. І. Білецький, Г. С. Сухобрус, Ф. Я. Шолом. – Київ, 1961. – 32 с.; Попов Павло Миколайович // УРЕ. – Київ, 1963. – Т. 11. – С. 393; Екслібриси українських художників / упор. А. В'юник. – Київ, 1977. – № 73; Попов Павел Николаевич // УСЭ. – Киев, 1982. – Т. 8. – С. 430; Письменники Радянської України (1917–1987). – Київ, 1988. – С. 490; [Про книжкову колекцію П. М. Попова] // *Бровкін А.* Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформація / А. Бровкін, І. Шовкопляс. – Київ, 1993. – С. 27; *Степченко О.* Павло Попов та УНІК // Проблеми вдосконалення каталогів наукових бібліотек : матеріали міжнар. наук. конф., 14–17 жовт. 1997 р. – Київ, 1997. – С. 141–142; *Бондар Н. П.* Стародруки з бібліотеки П. М. Попова у фонді відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1998. – Вип. 1. – С. 149–155; Попов П. М. // Видатні вчені Національної Академії наук України : особові архівні та рукописні фонди академіків і членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (1918–1998). – Київ, 1998. – С. 80–90; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 128, 132, 182–184, 186, 215, 235, 238, 240, 242; *Рукавіцина Є. В.* До історії питання книжкових зібрань України (за матеріалами анкетування, проведеного Ю. Меженком у 20–30-х рр. XX ст.) // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 195; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; Попов Павло Миколайович / І. Д. Лисоченко // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 440–452; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 87–88; Попов Павло Миколайович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 87; *Степченко О. П.* Попов як археограф та історик книги: маловідомі сторінки наукової біографії // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2007. – Вип. 11. – С. 110–121; *Степченко О. П.* Попов Павло Миколайович, завідуючий відділом рукописів ВБУ в 1929–1934 рр. // *Степченко О. П.* Українські вчені – фундатори спеціалізованих відділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1918–1934). – Київ, 2008. – С. 110–127; Попов Павло Миколайович / В. П. Швидкий // ЕІУ. – Київ, 2011. – Т. 8. – С. 423–424; Попов Павло Миколайович. – ІР НБУВ. – Ф. 285, 7795 од. зб. (XVI ст. – 1970-ті рр.).

Попов Сергій Євграфович (1877–1958) – син багатого московського купця Євграфа Олександровича Попова (1838–?), брат першого російського льотчика Миколи Євграфовича Попова (1878–1929). Служив бухгалтером у цукрозаводчика та фабриканта І. П. Харитоненка (1893–1927). Видав книгу брата Миколи «Война и лёт воинов» (Москва, 1910). У 1924 р. виїхав на лікування в Канни до брата Миколи. Після самогубства брата залишився в Каннах, зайняв його посаду в гольф-клубі, що давало можливість жити та лікуватися від бронхіальної астми. Помер у Каннах.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 15 х 32 мм, текст «С. Е. ПОПОВЪ МОСКВА Покровка, д. Бр Поповыхъ».

Книга: *Владимиров В.* Карательная экспедиция отряда лейб-гвардии Семеновского полка в декабрьские дни на московско-казанской железной дороге. – Москва, 1906. (Р 3480[2]).

***Джерела*:** Попов Сергей Евграфович // Адресная книга русских библиофилов и собирателей гравюр, литографий, лубков и прочих произведений печати / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 93; Письма Сергея Евграфовича Попова (брата авиатора Н. Е. Попова). – РАН. – Архив Н. А. Морозова, оп. 4, № 1485; Попов Николай Евграфович.

Письма из Франции. – РАН. – Архив Н. А. Морозова, оп. 4, № 1483; Попов, Николай Евграфович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Попов,_Николай_Евграфович; [Архив Н. А. Морозова. Опись 04] Дело № 1485 Попов Сергей Евграфович (брат авиатора И. Е. Попова). Москва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ras.ru/namorozovarchive/5_actview.aspx?id=3211.

Потоцький Павло Платонович (1857–1938) – військовий, військовий історик, фахівець з історії української культури, музеєзнавець, колекціонер, бібліофіл. Генерал від артилерії.

Випускник Артилерійської академії (Санкт-Петербург, 1881). Учасник трьох війн. Організатор першого у Російській імперії музею при військовій частині. Член ради Полтавської вченої архівної комісії, один із фундаторів і член ради Імператорського військово-історичного товариства, член Товариства дослідників української історії, письменства та мови в Ленінграді. Після 1917 р. працював співробітником Головного управління архівними справами, був членом Ради військово-наукового видавництва, завідуючим Ленінградським військовим музеєм. Друкувався в журналах «Правительственный вестник», «Русский инвалид». Автор 16 праць з історії артилерії, зокрема «Столетие российской конной артиллерии. 1794–1894 г.» (1894), «История гвардейской артиллерии» (1896), також праць «Краеведение в России во второй половине XVIII века» (Краеведение, 1926, т. 3, № 3), «Буквар Шевченка» (Записки Історично-філологічного відділу ВУАН, 1927, кн. 13/14) та ін.

П. П. Потоцький збирав книжки (до 17 тис. томів), рукописи, твори мистецтва (15 тис. гравюр і літографій і понад 300 картин), художні меблі, фарфор, зброю, карти України (5 тис. од.) тощо. Його книгозбірня є однією з найвидатніших за всю історію українського бібліофільства. Її ядром були західноєвропейські видання XVII–XIX ст. про Україну. 408 книжок проходили за списком «Книги особо ценные и редкие»: описи мандрівок по Україні, описи пам'яток старовини та мистецтва, козацькі літописи, життєписи, спогади, портрети, альбоми, атласи. Особливо цінною була Шевченкіана, зокрема до сорока примірників «Кобзарів». Загалом близько 4,5 тис. томів безпосередньо стосувалися України. Також у складі збірки були видання з історії військової справи (5699 назв), рукописи. До складу бібліотеки увійшли книжки зі збірок М. І. Костомарова (див. Костомаров Микола Іванович), М. А. Маркевича (див. Маркевич Микола Андрійович), О. О. Потебні (1835–1891), Т. Г. Шевченка (1814–1861) тощо.

В 1926 р. П. П. Потоцький передав свою колекцію в дарунок українському уряду в особі Наркомату освіти. У червні 1927 р. її перевезено з Ленінграда до Києва і розташовано в двоповерховому будинку праворуч від Троїцької надбрамної церкви Києво-Печерської лаври. У складі новоутвореного заповідника Всеукраїнське музейне містечко зібрання П. П. Потоцького стало структурним підрозділом під назвою «Музей України: Збірка Потоцького», а сам П. П. Потоцький став його першим директором. У 1938 р. був заарештований, помер у Лук'янівській в'язниці. Збірку П. П. Потоцького було розпорошено, по частинах передано в різні бібліотеки та установи: Державну історичну бібліотеку, Державний історичний музей, ЦНБ АН УРСР. За часів Другої світової війни значна кількість книг загинула, багато цінних видань було вивезено з фондів Києво-Печерської лаври, їхня доля невідома. Частина книжкового зібрання П. П. Потоцького зберігається в Музеї книги і друкарства України, частина опинилася в Державній бібліотеці БРСР у Мінську. Відомі декілька книжкових знаків П. П. Потоцького.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 25 х 38 мм, текст «Павелъ Платоновичъ ПОТОЦКІЙ Екатеринг. пр., д. № 8.». Початок XX ст.

Книга: *Soltykoff A.* Voyages dans l'Inde : [en 2 vol.]. – 2-ème éd. – Paris, 1851. – T. 1. (Р 1389). – Також екслібрис «V. Boguslavski»; суперекслібрис «N. B.».

***Джерела*:** Потоцкий Павел Платонович // Адресная книга русских библиофилов и собирателей гравюр, литографий, лубков и прочих произведений печати / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904; *Шуманский Е. А.* Справочная книга для русских библиофилов и коллекционеров. – Одесса, 1905; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – С. 31; *Павловский И. Ф.* Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с половины XVIII в. / изд. Полт. Ученой архивной комиссии. – Полтава, 1912. – С. 164–165; *Стеллецький Г.* Українська збірка П. Потоцького // Червоний шлях. – 1927. – № 3 (48). – С. 180; *Павленко М.* Музей України: Збірка П. Потоцького // Всесвіт. – Харків, 1928. – № 35; Київ : провідник / за ред. Ф. Ернста. – Київ, 1930. – С. 533–534; Музей Украины (Собрание П. П. Потоцкого) / [С. Белоконь] // Киев : энцикл. справочник / под ред. А. В. Кудрицкого. – Киев, 1985. – С. 403–404; *Климова К.* Бібліотека Павла Потоцького // Бібліотечний вісник. – 1994. – № 5/6. – С. 21; Музей Украины (Собрание П. П. Потоцкого). Ч. 1 : Указатель архив. материалов и библиографии / сост. Е. Климова – Киев, 1995; Потоцький П. П. / К. Климова // Українські архівісти : біобібліогр. довідник. – Київ, 1999. – Вип. 1. – С. 274–276; *Рукавіцина Є. В.* До історії питання книжкових зібрань України (за матеріалами анкетування, проведеного Ю. Меженком у 20–30-х рр. XX ст.) // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 190; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; *Білокінь С. І.* «Музей України. Збірка П. Потоцького»: доба, середовище, загибель. – Київ, 2002. – 250 с.; *Білокінь С. І.* «Музей України. Збірка П. Потоцького»: дослідження, матеріали. – Київ, 2006. – 476 с.; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 35, 51, 78; *Романова Н. И.* Книжное собрание П. П. Потоцкого в контексте исторических реалий // Книга и мировая цивилизация : мат-лы 11 междунар. науч. конф. по проблемам книговедения (Москва, 20–21 апр. 2004) : в 4-х т. / РАН, Рос. кн. палата, МГУ Печати. – Москва, 2004. – Т. 2. – С. 331–335; *Бондар Н. П.* Маргіналії примірника київського видання Псалтиря 1728 р. з фондів НБУВ як джерело дослідження родоводу Павла Потоцького // Могилянські читання 2010. – Київ, 2011. – С. 15–22; Потоцький Павло Платонович / С. І. Білокінь // ЕІУ. – Київ, 2011. – Т. 8. – С. 454–455; *Глоба Н. В.* Книжка з колекції Павла Платоновича Потоцького [у фондах Музею книги і друкарства України] [Електронний ресурс] // Українська писемність та мова в манускриптах і друкарстві : матеріали 1-ї та 2-ї наук.-практ. конф., 10–11 листоп. 2010 р., 9 листоп. 2011 р. : до Дня укр. писемності та мови / Голов. упр. культури Київ. міськ. держ. адмін., Музей книги і друкарства України ; ред.-упор. Д. О. Палій. – Київ, 2012. – С. 248–250. – Режим доступу : http://vuam.org.ua/uk/704:Книжка_з_колекції_Павла_Платоновича_Потоцького.

Потоцький Станіслав Щенсний (Potocki Stanisław Szczęsny; 1752–1805) – руський воєвода (1782–1788), голова Торговицької конфедерації (1792), один із найбагатших людей тогочасної Речі Посполитої, засновник тульчинської гілки гетьманської лінії роду Потоцьких герба Срібна Пилява (Srebrna Pilawa), фундатор Тульчинської бібліотеки.

Бібліотека розташовувалася у палаці, який у 1770-х–1780-х рр. С. Щ. Потоцький збудував у Тульчині, містечку Брацлавського повіту Брацлавського воєводства (нині м. Тульчин, райцентр Вінницької обл., Україна). У її формуванні активну участь брали друга та третя дружини власника Тульчина – Юзефа Амалія Потоцька з Мнішеків (1752–1790) і Софія Потоцька (?–1822). На початку XIX ст. книгозбірня налічувала бл. 10 тис. томів видань XV – початку XIX ст. Після смерті С. Щ. Потоцького і розподілу спадщини між нащадками Тульчин разом із палацом дістався Мечиславу Потоцькому (1800–1876), другому синові від третього шлюбу, який виїхав до Франції

у 1860 р., забравши, крім іншого, частину книжок і архіву з Тульчина. Інші діти С. Щ. Потоцького також отримали у спадок частки з тульчинської книгозбірні, таким чином значні частини книгозбору потрапили до Немирова (нині місто Немирів, райцентр Вінницької обл., Україна), Печери (нині село Печера Тульчинського р-ну Вінницької обл., Україна) тощо. Бібліотека у Тульчинському палаці залишилася без належного нагляду і була частково розграбована. У 1869 р. Мечислав Потоцький продав Тульчинський маєток своїй племінниці, дочці молодшого брата Болеслава (1805–1893) Марії (1839–1882), яка була одружена з графом Григорієм Сергійовичем Строгановим (1829–1910) і мешкала з родиною у Немирові. Остатки тульчинської книгозбірні та архіву «переїхали» до Немирівського палацу. Немирівський маєток успадкувала єдина донька Марії та Григорія Строганових Марія Щербатова (1857–1920). Після трагічної загибелі родини Щербатових у січні 1920 р., у 1921 р. тульчинські книжки у складі бібліотеки кн. Щербатових надійшли до Вінницької філії ВБУ, а у 1923 р. були перевезені до Києва. Нині книжки Тульчинської бібліотеки зберігаються у бібліотеках та музеях України, Польщі, Білорусі, Росії та Франції.

Фонд Тульчинської бібліотеки формувався під впливом доби Просвітництва і мав універсальний характер. Містив видання з основних галузей наукових знань: історії, філософії, юриспруденції, географії, математики, фізики, хімії, архітектури, медицини, мав граматики європейських і східних мов, різножанрові твори художньої літератури. У фонді домінували твори античної та класичної західноєвропейської літератури, видання із садово-паркової архітектури та військової справи.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 10 х 26 мм, текст «Biblioteka Tulczynska» [Тульчинська бібліотека].

Biblioteka
Tulczynska

Книга: Retablissement des Manufacture et du commerce d'Espagne. – Amsterdam, 1753. (P 6033). – Також автографи «J. Potocka» (Юзефа Амалія Потоцька) і «Sophie Potocka» (Софія Потоцька).

***Джерела*:** Tulczyn // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 85–86; Tulczyn // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1889. – T. 12. – S. 611–613; *Maleszewski W.* Ze skarbczyka Adama Mieleszki // Tygodnik ilustrowany. – Warszawa, 1907. – № 34. – S. 751; Potocki Stanisław Szczęsny; Józefa Amelia z Mniszchów; Stanisław Septym; Jarosław; Mikołaj / H. Wolszczanowa // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 709–710; Potocki Stanisław Szczęsny / E. Rostworowski // Polski słownik biograficzny. – Wrocław; Kraków; Warszawa, 1984–1985. – T. 28. – S. 183–202; Niemirów i Kowalówka // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 229; Peczara // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 264–267; Tulczyn // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 428–485; *Ціборовська-Римарович І. О.* Родові бібліотеки Правобережної України XVIII століття (Вишневецьких – Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан. – Київ, 2006. – С. 95–136, 169–197; *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 88–89; *Ціборовська-Римарович І. О.* Стародруки Тульчинської бібліотеки магнатів Потоцьких у фондах Вінницької державної обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва: шлях надходження та історико-книгознавча характеристика // Наукові праці НБУВ. – Київ, 2007. – Вип. 19. – С. 242–268; *Чубіна Т. Д.* Тульчинський палац Потоцьких як осередок культурно-мистецького життя // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили] : наук.-метод. журнал. – Миколаїв, 2010. – Вип. 127. Т. 140. Історія. – С. 149–157; Потоцький (Potocki) Станіслав-Фелікс, Станіслав-Щенсни / П. Г. Усенко // ЕІУ. – Київ, 2011. – Т. 8. – С. 456–457; Potoccy herbu Pilawa [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Potoccy_herbu_Pilawa; Станіслав Щенсний Потоцький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/

wiki/Станіслав_Щенсний_Потоцький; Книжкові скарби Потоцьких / Дєдов К. С. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tulchin.ucoz.ua/index/0-16; Тульчин [Електронний ресурс] // Замки та храми України. – Режим доступу : http://castles.com.ua/tulczyn.html; Тульчин. Дворец [Електронний ресурс] // Путешествия историей. Блог Сергея Котелко. – Режим доступу : http://www.sergekot.com/tul-chin-dvorets/.

Потоцький ?

Шрифтовий екслібрис, конгревний штемпель, круглий, текст у лінійній рамці, діаметр 11 мм, текст «ПОТОЦКІЙ».

Книга: *Ferrario J.* Storia ed analisi degli antichi romanzi di cavalleria e dei poemi romanzeschi d'Italia. – Milano, 1828–1829. – T. 2–3. (P 904 – P 905). – Також екслібрис Д. П. Татищева.

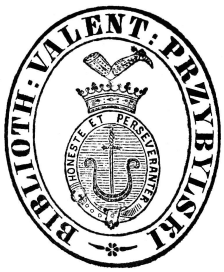
Протопопов Всеволод

ВСЕВОЛОДЪ ПРОТОПОПОВЪ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 5 х 32 мм, текст «ВСЕВОЛОДЪ ПРОТОПОПОВЪ.».

Книга: *Маркевич Н.* История Малороссии. – Москва, 1842. – Т. 1. (P 1626).

Пшибильський Валентин (Przybylski Walentyn)

Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 35 х 31 мм, із зображенням герба Новина (Nowina), текст девізу «HONESTE ET PERSEVERANTER» [Чесність і постійність], текст екслібриса «BIBLIOTH: VALENT: PRZYBYLSKI» [Бібліотека Валентина Пшибильського].

Книга: *Tardieu A. F.* Atlas du Voyage d'Egypte et de Nubie par Frédéric-Louis Norden / grave par Tardieu l'ainé. – A Paris, [1799–1800]. (P 7221).

***Джерело*:** Nowina (herb szlachecki) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Nowina_(herb_szlachecki).

Радзієвський

Радзіевскій

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 5 х 30 мм, текст «*Радзіевскій*».

Книга: *Якубенко А. Ф.* Возможно ли достижение постоянного всеобщего мира? – Женева, 1905. (P 5476).

Райгерсфельд Франц Генріх Йозеф (Raigersfeld Franz Heinrich Josef; 1697–1760), барон – аристократ з м. Любляни (нині столиця Словенії), член ради герцогства Крайна. Одружений з Марією Анною з родини баронів Ербергів (Maria Anna von Erberg; див. Ерберг). Після смерті Ф. Г. Й. Райгерсфельда його спадщину було розділено між його чотирма синами, від яких частина майна перейшла у власність їхніх родичів баронів Ербергів.

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 147 х 116 мм, із зображенням герба баронів Райгерсфельдів, текст девізу «*Non est mortale quod opto*» [Безсмертний, бо вільний], текст екслібриса «*Fran.s Henr.s Joseph.s S. R. J. lib. Baro de Raigersfeld*

S. C.æ Rq. Mtis Cam.æ Aul.æ Jnf.s Austriæ nec non Sup.mi Gubernii politici Duc.s Carnioliæ Consiliarius Actualis.». Підпис автора екслібриса «*F. L. Schmitner sc. Viennæ*.» (Schmitner Franz Leopold; 1703–1761). XVIII ст.

Книга: [*Aa P. van der*]. Atlas nouveau et curieux des plus cèlébres itinéraires, ou Recueil de nouvelles cartes géographiques des voiages modernes de long-cours… depuis l'an 1246. jusqu'à l'an 1696… : in 2 t. – A Leide, [non ante 1696]. – T. 1–2. (Р 2095). – Також штемпель «Erberg».

***Джерела*:** *Knesche E. H.* Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon. – Leipzig, 1867. – B. 7. – S. 326; Almanach and painting in the second half of the 17th century in Carniola / edited by B. Murovec, M. Klemenčič, M. Breščak. – Ljubljana, 2006. – P. 165; Raigersfeld, Franz Heinrich Josef, svobodný pán [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://opac.nm.cz:8080/authorities/35566;jsessionid=445B3739FE8599895F44B7FA68DFCE17; [Екслібрис Ф. Г. Й. Райгерсфельда] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://aleph.sbg.ac.at/F?func=find-c&local_base=UBS01&CCL_TERM=EXB=raigersfeld*.

Рамм Г.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 5 х 28 мм, текст «Г. Раммъ».

Книга: *Маркс К.* Капитал. Критика политической экономии. – СПб., 1899. – Т. 1. Кн. 1. (Р 2283[2]). – На корінці ініціали «Г. Р.»

Рахмилович [Є.] Г. – службовець, редактор петербурзької ліберальної суспільно-політичної та літературної газети «Свобода и жизнь». Автор «Краткого курса статистики» (Одесса, 1913).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 5 х 43 мм, текст «Е. Г. РАХМИЛОВИЧЪ».

Книга: *Плеханов Г. В.* Русский рабочий в революционном движении : по личным воспоминаниям. – СПб., [б. г.]. (Р 4726).

***Джерело*:** К. И. Чуковский. Переписка с В. Я. Брюсовым [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.chukfamily.ru/Kornei/Prosa/Bryusov.htm.

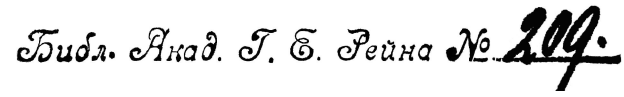
Рейн Георгій Єрмолайович (1854–1942) – лікар, лейб-хірург, державний діяч.

Закінчив медико-хірургічну академію з золотою медаллю (1874). Доктор медичних наук (1876). Під час російсько-турецької війни 1877–1878 рр. працював хірургом на фронті. Професор Київського університету св. Володимира (з 1883), директор акушерсько-гінекологічної клініки. У 1896 р. опублікував звіт про 500 проведених ним операцій. Член

товариства Російських лікарів, товариства Київських лікарів та різних іноземних товариств. Професор Петербурзької Військової медичної академії (1900), почесний лейб-хірург Імператорського Двору (1908), голова Медичної ради (1908–1917). Автор проекту медичної допомоги в Росії (1912). Член Держради (1915). З 1916 р. – головноуправляючий на правах державного міністра з охорони здоров'я. У березні 1917 р. переїхав до Києва, але був запрошений в ЧК у Петроград. У 1918 р. емігрував до Німеччини, повернувся, воював у складі Добровольчої армії. У 1919 р. емігрував остаточно. Автор багатьох наукових праць із акушерства та гінекології, зокрема «Оперативное акушерство» (1926), книги спогадів «Из пережитого, 1907–1918» (т. 1–2, Берлін, б. р.).

У 1914 р. Г. Є. Рейн подарував бібліотеці Київського університету св. Володимира свою збірку з 2211 томів журналів і книг переважно з гінекології. У 1927 р. у складі бібліотеки університету (на той час КІНО) збірка надійшла до ВБУ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 5 х 80 мм, текст «*Библ. Акад. Г. Е. Рейна № __*».

Книга: *Witkowski G. J.* Histoire des accouchements chez tous peuples : ouvrage contenant 1584 fig intercalées dans le texte. – Paris, [1887]. (Р 7140) – Також кн. знак Г. Т. Корчак-Новицького.

***Джерела*:** Рейн, Георгий Ермолаевич // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета св. Владимира (1834–1884) / сост. В. С. Иконников. – Киев, 1884. – С. 559–560; Рейн (Георгий Ермолаевич) Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1899. – Т. 52 (XXVIa). – С. 506; Рейн Г. Е. // Всемирный биографический энциклопедический словарь / ред. кол.: В. И. Бородулин и др. – Москва, 1998. – С. 636; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 122, 178; Рейн, Георгий Ермолаевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Рейн,_Георгий_Ермолаевич; Рейн Георгий Ермолаевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.hrono.ru/biograf/bio_r/reyn_ge.php.

Ренненкампф М. [Н.]

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 33 х 56 мм, текст «Изъ книгъ М. Н. РЕННЕНКАМПФЪ. пр. ___ № ___». Штамп із датою «29 янв. 1906» проставлено окремо.

Книга: *Каутский К.* К критике теории и практики марксизма / пер. с нем. по фр. изд.; пред. автора. – Одесса, 1905. (Р 3937). – На корінці ініціали «М. Р.»; також штемпелі «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Всеукраїнська Академія наук. ІІ відділ Академії».

Родзянко Михайло Володимирович (1859–1924) – російський політичний і громадський діяч, мемуарист. Предводитель дворянства Новомосковського повіту Катеринославської губернії (1886–1896), голова катеринославської губернської земської управи (1900–1906), голова 3 та 4 Держдуми (1911–1917), голова Тимчасового комітету Держдуми (1917), лідер партії октябристів. Підтримав виступ генерала Л. Г. Корнілова (1870–1918). Після жовтня 1917 р. – учасник білого руху на Дону, з 1920 р. – в еміграції в Югославії.

М. В. Родзянко був власником садиби Топорок у Крестецькому повіті Новгородської губернії (нині селище Топорок Окулівського р-ну Новгородської обл., РФ), яка перейшла йому від матері, кавалерної дами Катерини Володимирівни, у дівоцтві Квашніної-Самаріної (1793–1877). У побудованому в 1827 р. одноповерховому дерев'яному будинку садиби з 1850 р. збиралася бібліотека, яка нараховувала 3500 назв у 8 тис. томах.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 23 х 51 мм, з декоративними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА М. В. РОДЗЯНКО. УС: ТОПОРОКЪ.».

Книги:

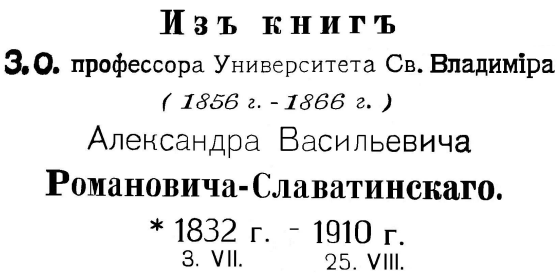
1. Madam Napoléon. – London, 1871. (Р 5663).
2. *Schédo-Ferroti D. K.* Lettre a monsieur Herzen. – Berlin, 1861. (Р 918).
3. *Scherer J.-B.* Annales de la Petite-Russie, au Histoire des cosaques-saporogues et des cosaques de l'Ukraine… – A Paris, 1788. – T. 2. (Р 7313). – Також екслібрис М. О. Толстого, штемпель «Государственный книжный фонд. 4212».

***Джерела*:** *Аничков И. В.* Обзор помещичьих усадеб Новгородской губернии. – Новгород, 1916. – С. 61; Родзянко, Михаил Владимирович // БСЭ. – Москва, 1955. – Т. 36. – С. 598; Родзянко, Михаил Владимирович // Всемирный биографический энциклопедический словарь / ред. кол.: В. И. Бородулин и др. – Москва, 1998. – С. 646; *Мороз В.* Свой среди чужих, чужой – среди своих // Экспедиция, XXI. – 2007. – № 3 (65); Родзянки / В. В. Томазов // ЕІУ. – Київ, 2012. – Т. 9. – С. 253.

Романович-Славатинський Олександр Васильович (1832–1910) – юрист, історик права.

Навчався у Ніжинській гімназії. Закінчив юридичний факультет Київського університету св. Володимира (1855). Викладав у 1-й Київській гімназії (1857–1859), Київському університеті св. Володимира (з 1859). Стажувався в Берліні, Лондоні, Парижі, Женеві (1860–1862). Суддя університетського суду (1874–1879). Член Київського юридичного товариства, Історичного товариства Нестора-Літописця. Автор праць «Дворянство в России от начала XVIII в. до отмены крепостного права» (1870), «Государственная деятельность графа М. М. Сперанского» (Университетские известия, Киев, 1873, № 2), «Жизнь и деятельность Н. Д. Иванишева, ректора университета св. Владимира и вице-председателя Киевской археографической комиссии» (1876), «Система русского государственного права в его историко-догматическом развитии сравнительно с государственным правом Западной Европы» (1886) та ін.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 35 х 75 мм, текст «Изъ книгъ З. О. профессора Университета Св. Владиміра *(1856 г. – 1866 г.)* Александра Васильевича Романовича-Славатинскаго. * 1832 г. / 3.VII. – 1910 г. / 25. VIII.». Екслібрис виготовлений після смерті О. В. Романовича-Славатинського.

Книга: Заметки к записке третьей о преобразовании Государственного Совета и Прибавление, июль 1881. – [СПб., 1881]. (Р 299).

***Джерела*:** Романович-Славатинский, Александр Васильевич // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета св. Владимира (1834–1884) / сост. В. С. Иконников. – Киев, 1884. – С. 570–580; *Романович-Славатинский А. В.* Моя жизнь и академическая деятельность, 1832–1884 : воспоминания и заметки // ВЕ. – 1903. – № 1–5; Романович-Славатинський Олександр Васильович / О. В. Ясь // ЕІУ. – Київ, 2012. – Т. 9. – С. 283–284; Романович-Славатинский, Александр Васильевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Романович-Славатинский,_Александр_Васильевич.

Романовський Сергій Михайлович – інженер. Начальник 1-ї сухопутної дистанції київського відділення Київського округу Сухопутних сполучень (1886, 1888). Проживав у Києві.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 18 х 30 мм, текст «СЕРГѢЙ МИХАЙЛОВИЧЪ РОМАНОВСКІЙ инженеръ».

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 20 х 50 мм, текст «ИЗЪ КНИГЪ С. М. РОМАНОВСКАГО № __».

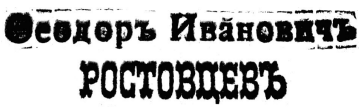

Книга: *Ланская*[*-Яковлева*] *Н.* Лавры и терния : роман из времен русско-турецкой войны : в 2-х ч. – СПб., 1884. (Р 6665). – Також штемпелі «Библіотека Кіевской Конторы Государственнаго Банка.», «Продается съ уступкой въ Книжныхъ Магазинахъ Ф. Іогансона въ Кіевѣ на Прорезной и на Подолѣ по Александровской».

***Джерела*:** Адрес-календарь лиц и справочная книга Киевской губернии на 1888 год. – Киев, 1888. – С. 34; [Романовский Сергей Михайлович] [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://forum.vgd.ru/1218/17350/130.htm?a=stdforum_view&o=.

Ростовцев Федір Іванович (1878–1933) – генерал-майор, військовий історик.

Закінчив Михайлівське артилерійське училище (1898), Миколаївську академію генерального штабу (1904). Учасник російсько-японської війни 1904–1905 рр., Першої світової війни. Учасник білого руху. Емігрував до Франції. Член навчального комітету Вищих військово-наукових курсів у Парижі, член правління Союзу російських офіцерів-учасників війни. Викладав історію в навчальних закладах Парижа. В 1930–1933 рр. проводив безкоштовні четвергові заняття з російської історії та географії. Друкувався в журналі «Часовой», тижневику «Борьба за Россию» (1920-ті рр.).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 48 мм, текст «Ѳеодоръ Ивановичъ РОСТОВЦЕВЪ».

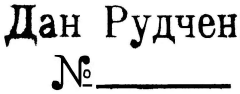
Книги:

1. *Герцен А. И.* Сочинения. – Genève; Bale; Lyon, 1878. – Т. 1–10. (Р 3553, Р 3555 – Р 3559, Р 3561 – Р 3562). – На прим. Р 3553, Р 2361 – наліпка «Переплётная Южно-Русского Акц. Общества Печатного Дела. Одесса. Пушкинская. д. № 18».

2. *Герцен А. И.* Сборник посмертных статей Александра Ивановича Герцена. – 2-е изд. – Genève; Bale; Lyon, 1874. (Р 3587).

***Джерело*:** Ростовцев Федор Иванович // Русская армия в Великой войне : Картотека проекта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.grwar.ru/persons/persons.html?id=1033&PHPSESSID=1444a73b4ddc4288666f659fc1961c71.

Рудченко Дан

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 38 мм, текст «Дан Рудченко № __».

Книги:

1. *Шевченко Т. Г.* Кобзарь. – СПб., 1884. (Р 892). – Також штемпелі «Николай Петровичъ Пасторскій», «Московскій Книжный Магазинъ въ Кіевѣ.», «Продается въ Московскомъ центральном книжномъ магазинѣ въ Киевѣ. Продажа книгъ съ уступкой.», «Книжный магазинъ Комиссіонера В. С. С[авчука …]», «Футлярная фабрика С. К. Тоболиной Кіевъ».

2. *Шевченко Т. Г.* Чигиринский кобзарь, на малороссийском наречии. – 3-е изд. – СПб., 1867. (Р 885). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України в Київі».

Савельєв [А.]

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 18 х 27 мм, текст «АРХИВЪ А. САВЄЛЬСВА (!) № __».

Книга: Из современной жизни : Тихорецкий погром : от розги к желтому билету. – Женева, 1902. (Р 3863). – Також штемпелі «Библиотека Института Ленина при Ц.К.В.К.П.(б)», «Всеукраїнська Асоціяція Марксо-Ленінських інститутів. Бібліотека № __», «Кабінет Революційної преси».

Савчук М. К.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, червоного кольору, розміри 10 х 42 мм, текст «М. К. САВЧУКЪ Старая-Поляна 24, кв. 1».

Книга: *Дикштейн С.* Кто чем живет. – Киев, [б. г.]. (Р 5821).

Святополк-Четвертинський Вітольд (Światopełk-Czetwertyński Witold; 1850–1909), князь – промисловець, винахідник, представник гілки роду князів Четвертинських на Старій Четвертні. Одружився в 1882 р. з **Марією** (Maria z hrabiów Potockich; 1847–1907), дочкою та єдиною спадкоємицею учасника польського повстання 1830 р. Володимира Потоцького з Підгаєць (1810–1880), правнучкою руського воєводи, маршалка Торговицької конфедерації Станіслава Щенсного Потоцького (1751–1805). З посагом дружини князь Четвертинський отримав у власність містечко Дашів у Липовецькому повіті Київської губернії (нині смт Дашів Ільнецького р-ну Вінницької обл., Україна). У 1908 р. маєток успадкувала донька сина Марії від першого шлюбу графа Вацлава Бейдо-Жевуського княгиня Зофія Подгорська (бл. 1870–1974), яка стала останньою власницею Дашева.

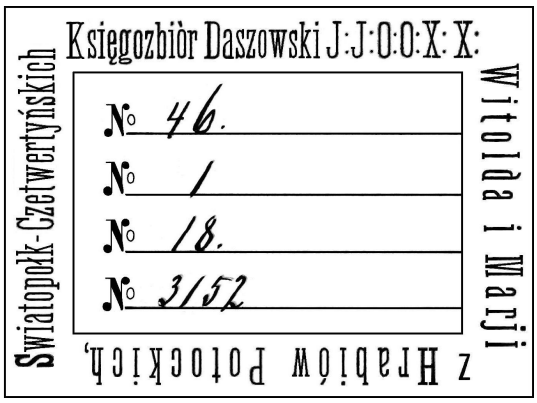
У дашівському палаці зберігалися родинний архів і бібліотека, що складалася з близько 3 тис. томів головним чином польською та французькою мовами, зі значною кількістю стародруків. Також тут збиралася колекція творів живопису, зокрема мініатюри та портрети Потоцьких, Жевуських і князів Сангушків, порцеляна різних європейських виробників тощо. Під час революції 1917 р. палац було зруйновано, бібліотеку та твори мистецтва розграбовано чи знищено.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, червоного кольору, розміри 10 х 28 мм, текст «Xiąże Witold Swiatopołk-Czetwertyński» [Князь Вітольд Святополк-Четвертинський].

Книга: Xénophon. La cyropaedie ou l’Histoire de Cyrus, et l’éloge d’Agésilaus / traduits du grec, par m. Charpentier : [en 2 vol.]. – A Avignon, 1811. – T. 2. (Р 7227/2). – Також екслібрис В. і М. Святополк-Четвертинських.

2) Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, текст і рамка фіолетового чи синього кольору, розміри 53 х 72 мм, текст «Księgozbiór Daszowski J:J:O:O:X:X: Witolda i Marji z Hrabiów Potockich, Swiatopołk-Czetwertyńskich № __ № __ № __

№ __» [Дашівська книгозбірня ясновельможних Вітольда та Марії з графів Потоцьких, князів Святополк-Четвертинських].

Книги:

1. Xénophon. La cyropaedie ou l'Histoire de Cyrus, et l'éloge d'Agésilaus / traduits du grec, par m. Charpentier : [en 2 vol.]. – A Avignon, 1811. – T. 2. (P 7227/2). – Наліпка пошкоджена; також екслібрис В. Святополк-Четвертинського.

2. [*Grimod de la Reynière A.-B.-L.*] Almanach des gourmands : [en 8 vol.]. – A Paris, 1804. (P 7312).

***Джерела*:** Daszów // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1880. – T. 1. – S. 908–910; Князья Святополк-Четвертинские // Список титулованным родам и лицам Российской империи / изд. Департамента Герольдии Правительствующего Сената. – СПб., 1892. – С. 78; Святополк-Четвертинские // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1900. – Т. 57 (XXIX). – С. 274; Daszów // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 79–86; Witold ks. Światopełk-Czetwertyński na Starej Czetwertni h. Pogoń Ruska [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/4.1.343; Maria Potocka z Podhajec h. Pilawa (Srebrna) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/4.1.344; Дашев [Електронний ресурс] // Путешествия историей. Блог Сергея Котелко. – Режим доступу : http://sergekot.com/dashev/.

Силіна Марія Олександрівна

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 32 мм, текст «Марія Александровна СИЛИНА.».

Книга: *Poisson P.* Alcibiade : comédie en 3 actes. – Paris, 1731. (P 1963). – Також екслібрис О. М. Волкова, автограф «В. Силин 1915.».

Синайський Василь Іванович (Sinayski Basile; Sinaiskis Vasilijs; 1876–1949) – юрист, історик, поет, філософ, художник. Брат П. І. Синайського (див. Синайський Павло Іванович).

Народився у родині священика с. Лаврово Тамбовської губернії (нині с. Лаврово Мордовського р-ну Тамбовської обл., РФ). Закінчив Тамбовську духовну семінарію (1897), юридичний факультет Юр'євського (нині Тартуський) університету (1904). Приват-доцент Юр'євського університету (1907), професор римського права (1908–1910), професор гражданського права у Києві (1911–1922). У 1913 р. захистив докторську дисертацію «Очерки из истории землевладения и права в Древнем Риме». За особливі заслуги перед російською наукою отримав особисте дворянство. У 1917 р. заснував у Києві Юридичний інститут, перетворений пізніше на Соціологічний інститут, був директором цього інституту протягом 1917–1922 рр. У 1922–1944 рр. – професор Латвійського університету. У 1928 р. заснував

журнал «Jurists». Друкував статті у латвійських енциклопедичних і юридичних виданнях, у газетах «Сегодня», «Слово», «Tieslietu Ministrijas Vēstniesis», «Daugava». Член багатьох міжнародних товариств, голова товариства поціновувачів мистецтва та старовини «Акрополь». Вчився малюванню в академіка С. Виноградова та іконопису в майстра іконопису старовіра П. М. Софронова. У 1944 р. виїхав з Латвії. Останні роки життя провів у Бельгії. Помер у Брюсселі. Автор праць «Русское гражданское право. Общая часть. Вещное право. Обязательственное, семейное и наследственное право» (1914, 2002), «Chronoloque et historiographie de Rome» (1925), «Ромул и Иисус Христос» (1926), «Псково-Печерский монастырь» (у співавторстві з С. Виноградовим; 1929), «Abhandlungen zur Theorie und Geschichte des Zivilrechts» (1930), «Жизнь и человек» (1938), «Культура и право» (1939) та ін.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 20 х 35 мм, текст «Basile SINAYSKI – Professeur à l'Université d'URIEFF (Russia) *62 – Rue du Conseil* BRUXELLES» [Василь Синайський – професор Юр'євського університету (Росія) 62 – вулиця du Conseil Брюссель].

Книга: Законодательные акты Франции: Декларация прав человека и гражданина. Конституция 1791, 1793, 1848, 1875 годов / пер. и пред. Р. Лемберк. – СПб., 1905. (Р 3832). – Також штемпель «Павелъ Ивановичъ Синайскій».

Джерела: Русские писатели эмиграции : биографические сведения и библиография их книг по богословию, религиозной философии, церковной истории и православной культуре, 1921–1972 / сост. Н. М. Зернов. – Бостон, 1973; Биография профессора, доктора права Василия Ивановича Синайского. Библиография основных научных трудов // Записки Русской академической группы в США. – Нью-Йорк, 1980. – Т. 13. – С. 196–204; *Синайская Н. В.* Круг жизни профессора Василия Ивановича Синайского. – Рига, 1998; Синайський Василь Іванович / Т. В. Міцан // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 489–490; Выдающиеся русские латвийцы. – Рига, 2008. – С. 74–75; Синайский Василий Иванович. – ДАКО. – Ф. 1519, 3 од. зб., 1913–1914; Синайский Василий Иванович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zarubezhje.narod.ru/rs/s_018.htm; Синайский, Василий Иванович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Синайский,_Василий_Иванович; Василий Синайский [Електронний ресурс] // *Пухляк О. Н.* 100 русских портретов в истории Латвии. – Рига, 2008. – Режим доступу : http://www.amber-bridge.org/article?id=37#sinaisky; *Ковальчук С.* Василий Иванович Синайский [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.russkije.lv/ru/journalism/read/kovalchuk-sinaysky/; *Ковальчук С.* 22 года из жизни ученого: цивилист Василий Синайский в Латвии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.russkije.lv/ru/lib/read/sinajskij-civilist.html.

Синайський Павло Іванович (1879–?) – викладач природознавства та географії Валкського реального училища (у Ліфляндській губ., нині в Латвійській Республіці; 1911). Брат В. І. Синайського (див. Синайський Василь Іванович).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 27 мм, з декоративним елементом, текст «Павелъ Ивановичъ Синайскій.».

Книга: Законодательные акты Франции: Декларация прав человека и гражданина. Конституция 1791, 1793, 1848, 1875 годов / пер. и пред. Р. Лемберк. – СПб., 1905. (Р 3832). – Також штемпель «Basile Sinayski Professeur à l'Université d'Urieff (Russia) *62 – Rue du Conseil* Bruxelles».

***Джерело*:** Персоны / Синайский Павел Иванович [Електронний ресурс] // Российский государственный исторический архив. – Режим доступу : http://www.fgurgia.ru/showObject.do?object=159983069.

Синягін Микола Кузьмович (1874–1912) – санкт-петербурзький купець, бібліофіл, бібліограф, колекціонер.

Член гуртка любителів російських витончених видань. Займався описом ілюстрованих російських книг, склав два випуски «Материалов для библиографии русских иллюстрированных изданий» (1909–1910, вип. 2, 4). Профінансував будівництво лікарні Клініки шкіряних і венеричних хвороб ім. В. К. Синягіна та О. К. Чекальової при Імператорському інституті експериментальної медицини – в пам'ять брата та сестри (1906). Помер у лікарні для душевнохворих.

Почав збирати книги та естампи в 1900 р. Його бібліотека нараховувала близько 20 тис. томів різноманітних за змістом книг, серед яких – іноземні видання, відділ «Россика», книги з історії Франко-російської війни 1812 р., мемуари, бібліографічні покажчики та каталоги бібліотек, дитяча література XVIII – початку XIX ст., альманахи першої чверті XIX ст., ілюстровані видання XVIII–XIX ст., брошури, гравюри, літографії, малюнки із зображенням російських міст, монастирів і церков, побутових сцен. У 1917 р. збірку М. К. Синягіна придбав бібліофіл П. В. Губар (1885–1976), частину подарував музею Санкт-Петербурга. У 1920-х рр. книги з бібліотеки М. К. Синягіна продавалися у магазині «Антикваріат», власником якого був П. В. Губар, пізніше Ф. Г. Шилов (1879–1962).

Більшість бібліофілів вважають екслібрис М. К. Синягіна одним з найяскравіших прикладів несмаку. Зображенням і формою (має зубчаті краї) він більше нагадує поштову марку, ніж екслібрис.

Сюжетний літографований екслібрис, наліпка із зубчатими краями, прямокутна, без рамки, зображення двокольорове (синього та червоного кольору), розміри 57 х 80 мм, із зображенням квітів, текст «Библіотека Н. К. Синягина. ___ № __». Близько 1900 р.

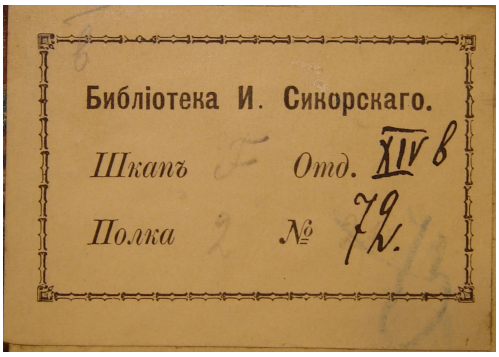
Книга: Статут ордена св. Анни. – СПб., 1829. (Р 5612). – Екслібрис пошкоджений (зображення взято з сайту бібліотеки Петрозаводського державного університету); також наліпка «Переплетная А. Шнель Морская 28, СПБ.».

***Джерела*:** *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1910. – Вып. 2. – С. 85; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 44; *Шилов Ф. Г.* Записки старого книжника. – Москва, 1965; *Ласунский О.* Судьба экслибриса // Альманах библиофила. – 1977. – Вып. 4; *Кашутина Е. С.* Экслибрис в собрании Научной библиотеки Московского государственного университета : альбом-каталог / Е. С. Кашутина, Н. Г. Сапрыкина. – Москва, 1985. – С. 94; Синягин Николай Кузьмич // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова. – Москва, 2001. – С. 69–70; *Власова О. В.* Владельческие знаки на гравюрах и литографиях: на материале отдела гравюры Государственного Русского музея / О. В. Власова, Е. Л. Балашова – СПб., 2003. – С. 84–85; Книжные знаки в фонде Смоленской областной универсальной библиотеки : иллюстрир. каталог / сост. Н. В. Донская, О. М. Михайлик; ред. В. И. Карпеченкова. – Смоленск, 2006. – 296 с.; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918. – Москва, 2010. – С. 754, № 14394а; Экслибрис Николая Козьмича Синягина (1874–1912) [Електронний ресурс] // [Каталог екслібрисів і суперекслібрисів Наукової бібліотеки Петрозаводського державного університету]. – Режим доступу : http://library.petrsu.ru/collections/red/exlib_shrift(r).htm#20; Синягин Н. К. [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://library.karelia.ru/cgi-bin/monuments/exlibris_view.cgi?id=1518&folder=270; [Різні матеріали про М. К. Синягіна] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://genosin.narod.ru/blago.htm.

Сікорський Іван Олексійович (1842–1919) – психіатр, психолог, педагог. Батько авіаконструктора Ігоря Івановича Сікорського (1889–1972).

Закінчив медичний факультет Київського університету св. Володимира (1869). З 1873 р. працював у клініці І. М. Балінського (1824–1902) в Петербурзі. З 1885 р. – завідувач кафеди психіатрії та нервових хвороб Київського університету св. Володимира. Засновник і редактор журналу «Вопросы нервно-психологической медицины» (1896–1905), засновник і голова низки наукових товариств. Ініціатор заснування в Києві Лікарсько-педагогічного інституту для розумово-відсталих і нервових дітей. Автор багатьох наукових праць із психіатрії, психології, неврології.

Бібліотека І. О. Сікорського нараховувала понад 10 тис. томів. Її основу складали твори з психіатрії, нервових хвороб, видання з медицини в цілому, а також психології, педагогіки, філософії, статистики російською, латинською, французькою, німецькою та англійською мовами. Переважали видання XIX – початку XX ст. У 1895 р. І. О. Сікорський склав за власною схемою класифікації та видав каталог своєї бібліотеки, що містив 3754 назви (4541 том). Пізніше він доповнив від руки цей каталог описами книг, які придбав до 1918 р. Примірник каталогу з власноручними доповненнями І. О. Сікорського зберігся, він включає близько 6700 назв. Бібліотеку І. О. Сікорського за його заповітом було передано Київському університету св. Володимира (див. Київський Імператорський університет св. Володимира); надійшла до ВБУ у складі бібліотеки КІНО у 1927 р. Основна частина бібліотеки – понад 1800 одиниць – зберігається в НБУВ цілісною колекцією. Екслібрис І. О. Сікорського відомий у кількох варіантах.

Шрифтовий друкований (?) екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у фігурній рамці, розміри 45 х 65 мм, текст «Библіотека И. Сикорскаго. Шкапъ __ Полка __ Отд. __ № __».

Книга: История о последнем разорении святаго града Иерусалима и о взятии Константинополя, столичнаго града греческой монархии, из разных авторов собранная, против перваго издания. – 9-е изд. – Москва, 1844. (Р 54).
– Також автограф Олексія Сікорського – батька І. О. Сікорського.

***Джерела*:** Систематический каталог частной библиотеки, принадлежащей профессору Университета св. Владимира Ивану Алексеевичу Сикорскому. – Киев, 1895. – 424 с.; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 43; Сикорский Иван Алексеевич / С. И. Белоконь, А. Т. Губко // УСЭ. – Киев, 1984. – Т. 10. – С. 54; *Колесник Е. А.* Библиотека И. А. Сикорского // *Колесник Е. А.* Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР. – Киев, 1988. – С. 63–65; [Про книжкову колекцію І. О. Сікорського] // *Бровкін А.* Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформація / А. Бровкін, І. Шовкопляс. – Київ, 1993. – С. 19–20; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – К., 2000; Провідники духовності в Україні / ред. І. Ф. Курас. – Київ, 2003. – С. 548–549; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 122–123, 178; Сікорський Олексій // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 93; Біографія Сікорського Івана Олексійовича. – ІР НБУВ. – Ф. VIII, № 3548, 1 арк.

Сіцинський Юхим (Євфимій) Йосипович (1859–1937) – український історик Поділля, краєзнавець, археолог, етнограф, музейник, дослідник стародруків, бібліограф, священик.

Закінчив КДА (1885). Протоієрей Кам'янець-Подільського кафедрального собору. Редактор «Подольских епархиальных ведомостей» та інших подільських періодичних видань (1892–1918). Член-секретар Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (1890–1893), голова Подільського церковно-археологічного товариства (з 1903), редактор 5-ти випусків «Трудов» цих інституцій 1893–1916 рр. Один із засновників першого на Поділлі громадського музейного закладу – Давньосховища Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (1890; з 1903 – Музей Подільського церковного історико-археологічного товариства), директор цього закладу (1891–1922). Член ряду наукових і краєзнавчих товариств: Церковно-археологічного товариства при КДА (з 1888), Історичного товариства Нестора-Літописця в Києві (з 1896), НТШ у Львові (з 1899), Київського товариства старожитностей і мистецтв (з 1902) та ін. Один із засновників Кам'янець-Подільської «Просвіти» (1906), місцевого краєзнавчого наукового товариства (1925). Один із засновників і викладач Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918, з 1921 – ІНО; див. Кам'янець-Подільський Український університет). Був заарештований за звинуваченням у справі «Спілки визволення України» (25.08.1929–21.04.1930). В 1931–1933 рр. працював у Києві у Всеукраїнському музейному містечку, звільнений у ході чергової «чистки» музейних кадрів. Автор понад 200 наукових праць з історії, церковної історії, археології, етнографії, архітектури, народного мистецтва, розвитку друкарської справи Поділля, серед них: «Материалы для истории монастырей Подольской епархии» (1891), «Исторические сведения о приходах и церквах Подольской епархии» (Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета, вып. 1–7, 1895–1911) «Археологічна карта Подільської губернії» (1901), «Древнехранилище Подольского епархиального историко-статистического комитета в г. Каменце-Подольском. 1. Опись Старопечатных книг» (1902), «Южнорусское церковное зодчество» (1907), «Музей Подольского церковного историко-археологического общества: опись предметов старины» (1909), «Нариси з історії Поділля» (ч. 1–2, 1927), «Друкарні і видання на Поділлі» (1934), «Поділля під владою Литви» та ін.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, червоного кольору, розміри 8 х 31 мм, текст «Евфимій Іосифовичъ Сѣцинскій».

Книга: *Максимович М. А.* Украинскія народныя песни. – Москва, 1834. – Ч. 1, кн. 1–3. (Р 1622). – Також екслібриси «Изъ библіотеки для чтенія П. И. Крашенинникова.», «Петр Антонович Божицкий».

***Джерела*:** Січинський, Юхим // Українська загальна енциклопедія : книга знання в 3-х т. / під ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, [1935]. – Т. 3. – Кол. 103–104; *Пастернак Я.* Археологія України. – Торонто, 1961. – С. 21, 22, 193, 427; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 48, 131; *Земський Ю. С.* Матеріали інституту рукопису ЦНБ НАН України ім. Вернадського про діяльність Ю. Й. Січинського // Поділля і Волинь у контексті українського національного відродження : наук. збірник. – Хмельницький, 1995. – С. 292–294; *Трембіцький А. М.* Євфимій Сіцінський (1859–1937): наукова та громадська діяльність : монографія. – Хмельницький, 2009. – 300 с.; Сіцінський (Сецинський) Юхим (Євфимій) Йосипович / Е. М. Піскова // ЕІУ. – Київ, 2012. – Т. 9. – С. 586; [Матеріали про арешт і звільнення]. – ДАХмО. – Ф. Р.302, оп. 1, спр. 20, арк. 129, 160; Сіцінський (Січинський, Сіцинський) Юхим (Євтим, Євфимій) Йосипович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Сіцінський_Юхим_Йосипович.

Славошевський Зигмунт (Sławoszewski Zygmunt; 1838–1913) – бібліофіл з Волині, похований у Житомирі.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 15 х 38 мм, текст «ZYGMUNT SŁAWOSZEWSKI» [Зигмунт Славошевський].

Книги:

1. *Camus J.-P.* L'Esprit de Saint François de Sales evêque et prince de Geneve, recueilli de divers Ecrits de m. Jean-Pierre Camus, evêque de Belley. – A Paris, 1747. (P 6030).
2. Conférences et discours synodaux sur les principaux devoirs des ecclésiastiques, avec un recueil de mandemens sur différens sujets : en 3 t. – Paris, 1775–1776. – T. 1–2. (P 5960 – P 5961).
3. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont : carême : en 4 t. – Paris, 1775. – T. 1, 2, 4. (P 5963 – P 5965).
4. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont : poetit carême. – Paris, 1775. (P 5966).
5. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont : oraisons funebres et professions religieuses. – Paris, 1775. (P 5968).
6. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont : avent. – Paris, 1775. (P 5969).
7. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont : panégyrigues. – Paris, 1775. (P 5970).
8. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont : sentiments d'une ame touchée de dieutirés des Pseaumes de David, ou paraphrase morale de plusieurs pseaumes en forme de priére. – Paris, 1775. (P 5971).
9. *Massillon J.-B.* Sermons de M. Massillon, évêque de Clermont : mystères. – Paris, 1775. (P 5972).

10. *Pluche N.-A.* Histoire du ciel, ou l'on recherche l'origine de l'idolatrie et les meprises de la Philosophie, sur la formation der corps celestes, et de toute la nature : en 2 t. – Paris, 1757. – T. 1–2. (P 6023 – P 6024).

11. *Gourdan S.* Sacrifice perpetuel de foy et d'amour au très-saint sacrement... – Paris, 1776. (P 6031).

Джерело: Zygmunt Sławoszewski [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ogrodywspomnien.pl/index/showd/25070.

Собанська Ружа (Розалія; в дівоцтві Лубенська; Sobańska Róża Teresa; 1798/1799–1880) – дочка міністра юстиції Великого герцогства Варшавського Фелікса Лубенського (Feliks Walezjusz Władysław Łubieński; 1758–1848), дружина Людвіка Собанського (Ludwik Andrzej Mateusz Sobański; 1791–1837), маршалка шляхти брацлавського повіту, члена Патріотичного Товариства, засланого в 1830 р. до Пермі, з яким вона поїхала на заслання. За опіку над засланцями її називали «Ружа вигнанців», «Ружа Сибіру». В 1833 р. повернулася з чоловіком до родового маєтку Ободівка на Поділлі (нині село Ободівка Тростянецького р-ну Вінницької обл., Україна), пізніше протягом багатьох років жила у маєтку Василівка (нині село Василівка Тульчинського р-ну Вінницької обл., Україна), з 1861 р. оселилася у Варшаві, займалася благодійністю.

Книжки з бібліотеки Р. Собанської у Василівці, у кількості кількох тисяч томів, мали власний екслібрис. Пізніше їх імовірно перевезли до Ободівки, у якій кілька поколінь Собанських також збирали друковані видання. Наприкінці XIX ст. ободівська книгозбірня нараховувала 12 тис. томів. У ній переважали твори релігійної тематики та видання класиків латинською, польською, французькою, англійською та німецькою мовами. Окремо зберігалися ілюстровані видання з історії мистецтва. Багатий родовий архів містив документи XVI–XIX ст. Під час революції 1917 р. найцінніші видання власники маєтку вивезли до Києва, інші книги – до Вінниці. Вірогідно, згодом їх було приєднано до місцевих книгозбірень.

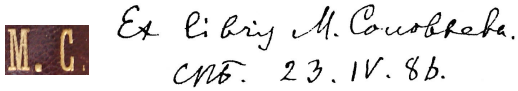
Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у лінійній рамці, чорного кольору, діаметр 33 мм, з декоративними елементами, текст «WASYLOWIECKA BIBLIOTEKA RS» [Василівська бібліотека Р[ужи] С[обанської]].

Книга: *Ariosto L.* Roland furieux : poëme héroïque de l'Arioste : [en 4 vol.]. – A Paris, [s. a.]. (P 7254/1 – P 7254/3).

Джерела: Wasilówka // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 106; Wasilówka // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1893. – T. 13. – S. 143; Obodówka // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 234–235, 247–248; Róża Teresa hr. Łubieńska z Łubnej h. Pomian [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/16.78.450; Ободовка [Електронний ресурс] // Путешествия историей. Блог Сергея Котелко. – Режим доступу : http://www.sergekot.com/obodovka-chast-i/.

Соловйов М. Можливо Соловйов Михайло Петрович (1841/1842–1901) – російський державний діяч, юрист, художник-мініатюрист. Мировий посередник, голова білостоцько-бєльського мирового з'їзду (1866–1867). Член-редактор Варшавської юридичної комісії (1867–1873). Службовець у міністерстві внутрішніх справ. Керівник головного управління у справах друку (1896–1901). Автор юридичних, історичних, мистецтвознавчих праць.

Шрифтовий суперекслібрис, тиснення золотом на корінці оправи, без рамки, розміри 5,5 х 11 мм, текст «М. С.» [М. Соловйов].

Книга: Fioretti di San Francesco. – Torino, 1883. – V. 1. (Р 7203). – Напис «Ex libris М. Соловьева. СПБ. 23.IV.86.»; також екслібрис О. З. Попільницького.

***Джерела*:** Михаил Петрович Соловьев // Альманах современных русских государственных деятелей / изд. Г. А. Гольдберга. – СПб., 1897. – С. 1063–1064; Соловьев, Михаил Петрович // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1900. – Т. 60 (XXXa). – С. 796.

Соломко Павло Степанович (Соломка; ?–1905) – почесний громадянин м. Києва, колекціонер. Був одружений з удовою історика Олександра Миколайовича Попова (1820–1877) Марією Петрівною (?–1890). Похований у Києві, у Видубицькому монастирі.

П. С. Соломко формував свою книжкову колекцію на базі рукописного зібрання О. М. Попова. Хотів подарувати все своє зібрання Видубицькому монастирю, але архімандрит Євлогій (Василь Вассиліановський; 1829–1914) прийняв лише твори «в духе церковном и отечественном, а свободомыслящие, языческие и романы – нет». Таким чином, у 1891 р. до Видубицького монастиря надійшли 132 назви «вітчизняних» книжок (деякі в багатьох томах), 33 рукописи, 61 іноземна книга, а також гравюри (700 назв). На початку 1920-х рр. архів і бібліотеку Видубицького монастиря було передано до ВБУ, нині збережена частина монастирського зібрання знаходиться у НБУВ і ЦДІАК України (ф. 130).

Комбінований екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у лінійній рамці, червоного чи зеленого кольору, розміри 28 х 40 мм, із зображенням геральдичної корони, з прямокутником для проставляння дати (розміри 11х19 мм), з декоративними елементами, текст «ПАВЕЛЪ СТЕПАНОВИЧЪ СОЛОМКО.».

Книги:

1. *Вяземский П. А.* Осьмое января 1853 года. – СПб., 1853. (Р 360). – Також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

2. *Грибоедов А. С.* Горе от ума : комедия в четырех действиях, в стихах. С портретом и факсимиле автора и биографиею его, написанною Ф. Булгариным. – СПб., 1854. (Р 2185). – Також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

3. *Кошелев А. И.* Какой исход для России из нынешняго ея положения? – Лейпциг, 1862. (Р 4084). – Також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

4. *Кошелев А. И.* Конституция, самодержавие и земская дума. – Лейпциг, 1862. (Р 4086). – Також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

5. *Кошелев А. И.* Наше положение. – Берлин, 1874. (Р 245). – Також конгревний штемпель О. З. Попільницького «А. [П.]», наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

6. *Кошелев А. И.* Об общинном землевладении в России. – Berlin, 1875. (Р 4088). – Також конгревний штемпель О. З. Попільницького «А. П.», наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

7. Предсмертной плач Гения. – Берлин, 1862. (Р 4783). – Також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

8. [*Новосильцева Е. В.*] Рассказы очевидцев о двенадцатом годе / Т. Н. // РВ. – 1872. – № 11. (Р 300).

9. *Ростопчин Ф. В.* Письма графа Федора Васильевича Ростопчина, к главнокомандующему в Грузии, кн. Павлу Дмитриевичу Цицианову. – [Б. м., б. г.]. (Р 315). – Також наліпка «Къ Библ. Выдуб. Мон. №__».

10. *Снегирёв И. М.* Русския народныя пословицы и притчи. – Москва, 1848. (Р 347). – Також наліпка «Къ Библ. Выдуб. Мон. №__».

11. *Снегирёв И. М.* Руские простонародные праздники и суеверные обряды. – Москва, 1838. – Вып. 1–4. (Р 348 – Р 349). – Також наліпки «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

12. [Стаття про О. Гумбольда та Росію]. – Київ, [б. р.]. (Р 260). – Коректурний примірник статті з невідомого видання; також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

13. *Шевченко Т. Г.* Кобзарь / коштом Платона Семеренка. – СПб., 1860. (Р 882). – Також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__»

14. *Boiste P. C. V.* Dictionnaire universel de la langue française. – Paris, 1829. (Р 2004). – Також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

15. *Lamennais H. F. R.* L'imitation de Jésus-Christ. – Paris, 1848. (Р 585). – Також наліпки «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__», «J. Hauer et C°.»; обріз позолочений.

16. *Ossian.* Die Gedichte Ossian's : aus dem Gälischen von Christian Wilhelm Ahlwardt : [in 3 Bd.]. – Leipzig, 1839. (Р 1105). – Також наліпка «Къ Библ: Выдуб. Мон. №__».

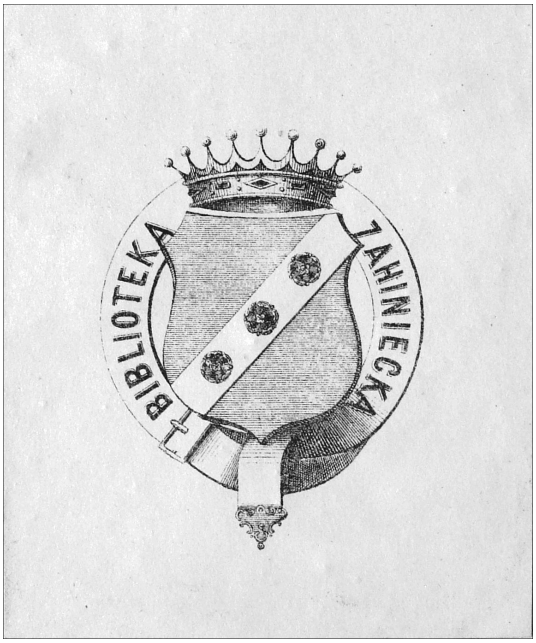
***Джерела*:** *Модзалевский В. Л.* Малороссийский родословник. Т. 4 : П–С. – Киев, 1914. – С. 707; *Шекера І. С.* Бібліотеки Київського Пустинно-Миколаївського, Київського Видубицького Михайлівського та Київського Братського училищного монастирів у фондах відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2007. – Вип. 11. – С. 143, 149; [Про бібліотеку П. С. Соломка] // *Ульяновский В.* Выдубицкий чуда архангела Михаила монастырь : история в лицах, памятниках архитектуры и церковного искусства. – Киев, 2009. – С. 537–540, 547; Соломка Павел Степанович [Електронний ресурс] // Некрополь Выдубицкого монастыря, Киев. – Режим доступу : http://www.vgd.ru/CEMETRY/vydubits.htm; Выдубицкий мужской монастырь : [Соломка Павел Степанович] [Електронний ресурс] // «Архитектурное бюро С. Бабушкин» : Фотографии Киева : Церкви Киева. – Режим доступу : http://archunion.com.ua/crurch-003_06.shtml.

Стажинські (Starzyńscy) – шляхетська родина герба Доліва (Doliwa), власники загінецького маєтку (Загінці – нині село Загінці Деражнянського р-ну Хмельницької обл., Україна).

Основу загінецького зібрання книжок і творів мистецтва становили колекції братів Кшиштофа Урбановського (Krzysztof Urbanowski; ? – перед 1820) з Рахн Лісових (нині село Рахни Лісові Шаргородського р-ну Вінницької обл., Україна) та Антонія Урбановського (Antoni Urbanowski; бл. 1770–1842) з Городця (нині село Городець Володимирецького р-ну Рівненської обл., Україна), синів Юзефа Урбановського (Józef Urbanowski). Брати не мали прямих нащадків, їхнім спадкоємцем був онук їхньої сестри Едвард Стажинський (Edward Starzyński; ?–1864). Він і його син Болеслав (Bolesław Starzyński; 1834–1917), скульптор і колекціонер, після смерті вдови А. Урбановського Ельжбети (?–1854) згромадили всі успадковані колекції у родових Загінцях.

В 1842 р. бібліотека в Городці нараховувала до 13 тис. томів. У ній польська бібліографія (близько половини зібрання) була представлена у досить повному складі, включаючи інкунабули, рідкісні видання, Біблії та численні брошури часів короля Станіслава Августа Понятовського. Серед іноземних друків були інкунабули, видання Ельзевірів і Альдів, велика кількість історичних творів і описів подорожей, описи художніх галерей Європи тощо. Деякі примірники містили автографи відомих особистостей. Велику цінність представляли рукописи, починаючи з XIV ст. Також у Городці зберігалася нумізматична колекція (кілька тисяч одиниць), куплена у Вінцентія Потоцького (1740–1825) з Немирова (нині місто Немирів, райцентр Вінницької обл., Україна), близько 500 полотен та інші твори мистецтва. Городецьке зібрання детально описав Ю. І. Крашевський (1812–1887) у творі «Wspomnienia Wołynia, Polesia i Litwy», присвяченому А. Урбановському. В Городці Ю. І. Крашевський у 1830-х рр. збирав історичні матеріали та одночасно каталогізував бібліотеку. Нумізматичну колекцію дружина Е. Стажинського вивезла до Дрездена, картини було перевезено частково до Варшави, частково до Загінців, бібліотеку перевіз до Загінців у 1863/1868 р. Б. Стажинський. З'єднавши з власним зібранням, він розмістив її у спеціально прибудованому до палацу крилі, поповнював переважно виданнями з історії мистецтв. У 1870 р. було укладено каталог бібліотеки, доповнений у 1905 р. У 1896 р. загінецька бібліотека нараховувала до 16 тис. томів, мала власний екслібрис. У 1912 р. дочка та спадкоємиця Б. Стажинського Ружа (Розалія) Марія Шембек (1861–?) продала Загінецький маєток разом з усіма зібраннями своїй тітці графині Марії Браницькій (1843–1919) з Білої Церкви (нині місто Біла Церква, райцентр Київської обл., Україна), котра придбала їх для свого онука князя Кароля Радзивілла (1886–1968). У 1917 р. Загінці були розграбовані. Загінецька книгозбірня з 1912 р. перебувала у власності Браницьких, частину її було перевезено до Білої Церкви, де вона зберігалася до 1921 р. У 1921–1928 рр. бібліотеку перевезено до Києва, більша частина надійшла до ВБУ, книги з мистецтвознавства поповнили збірку Терещенківського музею, решту розпродано букіністами. Частина книг до того, як потрапила до ВБУ, протягом деякого часу перебувала у бібліотеці міжрайонного музею м. Біла Церква.

1) Гербовий екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 85 х 70 мм, зображення овалоподібної форми, розміри зображення 56 х 42 мм, із зображенням родового герба Стажинських Доліва (Doliwa) під графською короною, текст «BIBLIOTEKA ZAHINIECKA» [Загінецька бібліотека]. Друга половина XIX ст.

Книги:

1. *Baranowicz Ł.* Nowa miara starey wiary, Bogiem udzielona... – [W Nowogrodku Siewierskim], 167[6]. (P 1232).

2. *Bembus M.* Wzywanie do iednosci katholickiey narodu ruskiego, religiey graeckiey z kosciolem rzymskim / uczynione na kazaniu w kosciele metropolitańskim lwowskim… przez x. Mattheusza Bembusa, kapłana Societ: Iesu. – W Krakowie, 1629. (P 1331). – Конволют із 2 видань.

3. *Bonawentura od S. Stanisława*. Połów do wieczności dwóch jednorożców w sławnym zwierzyńcu, Ich Mściów PP. Fredrów… przy spólnym Ich Mściów pogrzebowym akcie, w kościele przemyslkim WW. OO. Karmelitów Bossych kazaniem ogłoszony... – W Elwowie(!), 1671. (P 1733). – Конволют із 14 видань.

4. *Cynerski-Rachtamowicz J.* Atlas academicus, in funere... D. Iacobi Neumannovicii i. u. d. et professoris celeberrimi… in publico pullati Senatus Academici luctu, a M. Ioanne Cynerski Rachtamovio... – [S. l., 1641]. (P 1747). – Конволют із 15 видань.

5. *Gosselin P. F. J.* Géographie des grecs analysée; ou les systêmes d'Eratosthenes, de Strabon et de Ptolémée comparés entre eux et avec nos connoissances modernes. – À Paris, 1790. (P 2000). – Також супереслібрис Загінецької бібліотеки.

6. [*Karwat S.*] Siradia Trabeata, dum… D. Stanislaus a Koniecpole Koniecpolski… adiret; proposita sub auspiciis… D. Stanislai Lubienski episcopi plocensis… in Collegio Cracoviensi Societatis Iesu. – Cracoviae, 1633. (P 1737). – Конволют із 25 видань.

7. *Kanon A.* Oratio in solenni studiorum instauratione, more institutoque Societatis Iesu habita in Collegij Gostomiani aula publica, a p. Andrea Kanon, eiusdem Societatis professore rhetoricae, sub auspicijs... D. Casimiri ducis Czartoryski canonici cracoviensis. Sandomiriae 31. Augusti, anno… 1647. – Cracoviae, 1648. (P 1742). – Конволют із 24 видань.

8. Majestas Areopagi Vołhyniae sub aviti equitis praesidio in… D. Paulo Carolo... Lubartowicz Sanguszko mareschalco M. D. L. …aucta et propugnata in honoris aditu gratulatorio applausu declarata a... Collegio Ostrogiensi et Cremenecensi Societatis Jesu. – [Leopoli], 1745. (P 1736). – Конволют із 20 видань.

9. *Potocki J.* Fragments historiques et geographiques sur la Scythie, la Sarmatie et les slaves. – A Brunswick, 1795. – T. 1–3. (P 1158). – Також штемпель «B.S.» і суперекслібрис Загінецької бібліотеки.

10. Prawda Ruska czyli Prawa wielkiego xięcia Jarosława Władymirowicza tudzież traktaty Olga y Igora ww. xx. kiiowskich z cesarzami greckimi y Mścisława Dawidowicza x. smoleńskiego z Rygą zawarte, których texta, obok z polskiem tłomaczeniem poprzedza Rys historyczny zwyczaiów, oby-

czaiów, religiy, praw y języka dawnych słowiańskich y słowiańsko-ruskich narodów / przez J. B. Rakowieckiego. – W Warszawie, 1820. – T. 1. (P 1231).

11. *Pufendorf S. de*. Le Droit de la nature et des gens, ou Système général des principes les plus importans de la morale, de la jurisprudence, et de la politique. – A Amsterdam, 1706. – T. 1–2. (P 2037).

12. *Rutka T.* Goliat swoim mieczem porazony to iest Ioannikius Galatowski archimandrita ielecki, przeciw pochodzeniu Ducha S. od Syna, y kościołowi rzymskiemu piszący / przez x. Theophila Rutkę Soc: Iesu theologa refutowany... – Lublin, 1689. (P 1746). – Конволют із 2 видань.

13. *Sierakowski S.* Architektura obeymuiąca wszelki gatunek murowania i budowania. – W Krakowie, 1812. – T. 1. (P 6097).

14. *Slachetka I. S.* Hortus academicus, pulcherrimis et amoenissimis Hesperidum decoratus ornamentis... – Cracoviae, 1644. (P 1734). – Конволют із 26 видань.

15. *Solikowski J. D.* Commentarius brevis Rerum Polonicarum a morte Sigismundi Augusti Poloniae Regis. – Dantisci, 1647. (P 1435). – Також печатка «IU».

16. *Wichert F.* Theses mathematicae ex arithmetica tam communi quam spesiosa, geometria plana, et geodaesia… – [Vilnae, 1756]. (P 5840). – Конволют із 12 видань.

17. *Wonzel P.* Stan ninieyszy Rossyi. – W Krakowie, 1788. (P 1098).

2) Гербовий суперекслібрис, тиснення золотом на корінці оправи, овальне, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, розміри 24 х 20 мм, із зображенням родового герба Стажинських Доліва (Doliwa) під графською короною, текст «BIBLIOTEKA ZAHINIECKA» [Загінецька бібліотека].

Книги:

1. *Gosselin P. F. J.* Géographie des grecs analysée; ou les systêmes d'Eratosthenes, de Strabon et de Ptolémée comparés entre eux et avec nos connoissances modernes. – À Paris, 1790. (P 2000). – Також екслібрис «Biblioteka Zahiniecka».

2. *Potocki J.* Fragments historiques et geographiques sur la Scythie, la Sarmatie et les slaves. – A Brunswick, 1795. – T. 1–3. (P 1158). – Також штемпель «B.S.», екслібрис «Biblioteka Zahiniecka».

3) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 25 х 23 мм, текст «B.S.» [Bolesław Starzyński, Болеслав Стажинський].

Книга: *Potocki J.* Fragments historiques et geographiques sur la Scythie, la Sarmatie et les slaves. – A Brunswick, 1795. – T. 1–3. (P 1158). – Також екслібрис і суперекслібрис Загінецької бібліотеки.

4) Шрифтовий екслібрис, штемпель (сажевий), овальний, текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 17 х 14 мм, текст «IU» [Józef Urbanowski (?), Юзеф Урбановський].

Книга: *Solikowski J. D.* Commentarius brevis Rerum Polonicarum a morte Sigismundi Augusti Poloniae Regis. – Dantisci, 1647. (Р 1435). – Також екслібрис «Biblioteka Zahiniecka».

***Джерела*:** *Kraszewski J. I.* Biblioteka Horodecka // Tygodnik Petersburski. – 1836. – № 2. – S. 15–16; *Kraszewski J. I.* Wspomnienia Wołynia, Polesia i Litwy. – Wilno, 1840. – T. 1. – S. 106–111; Horodec // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 18; Zahińce // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 121; Horodziec // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1882. – T. 3. – S. 151; Zahińce // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1895. – T. 14. – S. 280; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – Кол. 1236; Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета. Вып. 9 : Приходы и церкви Подольской епархии / под ред. Е. Сецинского. – Каменец-Подольск, 1901. – С. 518–519; [Екслібрис Загінецької бібліотеки] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 4. – С. 29; *Chwalewik E.* Zbiory polskie. – Warszawa, 1927. – T. 2. – S. 531; *Reychman K.* Biblioteka zahiniecka Starzyńskich i jej losy // Spargały. – 1934. – Z. 4/5. – S. 53–54; Starzyński Bolesław / J. Długosz // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 851; Urbanowski Antoni / K. Pieńkowska // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 927–928; [Про зібрання Загінецької бібліотеки] // *Бровкін А.* Фонди Центральної наукової бібліотеки ім. В. І. Вернадського : коротка інформація / А. Бровкін, І. Шовкопляс. – Київ, 1993. – С. 25; Horodec // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 5 : Województwo wołyńskie. – Wrocław, 1994. – S. 130–135; Zahińce // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 9 : Województwo podolskie. – Wrocław, 1996. – S. 386–390; *Рабчун О. С.* Загінецька бібліотека Урбановських-Стажинських: до питання реконструкції // Наукові праці НБУВ. – Київ, 2004. – Вип. 13. – С. 330–339; *Рабчун О. С.* Родова книгозбірня Урбановських-Стажинських: перспектива наукового дослідження // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2007. – Вип. 12. – С. 203–209; *Рабчун О. С.* Бібліотека графа Антона Урбановського із Городця як явище духовної культури Волині XIX століття // Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. асп. і студ. «Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє», 13–14 трав. 2009 р. – Луцьк, 2009. – Т. 1. – С. 92–93; *Рабчун О. С.* Родова книгозбірня Урбановських та Стажинських як об'єкт історико-книгознавчого дослідження (XIX – поч. XXI ст.) : автореф. дис. … канд. іст. наук. – Київ, 2012. – 16 с.; Urbanowski-Starzyński (Урбановские-Стажинские) // Владельческий книжный знак в фонде Тульской областной универсальной научной библиотеки : иллюстр. справ. изд. / сост. И. А. Куканова, Е. В. Кулешова, О. М. Моторина; ред. Т. В. Тихоненкова. – Тула, 2013. – С. 38; Edward Starzyński h. Doliwa [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/lu.30010; Рафаель, Рубенс і Леонардо да Вінчі у Загінцях на Хмельниччині / підгот. В. Бендюг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://h.ua/story/282555.

Стельмаховський Костянтин Ігнатійович (бл. 1879–?) – вірогідно канцелярський службовець Курської дворянської опіки (м. Курськ, нині у РФ; 1914).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 65 мм, текст «*Константинъ Игнатьевичъ* Стельмаховскій.».

Книга: Розвага: Український декламатор : артистичний збірник поезій, оповідань, монологів, жартів, сатир і гумореcок / уложив О. Коваленко. – Київ, 1906–1908. – Ч. 1–2 (Р 6963/1[2], Р 6963/2[2]).

***Джерело*:** Персоны / Стельмаховский Константин Игнатьевич [Електронний ресурс] // Российский государственный исторический архив. – Режим доступу : http://www.fgurgia.ru/showObject.do?object=283247411&viewMode=B_10341&link=1.

Степаненко Василь Пилипович (1861?–1928?) – етнограф, педагог, громадський діяч. Псевдонім – Василь Літописець. Член Братерства Тарасівців, Харківського українського гуртка, Чернігівської та Київської Громад. Працював у Полтавському земстві (1897–1898), книгарні при редакції журналу «Киевская Старина» у Києві (1898–1918).

Бібліотеку В. П. Степаненка, переважно з українознавства (понад 2 тис. томів), придбала ВБУ в січні 1919 р.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 6 х 60 мм, текст «*Василь Степаненко.*».

Книги:

1. *Авксентьев Н. Д.* Выборы народных представителей / изд. редакции журн. «Русское богатство». – СПб., 1906. (Р 3218). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

2. *Арну А.* Мертвецы Коммуны. – Одесса, 1905. (Р 3271). – Також штемпелі «Книжный складъ Кіевскаго Общества Грамотности.»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

3. *Вандервельд Э.* Золотая свадьба международного социализма. – Одесса, 1905. (Р 3428[2]). – Також штемпелі «Книжный складъ Кіевскаго Общества Грамотности.»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

4. *Безобразов Н. А.* Предложения дворянству. – Берлин, 1862. (Р 2447). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

5. *Драгоманов М. П.* Нові украйінські пісні про громадські справи (1764–1880). – Женева, 1881. (Р 3775). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

6. *Драгоманов М. П.* Оповіданя про заздрих Богів / заходом і з переднім слівцем М. Павлика. – 2-е вид. – Львів, 1901. (Р 6672). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

7. З неволі : літературний збірник. – Вологда, 1908. (Р 3822). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

8. *Каутский К.* Воспоминания. (Автобиография). – Одесса, 1905. (Р 3924). – Також штемпелі «Книжный складъ Кіевскаго Общества Грамотности.»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

9. *Коцюбинський М. М.* Дорогою циною : оповидання. – Київ, 1902. (Р 2155). – З автографом М. Коцюбинського; також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

10. *Коцюбинський М. М.* Fata-morgana : (з сильських настроив). – Київ, 1904. (Р 2152). – З автографом М. Коцюбинського; також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

11. [*Кочура М.*] Збірник творів. Т. 2 : Промінь надії на інше життя / М. Одинокий. – Полтава, 1907. (Р 7129). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

12. [*Кочура М.*] В смутну годину : (нарис) / М. Одинокий. – Полтава, 1907. (Р 7125). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

13. *Лассаль Ф.* О сущности конституции. – Одесса, 1905. (Р 4202). – Також штемпелі «Книжный складъ Кіевскаго Общества Грамотности.»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

14. *Маркс К.* Наемный труд и Капитал. – СПб., 1903. (Р 4400). – Також штемпелі «Книжный складъ Кіевскаго Общества Грамотности.»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

15. *Нечуй-Левицький І. С.* Повісті. – Львів, 1872. – Т. 1. (Р 4550²). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

16. *Пісняченко-Яровий Б.* Весняни хвилі : драма на п'ять дій. – Київ, 1907. (Р 4704). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

17. Політичні пісні украјінського народу XVIII–XIX ст. з увагами М. Драгоманова. – Женева, 1883. – Ч. 1, розділ 1. (Р 4748). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

18. *Сватиков С. Г.* Созыв народных представителей. – 2-е изд., перераб. – Ростов-на-Дону, 1905. (Р 4971). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

19. *Леся Українка.* В катакомбах : (посвята шановному побратимові А. Кримському). – [Б. м., б. р.]. (Р 5788). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

20. *Леся Українка.* Блакитна троянда : драма в 5 діях. – [Б. м.], 1896. (Р 5732). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

21. [*Шишко Л. Э.*] Разсказы из Русской истории : в 2-х ч. – Ростов-на-Дону, [б. г.]. – Ч. 1–2. (Р 5411 – Р 5412). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

***Джерела*:** Степаненко, Василь // Українська загальна енциклопедія : книга знання в 3-х т. / під ред. І. Раковського. – Львів, Станіславів, Коломия, [1935]. – Т. 3. – Кол. 193; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 16, 31, 34, 137; Степаненко Василь Пилипович / С. В. Сохань // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 506–507; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 62, 64; *Танана Р.* Федір Матушевський – дослідник першої книги вражень з Тарасової світлиці : [про В. С. Степаненка] // Шевченків світ : науковий щорічник : до 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка / Черкаський наук. центр Шевченкознавчих досліджень, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Осередок Наук. т-ва Шевченка в Черкасах. – Черкаси, 2009. – Вип. 2. – С. 129; Степаненко Василь Пилипович // Володимир Іванович Вернадський і Україна. Т. 1; кн. 2 : Вибрані праці. – Київ, 2011. – С. 496; [Про придбання бібліотеки В. П. Степаненка]. – Архів НБУВ. – Ф. 1, оп. 1, спр. 1, арк. 2–2 зв.

Стецький Хенрик (Stecki-Olechnowicz Henryk Józef Michał Teodozy; 1823 – після 1895) – польський археолог, нумізмат, колекціонер; його дружина (з 1846 р.) **Ядвіга** (в дівоцтві графиня Іллінська; Stecka Jadwiga z hr. Ilińskich; 1824–1889) – дочка та єдина спадкоємиця графа Хенрика Іллінського (1792–1871), маршалка Волинської губернії (з 1816), власника містечка Романів (у Волинській губернії, нині райцентр Житомирської обл., Україна), онука сенатора графа Юзефа Августа Іллінського (1760–1844). У Речі Посполитій Стецькі займали вищі земські посади в Київському воєводстві. Рід внесено до VI ч. родословної книги Волинської губернії.

Бібліотека та колекція старожитностей зберігалася в родинному палаці графів Іллінських у Романові. У другій половині XIX ст. у книжковому зібранні нараховувалося близько 5 тис. томів, а також велика кількість гравюр. Наступним власником Романова був син Хенрика та Ядвіги Стецьких Хенрик (1847–?), який мав єдину спадкоємицю – дочку Рогніду, в шлюбі графиню Замойську (1885–1922). Романівську колекцію було націоналізовано та передано до Житомирського обласного краєзнавчого музею.

Гербовий екслібрис, конгревний штемпель, без рамки, розміри 14 х 30 мм, із зображенням родового герба Стецьких Радван (Radwan), текст «KSIĘGOZBIÓR HEN: I JAD: STECKICH.» [Книгозбірня Хенрика та Ядвіги Стецьких].

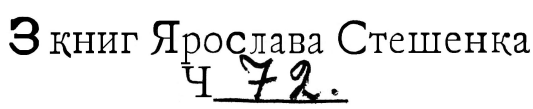
Книга: Dziennik praw Krolestwa Polskiego. – [Warszawa, 1818]. – T. 4. – № 16–19. (Р 1349). – Також штемпель «Ex Libris G. Jahotkowski»; на корінці ініціали «G. J.»; шифр бібліотеки Бердичівського монастиря «Берд. 4242».

***Джерела*:** Romanów // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 72; Romanów // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 5 : Województwo wołyńskie. – Wrocław, 1994. – S. 394–409; Henryk Józef Michał Stecki-Olechnowicz ze Steczanki h. Radwan [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/8.73.178; Jadwiga hr. Ilińska z Ilińska h. Lis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/8.73.177; Stecki – genealogia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.genealogia.okiem.pl/stecki.htm; Коллекция Стецких-Ильинских в Романуве / Collection Stecki-Ilinski in Romanow [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://guercino.livejournal.com/586.html.

Стешенко Ярослав Іванович (1904–1939) – український книгознавець і бібліограф. Син педагога, літературознавця та письменника, міністра освіти УНР Івана Матвійовича Стешенка (1873–1918) і письменниці Оксани Михайлівни Стешенко (1875–1942), онук письменника Михайла Петровича Старицького (1840–1904).

Працював у ВБУ (1920–1922, 1928–1929), в Українському науковому інституті книгознавства (1923–1928), був секретарем редакції журналу «Бібліологічні вісті». Один з організаторів Українського бібліологічного товариства (1928–1929). У 1929 р. заарештований за приналежність до Спілки визволення України, звільнений. В 1931 р. сім місяців служив у 43 стрілецькому полку РСЧА, демобілізований 5 листопада 1931 р. Працював у Книжковій палаті України в Харкові (1932–1933). У 1933 р. затриманий у справі «Археологів-жупанів». Засланий до Казахстану, де в 1936 р. отримав повторний вирок із засланням на Колиму. Реабілітований посмертно у 1956 р. Автор покажчиків праць Г. І. Нарбута (1886–1920), С. І. Маслова (1880–1957) та ін. Уклав «Бібліографічний покажчик книг українською мовою, надрукованих на території колишньої Російської імперії протягом 1798–1916 років».

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 70 мм, текст «З книг Ярослава Стешенка Ч __».

Книга: *Грушевський О.* З сучасної української літератури : начерки і характеристики. Ч. 1 : Українські повістяри другої пол. XIX в. – 2-е вид. – Київ, 1918. (Р 7055). – Також штемпель «Курси перепідготовки пропагандистів та газетних робітників при ЦК КП(б)У. Інв. № __».

***Джерела*:** Стешенко Я. І. // Український радянський енциклопедичний словник. – Київ, 1968. – Т. 3. – С. 395; *Белоконь С. И.* Стешенко Я. И. // Книговедение : энцикл. словарь. – Москва, 1981. – С. 521; Стешенко Ярослав Іванович / Ф. К. Сарана // УРЕ. – Київ, 1983. – Т. 10. – С. 538; *Стрішенець Н. В.* Ярослав Стешенко – бібліограф української книги // Проблеми вдосконалення каталогів наукових бібліотек : матеріали міжнар. наук. конф., 14–17 жовт. 1997 р. – Київ, 1997. – С. 133–134; *Білокінь С. І.* Видатний український бібліограф Ярослав Стешенко, 1904–1939 // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 107–130; Ярослав Іванович Стешенко // *Ковальчук Г. І.* Співробітники УНІК – жертви політичних репресій // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 55–58; *Стрішенець Н. В.* Ярослав Стешенко: «…Чекати на мене… божевільна і марна вигадка» // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 95–106; *Хорунжий Ю.* Великий родовід // Дзеркало тижня. – 2001. – № 3; *Кирієнко О.* У тенетах спецслужб: єдиний онук Михайла Старицького, засновника українського театру, загинув на Колимі // Хрещатик. – 2006. – 19 квітня.

Сухард І. М.

Шрифтовий екслібрис, наліпка з відбитком штемпеля, прямокутна, без рамки, на папері рожевого кольору, розміри наліпки 25 х 50 мм, текст вміщено в овальну лінійну рамку, текст і рамка чорного кольору, розміри овалу 24 х 48 мм, текст «БИБЛІОТЕКА І. М. СУХАРД. № __».

Книга: *Гогель Н. В.* Іосафат Огрызко и петербургский революционный ржонд в деле последняго мятежа. – Вильна, 1866. (Р 3597[3]).

Сушицький Феоктист (Теоктист) Петрович (1883–1920) – філолог, історик літератури, археограф, український державний діяч.

Випускник КДА (1907) та Київського університету св. Володимира (1911). Викладач київських гімназій, Київського університету св. Володимира (1917), професор і ректор Українського Київського державного університету (1918–1919). Директор департаменту вищої і середньої школи Генерального секретарства народної освіти (1917), керівник департаменту вищої та середньої освіти Міністерства народної освіти (1918). Співробітник і керівник Археографічної комісії ВУАН (1919–1920), редактор «Записок історично-філологічного відділу ВУАН». Помер від тифу, похований в Умані. Автор праць «Киевские списки «Беседы трех святителей» (Университетские известия, 1911, № 4) «Західноруські літописи як пам'ятки літератури» (ч. 1–2, 1921–1929) та ін.

Свою бібліотеку Ф. П. Сушицький подарував ВБУ.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, у фігурній рамці, фіолетового кольору, розміри 11 х [51] мм, текст «Θеоктистъ Петровичъ Сушицкій».

Книга: *Костомаров М. І.* Письмо до видавця «Колокола» з передмовою М. Драгоманова / переклав В. Гнатюк. – Львів, 1902. (Р 4082). – Екслібрис неповний (правий контур рамки на малюнку

доповнено симетрично до лівого); також штемпелі «[Вінницька Українська Гімназія …]», «Всенародня (Національна) Бібліотека України в Київі».

***Джерела*:** Сушицький Теоктист // Українська загальна енциклопедія : книга знання в 3-х т. / під ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, [1935]. – Т. 3. – Кол. 226; Сушицький Теоктист // ЕУ. – Львів, 2000. – Т. 8. – С. 3110; Сушицький Феоктист Петрович // *Завальнюк О. М.* Українська еліта і творення національної університетської освіти: фундатори і будівничі (1917–1920 рр.). – Кам'янець-Подільський, 2005. – С. 161–176; Сушицький Феоктист Петрович // *Завальнюк О. М.* Історія Кам'янець-Подільського державного українського університету в іменах (1918–1920 рр.). – Кам'янець-Подільський, 2006. – С. 98–106; *Завальнюк О. М.* 125 років від дня народження Феоктиста Петровича Сушицького (1883–1920) [Електронний ресурс] // Календар знаменних і пам'ятних дат Кам'янець-Подільського державного університету на 2008 рік. – Кам'янець-Подільський, 2007. – Режим доступу : http://library.kpnu.edu.ua/view_cat.php?id=172; Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими. Кн. 1 : Листування : А – Г / уклад.: О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, С. М. Кіржаєв [та ін.]. – Київ, 2011. – С. 560; Сушицький Феоктист Петрович / Т. С. Осташко // ЕІУ. – Київ, 2012. – Т. 9. – С. 917–918; Сушицький Теоктист [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Сушицький_Теоктист; Выпускники Киевской духовной академии 1823–1869, 1885–1915 гг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.petergen.com/bovkalo/duhov/kievda.html.

Татищев Дмитро Павлович (1767–1845) – російський державний діяч, дипломат, обер-камергер, член Держради Росії. Колекціонер і фахівець із мистецтвознавства.

Походив зі старшої, неграфської гілки роду Татищевих. Надзвичайний і повноважний посол у Неаполі (1802, 1805–1808), Мадриді (1810–1819), Відні (1822–1841). Кавалер багатьох російських та іноземних орденів, зокрема ордена св. Іоанна Єрусалимського (балъї цього ордена). Почесний член Академії мистецтв. Зібрав велику колекцію картин, збережена частина якої нині знаходиться в Ермітажі.

Гербовий екслібрис, наліпка, без рамки, розміри 58 х 67 мм, розміри зображення 44 х 51 мм, із зображенням герба роду Татищевих, текст девізу «не по грамотѣ», текст екслібриса «de la Bibliotheque du Bailli de Tatistscheff:» [Бібліотека балъї Татищева]. Початок XIX ст.

Книга: *Ferrario J.* Storia ed analisi degli antichi romanzi di cavalleria e dei poemi romanzeschi d'Italia. – Milano, 1828–1829. – T. 2–3. (P 904 – P 905). – На т. 3 екслібрис замазано чорнилом; також конгревний штемпель «Потоцкій».

***Джерела*:** Герб рода Татищевых // Общий гербовник дворянских родов Всероссийской империи, начатый в 1797 г. – [СПб., 1798]. – Ч. 2. – № 17; Татищев Д. П. // *Ровинский Д. А.* Подробный словарь русских гравированных портретов. – СПб., 1889. – Т. 2. – С. 1737; Татищев Д. П. // Московский Главный архив Министерства иностранных дел: портреты и картины, хранящиеся в нем. – Москва, 1898. – Вып. 1. – С. 42. – № 193; Татищевы // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1901. – Т. 64 (XXXIIa). – С. 675; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 275. – Рис. 324; Татищев, Дмитрий

Павлович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Татищев,_Дмитрий_Павлович; Герб рода Татищевых [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://geraldika.ru/symbols/15191.

Татищев ?

1) Гербовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 22 х 32 мм, із зображенням герба Татищевих, без тексту. XIX ст.

2) Комбінований екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 12 х 14 мм, із зображенням геральдичної корони (такої ж, як і на штемпелі вище), текст «W. S» (?). XIX ст.

Два наведені штемпелі містяться на одній книзі, виконані в одному стилі, проставлені однаковим чорним чорнилом. Тому можна припустити, що другий екслібрис також має відношення до Татищевих.

Книга: *Ottin N. J.* Précis analytique et raisonné du système de Lavater sur les signes physiognomoniques. – Paris, 1834. (P 7199).

***Джерела*:** Герб рода Татищевых // Общий гербовник дворянских родов Всероссийской империи, начатый в 1797 г. – [СПб., 1798]. – Ч. 2. – № 17; Герб рода графов Татищевых // Общий гербовник дворянских родов Всероссийской империи, начатый в 1797 г. – [СПб., 1803]. – Ч. 7. – № 5; Дворяне и графы Татищевы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rurik.genealogia.ru/pages/Tatisch.htm; Татищевы дворяне и графы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.russianfamily.ru/t/tatishevi.html.

Твардовський Володимир (Twardowski Włodzimierz) – останній власник більшої частини містечка Махнівка (нині с. Махнівка Козятинського р-ну Вінницької обл., Україна), що наприкінці XVIII ст. було резиденцією останнього київського воєводи, промисловця та банкіра Прота Потоцького (Antoni Protazy Jacek Potocki; 1761–1801). Внаслідок банкрутства П. Потоцького його маєтності було розпродано по частинах. Більшу частину Махнівки викупив Людвік Мазаракі (?–1827), його онук Леон Мазаракі викупив інші частини маєтку. Син Леона Мазаракі не мав спадкоємців по чоловічій лінії, тому наступним власником Махнівки став чоловік його дочки Броніслав Твардовський – батько Володимира Твардовського.

Твардовські згромадили у своїй резиденції книгозбірню, яка була однією з найбільших на теренах Правобережної України, нараховувала до 38 тис. томів, з яких до 8 тис. зібрав Броніслав, а решту – його син Володимир. До складу бібліотеки входило багато перших видань польських хронік і польських класиків, праці з геральдики тощо. Зібрання архівних матеріалів з документами родового та загального походження налічувало близько 6 тис. одиниць. Крім того, Мазаракі та Твардовські зібрали у Махнівці багаті колекції картин, польської порцеляни, скла, виробів зі срібла тощо. Перед 1918 р. архів, найбільш цінні картини та мініатюри, порцеляну і скло власник зміг вивезти до Кракова та Закопаного. Бібліотека залишилася в маєтку та загинула.

Гербовий гравійований (?) екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, зображення та текст фіолетового кольору, розміри 77 х 72 мм, із зображенням родового герба Твардовських Огоньчик (Ogończyk), текст «BIBLIOTEKA WŁODZIMIERZA TWARDOWSKIEGO W MACHNÓWCE.» [Бібліотека Володимира Твардовського в Махнівці].

Книга: Missale abbreviatum ad usum Fratrum, ac monialium Carmelitarum Discalceatorum. Missas, sine notis, decantantium, cum additis pro majori commoditate, ex Manuali de Processionibus, et Funera liis. – Berdiczoviae, [1760]. (P 5602).

***Джерела*:** Machnówka // Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1884. – T. 5. – S. 875; Machnówka // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 11 : Województwo kijowskie oraz uzupełnienia do tomów 1–10. – Wrocław, 1997. – S. 256–259.

Терлецька Габріела (Terlecka Gabriela). Родина Терлецьких володіла маєтком Привітівка в Пінському повіті Мінської губернії Російської імперії, пізніше Пінському повіті Поліського воєводства II Речі Посполитої (нині село Привітівка Зарічненського р-ну Рівненської обл., Україна).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 22 х 38 мм, з декоративними елементами, текст «Z KSIĘGOZBIORU GABRYELI TERLECKIEJ Prywitówka.» [З книгозбірні Габріели Терлецької. Привітівка]. Початок XX ст.?

Книга: *Moszyński A.* Kolęda dla dzieci na rok 1836. – Wilno, 1835. (P 7308). – Також напис «Edmundowi Ordzie poświęca Autor».

***Джерела*:** Przywitówka (Prywitówka) // Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1888. – T. 9. – S. 120, 243; Indeks nazwisk ziemian Polesia w 1929 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ornatowski.com/index/ziemianie_polesie_1929.htm.

Толстой Микола Олександрович (1765–1816), граф – російський державний діяч, обергофмаршал, президент Придворної контори.

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 80 х 73 мм, із зображенням родового герба графів Толстих, текст «*Cte. Nicolas. T.*». Гравер «I. C. Nabholz F.» – Іоганн Християн Набгольц (Johann Christoph (Christian) Nabholz; 1752–1797). Друга половина XVIII ст.

Книга: *Scherer J.-B.* Annales de la Petite-Russie, au Histoire des cosaques-saporogues et des cosaques de l'Ukraine. – A Paris, 1788. – T. 2. (P 7313). – Також штемпелі «Бібліотека М. В. Родзянко. Ус: Топорокъ.», «Государственный книжный фонд. № 4212».

***Джерела*:** Герб рода Толстых // Общий гербовник дворянских родов Всероссийской империи, начатый в 1797 г. – [СПб., 1798]. – Ч. 2. – № 42; *Руммель В. В.* Родословный сборник русских дворянских фамилий / В. В. Руммель, В. В. Голубцов. – СПб., 1887. – Т. 2. – С. 500; *Верещагин В. А.* Русский книжный знак. – СПб., 1912. – С. 7. – Рис. 8; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 278, 281. – Рис. 330, 335; *Адарюков В. Я.* Редкие русские книжные знаки : материалы по истории русского книжного знака. – Москва, 1923. – С. 53; *Лукомский В. К.* Книжные знаки, гравированные Уткиным : [про екслібрис М. О. Толстого] // Среди коллекционеров. – 1924. – № 3/4. – С. 27–28; *Замятин С. Н.* Несколько старых книжных знаков // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 19–20. – Табл. 4; *Ивенский С. Г.* Книжный знак : история, теория, практика художественного развития. – Москва, 1980. – С. 34. – Рис. 3; [Опис екслібриса М. О. Толстого] // *Деркач Н. Г.* Гербовый русский книжный знак. Геральдика. Опыт описания // Про книги : Журнал библиофила. – Москва, 2007. – № 1. – С. 117–121; Толстой, Николай Александрович (1765) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Толстой,_Николай_Александрович_(1765).

Торубаєв Василь Іванович – радник комерції, купець 1-ї гільдії.

За рішенням Держради пожалуваний дворянським достоїнством (1840), диплом видано 12 квітня 1846 р. Герб В. Торубаєва внесено до 11 тому «Общего гербовника дворянских родов Всероссийской империи» (13 квітня 1863 р.).

Відомий у Калузі з XVIII ст. купецький рід Торубаєвих володів будинками, полотняно-парусною фабрикою, торгував різними товарами. Торубаєви брали участь у міському житті, у відновленні міста після наполеонівської навали, у 1832 р. допомагали у відбудові церкви Богоявлення Господня. Як почесні громадяни Калуги представники цього роду поховані у родинному склепі калузького Лаврентієвого монастиря. Портрети членів родини Торубаєвих XVIII–XIX ст. представлені в Калузькому обласному краєзнавчому музеї.

Шрифтовий суперекслібрис, тиснення золотом на корінці оправи, без рамки, розміри 4 х 11 мм, текст «В. Т.» [Василь Торубаєв].

Книги:

1. Альциона : альманах на 1831 год / изд. барон Розен. – СПб., 1831. (Р 392). – Напис «Библиотека Василія Торубаева»; також заклеєний екслібрис С. Крейтона.

2. Невский альманах на 1825 год / изд. Е. Аладьин. – СПб., 1825. (Р 400). – Напис «Библиотека Василія Торубаева»; також зірваний екслібрис С. Крейтона.

3. Северные цветы на 1831 год. – СПб., 1830. (Р 406). – Напис «Библиотека Василія Торубаева»; також зірваний екслібрис С. Крейтона, штемпель «Книга И. Я. Герасименко».

***Джерела*:** [Трубчевська фабрика Василя, Бориса та Івана Торубаєвих] // *Клепиков С. А.* Филиграни на бумаге русского производства XVIII – нач. XX в. – Москва, 1978. – С. 82; *Днепровский А.* Усадьба Торубаевых (Билибиных) // Весть. – 1995. – 17 июня; Торубаєв Василь // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 99; Торубаевы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Торубаевы; Герб Торубаева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gerbovnik.ru/arms/1878.html; Особняк Торубаевых в г. Калуге [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fotki.yandex.ru/search/Особняк%20Торубаевых%20/users/Zheneva14/view/280442?page=0&search_author=Zheneva14&how=week&type=image.

Трегубов Єлисей Киприянович (1849–1920) – педагог, член «Старої Громади», громадський діяч. Працював учителем Колегії Павла Ґалагана в Києві (1876–1893), інспектором Дівочого інституту в Керчі, був співробітником журналу «Киевская старина» та ВУАН.

ВБУ придбала бібліотеку Є. К. Трегубова у 1919 р. На той час у ній нараховувалося 1324 назви видань у 1751 томі: 320 – українською мовою, 943 – російською, решта – французькою та польською. Серед видань українською мовою – переважно белетристика, досить повний підбір «Кобразів» Т. Г. Шевченка, підбір збірників пісень. Серед російськомовних видань – твори з української та російської історії, видання російських класиків, збірники документів, статистичні описи тощо.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 8 х 33 мм, текст «Елисей Киприяновичъ ТРЕГУБОВЪ».

Книги:

1. *Шевченко Т. Г.* Буквар южнорусский 1861 р. – СПб., 1861. (Р 1714).

2. [*Нечуй-*]*Левицький І.* Повісті. – Київ, 1874. (Р 5779).

3. *Шевченко Т. Г.* Поезіи. – Львов, 1884. – Ч. 1. (Р 5389). – На корінці ініціали «Е. Т.».

4. *Шекспір В.* Шекспирові твори з мови британської мовою українською поперекладав П. А. Куліш. Т. 1 : Отелло. Троіл та Крессида. Комедія помилок. – Львів, 1882. (Р 5390). – На корінці ініціали «Е. Т.».

***Джерела*:** [Бібліотека Є. К. Трегубова] // Книжний вістник. – Київ, 1919. – № 1. – С. 22–23; *Житецький І.* Трегубов Єлисей Киприянович // Україна. – 1925. – Кн. 6. – С. 184 – 185; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 64; Трегубов Єлисей // ЕУ. – Львів, 2000. – Т. 8. – С. 3258; Трегубов Єлисей Купріянович / М. К. Іваннікова // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 552–554; Трегубов Єлисей Купріянович // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 99.

Троїцький Л. М.

Комбінований гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, на папері темно-синього кольору, зображення та текст золотистого кольору, розміри 53 х 87 мм, із зображенням геральдичної корони, текст «БИБЛІОТЕКИ Л. М. Троицкаго № __». Друга половина XIX ст.

Книга: *Фейербах Л.* Лекции о сущности религии / изд. кружка П. Г. Заичневского и П. Э. Аргиропуло. – Москва, 1861. (Р 5266). – Також екслібрис О. З. Попільницького та написи його рукою.

***Джерело*:** *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 283.

Тульчин – див. Потоцький Станіслав Щенсний.

Туманов Владислав

Сюжетний екслібрис, штемпель, круглий, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, діаметр 32 мм, із зображенням ліри, текст «Изъ книгъ Владислава Туманова. Кіевъ.».

Книги: Листок Свободного Слова : повременное изд. под ред. В. Черткова. – Maldon, 1900. – № 14–15. (Р 4302, Р 4303).

Уваров Олексій Сергійович (1825–1884), граф – російський державний діяч, археолог, бібліофіл, меценат. Член-кореспондент (1856), почесний член Петербурзької АН (1857).

Син міністра народної освіти та президента Імператорської АН Сергія Семеновича Уварова (1786–1855). Один із засновників Російського Археологічного товариства, Історичного музею в Москві, засновник і голова Московського археологічного товариства (1864), організатор перших археологічних з'їздів Росії, один з організаторів Комісії зі збереження давніх пам'яток (1870). Брав участь у розкопках і вивченні курганів на території Суздальського князівства, південної Росії, археологічних пам'яток Криму. Ініціатор створення «Закону про збереження старожитностей у Росії». Засновник Уваровської премії на честь свого батька С. С. Уварова

(1857). Ініціатор збору коштів на встановлення пам'ятника першодрукарю Івану Федорову (1870; відкритий у 1909 р.). Голова історичної комісії Московського архітектурного товариства. В 1906 р. вдова А. С. Уварова, історик, археолог Парасковія Сергіївна Уварова, у дівоцтві княжна Щербатова (1840–1924), на власні кошти заснувала в пам'ять свого чоловіка премію за дослідження у сфері давньоруського зодчества.

Збирав книги, ікони, твори живопису та скульптури. Його бібліотека, частково успадкована, знаходилася у московському домі та в с. Поріччя Можайського повіту Московської губернії (нині село Поріччя Можайського р-ну Московської обл., РФ): близько 100 тис. томів з археології, історії, етнографії, філософії, богослов'я, філології, літератури, мистецтва, масонства, видання альдів, ельзевірів та інші стародруки, а також близько 3000 рукописів, зокрема зібрання рукописів Івана Микитовича Царського (?–1853), Івана Петровича Сахарова (1809–1863) та частина зібрання Сергія Дмитровича Полторацького (1803–1884), а також рукописи розкольників. Науковий опис рукописних фондів здійснив архімандрит Леонід (Кавелін Лев Олександрович; 1822–1891). Каталог масонських видань уклав бібліотекар О. С. Уварова Август Ладраг (La Drague). У 1918 р. після націоналізації бібліотека О. С. Уварова надійшла у Державний історичний музей у Москві, звідти – в Державну публічну історичну бібліотеку Росії (частково).

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у фігурній рамці, на папері малинового кольору, зображення та текст чорного кольору, розміри 52 х 44 мм, із зображенням родового герба графів Уварових, текст «Изъ книгъ графа Алєѯіѧ Уварова. № __». Середина XIX ст.

Книга: *Voltaire F. M. A.* Ovres complites : [en 13 vol.]. Vol. I : Théatre. – A Paris, 1817. (P 1723). – Книга у шкіряній оправі з золотою тисненою рамкою; також наліпка «F. Riss, père et Fils, Libraires, dans la Pétrovka, A Moscou», штемпель «Миколаївський іст.-археолог. музей № __».

***Джерела*:** *Языков Д. Д.* Обзор жизни и трудов покойных русских писателей. – СПб., 1888. – Вып. 4. – С. 98–100; *Бокачев Н.* Описи русских библиотек и библиографические издания, находящиеся в исторической и археологической библиотеке Н. Бокачева. – СПб., 1890. – С. 151–152; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 1251–1256; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 288–289; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 60. – № 1177; [Екслібрис Уварова] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1926. – Вып. 7–8. – С. 44; *Кашутина Е. С.* Экслибрис в собрании Научной библиотеки Московского государственного университета : альбом-каталог / Е. С. Кашутина, Н. Г. Сапрыкина. – Москва, 1985. – С. 77; Уваров Алексей Сергеевич // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова. – Москва, 2001. – С. 80; Уваров Олексій Сергійович / Т. Ф. Григор'єва // ЕІУ. – Київ, 2013. – Т. 10. – С. 199; Уваров [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.svrt.ru/geraldica/uvarov.htm; Уваров, Алексей Сергеевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Уваров,_Алексей_Сергеевич; Герб графа Уварова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gerbovnik.ru/arms/1824.html; *Полякова М. А.* Уваровское «Поречье»: страницы истории [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uvarovka.ru/history.html?id=16.

Улітін Олексій Вікторович (1910–1970) – гідрогеолог, колекціонер, бібліофіл, член секції книги та графіки Ленінградського будинку вчених ім. О. М. Горького.

Колекція книг із зібрання О. В. Улітіна зберігається в секторі рідкісних книг Смоленської обласної універсальної бібліотеки ім. О. Т. Твардовського. Придбана у 1970 р. в Ленінграді у букіністичному магазині. Налічує 433 примірники (книги, альбоми російською мовою). Тематика книг: історія, історія церкви, мистецтво, книгознавство, художня література.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 23 х 40 мм, текст «ДОМАШНЯЯ БИБЛИОТЕКА УЛИТИНА Алексея Викторовича».

Книга: *Ле-Пле П. Г. Ф.* Исследование каменно-угольнаго Донецкаго бассейна, произведенное в 1837–39 годах, по распоряжению А. Н. Демидова, главным горным инженером и профессором в Горной Парижской школе Ле-Пле / пер. с фр. Г. Е. Щуровскаго. – Москва, 1854. (Р 7168)

***Джерела*:** Книжные знаки в фонде Смоленской областной универсальной библиотеки : иллюстр. каталог / сост. Н. В. Донская, О. М. Михайлик; ред. В. И. Карпеченкова. – Смоленск, 2006. – 296 с.; Коллекция А. В. Улитина [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%A3.

Фаворов Назарій Антонович (1820–1897) – професор богослов'я в Київському університеті св. Володимира, протоієрей і настоятель університетського храму. Автор праць «Очерки нравственного православно-христианского учения» (8 вид.), «Очерки догматического православно-христианского учения» (8 вид.), «Чтения о догматических истинах православно-христианской веры» (1882, 1890), «Руководство к церковному собеседованию или гомилетика» (5 вид.) та ряду статей.

Книгозбірня Н. А. Фаворова у складі близько 800 назв книг з богослов'я, історії та правознавства була подарована бібліотеці Київського університету св. Володимира в 1898 р., надійшла до ВБУ разом з фондами бібліотеки університету в 1927 р.

Шрифтовий друкований екслібрис, дарчий, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, текст і рамка золотистого кольору, розміри 70 х 70 мм, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ настоятеля *УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ЦЕРКВИ,* протоіерея профессора Назарія Антоновича Ѳаворова, пожертвованной въ библіотеку университ. Св. владиміра дочерью покойнаго ОЛЬГОЙ НАЗАРЬЕВНОЙ КАРСУНСКОЙ.». Не раніше 1898 р.

Книга: Несколько слов о русской знати. – Берлин, 1871. (Р 914).

***Джерела*:** Фаворов, Назарий Антонович // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета св. Владимира (1834–1884) / сост. и ред. В. С. Иконников. – Киев, 1884. – С. 793–795; *Нападиста В.* Забуті ім'я: Назарій Антонович Фаворов // Сіверянський літопис. – 1995. – № 5. – С. 140–141; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – С. 120, 177.

Феррaріо Джуліо (Ferrario Giulio; 1767–1847) – італійський бібліограф, видавець, дослідник історії одягу.

Шрифтовий екслібрис, конгревний штемпель, круглий, текст у рамці, діаметр 13 мм, текст «GF IL COSTUME ANTICO E MODERNO» [Д[жуліо] Ф[еррaріо] Костюм давній і сучасний].

Книги: *Ferrario J.* Le costume ancien et moderne ou Histoire du gouvernement, de la milice, de la religion des arts, sciences et usages de tous les peuples anciens et modernes… : Asie : [en 4 vol.] ; Europe : [en 6 vol.] – Milan, 1817. (Р 605 – Р 606).

***Джерела*:** Феррари Д. // Энциклопедический словарь Ф. Павленкова. – СПб., 1910. – Кол. 2698; Феррари Д. // Русский биографический словарь / изд. Имп. рус. ист. о-ва. – СПб., 1914. – С. 82–83; Ferrario J. // Dizionario enciclopedico italiano. – Roma, [1970]. – V. 4. – P. 697; Феррарі Джуліо // *Дениско Л. М.* Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог. – Київ, 2007. – С. 102; Ferrario, Giulio [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.treccani.it/enciclopedia/giulio-ferrario_%28Dizionario-Biografico%29/.

Фешович А. Г.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 10 х 37 мм, текст «*А. Г. Фешовича* збір книжок.».

Книга: *Куліш П. О.* Хуторна поезія. – Львів, 1882. (Р 5731). – Також штемпелі «Всенародня Бібліотека України в Київві», «Колекція дорев. нелегальн. видань».

Фінкельштейн Б. Ф. – харківський книголюб, член харківського клубу любителів книги, що існував у 1963–1976 рр.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, діаметр 28 мм, текст «Изъ домашней библіотеки Б. Ѳ. ФИНКЕЛЬШТЕЙНА № __».

Книга: *Энгельс Ф.* Анти-Дюринг: переворот в науках, совершенный г. Дюрингом / пер. с нем. 5-го изд. Н. Я. Брука. – СПб., 1896. (Р 6552). – Також штемпелі «Науково-Дослід. Ін-т Рад. Будівництва та Права при ВУЦВК. Бібліотека. 3 січ. 1931», «Наукова бібліотека Укр. Асоціації Марксо-Ленінських Науково-Дослід. Ін-тів».

Джерело*: *Зильберштейн Б. И. Из истории харьковского клуба любителей книги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://korolenko.kharkov.com/kray/KEB/Zilbershtejn.html.

Храневич Василь Полікарпович (1887 – після 1939) – зоолог, дослідник фауни Поділля.

Професор Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту. Голова секції зоології на кафедрі економіки Подільського університету. Брав участь у роботі Кам'янець-Подільського наукового товариства при ВУАН, 5 липня 1925 р. обраний керівником природознавчо-математичної секції. В 1926 р. отримав грошову винагороду як премію за свої наукові праці. Стажувався у Німеччині (1927). У 1933 р. звинувачений у приналежності до «Української військової організації», вихованні студентів у націоналістичному антирадянському дусі, шкідництві у сільському господарстві, створенні контрреволюційних осередків у селах під час проведення наукових експедицій. Засуджений постановою трійки при ДПУ УРСР від 12 березня 1933 р. до 5 років перебування у концтаборі. Наукові праці В. П. Храневича, зокрема підручники для студентів, були визнані шкідливими та вилучалися з бібліотек. У 1939 р., після перегляду справи, отримав ще 15 років таборів і був відправлений до Воркути. Подальша доля невідома.

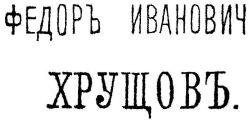

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, текст білими літерами, розміри 22 х 28 мм, з декоративними елементами, текст «ВП *Храневичъ*».

Книга: *Прайс Л.* Английские экономисты: Адам Смит. Давид Риккардо. Джон-Стюарт Милль / пер. с англ. Н. Секерина; под ред. В. В. Битнера. – СПб., 1907. (Р 2398).

***Джерела*:** Храневич Василь // Українська загальна енциклопедія : книга знання в 3-х т. / під ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, [1935]. – Т. 3. – Кол. 1126; *Алещенко М. І.* Професор В. П. Храневич – відомий вчений-зоолог Поділля / М. І. Алещенко, В. А. Нестеренко // Освіта, наука і культура на Поділлі : зб. наук. праць / за ред. П. Т. Тронька. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Т. 3. – С. 190–196; Політичні репресії в Україні (1917–1980) : бібліограф. покажчик / упор.: С. Калітко, О. Рубльов, Р. Подкур, Л. Шевченко; вступ. сл. С. Білоконя. – Київ, 2007. – 456 с.; Репресії України (1917–1990) : наук.-допом. бібліогр. покажчик / авт.-упор. Є. Бабич, В. Патока; вступ. ст. С. Білокінь. – Київ, 2007. – 519 с.; Храневич Василь Полікарпович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Храневич_Василь_Полікарпович.

Хрущов Федір Іванович

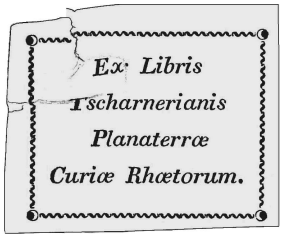

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, синього кольору, розміри 17 х 35 мм, текст «ФЕДОРЪ ИВАНОВИЧЪ ХРУЩОВЪ.».

Книга: *Шевченко Т. Г.* Кобзарь Тараса Шевченка в переводе русских поэтов / под. ред. Н. В. Гербеля. – СПб., 1860. (Р 2774). – Також автограф і екслібрис П. О. Дементьєва, штемпель «Всенародня бібліотека України в Київі».

Чарнер, фон (Tscharner, von**)** – родина з німецькомовного кантону Граубюнден на південному сході Швейцарії зі столицею в м. Кур (латинська назва: Curia Rhaetorum). У XVI ст. частина родини оселилася у Берні. Представники граубюнденської гілки родини в XVI–XIX ст. займали керівні посади в адміністрації кантону, зокрема посади бургомістрів Кура, були юристами, політиками, художниками. Члени роду фон Чарнерів були власниками численних замків, земельних угідь, будинків, особливо представники бернської гілки родини.

Відомі екслібриси декількох представників родини фон Чарнерів.

Шрифтовий друкований (?) екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у складеній фігурній рамці, розміри 30 х 35 мм, текст «*Ex Libris Tscharnerianis Planaterræ Curiæ Rhætorum*.» [З книг Чарнеріанівського (будинку) Планатерра, Кур]. XVIII ст.?

Книга: *Dictys C.* Ditte Candiotto e Darete Frigio della guerra troiana. – In Verona, 1734. (Р 2039). – Екслібрис пошкоджений; також автограф і екслібрис М. П. Дашкевича; штемпелі «Библіотека университета св. Владиміра», «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

***Джерела*:** *Gerster L.* Die Schweizerischen Bibliothekzeichen (Ex-Libris). – Kappelen, ct. Bern, 1898. – S. 180; Tscharner [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Tscharner; Tscharner [von] : Bündner Zweig / M. Bundi [Електронний ресурс] // Historischen Lexikon der Schweiz. – Режим доступу : http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D20917.php; Haus Planaterra [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Haus_Planaterra; Дом Планатерра (Planaterra) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cult-turist.ru/place-interes/one-place/3979/?q=497&plint=3979; Dauerdepositum Familienarchiv v. Tscharner aus Ortenstein. [T. 2] : Bücher. – Chur, 2012. – S. 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gr.ch/DE/institutionen/verwaltung/ekud/afk/sag/dienstleistungen/bestaende/nichtstaatlichearchive/Documents/DV_037_Tscharner_Ortenstein.pdf.

Чекеруль-Куш Костянтин Костянтинович (1872–1940) – юрист, присяжний повірений, редактор.

Працював у Москві, Києві, Харкові. У 1890-х рр. належав до московського марксистського гуртка Г. М. Круповського. У 1906–1907 рр. захищав на судовому процесі представників «Роменської партії соціалістів-революціонерів анархістів-експропріаторів «Чорний ворон», яких звинувачували у підпільній революційній діяльності. Займався в Києві видавничою діяльністю як редактор і перекладач більшовицьких видавництв О. П. Горської (1905–1906), книжкового магазина С. І. Іванова і К° (1906–1907). У 1912 р. працював у редакції газети «Киевская почта» (ред. М. І. Щелкунов, вид. С. Г. Слюсаревський). У радянські часи був чиновником у керівництві цукровою промисловістю України. В 1926 р. зареєстрований як робітник Цукротресту, що мешкав у Москві в Мілютинському провулку, будинок 16, кв. 23.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 23 х 35 мм, текст «Константинъ Константиновичъ Чекеруль-Кушъ».

Книга: [*Лавров В. С.*] Новая секта в рядах социалистов / П. Стрельскій. – Москва, 1907. (Р 5053). – Також штемпель «Книжный склад А. А. Соколовскаго. Кіевъ, Крещатикъ, 42.».

***Джерела*:** Чекеруль-Куш К. К. // Адресная и справочная книга «Весь Киев» на 1912 г. / изд. С. М. Богуславский. – Киев, 1912. – Кол. 693, 937; *Демченко Е. П.* Издание марксистской книги на Украине до Великого Октября. – Киев, 1987. – С. 120–126; Чекеруль-Куш Константин Константинович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rosgenea.ru/?alf=24&serchcatal=%D7%E5%EA%E5%F0%F3%EB%FC-%CA%F3%F8&r=4; *Коломієць С. М.* Діяльність есерів-максималістів на Харківщині та Полтавщині (1906–1907) рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/LtKP/2009_56/Statti/19.html; *Санбуров В. И.* Исторические очерки. Московский «Рабочий союз» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dlib.eastview.com/browse/doc/7041404; Милютинский пер., дом 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.apartment.ru/Article/487103260.html; [Новодевичий некрополь, 4 участок, 3 ряд, № 7] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://novodevichiynecrool.narod.ru/4_lines.htm.

Червінський Казімеж Ігнацій (Czerwiński Kazimierz Ignacy; 1859–1942) – імовірний власник бібліотеки, книжки з якої мали екслібрис «Вільховецька бібліотека» **(**Biblioteka Olchowiecka). Червінські з 1853 р. були власниками села Великий Вільховець у Кам'янецькому повіті Подільської губернії (нині село Вільхівці Чемеровецького р-ну Хмельницької обл., Україна): маєток був весільним посагом матері К. І. Червінського Ядвіги з Маковецьких (1834–1908). Щонайменше четверо з восьми дітей К. І. Червінського народилися у Вільхівці, зокрема син Казимир Олександр (1888–1926), якому також можуть належати ініціали на екслібрисі.

Гербовий екслібрис, штемпель, круглий, зображення та текст у лінійній рамці, синього кольору, діаметр 28 мм, із зображенням герба Любіч (Lubicz), текст «BIBLIOTEKA OLCHOWIECKA K C» [Вільховецька бібліотека К[азімежа] Ч[ервінського] (?)].

Книга*:* *Mickiewicz A.* Dzieła Adama Mickiewicza : w 9 t. T. 4 : Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego. Artykuły literackie. Pierwsze wieki historyi polskiej. – Paryż, 1880. (Р 5575). – На корінці ініціали «К. С.»; також штемпель «Nauk.-Badaw. Instytut Pol. Kultury Proletarjackij WUAN. Biblioteka».

***Джерела*:** Olchowiec 1.) Wielki // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1886. – T. 7. – S. 449–450; Kazimierz Ignacy Czerwiński h. Lubicz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/psb.3764.4.

Чертков Михайло Іванович (1829–1905) – російський державний діяч, генерал. Учасник Кримської та Кавказької війн. Воронезький (1861), волинський (1864) воєнний губернатор, київський (1878), варшавський (1901) генерал-губернатор, член Держради (1881).

З іменем М. І. Черткова пов'язане відкриття Житомирського краєзнавчого музею в 1865 р. та Житомирської першої Публічної бібліотеки в 1866 р. У 1881 р. придбав маєток у Кагарлику Київської губернії (нині місто Кагарлик, райцентр Київської обл., Україна), де і оселився після відставки. Помер у Парижі.

Гербовий гравійований літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення та текст у потрійній лінійній рамці, розміри 79 х 69 мм, із зображенням герба роду Черткових, текст «М. И. ЧЕРТКОВЪ M. TCHERTKOFF.». Друга половина XIX ст.

Книги:

1. *Горький М.* Старик : пъеса. – Berlin, [s. a.]. (Р 3648).
2. *Давыдов Д. В.* Записки Дениса Давыдова, в России цензурою не пропущенные / пред. П. В. Долгорукова. – London, 1863. (Р 3693^2).
3. Листки Свободного Слова : повременное изд. под ред. В. Черткова. – Maldon, 1899–1900. – № 2–5, 7–9, 13, № 16. (Р 4306(1–12)).
4. *Самарин Ю. Ф., Дмитриев Ф. И.* Революционный консерватизм: книга Р. Фадеева «Русское общество в настоящем и будущем» и «Предположения Петербургских дворян об организации всесословной волости» Ю. Самарина и Ф. Дмитриева. – Берлин, 1875. (Р 4948).

***Джерела*:** Герб рода Чертковых // Общий гербовник дворянских родов Всероссийской империи, начатый в 1797 г. – [СПб., 1798]. – Ч. 1. – № 73; *Милорадович Г. А.* Список лиц свиты их величеств с царствования императора Петра I по 1886 год. – СПб., 1886; Альманах современных русских государственных деятелей. – СПб., 1897. – С. 70–71; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 310. – Рис. 381; [Екслібрис Черткова] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 5. – С. 13; *Ласунский О.* Книжный знак: некоторые проблемы изучения и использования. – Воронеж, 1967. – С. 52; Чертков М. И. // *Федорченко В. И.* Свита российских императоров. – Москва, 2005. – Т. 2; Чертков М. И. // *Шилов Д. Н.* Члены Государственного совета Российской империи, 1801–1906 : биобиблиогр. справочник / Д. Н. Шилов, Ю. А. Кузьмин. – СПб., 2007; Чертков, Михаил Иванович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Чертков,_Михаил_Иванович; Чертковы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Чертковы.

Чорний Олександр Михайлович (справжнє прізвище Глікберг; 1880–1932) – російський поет «Срібного віку», письменник. Літературні псевдоніми: Сам по себе, Саша Черный, Мечтатель.

Автор багатьох збірників віршів, зокрема популярних сатиричних віршів-фейлетонів, віршів для дітей тощо. Співпрацював у журналах «Зритель», «Стрекоза», «Сатирикон», «Современник», «Современный мир», «Аргус», «Жар-птица» (Берлін), «Иллюстрированная Россия» (Париж), газетах «Волынский вестник», «Киевская мысль», «Русская молва», «Одесские новости». В 1911 р. перебував у Києві. Під час Першої світової війни працював у польовому шпиталі на фронті. В 1920 р. емігрував до Литви, потім до Німеччини. В 1929 р. оселився у Франції в м. Ла Фавьєр.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 15 х 25 мм, текст «ИЗЪ КНИГЪ А. М. ЧЕРНАГО».

Книга: *Нечуй-Левицький І.* Український гетьман Богдан Хмельницький і козаччина. – Львів, 1878. (Р 4551). – Також штемпелі «Пожертв. Доманицкій», «Бібліотека-читальня «Т-ва Просвіта». Київ», «Кіевское Общественное собраніе».

***Джерела*:** *Масанов И. Ф.* Словарь псевдонимов. – Москва, 1960. – Т. 4. – С. 131; Черный А. М. // Русские писатели : биобиблиогр. словарь / под ред. П. А. Николаева. – Москва, 1990. – Т. 2. – С. 368–370; *Черный С.* Избранная проза / сост., послесл. и комм. А. С. Иванова. – Москва, 1991; *Иванов А.* Потаенная биография Саши Черного // Евреи в культуре русского зарубежья : сборник статей, публикаций, мемуаров и эссе (1919–1939). – Иерусалим, 1993. – Вып. 2. – С. 31–43; *Черный С.* Собрание соч. : в 5 т. – Москва, 1996; Саша Чёрный [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Саша_Черный.

Шангін Василь Васильович (1856–1930) – краєзнавець, бібліограф, бібліофіл з Калуги, співробітник газети «Калужский Вестник».

Автор праць «Город Углич во 2-ой половине прошлого столетия. Историко-библиографическая статья» (під псевдонімом Чин–Шин, «Книговедение», Москва, 1895, № 6–8), «Город Углич во второй половине XVIII ст. (По весьма редкой ведомости Углицкой провинциальной канцелярии)» (Калуга, 1901), «Сельские типографии в последней четверти XVIII века и рузаевские издания Струйского» («Антиквар», 1902, №№ 6–7; СПб., 1903), «Краткий очерк торговой и промышленной деятельности Калужской губернии» (Калуга, 1897), «Кабинет-министр Артемий Петрович Волынский: биографический очерк» (Калуга, 1901).

До складу бібліотеки В. В. Шангіна входили рідкісні історичні пам'ятки: літописи, князівські грамоти, тексти договорів та інших документів; праці російських істориків та твори іноземних авторів про Росію. Власник склав і видав «Описание Библиотеки В. В. Шангина» (СПб., 1902). Бібліотека В. В. Шангіна була відкрита для читання для мешканців Калуги. В 1920-х рр. була втрачена. Окремі книжки з екслібрисом В. В. Шангіна потрапили в Калузький краєзнавчий музей.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 26 х 42 мм, з декоративними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА Василія Васильевича ШАНГИНА».

Книга: Утренняя звезда : собрание статей в стихах и прозе. – Москва, 1834. – Кн. 1–2. (Р 388). – Також автограф В. Торубаєва.

***Джерела*:** *Масанов И. Ф.* Словарь псевдонимов русских писателей, ученых и общественных деятелей : в 4 т. – Москва, 1960. – Т. 3. – С. 237; Т. 4. – С. 520; Шангин, В. В. [Електронний ресурс] // *Аркадьев Е. И.* Словарь библиофила. – Режим доступу : http://rarebooks.ru/static/arkadev?page=9; Шангин, Василий Васильевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://feb-web.ru/feb/masanov/man/10/man18608.htm; Чин–Шин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://feb-web.ru/feb/masanov/map/16/map30559.htm; Письма Шангина Василия Васильевича о продаже, покупке и обмене книг. – РГАЛИ. – Ф. 561, оп. 1, од. зб. 176, 1886–1908 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rgali.ru/object/253863678?lc=ru; Шангин Василий Васильевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rosgenea.ru/?alf=25&page=2&serchcatal=%D8%E0%ED%E3%E8%ED&radiobutton=4; Книговедение [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.snor.ru/?an=sc_410_02; *Пухов В. А.* Упадок [Електронний ресурс] // Компас-Калуга. – Режим доступу : http://kompas-kaluga.ru/historyitem/3801/.

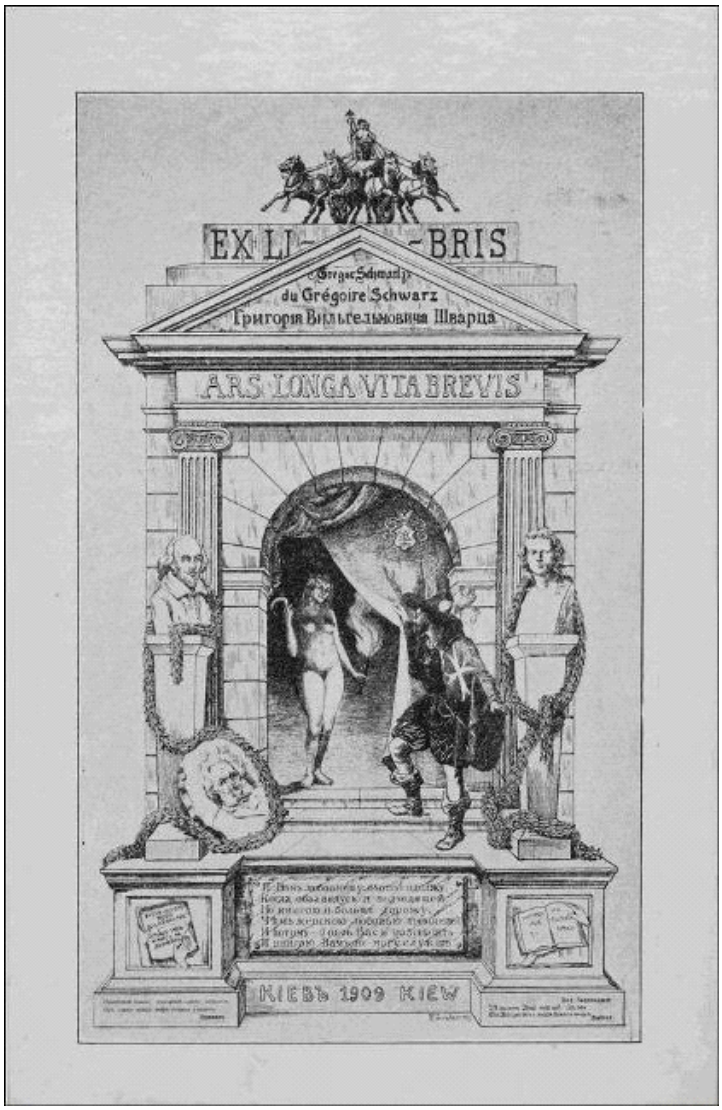
Шварц Григорій Вільгельмович (Шварц-Бостуніч Григорій Васильович; 1883–1945?) – письменник, журналіст, драматург, адвокат, окультист, театральний критик, видавець, співробітник Аненербе, штандартенфюрер СС. Літературні псевдоніми: Григорій Бостуніч, Маркіз Поза, Грегуар ле Нуар, Dr. Gregor.

Син балтійського німця Вільгельма Бертольда Шварца та сербки Марії Бостуніч. Закінчив юридичний факультет Київського університету св. Володимира (1908). Працював помічником присяжних повірених, був журналістом і театральним критиком, виступав з лекціями з астрології, окультизму, історії масонства. Писав оповідання та п'єси. Був видавцем журналу «Киевский театрал» (1906–1907), завідувачем літературним відділом видавництва «Гонг», редактором і видавцем газети «Южная копейка» (1912–1914), «Южная газета копейка» (1914). Очолював Залізничний театр у Києві. Написав ряд творів з окультизму. Емігрував у 1920 р., проживав у Болгарії, Сербії, з 1922 р. – у Німеччині (під прізвищем Шварц-Бостуніч). Активний проповідник теорії всесвітньої єврейської змови. Офіцер СС (з 1932 р.). У 1945 р. заарештований у американській зоні окупації. У травні 1946 р. внесений Головним штабом американської армії у список військових злочинців.

Наприкінці Другої світової війни намагався вивезти свою бібліотеку з юдаїки, окультизму та масонства до Сілезії. У ІР НБУВ та ЦДАМЛІ України зберігаються частини архіву Г. В. Шварца.

Екслібрис Г. В. Шварца – один з найбільших за розміром і найскладніших за композицією книжкових знаків. За характеристикою В. Я. Адарюкова, він є прикладом несмаку.

Сюжетний гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, зображення в лінійній рамці, розміри рамки 171 х 102 мм (є також примірники з шириною 100 мм і 101 мм) і 126 х 76 мм, ширина берегів навколо рамки різниться в залежності від розмірів книжки. Центральні елементи зображення мають символічне значення. Серед них: бюсти Вільяма Шекспіра та Фрідріха Шиллера, портретне зображення Генріка Ібсена, родовий герб Шварців. Текст напису на архітраві «ARS LONGA VITA BREVIS» [Мистецтво вічне, життя коротке]. Текст приналежності екслібриса «EX LIBRIS Gregor Schwartz du Grégoire Schwartz Григорія Вильгельмовича Шварца». Тексти в нижній частині екслібриса: «Я Вамъ любовницу охотно одолжу, Когда обзаведусь я подходящей, Но книгою я больше дорожу, Чѣмъ женскою любовью преходящей. И потому – боясь Васъ разсердить – Я книгою Вамъ не могу служить.»; німецькою та російською мовами написано та на малюнках зображено, як не треба та як треба тримати книгу; цитати з О. С. Пушкіна «Послѣдній ключъ

– холодный ключъ забвенія: Онъ слаще всѣхъ жаръ сердца утолитъ. Пушкинъ.» і Ф. Шиллера «Das Jahrhundert Ist meinen Ideal nicht reis. Ich lebe Ein Bürger derer welche kommen werden. Schiller.»; місце та час створення екслібриса (?) «Кіевъ 1909 Kiew». Підпис автора «Förster 09.».

Книги:

1. *Вознесенский А. Н.* Путь Агасфера : первая книга стихов. – СПб., 1914. (Р 364). – Також автограф автора; на корінці ініціали «Г. Ш.».

2. Иллюстрированный сборник Киевского литературно-артистического общества. – Киев, 1900. (Р 1725). – На корінці ініціали «Г. Ш.».

3. *Полевой А.* Былины : символическая трагедия Руси : киевский цикл. – Москва, 1906. (Р 295).

4. *Радищев А. Н.* Полное собрание сочинений / ред., прим., вступ. сл. В. В. Каллаш; изд. В. М. Саблин. – Москва, 1907. – Т. 1–2. (Р 2173 – Р 2174). – На корінці ініціали «Г. Ш.»; на примірнику Р 2174 також штемпель «Книжный магазинъ В. Просяниченко Кіевъ».

5. *Толстой Л. Н.* Крейцерова соната. – [Б. м., б. г.]. (Р 5141). – На корінці ініціали «Г. Ш.».

6. *Толстой Л. Н.* Круг чтения : избранные, собранные и расположенные на каждый день Львом Толстым мысли многих писателей об истине, жизни и поведении. – Одесса, 1910. (Р 5148). – На корінці ініціали «Г. Ш.».

7. *Шерр И.* Комедия всемирной истории : ист. очерк событий в 1848 по 1851 год / изд. ред. «Дело». – СПб., 1872. – Вып. 1. (Р 5392). – На корінці ініціали «Г. Ш.»; також штемпель «Книжный магазинъ С. Я. Чаплыгина Кіевъ, Фундуклеевская ул. д. 20.».

8. *Эйснер К.* Празднество обездоленных : обиходная книга мирских назидательных сказок. – [Б. м.], 1907. (Р 5428). – На корінці ініціали «Г. Ш.».

9. *Vargas J. de.* Les aventires de don Juan de Vargas racontes par lui-même. – A Paris, 1853. (Р 1422). – На корінці ініціали «G. S.».

***Джерела*:** Шварц Г. В. // *Адарюков В. Я.* Редкие русские книжные знаки : материалы по истории русского книжного знака. – Москва, 1923. – С. 58–59; *Минаев Е. Н.* Экслибрис / Е. Н. Минаев, С. П. Фортинский. – Москва, 1970. – С. 34; *Schlögel K.* Russische Emigration in Deutschland 1918 bis 1941. – Berlin, 1995. – S. 201; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; Шварц Григорій Вільгельмович / С. В. Сохань // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 583–584; *Кальницький М.* Було слово : [глава «Нацист-багатоверстатник»] // Контракти : український діловий тижневик. – 2006. – № 11. – 13 березня; *Жуков Д.* Русские эсэсовцы / Д. Жуков, И. Ковтун. – Москва, 2010. – С. 27; Фонд Г. В. Шварца. – ЦДАМЛІ. – Ф. 508; Шварц-Бостунич, Григорий Васильевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Шварц-Бостунич,_Григорий_Васильевич; Герб Шварцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gerbovnik.ru/arms/3730.html.

Шептицький Андрей (Шептицький Роман Марія Олександр, граф; 1865–1944) – єпископ Української греко-католицької церкви, митрополит галицький, архієпископ львівський, єпископ кам'янець-подільський (з 17 січня 1901), церковний, культурний і громадський діяч, меценат. Дійсний член НТШ (1925).

Походив зі стародавнього українського шляхетського роду. Народився в с. Прилбичі поблизу Львова (нині с. Прилбичі Яворівського р-ну Львівської обл., Україна) у родині графів Шептицьких Яна та Зофії (у дівоцтві Фредро; 1837–1904), письменниці та художниці, дочки комедіографа та поета графа Александра Фредра (1793–1876). Вивчав право в краківському, пізніше вроцлавському університетах. 1888 р. вступив до Добромильського монастиря отців василіан і прийняв ім'я Андрей. Прийняв постриг у Кристинопольському монастирі 11 серпня 1892 р., висвячений на священика у Перемишлі 3 вересня 1892 р. 2 лютого 1899 р. номінований єпископом станіславівським. 17 грудня 1900 р. номінований митрополитом галицьким, архієпископом львівським і єпископом кам'янець-подільським.

Сприяв розбудові греко-католицької церкви в Україні, Росії, Боснії, США, Канаді, Нідерландах, Бельгії, Англії тощо. Фундував бібліотеки, лікарні, гімназії тощо. Першій Єпархіальній бібліотеці у Станіславові передав 4 тис. книг із власного зібрання (1901). У 1905 р. заснував у Львові Церковний музей (нині Національний музей у Львові ім. Андрея Шертицького), для якого передав власну колекцію з близько 10 тис. предметів, придбав приміщення, утримував музей на власні кошти. Ініціював заснування Львівської греко-католицької богословської академії (1928; нині спадкоємцем є Український католицький університет), Богословського наукового товариства (1929), Українського католицького інституту церковного з'єднання ім. митрополита Йосифа Рутського (1939). Займався політичною та дипломатичною діяльністю. Був депутатом Галицького сейму, членом Палати панів Віденського парламенту. Обстоював екуменічні ідеї. У 1914 р. заарештований у Львові російською окупаційною владою офіційно за прозелітизм серед православних, відправлений у заслання до Києва, переведений до Новгорода, Курська, Суздаля (нині міста в РФ). Звільнений в 1917 р. Відстоював ідею незалежності України, Західноукраїнської республіки, виступав проти дискримінаційної політики влади II Речі Посполитої щодо українців. Заарештовувався польською владою в 1918–1919, 1923 рр. У 1938 р. підтримав проголошення автономної, пізніше незалежної Карпатської України. У 1939 р. таємно висвятив на єпископа свого наступника – ректора Львівської духовної семінарії о. Йосипа Сліпого (1892–1984). В 1939 р. у Прилбичах бійці НКВС розстріляли молодшого брата митрополита – Леона Шептицького, всіх членів його

родини і слуг, маєток пограбували, знищили палац. 21 листопада 1942 р. Владика Андрей видав пастирське постання «Не убий», у якому закликав до примирення політичних сил українського суспільства. Публічно засуджував знищення євреїв, переховував їх у своїй резиденції та Соборі св. Юра, церквах, монастирях, монастирських школах, дитячих притулках Львова та околиць тощо. Похорон Владики Андрея у зайнятому радянськими військами Львові перетворився на грандіозну маніфестацію. В травні 2008 р. єврейська громада України визнала митрополита Андрея Шептицького Праведником. Зараз триває процес його беатифікації.

У родовому маєтку Шептицьких у Прилбичах розташовувалася бібліотека, яку започаткував граф Ян Шептицький і продовжив комплектувати його молодший син Леон; налічувала 6 тис. томів. В архіві зберігалися документи XVI ст., руські літописи, рукописи та листування Александра Фредра, матеріали наполеонівських часів. Також у маєтку був музей, у якому містилися портрети членів родини, інші художні полотна, зокрема роботи графині Зофії Шептицької, також збірки медалей, монет, віденської порцеляни, художнього скла тощо.

У 1909 р. у Львові митрополит Андрей Шептицький на основі частини власної бібліотеки заснував книгозбірню «Студіону», розміщену у спеціально побудованому за власні кошти для львівського монастиря ченців студитів триповерховому будинку, з 1938 р. – у так само спеціально зведеному окремому п’ятиповерховому будинку; сюди ж було переміщено книжки з бібліотеки Святоуспенської Унівської Лаври та з Митрополичої палати. Для поповнення бібліотеки митрополит Андрей закуповував цілісні бібліотеки та збірки, передусім особисті бібліотеки релігійних діячів, зміст яких відповідав профілю фундації: богословську, навчальну, довідкову літературу, видання з історії церкви, історії України, періодику. Фонд бібліотеки також поповнювався шляхом придбання окремих примірників рідкісних видань, нових видань, періодики, книгообміну з іншими львівськими бібліотеками, завдяки дарункам окремих осіб. На початку 1926 р. бібліотека «Студіону» налічувала 10 тис. примірників. На кінець 1939 р. її книжковий фонд становив від 60 до 70 тис. одиниць. 10 лютого 1940 р. (фактично у 1946 р.) книгозбірню «Студіону» як самостійну установу було ліквідовано, її найбільшу та найціннішу частину приєднано до Львівської філії БАН УРСР (нині – ЛНБ ім. В. Стефаника). До початку Німецько-радянської війни встигли перевезти близько 3 тис. примірників, при цьому різні видання несистематично «висмикувалися» для різних відділів, що дає підстави для припущення про можливі втрати частини фонду вже на першому етапі переміщення. Решту фондів (бл. 100 тис. книжок і рукописів) було перевезено в 1946 р., книжки розпорошено по різних відділах. Фонд книгозбірні «Студіону» не був заінвентаризований, тому неможливо встановити, яку його частину було викинуто, знищено як клерикальну літературу, здано на макулатуру, викрадено для приватних колекцій тощо. У подальші роки багато книг з бібліотеки «Студіону» шляхом перерозподілів опинилося в інших установах і збірках, зокрема приватних.

У ІР НБУВ під назвою «Львівська греко-католицька митрополича консисторія. Архів Андрея Шептицького» зберігаються документи з вилученого після львівського Собору 1946 р. архіву Львівської греко-католицької митрополичої консисторії, «Архіву історії унії», особового архіву митрополита Андрея та родового архіву Шептицьких у Прилбичах (з останнього близько ста документів). Цю збірку сформували в 1945–1946 рр. співробітники НКВС як доказову частину до запланованих судових процесів проти Української греко-католицької церкви, згодом її було перевезено до Києва та передано до БАН УРСР; частину документів з неї протягом 1950–1970-х рр. було повернуто до Львова.

1) Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри наліпки 114 х 87 мм, розміри зображення 81 х 67 мм, із зображенням герба Андрея Шептицького (Шептицький, Szeptycki) у сані єпископа, текст «БИБЛІОТЕКА ЕПИСКОПА ШЕПТИЦКОГО. Ч. И. __ Ч. К. __». Не раніше 1899 р.

Книги:

1. *Fagaeus J. B.* Limen grammaticum, seu prima litterarum rudimenta ab Emmanuelus Alvari Institutionibus olim excerpta a Joanne Baptista Fagaeo. – Venetiis, 1793. (P 5601). – Також штемпель «Научно-справочная библиотека Архивного отдела УНКВД по Станиславской области. Инвентарный № 1078».

2. *Narolski J.* Sława nieśmiertelność znaczącego imienia... Athanazemu Szeptyckiemu... publicznym kazaniem przez o. Iozefa Narolskiego... ogłoszona... – We Lwowie, 1721. (P 5607). – Також суперекслібрис із гербом Шептицьких; штемпель «Instytut Ossolińskiego».

2) Гербовий суперекслібрис, тиснення золотом на кришках оправи, без рамки, розміри 38 х 50 мм, із зображенням герба родини графів Шептицьких (Шептицький, Szeptycki), текст на стрічці «PRZYŁBICE» [Прилбичі].

Книга: *Narolski J.* Sława nieśmiertelność znaczącego imienia... Athanazemu Szeptyckiemu... publicznym kazaniem przez o. Iozefa Narolskiego... ogłoszona... – We Lwowie, 1721. (P 5607). – Також екслібрис єпископа Андрея Шептицького; штемпель «Instytut Ossolińskiego».

***Джерела*:** Szeptycki herb // *Niesiecki K.* Herbarz Polski. – W Lipsku, 1841. – T. 8. – S. 620–621; Szeptycki // *Niesiecki K.* Herbarz Polski : dodatek / zebr. i ułoz. przez J. N. Bobrowicza. – W Lipsku, 1844. – S. 425–427; Шептицький, Андрій // Українська загальна енциклопедія : книга знання в 3-х т. / під ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, [1935]. – Т. 3. – Кол. 1218; Metropolita Andrzej Szeptycki : studia i materiały / pod red. Andrzeja A. Zięby. – Kraków, 1994; Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність : документи і матеріали, 1899–1944. – Львів, 1995–2004. – Т. 1–3; *Венланд А. В.* Митрополит : есе про Андрея Шептицького // Діалог над кордоном – Gespräch über Grenzen : Незалежний культурологічний журнал. – Львів; Freiburg. – 1997. – № 11. – С. 106–115; *Дзьобан О.* Бібліотека митрополита Андрея Шептицького у Львові // Записки Львів. наук. б-ки ім. В. Стефаника : зб. наук. праць. – Львів, 2002. – Вип. 9/10. – С. 141–151; *Аввакумов Ю.* Митрополит Андрей Шептицький і греко-католики в Росії. – Львов, 2004; *Скочиляс І.* Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII–XVIII століть : Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія. Т. 2 : Протоколи генеральних візитацій. – Львів, 2004. – С. XXXIV–XXXV; *Кривенко М. О.*

Бібліотека «Студіону» у Львові: переміщення книжкових та рукописних колекцій (1940–1947) // Записки Львів. наук. б-ки ім. В. Стефаника : зб. наук. праць. – Львів, 2005. – Вип. 13. – С. 247–268; *Кривенко М. О.* Історія книгозбірні «Студіону» мовою документів і спогадів // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 1. – С. 34–39; *Кривенко М. О.* «Літопис монастиря священномученика Йосафата студійського уставу у Львові» як джерело до вивчення історії книгозбірні «Студіону» (1909–1940) // Записки Львів. наук. б-ки ім. В. Стефаника : зб. наук. праць. – Львів, 2008. – Вип. 1 (16). – С. 459–478; *Кривенко М. О.* Книгозбірня «Студіону» (1909–1940) у фонді Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника: видання XIX – першої половини XX ст. // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2009. – Вип. 13. – С. 156–172; *Колосовська О. М.* Книжкові пам'ятки у меценатсько-бібліофільських пріоритетах Митрополита Андрея Шептицького (1865–1944) // Мат-ли Другої наук.-практ. конференції «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», Львів, 23 вересня 2010 р. – Львів, 2010. – С. 160–168; *Кривенко М. О.* Книгозбірня «Студіону» у Львові (1909–1940): історія, сучасний стан фонду : автореф. дис. ... канд. іст. наук. – Київ, 2010. – 20 с.; *Чернухін Є.* Колекція рукописів та архів митрополита Андрея Шептицького : каталог фонду XVIII Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – 242 с.; Шептицький Андрей / Ю. А. Черченко // ЕІУ. – Київ, 2013. – Т. 10. – С. 631–633; Андрей (Шептицький) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Андрей_(Шептицький); Andrzej Szeptycki [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Szeptycki; Шептицькі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Шептицькі; *Чернецький Є.* Герб Побуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/History/Kupola/Vol04/PobugArms.html; Прилбичі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Прилбичі.

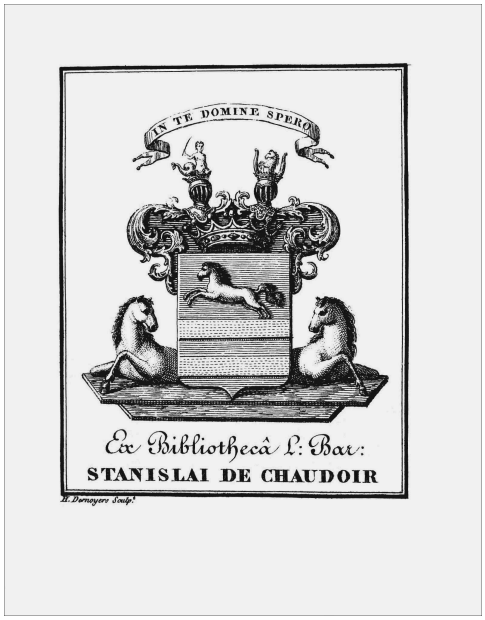
Шодуар Станіслав Янович (Іванович) де (1790–1858), барон – археолог, ентомолог, нумізмат, бібліофіл, колекціонер. Барон за пожалуванням баварського короля Максиміліана-Йосифа від 5 квітня 1814 р. Дворянин Царства Польського за пожалуванням імператора Олександра I (1820). Баронський титул Шодуарів підтверджено в Російській імперії в 1927 р. Рід Шодуарів внесено до ч. 5 родословної книги Волинської губернії.

Закінчив університет у м. Дерпті (нині м. Тарту, Естонія). Перебував на державній службі в закладах МНО. Почесний наглядач Києво-Подільського повітового училища (1834–1851, з перервою 1836–1837), Києво-Печерського повітового дворянського училища та парафіяльних училищ Київського повіту, Інституту шляхетних дівчат (1838–1846). Віце-голова Тимчасової комісії для розгляду давніх актів у Києві (1843–1858). Член російського Археологічного товариства та багатьох іноземних наукових товариств, член-кореспондент Петербурзької АН (1836). Директор Київської контори державного комерційного банку (1850-ті рр.). Автор твору «Aperçu sur les monnaies russes et sur le monnaies étrangères qui ont en cours en Russie depuis le temps les plus reculés jusqu'à nos jours» (СПб., 1836; «Обозрение русских денег и иностранной монеты, употреблявшейся в России с древнейших времен», переклад В. Анастасевича, СПб., 1836–1841), за який отримав Демидівську премію (1841).

С. Шодуар продовжив збиральницьку діяльність, яку започаткував у сім'ї Шодуарів його дядько Антуан (1749–1824), нідерландський філософ і мораліст. У своєму маєтку в с. Івниці Волинської губернії поблизу м. Житомира (нині село Івниця Андрушівського р-ну Житомирської обл., Україна) С. Шодуар створив один із найбільших на Волині музеїв, у якому зберігалися колекції книг, автографів, гравюр, монет, картин, комах, старожитностей античного періоду тощо. Бібліотека нараховувала, за даними М. І. Петрова (1840–1921), який відвідав Івницю у 1888 р., близько 30 тис. томів, за даними У. Г. Іваска (1878–1922) – близько 40 тис. томів (1904). С. Шодуар склав систематичний рукописний каталог своєї книгозбірні (у 8 томах).

Колекційну діяльність продовжили його син Максиміліан (1816–1881), ентомолог, і онук Ян (1858–1912). Частину колекції – боспорські й олівійські старожитності – С. Шодуар продав Ермітажу. Нумізматичну колекцію було продано Британському музею. У 1908 р. Ян Шодуар перевіз бібліотеку та картинну галерею з Івниці до Житомира. Колекцію гравюр і 92 кириличні стародруки було подаровано бібліотеці Імператорського Російського історичного музею в Москві. В 1919 р. бібліотека Шодуарів надійшла до житомирського міського музею. Задля її збереження постало питання про створення в Житомирі філії ВБУ. У 1931 р. співробітник ВБУ П. М. Попов (1890–1971) відібрав 9421 друковану та 1536 рукописних книг і архівних документів (XV ст. – 1918 р.) для перевезення до Києва та приєднання до фондів ВБУ, склав акт передачі від 9 жовтня 1932 р. Частину рукописів адміністрація музею відмовилася передати як волиніку. Залишки архіву надійшли з Житомирського музею в 1979 р. Деякі примірники з книжкового зібрання Шодуарів залишилися в Житомирі у краєзнавчому музеї та обласному архіві.

Книжкові знаки С. Шодуара відомі у багатьох варіантах.

Гербовий гравійований екслібрис (мідерит), наліпка, прямокутна, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, розміри 70 х 60 мм, із зображенням герба баронів Шодуарів, текст девізу «IN TE DOMINE SPERO» [На Тебе, Боже, сподіваюся], текст екслібриса «Ex Bibliothecâ L: Bar: STANISLAI DE CHAUDOIR» [З бібліотеки барона Станіслава де Шодуара]. Автор гравюри «H. Dernoyers Sculp.» – П'єр-Хуберт Денуайє (1767–1857). Після 1820 р.?

Книги:

1. De Romé de L'Isle. Métrologue, ou Tables pour servir a L'intelligence des Poids et mesures des Anciens. – A Paris, 1789. (P 6081). – Також штемпель «Вол. Губ. Комит. по охр. памятн. искусства и старины».

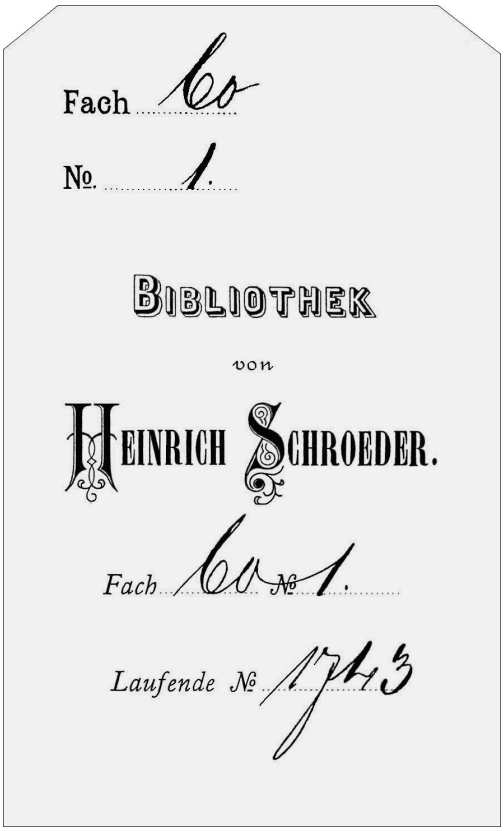
2. *Mably G. B. de*. Entretieus de Phocion sur le rapport de la morale avec la politique, traduits du grec de Nicoles par Mably. – Paris, [1795]. (P 2097).

3. *Montesquieu Ch. L.* Świątynia Wenery w Knidos / przez J. Szymanowskiego. – W Parmie, 1807. (P 2026).

***Джерела*:** Герб Шодуар // Гербовник дворянских родов Царства Польского. – Варшава, 1850. – Ч. 1. – С. 118–119; Iwnica // *Radziszewski F.* Wiadomość historyczno-statystyczna o znakomitszych bibliotekach i archiwach publicznych i prywatnych... – Kraków, 1875. – S. 21; *Петров Н. И.* Библиотека барона Шодуара и вновь открытое древнее изображение свв. Бориса и Глеба и, может быть, св. Владимира // КС. – 1888. – № 8. – С. 33–39; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 1336–1337, 1421; Шодуар (Станислав Иванович) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1903. – Т. 78 (XXXIXa). – С. 765; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 318; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 75; Iwnica // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej.

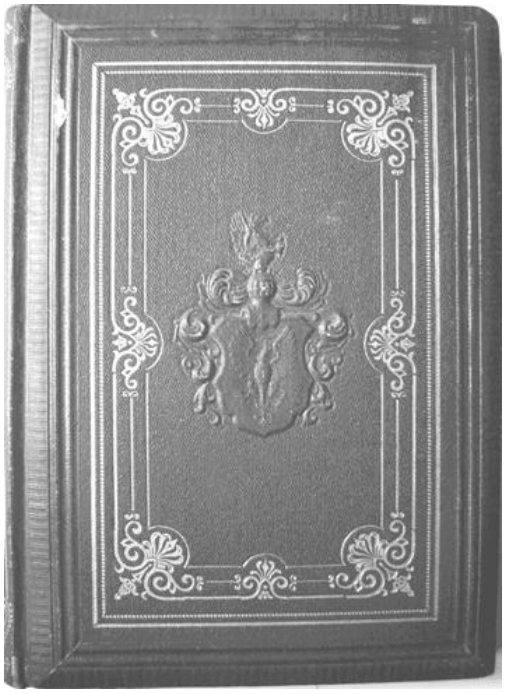
T. 11 : Województwo kijowskie oraz uzupełnienia do tomów 1–10. – Wrocław, 1997. – S. 208–212; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 161; *Біленький Є. А.* Родинний архів Шодуарів у зібраннях Інституту Рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського // Архіви України. – 2000. – № 4–6. – С. 44–50; *Біленький Є. А.* Фонд Шодуарів: історія надходження колекції // Бібліотечний вісник. – 2000. – № 5. – С. 31–34; *Біленький Є. А.* Книгозбірня житомирської родини баронів де Шодуар (XVIII–XIX ст.) як об'єкт бібліографічних та археографічних студій // Библиотечное дело и краеведение : сб. науч. тр. – Київ; Симферополь, 2000. – С. 5–11; *Булатова С. О.* Матеріали з історії бібліотеки баронів де Шодуар у фондах Інституту рукопису НБУВ (архівна та рукописна спадщина) / С. О. Булатова, Є. А. Біленький // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2000. – Вип. 6. – С. 56–74; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 47–48; Шодуар С. Я. / О. Коваль // Українська архівна енциклопедія. – Київ, 2008. – С. 852–853; *Булатова С. О.* Екслібриси Станіслава Шодуара на книжках родового бібліотечного зібрання Шодуарів у фондах НБУВ // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2009. – Вип. 13. – С. 184–195; Шодуар Іван Максиміліанович (1858–1919). – Державний архів Житомирської обл. – Ф. 163, 42 од. зб., 1821–1918; ЦДІАК України. – Ф. 442, оп. 152, спр. 232, арк. 133–134; ІР НБУВ. – Ф. 283; Шодуар Станислав Іванович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Шодуар_Станислав_Іванович; Архивы семьи Шодуар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://interesniy.zhitomir.ua/arhivyi-semi-shoduar/; [Екслібрис барона С. Шодуара] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://foto.zhzh.info/photo/geraldichnij_gerb/12-0-4963.

Шрьодер Хайнріх (Schröder Heinrich)

1) Шрифтовий друкований (?) екслібрис, наліпка, прямокутна зі зрізаними верхніми кутами, без рамки, розміри 108 х 66 мм, текст «Fach __ № __ Bibliothek von Heinrich Schroeder. Fach __ № __ Laufende № __» [Відділ __ № __ Бібліотека Хайнріха Шрьодера. Відділ __ № __ Поточний № __]. Наклеєний на внутрішній стороні нижньої кришки оправи, верхня частина з текстом «Fach ___ № ___» виступає над блоком книги у вигляді закладки.

2) Гербовий суперекслібрис, конгревне тиснення на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 45 х 40 мм, із зображенням герба, без тексту. Можливо герб належав Хайнріху Шрьодеру.

Книга: Die Fest-Tage des Buchdruckers. Eine Sammlung von Prologen, Festgrüßen, Tafelliedern, Bedichten zu Jubiläen, Toasten etc. – Leipzig, 1868. (Р 7057). – Оправа прикрашена золотим і конгревним тисненням; обріз позолочений; лясе.

Штейнгель Федір (Теодор) Рудольфович (Steinheil, Theodor von; 1870–1946), барон – археолог, етнограф, краєзнавець, музеєзнавець, видавець, дипломат, громадський і державний діяч, меценат. Член Імператорського Російського ентомологічного товариства, Київського товариства натуралістів, Київського гуртка природознавства, Українського Наукового Товариства в Києві (1914). Автор наукових праць із зоології та археології.

Син балтійського німця Рудольфа Васильовича Штейнгеля (1841–1892) та українки Марії Федорівни Каменської (1843–1890). Навчався в Київському та Варшавському університетах. У своєму маєтку в с. Городок Рівненського повіту Волинської губернії (нині с. Городок Рівненського р-ну Рівненської обл., Україна) збудував двокласне сільське училище, в якому оплачував навчання селянських дітей; цегляну лікарню святого Бориса (стаціонарна з 1897 р.), де безплатно лікувалися всі хворі, зокрема декілька тисяч хворих із проблемами зору; лазню для селян. Робив пожертви для навчальних установ і лікарень Житомира, Києва, на реставрацію Аскольдової могили в Києві тощо. Член української парламентської фракції у Першій Державній Думі (1906). Обстоював ідею національно-територіальної автономії України. Позбавлений виборчих прав і засуджений до трьох місяців ув'язнення за підписання «Виборзької відозви». Член партії кадетів (1906), Товариства Українських Поступовців (1908), Української партії соціалістів-федералістів (1917). Голова Комітету Південно-Західного фронту Всеросійського союзу міст (1915), який займався допомогою пораненим, військовополоненим і біженцям на окупованій території Галичини та Буковини, а крім того, відкривав приюти для сиріт, організовував українські школи, видавав літературу

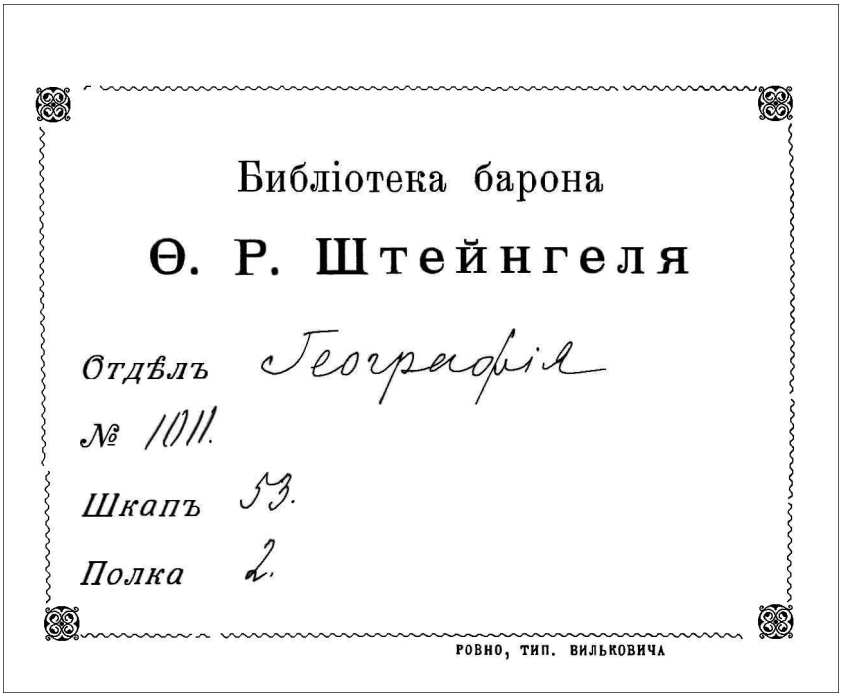
українською мовою. Генеральний секретар торгівлі та промисловості в першому складі Центральної Ради Української Народної Республіки (1917). Посол Української Держави у Німеччині (1918). Повернувся до свого маєтку в с. Городок (у складі II Речі Посполитої). Брав участь у громадському житті Волині, відновив роботу городоцького училища. В 1939 р. родові маєтності Штейнгелів були конфісковані. За спогадами свідка подій, усе своє майно, зокрема меблі та книги, Ф. Штейнгель роздав знайомим і друзям. За допомогою городоцьких селян у січні 1940 р. з дружиною та сином втік від НКВС до Німеччини. Мешкав поблизу Дрездена.

У 1896 р. у Городку разом з Миколою Федотовичем Біляшівським (1867–1926) заснував музей, який став першим світським музеєм на Волині та першим сільським – на теренах сучасної України. Формувався як регіональний краєзнавчий центр, культурно-просвітній осередок, мав історичне, археологічне та етнографічне спрямування. В музеї як науково-дослідний відділ була заснована бібліотека, фонди якої наповнювалися виданнями, тематика яких пов'язана з територією Волинської губернії. Складалася з трьох відділів: рукописи; стародруки; книги, брошури та періодичні видання. Містила книги загальноісторичного та краєзнавчого спрямування (з історії, етнографії, географії, природознавства, суспільствознавства, педагогіки, також белетристика, бібліографічні та довідкові видання), журнали та відбитки, газети та вирізки з них, топографічні матеріали, рукописи, щоденники та спогади, які висвітлюють різні боки життя Волині; листи осіб, які працювали на Волині та для Волині; фольклорні збірки, анкети, оголошення, афіші, листи, що розсилалися, зокрема, Російською Академією наук, Російським географічним товариством, пізніше Товариством дослідників Волині. До складу бібліотеки входила фонотека, а також негативи (близько 1 тис. примірників). У 1914 р. музей припинив існування. Музейні збірки та бібліотеку було евакуйовано з Городка, їхня подальша доля вивчена недостатньо. Імовірно у 1919–1920 рр. городоцька бібліотека була розпорошена та зберігалася в Києві за різними адресами: частина книжок знаходилася у відомстві Книжної Ради, частина зберігалася у готелі «Пласт», частина збірки, зокрема особистий архів Ф. Штейнгеля, вже на початку 1919 р. перебувала у складі бібліотеки Університету св. Володимира (імовірно зусиллями М. Ф. Біляшівського; пізніше ця частина була приєднана до ВБУ), частина містилася в міському музеї, звідки вона потрапила до міської бібліотеки, а через рік, у вересні 1920 р. – до ВБУ. Імовірно в Києві були ще інші частини городоцької книгозбірні. Вцілілий рукописний фонд бібліотеки було розділено між рукописним відділом ВБУ та Архівом Давніх Актів (нині – ЦДІАК України), з останнього в 1941 р. перевезено до Центрального державного історичного архіву у Москві, звідки в 1950 р. передано до Житомирського облдержархіву УМВС, а в 1952 р. – до Ровенського облдержархіву, де ця частина архіву перебуває тепер. Нині вцілілі частини бібліотеки з Городка зберігаються в декількох сховищах: Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, Державному архіві Рівненської області, Науковому архіві Російського етнографічного музею в Петербурзі.

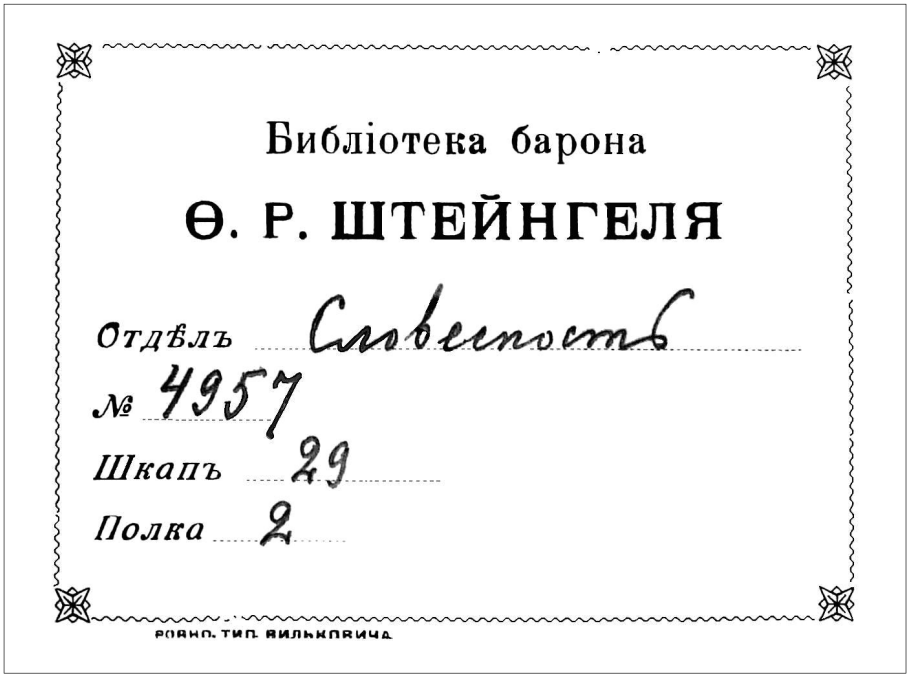
Книжкові знаки Ф. Штейнгеля відомі у декількох варіантах. Імовірно при необхідності їх додруковували, оскільки наявні декілька їх різновидів при однаковій композиційній побудові різняться розмірами, художніми елементами, використаними в кутах рамки, та підбором шрифтів.

1) Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, розміри наліпки 91 х 111 мм, розміри рамки 73 х 99 мм, текст «Библіотека барона Θ. Р. Штейнгеля *Отдѣлъ __ № __ Шкапъ __ Полка __*». Виготовлений у друкарні Вільковича в Рівному. Кінець XIX – початок XX ст.

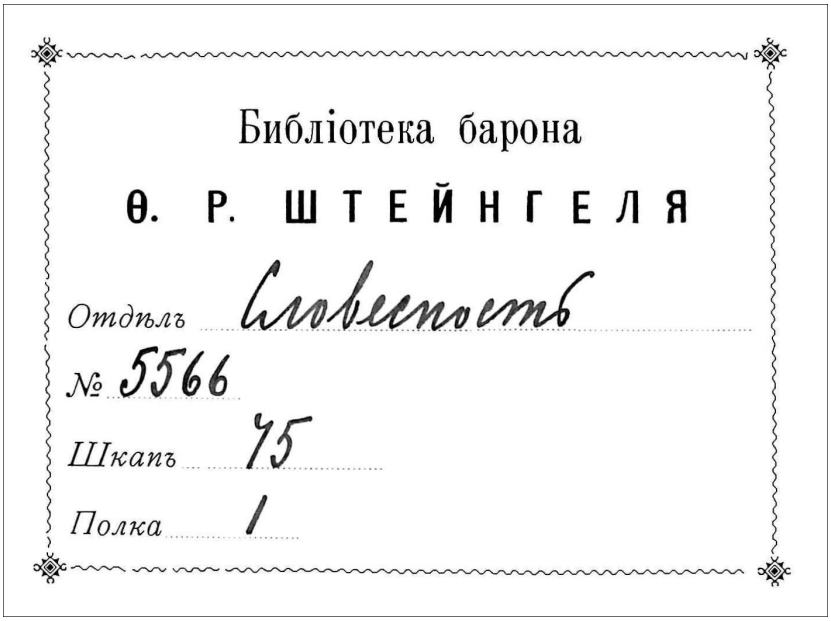
Книга: *Belloy A. de.* Christophe Colomb et la découverte du nouveau Monde / compositionis et gravures par L. Flameng. – Paris, [1864]. (Р 1696).

2) Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, розміри наліпки 87 х 123 мм, розміри рамки 72 х 99 мм, текст «Библіотека барона Θ. Р. ШТЕЙНГЕЛЯ *Отдѣлъ __ № __ Шкапъ __ Полка __*». Виготовлений у друкарні Вільковича в Рівному. Кінець XIX – початок XX ст.

Книга: *Радищев А. Н.* Путешествие из Петербурга в Москву. – СПб., 1905. (Р 2172). – На корінці ініціали «Ѳ. Ш.».

3) Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, розміри наліпки 82 х 109 мм, розміри рамки 72 х 99 мм, текст «Библіотека барона Ѳ. Р. ШТЕЙНГЕЛЯ *Отдѣлъ* __ *№* __ *Шкапъ* __ *Полка* __». Місце друку не зазначено. Кінець XIX – початок XX ст.

Книги: Сборник товарищества «Знаніе» за 1907 год / изд. тов-ва «Знаніе». – СПб., 1907. – Кн. 16, 18. (Р 4968, Р 4969). – На корінці ініціали «Ѳ. Ш.».

***Джерела*:** Списки титулованным родам и лицам Российской империи / изд. Департамента Герольдии Правительствующего Сената. – СПб., 1892. – С. 271; Адресная книга русских библиофилов / сост. М. Я. Параделов. – Москва, 1904. – С. 136; *Шафранский А. И.* Экскурсия Городок Волынской губернии. Музей барона Ф. Р. Штейнгель. – Кременец, 1907. – 12 с.; Gródek // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 5 : Województwo wołyńskie. – Wrocław, 1994. – S. 112–115; *Скоропадський П.* Спогади. – Київ, 1995. – С. 360; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – С. 66; Книжкові знаки киян / упор. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ, 2000; Штейнгель Федір Рудольфович / Т. І. Воронкова // Особові архівні фонди Інституту рукопису : путівник. – Київ, 2002. – С. 602–605; *Миронець Н. Р.* Городоцька бібліотека барона Ф. Р. Штейнгеля – скарбниця історичної пам'яті Волині // Наукові праці НБУВ. – 2003. – № 11. – С. 391–396; *Миронець Н. Р.* Доля книжково-рукописного зібрання культурного діяча барона Ф. Р. Штейнгеля // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 3. – С. 32–36; *Миронець Н. Р.* Книжково-рукописне зібрання барона Ф. Р. Штейнгеля: формування, зміст, доля : автореф. дис. … канд. іст. наук. – Київ, 2004. – 18 с.; Штейнгель Федір Рудольфович / І. В. Кузьміна // ЕІУ. – Київ, 2013. – Т. 10. – С. 659; Штейнгель Федір Рудольфович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Штейнгель_Федір_Рудольфович; Городоцький музей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Городоцький_музей; *Якель Р.* Немецкий барон с украинской душой [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/SOCIETY/nemetskiy_baron_s_ukrainskoy_dushoy.html; Библиотека барона Ф. Р. Штейнгеля [Електронний ресурс] // Знак книги. – Режим доступу : http://omskmark.moy.su/publ/bulletin_om_znak/registration_mark/z_7_00047_1_008_exlibris_private_library_of_shtejngel/49-1-0-747.

Юргенсон Ернест Петрович (Юргенсон-Ваксель; 1891 – перед 1932) – колекціонер, бібліофіл. Почесний член Путилівського сільського попечительства дитячих притулків (1913). Співробітник Публічної бібліотеки у Санкт-Петербурзі: у Відділі поліграфії (1914), з 4 вересня 1917 р. – молодший помічник бібліотекаря; у Російському відділенні (1918). Звільнений 30 січня 1919 р.

Бібліотека Е. П. Юргенсона нараховувала більше 20 тис. томів, з них близько 15 тис. томів було куплено у 1918 р. у бібліотекаря В. І. Саїтова. У спадщину від свого названого батька Платона Львовича Вакселя (1844–1918) отримав колекцію автографів і рукописів російських та іноземних знаменитостей (близько 50 тис.) та колекцію російських книжкових знаків (близько 800). У 1916–1917 рр. невелику частину колекції автографів передав у Публічну бібліотеку в Санкт-Петербурзі, решту колекції продав у 1918 р. Наркомпросу, звідки вона поступила також у Публічну бібліотеку. Книгозбірню, колекцію екслібрисів та декілька автографів відомих особистостей вивіз у Ревель (нині Таллінн, Естонія). Колекцію екслібрисів продав бібліотеці Тартуського університету. За спогадами Ю. Б. Генса (1887–1957), Е. П. Юргенсон безсистемно купував книжки, коли мав гроші, і так само безсистемно продавав їх, коли потребував грошей.

Сюжетний (пейзажний) екслібрис, цинкографія, наліпка, прямокутна, без рамки, зображення та текст чорного та жовтого кольору, розміри 74 х 60 мм, із зображенням гірського пейзажу, текст «EX LIBRIS ЭРНСТ-ЮРГЕНСОН». Автор екслібриса «А. Э.» – А. Р. Еберлінг (1872–1951). 1915 р.

Книга: Очерки истории Министерства иностранных дел. – СПб., 1902. (Р 626).

***Джерела*:** *Уманов-Каплуновский В.* Автографические тетради // Столица и усадьба. – 1915. – № 26; *Уманов-Каплуновский В.* Коллекции П. Л. Вакселя // Столица и усадьба. – 1915. – № 33; *Уманов-Каплуновский В.* Собрание Э. П. Юргенсона // Столица и усадьба. – 1915. – № 42; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-libris). – Москва, 1918. – Вып. 3. – С. 44; [Юргенсон Э.] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 4; *Генс Ю. Б.* Заметки библиофила : [глава «Библиофил – Дон-Жуан»] // Книга : исследования и материалы. – Москва, 1990. – Сб. 60. – С. 218–222; Архив РНБ. – Ф. 1, оп. 1а, 1914, № 6; ОР РНБ. – Ф. 123, Ф. 124, Ф. 497, д. 30; Юргенсон Эрнест Петрович / М. Д. Эльзон [Електронний ресурс] // Сотрудники РНБ – деятели науки и культуры : биогр. словарь. – Режим доступу : http://www.nlr.ru/nlr_history/persons/info.php?id=342.

Юсупов Микола Борисович (молодший; 1827–1891), князь – гофмейстер, музикант. Почесний член Публічної бібліотеки.

Останній представник чоловічої лінії роду Юсупових. Онук князя Миколи Борисовича Юсупова (1750–1831) – дипломата, колекціонера та мецената, директора Імператорських театрів, директора Ермітажу. Після смерті М. Б. Юсупова-молодшого титул князів Юсупових перейшов до графа Фелікса Сумарокова-Ельстона (1856–1928), чоловіка єдиної дочки М. Б. Юсупова Зинаїди (1861–1939) (іменувалися подвійним титулом).

Закінчив юридичний факультет Петербурзького університету (1850). Помічник директора Публічної бібліотеки в Санкт-Петербурзі (1862–1868). У різні роки жертвував кошти на поповнення фондів бібліотеки, фінансував видання «Систематический каталог книг на русском языке Императорской публичной библиотеки по части правоведения, политических и статистических наук» (укл. В. Е. Пфафф; СПб., 1863), «Les Elzevir de la Bibliotheque Imperiale Publique de St.-Peterbourg. Catalogue bibliographique et raisonne» (укл. Ф. А. Вальтер; СПб., 1864). Попечитель багатьох благодійних закладів. Почесний мировий суддя Звенигородського повіту Московської губернії (1868–1869) та Шліссербурзького повіту Санкт-Петербурзької губернії (1880-ті). Музикант-любитель, автор праць із історії музики. Почесний член Римської музичної академії та Паризької консерваторії. Автор праці «О роде князей Юсуповых» (ч. 1–2, СПб., 1866–1867).

В Москві та в с. Архангельському під Москвою (нині селище Архангельське Красногорського р-ну Московської обл., РФ) знаходилася бібліотека (бл. 20 тис. томів), родинні зібрання західноєвропейського живопису, гравюр, предметів декоративно-ужиткового мистецтва XVIII–XIX ст., мармурової паркової скульптури, виробів із дорогоцінного каміння, «східна колекція», які почав збирати М. Б. Юсупов-старший.

Комбінований екслібрис, конгревний штемпель, овальний, зображення та текст у лінійній рамці, розміри 17 х 22 мм, із зображенням князівської корони, текст «COLLECTION du PRINCE N. YOUSSOUPOFF.» [Зібрання князя М. Юсупова].

Книги:

1. *Огарёв Н.* Стихотворения / изд. Н. Трюбнер и К°. – Лондон, 1858. (Р 917).

2. *Aumale, Henri d'Orleans.* A Napoléon III. Qu'avez-vous fait de la France? Complément a la lettre du 15 mars 1861 adressée au prince Napoléon par Henri d'Orleans, duc d'Aumale. – Londres, 1868. (Р 920).

***Джерела*:** *Геннади Г.* Указатель библиотек в России. – СПб., 1864. – С. 4; *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 1329; *Иваск У. Г.* Частные библиотеки в России. – СПб., 1912. – Ч. 2. – С. 78. – № 1323; Юсуповы // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1904. – Т. 81 (XLI). – С. 457–458; Юсупов Николай Борисович. – Архив РГБ. – Ф. 350, 470 ед. хр., 1866–1908; Юсупов Николай Борисович / А. М. Третьяк [Електронний ресурс] // Сотрудники РНБ – деятели науки и культуры : биогр. словарь. – Режим доступу : http://www.nlr.ru/nlr_history/persons/info.php?id=194; Юсуповы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Юсуповы; *Савинская Л.* Ученая прихоть : коллекция князя Николая Борисовича Юсупова [старшого] [Електронний ресурс] // Наше наследие. – Режим доступу : http://nasledie-rus.ru/podshivka/6402.php.

Яготковський Ґ. (Jahotkowski G.)

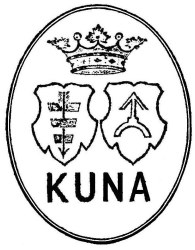

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 10 х 82 мм, текст «*Ex Libris G: Jahotkowski*».

Книга: Dziennik praw Krolestwa Polskiego. – [Warszawa, 1818]. – Т. 4. – № 16–19. (Р 1349). – На корінці ініціали «G. J.»; також конгревний штемпель Х. і Я. Стецьких; шифр бібліотеки Бердичівського монастиря «Берд. 4242».

Ярошинські Едвард Ігнацій (Jaroszyński Edward Ignacy; 1865–1907) та **Ванда** (з родини графів Сєраковських; Jaroszyńska Wanda z hr. Sierakowskich h. Ogończyk; 1879–1919) – останні власники маєтку Куна (нині с. Куна Гайсинського р-ну Вінницької обл., Україна), яким із середини XVIII до початку XX ст. володіли п’ять поколінь Ярошинських. Е. І. Ярошинський успадкував маєток після смерті батька в 1900 р. Герб Ярошинських внесено до ч. 15 Загального гербовника дворянських родів Російської імперії (укладена в 1895 р., не видавалася).

В Куні зберігалася велика бібліотека, багата насамперед на твори з історії мистецтва, та зібрання рукописів, яке в 1913 р. упорядкував і каталогізував Р. Мєніцький (Ryszard Mienicki; 1886–1956). Архів містив документи з часів Захарія Ярошинського (Zachariasz Jaroszyński; 1700–1774) – першого з Ярошинських власника Куни, матеріали господарчого характеру, документи з історії костелу та монастиря капуцинів у Куні, судові акти, що стосувалися не лише Ярошинських, а й Вишневецьких, Острозьких, Збаразьких тощо. В 1919 р. Ванда Ярошинська загинула, всі зібрання разом із будинком були знищені. Вцілів лише брульйон (тобто підготовчі матеріали) каталогу рукописів.

Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 32 х 26 мм, із зображенням родових гербів Ярошинських Корчак зм. (Korczak odm., Jaroszyński) і графів Сєраковських Огоньчик (Ogończyk) і геральдичної корони, текст «KUNA» [Куна]. Між 1900 і 1907 рр.?

Книги:

1. Histoire de la vie, du Regne et du Détronement D’Iwan III empereur de Russe assassiné a schlüsserbourg dans la nuit du 15 au 16 Juillet (N. S.) 1764. – Paris, 1859. (P 5644).

2. *Korb J. G.* Récit de la Sanglaute Révolte des Strélitz en Moscovie, par J. G. Korb. 1698. – Paris, 1859. (P 5650).

***Джерела*:** Kuna // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1883. – T. 4. – S. 873–875; Kuna // *Aftanazy R.* Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej. T. 10 : Województwo bracławskie. – Wrocław, 1996. – S. 170–174; Edward Ignacy Jaroszyński z Jaroszynki h. wł. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sejm-wielki.pl/b/8.495.269; Ярошинские [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Ярошинские; Герб Ярошинских [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gerbovnik.ru/arms/2494.html.

КНИЖКОВІ ЗНАКИ ЧЛЕНІВ ІМПЕРАТОРСЬКОЇ РОДИНИ РОМАНОВИХ

Романови – правлячий дім, династія російських правителів. Походили від московського боярського роду, що мав прізвище Романових з кінця XVI ст. Правили у Московській державі як царі та великі князі в 1613–1721 рр., як імператори в 1721–1917 рр. Пряма гілка роду Романових на російському престолі перервалася зі смертю імператриці Єлизавети Петрівни в 1762 р., імператорський престол перейшов по жіночій лінії до династії Гольштейн-Готторп-Романових.

Історія формування Власних Його Імператорської Величності бібліотек нараховує понад 200 років. Усі члени сім'ї збирали бібліотеки відповідно до своїх уподобань і кола зацікавлень. Книжкові зібрання успадковувалися як один із символів влади (інтелектуальної). Поповнення імператорських бібліотек було одним із державних завдань, яке для вітчизняної літератури здійснювалося за рахунок обов'язкового примірника, для іноземної літератури – зусиллями російських генеральних консулів у різних європейських країнах. Одночасно Романови дарували книги російським музеям, бібліотекам, іншим громадським установам. Імператорські бібліотеки розміщувалися в Ермітажі, Зимовому, Анічковому, Олександрівському в Царському Селі, Гатчинському, Єлагіному, Ливадійському палацах тощо. Навесні 1914 р. у Власних Його Імператорської Величності бібліотеках, тобто у зібраннях книг і рукописів, які належали імператору Миколаю II (1868–1918), а також у Ливадійському палаці та на імператорській яхті «Штандарт» нараховувалося 69892 томи (37 182 назви). Рукописи становили окрему групу матеріалів імператорського зібрання. Це були документи XVI – другої половини XIX ст., що стосувалися історії правлячої династії, листи видатних російських та іноземних діячів, інші матеріали історичного характеру. В 1904 р. всі рукописи з царських бібліотек – за описом 3358 одиниць – було зібрано в Зимовому палаці в окремому приміщенні. У дружин, дітей, братів та інших численних родичів імператорів також були власні книгозбірні, які своїми розмірами часом не поступалися імператорським зібранням.

Бібліотеки Романових було націоналізовано після лютневої революції 1917 р. Книжки з них частково збереглися в державних книгосховищах шляхом «раціонального розподілу між закладами», що здійснювався в основному через «Державний книжковий фонд», значною мірою були розпродані за безцінь у 1920–1930-х рр. та опинилися за кордоном, переважно в США у бібліотеках Конгресу, Гарвардського та Стенфордського університетів, Нью-Йоркській Публічній бібліотеці. В 1999 р. співробітники Нью-Йоркської Публічної бібліотеки видали каталог, який умістив 600 із 3000 назв книг, придбаних у 1920–1930-х рр. із імператорських і великокнязівських бібліотек. Нині в бібліотеках РФ, крім розрізнених примірників, зберігаються декілька цільних колекцій книжок членів дому Романових. У РДБ – три колекції: імператриці Олександри Федорівни (Старшої; 1798–1860), дружини імператора Миколая I (1796–1855), обсягом 9 тис. примірників, час надходження – 1862 р.; великої княжни Олександри Миколаївни (1825–1844), дочки Миколая I, принцеси Гессен-Кассельської, обсягом 244 примірники, час надходження – 1861 р.; імператора Миколая II з бібліотек

Олександрівського та Зимового палаців, обсягом декілька тисяч примірників, час надходження – 1926–1930 рр. У Санкт-Петербурзькій державній Театральній бібліотеці зберігається колекція великого князя Павла Олександровича (1860–1919), сина імператора Олександра II (1818–1881), обсягом 3500 примірників, час надходження – 1927 р. У Донській державній публічній бібліотеці міститься колекція великої княжни Марії Павлівни (1786–1859), дочки імператора Павла I (1754–1801), великої герцогині Саксен-Веймар-Ейзенахської, обсягом 1100 примірників, час надходження – 1947 р. В Ульяновській обласній науковій бібліотеці знаходиться колекція великих князів Миколая Олександровича (1843–1865) та Олександра Олександровича (майбутнього імператора Олександра III; 1845–1894), синів імператора Олександра II, обсягом понад 650 примірників, час надходження – 1865–1886 рр. У рідкісному фонді Далекосхідної державної наукової бібліотеки розташовується колекція великого князя Костянтина Миколайовича (1827–1892), сина імператора Миколая I, обсягом понад 1300 примірників, час надходження – 1894 та 1898 рр. В Україні у відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ зберігається близько 40 примірників з бібліотек дому Романових, імовірний час надходження – 1932 р. (згідно з написаним на більшості примірників актовим номером «17/52 1932»), у Харківській державній науковій бібліотеці – близько 180 примірників, час надходження – 1930–1936 рр.

За підрахунками дослідників (О. К. Соколовський, В. В. Худолей та ін.), імператорських і великокнязівських екслібрисів було (з варіантами) 264 (О. К. Соколовський – понад 270), вони належали 84 власникам. Двадцять сім знаків позначали імператорські та великокнязівські бібліотеки взагалі, без зазначення певного власника. На більшості екслібрисів членів дому Романових зображені вензель власника та імператорська корона над ним. Неіменні екслібриси, як правило, містять лише текст, що вказує місцезнаходження книжкового зібрання: бібліотеки палаців Зимового, Анічкова, Ново-Михайлівського, Гатчинського, Мармурового, Павловського, Стрельнинського, бібліотека в Ливадії тощо. На суперекслібрисах зображалися переважно вензелі власників під короною та російський двоголовий орел. Серед відомих авторів екслібрисів – російський гравер Микола Іванович Уткін (1780–1863), який у 1827 р. створив екслібриси для імператриці Олександри Федорівни (Старшої); хранитель старожитностей Ермітажу барон Арміній Євгенович фон Фелькерзам (1864–1918), який у 1890–1900-х рр. створив близько півсотні екслібрисів для членів імператорської родини.

***Джерела*: *Щеглов В. В.* Собственные Его Императорского Величества библиотеки и арсеналы : краткий ист. очерк, 1715–1915 гг. – Петроград, 1917; *Соколовский А. К.* Указатель вензелевых книжных знаков (Введение. Пояснения. Указатель. Алфавит) // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 17–34; *Соколовский А. К.* Книжные знаки б. императорской фамилии // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 12–13, 49–54; *Соколовский А. К.* Книжные знаки дворцовых библиотек // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 49–54; *Павлова Ж. К.* Императорская библиотека Эрмитажа, 1762–1917. – Tenafly (N. J.), 1988. – 222 с.; *Семенов В. А.* Книжные собрания Гатчинского дворца // Вестник СПбГУ. Сер. 2 : История, языкознание, литературоведение. – 1992. – Вып. 4. – С. 90–94; *Павлова Г.* Библиотеки и книжные знаки российских императоров // История библиотек : исследования, материалы, документы. – СПб., 1999. – Вып. 2. – С. 82–103; Romanov and Imperial Palace Library Materials in The New York Public Library / complied by Robert H. Davis, Jr.; preface by Marc Raeff; introduction by Robert H. Davis, Jr. and Edward Kasinec. – New-York, 1999; *Дуров В. А.* Книга в семье Романовых. – Москва, 2000. – 172 с.; *Лосиевский И. Я.* Книги из библиотеки императорского Дома Романовых в фондах ХГНБ // Короленківські читання : матеріали наук. практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2000 р. – Харків, 2000. С 84–94; *Раев М.* Романовы и их книги: эпоха

императорской власти в России // История библиотек : исследования, материалы, документы. – СПб., 2000. – Вып. 3. – С. 241–243; Библиотека императрицы Александры Федоровны (Старшей) в собрании Российской государственной библиотеки. – Москва, 2002. – 112 с.; *Худолей В. В.* Книжные знаки и семья Романовых. – СПб., 2003. – 239 с.; *Дорофеева Г. В.* Библиотека князя А. Б. Лобанова-Ростовского в книжном собрании Эрмитажа // Книжные памятники. Авторы, издатели, владельцы : сб. науч. статей. – СПб., 2004. – С. 37–57; *Ковальчук Г. И.* Книги из библиотек императорской семьи Романовых в фондах отдела старопечатных и редких изданий Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского // Книга в России. – Москва, 2006. – Сб. 1. – С. 318–324; *Свойский М.* Осколок Империи // Библиофилы России : альманах. – Москва, 2009. – С. 15–31; Романовы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Романовы; Коллекция вел. кн. Александры Николаевны; Коллекция имп. Александры Федоровны (Старшей) [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=A; Коллекция вел. кн. Константина Николаевича [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9A; Коллекция вел. кн. Марии Павловны [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9C; Коллекция вел. кн. Николая Александровича и Александра Александровича Романовых; Коллекция имп. Николая II [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9D; Коллекция вел. кн. Павла Александровича из бывшего Дворца Палей в Царском Селе («Собрание Дворца Палей в Царском Селе») [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9F; Венценосные Экслибрисы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://goodcoins.narod.ru/antic/bukin/ecslibr.htm; Барон Фелькерзам: экслибрисы для царствующей семьи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sovet.geraldika.ru/page/14366.

Олександр II (Олександр Миколайович; 1818–1881) – російський імператор з 3 березня (19 лютого) 1855 р. Старший син імператора Миколая I. Убитий народовольцем.

За Олександра II імператорські бібліотеки (див. також вступну статтю до цього розділу) було виділено в окреме відомство, запроваджено постійну посаду завідуючого Власними Його Імператорської Величності бібліотеками та арсеналами.

Власна бібліотека Олександра II в Зимовому палаці («Стара бібліотека») складалася з семи відділів: 1) книжки, карти, плани та інші видання військової тематики російською та іноземними мовами; 2) зібрання різних альбомів: з портретами членів імператорської родини, іноземних коронованих осіб, приватних осіб, з видами імператорських палаців, різних міст, військові, ювілейні тощо; 3) секретний архів, переважно з актами та документами імператорської родини; 4) матеріали до життєпису батька – імператора Миколая I; 5) звіти міністерств і головних управлінь із картами, планами та малюнками, подарунки до 25-літнього ювілею правління Олександра II; 6) листи, книги та різні предмети спогадів членів імператорської родини; 7) архів колишньої Військово-похідної Канцелярії Олександра II. Особиста домашня бібліотека Олександра II знаходилася в Анічковому палаці. Велика кількість книг зберігалася в Олександрії – дачі матері, імператриці Олександри Федорівни (Старшої), палацово-парковому ансамблі на території Петергофа. Палацова бібліотека в Царському Селі існувала з часів Олександра I, розміщалася в Олександрівському палаці, складалася переважно з белетристичних творів, французьких романів 1840-х рр., ілюстрованих видань, альбомів, гравюр, літографій, літератури з історії та географії. В Арсеналі в Царському Селі також була особиста бібліотека Олександра II, складалася з творів з військового мистецтва, геральдики, історії костюмів, першодрукованих

видань, гравюр, малюнків тощо. Книгозбірні Олександра II у Зимовому палаці в Петербурзі та Олександрівському палаці в Царському Селі разом нараховували 10387 томів (5646 назв) і були значною мірою меморіальними.

1) Комбінований гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна зі зрізаними заокругленими кутами, без рамки, розміри 64 х 57 мм, із зображенням імператорської корони та сяйва довкола неї, текст «АН» [Александр Николаевич]. Вірогідно екслібрис створювався для великого князя Олександра Миколайовича, який після коронації продовжував його використовувати. Середина XIX ст.

Книги:

1. *Рыбников П. Н.* Песни, собранные П. Н. Рыбниковым. Ч. 3: Народные былины, старины, побывальщины и песни / изд. Олонецкого губ. стат. комитета. – Петрозаводск, 1864. (Р 320). – Оправа з темно-зеленої шкіри із золотим і сліпим тисненням; обріз позолочений; напис «17/52 1932».

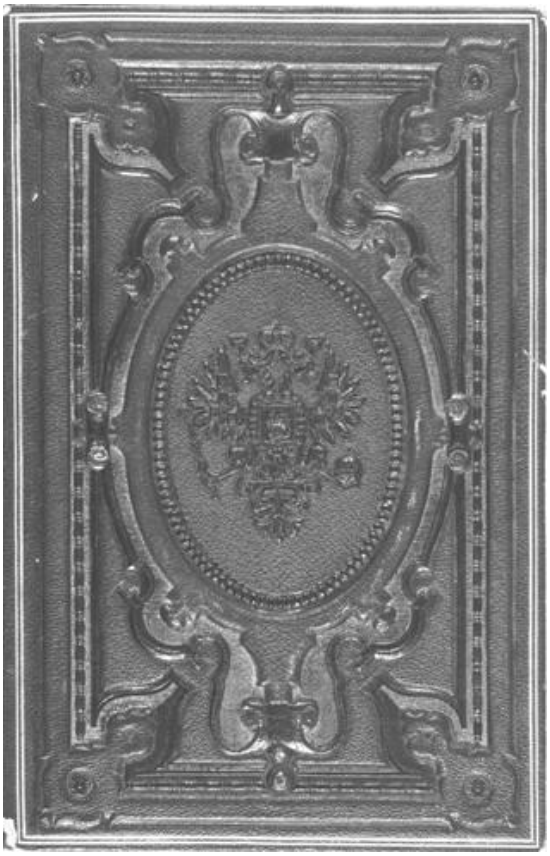
2. Устав о питейном сборе. – [СПб.], 1867. (Р 636). – Оправа з темно-зеленої шкіри з конгревним тисненням; форзац із білої муарової тканини; обріз позолочений; також гербовий суперекслібрис; напис «17/52 1932».

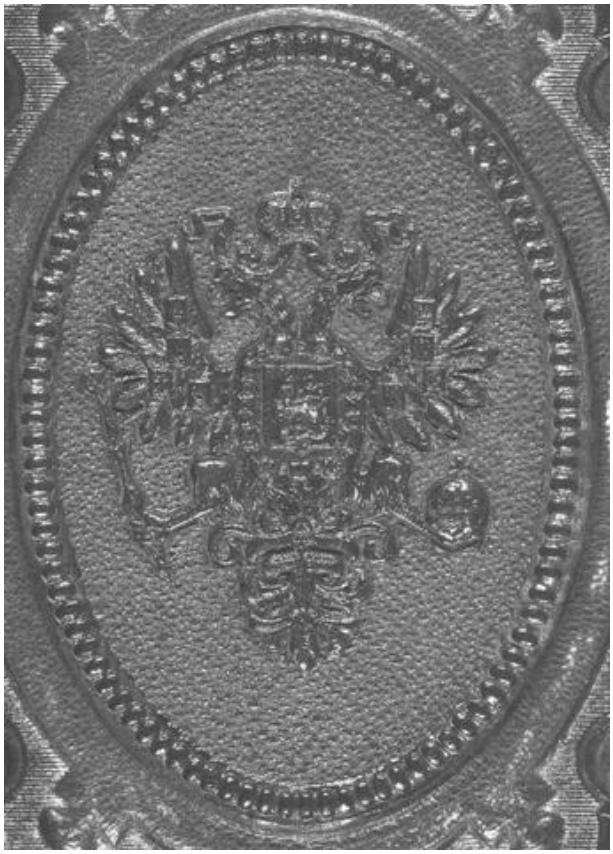

2) Комбінований гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна зі зрізаними заокругленими кутами, без рамки, розміри 65 х 57 мм, із зображенням імператорської корони та сяйва довкола неї, текст «АН» [Александр Николаевич]. Середина XIX ст. Екслібрис подібний до попереднього.

Книга: Извлечение из всеподданнейших писем / составлено и напечатано по Высочайшему повелению, для соображений Главного комитета по крестьянскому делу. – СПб., 1858. (Р 575). – Оправа з темно-зеленої шкіри з тисненим орнаментом; напис «17/52 1932».

3) Гербовий суперекслібрис, конгревне тиснення на верхній кришці оправи, овальне, зображення в рамці, розміри овалу 112 х 80 мм, розміри зображення 70 х 59 мм, із зображенням малого державного герба Російської імперії, без тексту.

Книга: Устав о питейном сборе. – [СПб.], 1867. (Р 636). – Також екслібрис із вензелем Олександра II; оправа з темно-зеленої шкіри з конгревним тисненням; форзац із білої муарової тканини; обріз позолочений; напис «17/52 1932».

***Джерела*:** Александр II // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1890. – Т. 1 (I). – С. 402–411; [Екслібрис Олександра II] // Известия т-ва М. О. Вольф. – 1899. – № 4. – С. 71. – Рис. 2; *Верещагин В. А.* Русский книжный знак. – СПб., 1902. – С. 67. – Рис. 85; *Иваск У. Г.* О библиотечных знаках так называемых ex-libris'ах по поводу 200-летия их применения в России, 1702–1902. – Москва, 1902. – С. 23. – Рис. 18; Schweizerische Blätter für Ex-libris-Sammler. – Zürich. – 1902/3. – № 6. – S. 98; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – Рис. 5; *Щеглов В. В.* Собственные Его Императорского Величества библиотеки и арсеналы : краткий исторический очерк, 1715–1915 гг. – Петроград, 1917. – С. 88–91; *Соколовский А. К.* Указатель вензелевых книжных знаков (Введение. Пояснения. Указатель. Алфавит) // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 17–34; *Соколовский А. К.* Книжные знаки б. императорской фамилии // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 13, 49–52; *Дуров В. А.* Книга в семье Романовых. – Москва, 2000. – С. 21–24; *Федорченко В. И.* Императорский дом. Выдающиеся сановники : энциклопедия биографий : в 2 т. – Красноярск, 2001. – Т. 1. – С. 21–23; Александр II (Романов) // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова. – Москва, 2001. – С. 8; *Ковальчук Г. И.* Книги из библиотеки императорской семьи Романовых в фондах отдела старопечатных и редких изданий Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского // Книга в России. –

Москва, 2006. – Сб. 1. – С. 318–324; Книжные знаки библиотек Императорского Дома Романовых: из коллекции Центральной универсальной научной библиотеки имени Н. А. Некрасова : альбом-каталог / Гос. учреждение культуры г. Москвы «Центр. универс. науч. б-ка им. Н. А. Некрасова». – Москва, 2008. – С. 14–20; *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918. – Москва, 2010. – С. 33; Александр II Николаевич // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2010. – Т. 1. – С. 295–313; Александр II Николаевич // Экслибрисы библиотек и частных коллекций в фонде Тверской ордена «Знак почета» областной универсальной научной библиотеки им. А. М. Горького : иллюстр. каталог / сост. Е. И. Архипова; ред. Т. В. Гребенюк. – Тверь, 2010. – С. 6; Александр II, российский император [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://library.karelia.ru/cgi-bin/monuments/exlibris_view.cgi?id=1305&folder=324; [Изображение вензелевого экслибриса Александра II] [Електронний ресурс] // Экслибрисы и штемпели на книгах научной библиотеки РГГУ. [Ч. 1]. – Режим доступу : http://izknig.livejournal.com/31828.html; Экслибрис императора Александра II [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geol.msu.ru/deps/ore/borodaev/venzel/venz-2.html; Герб Российской империи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Герб_Российской_империи.

Олександр III (Олександр Олександрович; 1845–1894) – російський імператор з 1 (13) березня 1881 р. Другий син імператора Олександра II.

Олександр III успадкував бібліотечні зібрання батька (див. Олександр II і вступну статтю до цього розділу). Комплекс його особистої меморіальної бібліотеки формували збірки, що розташовувалися у трьох місцях. У Анічковому палаці в Петербурзі його зібрання нараховувало 5350 назв у 9840 томах і складалося з видань з історії, географії, археології, нумізматики, художньої та дитячої літератури, навчальних посібників. Окрема збірка літератури з мистецтва та графічні матеріали (бл. 900 томів) зберігалася в Олександрівському палаці в Царському Селі. В Гатчинському палаці були лише російські та іноземні журнали (бл. 200 назв, понад 4600 примірників).

1) Комбінований гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна зі зрізаними заокругленими кутами, без рамки, розміри 71 х 72 мм, із зображенням імператорської корони та сяйва довкола неї, текст «АА» [Александр Александрович]. Вірогідно екслібрис створювався для великого князя Олександра Олександровича, який після коронації продовжував його використовувати. Не пізніше 1881 р. (?).

Книга: *Анненков Н. И.* Ботанический словарь или собрание названий как русских, так и многих иностранных растений на языках латинском, русском, немецком, французском и других, употребляемых различными племенами, обитающими в России. – Москва, 1859. (Р 149). – Також штемпель «Алєѯандра.»; на корінці ініціали «А.А.»; бібл. ярлик «Шкаф 5, полка V, № 13»; напис «17/52 1932».

2) Комбінований гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна зі зрізаними заокругленими кутами, без рамки, розміри 76 х 78 мм, із зображенням імператорської корони та сяйва довкола неї, текст «АА» [Александр Александрович]. Не пізніше 1881 р. (?). Екслібрис подібний до попереднього.

Книги: *Марко Вовчок.* Сочинения / изд. С. В. Звонарев. – СПб., 1870. – Т. 1–2. (Р 361 – Р 362). – Також штемпель «Собственная Его Императ. Велич. Библіотека Аничкова Дворца»; на корінці ініціали «А.А.»; бібл. ярлик «Шкаф 13, полка VII, № 543»; напис «17/52 1932».

3) Комбінований екслібрис, штемпель, без рамки, червоного кольору, розміри 15 х 19 мм, із зображенням імператорської корони, текст «АЛЕѯÁНДРа.» (стилізація під кириличну в'язь). Екслібрис великого князя Олександра Олександровича. Не пізніше 1881 р.

Книга: *Анненков Н. И.* Ботанический словарь или собрание названий как русских, так и многих иностранных растений на языках латинском, русском, немецком, французском и других, употребляемых различными племенами, обитающими в России. – Москва, 1859. (Р 149). – Також екслібрис із вензелем Олександра III; на корінці ініціали «А.А.»; бібл. ярлик «Шкаф 5, полка V, № 13»; напис «17/52 1932».

4) Комбінований екслібрис, штемпель, круглий, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, діаметр 21 мм, із зображенням імператорської корони, текст «АА» [Александр Александрович]. Вірогідно екслібрис створювався для великого князя Олександра Олександровича, який після коронації продовжував його використовувати. Не пізніше 1881 р. (?).

Книга: [*Стойков С.*] Польская молодежь Западного края в мятеже 1861–1863 годов / С. Райковский : [вирізки з журн. «Русский вестник» за 1869 р., № 1–3]. (Р 305). – Також бібл. ярлик «Шкаф 9, полка V, № 41»; напис «17/52 1932».

5) Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у лінійній рамці, синього кольору, діаметр 35 мм, текст «СОБСТВЕННАЯ ЕГО ИМПЕРАТ. ВЕЛИЧ. БИБЛІОТЕКА АНИЧКОВА ДВОРЦА.».

Книга: *Марко Вовчок.* Сочинения / изд. С. В. Звонарев. – СПб., 1870. – Т. 1–2. (Р 361 – Р 362). – Також екслібрис із вензелем Олександра ІІІ; на корінці ініціали «А.А.»; бібл. ярлик «Шкаф 13, полка VII, № 543»; напис «17/52 1932».

***Джерела*:** Александр III // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1890. – Т. 1 (I). – С. 411–413; [Екслібрис Олександра ІІІ] // Известия т-ва М. О. Вольф. – 1899. – № 4. – С. 71. – Рис. 3; *Верещагин В. А.* Русский книжный знак. – СПб., 1902. – С. 67. – Рис. 85; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – Рис. 6; *Щеглов В. В.* Собственные Его Императорского Величества библиотеки и арсеналы : краткий исторический очерк, 1715–1915 гг. – Петроград, 1917. – С. 65–70, 87–89, 97; *Соколовский А. К.* Книжные знаки б. императорской фамилии // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 49–52; *Соколовский А. К.* Книжные знаки дворцовых библиотек // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 53–54; Государственные деятели России XIX – начала XX в. : биограф. словарь. – Москва, 1995. – С. 16–17; *Дуров В. А.* Книга в семье Романовых. – Москва, 2000. – С. 21–22; *Федорченко В. И.* Императорский дом. Выдающиеся сановники : энциклопедия биографий : в 2 т. – Красноярск, 2001. – Т. 1. – С. 23–25; *Худолей В. В.* Книжные знаки и семья Романовых. – СПб., 2003. – С. 36–39, 187; *Ковальчук Г. И.* Книги из библиотеки императорской семьи Романовых в фондах отдела старопечатных и редких изданий Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского // Книга в России. – Москва, 2006. – Сб. 1. – С. 318–324; Александр III Александрович // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2010. – Т. 1. – С. 314–327; Экслибрис императора Александра III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geol.msu.ru/deps/ore/borodaev/venzel/venz-3.html; Коллекция вел. кн. Николая Александровича и Александра Александровича Романовых [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9D.

Миколай II (Миколай Олександрович; 1868–1918) – останній російський імператор (20 жовтня (1 листопада) 1894 – 2 (15) березня 1917). Старший син імператора Олександра III. Під час Лютневої революції 1917 р. зрікся престолу, знаходився із сім'єю під домашнім арештом у Царському Селі, влітку 1917 р. відправлений у Тобольськ, розстріляний у Єкатеринбурзі.

На 1917 р. Власні Його Імператорської Величності бібліотеки являли собою цілу мережу книгосховищ (див. вступну статтю до цього розділу). Найголовнішим і найбільшим з них була особиста імператорська бібліотека у Зимовому палаці – у Власних покоях і Нових залах. Нараховувала в 1917 р. 15720 томів (10915 назв), постійно поповнювалася новинками, розділялася на 14 відділів: духовно-моральна, філософська, історична, природничо-наукова, медична література, хроніка імператорської родини, військова белетристика, юриспруденція, література з сільського господарства, промисловості, залізничного транспорту, мистецтва, довідковий відділ, художні альбоми. Окремо були виділені рукописи. Особливу групу складали нові видання, що призначалися для практично щовечірнього читання вголос у колі сім'ї. У бібліотеці були представлені найкращі зразки видань багатьох вітчизняних та іноземних універсальних і спеціалізованих видавництв, зберігалися твори відомих вчених, письменників, громадських діячів з авторськими автографами, підносні примірники, періодика кінця XIX – початку XX ст. Крім обов'язкових примірників, зібрання отримувало примірники від наукових товариств, державних закладів, видавців, авторів. Також завідуючі бібліотеками закуповували книги за переліком, який особисто затверджував імператор. Крім того, купувалися приватні зібрання та архіви, наприклад бібліотеки князя О. Б. Лобанова-Ростовського (див. Лобанов-

Ростовський Олексій Борисович), Демидових (видання філософського та духовного змісту, з всесвітньої та російської історії, медицині, хімії, фізики, твори латинських і французьких класиків, біографії та мемуари, видання XVI–XVII ст.; колекцію в 700 томів розмістили в Олександрівському палаці Царського села), історичний архів і щоденники директора Імператорської публічної бібліотеки графа Модеста Андрійовича Корфа (1800–1876), архів графів Мордвинових тощо. Склад зібрання відображався в алфавітному та систематичному каталогах, а також у пошафовому інвентарі. Також велися картотеки портретів, акварелей, гравюр, літографій, книжкових ілюстрацій тощо.

На форзаци книжок наклеювалися екслібриси, що вказували, де повинна зберігатися книга: у Власних покоях імператора чи в Нових залах Зимового палацу. Частина примірників мала напівшкіряні оправи, прикрашені золототисненими суперекслібрисами. Близько півсотні екслібрисів для Миколая II та членів його родини створив у 1890–1900-х рр. хранитель старожитностей Ермітажу барон Арміній Євгенович фон Фелькерзам (1864–1918).

Після лютневої революції 1917 р. імператорські бібліотеки (бл. 70 тис. томів) було націоналізовано. Частково їх було розподілено по державним книгосховищам. Основна частина бібліотеки Зимового палацу увійшла до складу бібліотеки Ермітажу. Збірка з Могильовської ставки в 1920 р. передана Головархіву. Протягом 1920–1930-х рр. значна частина імператорських книжкових зібрань (понад 30 тис. примірників), зокрема в 1926 р. бібліотека з Царського села (англійські, французькі військові журнали, книги релігійного змісту), надійшла через книжковий розподільник націоналізованих зібрань при Головнауці у Всесоюзну Публічну бібліотеку ім. В. І. Леніна (нині РДБ), де книжкові колекції каталогізувалися за тематикою і, таким чином, розсіювалися в багатомільйонному фонді. Книжками, альбомами, гравюрами, літографіями також поповнили свої фонди музеї та бібліотеки Ленінграда та інших міст. Велика кількість книжок була розпродана та опинилася за кордоном, переважно в США.

1) Комбінований екслібрис, конгревне тиснення, наліпка, кругла, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, зображення, текст і рамка синього кольору, діаметр 32 мм, із зображенням імператорської корони, текст «НА» [Николай Александрович] – вензель імператора Миколая II (за іншою версією текст «НААѲ» [Николай Александрович Александра Федоровна] – вензелі імператора Миколая II та імператриці Олександри Федорівни). Автор – барон А. Е. Фелькерзам. Близько 1910 р.

Книги:

1. *Bachmeteff A.* Mémoires. – St. Pétersbourg, 1903. (Р 571). – Оправа з блакитної шкіри; обріз позолочений; написи «Кн. пост. № 543. 10 нояб. 1904 г.»; «17/52 1932».

2. *Бок В. Г.* Мнимый эмалевый агнец на костяном окладе миланского собора ; *Н. П. Кондаков*. Византийские эмали. Собрание А. В. Звенигородского. История и памятники византийской эмали. С.-Петербург, 1892 : [извлечение из «Записок Имп. рус. археол. о-ва»]. – СПб., 1896. (Р 572). – Оправа з вишневої шкіри з тисненням прізвища автора; форзац з вишневої муарової тканини з дублюрою; напис «17/52 1932».

3. *Висковатов А. В.* Историческое описание одежды и вооружения российских войск, составленное по высочайшему повелению. – СПб., 1843–1851. – Ч. 4, 5, 7, 10. (Р 608 – Р 611). – Також екслібрис кн. О. Б. Лобанова-Ростовського; напис «17/52 1932».

4. *Змеев Л. Ф.* Русские врачебники : исследование в области нашей древней врачебной письменности. – СПб., 1895. (Р 994). – Оправа напівшкіряна; на корінці витиснені золотом назва книги та суперекслібрис Миколая II; лясе; напис «17/52 1932».

5. Обзор деятельности Министерства путей сообщения за время царствования императора Александра III. – СПб., 1902. (Р 580). – Оправа з темно-зеленої шкіри зі срібним тисненням назви, на внутрішній поверхні тиснена золотом орнаментальна рамка, а також знак, прізвище та адреса палітурника; форзац із зеленого муарового шовку; обріз позолочений; напис «17/52 1932».

6. Сведения Государственного контроля о железных дорогах за 1901 год. Ч. 1 : Финансовые результаты эксплоатации железных дорог. – СПб., 1903. (Р 590). – Оправа з темно-синьої шкіри із золотим та сліпим тисненням; форзац зі світло-бежевої муарової тканини з дублюрою (тиснений орнамент з позолотою); обріз позолочений; напис «17/52 1932».

7. *Фойницкий И. Я.* Ссылка на Западе в ея историческом развитии и современном состоянии. – СПб., 1881. (Р 574). – Оправа з темно-зеленої шкіри; форзац з дублюрою (тиснений орнамент з позолотою); обріз позолочений; лясе; напис «17/52 1932».

2) Комбінований літографований екслібрис, наліпка, кругла, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, зображення, текст і рамка синього кольору, діаметр 34 мм, із зображенням імператорської корони, текст «НА» [Николай Александрович] – вензель імператора Миколая II (за іншою версією текст «НААѲ» [Николай Александрович Александра Федоровна] – вензелі імператора Миколая II та імператриці Олександри Федорівни). Автор – барон А. Е. Фелькерзам. Близько 1910 р.

Книги:

1. *Dumouriez C. F.* La vie et les mémoires. – Paris, 1822–1823. – T. 1–4. (Р 194 – Р 197). – Також екслібрис кн. О. Б. Лобанова-Ростовського; напис «17/52 1932».

2. *Зеленецкий К. П.* Записки о бомбардировании Одессы 10-го апреля 1854 года. – Одесса, 1855. (Р 381). – На оригінальній обкладинці дарчий напис автора на ім'я князя О. Б. Лобанова-Ростовського; також екслібрис кн. О. Б. Лобанова-Ростовського; напис «17/52 1932».

3. Обзор деятельности Государственного Совета в царствование государя императора Александра III, 1881–1894 гг. – СПб., 1895. (Р 583). – Оправа з темно-зеленої шкіри із золотим і сліпим тисненням назви та рамки з орнаментом; форзац зі світло-бежевої муарової тканини з дублюрою; обріз позолочений; лясе; напис «17/52 1932».

4. Свѧтоѥ Євaнгелнѥ по Остромнровоу съпнскоу 6564 и 6565 лѣтъ / изд. В. Гaнкъı. – Празѣ, 1853. (Р 284). – Також екслібрис кн. О. Б. Лобанова-Ростовського; напис «17/52 1932»; лясе.

5. Собрание постановлений по части раскола. – СПб., 1874. (Р 5012). – Також екслібрис кн. О. Б. Лобанова-Ростовського; напис «17/52 1932»; лясе.

6. [*Тышкевич А.*] Русско-польские отношения : очерк / написал граф Лелива. – Лейпциг, 1895. (Р 5240). – Оправа напівшкіряна; на корінці витиснені золотом назва книги та суперекслібрис Миколая II; лясе; напис «17/52 1932».

7. *Щапов А.* Русский раскол старообрядства, рассматриваемый в связи с внутренним состоянием русской церкви и гражданственности в XVII в. и в первой половине XVIII. – Казань, 1859. (Р 344). – Також екслібрис кн. О. Б. Лобанова-Ростовського; напис «17/52 1932».

3) Гербовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, зображення поліхромне (трикольорове), розміри наліпки 80 х 60 мм, розміри зображення 69 х 54 мм, із зображенням чорного імператорського орла на блакитному Андріївському хресті в обрамленні золотих лаврових гілок, на грудях орла – щиток, оточений ланцюгом ордена Андрія Первозванного, текст «Н II» [Николай II]. Під орлом – розкрита книга (чорного кольору), текст «СОБСТВѢННАѦ ЄГО ВѢЛИЧЄСТВА БИБЛІОТЄКА: ЗИМНІЙ ДВОРЄЦЪ» (стилізація під кириличну в'язь). Автор – барон А. Е. Фелькерзам, рік створення зазначено на екслібрисі: 1907 р.

Книги:

1. *Андрианов П.* Три века под скипетром царствующего Дома Романовых. – Одесса, 1913. (Р 573). – Оправа зі світло-зеленої шкіри з тисненою золотом назвою; форзац зі світло-бежевої муарової тканини; обріз позолочений; дарчий напис автора книги на ім'я імператора Миколая II; написи «Книга поступленій № 372 6 Апрѣля 1913 года изъ Комнатъ Его Величества.», «17/52 1932».

2. Памяти В. А. Жуковского и Н. В. Гоголя. – СПб., 1907–1909. – Вып. 1–3. (Р 587 – Р 589). – Оправа напівшкіряна; на корінці витиснені золотом назва книги та суперекслібрис Миколая II; лясе; написи «Кн. поступленій № 666 12/X-911. Акад. Наукъ.» (Р 587), «Кн. пост. № 473 13/XI 1908 Изъ Имп. Акад. Наукъ» (Р 588), «Кн. пост. № 126 25/I 1910 г. Изъ Имп. Ак. Наукъ» (Р 589), «17/52 1932» (Р 587 – Р 589).

3. Столетие Киевской первой гимназии (1809–1811–1911 г.г.). – Киев, 1911. – Т. 1–3. (Р 633 – Р 635). – Оправа зі світло-бежевої шкіри з тисненою золотом назвою; форзац зі світло-бежевої муарової тканини; обріз позолочений; написи «Кн. пост. № 491 14 Іюня 1911 г. Изъ Канц. Мин-ства Имп. Д.» (Р 633), «Кн. поступленій № 616. Изъ Канц. Минист. Императ. Двора, 24/IX-911.» (Р 634), «Кн. поступленій № 789 28/XI-911. Изъ Канц. Мин-ва Императорск. Двора» (Р 635), «17/52 1932» (Р 633 – Р 635).

4) Комбінований суперекслібрис, тиснення золотом на корінці оправи, без рамки, розміри 23 х 13 мм (також 18 х 11 мм, 14 х 7 мм), із зображенням імператорської корони, текст «НА» [Николай Александрович] – вензель імператора Миколая II (за іншою версією текст «НААѲ» [Николай Александрович Александра Федоровна] – вензелі імператора Миколая II та імператриці Олександри Федорівни). Автор – барон А. Е. Фелькерзам.

Книги:

1. *Змеев Л. Ф.* Русские врачебники : исследование в области нашей древней врачебной письменности. – СПб., 1895. (Р 994). – Розміри 23 х 13 мм; також круглий тиснений екслібрис Миколая II; оправа напівшкіряна; на корінці тиснення золотом; лясе; напис «17/52 1932».

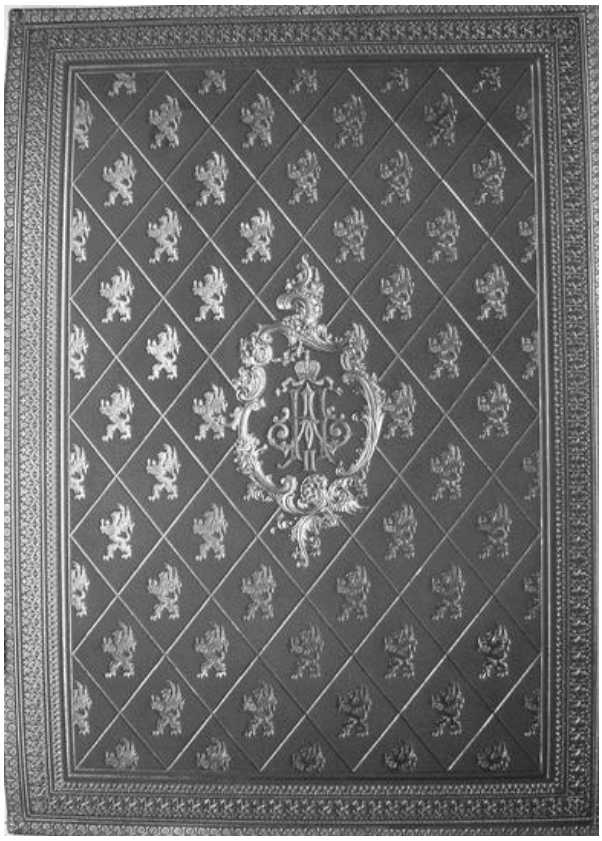
2. Памяти В. А. Жуковского и Н. В. Гоголя. – СПб., 1907–1909. – Вып. 1–3. (Р 587 – Р 589). – Розміри 18 х 11 мм; також екслібрис «Собственная Его Величества Библіотека: Зимній Дворецъ»; оправа напівшкіряна; на корінці тиснення золотом; лясе; написи «Кн. поступленій № 666 12/X-911. Акад. Наукъ.» (Р 587), «Кн. пост. № 473 13/XI 1908 Изъ Имп. Акад. Наукъ» (Р 588), «Кн. пост. № 126 25/I 1910 г. Изъ Имп. Ак. Наукъ» (Р 589), «17/52 1932» (Р 587 – Р 589).

3. [*Тышкевич А.*] Русско-польские отношения : очерк / написал граф Лелива. – Лейпциг, 1895. (Р 5240). – Розміри 14 х 7 мм; також круглий літографований екслібрис Миколая II; оправа напівшкіряна; на корінці тиснення золотом; лясе; напис «17/52 1932».

5) Комбінований суперекслібрис, тиснення золотом на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 118 х 74 мм, із зображенням двох вензелів у вінках під імператорськими коронами, накладених один на одного, та знаку ордена Андрія Первозванного, текст «Н II» [Николай II], «П I» (?) [Петр I (?)].

Книга: 200-летие Кабинета Его Императорского Величества (1704–1904) : ист. исследование. – СПб., 1911. (Р 198). – Оправа з синьої шкіри; на корінці тиснення золотом; дублюра з тисненим золотом орнаментом; верхня частина обрізу позолочена.

6) Комбінований книжковий знак, тиснення золотом на внутрішній стороні кришок оправи, без рамки, розміри 115 х 63 мм, із зображенням вензеля під імператорською короною в декоративній віньєтці на тлі ромбоподібної сітки з грифонами (центральним елементом родового герба Романових), текст «Н II А» [Николай II Александра (?)]. Оправа А. Шнеля (СПб.; див. Шнель [А. А.]). 1896 р.

7) Гербовий суперекслібрис, поліхромне тиснення на верхній кришці оправи, без рамки, кольори чорний, золотий, червоний, синій, розміри 82 х 71 мм, із зображенням малого державного герба Російської імперії, без тексту. 1896 р.

Книга (№ 6, 7): Programme du Spectacle de Gala au Grand Théâtre Impérial de Moscou le 17 Mai 1896, donné à L'occasion du Couronnement de Sa Majesté L'Empereur Nicolas Alexandrovitsch et de Sa Majesté L'Impératrice Alexandra Féodorowna. [= Программа торжественного представления в Императорском Большом Театре в Москве 17-го мая 1896 года по случаю священного коронования Е. И. В. Государя Императора Николая Александровича и Е. И. В. Государыни Императрицы Александры Феодоровны.] – [Москва, 1896]. – Exemplaire № 58. (Р 297). – Оправа зі світло-коричневої шкіри, внутрішня сторона оправи із синьої шкіри з дублюрою та світло-синьої муарової тканини.

8) Гербовий суперекслібрис, тиснення золотом на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 77 х 65 мм, із зображенням малого державного герба Російської імперії, без тексту. 1894 р.

Книга: Высочайше утвержденный церемоніалъ бракосочетанія Его Императорскаго Величества Государя Императора съ Ея Императорскимъ Высочествомъ благоверною государынею великою княгинею Александрою Феодоровною. – [СПб., 1894]. (Р 168). – Оправа – папка з червоної шкіри із золотою тисненою рамкою; форзац із блакитного муарового шовку з дублюрою (тиснений орнамент з позолотою).

9) Гербовий суперекслібрис, тиснення золотом на кришках оправи, без рамки, розміри 49 х 50 мм, із зображенням малого державного герба Російської імперії, без тексту. 1906 р. (?).

Книга: *Степняк[-Кравчинский] С. М.* Подпольная Россия. – 2-е изд. – СПб., 1906. (Р 4094[3]). – Оправа з чорної шкіри, форзац з дублюрою (тиснений орнамент з позолотою).

***Джерела*:** Государственный герб / П. фон Винклер // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1893. – Т. 17 (IX). – Кол. 405 –408; *Верещагин В. А.* Русский книжный знак. – СПб., 1902. – С. 9; Книжный знак ЕИВ Государя Императора Николая Александровича // Печатное искусство. – 1902. – № 7/8. – С. 311; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – Рис. 1; 1918. – Вып. 3. – С. 28. – Рис. 48; Вестник литературы. – 1911. – № 2. – Стб. 35; *Щеглов В. В.* Собственные Его Императорского Величества библиотеки и арсеналы : краткий исторический очерк, 1715–1915 гг. – Петроград, 1917. – С. 94, 98, 99; *Соколовский А. К.* Указатель вензелевых книжных знаков (Введение. Пояснения. Указатель. Алфавит) // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 27, 33; *Соколовский А. К.* Книжные знаки б. императорской фамилии // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 51; *Друганов И. А.* Библиотеки ведомственные, общественные и частные и судьба их в советскую эпоху // Советская библиография. – Москва, 1934. – № 1–4. – С. 129; Romanov and Imperial Palace Library Materials in The New York Public Library / complied by Robert H.

Davis, Jr.; preface by Marc Raeff; introduction by Robert H. Davis, Jr. and Edward Kasinec. – New-York, 1999; *Дуров В. А.* Книга в семье Романовых. – Москва, 2000. – С. 22–25, 32, 42; Николай II (Романов) // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова; Гос. публ. ист. б-ка России. – Москва, 2001. – С. 56–57; *Худолей В. В.* Книжные знаки и семья Романовых. – СПб., 2003. – 239 с.; *Дорофеева Г. В.* Библиотека князя А. Б. Лобанова-Ростовского в книжном собрании Эрмитажа // Книжные памятники. Авторы, издатели, владельцы : сб. науч. статей. – СПб., 2004. – С. 37–57; *Кузьмин Ю. А.* Российская императорская фамилия, 1797–1917 : биобиблиогр. справочник. – СПб., 2005. – С. 250–266; *Ковальчук Г. И.* Книги из библиотеки императорской семьи Романовых в фондах отдела старопечатных и редких изданий Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского // Книга в России. – Москва, 2006. – Сб. 1. – С. 318–324; *Трофимова Д. Л.* Судьба библиотеки императора Николая II в XX веке (проблема реконструкции) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rumchten.rsl.ru/assets/files/2008/doc/1200899745.doc; Коллекция имп. Николая II [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%9D; Николай II, российский император [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://library.karelia.ru/cgi-bin/monuments/exlibris_view.cgi?id=1164&folder=324; [Экслибрис на книгах императора Николая II] [Електронний ресурс] // Экслибрисы и штемпели научной библиотеки РГГУ – ч. 2. – Режим доступу : http://izknig.livejournal.com/32630.html; Венценосные Экслибрисы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://goodcoins.narod.ru/antic/bukin/ecslibr.htm; Книжные знаки семьи императора Николая II [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geol.msu.ru/deps/ore/borodaev/venzel-1.html; Экслибрис собственной библиотеки Николая II в Зимнем дворце в Санкт-Петербурге [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geol.msu.ru/deps/ore/borodaev/gerb/gerb-19.html; Барон Фелькерзам: экслибрисы для царствующей семьи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sovet.geraldika.ru/page/14366; [Программа торжественного представления…, лот 120] [Електронний ресурс] // ООО «Аукционный Дом «Империя». Аукцион №19. 28.04.2012. – Режим доступу : http://www.auction-imperia.ru/book/19_6.htm; Романовы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Романовы; Герб Российской империи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Герб_Российской_империи; Библиотека Николая II [Електронний ресурс] // Санкт-Петербург. Зимний дворец. – Режим доступу : http://know-it-all-1.narod.ru/winter_library.html.

Катерина Михайлівна (1827–1894), велика княгиня – дочка великого князя Михайла Павловича (1798–1849) та великої княгині Єлени Павлівни (1807–1873), онука імператора Павла I (1754–1801). З 1851 р. у шлюбі з герцогом Георгом Августом Ернестом Мекленбург-Стрелицьким (1824–1876), генералом на російській військовій службі. Як герцогиня Мекленбурзька була звільнена від російського підданства. Займалася благодійною діяльністю, опікувалася медичними закладами, що заснувала її мати, навчальними закладами. З 1847 р. дійсний член ради Петербурзького жіночого патріотичного товариства, з 1870 р. – його голова.

Екслібрис Катерини Михайлівни часто плутають з екслібрисом великої княгині Єлизавети Мавикіївни (1865–1927), дружини великого князя Костянтина Костянтиновича (1858–1915). У. Г. Іваск помилково приписує екслібрис Катерини Михайлівни Єлизаветі Мавикіївні. У 1927 р. О. К. Соколовський у своїй доповіді «Книжные знаки б. императорской фамилии» на засіданні Ленінградського товариства екслібрисистів довів приналежність екслібриса Катерині Михайлівні.

Комбінований суперекслібрис, виготовлений з металу (срібло з позолотою) та синього перламутру, наклеєний на верхню кришку оправи, без рамки, поліхромний, розміри 39 х 20 мм (також 37 х 20 мм), із зображенням імператорської корони над щитом із вензелем, текст «ЕМ» [Екатерина Михайловна]. На книжках відділу стародруків – два різні варіанти такого суперекслібриса.

Книги:

1. Памятная книжка на 1854 г. – СПб., 1853. (Р 1012). – Оправа з картону, обтягнутого світло-бежевим шовком із золотим тисненим орнаментом; форзац зі світло-бежевої муарової тканини; обріз позолочений; металева застібка; лясе.

2. Памятная книжка на 1867 г. – СПб., 1867. (Р 1013). – Оправа з картону, обтягнутого світло-бежевим шовком із золотим тисненим орнаментом; форзац зі світло-бежевої муарової тканини; обріз позолочений; металева застібка; лясе.

***Джерела*:** *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – Рис. 10; *Соколовский А. К.* Указатель вензелевых книжных знаков (Введение. Пояснения. Указатель. Алфавит) // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 24; *Сахаров А. Б.* Учказатель сюжетных книжных знаков (Введение. Указатель: №№ 1–104. Ключ) // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 5. – С. 20; [Про екслібрис Катерини Михайлівни] // *Соколовский А. К.* Книжные знаки б. императорской фамилии // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 13; *Соколовский А. К.* Книжные знаки дворцовых библиотек // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 52; *Дуров В. А.* Книга в семье Романовых. – Москва, 2000. – С. 19; *Григорян В. Г.* Романовы : биогр. справочник. – Москва, 2007. – С. 512; Екатерина Михайловна [Електронний ресурс] // Династия Романовых (императоры и великие князья). – Режим доступу : http://www.hrono.ru/biograf/bio_r/romanovy_all.php; Екатерина Михайловна, вел. кн. [Електронний ресурс] // Личные архивные фонды в государственных хранилищах СССР. – Режим доступу : http://www.rusarchives.ru/guide/lf_ussr/e.shtml; Великие княгини : Екатерина Михайловна [Електронний ресурс] // Фонды Государственного архива Российской Федерации по истории России XIX – начала XX в. Путеводитель. Том 1. 1994. – Режим доступу : http://guides.rusarchives.ru/browse/guidebook.html?bid=201&sid=683105.

КНИЖКОВІ ЗНАКИ БІБЛІОТЕК, НАУКОВИХ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, УСТАНОВ, ТОВАРИСТВ, МУЗЕЇВ

Академія повітряного флоту імені М. Є. Жуковського (Москва; сучасна повна назва: ФГКВОУ ВПО «Военный учебно-научный центр Военно-воздушных сил «Военно-воздушная академия имени проф. Н. Е. Жуковского и Ю. А. Гагарина» (г. Воронеж)») – вищий військовий навчальний заклад, що здійснював підготовку та перепідготовку інженерів для військово-повітряних сил радянської Росії (пізніше СРСР). Утворений за ініціативою професора М. Є. Жуковського (1847–1921) у 1919 р. як Московський авіаційний технікум. Назва та профіль закладу декілька разів змінювалися. Як Академія Повітряного Флоту імені М. Є. Жуковського функціонував з 9 вересня 1922 р. до 17 квітня 1925 р.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 33 х 45 мм, текст «БИБЛИОТЕКА АКАДЕМИЯ ВОЗДУШНОГО ФЛОТА имени проф. Н. Е. ЖУКОВСКОГО. „__“_____ 19__г. Инв. № __». Між 1922 і 1925 рр.

Книга: [*Anthing F.*]. Histoire des campagnes du maréchal de Suworow, prince Italikski… T. 1 : 1741–1784. – Paris, 1802. (Р 1174). – Також екслібрис Ф. Я. Мирковича.

***Джерела*:** Жуковский Н. Е. / Семенова Н. М. // УСЭ. – Киев, 1980. – Т. 4. – С. 46; Военно-воздушная инженерная академия имени Н. Е. Жуковского [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Военно-воздушная_инженерная_академия_имени_Н._Е._Жуковского.

Берлінська королівська бібліотека (Bibliotheca Regia Berolinensi; сучасна повна назва: Державна бібліотека в Берліні – Прусська культурна спадщина; Staatsbibliothek zu Berlin) – найбільша наукова універсальна бібліотека Німеччини.

Бібліотеку заснував у 1661 р. курфюрст Бранденбурга Фрідріх Вільгельм (1620–1688) як Курфюрстську бібліотеку у Кельні на Шпрее (Churfürstliche Bibliothek zu Cölln an der Spree). В 1701 р. король Пруссії Фрідріх I (1657–1713) перейменував її у Королівську бібліотеку в Берліні (Königliche Bibliothek zu Berlin). Після Першої світової війни бібліотека називалася Прусською державною бібліотекою (Preußische Staatsbibliothek). На початку 1940-х рр. у книгозбірні нараховувалося близько 3 млн томів, а також великі спеціальні фонди. Після поділу Німеччини в 1945 р. на базі бібліотеки було утворено дві установи: Німецьку державну бібліотеку (Deutsche Staatsbibliothek) у Східному Берліні та Державну бібліотеку прусської культурної спадщини (Staatsbibliothek Preußischer Kulturbesitz) у Західному Берліні. З 1 січня 1992 р., після об’єднання Німеччини, дві установи було передано у керування Фонду прусської культурної спадщини та об’єднано під назвою Державна бібліотека в Берліні – Прусська культурна спадщина. Її фонди становлять понад 10 млн одиниць.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у лінійній рамці, червоного кольору, діаметр 28 мм, текст «Ex Biblioth. Regia Berolinensi.» [Із Берлінської королівської бібліотеки].

Книга*:* *Köhler J. D.* Kurtze und gründliche Anleitung zu der alten und mittlern Geographie. – Nürnberg, 1737–1745. – T. 1–2. (P 6077). – Також штемпель Прусського королівського архіву.

***Джерела*:** Державна бібліотека в Берліні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Державна_бібліотека_в_Берліні; Die Geschichte der Bibliothek [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://staatsbibliothek-berlin.de/die-staatsbibliothek/geschichte/; Besitzstempel und Supralibros [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://staatsbibliothek-berlin.de/die-staatsbibliothek/geschichte/besitzstempel/.

Бібліотека для дітей «Щасливий час» (Париж; Bibliothèques pour enfants L'Heure Joyeuse) – культурно-освітній заклад для дітей і молоді, відкритий у 1924 р. в Парижі.

1) Сюжетний екслібрис, дарчий, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 90 х 76 мм, із зображенням дівчинки, що сидить у кріслі та читає книгу, та хлопчика, що сидить на підлокітнику крісла, тримаючи в руці книжку. Текст «L'HEURE JOYEUSE EX LIBRIS a donné ce Livre» [«Щасливий час» / З книг / подарована ця книга].

2) Шрифтовий екслібрис, штем-пель, круглий, текст у лінійній рамці, синього кольору, діаметр 20 мм, текст «BIBLIOTHÈQUE POUR ENFANTS L'HEURE JOYEUSE PARIS.» [Бібліотека для дітей «Щасливий час», Париж].

Книга: *La Fontaine J.* Fables. – 27e éd. – Paris, [19??]. (P 7190). – Також екслібрис В. П. Науменка та кн. знак Ю. Зенделя.

***Джерела*:** Bibliothèque de l'heure joyeuse [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bibliotheques.versailles.fr/Statique/pages/presentation-reseau/sites/heure-joyeuse.htm; L'Heure Joyeuse [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : http://www.enssib.fr/le-dictionnaire/lheure-joyeuse; La création de l'Heure Joyeuse et la généralisation d'une belle utopie / V. Ezratty, H. Valotteau [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-2012-01-0045-008; L'Heure joyeuse [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fr.wikipedia.org/wiki/L'Heure_joyeuse.

Гімназія м. Решель (нім. Rößel, пол. Reszel). Решель – місто в Кентшинському повіті Вармінсько-Мазурського воєводства, Республіка Польща. Виникнення міста датується 1241 р. Було під владою Тевтонського ордену, вармінських єпископів (1281), у складі Польського королівства (1466), Прусського королівства (1772). З 1631 р. в Решелі оселилися єзуїти, в 1632 р. заснували колегіум (гімназію) як навчальний заклад для підготовки учнів для навчання вищого рівня у колегіумі у Бранєво (нині місто Бранєво, повітовий центр у Вармінсько-Мазурському воєводстві, Республіка Польща). У решельському закладі безкоштовно навчалися як католики, так і протестанти переважно з селянських родин, у кількості від 15 осіб у перші роки існування до 100 у XVIII ст. Одним із меценатів колегіуму був польський король Ян Казимир (1609–1672), який призначив на його потреби 100 тис. польських злотих, з яких заклад отримував щорічно 6 %. У 1772 р. орден єзуїтів було скасовано, колегіум зазнав реорганізації.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у лінійній рамці, чорного кольору, діаметр 30 мм, текст «*Ex Bibl. Gymn Rössel*» [З бібліотеки гімназії Решель]. Кінець XVIII – XIX ст.

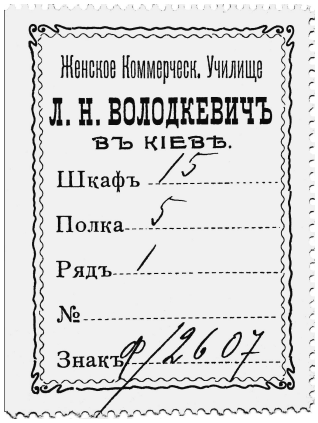
Книга: *Kästner A. G.* Astoronomische Abhandlungen zu weiterer Ausführung der astronomischen Anfangsgründe. – Göttingen, 1772. (Р 1278).

***Джерела*:** Reszel // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1888. – T. 9. – S. 622–623; Reszel [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Reszel; Historia miasta Reszel / J. Sikorski [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ugreszel.pl/turystyka/historia; Jezuickie kolegium oświaty i tolerancji / L. Macełko [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://reszel.pl/JEZUICKIE_KOLEGIUM_OSWIATY_TOLERANCJI,31,26.html; Kolegium jezuickie w Reszlu [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://krodo.pl/atrakcja/szczegoly/1074/Kolegium_Jezuickie_W_Reszlu; Gmina Reszel [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.domwarminski.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=679:gmina-reszel&catid=58&Itemid=181.

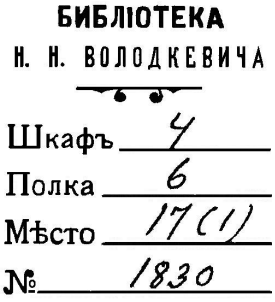
Державний Український музей – див. Київський музей імператора Миколая II

Жіноче комерційне училище Л. М. Володкевич (Київ) – приватний навчальний заклад у м. Київ, який у 1900 р. заснували подружжя Володкевичі – Людмила Миколаївна та Микола Миколайович (1860–?), викладач Київського університету. Училище діяло до 1917 р. і залишило помітний слід у педагогічному вихованні дітей і молоді. Випускало учнівські періодичні видання «Пчелка» (1905–1915), «Начало» (1906–1911), «Подснежник» (1907–1910, 1912), «Колос» (1908–1912), «Ласточка» (1909–1913), «Зорька» (1910–1913), «Наш друг» (1911–1914), видання для батьків «Памятная книжка женского коммерческого училища», а також довідково-інформаційні видання з відомостями про свою роботу.

1) Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка із зубчатими краями, прямокутна, текст у подвійній фігурній рамці, розміри 55 х 41 мм, текст «Женское Коммерческ. Училище Л. Н. ВОЛОДКЕВИЧЪ ВЪ КИЕВѢ. Шкафъ __ Полка __ Рядъ __ № __ Знакъ __». Між 1900 і 1917 рр.

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 40 х 36 мм, з декоративним елементом, текст «БИБЛІОТЕКА Н. Н. ВОЛОДКЕВИЧА Шкафъ __ Полка __ Мѣсто __ № __».

Книга: *Энгельс Ф.* Крестьянская война в Германии. – Киев, 1906. (Р 2431).

***Джерела*:** Памятная книжка (первая) женского коммерческого училища Л. Н. Володкевич. – Киев, 1906. – 126 с.; Краткие сведения о состоянии деятельности частного женского коммерческого училища Л. Н. Володкевич в Киеве, 1900–1910. – Киев, 1910. – 49 с.; Частное женское коммерческое училище Л. Н. Володкевич в Киеве : объяснительная записка к экспонатам училища на выставке «Устройство и оборудование школы» в С.-Петербурге 1912 г. – Киев, 1912. – 43 с.; Коммерческое училище Л. Н. Володкевич // Адресная и справочная книга «Весь Киев» на 1912 г. / изд. С. М. Богуславского. – Киев, 1912. – Кол. 530; *Селедцова В. Н.* Ученические издания XIX – первой трети XX века как средство развития творческих способностей учащихся : автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Смоленск, 2003. – 25 с.; *Черняков Б. І.* Джерела до історії української учнівської та студентської молоді (XIX – поч. XX ст.). – Львів, 2005. – 116 с.; *Васнева А. М.* Традиции православной культуры в детских литературно-художественных журналах России : автореф. дис. … канд. филол. наук. – Москва, 2006. – 24 с.; *Гур'янова О. В.* Організація навчально-виховного процесу в комерційних училищах України (1894–1920 рр.) : автореф. дис. … канд. пед. наук. – Київ, 2007. – 20 с.; *Донік О. М.* Навчання хімії в Київському жіночому комерційному училищі Л. М. Володкевич на поч. XX ст. // Педагогическая жизнь Крыма. – 2007. – № 10. – С. 5–6; Володкевич Николай Николаевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rulex.ru/01030786.htm.

Інститут Оссолінських (Оссолінеум (Львів); сучасна повна назва: Національна установа імені Оссолінських (Вроцлав, Республіка Польща); Zakład Narodowy im. Ossolińskich) – наукове товариство у Львові, яке заснував в 1817 р. письменник, літературознавець, перекладач, історик, бібліограф Юзеф Максиміліан Оссолінський (1748–1826). За заповітом засновника його особисті бібліотечні фонди – близько 27 тис. друкованих видань, 715 томів рукописів, 1445 гравюр і 133 карти – було перевезено в 1827 р. з Відня до Львова та подаровано місту, початкову бібліотечну фундацію перетворено на науково-дослідний заклад «Інститут Оссолінських» (Оссолінеум) у складі бібліотеки, видавництва (1829) та Музею князів Любомирських (Musaeum Lubomirscianum; 1823). До складу зібрання входили рукописні та книжкові колекції, збірки карт,

медалей, ікон, картин, старожитностей тощо, воно постійно поповнювалося колекціями як окремих осіб, так і різних наукових і просвітницьких товариств Галичини. Інститут закрито в 1939 р., в 1940 р. перетворено на філію Академії наук УРСР у складі новостворюваної Львівської наукової бібліотеки (нині Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника). На той час книжково-рукописно-архівний фонд установи сягав 430 тис. одиниць зберігання. У 1944 р. частину рідкісних і цінних рукописів і книжок (18 860 одиниць) разом з іншими цінностями вивезено до Кракова, згодом відправлено до Німеччини, але по дорозі кинуто у місцевості Аделін (нині с. Загродно Злоторийського повіту Нижньосилезького воєводства, Республіка Польща), звідки в 1947 р. перевезено до Вроцлава. У Львові залишки книжкового зібрання Оссолінеуму функціонували з серпня 1944 р. як Польський сектор при Львівській бібліотеці АН УРСР. У 1945–1947 рр. з його фондів було вивезено до Вроцлава близько 217 500 одиниць (зокрема 7068 рукописів, 41 505 стародруків) згідно з актом передачі Тимчасовому урядові національної єдності Польщі та Польської республіки історичних культурних цінностей. Також у 1947 р. 10 тис. томів було передано до Бібліотеки Академії наук СРСР у Москві. У ЛНБ залишилося близько 20 % фондів Оссолінеуму. Нині фонд Оссолінеуму у Вроцлаві становить близько 1,8 млн одиниць – книжок, періодичних видань, рукописів, карт, плакатів, гравюр, екслібрисів, медалей, монет, печаток тощо.

Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 15х20 мм, із зображенням геральдичної фігури герба Оссолінських Топор (Topór), текст «INSTYTUT OSSOLIŃSKIEGO.» [Інститут Оссолінського].

Книга: *Narolski J.* Sława nieśmiertelność znaczącego imienia... Athanazemu Szeptyckiemu... publicznym kazaniem przez o. Iozefa Narolskiego... ogłoszona... – We Lwowie, 1721. (P 5607). – Також екслібрис єпископа Андрея Шептицького, суперекслібрис із гербом Шептицьких.

***Джерела*:** *Fischer A.* Zakład Narodowy imienia Ossolińskich : zarys dziejów. – Lwów, 1927; Оссолінеум; Оссолінський Юзеф Максиміліян // Українська загальна енциклопедія : книга знання в 3-х т. / під ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, [1930–1935]. – Т. 2. – Кол. 950; *Trzynadlowski J.* Zakład Narodowy imienia Ossolińskich 1817–1967. – Wrocław, 1967; *Тишина Е.* 150-річчя «Оссолінеуму» // УІЖ. – 1968. – № 7; Ossoliński Józef Maksymilian / W. Jabłońska // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 650–651; Оссолинский Ю. М. // УСЭ. – Киев, 1982. – Т. 7. – С. 564; *Крушельницька Л. І.* Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника НАН України : документи, факти, коментарі. – Львів, 1996; *Дубровіна Л. А.* Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1941–1964 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – Київ, 2003. – С. 104–109; Оссолінеум, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich / Ф. І. Стеблій // ЕІУ. – Київ, 2010. – Т. 7. – С. 669–670; Józef Maksymilian Ossoliński [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Józef_Maksymilian_Ossoliński; Національна бібліотека імені Оссолінських [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Національна_бібліотека_імені_Оссолінських; Zakład Narodowy im. Ossolińskich [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Zakład_Narodowy_im._Ossolińskich; Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Львівська_наукова_бібліотека_імені_Василя_Стефаника_НАН_України; Historia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www2.oss.wroc.pl/index.php/aktualnosci/historia-znio/.

Історико-філологічний інститут князя Безбородька (Ніжин; сучасна повна назва (з 2004 р.): Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) – вищий навчальний заклад для підготовки викладачів класичних мов та історії для гімназій. Відкритий у м. Ніжин (нині райцентр Чернігівської обл., Україна) 14 вересня 1875 р. на базі Юридичного ліцею князя Безбородька.

Навчальний заклад у Ніжині було засновано за ініціативою та на кошти братів Олександра Андрійовича (1747–1799) та Іллі Андрійовича (1756–1815) Безбородьків. Під різними назвами та з різним профілем навчання функціонував з 1820 р.: як Ніжинська гімназія вищих наук князя Безбородька (1820–1832), Ніжинський фізико-математичний ліцей (1832–1840), Ніжинський юридичний ліцей князя Безбородька (1840–1875), Історико-філологічний інститут князя Безбородька (1875–1919), у 1920–2004 рр. – як педагогічний навчальний заклад. Гімназія передбачала 6 років навчання, надавала широку гуманітарну освіту дітям різних станів, переважно дворян. Після перетворення закладу на ліцей термін навчання зменшився вдвічі. З 1840 р. Ніжинський ліцей перетворився на школу для підготовки чиновників. Історико-філологічний інститут передбачав 4 роки навчання, початково мав 2 відділення – слов'яноросійське та класичне, з 1882 р. також історичне. З 1877 р. при Інституті виходило наукове видання «Известия Нежинского Историко-филологического института князя Безбородко», в якому протягом 45 років друкувалися праці викладачів і вихованців інституту. В 1894 р. в Інституті було створено Історико-філологічне товариство, яке мало своє наукове періодичне видання «Сборник Историко-филологического общества при Институте князя Безбородко в Нежине». Одним із найвідоміших випускників ніжинської школи (у перший період її існування) був М. В. Гоголь (1809–1852).

Основою фонду бібліотеки навчального закладу стали 2500 томів із зібрання князя О. А. Безбородька, передані першим почесним попечителем Гімназії графом О. Г. Кушелєвим-Безбородьком (1800–1855). Основним джерелом поповнення фонду в період становлення бібліотеки були дарчі пожертви. В 1820 р. жителі міста та інші приватні особи подарували 677 томів, серед яких були і раритетні видання, уряд передав 168 томів. У 1821 р. до книгозбірні надійшло 506 томів із бібліотеки першого директора Гімназії В. Г. Кукольника (1765–1821). Напрям комплектування бібліотеки змінювався одночасно зі зміною профілю Ніжинської вищої школи. Бібліотечний фонд Фізико-математичного ліцею поповнювався книгами з військових дисциплін, математики, фізики, астрономії. Бібліотека Юридичного ліцею комплектувалася насамперед літературою історико-правознавчого спрямування. За 35 років існування її бібліотечний фонд збільшився до 14 580 томів; було започатковано рукописний фонд; у 1858 р. засновано студентську бібліотеку, фонд якої у 1875 р. налічував 3020 томів. Бібліотека Історико-філологічного інституту поповнилася в 1875–1877 рр. дублетними примірниками колекції «Poloniса» Варшавського університету (639 томів), стародруками XVI–XVII ст. грецькою та латинською мовами з бібліотеки Ніжинського Олександрівського грецького училища (647 томів), приватними бібліотеками професора Московського університету С. П. Шевирьова (1806–1864; 7359 томів) та професора Лейпцизького університету Ф. В. Річля (1806–1876; 4939 томів). Український бібліограф С. І. Пономарьов (1828–1913) склав систематизований інвентар і картковий каталог Шевирьовської збірки. У її складі було 52 рукописи, які стали ядром

рукописної колекції книгозбірні Інституту. С. І. Пономарьов підготував систематичний каталог бібліотеки (з 11 розділів), який вийшов друком у 1884 р. (у бібліотеці не зберігся). В 1895 р. рукописний фонд складав 100 одиниць зберігання, в 1902 р. – 183 одиниці. З 1924 р. бібліотека почала отримувати обов'язковий примірник видань СРСР за профілем факультетів інституту; фонд збільшився до 113 600 примірників. У 1934 р. всі рукописи, рідкісні видання Гоголіани та значну кількість стародруків було передано до ВБУ. Нині фонд бібліотеки становить понад 1 млн примірників.

1) Гербовий екслібрис, штемпель, круглий, зображення та текст у лінійній рамці, чорного кольору, діаметр 30 мм, із зображенням двоголового орла та корони, текст «Лицея Князя Безбородко».

Книги:

1. *Nepos C.* Vitae excellentium imperatorum. – Leipzig, 1804. (Р 6454). – Також штемпель «П[ечать] Библіотеки Историко-Филологическаго Института кн. Безбородко».

2. Bibliothèque universelle des dames : atlas portatif. – A Paris, 1786. – T. 1–2. (Р 6449/1–2). – Також штемпель «П[ечать] Библіотеки Историко-Филологическаго Института кн. Безбородко».

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у лінійній рамці, чорного кольору, діаметр 32 мм, текст «П.[ечать] БИБЛІОТЕКИ ИСТОРИКО-ФИЛОЛОГИЧЕСКАГО ИНСТИТУТА КН. БЕЗБОРОДКО».

Книги:

1. *Cato D.* Disticha de moribus ad filium. – Lipsiae, 1824. (Р 6451).

2. *Nepos C.* Vitae excellentium imperatorum. – Leipzig, 1804. (Р 6454). – Також штемпель «Лицея Князя Безбородко».

3. *Horatius Flaccus Q.* Carmina expurgata. – Petropoli, 1814–1815. – T. 1–2. (Р 6452 – Р 6453).

4. Bibliothèque universelle des dames : voyages. – Paris, 1785–1790. – T. 1, 3–6, 12–18. (Р 6437 – Р 6448).

5. Bibliothèque universelle des dames : atlas portatif. – A Paris, 1786. – T. 1–2. (Р 6449/1–2). – Також штемпель «Лицея Князя Безбородко».

6. *Гоголь Н. В.* Сочинения. – СПб., 1842. – Т. 1, 2, 4. (Р 1655, Р 1658, Р 1660).

7. *Костомаров Н. И.* О причинах и характере унии в Западной России. – Харьков, 1841. (Р 233).

8. Московский наблюдатель : журнал энциклопедический. – Москва, 1835. – Год 1. Ч. 1–2. (Р 1670).

***Джерела*:** Каталог книг фундаментальной библиотеки Историко-филологического института кн. Безбородько в Нежине. – [Б. м., б. г.]; Лицей князя Безбородко / сост. Н. В. Гербель. – СПб., 1859. – 144, 208 с.; Гимназия высших наук и лицей князя Безбородко в Нежине (1820–1832 гг.) // Известия Историко-филологического института кн. Безбородько в Нежине. – Нежин, 1879. – Т. III. – С. 102–242; Гимназия высших наук и Лицей князя Безбородко / сост. Н. В. Гербель. – 2-е изд., испр., доп. – СПб., 1881. – 474, CXCII с.; Историко-филологический институт кн. Безбородко в Нежине // *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 958–959; *Добиаш А.* Заметки об основной библиотеке Нежинского историко-филологического института кн. Безбородко // Известия Историко-филологического института кн. Безбородько в Нежине. – Нежин, 1894. – Т. 15; *Петухов Е. В.* Гимназия высших наук князя Безбородко в Нежине, 1820–1832 (к 75-летию со дня основания). – СПб., 1895. – 63 с.; 75-летие основания в Нежине высшего учебного заведения имени кн. Безбородко // КС. – 1895. – № 6. – С. 117–119; *Заболотский П. А.*

Описание рукописей, хранящихся в библиотеке Нежинского Историко-филологического института / под ред. М. Н. Сперанского // Известия Историко-филологического института кн. Безбородько в Нежине. – 1900. – Т. 18. – С. 1–43; Описание рукописей библиотеки Историко-филологического института кн. Безбородько в Нежине. – Москва, 1900; *Бисько І. Д.* Минуле та сучасне вузівської бібліотеки // УІЖ. – 1970. – № 9; Безбородки // УСЭ. – Киев, 1978. – Т. 1. – С. 388; *Ленченко Н.* 175 років бібліотеці Ніжинського педагогічного інституту ім. М. Гоголя / Н. Ленченко, Л. Литвиненко // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 6. – С. 33–36; *Самойленко Г. В.* Ніжинська вища школа (1820–1995). – Ніжин, 1995; *Мозгова В. П.* Бібліотеки ліцеїв України: становлення та розвиток (XIX–XX ст.) : автореф. дис. … канд. іст. наук. – Київ, 2000. – С. 4–6, 10, 11, 19; Библиотека С. П. Шевырева. Русский фонд : библиогр. описание / сост.: О. В. Банзерук, П. В. Михед. – Нежин, 2002; Баленко Н. М. Роль і місце Ніжинського Історико-філологічного інституту князя Безбородька в культурно-освітньому просторі України кінця XIX – поч. XX ст. // Наукові записки Ніжинського держ. пед. інституту. – 2003. – № 1. – С. 113–116; Безбородько Олександр Андрійович // ЕІУ. – Київ, 2003. – Т. 1. – С. 211–212; Ніжинський Історико-філологічний інститут князя Безбородька / А. В. Блануца // ЕІУ. – Київ, 2010. – Т. 7. – С. 397–399; Нежинский юридический лицей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Нежинский_юридический_лицей; Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Ніжинський_державний_університет_імені_Миколи_Гоголя; Хроніка подій із життя Ніжинської вищої школи (1805–2000 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://in.ndu.edu.ua/ua/univer.php?id=3; Бібліотека Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя: історія, традиції, розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://in.ndu.edu.ua/ua/library.php?id=16; Бібліотека імені академіка М. О. Лавровського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://in.ndu.edu.ua/ua/library.php; Бібліотека імені академіка М. О. Лавровського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Бібліотека_Ніжинського_державного_університету_імені_Миколи_Гоголя.

Історичне товариство Нестора-Літописця (Київ) – наукове товариство, засноване з ініціативи ректора Київського університету М. О. Максимовича (1804–1873) при 1-й київській гімназії в 1872 р., з 1874 р. діяло при Київському університеті св. Володимира. Ставило за мету поширення історичних знань, вивчення пам'яток старовини, розробку питань охорони пам'яток. Об'єднувало дослідників історії України, всесвітньої історії, церкви, літератури, права, археології тощо. Видавало «Чтения в Историческом обществе Нестора-Летописца» (1879–1914). У 1917 р. фактично припинило свою діяльність, в 1921 р. відновило роботу у складі Історико-Філологічного відділу ВУАН. Ліквідовано в 1931 р. Серед його керівників – видатні українські історики В. С. Іконников (1841–1923), В. Б. Антонович (1857–1932), М. Ф. Владимирський-Буданов (1838–1916), О. М. Лазаревський (1834–1902), М. П. Дашкевич (1852–1908) та ін. Матеріали та рукописи товариства зберігаються в ЦДІАК України та НБУВ.

Сюжетний екслібрис, штемпель, без рамки, синього кольору, розміри 27 х 50 мм, із зображенням розгорнутого сувою з текстом, текст «Историч. Общество НЕСТОРА ЛѢТОПИСЦА № __».

Книга: Praelectiones in Universitate litterarum Vilnensi a 12 ante Kalendas Octobris anni 1812 ad pridie Kal. Julii anni 1813 Habendae indicuntur a Rectore et Senato Academico. – Vilnae, [1813]. (Р 5816).

***Джерела*:** *Неустроев А. И.* Историческое общество летописца Нестора в Киеве (1873–1890) // Историческое обозрение. – 1891. – Т. 2; Историческое общество Нестора Летописца // *Иконников В. С.* Опыт русской историографии. – Киев, 1892. – Т. 1, кн. 2. – С. 304–305; *Дашкевич Н. П.* Историческая записка о возникновении и деятельности Исторического общества Нестора-Летописца по январь 1898 г. // ЧОНЛ. – Киев, 1899. – Кн. 13; *Маслов С. И.* Описание рукописей Исторического общества Нестора-Летописца. – Киев, 1908; Историческое общество Нестора-Летописца // УСЭ. – Киев, 1980. – Т. 4. – С. 356; Історичне товариство Нестора-Літописця / О. М. Дзюба // УЛЕ. – Київ, 1990. – Т. 2. – С. 348; *Колесник М. П.* Вклад Исторического общества Нестора Летописца в археографию Украины: историограф. очерк : автореф. дис. … канд. ист. наук. – Киев, 1990; Історичне товариство Нестора-Літописця / К. В. Колибанова // ЕІУ. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 574.

Кам'янець-Подільський Український університет (Кам'янець-Подільський Державний університет; сучасна повна назва: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка) – вищий навчальний заклад, заснований за наказом гетьмана України Павла Скоропадського від 17 серпня 1918 р. під назвою Кам'янець-Подільський державний український університет. У період УНР заклад був опорою українського державотворення. Після поразки українського національно-визвольного руху восени 1920 р. університет зазнав реорганізації. В 1921 р. від нього відділився сільськогосподарський інститут. Упродовж наступних десятиліть заклад мав переважно педагогічний профіль. У 2008 р. університету присвоєно ім'я його першого ректора Івана Івановича Огієнка (1882–1972) – мовознавця, історика церкви, професора, активного учасника українського державотворення, митрополита (митрополит Іларіон з 1944 р.).

Бібліотеку університету засновано 1 вересня 1918 року. Восени 1919 р. її фонд становив близько 30 тис. томів. Нині багатогалузевий фонд наукової бібліотеки університету нараховує понад 960 тис. примірників навчальної, наукової, довідкової та художньої літератури.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 18 х 50 мм, текст «БІБЛІОТЕКА Кам'янець-Подільського Українського Університету». Між 1918 і 1920 рр.

Книга: *Gloger Z.* Białowieża w albumie. – Warszawa, 1903. (Р 7269). – Також штемпель «Instytut polskiej kultury proletarskiej. Biblioteka», напис «12/1 1921 р. Від т. Олафа».

***Джерела*:** *Биковський Л.* Бібліотека Кам'янець-Подільського Українського Державного університету : спомини. – Нью Йорк; Вінніпег, 1949. – 4 с.; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 45–53, 138; *Ківшар Т.* Степан Сірополко // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 6. – С. 32–35; Кам'янець-Подільський державний університет / О. М. Завальнюк, О. Б. Комарніцький // ЕІУ. – Київ, 2007. – Т. 4. – С. 64–65; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Кам'янець-Подільський_національний_університет_імені_Івана_Огієнка; Наукова бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Наукова_бібліотека_Кам'янець-Подільського_національного_університету_імені_Івана_Огієнка; Іларіон (Огієнко) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Іларіон_(Огієнко).

Київська жіноча торгівельна школа імені П. Г. Терещенко – перша в Російській імперії жіноча трикласна торгівельна школа. Діяла з 10 січня 1899 р. на підставі уставу та за

програмою, подібних до уставу та програми чоловічої торгівельної школи, що почала працювати в 1897 р. На навчання приймалися діти всіх верств і віросповідань у віці 12–15 років (у підготовчий клас – не молодше 11 років), які мали свідоцтва про закінчення курсу двокласного сільського училища чи склали вступний іспит. Учениці опановували знання, необхідні для роботи в торгівельно-промислових установах і керування невеликими торгівельними закладами: вивчали російську та німецьку мови, каліграфію, бухгалтерію, торгівельне та промислове законодавство, комерційну арифметику, геометрію, вітчизняну історію, комерційну географію, діловодство, домоводство, займалися гімнастикою тощо. Для учениць було встановлено 12 заохочувальних стипендій. Обидві школи були у підпорядкуванні Товариства поширення комерційної освіти в Києві, створеного в червні 1896 р. з ініціативи купців і підприємців Якова Миколайовича Бернера (1837–1914), Михайла Парфентійовича Дегтерєва (1831–1898), Семена Семеновича Могилевцева (1846–1917), Ніколи Артемійовича Терещенка (1819–1903) та Миколи Івановича Чоколова. Першим головою товариства було обрано цукрозаводчика та мецената Н. А. Терещенка, наступним, з грудня 1896 р., – його зятя Богдана Івановича Ханенка (1849–1917). На поширення комерційної освіти протягом 6,5 років Н. А. Терещенко пожертвував Товариству близько 330 тис. рублів. Його ім'я було присвоєне чоловічій школі в 1899 р. з нагоди 80-річчя мецената. Жіноча школа отримала ім'я його покійної дружини Пелагеї Георгіївни (Бєловської; бл. 1830–1897). Від часу заснування жіноча школа розташовувалася разом з чоловічою, з січня 1902 р. – в окремому, спеціально збудованому двоповерховому будинку. З початком Першої світової війни в ньому розмістився госпіталь, а школу, вірогідно, було закрито. Останній оприлюднений звіт з навчально-виховної роботи в школі датується 1915 р.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 18 х 42 мм, текст «КІЕВСКОЙ ЖЕНСКОЙ ТОРГОВОЙ ШКОЛЫ имени П. Г. ТЕРЕЩЕНКО». Між 1899 і 1915 рр.

Книга: *Вовчок М.* Павло Чорнокрыл / изд. С.-Петербургского Комитета Грамотности при Вольном эконом. обществе. – СПб., 1895. (Р 5901). – На корінці літери «УБ КЖТШ», також кн. знак В. Л. Ідзіковського.

***Джерела*:** Устав Женской торговой школы Общества распространения низшего коммерческого образования в г. Киеве : [утв. 15 авг. 1898 г.]. – Киев, 1898; Отчет по учебно-воспитательной части Женской торговой школы имени П. Г. Терещенко... / О-во распространения коммерч. образования в г. Киеве. – Киев, 1907–1915; Отчеты преподавателей Киевской женской торговой школы им. П. Г. Терещенко о прохождении преподаваемых ими в Школе курсов... – Киев, 1913; *Ковалинский В.* Меценаты Киева // Зеркало недели. – 1995. – № 50 (63). – 15–22 декабря; *Ковалинский В.* Школа Пелагеи Терещенко [Електронний ресурс] // Еженедельник 2000. – 17.10.2012. – Режим доступу : http://2000.net.ua/weekend/gorod-sobytija/khronograf/84419; Династія Терещенків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/viznachn-storichn-osobistost/dinast-ya-tereshchenk-v/; Династия Терещенко: Н. А. Терещенко [Електронний ресурс] // Агентство промышленных новостей. – Режим доступу : http://www.ukrsugar.kiev.ua/history/index.php?idx=9; Родословная Терещенко по материалам Российского Государственного Исторического архива (РГИА) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://geno.ru/article/3464/.

Київське губернське жандармське управління – підрозділ у структурі таємної поліції Російської імперії. Створений у 1867 р. при реорганізації Корпусу жандармів, підпорядкованого III Відділенню Власної Його Імператорської Величності Канцелярії. З 1880 р. перебував у підпорядкуванні Департаменту поліції Міністерства внутрішніх справ – центрального органу політичного нагляду та розшуку.

Бібліотека Київського губернського жандармського управління складалася з конфіскованих, заборонених до розповсюдження, а також довідкових видань. Надійшла до ВБУ в листопаді 1918 р. (3100 одиниць).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 15 х 52 мм, текст «БИБЛІОТЕКА Кіевскаго Губернскаго Жандармскаго Управленія.».

Книги:

1. *Адлер В.* Массовая стачка. – СПб., [б. г.]. (Р 3221[2]). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

2. *Бебель А.* В защиту партии: ответ нашим врагам. – Одесса, [б. г.]. (Р 3318). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

3. *Бебель А.* Грехи центра. – Одесса, 1905. (Р 3320[2]). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

4. *Бебель А.* Интеллигенция и социализм. – СПб., 1906. (Р 3323[3]). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

5. *Бебель А.* О политической массовой стачке. – СПб., 1906. (Р 3329[2]).

6. *Бебель А.* О русской революции. – Москва, 1906. (Р 3330). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

7. *Бебель А.* Христианство и социализм: религиозная полемика между священником Гогофом из Гюффе и А. Бебелем. – СПб., 1906. (Р 3341). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

8. *Бернштейн Э.* Массовая политическая стачка и политическое положение Германской социал-демократии. – СПб., 1906. (Р 3365). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

9. [*Богораз В. Г.*] На тракту : повесть из жизни Петербургских рабочих / Тан. – Москва, 1907. (Р 5079). – Також штемпелі «Е. Н. Ирецкая книжный складъ», «Національна бібліотека Української Держави у Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

10. Былое : ист.-рев. сборник. – [Б. м.], 1903. – № 3 (февр.). (Р 3409).

11. Былое : журнал, издававшийся за границей под ред. В. Л. Бурцева (1900–1902). – Ростов на Дону, [1906]. – Вып. 1–2. (Р 3408, Р 3410).

12. В подполье : очерки из жизни русских революционеров 70–80-х гг. – СПб., 1907. (Р 3425[2]). – Також штемпель «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

13. Всеобщая политическая забастовка на Маннгеймском партейтаге : речи Бебеля, Легина, Каутского, Р. Люксембург, Давида и Шмидта. – Москва, 1906. (Р 3519[2]). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

14. Да здравствует Народная Воля! : ист. сборник. – Париж, 1907. – № 1. (Р 3691). – Також штемпель «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

15. Две речи : речи Жореса и Бебеля, произнесенныя на международном рабочем конгрессе 19 авг. 1904 в Амстердаме. С прил. речи Вандервельде и Текста дрезденской резолюции. – Одесса, 1905. (Р 3711). – Також штемпелі «Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

16. *Кальвер Р.* Христианство и социалдемократия. – СПб., 1906. (Р 3907). – Також штемпелі «Національна бібліотека Української Держави у Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

17. *Маркс К., Энгельс Ф.* Общественные класы и коммунизм. – СПб., 1905. (Р 2375). – Також штемпель «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

18. Правда : місячник політики, науки і письменства. – Львів, 1891. – Рочник 1891. – Т. 3. (Р 3163).

19. Рабочее дело: орган Союза русских социальдемократов. – Женева, 1901. – № 9, май. (Р 4844). – Також штемпелі «Кіевскій комитетъ Россійской соціал-демократической рабочей партіи», «Національна бібліотека Української Держави у Київі», «Кабінет Революційної преси».

20. Сборник «Известий крестьянских депутатов» и «Трудовой России». – Москва, 1906. (Р 4955). – Також штемпелі «Національна бібліотека Української Держави у Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

21. Словарь по аграрному вопросу. (Краткая энциклопедия по вопросам землеустройства и землепользования) / Г. Ч. – Москва, 1906. (Р 5007). – Також штемпелі «Національна бібліотека Української Держави у Київі», «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

22. Словарь по рабочему вопросу. (Краткая энциклопедия по вопросу о положении рабочего класса в России и за границей) / Г. Ч. – Москва, 1906. (Р 5008). – Також штемпелі «Національна бібліотека Української Держави у Київі», «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

23. [*Стеклов Ю. М.*] Солдат Яшка красная рубашка : народная сказка. – Москва, 1902. (Р 5048). – Також штемпель «Національна бібліотека Української Держави у Київі».

***Джерела*:** [Київська губернська жандармська бібліотека] // Книжний вістник. – Київ, 1919. – № 2. – С. 32–33; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 30; *Родин И. В.* Жандармы Его Величества [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.riuo.kiev.ua/bibl/Rodin04.html; Фонд 274 Киевское губернское жандармское управление / ЦГИАК [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mojrod.ucoz.ru/index/fond_274_kievskoe_gubernskoe_zhandarmskoe_upravlenie/0-403.

Київське товариство грамотності – громадська організація, заснована в 1882 р. з метою поширення грамотності та «релігійно-морального просвітництва в народі». Товариство проводило роботу в Київській, Подільській і Волинській губерніях, мало відділення в Умані, Бердичеві, Черкасах, Звенигородці, Смілі, Чигирині, Старокостянтинові, Фастові, Літині, Немирові, Кам'янці-Подільському та інших містах, також мало центральний книжковий склад у Києві та 6 складів на периферії. Відкривало бібліотеки-читальні при церковно-приходських школах, класи для дорослих, недільні школи, надавало матеріальну допомогу вчителям і учням початкових шкіл, організовувало лекції, літературно-музичні вечори,

видавало популярні книги для народу, постачало посібники до початкових шкіл. Створило на українських землях у складі Російської імперії мережу бібліотек на гроші книговидавця Ф. Павленкова: протягом 1901–1908 рр. було відкрито понад 250 бібліотек. У 1902 р. побудувало в Києві народний будинок, що дістав назву Троїцького (нині Театр оперети). У народному будинку була безкоштовна бібліотека-читальня, працювали просвітницькі заклади – різні курси, зокрема для вчителів, проходили громадські заходи: лекції, народні читання, концерти. Діяв пересувний музей підручників, яким завідував М. Ф. Біляшівський (1867–1926). У 1908 році в музеї налічувалося 1560 назв (у 10 506 примірниках) навчальних видань, які давалися в тимчасове користування приватним і полковим школам, міським і комерційним училищам, притулкам. Товариство грамотності було закрито за розпорядженням київського генерал-губернатора після проведення наприкінці 1907 р. жандармського огляду, під час якого на центральному книжковому складі було виявлено 764 примірники заборонених політичних видань. Майно товариства та сам народний будинок було передано в муніципальну власність і у відання спеціальної комісії Київської міської управи. 4 тис. журналів віддано «Просвіті». Музей підручників у 1914 р. переведено в підпорядкування Київського навчального округу. Бібліотека товариства очевидно загинула під час подій 1917–1919 рр. Документи товариства зберігаються в Київському міському архіві та ЦДІАК України.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 32 х 49 мм, з фігурними елементами, текст «КІЕВСКОЕ ОБЩЕСТВО ГРАМОТНОСТИ.». Між 1882 і 1907 рр.

Книги:

1. *Леся Украинка.* Прыязнь. (Оповидання з життя волынського полисся). – Киев, 1905. (Р 2154).

2. *Маркс К.* Капитализм и коммунизм. – Москва, 1905. (Р 2296). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України ВУАН».

3. *Маркс К.* Философия истории. – СПб., 1905. (Р 2410). – Також штемпелі «Библіотека 8-го Высшаго Начальнаго Кіево-Соломенск. училища»; «Відділ Освіти Південно-західн. залізниць Київська Залізнича Трудова Школа № 4»; «Всенародня бібліотека України ВУАН».

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, червоного кольору, розміри 25 х 51 мм, з фігурним елементом, текст «КНИЖНЫЙ СКЛАДЪ КІЕВСКАГО Общества Грамотности.». Між 1882 і 1907 рр.

Книги:

1. *Арну А.* Мертвецы Коммуны. – Одесса, 1905. (Р 3271). – Також штемпелі «Василь Степаненко»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

2. *Вандервельд Э.* Золотая свадьба международного социализма. – Одесса, 1905. (Р 3428[2]). – Також штемпелі «Василь Степаненко»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

3. *Каутский К.* Воспоминания. (Автобиография). – Одесса, 1905. (Р 3924). – Також штемпелі «Василь Степаненко»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київві», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

4. *Лассаль Ф.* О сущности конституціи. – Одесса, 1905. (Р 4202). – Також штемпелі «Василь Степаненко»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

5. *Маркс К.* Наемный труд и Капитал. – СПб., 1903. (Р 4400). – Також штемпелі «Василь Степаненко»; «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

6. *Энгельс Ф.* Крестьянский вопрос во Франции и Германии. – Одесса, 1905. (Р 2436). – Також штемпель «Національна Бібліотека Української Держави у Київві».

***Джерела*:** Народный дом Киевского Общества Грамотности в Киеве : краткий очерк истории сооружения народного дома. – Киев, 1902; Київ : енцикл. дов. – Київ, 1981. – С. 609; *Рукавіцина Є. В.* До історії питання книжкових зібрань України (за матеріалами анкетування, проведеного Ю. Меженком у 20–30-х рр. XX ст.) // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 191; Київське товариство грамотності, Київське товариство письменності / О. В. Корнієвська // ЕІУ. – Київ, 2007. – Т. 4. – С. 249–250; Звід пам'яток історії та культури України : у 28 тт. / гол. ред. В. Смолій. – Київ, 2011. – Т. Київ, кн. 1, ч. 3. – С. 1943–1963; Троїцький народний будинок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Троїцький_народний_будинок; Киевское общество грамотности [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://geo.ladimir.kiev.ua/pq/dic/g--K/a--KIEVSKOE_OBSCHESTVO_GRAMOTNOSTI.

Київський Імператорський університет св. Володимира (сучасна повна назва (з 1994): Київський національний університет імені Тараса Шевченка) – вищий навчальний заклад України у м. Києві. Заснований у 1834 р. на матеріальній базі закритого Кременецького ліцею. У XIX ст. університет став одним із осередків науки, культури і передової громадської думки в Україні. В ньому викладали відомі вчені: історики та філологи М. О. Максимович (1804–1873), М. І. Костомаров (1817–1885), В. Б. Антонович (1834–1908), М. П. Дашкевич (1852–1908), М. В. Довнар-Запольський (1867–1934), В. С. Іконников (1841–1923), М. П. Драгоманов (1841–1895), Ю. А. Кулаковський (1855–1919), В. М. Перетц (1870–1935), Ф. К. Вовк (1847–1918), А. Ю. Кримський (1871–1942), Н. Д. Полонська-Василенко (1884–1973), О. П. Оглоблін (1899–1992), юристи О. Ф. Кістяківський (1833–1885), М. Ф. Владимирський-Буданов (1838–1916), М. Д. Іванишев (1811–1874), математики Д. О. Граве (1863–1939), Б. Я. Букрєєв (1859–1962), фізики Й. Й. Косоногов (1866–1922), М. П. Авенаріус (1835–1895), зоологи О. О. Ковалевський (1840–1901), О. М. Северцов (1866–1936), О. О. Коротнєв (1854–1915), Л. О. Шелюжко (1890–1969), медики В. О. Бец (1834–1894), М. В. Скліфосовський (1836–1904), В. В. Підвисоцький (1857–1913), В. О. Караваєв (1811–1892), М. Д. Стражеско (1876–1952), архітектор В. І. Беретті (1781–1842) та інші. Частина з них – випускники університету.

У період існування Української Держави гетьмана П. Скоропадського Університет св. Володимира набув офіційного статусу російського університету Києва. Поряд із ним у липні 1918 р. створено Київський український державний університет. У лютому 1919 р. два заклади

об’єднано в одну установу – Київський університет. Розформований у 1920 р. На базі медичного факультету організовано окремий медичний інститут, юридичний факультет передано Інститутові народного господарства. З історико-філологічного, фізико-математично-природничого факультетів університету, Київського учительського інституту та Київських вищих жіночих курсів створено Вищий інститут народної освіти ім. М. Драгоманова (ВІНО), з 1926 р. – Київський інститут народної освіти (КІНО). В 1933 р. статус університету було відновлено. У березні 1939 р. на честь 125-річчя з дня народження Тараса Шевченка Київському державному університету присвоєно його ім’я.

Фундаментальну бібліотеку університету було засновано разом із навчальним закладом у 1834 р., студентський відділ – у 1863 р. Основу бібліотеки склали декілька великих і цінних книжкових колекцій, переданих університету зі скасованих царським урядом навчальних закладів, насамперед Волинського ліцею («Кременецька колекція», складалася переважно з книжкових збірок, придбаних, подарованих або переданих з ліквідованих навчальних закладів) – 34 378 томів (24 379 назв). Також упродовж 1834–1843 рр. бібліотека поповнилася збірками книжок, переданими з Віленського університету – 7554 томи (5387 назв), Віленської римо-католицької духовної академії – 863 томи (231 назва), Санкт-Петербурзької Ермітажної бібліотеки (дарунок) – 897 томів (611 назв), ліквідованої Віленської медико-хірургічної академії – 17 556 томів (12 262 назви). У подальшому бібліотека комплектувалася шляхом купівлі, пожертв професорів університету та інших осіб, різних установ і товариств, книгообміну за рахунок університетських друкованих видань тощо; основними критеріями комплектування були актуальність і наукова цінність літератури. Так, надійшли зібрання М. І. Костомарова (див. Костомаров Микола Іванович), М. Х. Бунге (див. Бунге Микола Християнович), О. М. Лазаревського (див. Лазаревський Олександр Матвійович), Хрептовичів, І. О. Сікорського (див. Сікорський Іван Олексійович) тощо. Ці «приватні» збірки зберігалися на правах меморіальних зібрань під іменами їхніх колишніх власників, із власною класифікацією та системою розстановки (в НБУВ цей порядок продовжує існувати для тих колекцій, які зберегли свою цілісність). У 1850-х рр. бібліотекар університету А. Я. Красовський склав картковий алфавітний каталог фонду, опублікований у 5-ти томах (1854–1858). Він містить 54 691 позицію. Його продовження видавалося у вигляді доповнення до «Университетских известий» у 1851–1910 рр. Каталог надходжень 1910–1913 рр. надруковано в єдиному коректурному примірнику, який не зберігся. На 1900 р. університетська бібліотека нараховувала 131 тис. назв книжок (бл. 221 тис. примірників). Планове поповнення бібліотеки припинилося в другій половині 1914 р., в жовтні 1915 р. її евакуйовано до Саратова (повернуто у вересні 1916 р.).

У 1925 р. весь медичний відділ фундаментальної бібліотеки – 25 тис. книг і журналів (переважно видання, що надійшли до бібліотеки в 1894–1914 рр.) – було передано Київському медичному інституту, що виокремився з університету в самостійний навчальний заклад. У 1927 р., згідно з постановою Народного Комісаріату освіти УРСР від 2 серпня 1926 р., фундаментальна бібліотека університету (на той час вже КІНО) за весь період її існування (з 1834 по 1920 р. включно) та книжки студентського відділу, що увійшли до друкованого каталогу (до 1876 р. включно), загальною кількістю 500 тис. томів надійшли до ВБУ при УАН.

На початку 1930-х рр. з університетського фонду було виокремлено стародруки та рідкісні видання. Під час Другої світової війни найцінніші фонди ЦНБ АН УРСР було евакуйовано до Уфи, після реевакуації в 1944 р. і в наступні роки частина фондів потрапила до інших книгосховищ, наприклад колекцію книг Віленського університету – 7542 одиниці – в 1958 р. було передано до Наукової бібліотеки Вільнюського державного університету ім. Вінцаса Капсукаса (сучасна назва: Вільнюський університет, Vilniaus universitetas). На книжковий фонд фундаментальної університетської бібліотеки існує рукописний блок-карточний алфавітний каталог (у 585 томах).

Бібліотека, що залишилася при університеті, з 1940 р. набула статусу наукової. На той час її фонди нараховували понад 1 млн томів. Під час Другої світової війни частину книг було вивезено до Німеччини, частина загинула. Нині її фонди налічують 3,5 млн примірників. У 1994 р. Науковій бібліотеці було присвоєно ім'я першого ректора університету Михайла Максимовича.

Екслібрис бібліотеки університету відомий у багатьох варіантах. На корінцях багатьох книг – тиснення абревіатури бібліотеки: «Б. У. С. В.», «Б. У. СВ. В.» або «B. U. S. V.».

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, чорного кольору, розміри 23 х 36 мм, текст «BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS St. Vladimiri.».

Книги:

1. *Beauplan G.* Description d'Ukranie, qui sont plusieurs provinces du royaume de Pologne, contenues depuis les confins de la Moscovie, jusques aux limites de la Transilvanie. – A Rouen, 1660. (Р 1443). – Також штемпелі «Biblioth. Academ. Vilnensis», «Библіотека Императорскаго Университета Св. Владиміра» (прямокутний).

2. *Bellori G. P.* Le vite de pittori, scultori ed architetti moderni, co'lororitratti al naturale. – In Roma, 1728. (Р 1359). – Також штемпель «Biblioth. Academ. Vilnensis».

3. Prodigium gratiæ Magna Dei Mater et Virgo Maria concepta et concipiens fortunato æquē ac intaminato utrobiq[ue] conceptu Orbi Orthodoxo ad spectandum in Collegio Gostomiano, ab auditoribus rethoricæ e Societate Iesu propositum. – Leopoli, [1668]. (Р 1738). – Конволют із 43 видань.

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, розміри 23 х 36 мм, текст «BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS St: Vladimiri.».

Книги:

1. Рисунки к путешествию по России римско-императорского посланника барона Мейерберга в 1661 и 1662 годах, представляющие виды, народные обычаи, одеяния, портреты и т. п. – СПб., 1827. (Р 1062). – Також штемпель «Библіотека Императорскаго Университета Св. Владиміра» (прямокутний); на корінці літери «B. U. S. V.».

2. *Рылеев К. Ф.* Думы. – Москва, 1825. (Р 4909). – Також штемпелі «Бібліотека Университета Св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

3. *Andrzejowski A.* Nauka wyrazow botanicznych dla łatwości determinowania roślin, czyli zastosowania do nich opisów z naylepszych autorów krotko zebrana i porządkiem abecadł ułożona. – W Krzemieńcu i Warszawie, 1825. (Р 869). – Також запис автора з присвятою Волинському ліцею.

4. *Hegel G. W. F.* Differenz des Fichte'schen und Schelling'schen Systems der Philosophie in Beziehung auf Reinhold's Beyträge zur leichtern Übersicht des Zustands der Philosophie zu Anfang des neunzehnten Jahrhunderts, 1 stes Heft. – Jena, 1801. (Р 109). – Також штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра» (прямокутний).

5. *Hegel G. W. F.* Grundlinien der Philosophie des Rechts. – Berlin, 1821. (Р 17). – Також наліпка «Nicolaische Buchhandlung in Berlin, Brüderstr. Nr. 13.».

6. *Hegel G. W. F.* System der Wissenshaft. 1. Theil : Die Phänomenologie des Geistes. – Bamberg ; Würszburg, 1807. (Р 16, Р 533).

7. *Kapnist B.* Jabieda, to jest pieniactwo : komedya satyryczna w pięciu aktach. – W Minsku, [1808]. (Р 1599).

8. *Lesage P. C.* Recueil de divers memoires extraits de la Bibliotheque imperiale des Ponts et Chaussees… – Paris, 1810. (Р 2013).

9. *Mably G. B. de.* Entretiens de Phocion sur le rapport de la morale avec la politique. – Paris, [1795]. (Р 1982).

10. *Manstein C. H.* Mémoires historiques, politiques et militaires sur la Russie. – A Lyon, 1772. – Т. 2. (Р 1207). – Також штемпель «Бібліотека Университета Св. Владиміра».

3) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 25 х 43 мм, текст «BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS S. VLADIMIRI».

Книги:

1. *Иконников В. С.* Опыт исследования о культурном значении Византии в русской истории. – Киев, 1869. (Р 53). – Також штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра».

2. *Кистяковский А.* Исследование о смертной казни. – Киев, 1867. (Р 56). – Також штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра»; кн. знак Е. Стшалковського.

3. *Павлов А. С.* Исторический очерк секуляризации церковных земель в России. Попытки к обращению в государственную собственность поземельных владений русской церкви в XVI веке (1503–1580). – Одесса, 1871. – Ч. 1. (Р 84). – Також штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра».

4. *Погодин М. П.* Письма и статьи о политике России в отношении славянских народов и Западной Европы. – Paris ; London, 1860–1861. – [Вып. 1–3]. (Р 3616^{2}). – На корінці літери «Б. У. С. В.».

5. *Рылеев К. Ф.* Полное собрание сочинений. – Лейпциг, 1861. (Р 4905). – Також штемпелі «Бібліотека Университета Св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань»; кн. знак Д. Ф. Чернухи.

6. Собрание стихотворений декабристов. – Лейпциг, 1862. (Р 5013). – Також штемпелі «Бібліотека Университета Св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань»; кн. знак Д. Ф. Чернухи.

7. Суд правды над судом : дело о Г. Квитницком в С. Петербургском военно-окружном суде. – Лейпциг, 1873. (Р 5064). – Також штемпелі «Бібліотека Университета Св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

8. *Besser W. S. J. G. v.* Suplementum IV ad Catalogum Plantarum : in Horto Botanico Gymnasii Volhyniensis Cremeneci cultarum. – Cremeneci, 1815. (Р 1119). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України ВУАН».

9. *Hegel G. W. F.* Werke. – Berlin, 1840. – Bd. 8. (Р 34). – Також наліпка «Die Buch u. Kunsthandlung von E. H. Schroeder in Berlin».

10. *Hegel G. W. F.* Werke. – Berlin, 1840. – Bd. 9. (Р 35). – Також наліпка «Gebunden bei L. Giese. Berlin Mittelstr 14.».

11. *Hettner H. J. T.* Literaturgeschichte des achtzehnten Jahrhunderts : In 3 Th. Th. 3 : Geschichte der deutschen Literatur im achtzehnten Jahrhundert. – Braunschweig, 1864. (Р 5642). – Також штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра»; кн. знак Г. Т. Корчак-Новицького; на корінці літери «Б. У. СВ. В.».

12. *Marx K.* Zur Kritik der politischen Oekonomie. – Berlin, 1859. (Р 517). – Також штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра».

13. *Renan E. J.* Das Leben Jesu. – Berlin, 1863. (Р 5690). – Також на корінці ініціали «Л. Я».

4) Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 32 х 48 мм, із зображенням російського двоголового орла, текст «БИБЛІОТЕКА ИМПЕРАТОРСКАГО УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА.».

Книги:

1. *Гончаров И. А.* Обломов : роман : [в 4 ч.]. – СПб., 1883. – Ч. 1–4. (Р 41 – Р 42). – Дарчий запис автора бібліотеці університету.

2. *Гончаров И. А.* Обрыв : роман : [в 5 ч.]. – СПб., 1883. – Ч. 1–5. (Р 43 – Р 44). – Дарчий запис автора бібліотеці університету.

3. *Гончаров И. А.* Обыкновенная история : роман : [в 2 ч.]. – СПб., 1883. – Ч. 1–2. (Р 45). – Дарчий запис автора бібліотеці університету.

4. *Гончаров И. А.* Фрегат Паллада. Очерки и путешествия : [в 2 т.]. – СПб., 1879. – Т. 1–2. (Р 46 – Р 47). – Дарчий запис автора бібліотеці університету.

5. *Гончаров И. А.* Четыре очерка : Литературный вечер; Мильон терзаний; Заметки о личности Белинского; Лучше поздно чем никогда. – СПб., 1881. (Р 48).

6. *Достоевский Ф. М.* Записки из мертвого дома. – СПб., 1862. – Ч. 1. (Р 21).

7. *Лазаревский А. М.* Обозрение Румянцевской описи Малороссии. – Чернигов, 1866. (Р 60). – Також інший штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра».

8. Северные цветы на 1830 год. – СПб., 1829. (Р 457).

9. *Хавский П. В.* Хронология вообще и в особености хронология Нестора и его продолжателей. – Москва, 1847. (Р 20).

10. Catherine II. de Russie et ses favoris. Mémoires secrets extraits de papiers de famille et publiés à l'occasion de l'inauguration du monument de Catherine / par Alexei, prince de G... – Wurzbourg, [s. a.]. (Р 5621). – Також кн. знак Д. Ф. Чернухи.

11. Slovo o polku Igoreve. Igor Swatoslawič : hrdinsky zpiew o taženj proti Polowcům / wěrně w původnjm gazyku, s připogenjm Ćeskeho a Německého přeloženj od Waclawa Hanky. – W Praze, 1821. (Р 50).

5) Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у лінійній рамці, фіолетового або синього кольору, розміри 34 х 50 мм, із зображенням російського двоголового орла, текст «БИБЛІОТЕКА ИМПЕРАТОРСКАГО УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА».

Книги:

1. *Лазаревский А. М.* Обозрение Румянцевской описи Малороссии. – Чернигов, 1866. (Р 60). – Також інший штемпель «Библіотека Императорскаго Университета Св. Владиміра».

2. *Писемский А. Ф.* Сочинения. – СПб., 1861. – Т. 1. (Р 92). – На корінці літери «Б. У. С. В.».

3. *Толстой Л. Н.* Крейцерова Соната : рус. изд. – Берлин, 1890. (Р 5144). – Також кн. знак Г. Т. Корчак-Новицького; штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».

4. *Hegel G. W. F.* Werke. – Berlin, 1832. – Bd. 1. (Р 15). – Також штемпель «Библіотека Императорскаго Университета Св. Владиміра» (прямокутний) на обрізі.

5. *Hegel G. W. F.* Werke. – Berlin, 1832–1845. – Bd. 7, Abt. 1–2; Bd. 10–12, 17. (Р 31 – Р 32, Р 37 – Р 40). – На корінці літери «B. U. S. V.».

6. *Herbinius J.* Religiosae Kijovienses cryptae, sive Kijovia subterranea : in quibus labyrinthus sub terra, etin eo emortua, a sexcentis annis, Divorum atque heroum Graeco-Ruthenorum, et nec dum corrupta, corpora, ex nomine atque ad oculum, e Πατερικω Sclavonica detegit / M. Johannes Herbinius. – Jenae, 1675. (Р 1979). – Також штемпель «Библіотека Университета Св. Владиміра».

7. *Pirogoff N.* Anatome topographica sectionibus per corpus humanum congelatum triplici directione ductis illustrata. – Petropoli, 1859. (Р 90).

8. *Renan E. J.* Vie de Jésus. – Paris, 1863. (Р 5691). – Також 2 конгревні штемпелі фірми «Марсільї та Роккі»; штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань»; на корінці літери «B. U. S. V.».

6) Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 35 х 57 мм, із зображенням російського двоголового орла, з фігурними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА ИМПЕРАТОРСКАГО УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА».

Книги:

1. *Кулжинский И.* Малороссийская деревня. – Москва, 1827. (Р 1686). – Також штемпель «Книжная торговля и Библіотека для чтенія Василія Кирилловича Куриленко в Нѣжинѣ съ 1871».

2. *Писемский А. Ф.* Сочинения. – СПб., 1861. – Т. 2. (Р 91). – Також інший штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра»; на корінці літери «Б. У. С. В.».

3. *Попов А. Н.* Русская правда в отношении к уголовному праву. – Москва, 1841. (Р 95).

4. *Толстой Л. Н.* Полное собрание сочинений запрещенных в России. Т. 10 : Статьи 1882–1889 гг. – Christchurch ; Hants ; England, 1904. (Р 5104). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».

5. Doctrine de Saint-Simon. Année 1. Exposition 1829. – Paris, 1830. (Р 534). – Також штемпель «У. С. Р. Р. Вища Школа м. Київа. Інстит. Народ. Осв. ім. М. Драгоманова. Бібліотека».

6. *Smith A.* Recherches sur la nature et les Causes de la Richesse des Nations. – Paris, 1802. – Т. 3–5. (Р 567 – Р 569).

7) Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового або червоного кольору, розміри 30 х 51 мм, із зображенням російського двоголового орла, з фігурними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА ИМПЕРАТОРСКАГО УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА».

Книги:

1. *Иконников В. С.* Максим Грек. – Киев, 1865. (Р 52).

2. *Иконников В. С.* Опыт исследования о культурном значении Византии в русской истории. – Киев, 1869. (Р 53). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri».

3. *Кавелин К. Д.* Взгляд на историческое развитие русского порядка законного наследования и сравнение теперешнего русского законодательства об этом предмете с римским, французским и прусским. – СПб., 1860. (Р 55).

4. *Кистяковский А.* Исследование о смертной казни. – Киев, 1867. (Р 56). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri»; кн. знак Е. Стшалковського.

5. *Павлов А. С.* Исторический очерк секуляризации церковных земель в России. Попытки к обращению в государственную собственность поземельных владений русской церкви в XVI веке (1503–1580). – Одесса, 1871. – Ч. 1. (Р 84). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri».

6. *Писемский А. Ф.* Сочинения. – СПб., 1861. – Т. 2. (Р 91). – Також інший штемпель «Бібліотека Императорскаго Университета Св. Владиміра»; на корінці літери «Б. У. С. В.».

7. *Романович-Славатинский А. В.* Дворянство в России от начала XVIII века до отмены крепостного права. – СПб., 1870. (Р 101).

8. *Толузаков С. А.* Подвиг 300-летнего служения России Государей Дома Романовых. – СПб., 1913. (Р 1064). – Шкіряна оправа чорного кольору із золотим тисненням; форзац із муарової білої тканини; дублюра – тиснений орнамент із позолотою; обріз позолочений; лясе.

9. *Hettner H. J. T.* Literaturgeschichte des achtzehnten Jahrhunderts : In 3 Th. Th. 3 : Geschichte der deutschen Literatur im achtzehnten Jahrhundert. – Braunschweig, 1864. (Р 5642). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri»; кн. знак Г. Т. Корчак-Новицького; на корінці літери «Б. У. СВ. В.».

10. *Marx K.* Zur Kritik der politischen Oekonomie. – Berlin, 1859. (Р 517). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri».

8) Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 31 х 52 мм, із зображенням російського двоголового орла, з фігурними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА».

Книга: [*Reinach S.*] Histoire de la Révolution russe (1905–1917) / S. R. – Paris; Nancy, [1917]. (Р 103).

9) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 30 х 51 мм, з фігурними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА».

Книга: *Miklosich F.* Etymologisches Wörterbuch der Slavischen Sprachen von Franz Miklosich. – Wien, 1886. (Р 110). – Також штемпель «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова»; на корінці літери «Т. Ф.».

10) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 30 х 51 мм, текст «БИБЛІОТЕКА УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА».

Книги:

1. *Драгоманов М. П.* Нові украйінські пісні про громадські справи (1764–1880). – Женева, 1881. (Р 3775[2]). – Також штемпелі «Библ. Дашкевича», «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

2. *Караџић В. С.* Народне српске Пјесме. – У Липиси, 1823–1824. – Кн. 1, 3. (Р 707 – Р 708). – Також штемпелі «Библ. Дашкевича», «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

3. *Рылеев К. Ф.* Полное собрание сочинений. – Лейпциг, 1861. (Р 4905). – Також штемпелі «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri», «Колекція доревол. нелегальн. видань»; кн. знак Д. Ф. Чернухи.

4. *Рылеев К. Ф.* Думы. – Москва, 1825. (Р 4909). – Також штемпелі «Bibliotheca Universitatis St. Vladimiri.», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

5. Собрание стихотворений декабристов. – Лейпциг, 1862. (Р 5013). – Також штемпелі «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri», «Колекція доревол. нелегальн. видань»; кн. знак Д. Ф. Чернухи.

6. Суд правды над судом : дело о Г. Квитницком в С. Петербургском военно-окружном суде. – Лейпциг, 1873. (Р 5064). – Також штемпелі «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

7. *Blanc A.* Histoire des conspirations et des exécutions politiques. – Paris, 1846. – Vol. 1–3. (Р 6 – Р 8). – На корінці літери «B. U. S. V.».

8. *Blanc L.* Révolution Française : histoire de dix ans. 1830–1840. – Bielefeld, 1844–1845. – Т. 3–4. (Р 9 – Р 10). – На корінці літери «B. U. S. V.».

9. *Boccacci G.* Rime. – Livorno, 1802. (Р 644). – Також штемпелі «Библ. Дашкевича», «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

10. *Custine A.* La Russie en 1839. – Bruxelles, 1844. – Т. 1–4. (Р 23 – Р 26). – На корінці літери «B. U. S. V.».

11. *Dictys C.* Ditte Candiotto e Darete Frigio della guerra troiana. – In Verona, 1734. (Р 2039). – Також автограф і екслібрис М. П. Дашкевича; екслібрис «Ex Libris Tscharnerianis Planaterrae Curiae Rhaetorum»; штемпель «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

12. *Euler L.* Theoria motus Lunae… – Petropolitanae, 1753. (Р 1729).

13. *Euler L.* Theoria motuum Lunae, nova methodo pertractata una cum tabulis astronomicis… – Petropoli, 1772. (Р 1387).

14. *Kotzebue A. F. F. de.* Une Année mémorable de la vie d'Auguste de Kotzebue publiée par lui-même. – Berlin, 1802. – Т. 1–2. (Р 29 – Р 30). – На корінці літери «B. U. S. V.».

15. *Manstein C. H.* Mémoires historiques, politiques et militaires sur la Russie. – A Lyon, 1772. – Т. 2. (Р 1207). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis St. Vladimiri.».

16. *Robinet E.* L'Europe : histoire des nations Européennes Russie, Pologne, Suède et Norvège. – Paris, 1847. (Р 99).

11) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, розміри 30 х 51 мм, текст «БИБЛІОТЕКА УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА».

Книга: *Herbinius J.* Religiosae Kijovienses cryptae, sive Kijovia subterranea : in quibus labyrinthus sub terra, etin eo emortua, a sexcentis annis, Divorum atque heroum Graeco-Ruthenorum, et nec dum corrupta, corpora, ex nomine atque ad oculum, e Πατερικω Sclavonica detegit / M. Johannes Herbinius. – Jenae, 1675. (Р 1979). – Також штемпель «Библіотека Императорскаго Университета Св. Владиміра».

12) Гербовий екслібрис, штемпель, прямокутний, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 15 х 75 мм, із зображенням двох російських двоголових орлів, текст «БИБЛІОТЕКА ИМПЕРАТОРСКАГО УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА».

Книги:

1. *Бодуэн-де-Куртенэ И. А.* О древне-польском языке до XIV-го столетия. – Лейпциг, 1870. (Р 11). – З автографом автора; також дарчий екслібрис «Изъ библіотеки Николая Ивановича Костомарова».

2. *Иконников В. С.* Максим Грек. – Киев, 1865. (Р 51).

3. *Кулжинский И.* Малороссійская деревня. – Москва, 1827. (Р 1686). – Також штемпель «Книжная торговля и Библіотека для чтенія Василія Кирилловича Куриленко въ Нѣжинѣ съ 1871».

4. Рисунки к путешествию по России римско-императорского посланника барона Мейерберга в 1661 и 1662 годах, представляющие виды, народные обычаи, одеяния, портреты и т. п. – СПб., 1827. (Р 1062). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis St. Vladimiri.»; на корінці літери «B. U. S. V.».

5. *Beauplan G.* Description d'Ukranie, qui sont plusieurs provinces du royaume de Pologne, contenues depuis les confins de la Moscovie, jusques aux limites de la Transilvanie. – A Rouen, 1660. (Р 1443). – Також штемпелі «Biblioth. Academ. Vilnensis», «Bibliotheca Universitatis St. Vladimiri.».

6. *Hegel G. W. F.* Werke. – Berlin, 1832. – Bd. 1. (Р 15). – Штемпель проставлено на обрізі; також інший штемпель «Библіотека Императорскаго Университета Св. Владиміра».

7. *Hegel G. W. F.* Differenz des Fichte'schen und Schelling'schen Systems der Philosophie in Beziehung auf Reinhold's Beyträge zur leichtern Übersicht des Zustands der Philosophie zu Anfang des neunzehnten Jahrhunderts, 1 stes Heft. – Jena, 1801. (Р 109). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis St. Vladimiri.».

8. [*Leśniewski F. M.*]. Ad Josephum Alexandrum principem prussium Jabłonovium palatinum novogrodensem. Dum iis, qui ex geometricis, ex philosophia experiente, aliisve ingenuis disciplinis palmam referrent, praemia liberaliter proponeret, numismata scilicet, auri pondere, atque opere caelato insignia, Deiphili Ismariensis, pastoris Arcadis, carmen. – [Leopoli, 1761]. (Р 1510, Р 1511).

9. *Mably G. B. de.* Entretiens de Phocion sur le rapport de la morale avec la politique. – Paris, [1795]. (Р 2097).

13) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 26 х 48 мм, текст «БИБЛІОТЕКА Юридическаго Семинарія Университета Св. Владиміра».

Книги:

1. Государственные преступления в России в XIX веке : сборник извлеченных из официальных изданий правительственных сообщений. – СПб., 1906. – Т. 1. (Р 3657).

2. Материалы для истории революционного движения в России в 60-х гг. : первое приложение к сборникам «Государственные преступления в России», издающимся под редакцией В. Базилевского (В. Богучарского). – СПб., [б. г.]. (Р 4450). – На корінці літери «Ю. С.».

14) Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, діаметр 32 мм, текст «БИБЛІОТЕКА СТУДЕНТОВ-ЮРИСТОВ. КІЕВ».

15) Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, діаметр 36 мм, текст «БИБЛІОТЕКА СТУДЕНТОВ-ЮРИСТОВ при Кіевском Университетъ Св. Влад.».

Книга (№ 14, 15): *Энгельс Ф.* Философия, политическая экономия, социализм. (Переворот в науке, произведенный Дюрингом). – Спб., 1906. (Р 2412).

16) Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, діаметр 39 мм, текст «У. С. Р. Р. Вища Школа м. Киіва. Інстит. Народ. Осв. ім. М. Драгоманова Бібліотека». Між 1920 і 1926 рр.

Книга: Doctrine de Saint-Simon. Année 1. Exposition 1829. – Paris, 1830. (Р 534). – Також штемпель «Библіотека Императорскаго Университета Св. Владиміра».

17) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 35 х 57 мм, текст «Бібліотека ІНСТИТУТУ НАРОДНЬОІ ОСВІТИ ІМЕНІ М. ДРАГОМАНОВА». Між 1920 і 1926 рр.

Книги:

1. *Ашик А. Б.* Воспорское царство с его палеографическими и надгробными памятниками, расписными вазами, планами, картами и видами. – Одесса, 1849. – Ч. 3. (Р 283). – Також штемпель «Библіотека Кіевской Духовной Семинаріи.».

2. *Драгоманов М. П.* Нові украйінські пісні про громадські справи (1764–1880). – Женева, 1881. (Р 3775[2]). – Також штемпелі «Библ. Дашкевича», «Библіотека Университета Св. Владиміра».

3. *Караџић В. С.* Народне српске Пјесме. – У Липисци, 1823–1824. – Кн. 1, 3. (Р 707 – Р 708). – Також штемпелі «Библ. Дашкевича», «Библіотека Университета Св. Владиміра».

4. Остромирово Евангелие (1056–1057). – [СПб.], 1843. (Р 82). – Також штемпель «Библіотека Кіевской Духовной Семинаріи.».

5. Рукопись Филарета, патриарха Московского и всея России. – Москва, 1837. (Р 256). – Також штемпель «Библіотека Кіевской Духовной Семинаріи.».

6. Украинский вестник : на 1817 г. – Харьков, 1817. (Р 1470 – Р 1477). – Також штемпель «Библ. Дашкевича».

7. *Boccacci G.* Rime. – Livorno, 1802. (Р 644). – Також штемпелі «Библ. Дашкевича», «Библіотека Университета Св. Владиміра».

8. *Bogusz Siestrzeńcewicz S.* Recherches historiques sur l'origine des Sarmates, des Esclavons et des Slaves. T. 3. – St.-Petersbourg, 1812. (Р 1185). – Також штемпель «Библ. Дашкевича».

9. *Boscovich R. G.* Giornale Di Un Viaggio Da Constantinopoli In Polonia. – Bassano, 1784. (Р 1372). – Також штемпель «Библ. Дашкевича».

10. *Dictys C.* Ditte Candiotto e Darete Frigio della guerra troiana. – In Verona, 1734. (Р 2039). – Також автограф і екслібрис М. П. Дашкевича; екслібрис «Ex Libris Tscharnerianis Planaterrae Curiae Rhaetorum»; штемпель «Библіотека Университета Св. Владиміра».

11. *Limanowski B.* Komuniści : studjum socjologiczne systematów Tomasza Morusa i Tomasza Campanelli «Utopia» i «Państwo Słoneczne». – Lwów, 1876. (Р 69).

12. *Miklosich F.* Etymologisches Wörterbuch der Slavischen Sprachen von Franz Miklosich. – Wien, 1886. (Р 110). – Також штемпель «Библіотека Университета Св. Владиміра»; на корінці літери «Т. Ф.».

13. *Morgenstern K. S.* Johann Wolfgang Göthe : Vortrag, gehalten in der feierlichen Versammlung der Kaiserlichen Universitat Dorpat, den 20. November 1832. – St. Petersburg, 1833. (Р 645). – Також кн. знак В. І. Клочкова.

14. Russische Miszellen / von Johann Richter. – Leipzig, 1803–1804. – № 1–8. (Р 536 – Р 543). – Також штемпель «Библ. Дашкевича».

***Джерела*:** Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета Св. Владимира (1834–1884) / сост. В. С. Иконников. – Киев, 1884. – XX, [6], 673, [8] с.; *Савенко И. Г.* Библиотека Университета Св. Владимира : записка помощника библиотекаря. – Киев, 1884. – 26 с.; *Маслов С. И.* Обзор рукописей библиотеки имп. университета св. Владимира. – Киев, 1910. – 43 с.; Історія Київського університету, 1834–1959 (До 125-річчя з дня існування). – Київ, 1959; Университет Киевский // Киев : энцикл. справочник / под ред. А. В. Кудрицкого. – Киев, 1982. – С. 593–596; *Колесник Е. А.* Библиотеки дореволюционных учебных заведений Киева в фондах ЦНБ АН УССР // Киев в фондах Центральной научной библиотеки АН УССР. – Киев, 1984. – С. 136–153; *Колесник Е. А.* Библиотека Киевского университета св. Владимира // *Колесник Е. А.* Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР. – Киев, 1988. – С. 5–72; *Мяскова Т. Є.* Бібліотека університету св. Володимира: з історії комплектування (1834–1927). – Київ, 2005. – 184 с.; Київський національний університет імені Тараса Шевченка / В. Ф. Колесник, І. К. Патриляк // ЕІУ. – Київ, 2007. – Т. 4. – С. 260–263; Київський національний університет імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Київський_національний_університет_імені_Тараса_Шевченка; Київський національний університет імені Тараса Шевченка : Історія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.univ.kiev.ua/ua/geninf/history; Наукова бібліотека ім. М. Максимовича : Історія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/about/history.php3.

Київський музей імператора Миколая II (сучасна повна назва: Національний художній музей України) – перший у Києві загальнодоступний міський музей, заснований у 1899 р. як «Міський музей антикваріату та мистецтв». Офіційно відкритий 23 грудня 1904 р. як «Київський художньо-промисловий і науковий музей імені государя імператора Миколая Олександровича». Також неофіційно називався «Київський музей старожитностей і мистецтв» і «Київський міський музей». Утримувався коштом міста, Київського товариства старожитностей і мистецтв, а також за рахунок приватних пожертвувань. Перший директор – історик Микола Федотович Біляшівський (1867–1926; директор у 1902–1923). Основу колекції склали дарунки київських меценатів, зокрема археологічна колекція з 3145 предметів Б. І. Ханенка (1849–1917), колекція археологічних знахідок В. В. Хвойки (1850–1914; 4 тис. одиниць) тощо. На 1909 рік археологічний відділ нараховував 15 тис. одиниць, етнографічний – близько 13 тис., історичний – понад 600, художньо-промисловий – близько 400, бібліотека – понад 1700 (рукописи та стародруки). На 1914 р. мав 7 відділів: художньо-промисловий, художній, археологічний, історичний, нумізматичний, етнографічний, «Старий Київ», а також бібліотеку та фотоархів. У 1914 р. бібліотекою завідував Д. І. Дорошенко (1882–1951).

У липні 1918 р. перейменований у Національний музей України, у червні 1919 р. – націоналізований і названий Першим Державним музеєм. З 1924 р. – Всеукраїнський історичний музей ім. Т. Шевченка. В 1934 р. історичні та археологічні колекції виокремлено для створення Державного історичного музею. З 1936 р. мав назву Державний Український музей, у 1939 р. перейменовано в Державний музей українського мистецтва. З 1964 р. – Державний музей українського образотворчого мистецтва, сучасна назва – з 1994 р.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 10 х 19 мм, текст «Кіевскій Музей». Між 1904 і 1918 рр.

Книга: Gazeta wieyska. – W Warszawie, 1819. – T. 3. (P 676)

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 14 х 27 мм, текст «КІЕВСКІЙ МУЗЕЙ ИМП. НИКОЛАЯ II». Між 1904 і 1918 рр.

3) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 31 х 52 мм, текст «Бібліотека Державного Українського МУЗЕЯ». Між 1936 і 1939 рр.

Книга (№ 2, 3): *Максимович М.* История древней русской словесности. – Киев, 1839. – Ч. 1. (P 683). – Також екслібрис О. О. Котляревського.

***Джерела*:** Всеукраїнський історичний музей ім. Т. Г. Шевченка // Київ : провідник / за ред. Ф. Ернста. – Київ, 1930. – С. 408–425; Київський художньо-промисловий і науковий музей / Л. Д. Федорова // ЕІУ. – Київ, 2007. – Т. 4. – С. 273–274; Національний художній музей України в Києві / Т. К. Рязанова, Л. Д. Федорова // ЕІУ. – Київ, 2010. – Т. 7. – С. 330–331; Національний художній музей України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Національний_художній_музей_України; Національний художній музей України : Історія виникнення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://namu.kiev.ua /ua/about/history.html.

Колегія Павла Ґалаґана (Київ) – приватна чоловіча гімназія з гуманітарним українським ухилом. Заснована в Києві у 1871 р. з ініціативи й на кошти громадського діяча, мецената Григорія Павловича Ґалаґана (1819–1888) у пам'ять про його сина Павла, який помер від тифу в 1869 р. у віці 16 років.

Навчальний заклад був розрахований на навчання та проживання в інтернаті 70 вихованців (30 стипендіатів Г. Ґалаґана та 40 за власний кошт). За програмою дорівнював чотирьом старшим класам класичної гімназії. На навчання приймалися юнаки, що досягли 16-річного віку. В колегії вчилися відомі діячі української науки та культури: П. Г. Житецький (1837–1911), А. Ю. Кримський (1871–1942), М. О. Драй-Хмара (1889–1939), О. О. Богомолець (1881–1946) та інші. Заклад видавав «Ежегодник коллегии Павла Галагана» (1896–1916) та періодичний науковий збірник «Педагогическая мысль» (1904–1905). Існував до 1917 р.

Основу бібліотеки колегії склало книжкове зібрання (4339 томів) українського історика, письменника та етнографа М. А. Маркевича (див. Маркевич Микола Андрійович), куплене Ґалаґанами у його нащадків після його смерті. З часом бібліотека колегії поділялася на фундаментальну, учнівську, бібліотеку підручників і навчальних посібників і нотну. 1 лютого 1919 р., згідно з наказом Наркома освіти, бібліотека колегії (понад 9 тис. томів) надійшла в розпорядження Тимчасового комітету ВБУ при УАН. У 1920 р. Постановою Раднаркому УСРР та розпоряджен-

ням Наркому освіти УСРР бібліотеку остаточно передано до ВБУ (нині НБУВ), де вона зберігається як окрема колекція, рукописний фонд – в ІР НБУВ.

1) Шрифтовий літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у орнаментальній рамці, розміри 48 х 65 мм, з фігурним елементом, текст «БИБЛІОТЕКА КОЛЛЕГІИ ПАВЛА ГАЛАГАНА. *№ по инвент. __ Шкапъ __ Полка __ № книги __*».

На книжках міститься переважно разом зі штемпелем «Коллегія Павла Галагана».

2) Комбінований екслібрис, штемпель, круглий, зображення та текст у лінійній рамці, синього кольору, діаметр 30 мм, із зображенням вінка з лаврових гілок, перев'язаних стрічкою, і зірки, текст «КОЛЛЕГІЯ ПАВЛА ГАЛАГАНА».

На книжках міститься переважно разом із наліпкою.

Книги:

1. *Аксаков К. С.* Князь Луповицкий или приезд в деревню : комедия в двух действиях с прологом. – Москва, 1856. (Р 2500). – Лише наліпка; також штемпелі «Ученическая библіотека Коллегіи Павла Галагана отд __ № __», «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

2. Альциона : альманах на 1831 год. – СПб., 1831. (Р 451).

3. Альциона : альманах на 1832 год. – СПб., 1832. (Р 452).

4. *Васильчиков А. И.* Письмо министру народного просвещения графу Толстому. – Berlin, 1875. (Р 3452). – Лише наліпка; також штемпель «Библіотека Коллегіи Павла Галагана».

5. Зимцерла : альманах на 1829 год. – Москва, 1829. (Р 389). – Лише наліпка.

6. Киевский синопсис или краткое собрание от различных летописцов о начале славенороссийскаго народа. – Киев, 1836. (Р 211).

7. [*Кюхельбекер В. К.*] Ижорский : мистерия. – СПб., 1835. (Р 980). – Наліпка очевидно зірвана, є лише печатка; також екслібрис М. А. Маркевича.

8. *Кюхельбекер В. К.* Смерть Байрона : стихотворение. – Москва, 1824. (Р 1619). – Конволют із 9 видань.

9. Мнемозина : собрание сочинений в прозе / изд. кн. В. Одоевським и В. Кюхельбеккером. – Москва, 1824. – Ч. 1–3. (Р 1632, Р 1633, Р 2151).

10. Невский альманах на 1825 год. – СПб., 1825. (Р 453). – Лише наліпка.

11. Невский альманах на 1826 год. – СПб., 1825. (Р 454).

12. Невский альманах на 1830 год. – СПб., 1829. (Р 448).

13. Невский альманах на 1831 год. – СПб., 1831. (Р 447).

14. Невский альманах на 1832 год. – СПб., 1832. (Р 449).

15. Одесский альманах на 1831 год. – Одесса, 1831. (Р 446).

16. Одесский альманах на 1840 год. – Одесса, 1839. (Р 455).

17. *Писарев А. И.* Учитель и ученик, или в чужом пиру похмелье : опера-водевиль в одном действии / переделанная с французского А. И. Писаревым. – Москва, 1824. (Р 1636). – Конволют із 2 видань; також екслібрис М. А. Маркевича.

18. Подснежник на 1830 год. – СПб., 1830. (Р 490).

19. Русская талия : подарок любителям и любительницам отечественного театра на 1825 год. – СПб., 1825. (Р 450).

20. *Самарин Ю. Ф.* Окраины России. – Прага; Берлин, 1868–1876. – Сер. 1. Вып. 1–2, 4–6. (Р 4935, Р 4939, Р 4941 – Р 4943). – Лише печатка.

21. *Самарин Ю. Ф.* Ответ г. г. ф. Бокку и Ширрену по поводу «Окраин России» Ю. Самарина. – Berlin ; Лейпциг, 1870. (Р 4947[2]). – Лише печатка.

22. Северная лира на 1827 год. Посвящается любительницам и любителям отечественной словесности. – Москва, 1827. (Р 1641).

23. Сиротка : литературный альманах на 1831 год, изданный в пользу заведения призрения бедных сирот. – Москва, 1831. (Р 489).

24. Утренняя заря : альманах на 1841 год. – СПб., 1841. (Р 492).

25. *Шаховской А. А.* Аристофан, или представление комедии Всадники : ист. комедия. – Москва, 1828. (Р 1650). – Конволют із 4 видань; також екслібрис М. А. Маркевича.

26. Jolis péchés des Nymphes du Palais-Royal, rues, boulevards et faubourgs de Paris… – Paris, 1839. (Р 139). – Лише наліпка.

27. *Sturm J. C.* Mathesis compendiaria sive tyrocinia mathematica tabulis... – Altdorffi Noricorum, 1703. (Р 2093).

3) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 23 х 41 мм, текст «КОЛЛЕГІЯ ПАВЛА ГАЛАГАНА отд. __ лит. __ № __».

Книга: *Stassoff W. W.* Histoire du livre Les emaux Byzantins A. W. Zwénigorodskoï. – St. Petersbourg, 1898. (Р 1068). – Також штемпель «Библіотека Коллегіи Павла Галагана»; оправа зі світло-бежевої шкіри з поліхромним тисненням, обріз із позолочено-червоним візерунком.

4) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 21 х 40 мм, текст «БИБЛІОТЕКА КОЛЛЕГІИ ПАВЛА ГАЛАГАНА».

Книги:

1. *Аксаков И. С.* Речь И. С. Аксакова, произнесенная 22-го июня 1878, в Московском славянском благотворительном обществе. – Berlin, 1878. (Р 3226[2]). – Також штемпелі «Національна бібліотека Української Держави у Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

2. *Бильбасов В. А.* История Екатерины Второй. – СПб., 1890. – Т. 1. (Р 3373). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».

3. *Бирюков П. И.* Лев Николаевич Толстой : биография. – Москва, 1908. – Т. 2. (Р 3379). – Також штемпелі «Книжный магазинъ В. А. Просяниченко Кіевъ.», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

4. *Бонч-Бруевич В. Д.* Избранные произведения русской поэзии. – СПб., 1908. (Р 3382). – Також штемпелі «Книжный магазинъ В. Просяниченко Кіевъ.», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

5. *Васильчиков А. И.* Письмо министру народного просвещения графу Толстому. – Berlin, 1875. (Р 3452). – Також наліпка «Бібліотека Коллегіи Павла Галагана».

6. *Елагин Н. В.* Русское духовенство. – Берлин, 1859. (Р 3797). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».

7. *Завалишин Д. И.* Записки декабриста. – Munchen, 1904. – Т. 2, ч. 3–4. (Р 3827). – Також штемпелі «Книжный магазинъ В. Просяниченко Кіевъ.», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

8. *Маркс К.* Исторические очерки. I. Очерки из истории Германии, 1848–1850 гг. – Одесса, 1905. (Р 2264). – Також штемпель «Книжный магазинъ В. Просяниченко Кіевъ.».

9. *Черкасенко С. Ф.* Шевченко й діти. Шевченко педагогом. – Київ, [191?]. (Р 887). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України в Київі».

10. *Stassoff W. W.* Histoire du livre Les emaux Byzantins A. W. Zwénigorodskoï. – St. Petersbourg, 1898. (Р 1068). – Також штемпель «Коллегія Павла Галагана отд. __ лит. __ № __»; оправа зі світло-бежевої шкіри з поліхромним тисненням, обріз із позолочено-червоним візерунком.

5) Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 31 х 56 мм, текст «Ученическая библіотека Коллегіи Павла Галагана отд __ № __».

Книга: *Аксаков К. С.* Князь Луповицкий или приезд в деревню : комедия в двух действиях с прологом. – Москва, 1856. (Р 2500). – Також наліпка «Бібліотека Коллегіи Павла Галагана»; штемпелі «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

***Джерела*:** Десятилетие Коллегии Павла Галагана. 1 октября 1871–1881. – Киев, 1882; Двадцатипятилетие коллегии Павла Галагана в Киеве. – Киев, 1896; Ежегодник Коллегии Павла Галагана с 1-го октября 1899 года по 1-е октября 1900 года. – Киев, 1900. – 207 с.; Бібліотека Колегії Павла Галагана / А. Ст-ч // Бібліологічні вісті. – 1926. – № 3. – С. 87–88; *Колесник Є. О.* Цінна книжкова колекція // Літературна Україна. – 1971. – 28 верес.; Галаганы // УСЭ. – Киев, 1979. – Т. 2. – С. 442–443; Коллегия Павла Галагана // УСЭ. – Киев, 1981. – Т. 5. – С. 175; *Колесник Е. А.* Библиотеки дореволюционных учебных заведений Киева в фондах ЦНБ АН УССР // Киев в фондах Центральной научной библиотеки АН УССР. – Киев, 1984. – С. 157–160; *Білокінь С.* Колегія Павла Ґалаґана // Київ. – 1988. – № 8; *Колесник Е. А.* Библиотека Коллегии Павла Галагана // *Колесник Е. А.* Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР. – Киев, 1988. – С. 79–85; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 80–81; Ґалаґана Павла Колегія /

С. І. Білокінь // ЕСУ. – Київ, 2007. – Т. 7. – С. 14–15; Колегія Павла Галагана / Г. Г. Денисенко // ЕІУ. – Київ, 2007. – Т. 4. – С. 446–447; Галаган Григорий Павлович // Владельческий книжный знак в фонде Тульской областной универсальной научной библиотеки : иллюстр. справ. изд. / сост. И. А. Куканова, Е. В. Кулешова, О. М. Моторина; ред. Т. В. Тихоненкова. – Тула, 2013. – С. 46; Колегія Павла Ґалаґана [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Колегія_Павла_Ґалаґана; Галаган, Григорий Павлович // История Полтавы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://histpol.pl.ua/index.php/ru/?option=com_content&view=article&id=1664.

Королівська академія мистецтв у Берліні (Königliche Akademie der Künste zu Berlin; сучасна назва – Академія мистецтв у Берліні; Akademie der Künste) – науковий заклад у Берліні, Німеччина. Заснований у 1696 р. за наказом курфюрста Фрідріха III Бранденбурзького (1657–1713; перший король Пруссії під іменем Фрідріха I) як навчальний заклад з образотворчих мистецтв. За час існування кілька разів змінював назву. Королівською академією мистецтв у Берліні називався в 1882–1918 рр.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, чорного кольору, розміри 31 х 35 мм, текст «BIBLIOTHEK *DER KÖNIGL:* ACAD: d: KÜNSTE *zu BERLIN.*» [Бібліотека Королівської академії мистецтв у Берліні]. Між 1882 і 1918 рр.

Книги:

1. Almanach de peinture : année III. – A Florence, 1794. (P 1270). – Також штемпель графа В. Лепеля.
2. *Balduinus B.* Calceus antiquus et mysticus ; et *Nigronus J.* De caliga veterum. – Lugduni Batavorum, 1711. (P 6069). – Також штемпель графа В. Лепеля.
3. *Dale A.* Dissertationes IX. antiquitatibus, quin et marmoribus, cum Romanis, tum potissimum Graecis, illustrandis inservientes. – Amstelodami, 1702. (P 6072). – Також штемпель графа В. Лепеля.
4. *Gorlaeus A.* Antverpiani dactyliothecae, seu annulorum sigillarium quorum apud Priscos tam Graecos quam Romanos usus, ex ferro, aere, argento et auro promptuarii. – Lugduni Batavorum, 1707. – P. 1. (P 6080). – Також екслібрис і штемпель графа В. Лепеля.
5. *Vaillant J. F.* Nummi antiqui familiarum Romanarum perpetuis interpretationibus illustrati. – Amstelaedami, 1703. – Vol. 1–2. (P 6086 – P 6087). – Також екслібрис і штемпель графа В. Лепеля.

***Джерела*:** Preußische Akademie der Künste [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Preußische_Akademie_der_Künste; Akademie der Künste (Berlin) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Akademie_der_Künste_(Berlin).

Ліцей князя Безбородька – див. Історико-філологічний інститут князя Безбородька

Музей Антропології та Етнології ім. Ф. Вовка при ВУАН (Київ; з 1922 р. – Кабінет Антропології та Етнології імені Ф. Вовка при ВУАН) – центр антропологічних та етнологічних досліджень в Україні.

Заснований 29 березня 1921 р. Основу його зібрання склали наукові матеріали, колекції та бібліотека Ф. Вовка (2600 одиниць зберігання; див. Вовк Федір Кіндратович), які в 1920 р. перевіз за заповітом ученого з Петрограда до Києва О. Г. Алешо (1890–1922) – засновник і перший директор музею. До зібрань музею було долучено також низку колекцій приватних осіб і державних установ (понад 1100 одиниць зберігання). Музей мав 3 відділи: антропології, передісторії та етнології. При ньому діяла бібліотека (4570 томів) з архівом і фотолабораторією. Фонди установи містили предмети господарської діяльності, побуту, одягу, прикраси, дитячі іграшки тощо. Під час етнографічних експедицій за допомогою розроблених програм-запитальників було зібрано багатий етнографічний матеріал з народного будівництва, гончарства, кошикарства, рибальства, їжі, одягу. В установі розроблялася рідкісна тематика в українській науці – етнографія дитинства. Наукові дослідження співробітників публікувалися в академічному виданні «Матеріали до етнології», щорічнику «Антропологія» (1927–30), виходили «Бюлетені…» (1925). На кінець 1920-х рр. зібрання кабінету складали 7500 одиниць зберігання. На початку 1930-х рр. співробітників кабінету було звинувачено в «буржуазному націоналізмі», більшість з них репресовано, сам кабінет ліквідовано в 1934 р. У 1936 р. частину колекцій кабінету (близько 2 тис. одиниць) було передано до Центрального історичного музею ім. Т. Шевченка (нині Національний музей історії України).

Основу бібліотеки становила книгозбірня Ф. Вовка, пізніше вона поповнювалася новою науковою літературою, на 1930 р. налічувала 8 тис. томів. Її фонди призначалися для наукової роботи співробітників установи та були доступні для інших науковців.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, діаметр 37 мм, текст «Музей Антропології та Етнології ім. проф. Хв. Вовка Книгозбірня». 1921–1922 рр.

Книги:

1. Козаччына. – Чернівці, 1902. (Р 7126). – Також екслібрис Ф. Вовка.
2. Слово о полку Игореве. Slovo o plku Igorevie. Slovianom latinskago pisma. – Prazie, 1821. (Р 6519). – Конволют із 2 видань.
3. *Volney C. F.* Oeuvres. – A Paris, 1828. (Р 7213).
4. *Desfontaines, abbé.* Histoire des revolutions de Pologne. – A Amsterdam, 1735. – T. 1. (Р 6070). – Також автограф Ф. Вовка; неатрибутований гербовий суперекслібрис.

***Джерела*:** *Грушевський М. С.* Пам'яти Федора Вовка // Україна. – 1918. – Кн. 1/2. – С. 5–10; Музей антропології та етнології ім. Ф. К. Вовка при ВУАН // Київ : провідник / за ред. Ф. Ернста. – Київ, 1930. – С. 213–215; Кабінет антропології та етнології імені Ф. Вовка при ВУАН / Р. В. Маньковська // ЕІУ. – Київ, 2007. – Т. 4. – С. 8.

Оршанський єзуїтський колегіум – навчальний заклад ордену єзуїтів, що існував у м. Орша (нині райцентр Вітебської обл., Республіка Білорусь) у 1612–1820 рр. При колегіумі діяли школа (з 1617–1618 навчального року), сад, оранжерея, бурса, театр, лабораторія та перша в

місті аптека. У перший рік існування в колегіумі викладався курс граматики для 20 учнів. Згодом було запроваджено класи поезії, риторики тощо. З 1645–1646 навчального року школа давала можливість світській молоді отримати вищу освіту. У колегіумі було створено збірник популярних барокових драм та інтермедій «Оршанський кодекс» (1693). Після остаточної заборони ордену єзуїтів у Російській імперії, в 1822 р. колегіум було перетворено на повітове училище.

У 1820 р. бібліотека колегіуму налічувала близько 6 тис. книг і багато рукописів.

Гербовий (емблематичний) суперекслібрис, тиснення золотом на кришках оправи, кругле, зображення та текст у лінійній рамці, діаметр 30 мм, із зображенням літер «IHS» у сонячних променях – емблеми ордену єзуїтів, текст «COLLEGII ORSENSIS SOCIET: IESU» [Оршанської колегії Товариства Ісуса].

Книга: *Procopowicz Th.* Lucubrationes illustrissimi ac reverenissimi Theophanis Prokopowicz, quae (praeter unam narrationem) iam orationes, iam poemata, iam epistolas in se comprehendunt; nunc primum in unum corpus collectae et in publicam lucem editae. – Vratislaviae, 1743. (Р 1384).

***Джерела*:** *Дембовецкий А. С.* Опыт описания Могилевской губернии. – Могилев, 1882–1884; Орша // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1897. – Т. 43 (XXII). – С. 228–230; Аршанскі езуіцкі калегіум / Т. Б. Блінова // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск, 1993. – Т. 1. – С. 188–189; *Чуркина И. В.* Иезуиты в России // Вопросы истории. – 1996. – № 10; *Андреев А.* История ордена иезуитов. – Москва, 1999; *Бліно-ва Т. Б.* Аршанскі езуіцкі калегіум // Рэлігія і царква на Беларусі. – Мінск, 2001. – С. 22; Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy, 1564–1995 / red. L. Grzebień. – Kraków, 2004. – S. 478–479; Аршанскі езуіцкі калегіум / В. Грынявецкі // Вялікае Княства Літоўскае : энцыклапедыя у 3 т. – Мінск, 2005. – Т. 1. – С. 251; Иезуитский коллегиум (Орша) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Иезуитский_коллегиум_(Орша).

Приватна жіноча гімназія О. Т. Дучинської (Київ) – перший приватний навчальний заклад для дівчат у м. Києві, жіноча гімназія з пансіоном. Почала роботу в 1878 р. під іменем засновниці – педагога В. М. Ващенко-Захарченко (1840–1895), дружини професора університету св. Володимира, математика М. Ю. Ващенка-Захарченка (1825–1912). Після її смерті керівником, а згодом власницею стала класна наглядачка гімназії Олександра Тимофіївна Дучинська (1860–1934/1935) – громадська діячка, педагог, автор української читанки та хрестоматії для недільних шкіл і шкіл для дорослих (1884–1886). В 1902 р. для гімназії було збудовано новий будинок, який відповідав вимогам навчального процесу та шкільної гігієни, міг вмістити всіх учениць, кількість яких зросла. Серед учениць гімназії були актриса та режисер Марія Старицька (1865–1930) – дочка письменника М. П. Старицького (1840–1904), Анастасія Грінченко (?–1908) – дочка письменника, мовознавця, громадського та культурного діяча Б. Д. Грінченка (1863–1910), Олександра та Наталя Стражеско – дочки визначного лікаря, академіка М. Д. Стражеско (1876–1952), поетеса Олена Теліга (1906–1942) тощо. Гімназію ліквідовано внаслідок реорганізації системи народної освіти та вищої школи в 1919–1920 рр.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 20 х 39 мм, текст «Частная Женская Гимназія А. Т. ДУЧИНСКОЙ КІЕВЪ». Між 1895 і 1920 рр.

Книга: *Квітка-Основ'яненко Г.* Малороссійскія повести, разсказываемыя Грыцькомъ Основъяненкомъ. – Москва, 1837. – Кн. 2. (Р 240). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України ВУАН».

***Джерела*:** Празднование двадцатипятилетнего юбилея первой Киевской частной женской А. Т. Дучинской гимназии, основанной В. Н. Ващенко-Захарченко, 20–23 октября 1903. – Киев, 1904; Гимназия А. Т. Дучинской // Адресная и справочная книга «Весь Киев» на 1912 г. / изд. С. М. Богуславского. – Киев, 1912. – Стб. 530; *Ковалинский В.* Гимназия на Тимофеевской [Електронний ресурс] // Еженедельник 2000. – Режим доступу : http://2000.net.ua/weekend/gorod-sobytija/khronograf/84666; Дучинська Олександра [Електронний ресурс] // Проект «Українці в світі». – Режим доступу : http://www.ukrainians-world.org.ua/about/45/49/86/91; Дучинский [Електронний ресурс] // Российское Генеалогическое Древо. – Режим доступу : http://r-g-d.org/D/dybo.htm; Ващенко-Захарченко Віра Миколаївна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Ващенко-Захарченко_Віра_Миколаївна.

Прусський королівський родовий архів (Königlich Preussisches Haus-Archiv) – архів дому Гогенцоллернів, династії курфюрстів Бранденбурга, з 1701 р. королів Пруссії, у 1871–1918 рр. одночасно й німецьких імператорів. Нині архів дому Гогенцоллернів входить до складу Таємного державного архіву прусської культурної спадщини (Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz), зберігається в Берліні.

Гербовий екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 35 х 32 мм, із зображенням малого герба королівства Пруссії з орденським хрестом, текст «KÖNIGL. PREUSSISCHES HAUS-ARCHIV.» [Прусський королівський родовий архів].

Книга: *Köhler J. D.* Kurtze und gründliche Anleitung zu der alten und mittlern Geographie, nebst XIII. Land-Kärtgen. – Nürnberg, 1737–1745. – Т. 1–2. (Р 6077). – Також штемпель Берлінської королівської бібліотеки.

***Джерела*:** Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Geheimes_Staatsarchiv_Preußischer_Kulturbesitz; Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz : Geschichte und Gegenwart [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.gsta.spk-berlin.de/geschichte_und_gegenwart_431.html; Hohenzollern [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://de.wikipedia.org/wiki/Hohenzollern.

Ставропігійський інститут – громадсько-релігійний культурно-освітній заклад у Галичині (єдиний до середини XIX ст.), створений на базі Львівського Успенського братства. Під цією назвою існував з 1790 р. Був закритим об'єднанням вузького кола галицько-руської еліти, до якого входили викладачі гімназій, літературні діячі, греко-католицькі священики, адвокати, державні службовці, власники великих маєтків греко-католицького віросповідання. Провадив педагогічну,

наукову, видавничу діяльність. Мав свій музей, архів, бібліотеку рукописів, школу, друкарню, книгарню. Видавав часописи «Временник Ставропигийского института» (1864–1915), «Прикарпатская Русь», «Голос народа», «Збірник Львівської Ставропігії» (1921), газету «Зоря Галицкая» (1850–1854). Закритий у 1939 р. після приєднання Західної України до УРСР як не відповідний радянській ідеології. Остаточно ліквідований у 1944 р.

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, прямокутний зі зрізаними кутами, у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 25 х 39 мм, текст «КНИГАРНЯ СТАУРОПИГІЙСКОГО ИНСТИТУТА Ч. 3531».

Книга: *Головацький Я.* Исторический очерк основания Галицкоруской матице. – Львів, 1850. – Ч. 5. (Р 6534). – Також штемпелі «Іван Кревецький», «Бібліотека Житомирського державного педагогічного інституту ім. Ів. Франка».

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, у подвійній лінійно-меандровій рамці, фіолетового кольору, розміри 27 х [49] мм, з фігурними елементами, текст «КНИГАРНЯ Ставропигійского Института въ Львовѣ».

Книга: *Мордовцев Д. Л.* Оповіданя. – Львів, 1885. (Р 5513). – Книжковий знак неповний (правий контур рамки на малюнку доповнено симетрично до лівого); також штемпелі «Константин Паньковский», «Бібліотека-читальня «Т-ва Просвіта» Київ.», «Всенародня Бібліотека України в Київі.», «Колекція доревол. нелегальн. видань»; на корінці ініціали «Т. П.» [Товариство «Просвіта»?].

***Джерела*:** Ставропігійське братство у Львові // Українська загальна енциклопедія : книга знання в 3-х т. / під ред. І. Раковського. – Львів; Станіславів; Коломия, [1935]. – Т. 3. – Кол. 179; *Орлевич І. В.* Ставропігійський інститут у Львові (кінець XVIII – 60-і рр. XIX ст.). – Львів, 2001; Ставропігійський інститут у Львові / І. В. Орлевич // ЕІУ. – Київ, 2012. – Т. 9. – С. 779–780; Ставропігійський інститут [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Ставропігійський_інститут.

Товариство для поширення освіти між євреями в Росії (Петербург; Общество для распространения просвещения между евреями в России, прийнята абревіатура російською мовою – ОПЕ) – найбільша культурно-освітня організація російських євреїв. Офіційні засновники – петербурзький банкір Е. Г. Гінцбург (1812–1878), обраний головою комітету ОПЕ (майже цілковито субсидіював Товариство), і одеський філантроп і громадський діяч А. Бродський (1816–1884). Товариство зареєстроване в 1863 р. Головна мета його діяльності – поширення серед євреїв освіти, зокрема російської мови та культури, для підготовки їх до безпосередньої участі в житті російського суспільства. Займалося видавничою діяльністю, розповсюдженням книжок на івриті, зокрема з історії євреїв та інших народів, навчальних посібників тощо, надавало субсидії єврейським періодичним виданням, єврейським ученим-дослідникам єврейської історії, авторам науково-популярних книг на івриті, студентам вищих і середніх навчальних закладів Росії, початковим і середнім єврейським школам. З

1891 р. при ОПЕ з ініціативи С. М. Дубнова (1860–1941) діяла історико-етнографічна комісія для вивчення історії євреїв у Росії, з 1908 р. перетворена на Єврейське історико-етнографічне товариство. В 1894 р. була утворена комісія з початкової освіти, яка здійснювала теоретичну розробку питань єврейської народної освіти. Після 1894 р. ОПЕ почало відкривати свої відділення, школи та бібліотеки в різних містах: Москві, Києві, Ризі, Одесі тощо. В листопаді 1910 – грудні 1916 рр. під редакцією Я. Ейгера (1862–193?) виходив щомісячник «Вестник Общества распространения просвещения между евреями в России» (пізніше «Вестник еврейского просвещения»), присвячений проблемам єврейської освіти, культури та бібліотечної справи. Петроградське відділення Товариства було закрито в 1918 р., інші – в 1920 р. В 1922 р. Петроградський центр ОПЕ відновив роботу, займався видавничою та просвітницькою (переважно лекційною) діяльністю; закритий у 1929 р. Фонди ленінградської бібліотеки ОПЕ (однієї з найбагатших у Європі з гебраїстики та юдаїстики), що містила понад 50 тис. книг і понад тисячу рукописів, було передано Інституту єврейської пролетарської культури (Київ) і Єврейському сектору Білоруської АН (Мінськ).

1) Шрифтовий екслібрис, штемпель, у формі прямокутника, текст у фігурній рамці, фіолетового кольору, розміри 31 х 44 мм, текст «Общество для распространенія просвѣщенія между евреями въ Россіи. Музей учебныхъ пособій для еврейскихъ начальныхъ школъ № __».

Книга: *Вологдин Б.* Народная школа и рабочий класс. – СПб., 1906. (Р 3498).

2) Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 30 х 52 мм, текст «Библиотека Общества для распространения просвещения между евреями в России. № __».

Книги:

1. *Гумплович Л.* Национализм и Интернационализм в XIX веке. – СПб., 1906. (Р 3676[2]). – Також штемпель С. Л. Каменецького.

2. *Каутский К.* О национальном вопросе в России. – СПб., 1905. (Р 3953). – Також штемпель С. Л. Каменецького.

***Джерела*:** *Сергєєва І. А.* Книжкові знаки як джерело вивчення історії комплексних бібліотечних фондів / І. А. Сергєєва, О. Ю. Горшихіна // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 1994. – Вип. 2. – С. 106–115; Общество для распространения просвещения между евреями в России [Електронний ресурс] // Электронная еврейская энциклопедия. – Режим доступу : http://www.eleven.co.il/article/13032; Общество для распространения просвещения между евреями в России [Електронний ресурс] // Исток – библиотека иудаизма. – Режим доступу : http://www.istok.ru/library/jewish-education/history/jews-in-petersburg/history_10074.html.

КНИЖКОВІ ЗНАКИ КНИГОТОРГОВЦІВ, КНИГАРЕНЬ, БІБЛІОТЕК ПРИ КНИГАРНЯХ, КНИЖКОВИХ СКЛАДІВ

Абрамов Іван Спиридонович (1874–1960) – учитель, археолог, публіцист, етнограф, краєзнавець, історик літератури, редактор. Власник книжкового магазину «Учитель» у Петербурзі (1911–1931).

Народився в селі Вороніж Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині селище Вороніж Шосткінського р-ну Сумської обл., Україна). Працював учителем в Ісаакіївському міському училищі в Санкт-Петербурзі, був членом-співробітником Археологічного інституту в Петербурзі, займався археологічними розкопками в Смоленській губернії (1905), був редактором перших шести номерів журналу «Учитель» (1907), який видавався за його кошти. Вивчав історію, етнографію, літературу України, Уралу, Сибіру, Білорусі. Автор праць «Край Тараса Бульбы: история одной школьной экскурсии», «По волынским захолустьям» (Живая Старина, 1906), «В культурном скиту: среди «неплюевцев» (1902), «Черниговские малороссы: быт и песни населения Глуховского уезда. Этнографический очерк» (СПб, 1905). У 1933 р. заарештований і засуджений за «Справою славістів», засланий до Сольвичегодська (нині в Архангельській обл., РФ) на 3 роки. Реабілітований прокуратурою Ленінграда в 1956 р. В останні роки життя мешкав на Сумщині. Друкував у шосткінській газеті «Зоря» статті етнографічного змісту: «Зі спогадів про минуле», «Скарбниця народної творчості», «Безправна доля жінок в піснях минулого», «Воронізькі кургани – пам'ятники старовини», «Воронізькі краєзнавці» та ін.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, прямокутний, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 30 х 47 мм, текст «Книжный магазинъ И. С. АБРАМОВА „Учитель“. Петроградъ, Петроградск. стор. Большой просп. д. № 4. Тел. 602-59.». Між 1911 і 1931 рр.

Книга: Исторические анекдоты и остроты придворных шутов. – СПб., 1901. (Р 1702).

***Джерела*:** *Фурсей А.* Имеют ли основание говорить о «неплюевщине» и «неплюевцах» : [полемічний відгук на брошури І. С. Абрамова «Неплюевская школа» («Русское Богатство», 1899) і «В культурном скиту» (1902)]. – СПб, 1902. – 8 с.; Абрамов И. С. // *Венгеров С. А.* Критико-биографический словарь русских писателей и ученых. – Петроград, 1915. – Т. 1. – С. 2; Личные архивные фонды в государственных хранилищах СССР : указатель. – Москва, 1962. – Т. 1. – С. 14; Центральный архив литературы и искусства СССР : путеводитель : литература. – Москва, 1963. – С. 17; *Терлецький В. В.* Фольклорно-етнографічні записи в с. Вороніж на Сумщині // Народна творчість та етнографія. – 1978. – № 2. – С. 72–75; *П'ятаченко С. В.* Сумщина в народознавчих публікаціях XIX – поч. XX ст. // Використання народознавчого матеріалу в навчально-виховному процесі : навч. посібник. – Глухів, 1993. – С. 25–28; *Терлецький В. В.* Фольклорист, етнограф, краєзнавець // Советское Полесье. – 1993. – 11 дек. – С. 2; Абрамов И. С. // Московские и ленинградские книжные магазины двадцатых годов : указатель. – СПб., 1996. – С. 273; *Формозов А. А.*

Русские археологи и политические репрессии 1929–1930 гг. // Российская археология. – 1998. – № 3. – С. 191–206; Абрамов, Иван Спиридонович // *Гребенюк Т. В.* Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог. – Москва, 2010. – Т. 1. – С. 20–21; Абрамов И. С. – РГАЛИ. – Ф. 1235, 321 д., 1708–1956; Абрамов Іван Спиридонович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Абрамов_Іван_Спиридонович.

Банвельман – книгопродавець із Кам'янця-Подільського.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овалоподібної форми, текст у фігурній рамці, фіолетового кольору, розміри 32 х 57 мм, текст «МАГАЗИНЪ новыхъ и поддержанныхъ книгъ БАНВЕЛЬМАНА Каменецъ-Под.».

Книга: *Маркс К.* Речь о свободе торговли, произнесенная в публичном заседании Демократической Ассоциации в Брюсселе 9 января 1848 г. – Одесса, 1905. (Р 4415). – Також штемпелі П. А. Божицького, «Библиотека музея революции СССР», «Всенародня бібліотека України ВУАН».

Болотніков Василь Микитович – книгопродавець із Ніжина.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 33 х 50 мм, із фігурними елементами, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ Василія Никитича БОЛОТНИКОВА ВЪ НѢЖИНѢ Существуетъ съ 1891 г.».

Книга: *Энгельс Ф.* Положение рабочего класса в Англии. – СПб., 1905. (Р 2463). – Також штемпель «Бібліотека Українського Інституту Марксизму-Ленінізму».

Джерело*: *Аркадьев Е. И. Словарь библиофила : [Книжная торговля] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rarebooks.ru/static/arkadev?page=4.

Борисова М. І. та Лаврик І. М. – книгопродавці з Полтави.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, розміри 33 х 50 мм, текст «Книжный и писчебумажный магазинъ М. И. БОРИСОВОЙ и И. М. ЛАВРИКА Полтава, ул. Шевченко.».

Книга: *Шевченко Т. Г.* Кобзар : з додатком Споминок про Шевченка писателів Тургенєва і Полонського. – У Празі, 1876. (Р 5383). – Також штемпель «Книжна палата УСРР. Каб. ЗУ».

Варивода С. Д. – книгопродавець із Києва.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овалоподібної форми, без рамки, фіолетового кольору, розміри 26 х 44 мм, верхня частина обрамлена стрічкою, текст «Юго-Западный книжный магазинъ С Д ВАРИВОДЫ ВЪ КІЕВѢ. *Фундуклеев. ул. д. № 2-й*».

Книга: *Куліш П. О.* Григорій Квітка (Основъяненко) и его повісті. – СПб., 1858. (Р 750). – Також автограф і екслібрис Д. Дорошенка.

Веліканов [А.] – книгопродавець із Одеси.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 20 х 42 мм, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ А. ВЕЛИКАНОВА ВЪ ОДЕССѢ».

Книга: Основа : южно-русский литературно-ученый вестник. – СПб., 1862. – Жовтень. (Р 274). – Також кн. знак В. І. Клочкова; на корінці літери «В. С.».

Венедикт Йосиф – книгопродавець із Відня.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, розміри 20 х 87 мм, текст «Книжный Магазинъ, совокупной старо и новославянской Литературы *Іосифа Венедикта* въ Вѣнѣ, на Мѣстѣ (плацу) князя Льовковича Nro. 1100.».

Книга: *Илькєвич Г.* Галицкіи приповідки и загадки зобраніи Григорим Илькєвичом. – У Відні, 1841. (Р 220). – Також екслібриси М. В. Закревського та О. О. Котляревського.

***Джерело*:** Славянские книги в личной коллекции И. А. Бодуэна де Куртенэ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bookslavica.livejournal.com/11900.html.

Вільдер Ієронім (Wilder Hieronim; 1876–1941) – історик мистецтва, антиквар, колекціонер і бібліофіл.

Вивчав історію мистецтв, проходив практику в антикварних салонах у Лейпцизі та Мюнхені. Працював у Бібліотеці Красинських у Варшаві на посаді керівника відділу графіки та гравюр. З 1906 р. у спілці (Antykwariat Polski w Warszawie. Hieronim Wilder i S-ka), з 1925 р. як самостійний

власник утримував букіністичний магазин у Варшаві. Був співзасновником Товариства друзів графічних мистецтв (1912–1918). Видав 26 каталогів із різних галузей знань, зокрема історії Польщі, мистецтва, польської та слов'янської літератури, геральдики, військового мистецтва тощо. В 1910 р. видав каталог екслібрисів (збірка М. Борковського (1872–1926), продана через магазин І. Вільдера та Спілки). В 1932 р. ліквідував магазин. Мав власну книгозбірню (головним чином, книги з історії мистецтв, також стародруки, зокрема інкунабули) та колекцію польської та іноземної графіки; мав два екслібриси. Помер у Варшавському гетто. Колекції І. Вільдера загинули у Варшаві під час Другої світової війни.

Шрифтовий книжковий знак, конгревне (?) тиснення, наліпка, прямокутна із заокругленими кутами, текст у лінійній рамці, тло червоно-коричневого кольору, текст і рамка білого кольору, розміри 13 х 30 мм, текст «HIERONIM WILDER POLSKI ANTYKWARJAT NAUKOWY WARSZAWA, UL. TRAUGUTTA 8.» [Ієронім Вільдер, Польський науковий букіністичний магазин, Варшава, ул. Траугутта 8.]. Між 1925 і 1932 рр.

Книга: *Birkowski F.* Exorbitancye Ruskie, z Grekow Odszczepieńcow, Heretyckie, z Konfederatow. Kazania dwoie. – W Krakowie, 1633. (Р 5599). – Також штемпель «Zbiór Wiktora Gomulickiego».

***Джерела*:** Wilder Hieronim / W. A. Kempa // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 958–959; *Hilchen M.* Hieronim Wilder i jego polski antykwariat naukowy // Sesje Varsavianistyczne. Dawne antykwariaty warszawskie. – Warszawa, 2003. – Z. 11. – S. 7–18; *Bołdok S.* Antykwariaty artystyczne, salony i domy aukcyjne. Historia warszawskiego rynku sztuki w latach 1800–1950. – Warszawa, 2004. – S. 381–387; *Czyż P. P.* Hieronim Wilder i grafika artystyczna w środowisku warszawskim pocz. XX w. // Kultura artystyczna Warszawy XVII–XXI w. / Studia pod red. Z. Michalczyka, A. Pieńkosa i M. Wardzyńskiego. – Warszawa, 2010. – S. 285–294; Hieronim Wilder [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Hieronim_Wilder.

Гавриш [А.] Л. – книгопродавець із Києва.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, у фігурній рамці, чорного кольору, розміри 20 х 45 мм, текст «МАЛОРУССКІЯ КНИГИ А. Л. ГАВРИШЪ КІЕВЪ, Подолъ, Гостин. рядъ, № 30».

Книга: Слово о полкові Игоревому : переспів з старосвітськоі грамоти XII ще століття / переклав В. А. Кендзерскій. – Кременчуг, 1874. (Р 822). – Також штемпелі «З книжок Д. Дорошенка», «Книжный магазинъ С. И. Гомолинскаго Кіевъ Б. Влад. № 37».

Глазунов Олександр Ілліч (1829–1896) – видавець, перекладач. Власник московської філії сімейної видавничо-торгівельної фірми. У 1882 р., з нагоди 100-літнього ювілею книговидавничої фірми Глазунових, О. І. Глазунову надано спадкове дворянство.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, без рамки, синього кольору, розміри 18 х 35 мм, текст «КНИГОПРОДАВЕЦЪ А. И. ГЛАЗУНОВЪ ВЪ МОСКВѢ.».

Книга: Москва, подробное историческое и археологическое описание города : прил. к т. 1. – Москва, 1865. (Р 365).

***Джерела*:** *Ровинский Д. А.* Подробный словарь русских гравированных портретов. – СПб., 1889. – Т. 1. – С. 486–487; *Венгеров С. А.* Источники словаря русских писателей. – СПб., 1900. – Т. 1. – С. 768; *Лисовский Н. М.* Краткий очерк столетней деятельности типографии Глазуновых в связи с развитием их книгоиздательства, 1803–1903. – СПб., 1903. – С. 78, 81, 82, 84; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 107; *Аникиев А. И.* Книжные знаки книгопродавцов // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1926. – Вып. 7/8. – С. 14; Глазуновы / А. А. Говоров // Книга : энциклопедия. – Москва, 1999. – С. 166.

Глєбов П. П. – петербурзький книгопродавець. Книжковий магазин П. П. Глєбова продавав російську, іноземну та букіністичну книгу (1892–1930).

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, круглий, текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, діаметр 27 мм, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ П. П. ГЛѢБОВА С. П. Б. Пантелеймонская, 8.». Між 1892 і 1930 рр.

Книга: *Моринг Ф.* 9 января 1906 г. в Германии. – СПб., 1906. (Р 5511(5)). – У складі конволюта з 14 видань.

***Джерело*:** Московские и ленинградские книжные магазины двадцатых годов : указатель. – СПб., 1996. – С. 478.

Гомолинський С. І. – видавець і книгопродавець із Києва.

1) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овалоподібної форми, без рамки, фіолетового кольору, розміри 20 х 50 мм, з орнаментальним оформленням, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ С. И. ГОМОЛИНСКАГО КІЕВЪ Б. Влад. № 37».

Книги:

1. *Шевченко Т. Г.* Чигиринскій Кобзарь и Гайдамакы : две поэмы на малороссійском языке. – СПб., 1844. (Р 3139). – Також штемпелі «Всенародня Бібліотека України ВУАН», «Національна бібліотека Української Держави у Київві»; написи «Куп. з бібл. І. М. Стешенка», «Куп. від О. М. Стешенка 7 червня 1919 р.».

2. *Шевченко Т. Г.* Чигиринскій Кобзарь, на малороссійском наречіи. – СПб., 1867. (Р 886). – Також штемпелі «Національна бібліотека Української Держави у Київві», «Всенародня бібліотека України в Київві».

3. Слово о полкові Игоревому : переспів з старосвітськоі грамоти XII ще століття / переклав В. А. Кендзерскій. – Кременчуг, 1874. (Р 822). – Також штемпелі «З книжок Д. Дорошенка», «Малорусскія книги А. Л. Гавришъ. Кіевъ, Подолъ, Гостин. рядъ, № 30».

2) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, без рамки, червоного кольору, розміри 33 х 95 мм, складається з трьох частин, кожна у фігурному орнаментальному обрамленні, текст «Покупка и продажа поддержанныхъ книгъ / КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ С. И. ГОМОЛИНСКАГО КІЕВЪ. БОЛЪШ. ВЛАДИМІРСКАЯ Д. № 37. / Большой выборъ малорусскихъ книгъ».

Книга: *Шевченко Т. Г.* Чигиринскій Кобзарь, на малороссійском наречіи. – СПб., 1867. (Р 884). – Також штемпель «Національна бібліотека Української Держави у Київі»

***Джерело*:** Книга в Україні, 1861–1917 : матеріали до репертуару української книги. – Київ, 2006. – Вип. 8, ч. 2. – С. 69.

Ґєрин Нарциз Станіслав (Gieryn Narcyz Stanisław; 1882–1959) – громадський діяч, бібліофіл, видавець, книгопродавець у Києві та Бидгощі.

Навчався, пізніше проходив практику в книгарнях Каліша та інших міст. З 1901 р. працював у книгарні В. Ідзіковського (див. Ідзіковський Владислав Львович) у Києві. З 1913 р. володів книгарнею на вул. Пушкінській 11, пізніше на вул. Фундуклеївській 3 у Києві. При книгарні діяли абонемент польських книг і періодики та читальний зал наукових видань і белетристики, з 1914 р. також таємна бібліотека для польських студентів. В 1915–1919 рр. Н. С. Ґєрин видавав власним коштом шкільні підручники, календарі, збірки польських поезій, книжки з історії, нотні видання тощо. В 1920 р. переїхав до м. Бидгощ (Польща). В 1922 р. став співвласником і керівником Бидгоської книгарні Леона Послушного на пл. Театральній 3 (нині пл. Єднання). З 1924 р. володів найбільшою в місті книгарнею на пл. Театральній 6, видав низку праць із краєзнавчої тематики. В 1939 р. втратив усе майно внаслідок військових дій. У 1945 р. знову заснував книгарню та видавництво, які діяли до 1950 р. Член Польського союзу книготорговців (існувало в 1908–1950), Бидгоського веслувального товариства, патрон вулиці в мікрорайоні Незалежності у Фордоні (район м. Бидгощ).

Зібрав власну бібліотеку, колекцію обкладинок видань після 1900 р., що ілюструє відродження мистецтва оздоблення книжки, також колекцію екслібрисів. Частину власного зібрання подарував міській бібліотеці в Бидгощі. Мав власний екслібрис.

1) Шрифтовий книжковий знак, різьблення на нижній кришці дерев'яної оправи, прямокутної форми, текст у лінійній рамці, розміри 31 х 90 мм, текст «GIERYN w KIJOWIE» [Ґєрин у Києві]. Між 1913 і 1920 рр.

Книга: *Niemcewicz J. U.* Śpiewy historyczne. – Petersburg; Moskwa, 1876. (Р 1416). – Конволют із 2 видань; оправа: кришки дерев'яні з різьбленням і оздобленням з металу; кн. знак Н. Ґєрина є складовою частиною зображення, вирізьбленого на нижній кришці оправи; обріз червоний.

2) Шрифтовий книжковий знак, різьблення на нижній кришці дерев'яної оправи, овальної форми, текст у лінійній рамці, розміри 33 х 161 мм, текст «Księgarnia Narcyza Gieryna. Kijów. ul. Puszkina № 11.» [Книгарня Нарциза Ґєрина. Київ, вул. Пушкіна № 11]. Не раніше 1913 р.

Книга: *Kieszkowski J.* Kanclerz Krzysztof Szydłowiecki. Z dziejów kultury i sztuki Zygmuntowskich czasów. – Poznań; Kraków, 1912. – Cz. 1–3. (Р 577 – Р 578). – Оправа: кришки дерев'яні з різьбленням і оздобленням з металу; кн. знак книгарні Н. Ґєрина є складовою частиною зображення, вирізьбленого на нижній кришці оправи; на двох оправах (твір оправлено у два томи: ч. 1–2 і ч. 3) у кн. знаках є розходження в розташуванні слів, крапок, формі літер, кількості рядків, що свідчить про те, що кожний примірник виготовлявся індивідуально, не за шаблоном; обріз червоний.

***Джерела*:** *Podgóreczny J.* Narcyz Gieryn zasłużony księgarz i wydawca // Księgarz. – 1959. – № 15/16. – S. 15; Gieryn Narcyz Stanisław / J. Podgóreczny, K. Podlaszewska // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 259; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 175; Cmentarz Nowofarny w Bydgoszszy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Cmentarz_Nowofarny_w_Bydgoszczy.

Дінтер І. І. – книгопродавець із Києва. (Зв'язок із фірмою «Южно-русскій книжный магазинъ Ф. А. Іогансона» (див. Іогансон Федір Олександрович) встановити не вдалося.)

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 26 х 48 мм, текст «ЮЖНО-РУССКІЙ КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ И. ДИНТЕРЪ КІЕВЪ.».

Книга: *Фихте И. Г.* Пути к рациональному мировоззрению. – СПб., 1880. – Ч. 1–2. (Р 586). – Оправа із зеленого оксамиту із золотим і сліпим тисненням присвяти, назви та рамки з орнаментом; обріз позолочений; лясе; також штемпель «Южно-русскій книжный магазинъ Ф. А. Іогансона въ Кіевѣ»; автограф Лазаря Брука; кн. знак М. Легунова.

Должиков Павло Петрович (1798–1884) – підприємець, видавець, книгопродавець, поет і бібліофіл. Дивак та інтелектуал, якого М. С. Лєсков (1831–1895) відобразив у своїй повісті «Киевские антики». Друкувався в «Киевских губернских ведомостях».

П. П. Должиков – власник першої публічної бібліотеки-книгарні в Києві, що з 1843 р. працювала на Подолі, з 1865 р. – на вул. Прорізній. На основі власної бібліотеки, яка складала понад 9 тис. томів, він організував при книгарні читальний зал і абонемент під назвою «Кабинет для чтения новостей русской словесности» («аптека для души»). Абонентська плата складала 1,5 руб. на місяць, в окремій дитячій бібліотеці – 75 коп. Діяла система знижок, зокрема у вигляді книжок і журналів замість оплати. Особи, які брали книжки додому, повинні були внести в заставу 3 руб. сріблом. Власник видав каталог бібліотеки під назвою «Аптека для души, или систематическая роспись книг…» (1849). При бібліотеці функціонували кабінет старожитностей і нумізматична виставка. Заклад діяв до 1870-х рр. У 1870-х рр. П. П. Должиков відкрив читальню «Феникс» на Хрещатику.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, розміри 70 х 71 мм, текст «ИЗЪ Кабинета чтенія новостей. *ПАВЛА ПЕТРОВА* Должикова. въ КІЕВѢ. / *Книги Русскія [и] Французскія.* / *Газеты, журналы, Иллю-строванныя из. и проч.* / *Нумизматическія, Бібліографи-ческія рѣдкости* / *Исполненія порученій по вы-пискѣ книгъ, жур. газетъ и пр.* / Главная Контора Общества застрахованія капи-таловъ и доходовъ».

Книга: *Dumas A.* Gabriel Lambert. – Bruxelles; Meline, 1844. (Р 7281). – Також штемпелі «Бібліотека А. Ф. Меленевскаго въ Кіевѣ», «Кіевская общественная библіотека», неповний неідентифікований гербовий штемпель.

***Джерела*:** *Должиков П. П.* Аптека для души или систематическая роспись книг, составляющих кабинет чтения. – Киев, 1849; *Должиков П. П.* Кое-что о русских библиотеках и букинистической торговле в Киеве // Отеч. библиография. – 1882. – № 102(2)–103(3). – С. 50–52; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 128; *Маслов С. І.* «Аптека для души»: перша публічна бібліотека в Києві // Веч. Київ. – 1951. – 3 жовт.; *Рукавіцина Є. В.* До історії питання книжкових зібрань України (за матеріалами анкетування, проведеного Ю. Меженком у 20–30-х рр. XX ст.) // Наукові праці НБУВ. – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 190; *Маслов С. І.* П. П. Должиков та його бібліотека «Аптека для души» // *Ковальчук Г. І.* Про роботу С. І. Маслова над темою «П. П. Должиков та його бібліотека «Аптека для души» // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ, 2002. – Вип. 7. – С. 146–185; Должиков Павел Петрович [Електронний ресурс] // Российское Генеалогическое Древо. – Режим доступу : http://r-g-d.org/D/doljenko.htm; Чтение платное и бесплатное [Електронний ресурс] // Деловая столица. – Режим доступу : http://www.dsnews.ua/politics/vdart2690; *Лавриш Ю.* Забуті «аптеки для душі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.interesniy.kiev.ua/articles/zabuti-apteki-dlya-dushi/.

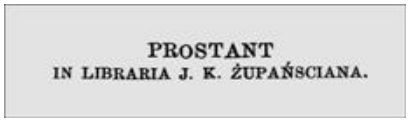
Єфімов І. П. і К°

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 25 х 43 мм, текст «КОНТРАГЕНТСТВО И. П. ЕФИМОВА и К° цѣна 7 коп.».

Книга: *Плеханов Г. В.* Дневник социалдемократа. – СПб., [1905]. – № 3. (Р 5864²(1)). – У складі конволюта з 3 видань; також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».

Жупанський Ян Костянтин (Żupański Jan Konstanty; 1804–1883) – видавець, книгопродавець, власник книгарні в Познані (Польща). Один із ініціаторів Познанського товариства друзів наук і Товариства народних читалень. У 1939 р. організував у Познані абонемент польських і французьких книжок. Власної друкарні не мав; у інших друкарів, переважно у Познані, видавав праці польських письменників і вчених, таємні еміграційні брошури та газети, шкільні підручники, мемуари тощо. Загалом видав понад 600 праць у близько 700 томах.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 15 х 53 мм, текст «PROSTANT IN LIBRARIA J. K. ŻUPAŃSCIANA.» [Для продажу в книгарні Я. К. Жупанського].

Книга: *Długosz J.* Lites ac res gestae inter Polonus ordinemque Cruciferorum. – Posnaniae, 1855. – Т. 1. (Р 1501/1). – Також екслібриси С. Дровольського та М. Мустатци.

***Джерело*:** Żupański Jan Konstanty / T. Popiel // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 1035–1036.

Ідзіковський Владислав Леонович (Idzikowski Władysław; 1864–1944) – видавець, книгопродавець, власник книгарні в Києві. Член Київського відділення Імператорського музичного товариства.

З 1897 р. керував фірмою, що заснував його батько – Л. Ідзіковський (див. Ідзіковський Леон Вікентійович). Організував при фірмі Концертне бюро, артистичний салон з галереєю картин. Продовжував видавати твори українських композиторів, белетристику, наукові праці та ілюстровані видання, каталоги. В 1899 р. для потреб власного видавництва відкрив палітурну майстерню. В 1900 і 1914 рр. в Києві, в 1911 р. у Варшаві було відкрито філії книгарні. В 1908 р. з нагоди 50-ліття фірми заснував музичну стипендію ім. Л. Ідзіковського. В 1918 р. управління фірмою перейшло до синів В. Ідзіковського. В 1919–1920 рр. власність у Києві було націоналізовано, потужності перенесено до Варшави. Фірмі Ідзіковських від 1897 р. належали всі авторські права на видання творів українських композиторів разом з рукописами – близько 660 назв творів, зокрема 350 творів М. Лисенка (1842–1912). В 1937 р. авторські права у Ідзіковських викупив митрополит Андрей Шептицький (1865–1944). Все майно фірми згоріло в 1944 р. під час варшавського повстання.

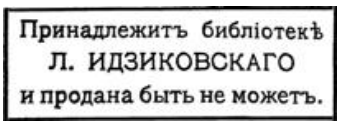
Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 20 х 40 мм, із фігурними елементами, текст «КНИГИ и НОТЫ ВЛАД. ИДЗИКОВСКІЙ КІЕВЪ.».

Книга: *Вовчок М.* Павло Чорнокрыл / изд. С.-Петербургского Комитета Грамотности при Вольном эконом. обществе. – СПб., 1895. (Р 5901). – Також штемпель «Кіевской женской торговой школы имени П. Г. Терещенко»; на корінці літери «УБ КЖТШ».

***Джерела*:** Каталог книг и периодических изданий библиотеки Л. Идзиковского. – Киев, 1902; Idzikowski Władysław / J. Rogala // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 347–348; Идзиковский Леон Викентьевич // УСЭ. – Киев, 1980. – Т. 4. – С. 212; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 172–174; Ідзіковські / О. С. Рубльов // ЕІУ. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 418; Идзиковский Владислав Леонович [Електронний ресурс] // Книжные памятники Тульской области : Владельческие книжные знаки. – Режим доступу : http://klax2.tula.ru/kp/shtempel.php?id=47.

Ідзіковський Леон Вікентійович (Idzikowski Leon; 1827–1865) – видавець, книгопродавець, власник книгарні в Києві.

Керував київською філією книгарні К. Т. Глюксберга (1796–1876). В 1858 р. відкрив власну книгарню на вул. Хрещатик 29 під назвою «Леон Ідзіковський. Книжково-музичний магазин у Києві». Після його смерті фірмою без зміни назви керувала його вдова Герсилія (1832–1917). В 1873 р. вона відкрила при книгарні читальний зал і абонемент польських та іноземних книг і журналів, фонд якого в 1894 р. складав 40 тис. томів, у 1914 р. – 173 тис. томів. Також вона налагодила видавництво та бібліотечну видачу нот місцевих композиторів. Фонди бібліотеки були одними з найбільших у місті, заклад передплачував від 110 до 140 назв журналів, велику увагу власники приділяли українській і польській літературі. Плата за користування фондами становила близько 50 коп. за місяць. Бібліотека Ідзіковських користувалася великою популярністю, особливо серед молоді. Читальний зал міг одночасно вміщувати до 500 осіб. Загалом у книгарні налічувалося 150 осіб штатного персоналу. З 1897 р. фірму очолив син Л. Ідзіковського Владислав (див. Ідзіковський Владислав Леонович).

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 15 х 45 мм, текст «Принадлежитъ библіотекѣ Л. ИДЗИКОВСКАГО и продана быть не можетъ.».

Книга: *Лавров П. Л.* Народники-пропагандисты 1873–78 годов. – СПб., 1907. (Р 4178).

***Джерела*:** Каталог книг и периодических изданий библиотеки Л. Идзиковского. – Киев, 1902; Леон Идзиковский в Киеве: 50-летие музыкальной фирмы // Русская музыкальная газета. – 1908. – № 51–52. – С. 1183–1186; Весь Киев : адресная и справочная книга на 1911 г. – Киев, 1911. – С. 681; Весь Киев : адресная и справочная книга на 1914 г. – Киев, 1914. – С. 768; Idzikowski Leon / J. Rogala // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 347; Идзиковский Леон Викентьевич // УСЭ. – Киев, 1980. – Т. 4. – С. 212; *Рибаков М. О.* Київські книгарі: Леон,

Герсилія та Владислав Ідзіковські // *Рибаков М. О.* Хрещатик відомий і невідомий : краєзнавчі нариси. – Київ, 2003; Ідзіковські / О. С. Рубльов // ЕІУ. – Київ, 2005. – Т. 3. – С. 417–418; *Савченко І.* Видавнича фірма «Леон Ідзіковський» (до 150-річчя заснування) // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 3. – С. 49–58; Leon Idzikowski [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pl.wikipedia.org/wiki/Leon_Idzikowski; *Каганов Э.* Крещатик. Книжные магазины. Очерк 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.proza.ru/2012/07/24/343; Чтение платное и бесплатное [Електронний ресурс] // Деловая столица. – Режим доступу : http://www.dsnews.ua/politics/vdart2690; *Лавриш Ю.* Забуті «аптеки для душі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.interesniy.kiev.ua/articles/zabuti-apteki-dlya-dushi/.

Ільницький Л. В. – книгопродавець із Києва. Власник книжкового магазину з 1873 р. Скупив весь тираж найбільш повного (не враховуючи купюр) петербурзького видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка 1883 р., завдяки чому став монопольним постачальником у київські магазини надзвичайно популярної серед української інтелігенції книги. Наступним власником магазину Л. В. Ільницького став В. В. Дьяконов.

1) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 25 х 48 мм, текст «КНИГОПРОДАВЕЦЪ Л. В. ИЛЬНИЦКІЙ ВЪ КІЕВѢ КОМИСІОНЕРЪ ПО ПРОДАЖѢ КОБЗАРЯ Т. ШЕВЧЕНКО въ РОССІИ.».

Книга: *Куліш П.* Чорна рада, хроніка 1663 року. – СПб., 1857. (Р 793). – Також штемпель «Книжный магазинъ Степана Иванова Литова. въ Кіевѣ съ 1830 г.».

2) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 20 х 37 мм, текст «КНИГОТОРГОВЛЯ и БИБЛІОТЕКА М. М. ЛЕВЧЕНКА и Л. В. ИЛЬНИЦКАГО ВЪ КІЕВѢ.».

Книга: *Снегирев И.* Русские в своих пословицах. – Москва, 1832–1834. – Кн. 3–4. (Р 2220). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України в Київі.»

***Джерела*:** *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 172–174; *Корнейчук Д.* Пираты XIX века [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.interesniy.kiev.ua/articles/piratyi-xix-veka/; *Маслянчук Т.* Бібліотека Івана Франка – національне надбання України [Електронний ресурс] // Видавнича справа. – С. 1022. – Режим доступу : http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/vydannia/Ivan_Franko_zbirnyk_2010_t02/115Tetyana_Maslyanchuk.pdf.

Іогансон [Н.] Ф. – книгопродавець.

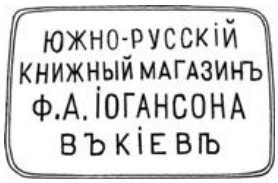
Шрифтовий книжковий знак, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 20 х 45 мм, текст «БИБЛІОТЕКА книжнаго магазина Н. Ф. ІОГАНСОНА».

Книга: *Плеханов Г. В.* Ежегодный всемирный праздник рабочих. – [СПб., 1891]. (Р 4709). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».

Іогансон Федір Олександрович (Франц Карлович; 1851–1908) – видавець, книгопродавець.

У 1870 р. переїхав з Петербурга до Києва, працював у книжковому магазині С. Літова (див. Літов Степан Іванович). У 1875 р. заснував у Києві фірму під назвою «Южно-русское книгоиздательство Ф. А. Иогансона». Головна книгарня розташовувалася на Хрещатику. Не бажаючи витрачати кошти на власну друкарню, укладав договори з власниками найбільших київських друкарень – Завадським, І. Давиденком, С. Кульженком, П. Барським, І. Чоколовим. Спеціалізувався на виданні та продажу художньої літератури на дешевому папері, яка користувалася великим попитом, незважаючи на велику кількість граматичних помилок; пізніше друкував також навчальну та наукову літературу. Одним із перших розпочав видавати серію мініатюр «Библиотека-крошка» (розмір книжки не перевищував 3 дюйми – 7,62 см); всього у 1891–1895 рр. випущено до 2 млн примірників. У 1889 р. першим у Києві видав «Кобзар» Т. Г. Шевченка (за допомогою підкупу цензора). Прибутковість справи дозволила Ф. О. Іогансону відкрити книжкові магазини в Харкові, Одесі, Петербурзі, Москві. В 1895 р. його «Южно-русское книгоиздательство» було відзначено дипломом на Всеросійській виставці друкарської справи в Нижньому Новгороді. У 1908 р. спадкоємці продали видавництво П. І. Бонадуреру; після цього воно почало втрачати свої провідні позиції. (Зв'язок із фірмою «Южно-русскій книжный магазинъ И. Динтеръ» (див. Дінтер І. І.) встановити не вдалося.)

1) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, чотирикутний із заокругленими кутами, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 23 х 35 мм, текст «ЮЖНО-РУССКІЙ КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ Ф. А. ІОГАНСОНА ВЪ КІЕВѢ». Між 1875 і 1908 рр.

Книга: *Фихте И. Г.* Пути к рациональному мировоззрению. – СПб., 1880. – Ч. 1–2. (Р 586). – Оправа із зеленого оксамиту із золотим і сліпим тисненням присвяти, назви та рамки з орнаментом; обріз позолочений; лясе; також штемпель «Южно-русскій книжный магазинъ И. Динтеръ Кіевъ.»; автограф Лазаря Брука; кн. знак М. Легунова.

2) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, прямокутний, текст у складеній рамці з фігурними елементами в кутах, фіолетового кольору, розміри 26 х 53 мм, текст «Книжные Магазины Ф. А. ІОГАНСОНА ВЪ КІЕВѢ, На Подолѣ, на Александр. и Прорѣзной.». Між 1875 і 1908 рр.

Книга: *Соловьев С.* История России с древнейших времен. Т. 29 : История России в царствование императрицы Екатерины II-й. – Москва, 1879. – Т. 5. (Р 6747/29).

3) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, текст у подвійній фігурній рамці, синього кольору, розміри 17 х 74 мм, текст «Продается съ уступкой въ Книжныхъ Магазинахъ Ф. ІОГАНСОНА въ КІЕВѢ на Проръзной и на Подолѣ по Александровской». Між 1875 і 1908 рр.

Книга: *Ланская[-Яковлева] Н.* Лавры и терния : роман из времен русско-турецкой войны : в 2-х ч. – СПб., 1884. (Р 6665). – Кн. знак не повний; також штемпелі «Изъ книгъ С. М. Романовскаго», «Библіотека Кіевской Конторы Государственнаго Банка.».

***Джерела*:** *Спектор У. М.* Миниатюрные книги Южно-русского книгоиздательства Ф. А. Иогансона // Книга : исслед. и мат-лы. – Москва, 1986. – Сб. 52. – С. 123–137; Иогансон Ф. А. // Книга : энциклопедия. – Москва, 1999. – С. 250; *Рабинович М. А.* «Южно-русское издательство» Ф. А. Иогансона, 1874–1908 : книговед. очерк. – СПб., 1999; *Рабинович М. А*. Южно-русское книгоиздательство «Ф. А. Иогансон» – владелец П. И. Бонадурер, 1908–1917. – СПб., 2000; *Корнейчук Д.* Пираты XIX века [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.interesniy.kiev.ua/articles/piratyi-xix-veka/; Список товаров по издателям: Южно-Русское Книгоиздательство Ф. А. Иогансона [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://obook.ru/124__южно-русское-книгоиздательство-ф-а-иогансона.

Ірецька [Є. Н.] – книгопродавець із Києва.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 13 х 47 мм, текст «Е. Н. ИРЕЦКАЯ КНИЖНЫЙ СКЛАДЪ Кіевъ, Крещатикъ 50.». Початок XX ст. (?).

Книги:

1. *Бакунин М. А.* Полное собрание сочинений. – СПб., [б. г.]. – Т. 2. (Р 3294). – Також штемпелі «Всенародня (Національна) бібліотека України в Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

2. [*Богораз В. Г.*] На тракту : повесть из жизни Петербургских рабочих / Тан. – Москва, 1907. (Р 5079). – Також штемпелі «Библіотека Кіевскаго Губернскаго Жандармскаго Управленія.», «Національна бібліотека Української Держави у Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

3. Революционная журналистика семидесятых годов : 2-е прил. к сборникам «Государственные преступления в России», изд. под ред. Б. Базилевского (В. Богучарского). – Ростов-на-Дону, [б. г.]. (Р 4858[3]). – Також штемпель «Всенародня Бібліотека України ВУАН».

4. *Реклю Э.* Речь о Русской революции. – Москва, 1906. (Р 4874).

***Джерело*:** [Про закриття 2 книжкових складів Ірецької в Києві] [Електронний ресурс] // Газетные старости. – 07 июня (25 мая) 1907 г. – Режим доступу : http://starosti.ru/archive.php?m=6&y=1907.

Камуан [Ж.] (Camoin J.) – можливо один з братів Камуан – книгопродавців із Одеси.

Шрифтовий гравійований книжковий знак, наліпка, овальна, текст у фігурній рамці, тло зеленого кольору, текст і рамка золотистого кольору, розміри 20 х 27 мм, текст «J. CAMOIN LIBRAIRE ODESSA.» [Ж. Камуан, книгарня, Одеса].

Книга: *Zirardini G.* L'Italie littéraire et artistique : galerie de cent portraits des poètes, prosateurs… – Paris, 1851. (P 935). – Також екслібрис О. З. Попільницького.

***Джерело*:** Ярлыки книжных магазинов : братья Камуан (Camoin frères) – Одесса [Електронний ресурс] // Библиотека бестужевских курсов. – Режим доступу : http://www.library.spbu.ru/bbk/bookcoll/priormat/p19.php.

Кіммель Миколай Люциан (Георг; Kymmel Nikolai Georg; 1816–1905) – ризький книгопродавець, власник книготорговельної фірми «Кіммель», заснованої у 1763 р. Заклад продавав антикварну, букіністичну книгу та новинки, займався експортом книг. Із 1858 р. М. Кіммель видавав універсальні каталоги фірми, також галузеві та тематичні каталоги: фольклор, «Rossica», «Baltica», «Polonica» та ін., загалом понад сто каталогів. Каталог 1858 р. вважають першим каталогом букіністичної книги, що вийшов у Російській імперії. З 1884 р. М. Кіммель – спадковий почесний громадянин книги, поставщик Двору Його Імператорського Височества вел. кн. Миколая Михайловича (1859–1919). Востаннє фірма «Кіммель» згадується в 1929 р.

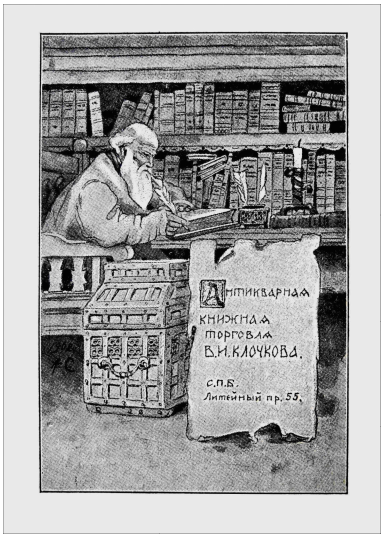
Шрифтовий гравійований (?) книжковий знак, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, текст у подвійній лінійній рамці, тло фіолетового кольору, текст білими літерами, розміри 10 х 20 мм, текст «N. KYMMEL BUCHHANDLUNG RIGA.» [М. Кіммель, книгарня, Рига].

Книга: *Tolstoi L.* Krieg und Frieden : historischer Roman. – Berlin, 1885. – Bd. 1. (P 910). – Також штемпелі «Библиотека Харьковского Кредит. Союза кооператоров», «Бібліотека Українського інституту Марксизму-Ленінізму».

***Джерела*:** [Об'ява про вихід першого каталогу М. Кіммеля] // Библиографические записки. – 1858. – № 9; *Шибанов П. П.* Антикварная книжная торговля в России // Книжная торговля. – Москва; Ленинград, 1925; *Машкова М. В.* История русской библиографии начала XX века (до октября 1917). – Москва, 1969; «Киммель» // Книга : энциклопедия. – Москва, 1999. – С. 282; Поставщики Двора Его Императорского Величества [Електронний ресурс] // Инвестиции в Антиквариат и коллекционирование. – Режим доступу : http://www.antik-invest.ru/blog/?page_id=3738/; Ярлыки книжных магазинов : Н. Киммель (H. Kymmel) – Рига [Електронний ресурс] // Библиотека бестужевских курсов. – Режим доступу : http://www.library.spbu.ru/bbk/bookcoll/priormat/p19.php.

Клочков Василь Іванович (1861–1915) – бібліофіл, видавець, антиквар, потомственний книгопродавець. Один із засновників «Кружка любителей русских изящных изданий» у Петербурзі (1903). Родич книгопродавця та видавця О. П. Смірдіна (див. Смірдін Олександр Пилипович).

У 1885 р. відкрив букіністичний магазин у Санкт-Петербурзі, який на початку 1900-х рр. став великим центром букіністичної торгівлі та книжковим салоном, де збиралися художники, письменники, видавці, бібліофіли. Видав найбільшу серед усіх букіністів світу кількість антикварних каталогів (понад 600). Видавав каталоги втрачених раритетів («desiderata») і розсилав їх по всій Російській імперії. Одним із перших запровадив книжкові знаки у книготорговельній справі. Його книжковий магазин мав більше ста варіантів знаків. Сюжетні книжкові знаки для нього виготовляли Я. Я. Бельзен (1870–1937), У. Г. Іваск (1878–1922), Є. Є. Лансере (1875–1946), [О. Н.] Макаров, А. [А.] Синцов (1868–1910), С. С. Соломко (1867–1928).

1) Сюжетний літографований книжковий знак, наліпка, прямокутна, зображення та текст у лінійній рамці, розміри 70 х 55 мм, із зображенням літнього чоловіка, що сидить за столом у бібліотеці та з пером у руці читає книгу, текст «АНТИКВАРНАѦ КНИЖНАѦ ТОРГОВЛЯ В. И. КЛОЧКОВА. С.П.Б. Литейный пр. 55.». Автор малюнка – А. А. Синцов (1868–1910).

Малюнок пізніше використано для екслібриса О. П. Кісельова, викладача московського Комісарівського технічного училища, члена Товариства друзів Руського історичного музею (бл. 1900 р.).

Книги:

1. Основа : южно-русский литературно-ученый вестник. – СПб., 1862. – Січень (январь) – лютий (февраль). (Р 270). – На корінці літери «В. С.».

2. Основа : южно-русский литературно-ученый вестник. – СПб., 1862. – Жовтень. (Р 274). – Також штемпель «Книжный магазинъ А. Великанова въ Одессѣ»; на корінці літери «В. С.».

2) Сюжетний літографований книжковий знак, наліпка, прямокутна, без рамки, зображення чорного кольору, текст червоними літерами, розміри 72 х 50 мм, із зображенням юнака у російському костюмі, який читає книгу, та двох дівчат, обрамлення – рослинний орнамент, вгорі жар-птиця. Текст «Антикварнаѧ книжнаѧ торговлѧ В. И. КЛОЧКОВА. СПБ Литейный пр. 55.». Автор малюнка – С. С. Соломко (1867–1928).

Книга: Подарок ученым на 1834 год : О царе горохе, когда царствовал государь царь горох, где он царствовал, и как царь горох перешел в преданиях народов, до отдаленного потомства. – Москва, 1834. (Р 285).

3) Сюжетний літографований книжковий знак, наліпка, прямокутна, зображення в овальній лінійній рамці, розміри 45 х 30 мм, із зображенням руки, яка ловить книжки, текст «АНТИКВАРНАЯ КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ В. КЛОЧКОВА С.П.Б. Литейный 55.».

Книга: Карманная книжка для любителей Русской старины и Словесности на 1830 год. – СПб., 1830. – Ч. 2, май № 5. (Р 414).

4) Сюжетний гравійований книжковий знак, наліпка, без рамки, розміри 85 х 60 мм, із зображенням дівчини (баядерки) та книжок, текст «W. Klotschkoff. Libraire. Liteinaja, 55, S[t]. Pétersbourg.» [В. Клочков. Книгарня. Літейна, 55, С.-Петербург.]. Автор малюнка «EL» – Є. Є. Лансере (1875–1946). 1903 р.

Книга: *Gouin É.* L'Égypte au XIXe siècle. Histoire militaire et politique, anecdotique et pittoresque de Méhémet-Ali, Ibrahim-Pacha, Soliman-Pacha (colonel Sèves). – Paris, 1847. (Р 830).

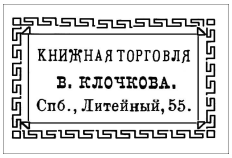
5) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 13 х 27 мм, текст «АНТИКВАРНАЯ КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ В. КЛОЧКОВА. Спб., Литейный, 55.».

Книга: *Котляревский И. П.* Енеида на малороссійскій язык перелиціованная И. Котляревским. – СПб., 1798. – Ч. 1–3. (Р 1033).

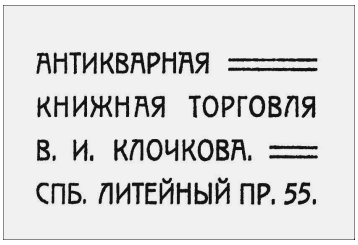
6) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у складеній рамці, розміри 20 х 27 мм, текст «Книжная торговля В. Клочкова. Спб. Литейн. 55.».

Книга: Литературный вечер. – Москва, 1844. (Р 436). – Також автограф П. Й. Морозова, заклеєний екслібрис С. Крейтона, на корінці ініціали «С. К.» [С. Крейтон], наклеєна газетна вирізка – знак того, що книга з бібліотеки О. З. Попільницького.

7) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у орнаментальній рамці, розміри 20 х 28 мм, текст «КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ В. КЛОЧКОВА. Спб., Литейный, 55.».

Книга: *Михайлов М. И.* Собрание стихотворений. – СПб., 1890. (Р 4501). – Також конгревний штемпель О. З. Попільницького, кн. знак «Изъ книгъ… Labor, Libertas, Libri»; на корінці ініціали «М. Г.».

8) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 29 х 45 мм, текст «АНТИКВАРНАЯ КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ В. И. КЛОЧКОВА. СПБ. ЛИТЕЙНЫЙ ПР. 55.».

Книга: Молодик на 1843 год, украинскій литературный сборник. – Харьков, 1843. – Ч. 2. (Р 433).

9) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, текст у лінійній рамці, тло синього кольору, текст білими літерами, розміри 13 х 23 мм, текст «Антикварная КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ В. КЛОЧКОВА С.п.б. Литейный, 55».

Книга: Московский альманах для прекрасного пола, изданый на 1826й год Сергеем Глинкою. – Москва, 1825. (Р 403). – Також зірваний екслібрис С. Крейтона.

10) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці з фігурними елементами в кутах, розміри 12 х 20 мм, текст «„БУКИНИСТЪ” В. И. КЛОЧКОВЪ Литейный пр. 55 С. ПЕТЕРБУРГЪ.».

Книги:

1. Утренняя заря : альманах на 1839 год. – СПб., 1839. (Р 427).
2. *Morgenstern K. S.* Johann Wolfgang Göthe : Vortrag, gehalten in der feierlichen Versammlung der Kaiserlichen Universitat Dorpat, den 20. November 1832. – St. Petersburg, 1833. (Р 645). – Також штемпель «Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова».

***Джерела*:** *Иваск У. Г.* О библиотечных знаках так называемых ex-libris’ах по поводу 200-летия их применения в России, 1702–1902. – Москва, 1902. – С. 11. – Рис. 8; *Петров А.* Петербургские букинисты : очерк // Антиквар. – 1902. – № 6. – С. 181–186; [Два екслібриси Є. Є. Лансере для В. І. Клочкова] // Книжные знаки русских художников / под ред. Д. И. Митрохина, П. И. Нерадовского. – СПб., 1903. – С. 115, 129; Адресная книга русских библиофилов. – Москва, 1904. – С. 50; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 83, 185, 255, 287; 1910. – Вып. 2. – С. 63; *Соловьёв Н. В.* В. И. Клочков : некролог // Русский библиофил. – 1915. – № 5. – С. 127–128; *Шибанов П. П.* Антикварная книжная торговля в России : [про В. І. Клочкова] // Книжная торговля : пособие для работников

книжного дела / под ред. М. В. Муратова и Н. Н. Накорянова. – Москва; Ленинград, 1925. – С. 199–266; *Бауер Н. П.* Книгопродавческие знаки В. И. Клочкова [1/XI-1928] // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1926. – Вып. 7–8. – С. 10–11; 1927. – Вып. 9–10. – С. 27; *Лерман М. Я.* Указатель заимствованных, тождественных и сходственных книжных знаков : Клочков В. И. // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1928. – Вып. 11–12. – С. 27. – № 76, 77; *Минаев Е. Н.* Экслибрис / Е. Н. Минаев, С. П. Фортинский. – Москва, 1970. – С. 16–17; Клочков Василий Иванович // Книга : энциклопедия. – Москва, 1999. – С. 297; Клочков Василий Иванович // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова. – Москва, 2001. – С. 43–44; *Дениско Л. М.* Екслібриси Василя Івановича Клочкова // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 3. – С. 29–30; В. И. Клочков // Библиофил. – 2004. – № 1; *Краснова А. Н.* Букинист В. И. Клочков // Невский библиофил. – СПб., 2004. – Вып. 9. – С. 26–36; *Краснова А. Н.* Книжные знаки В. И. Клочкова // Невский библиофил. – СПб., 2005. – Вып. 10. – С. 211–221; Клочков Василий Иванович // Экслибрисы библиотек и частных коллекций в фонде Тверской ордена «Знак почета» областной универсальной научной библиотеки им. А. М. Горького : иллюстр. каталог / сост. Е. И. Архипова; ред. Т. В. Гребенюк. – Тверь, 2010. – С. 27–28; Клочков, Василий Иванович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki/Клочков,_Василий_Иванович; Клочков В. И. Антикварная книжная торговля [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://monuments.library.karelia.ru/exlibris/vpath1358/; Клочков В. И. Антикварная книжная торговля [2] [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://monuments.library.karelia.ru/exlibris/vpath1430/; Клочков В. И. «Букинист» [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://monuments.library.karelia.ru/exlibris/marka_knizhnogo_magazina_bukinist_v_i_klochkov/; Экслибрисы Василия Ивановича Клочкова [Електронний ресурс] // [Каталог екслібрисів і суперекслібрисів Наукової бібліотеки Петрозаводського державного університету]. – Режим доступу : http://library.petrsu.ru/collections/red/exlib_suzet(r).htm#5; Книжные ярлыки Василия Ивановича Клочкова [Електронний ресурс] // [Каталог екслібрисів і суперекслібрисів Наукової бібліотеки Петрозаводського державного університету]. – Режим доступу : http://library.petrsu.ru/collections/red/exlib_shrift(r).htm#22; [Книгопродавческие знаки В. И. Клочкова] [Електронний ресурс] // Экслибрисы и штемпели научной библиотеки РГГУ – ч. 2. – Режим доступу : http://izknig.livejournal.com/32630.html.

Корейво Болеслав (Koreywo Bolesław Bernard; 1843–1912) – видавець, книгопродавець. Постачальник Імператорського російського музичного товариства.

Працював у книгарнях К. Т. Глюксберга (1796–1876) у Вільно (нині м. Вільнюс, Литва), Книжково-видавничого Товариства у Житомирі, Ґюнтера та Малецького в Києві. З 1873 р. керував власними книгарнею, видавництвом, складом нот і музичних інструментів. У 1885 р. разом з київським книгопродавцем І. О. Розовим відкрив філію книгарні на вул. Дерибасівській в Одесі під назвою «Б. Корейво та Спілка». Видавав історичні повісті та оповідання, поезію, книжки для дітей, релігійну літературу, твори польських, українських та іноземних композиторів, зокрема твори М. В. Лисенка, каталоги. Організовував концерти в Києві. Мав великий авторитет за якість видавничої продукції. Після продажу свого музичного видавництва В. Ідзіковському (див. Ідзіковський Владислав Леонович) в 1897 р., працював у його фірмі завідувачем відділу нот і редактором музичних видань.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний зі зрізаними боками, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 21 х 42 мм, текст «KSIĘGARNIA I SKŁAD NOT B. Koreywo w KIJOWIE i ODESSIE.» [Книгарня і склад нот Б. Корейво в Києві та Одесі]. Між 1885 і 1897 рр.

Книга: *Szewczenko T.* Kobzarz / z malorossyjskiego spolszczył Wł. Syrokomla. – Wilno, 1863. (P 7068).

***Джерела*:** Корейво Б. В. // Адресная и справочная книга «Весь Киев» на 1912 г. / изд. С. М. Богуславского. – Киев, 1912. – Стб. 835; [Про Б. Корейво] // М. В. Лисенко у спогадах сучасників / упоряд. О. М. Лисенко; ред. та комент. Р. Пилипчука. – Київ, 1968. – С. 673–675; Koreywo Bolesław Bernard / J. Długosz // Słownik pracowników książki polskiej. – Warszawa; Łódź, 1972. – S. 441–442; [Про Б. Корейво] // *Лисенко М. В.* Листи / упоряд. Р. М. Скорульська. – Київ, 2004. – С. 24, 382, 396, 674; *Савченко І.* Видавнича фірма «Леон Ідзіковський» (до 150-річчя заснування) // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 3. – С. 49–58.

Крашенінніков Петро Іванович (1820–1864) – петербурзький книгопродавець.

Працював у О. П. Смірдіна (див. Смірдін Олександр Пилипович). В 1847 р. купив його бібліотеку та відкрив магазин. Видавав продовження каталогів Смірдіна «Третье прибавление к росписи книгам для чтения из библиотеки П. Крашенинникова» (1852), «Четвертое прибавление…» (1856). Після смерті П. І. Крашеніннікова книготорговельну справу продовжила його вдова, яка згодом продала бібліотеку та магазин. Фірма припинила існування в 1866 р. Частина бібліотеки потрапила до голови Археологічної комісії, віце-президента Академії мистецтв О. О. Бобринського (1852–1927), після революції у складі його колекції – до Російського музею, а з нього в Ермітаж. Інші книги було розпродано. У 1869 р. вдова П. І. Крашеніннікова продала залишок книгозбірні О. О. Черкесову (1838–?), після смерті якого його бібліотеку було частково розпродано, вцілілу частину збірки купив у 1879 р. ризький книготорговець М. Кіммель (див. Кіммель Миколай Люциан).

Книжковий знак П. І. Крашеніннікова наслідує книжковий знак О. П. Смірдіна, чим підкреслювалася спадковість їхніх «бібліотек для читання».

Сюжетний літографований книжковий знак, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 69 х 90 мм, із зображенням ліри, 2 глобусів, гірлянд із квітів і листя, текст «ИЗЪ БИБЛІОТЕКИ ДЛЯ ЧТЕНІЯ П. И. КРАШЕНИННИКОВА. № __». Між 1847 і 1864 рр.

Книги:

1. *Сковорода Г.* Дружеский разговор о душевном мире. – СПб., 1837. (Р 754). – Кн. знак наклеєний на кн. знак О. П. Смірдіна; також штемпель «Бібліотека Археографічної комісії ВУАН».

2. *Максимович М. А.* Украинскія народныя песни. – Москва, 1834. – Ч. 1, кн. 1–3. (Р 1622). – Також штемпелі «Евфимій Іосифович Съцинскій», «Петр Антонович Божицкий».

***Джерела*:** Крашенинников (Петр Иванович) // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб., 1895. – Т. 32 (XVIa). – С. 601; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 160. – Рис. 177; Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 12; 1927. – Вып. 9–10. – С. 44; *Минаев Е. Н.*

Экслибрис / Е. Н. Минаев, С. П. Фортинский. – Москва, 1970. – С. 34; *Павлова Ж. К.* Среди экслибрисов и книжных собраний Государственного Эрмитажа // Книга : исследования и материалы. – Москва, 1975. – Вып. 31. – С. 168–170; *Кашутина Е. С.* Экслибрис в собрании Научной библиотеки Московского государственного университета : альбом-каталог / Е. С. Кашутина, Н. Г. Сапрыкина. – Москва, 1985. – С. 73; Книжные знаки современников А. С. Пушкина : каталог выставки. – Киев, 1987. – С. 38, 58; Крашенинников Петр Иванович // Книга : энциклопедия. – Москва, 1999. – С. 347.

Куриленко Василь Кирилович – книгопродавець із Ніжина.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 24 х 43 мм, текст «КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ и БИБЛІОТЕКА ДЛЯ ЧТЕНІЯ ВАСИЛІЯ КИРИЛЛОВИЧА КУРИЛЕНКО ВЪ НѢЖИНѢ СЪ 1871».

Книги:

1. Утренная звезда : собрание статей в стихах и прозе. – Харьков, 1833. – Кн. 1–2. (Р 495). – Також автограф Б. Грінченка та штемпель «Бібліотека Б. Грінченка».

2. *Кулжинский И.* Малороссійская деревня. – Москва, 1827. (Р 1686). – Також штемпель «Библіотека Императорскаго университета св. Владиміра».

Кушнарьова Неоніла Яківна – книгопродавець із Києва.

1) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, розміри 25 х 43 мм, із фігурними елементами, текст «БИБЛІОТЕКА ВЪ КІЕВѢ НЕОНИЛА ЯКОВЛЕВНА КУШНАРЕВА».

Книга: *Crébillon C. P. J. de.* La nuit et le moment. – Paris, 1879. (Р 1015). – Також штемпель «Бібліотека Н. Я. Кушнаревой Кіевъ Прорѣзная ул. д. № 15»; на корінці ініціали «Н. К.».

2) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 34 х 92 мм, складається з трьох частин, кожна у фігурному орнаментальному обрамленні, текст «Русскихъ, Французскихъ Нѣмецкихъ и Польскихъ кн. / БИБЛІОТЕКА Н. Я. КУШНАРЕВОЙ КІЕВЪ ПРОРѢЗНАЯ УЛ. Д. № 15 / Покупка поддержанныхъ Русскихъ и иностранныхъ кн.».

Книги:

1. *Crébillon C. P. J. de.* La nuit et le moment. – Paris, 1879. (Р 1015). – Також штемпель «Библіотека въ Кіевъ Неонила Яковлевна Кушнарева»; на корінці ініціали «Н. К.».

2. *Булгарин Ф.* Суворов : 100 рисунков В. Тимма / изд. М. Д. Ольхина. – СПб., 1843. (Р 163). – Також штемпелі «Библіотека Якова Елисеевича Петровскаго въ Кіевъ.», «Кіевскаго Подольскаго общественнаго клуба Библіотека № __», «Всенародня бібліотека України ВУАН».

Лебедєв В. Л. – петербурзький книгопродавець.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, круглий, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, діаметр 28 мм, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ В. Л. ЛЕБЕДЕВА СПБ. Пантелеймонск., 8.».

Книга: Крестьянство и социал-демократия. – Москва, 1906. – Вып. 1. (Р 4107). – Також штемпелі «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

Левченко М. М. та Ільницький Л. В. – див. Ільницький Л. В.

Літов Степан Іванович (?–1877) – київський видавець і книгопродавець.

У 1828 р. переїхав з Москви до Києва, викупив більшість існуючих у Києві книжкових крамниць. Із 1830 р. почала працювати його власна книгарня на вул. Хрещатик, 33. С. І. Літов вивчав попит покупців, постійно оновлював асортимент книг. Пізніше відкрив магазин у Петербурзі, що дозволило прискорити отримання замовлень і доставку книг. Спадкоємців не мав, тому в 1876 р. продав справу своєму управляючому М. Я. Оглобліну (див. Оглоблін Микола Якович).

1) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у потрійній лінійній рамці, розміри 23 х 47 мм, текст «ВЪ КІЕВѢ КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ СТЕПАНА ИВАНОВИЧА ЛИТОВА.». Між 1830 і 1876 рр.

Книга: [*Куліш П. О.*] Граматка. – СПб., 1854. (Р 239). – Також штемпель «Библіотека Юго-Западной учительской семинаріи».

2) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, синього кольору, розміри 19 х 39 мм (також 21 х 40 мм), текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ СТЕПАНА ИВАНОВА ЛИТОВА. въ КІЕВѢ съ 1830 г.». Між 1830 і 1876 рр.

Книги:

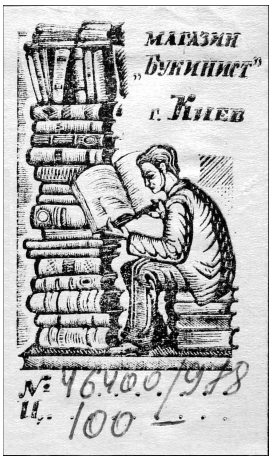
1. *Вовчок М.* Сказки и быль. – СПб., 1874. (Р 5900). – Також штемпель «Библіотеки Бѣлоцерковской жен. гимназіи.», «Всенародня Бібліотека України в Київі.».

2. *Куліш П. О.* Чорна рада, хроніка 1663 року. – СПб., 1857. (Р 793). – Також штемпель «Книгопродавецъ Л. В. Ильницкій въ Кіевѣ. Комисіонеръ по продажѣ Кобзаря Т. Шевченко въ Россіи.».

3. [*Лавров П. Л.*] Исторические письма / П. Л. Миртова. – СПб., 1870. (Р 4173). – Також штемпель «Фундаментальная Библіотека Императорской Александровской гимназіи», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

***Джерела*:** *Широцький К.* Продаж книжок у давньому Києві // Книгар : літопис українського письменства. – Київ, 1919. – Ч. 18. – Кол. 1100–1102; Книжные знаки современников А. С. Пушкина : каталог выставки. – Киев, 1987. – С. 39, 59; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 163–165; *Каганов Э.* Крещатик. Книжные магазины. Очерк 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.proza.ru/2012/07/24/343; *Корнейчук Д.* Пираты XIX века [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.interesniy.kiev.ua/articles/piratyi-xix-veka/.

Магазин «Букініст» (Київ) – магазин букіністичної книги в Києві на вулиці Леніна (нині Богдана Хмельницького), 42.

Сюжетний гравійований книжковий знак, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 60 х 35 мм, із зображенням стосів книжок і чоловіка, що читає книжку, текст «МАГАЗИН „Букинист” г. Киев № __ Ц. __». Середина XX ст. (?).

Книга: *Радищев А.* Путешествие из С. Петербурга в Москву = *Radyschtschew*. Reise von St. Petersburg nach Moskau. – Лейпциг; Веймар, 1876. (Р 2100). – Також кн. знак палітурника А. Соколовського.

Марсільї та Роккі (Marsigli e Rocchi, Bologna) – видавці, книготорговці в Болоньї у 1850–1860-х рр.

1) Шрифтовий книжковий знак, конгревний штемпель, без рамки, розміри 12 х 35 мм, із фігурним елементом, текст «MARSIGLI E ROCCHI BOLOGNA» [Марсільї та Роккі, Болонья]. Середина XIX ст.

2) Шрифтовий книжковий знак, конгревний штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, розміри [20] х 33 мм, текст «MARSIGLI e ROCCHI […]» [Марсільї та Роккі …]. Середина XIX ст.

Книга: *Renan E. J.* Vie de Jésus. – Paris, 1863. (Р 5691). – Книжковий знак № 2 неповний; також штемпелі «Бібліотека Императорскаго университета св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань»; на корінці літери «B. U. S. V.».

Мітюрніков Іван Іванович – петербурзький книгопродавець (початок ХХ ст.).

1) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 20 х 50 мм, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ ИВ. ИВ. МИТЮРНИКОВА Литейный просп., № 31. С.-Петербургъ.». Початок ХХ ст.

Книги:

1. Наш путь : сборник статей. – СПб., 1907. (Р 4538).

2. *Джорж Г.* Общественные задачи / пер. с англ. С. Д. Николаева; пред. Л. Н. Толстого. – Москва, 1907. (Р 3737). – Також екслібрис О. З. Попільницького.

2) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, текст у подвійній лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 21 х 40 мм, із фігурним елементом, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ МИТЮРНИКОВА С.-ПЕТЕРБУРГЪ Литейный проспектъ, № 31.». Початок ХХ ст.

Книги:

1. *Пошехонов А. В.* Экономическая политика самодержавия: централизация экономической власти. – СПб., 1906. (Р 4701).

2. *Стеклов Ю. М.* Политические партии: их организация, состав, сила и деятельность. – СПб., 1905. (Р 5046).

Джерело*: *Зинин С. И. С. А. Есенин и его окружение : биобиблиогр. справочник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zinin-miresenina.narod.ru/m.htm.

Московський книжковий магазин у Києві.

1) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, у формі накладеного на коло чотирикутника, без рамки, фіолетового кольору, розміри 33 х 38 мм, у фігурному обрамленні, з фігурними елементами, текст «Московскій Книжный Магазинъ въ Кіевѣ.».

2) Сюжетний книжковий знак, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 40 х 82 мм, із зображенням розгорнутого сувою з текстом, текст «ПРОДАЕТСЯ въ МОСКОВСКОМЪ ЦЕНТРАЛЬНОМ КНИЖНОМЪ МАГАЗИНѢ въ Киевѣ. ПРОДАЖА КНИГЪ СЪ УСТУПКОЙ.».

Книга: *Шевченко Т. Г.* Кобзарь. – СПб., 1884. (Р 892). – Також штемпелі «Дан Рудченко №__», «Николай Петровичъ Пасторскій», «Книжный магазинъ Комиссіонера В. С. С[авчука …]», «Футлярная фабрика С. К. Тоболиной Кіевъ».

***Джерело*:** *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 177.

Ніколаї (Nicolai) – родина видавців і книгопродавців, які в 1713 р. започаткували в Берліні одну з найстаріших видавничих фірм Німеччини під назвою Nicolaische Verlagsbuchhandlung (Nicolaische Buchhandlung). До кінця XIX ст. її головний офіс розташовувався за адресою Брюдерштрассе, 13 (Brüderstraße 13). У XX ст. власники фірми змінювалися, але видавництво продовжує свою діяльність.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у фігурній рамці, розміри 23 х 35 мм, текст «*Nicolaische* Buchhandlung in Berlin, *Brüderstr. Nr.* 13.» [Книгарня Ніколаї в Берліні, Брюдерштрассе № 13].

Книга: *Hegel G. W. F.* Grundlinien der Philosophie des Rechts. – Berlin, 1821. (Р 17). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis St. Vladimiri.».

***Джерела*:** Nicolaische Buchhandlung Borstell & Reimarus Friedenau GmbH [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nicolaische-buchhandlung.de/; Nicolai Verlag [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://de.wikipedia.org/wiki/Nicolai_Verlag.

Оглоблін Микола Якович (1840–1911) – київський книгопродавець, гласний міської Думи.

Працював управляючим у магазині книготорговця С. І. Літова (див. Літов Степан Іванович). У 1876 р. купив у Літова на пільгових умовах книжковий магазин за 40 тис. рублів з розстрочкою на 10 років. Зміг не лише втримати лідируючі позиції на книжковому ринку міста, а й подвоїв річний прибуток за кілька років і відкрив другий магазин на Подолі на вул. Олександрівській (нині вул. Сагайдачного). Був ексклюзивним постачальником навчальної літератури для університету св. Володимира та майже всіх інших навчальних закладів Києва. На початку XX ст. займався також видавничою діяльністю навчальної, наукової та художньої літератури.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 25 х 48 мм, текст «Книжный Магазинъ съ 1830 г. Н. Я. ОГЛОБЛИНА въ КІЕВѢ Бывшій С. И. ЛИТОВА.». Між 1876 і 1911 рр.

Книга: *Маркс К.* Капитал : критика политической экономии / под ред. Ф. Энгельса. – СПб., 1885. – Т. 2, кн. 2. (Р 2277). – Також на корінці ініціали «Л. Я.».

***Джерела*:** Каталог книжных магазинов Н. Я. Оглоблина. – Киев, 1886; *Биковський Л.* Книгарні – бібліотеки – Академія : спомини (1918–1922). – Мюнхен, 1971. – С. 16, 121; *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 166; *Каганов Э.* Крещатик. Книжные магазины. Очерк 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.proza.ru/2012/07/24/343; *Корнейчук Д.* Пираты XIX века [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.interesniy.kiev.ua/articles/piratyi-xix-veka/; *Маслянчук Т.* Бібліотека Івана Франка – національне надбання України [Електронний ресурс] // Видавнича справа. – С. 1022. – Режим доступу : http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/vydannia/Ivan_Franko_zbirnyk_2010_t02/115Tetyana_Maslyanchuk.pdf.

Перельцвейг [А.] Л. – книгопродавець із Полтави.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, фіолетового кольору, розміри 28 х 48 мм, з фігурними елементами, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ А. Л. ПЕРЕЛЬЦВЕЙГА въ Полтавѣ».

Книга: *Маркс К.* Кэри и Бастиа / пер. с нем. А. Финна-Енотаевского. – СПб., 1905. (Р 6594).

***Джерело*:** Книжная торговля [Електронний ресурс] // *Аркадьев Е. И.* Словарь библиофила. – Режим доступу : http://rarebooks.ru/static/arkadev?page=4.

Перський Я. М. – книгопродавець із Відня. Його книжковий склад і магазин знаходилися на початку 1920-х рр. за адресою Мехітаристенгассе 4, Відень, 7-й округ (за цією ж адресою розташовувався монастир мехітаристів з бібліотекою, книгарнею, школою).

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 23 х 52 мм, текст «РУССКАЯ БИБЛІОТЕКА ПРИ КНИЖНОМЪ МАГАЗИНѢ Я. М. ПЕРСКІЙ WIEN, VII. MECHITARISTENG.[asse] 4 ТЕЛ. 30-2-68 № __». Близько 1922 р.

Книга: *Ленин Н. (В. Ульянов).* Собрание сочинений. Т. IV: «Искра» 1900–1903 гг. – Москва, 1920. (Р 6689).

***Джерела*:** Дѣтинецъ : сборникъ первый. – Берлинъ, 1922. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dc.lib.unc.edu/cdm/item/collection/rbr/?id=15030; Дѣтинецъ : сборникъ первый : [згадка про склад Я. М. Перського на останній сторінці видання]. – Берлинъ, 1922. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://books.google.com.ua/books?id=S01gBwAAQBAJ&pg=PT214&lpg=PT214&dq=WIEN,+VII.+MECHITARISTENGasse+4&source=bl&ots=iRRcxFwZVZ&sig=eQO-LREQtrb5PTSenzTQjYS6VEg&hl=ru&sa=X&ei=oblPVcjoGKT5ywPJ9YHYDw&ved=0CCcQ6AEwBA#v=onepage&q=WIEN%2C%20VII.%20MECHITARISTENGasse%204&f=false; Mechitharisten [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kulturgueter.kath-orden.at/mechitharisten; Geschichte : Mechitaristen (CMV) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ordensgemeinschaften.at/orden/ordens-geschichte/244-mechitaristen-cmv; Mecharisten Wien [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mechitharisten.org/.

Просяниченко В. [А.] – книгопродавець, власник книжкового магазину в Києві, видавець.

1) Сюжетний книжковий знак, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 26 х 39 мм, із зображенням аркуша паперу з текстом і гілки з квітами, текст – варіант 1: «Книжный магазинъ В. ПРОСЯНИЧЕНКО КІЕВЪ.», варіант 2: «Книжный магазинъ В. А. ПРОСЯНИЧЕНКО Кіевъ.».

Книги:

1. *Аксельрод Л.* О «Проблемах идеализма». – Одесса, 1905. (Р 5493(8)). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».
2. *Арну А.* Мертвецы Коммуны / пер. с фр. – Одесса, 1905. (Р 5493(13)). – Також штемпелі «Всенародня бібліотека України в Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань»; напис «Куп. від О. М. Стешенко. 7 червня 1919 р.».
3. *Бебель А.* О Бернштейне : речь, произнесенная на Ганноверском партейтаге 10 окт. 1899 г. – Одесса, 1905. (Р 3316², Р 5493(7)).
4. *Бонч-Бруевич В. Д.* Избранные произведения русской поэзии. – СПб., 1908. (Р 3382). – Також штемпелі «Бібліотека Коллегіи Павла Галагана», «Колекція доревол. нелегальн. видань».
5. *Браун Л.* Женщина и политика. – СПб., 1905. (Р 5488(2)).
6. Всенародное учредительное собрание / Ф. Д. – СПб., 1905. (Р 6411²).
7. *Геккель Э.* Мировые загадки. – СПб., 1906. (Р 3544). – Також штемпелі «Всенародня бібліотека України в Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».
8. *Грушевский М.* История украинского козачества до соединения с Московским государством. – Киев, 1913. – Т. 1. (Р 6785).
9. *Завалишин Д. И.* Записки декабриста. – München, 1904. – Т. 2, ч. 3–4. (Р 3827). – Також штемпелі «Бібліотека Коллегіи Павла Галагана», «Колекція доревол. нелегальн. видань».
10. *Зейдель Р.* Нормальный рабочий день. – Одесса, 1905. (Р 5493(12)). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».
11. *Лассаль Ф.* Сочинения. – СПб., [б. г.]. – Т. 1. (Р 4189).
12. *Лассаль Ф.* О программе работников. – Одесса, 1905. (Р 4197).
13. *Лассаль Ф.* О сущности конституции. – Одесса, 1905. (Р 5493(4)). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».
14. *Лассаль Ф.* Гласный ответ ЦК, учрежденному для созвания общего германского конгресса в Лейпциге. – Одесса, 1905. (Р 5493(6)). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань».

15. [*Ленин В. И.*] Развитие капитализма в России: процесс образования внутреннего рынка для крупной промышленности / Ильин В. – СПб., 1908. (Р 4263).

16. *Либкнехт В.* Воспоминания о Марксе. – Одесса, 1905. (Р 6566).

17. *Маркс К.* Исторические очерки. 1. Очерки из истории Германии 1848–1850 гг. – Одесса, 1905. (Р 2263, Р 2264, Р 5500(3)). – Р 2264: також штемпель «Бібліотека Коллегіи Павла Галагана».

18. *Маркс К.* Классовая борьба во Франции от 1848 до 1856 г. – СПб., 1905. (Р 5488(6)). – Також штемпель «Національна бібліотека Української Держави у Київі.».

19. *Мирбо О.* Себастьян Рок. – Москва, 1908. (Р 4496).

20. *Нитче Фр.* Антихрист / пер. Н. Н. Полилов. – СПб., 1907. (Р 4558).

21. *Радищев А. Н.* Полное собрание сочинений / ред., прим., вступ. сл. В. В. Каллаш; изд. В. М. Саблин. – Москва, 1907. – Т. 2. (Р 2174). – Також екслібрис Г. В. Шварца.

22. *Радищев А. Н.* Путешествие из Петербурга в Москву. – СПб., 1905. (Р 2172).

23. *Энгельс Ф.* Крестьянский вопрос во Франции и Германии. – Одесса, 1905. (Р 5493(3)). – Також штемпель «Колекція доревол. нелегальн. видань»; напис «Куп. від О. М. Стешенко. 7 червня 1919 р.».

2) Сюжетний книжковий знак, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 24 х 36 мм, із зображенням стрічки, двох голубів і двох гілок, текст «Книжный магазинъ В. А. ПРОСЯНИЧЕНКО, Кіевъ.».

Книга: Что такое рабочий день? – СПб., 1905. (Р 5512(10)). – Також штемпель «Національна бібліотека Української Держави у Київі.»; напис «Куп. від О. М. Стешенко. 7 червня 1919 р.».

3) Сюжетний книжковий знак, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 15 х 39 мм, із зображенням розгорнутого сувою з текстом, текст «Книжный магазинъ В. А. ПРОСЯНИЧЕНКО КІЕВЪ.».

Книга: *Бирюков П. И.* Лев Николаевич Толстой : биография. – Москва, 1908. – Т. 2. (Р 3379). – Також штемпелі «Бібліотека Коллегіи Павла Галагана», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

Распопов Єлисей Петрович (1844–1904) – одеський книгопродавець, один із перших букіністів Одеси, почесний громадянин Одеси. Його магазин із 1868 р. розташовувався на перетині вул. Преображенської та Грецької, з 1871 р. працював на вул. Дерибасівській.

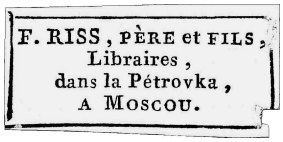
Шрифтовий книжковий знак, штемпель, без рамки, синього кольору, розміри 18 х 35 мм, текст «Книжный складъ Магазинъ и Библіотека Е. П. РАСПОПОВА въ Одессѣ основаны въ 1868 году». Між 1868 і 1904 рр.

Книга: *Маркс К.* Капитал: критика политической экономии: процесс производства капитала / пер. с нем. под ред. В. Д. Любимова; изд. кн. склада Н. С. Аскарханова. – СПб., [б. г.]. (Р 2289). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України ВУАН».

***Джерела*:** *Чижиков Л.* Одесские букинисты: страничка недавнего прошлого // Известия Одесского библиографического общества при Новороссийском университете. – 1914. – Т. 3. – Вып. 6; Книготорговые каталоги 60–70-х годов XIX века : указатель : учебное пособие. – Москва, 1980. – С. 7; Письмо Елисея Петровича Распопова Д. И. Иловайскому от 4 июня 1894 г. – РГИА, ф. 1636, оп. 1, д. 141; Книжная торговля [Електронний ресурс] // *Аркадьев Е. И.* Словарь библиофила. – Режим доступу : http://rarebooks.ru/static/arkadev?page=4; Одесская мова, частына пэрша [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ya2004.com.ua/2008/06/18/1115/.

Ріс [Франц] (Riss [Franz]; 1804 – після 1865) – книгопродавець, власник книжкового магазину в Москві на Петрівці.

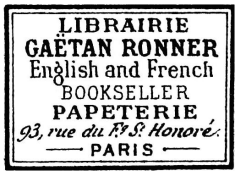

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, розміри 10 х 30 мм, текст «F. RISS, PÈRE ET FILS, Libraires, dans la Pétrovka, A MOSCOU.» [Ф. Ріс, батько і син, книгарня на Петрівці у Москві].

Книга: *Voltaire F. M. A.* Ovres complites : [en 13 vol.]. Vol. I : Théatre. – A Paris, 1817. (Р 1723). – Наліпка пошкоджена; оправа шкіряна з золотою тисненою рамкою; також екслібрис О. С. Уварова, штемпель «Миколаївський іст.-археолог. музей № __».

***Джерело*:** Книжные знаки современников А. С. Пушкина : каталог выставки. – Киев, 1987. – С. 60.

Роннер Ґаетан (Ronner Gaëtan) – книгопродавець із Парижа, букініст.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, розміри 15 х 25 мм, текст «LIBRAIRIE GAËTAN RONNER English and French BOOKSELLER PAPETERIE *93, rue du F^g. S^t. Honoré*. PARIS» [Книгарня Ґаетана Роннера: продаж англійських і французьких книг та паперу для письма. Вул. Ф. С.-Оноре, 93, Париж].

Книга: *Littré E.* Auguste Comte et Stuart Mill. – New York ; Londres, 1867. (Р 926).

Симінський К. К. (Семінський) – книгопродавець із Києва.

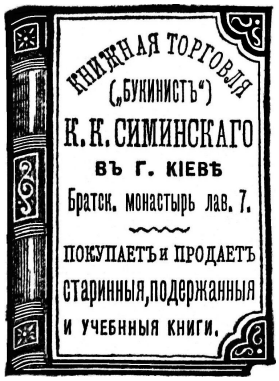
1) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 20 х 43 мм, текст «Книжная торг. въ Кіевѣ, К. К. СИМИНСКАГО.».

Книги:

1. *Котляревский И.* Виргиліева Энеида на малороссийском языке. – Харьков, 1842. – Ч. 1–6. (Р 236). – Також штемпелі «Всенародня Бібліотека України ВУАН», «Національна Бібліотека Української Держави у Київі».

2. *Павловскій А.* Грамматика малороссійскаго наречія. – СПб., 1818. (Р 2181). – Також два інші кн. знаки К. К. Симінського, кн. знаки О. П. Смірдіна, Б. Грінченка.

2) Сюжетний книжковий знак, штемпель, текст у рамці у вигляді книги, фіолетового кольору, розміри 50 х 36 мм, текст «КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ („БУКИНИСТЪ”) К. К. СИМИНСКАГО ВЪ Г. КІЕВѢ Братск. монастырь лав. 7. ПОКУПАЕТЪ и ПРОДАЕТЪ СТАРИННЫЯ, ПОДЕРЖАННЫЯ И УЧЕБНЫЯ КНИГИ.».

Книга: *Котляревский И.* Виргиліева Энеида на малороссийский язык переложенная. – СПб., 1809. – Ч. 1–4. (Р 1122). – Також автограф та екслібрис Б. Грінченка.

3) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у орнаментальній рамці, текст і рамка червоного кольору, розміри 24 х 95 мм, текст «Антикварный Книжный Магазин «Букинист» К. К. СЕМИНСКАГО Кіев, Подол, Александр. площадь.». Не раніше 1918 р. (?).

4) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овалоподібної форми, текст у фігурній рамці, фіолетового кольору, розміри 30 х 42 мм, текст «АНТИКВАРНАЯ КНИЖНАЯ ТОРГОВЛЯ К. СЕМИНСКАГО Кіев, Подол.». Не раніше 1918 р. (?).

Книга (№ 3, 4): *Павловскій А.* Грамматика малороссійскаго наречія. – СПб., 1818. (Р 2181). – Також ще один кн. знак К. К. Симінського, кн. знаки О. П. Смірдіна, Б. Грінченка.

5) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, червоного кольору, розміри 28 х 34 мм, текст «„КНИЖНЫЙ МІР” К. К. СЕМИНСКАГО КІЕВ, ФУНДУКЛЕЕВСКАЯ № 26.». Не раніше 1918 р. (?).

Книга: *Шодуар С.* Обозрение русских денег и иностранных монет, употреблявшихся в России с древних времен. – СПб., 1837. – Ч. 1. (Р 338).

Джерело: *Бердичевский Я. И.* Бердичеевы сказы о книгах и коллекциях града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам, 2003. – С. 176–177.

Смірдін Олександр Пилипович (1795–1857) – петербурзький видавець, книгопродавець, бібліограф. Власник платної «Библиотеки для чтения».

Походив із купецької сім’ї. З 1817 р. працював прикащиком у книготорговця В. О. Плавільщикова (1768–1823), за заповітом якого в 1825 р. успадкував його книгарню, бібліотеку та

друкарню. Уклав і видав «Роспись российским книгам для чтения из библиотеки Смирдина» (Спб., 1828). Заснував журнал «Библиотека для чтения» (1834–1848). Видавав журнал «Сын отечества» (1838), твори російських письменників. Вперше в російській друкарській справі запровадив авторський гонорар. Наприкінці 1840-х рр. розпочав видавати повне зібрання творів російських авторів, але не закінчив через банкрутство.

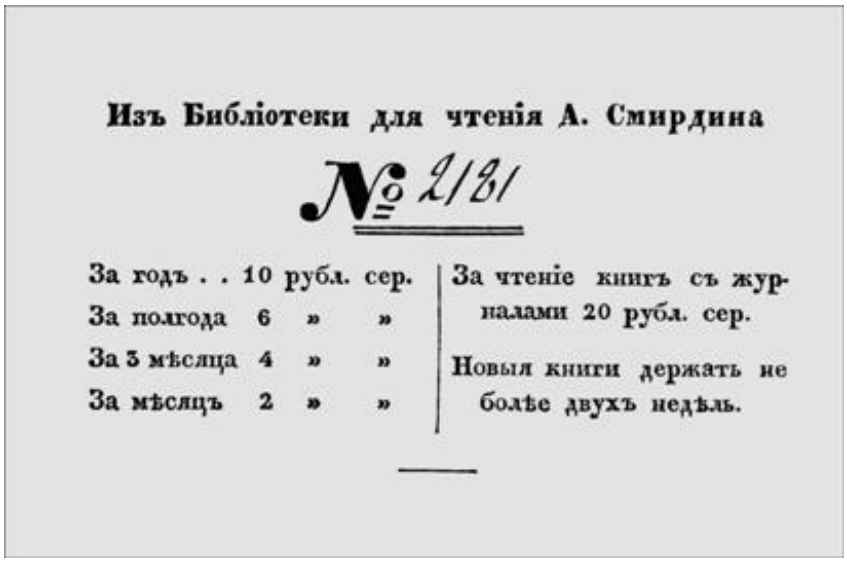
У 1832 р. бібліотека О. П. Смірдіна складалася з 12 036 назв видань; до неї увійшли зібрання В. О. Плавільщикова, зібрання книг про театр його брата – актора та письменника П. О. Плавільщикова (1760–1812). В ній були представлені російські книги гражданського друку XVIII – першої чверті XIX ст., заборонені видання. Частину зібрання О. П. Смірдіна розпродано в 1842–1843 рр. В 1847 р. частину бібліотеки купив П. І. Крашенінніков (див. Крашенінніков Петро Іванович). У 1869 р., після розпродажу книгозбірні П. І. Крашеніннікова, його вдова продала залишок збірки О. О. Черкесову (1838–?), після смерті якого його книгозбірню було частково розпродано, вцілілу частину бібліотеки О. П. Смірдіна купив у 1879 р. ризький книготорговець М. Кіммель (див. Кіммель Микола Люциан). У 1932 р. частину зібрання О. П. Смірдіна в Ризі (бл. 17 тис. томів) купила Слов'янська бібліотека у Празі.

Книжковий знак О. П. Смірдіна наслідував П. І. Крашенінніков, чим підкреслювалася спадковість їхніх «бібліотек для читання».

1) Сюжетний гравійований книжковий знак, наліпка, прямокутна, зображення та текст у лінійній рамці, розміри 57 х 70 мм, із зображенням ліри, 2 глобусів, гірлянд із квітів і листя, текст «изъ Библіотеки Смирдина. №__». Перша половина XIX ст.

Книга: *Иовский П.* О монархическом правлении. – Москва, 1826. (Р 221). – Заклеєний шрифтовим кн. знаком О. П. Смірдіна.

Изъ Библіотеки для чтенія А. Смирдина

№ 2181

За годъ . .	10	рубл.	сер.	За чтеніе книгъ съ журналами 20 рубл. сер.
За полгода	6	»	»	
За 3 мѣсяца	4	»	»	Новыя книги держать не болѣе двухъ недѣль.
За мѣсяцъ	2	»	»	

2) Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 73 х 111 мм, текст «Изъ Библіотеки для чтенія А. Смирдина №__ / За годъ 10 рубл. сер. / За полгода 6 » » / За 3 мѣсяца 4 » » / За мѣсяцъ 2 » » / За чтеніе книгъ съ журналами 20 рубл. сер. / Новыя книги держать не болѣе двухъ недѣль».

Книги:

1. *Иовский П.* О монархическом правлении. – Москва, 1826. (Р 221). – Наклеєний на сюжетний кн. знак О. П. Смірдіна.

2. *Павловскій А.* Грамматика малороссійскаго наречія. – СПб., 1818. (Р 2181). – Також 2 штемпелі та наліпка з кн. знаком К. К. Симінського; штемпель «Бібліотека Б. Грінченка».

3. Эхо : литературный альманах. – Москва, 1830. (Р 415).

Джерела: А. Ф. Смирдин // Библиотека для чтения. – 1857. – CXLVI. – № 11. – С. 249–255; *Булатов И. И.* Смирдин А. Ф. : биограф. очерк // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф. – 1898. – № 4. – С. 83–89; *Верещагин В. А.* Русский книжный знак. – СПб., 1902. – С. 41. – Рис. № 53; Известия Товарищества М. О. Вольф. – 1902. – № 10/11. – С. 101; *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris). – Москва, 1905. – Вып. 1. – С. 258–259. – Рис. 304; Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 6; 1925. – Вып. 5. – С. 4; 1926. – Вып. 7–8. – С. 16; 1927. – Вып. 9–10. – С. 7; *Гриц Т.* Словесность и коммерция. Книжная лавка Смирдина / Т. Гриц, В. Тренин, М. Никитин. – Москва, 1929; *Смирнов-Сокольский Н.* Книжная лавка А. Ф. Смирдина. – Москва, 1957; *Кашутина Е. С.* Экслибрис в собрании Научной библиотеки Московского государственного университета : альбом-каталог / Е. С. Кашутина, Н. Г. Сапрыкина. – Москва, 1985. – С. 72; Книжные знаки современников А. С. Пушкина : каталог выставки. – Киев, 1987. – С. 34, 40, 61; Смирдин Александр Филиппович // Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки / сост. В. В. Кожухова; Гос. публ. ист. б-ка России. – Москва, 2001. – С. 70; *Закревский Ю.* По следам книгоиздателя Смирдина // Наука и жизнь. – 2004. – № 11. – С. 30–34; *Бердичевский Я. И.* Книжные знаки современников Т. Г. Шевченко. – Киев ; Берлин, 2005. – С. 34–35, 72–73; *Кишкин Л. С.* Книжное собрание А. Ф. Смирдина в Праге [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://feb-web.ru/feb/pushkin/serial/v77/v77-148-.htm; Коллекция А. Ф. Смирдина [Електронний ресурс] // Книжные памятники РФ : Личные (владельческие) книжные коллекции. – Режим доступу : http://kp.rsl.ru/collections/personal?letter=%D0%A1; Смирдин Александр Филиппович [Електронний ресурс] // Книжные памятники Карелии : Галерея экслибрисов. – Режим доступу : http://library.karelia.ru/cgi-bin/monuments/exlibris_view.cgi?id=1172&folder=270; Экслибрис Александра Филипповича Смирдина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.geol.msu.ru/deps/ore/borodaev/font/font-2.html.

Соколовський [А. А.] – книгопродавець із Києва.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у подвійній рамці з зубцями, синього кольору, розміри 25 х 43 мм, текст «КНИЖНЫЙ СКЛАДЪ А. А. СОКОЛОВСКАГО Кіевъ, Крещатикъ, 42.».

Книги:

1. [*Лавров В. С.*] Новая секта в рядах социалистов / П. Стрельскій. – Москва, 1907. (Р 5053). – Також штемпель «Константинъ Константиновичъ Чекеруль-Кушъ».

2. [*Ленин В. И.*]. За 12 лет : собрание статей / Вл. Ильин. – СПб., 1908. – Т. 1 : Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии. (Р 2612). – Також штемпель «ПК».

3. Темы дня : сборник статей Люксембург, Львовой, Новоселова и Орловского. – СПб., 1907. (Р 5087).

Флешель (Fleschelle) – книгопродавці з Парижа. Одна з них – Еліза Жозефіна Флешель (Fleschelle, Èlise-Joséphine, Mlle; 1805?–1874?), власниця книгарні релігійної літератури в Парижі по вулиці Сент Рош 45 у 1850–1874 рр.

Шрифтовий гравійований (?) книжковий знак, наліпка, восьмикутна, текст у орнаментальній рамці, розміри 15 х 27 мм, текст «M^{LLES} FLESCHELLE LIBRAIRE, 45, Rue St. Roch Paris.» [Книжковий магазин панянок Флешель, вул. Сент Рош, 45, Париж.].

Книга: Manuel du chretien, contenant les psaumes, le Nouveau Testament et l'Imitation de Jesus-Christ. – Lyon ; Paris, 1860. (Р 7237). – Також штемпель «A R».

Джерело: *Arbour R.* Dictionnaire des femmes libraires en France. – Genève, 2003. – P. 229.

Хауер [І.] (Hauer J.) – комісіонер-постачальник імператорської бібліотеки в Санкт-Петербурзі та компаньйон книготорговця імператорського двору Жана Сен-Флорана у 1820-х рр.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, восьмикутна, текст у подвійній лінійній рамці, на папері темно-рожевого кольору, текст і рамка чорного кольору, розміри 17 х 35 мм, текст «J. HAUER ET Cº. *libraires. Commissionnaires* de la Bibliothèque Impériale À Sᵗ. PETERSBOURG.» [І. Хауер і К°. Книготорговці. Комісіонери імператорської бібліотеки в Санкт-Петербурзі.]. Перша половина XIX ст.

Книга: *Lamennais H. F. R.* L'imitation de Jésus-Christ. – Paris, 1848. (Р 585). – Також штемпель «Павел Степанович Соломко» та бібл. ярлик «Къ Библ: Выдуб. Мон. № __»; обріз позолочений.

Джерело: Переписка Ж. Ф. Шампольона с А. Н. Олениным [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.egyptology.ru//history/Perepiska.pdf.

Чаплигін С. Я. – книгопродавець із Києва.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 27 х 50 мм, з фігурними елементами, текст «КНИЖНЫЙ МАГАЗИНЪ С. Я. ЧАПЛЫГИНА Кіевъ, Фундуклеевская ул. д. 20.».

Книга: *Шерр И.* Комедия всемирной истории : ист. очерк событий в 1848 по 1851 год / изд. ред. «Дело». – СПб., 1872. – Вып. 1. (Р 5392). – Також екслібрис Г. В. Шварца.

Шрьодер Едуард Хайнріх (Schröder, Eduard Heinrich; 1805–1849) – берлінський книгопродавець.

Шрифтовий гравійований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у орнаментальній рамці, розміри 16 х 23 мм, текст «Die Buch u. Kunsthandlung von E. H. Schroeder in BERLIN Unter den Linden № 23. (im Jagorschen Hause.)» [Магазин з продажу книжок і предметів мистецтва Е. Г. Шрьодера в Берліні, Унтер-ден-Лінден № 23 (в домі Ягор)].

Книга: *Hegel G. W. F.* Werke. – Berlin, 1840. – Bd. 8. (P 34). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri».

КНИЖКОВІ ЗНАКИ ПАЛІТУРНИКІВ І ПАЛІТУРНИХ МАЙСТЕРЕНЬ

Буймістров М. – палітурник у Києві.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 15 х 25 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТЧИКЪ М. БУЙМИСТРОВЪ ВЪ КІЕВѢ.».

Книга: *Котляревский И.* Виргилиева Энеида на малороссийский язык переложенная И. Котляревским. Вновь испр. и доп. противу передних изданий. – СПб., 1809. – Ч. 1–4. (Р 1040). – Також екслібрис П. Я. Дорошенка; штемпелі «Фундаментальна бібліотека І. Ч. П.», «Курси перепідготовки пропагандистів та газетних робітників при ЦК КП(б)У. Бібліотека Інв. №__», «Український Марксистський Інститут. Бібліотека», «Бібліотека Українського Інституту Марксизму-Ленінізму №__».

***Джерело*:** Переплётчик М. Буймистров [Електронний ресурс] // Знак книги. – Режим доступу : http://omskmark.moy.su/publ/bulletin_om_znak/registration_mark/z_7_00048_5_008_label_bookbinder_bujmistrov/49-1-0-748.

Ґізе Л. (Giese L.) – палітурник у Берліні.

Шрифтовий гравійований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, розміри 16 х 21 мм, текст «*Gebunden bei L. GIESE. Berlin Mittelstr 14.*» [Переплетено у Л. Ґізе. Берлін, Міттельштрассе 14].

Книга: *Hegel G. W. F.* Werke. – Berlin, 1840. – Bd. 9. (Р 35). – Також штемпель «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri».

Ґоттермайєр (Gottermayer) – палітурник у Будапешті.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 8 х 10 мм, текст «GOTTERMAYER BUDAPEST» [Ґоттермайєр, Будапешт].

Книга: *Dante A.* Komédiája. Elsö Rész: A Pokol / forditotta Babits Mihály. – Budapest, 1913. (Р 363). – Також екслібрис із текстом «Könyve», автограф перекладача М. Бабича.

Дель А. (Dehl A.) – палітурник у Варшаві.

Шрифтовий гравійований книжковий знак, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, текст у лінійній рамці, на папері коричневого кольору, текст і рамка білого кольору, розміри 16 х 25 мм, текст «A. Dehl Relieur *à Varsovie* Rue Rymarska.» [А. Дель, палітурник у Варшаві, вулиця Римарська].

Книга: *Tasso T.* La Gerusalemme liberata. – Parma, 1794. – T. 1. (P 2027). – Також штемпель «Вол. Губ. Комит. по охр. памятн. иск. и старины».

Добжанська Юлія (Dobrzańska Julia) – власниця палітурної майстерні у Варшаві.

Шрифтовий книжковий знак, конгревне (?) тиснення, наліпка, овальна з хвилястими краями, текст у лінійній рамці, тло червоного кольору, текст, елементи оздоблення та рамка білого кольору, розміри 22 х 38 мм, з фігурними елементами, текст «ZAKŁAD INTROLIGATORSKI JULJI DOBRZAŃSKIEJ w WARSZAWIE NOWY ŚWIAT 49» [Палітурна майстерня Юлії Добжанської у Варшаві, Новий Світ 49].

Книга: *Mickiewicz A.* Dzieła Adama Mickiewicza. Wydanie zupełne, przez dzieci autora dokonane : w 9 t. – Paryż, 1880. – T. 9 : Korespondencya. – T. 3. (P 5576).

Зендель Юзеф (Zendel Joseph) – паризький палітурник польського походження, батько французького художника Габріеля Зенделя (Gabriel Zendel; 1906–1992).

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, прямокутний, текст у лінійній рамці, чорного кольору, розміри 26 х 38 мм, текст «ZENDEL RELIEUR 12. Av. Jean Jaurès Paris-19e», у центральному прямокутнику проставлена дата «25 sep 1930» [Палітурник Зендель, просп. Жана Жореза 12, Париж-19е; 25 вер. 1930].

Книга: *La Fontaine J.* Fables. – Paris, [19??]. (P 7190). – Також екслібрис В. П. Науменка, екслібрис і штемпель «L'Heure joyeuse».

***Джерело*:** Gabriel Zendel [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://fr.wikipedia.org/wiki/Gabriel_Zendel.

Зимолін П. [А.] – власник палітурної майстерні в Києві.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, трикутний (рівнобедрений трикутник), текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 21 х 43 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТНАЯ И ФУТЛЯРНАЯ мастерская КІЕВЪ П. А. ЗИМОЛИНЪ».

Книга: *Мирний П.* Хіба ревуть воли, јак јасла повні? Роман з народнього житьтьа П. Мирного та І. Білика. – [Женева, 1880]. (Р 4497). – Також штемпелі «Всенародня (Національна) Бібліотека України в Київі», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

Іванов Г. М. – петербурзький палітурник.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, розміри 18 х 30 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТЧИКЪ и ФУТЛЯРЩИКЪ Г. М. ИВАНОВЪ. *СПБ. Эртелевъ пер., уг. Бассейной, № 15–9.*».

Книга: *Тюнен И. Г.* Уединенное государство в отношении к общественной экономии. – Карлсруэ, 1857. (Р 3511). – Також автограф О. З. Попільницького.

Корчак-Новицький Г. Т. – київський купець, власник друкарні, палітурної майстерні та фабрики конторських книг.

1) Шрифтовий літографований книжковий знак, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, текст у лінійній рамці, тло чорного кольору, текст, елементи оздоблення та рамка білого кольору, розміри 25 х 39 мм, із фігурними елементами, текст «ФАБРИКА конторскихъ книгъ Г. Т. КОРЧАКЪ-НОВИЦКАГО КІЕВЪ въ собств. домѣ».

Книга: *Hettner H. J. T.* Literaturgeschichte des achtzehnten Jahrhunderts : in 3 Th. Th. 3 : Geschichte der deutschen Literatur im achtzehnten Jahrhundert. – Braunschweig, 1864. (Р 5642). – Також 2 штемпелі бібліотеки університету св. Володимира; на корінці літери «Б. У. СВ. В.».

2) Шрифтовий літографований книжковий знак, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, текст у лінійній рамці, тло чорного кольору, текст, елементи оздоблення та рамка білого кольору, розміри 25 х 39 мм, із фігурними елементами, текст «ФАБРИКА конторскихъ книгъ Г. Т. КОРЧАКЪ-НОВИЦКАГО КІЕВЪ». Імовірно перероблено з попереднього кн. знаку.

Книга: *Witkowski G. J.* Histoire des accouchements chez tous peuples : ouvrage contenant 1584 fig intercalées dans le texte. – Paris, [1887]. (Р 7140) – Також штемпель «Библ. Акад. Г. Е. Рейна № 229».

3) Шрифтовий літографований книжковий знак, наліпка, у формі паралелепіпеда з загнутим кутом, текст у лінійній рамці, тло червоного кольору, текст і рамка білого кольору, розміри 15 х 33 мм, текст «ФАБРИКА КОНТОРСК. КНИГЪ ПЕРЕПЛЕТНЯ Г. Т. КОРЧАКЪ-НОВИЦЬКАГО ВЪ КІЕВѢ ПАРОВ. ЛИТО-ТИПОГРАФІЯ».

Книги:

1. *Герцен А. И.* Сочинения. – Genève; Bale; Lyon, 1875–1878. – Т. 1–2, 3–4, 9–10. (Р 3563, Р 3564, Р 3566). – Оправа зі шкіри, золоте та сліпе тиснення, лясе; на корінці ініціали «А. Л.».

2. *Толстой Л. Н.* Крейцерова Соната. – Берлин, 1890. (Р 5144). – Також штемпелі «Библіотека Императорскаго университета св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

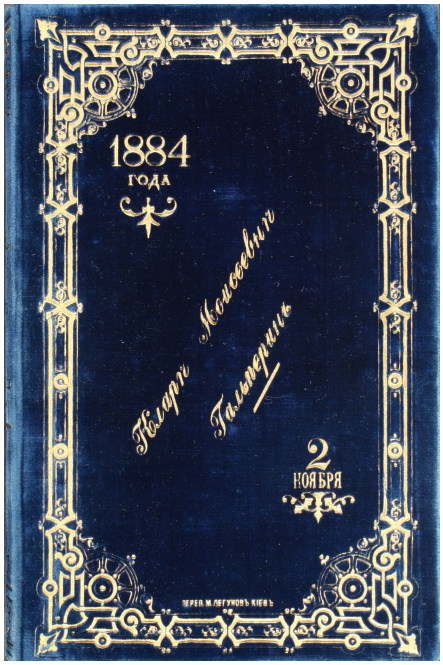
***Джерела*:** Історія міста Києва з найдавніших часів до 2000 р. : наук.-доп. бібліогр. покажчик у виданнях від XVII ст. до 2000 р. – Київ, 2009. – Т. 1, кн. 2; Святошино : [про дачний маєток Г. Т. Корчак-Новицького] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vipcity.com.ua/svyatoshunskiy-133.html.

Легунов М. – палітурник у Києві.

Шрифтовий книжковий знак, тиснення золотом на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 2 х 33 мм, текст «ПЕРЕП. М. ЛЕГУНОВЪ КІЕВЪ».

Книга: *Фихте И. Г.* Пути к рациональному мировоззрению. – СПб., 1880. – Ч. 1–2. (Р 586). – Підносний примірник: оправа із зеленого оксамиту, тиснення золотом (крім одного елемента); на верхній кришці в орнаментальній рамці – присвята «Кларъ Моисеевнъ Гальперинъ», дата «1884 года 2 ноября» та знак палітурника; на нижній кришці у орнаментальній рамці (сліпого тиснення) – середник; на корінці – назва та орнамент; обріз позолочений; лясе; також штемпелі «Южно-русскій книжный магазинъ И. Динтеръ Кіевъ.», «Южно-русскій книжный магазинъ Ф. А. Іогансона въ Кіевѣ»; автограф Лазаря Брука.

***Джерело*:** *Бондарчук А. В.* Подарочные издания как памятники книжного искусства // Книга в информационном обществе. Материалы XШ Междунар. науч. конф. по проблемам книговедення (Москва, 28–30 апреля 2014 г.). – Москва : Наука, 2014. – Ч. 1. – С. 121–122.

Мендель Давид, Мендель Мойсей – палітурники в Одесі, брати.

Шрифтовий літографований (?) книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у лінійній рамці, тло чорного кольору, текст і рамка білого кольору, розміри 13 х 22 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТНАЯ Бр.[атьев] МЕНДЕЛЬ НѢЖЕНСКАЯ УЛ. № 46 ОДЕССА».

Книга: *Абрамович М.* Стихотворения. – СПб., 1889. (Р 7046). – Автограф автора.

***Джерело*:** *Александров Р.* «Паять–починять!» или золотые руки ремесленников… [Електронний ресурс] // Мигдаль Times. № 60–61. – Режим доступу : http://www.migdal.ru/times/60/5516/.

Охоцький [А.] (Ochocki A.) – палітурник у Житомирі.

Шрифтовий гравійований книжковий знак, наліпка, прямокутна зі зрізаними кутами, текст у орнаментальній рамці, розміри 15 х 22 мм, текст «Introligator A. OCHOCKI *w Żytomierzu*.» [Палітурник А. Охоцький у Житомирі.].

Книга: *Theiner A.* Monuments historiques relatifs aux régnes d'Alexis Michaélowitch, Féodor III et Pierre le Grand czars de Russie. Extraits des archives du Vatican et de Naples par Augustin Theiner. – Rome, 1859. (Р 2079). – Також штемпель «Bibliotheca Seminarii Zytomir…».

Палітурня
Південно-руського акціонерного товариства друкарської справи (м. Одеса).

Сюжетний гравійований книжковий знак, наліпка, трикутна (рівнобедрений трикутник), без рамки, тло салатового кольору, зображення золотистого кольору, текст чорного кольору, розміри 24 х 45 мм, із зображенням винагород, отриманих на виставках в Одесі, Ростові, Самарі, текст «ПЕРЕПЛЕТНАЯ ЮЖНО-РУССКАГО АКЦ. ОБЩЕСТВА ПЕЧАТНАГО ДѢЛА. ОДЕССА ПУШКИНСКАЯ Д № 18».

Книга: *Герцен А. И.* Сочинения. – Genève; Bale; Lyon, 1878–1879. – Т. 1, 9. (Р 3553, Р 3561). – Форзаци з «мармурового» паперу, лясе; також екслібрис Ф. І. Ростовцева; штемпелі «Всенародня бібліотека України в Київі.», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

Пелісьє (Pelicier) – палітурник у Парижі.

Шрифтовий друкований книжковий знак, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, розміри 13 х 25 мм, текст «*Cartonnage* par Pelicier. *Place St. André des arcs, № 7. à Paris*.» [Вироби з картону Пелісьє. Площа St. André des arcs № 7, у Парижі].

Книга: *Bernardin de Saint-Pierre J. H.* Paul et Virginie. – À Paris, 1806. (Р 2083).

Роде Ф. (Rhode F.) – палітурник у Житомирі.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, восьмикутний, текст у подвійній рамці, чорного кольору, розміри 16 х 24 мм, текст «F. RHODE INTROLIGATOR w ŻYTOMIERŻU.» [Ф. Роде, палітурник у Житомирі].

Книга: *Zegota P. I.* Starożytności Galicyjskie. – We Lwowie, 1840. (P 510).

Соколовський [А.] – палітурник у Києві.

Шрифтовий книжковий знак, штемпель, трикутний (рівнобедрений трикутник), текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 15 х 29 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТЧИКЪ А. СОКОЛОВСКІЙ КІЕВЪ Ф[…], № 44».

Книга: *Радищев А.* Путешествие из С. Петербурга в Москву = *Radyschtschew*. Reise von St. Petersburg nach Moskau. – Лейпциг; Веймар, 1876. (P 2100). – Також кн. знак «Магазин „Букинист“ г. Киев».

Спожарський М. – палітурник у Львові.

Шрифтовий книжковий знак, сліпе тиснення на нижній кришці оправи, у формі накладеного на коло чотирикутника, без рамки, розміри 62 х 62 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТНЯ М. СПОЖАРСКОГО и СИНА У ЛЬВОВІ.».

Книга: *Кобилянська О.* Покора : нариси / накладом Українсько-Руської видавничої спілки. – Львів, 1899. (P 6949).

Стшалковський [Е.] (Стржалковський; Strzałkowski E.) – палітурник у Києві.

1) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 13 х 25 мм, текст «INTROLIGATOR E. STRZAŁKOWSKI W KIJOWIE» [Палітурник Е. Стшалковський у Києві].

Книги:

1. *Kraszewski J. I.* Wspomnienia Polesia, Wołynia i Litwy. – W Paryżu, 1860. (P 1506). – Також штемпель «Księgozbiór Stanisława Mogilnickiego».

2. *Kowalski F.* Legendy Herbowe. – Żytomierz, 1862. (P 503[2]). – Також штемпель «Księgozbiór Stanisława Mogilnickiego».

2) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового кольору, розміри 10 х 18 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТЧИКЪ СТРЖАЛКОВСКІЙ КІЕВЪ».

Книга: *Кистяковский А.* Исследование о смертной казни. – Киев, 1867. (Р 56). – Також штемпелі «Библіотека Императорскаго университета св. Владиміра», «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri».

3) Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у лінійній рамці, фіолетового або чорного кольору, розміри 10 х 25 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТЧИКЪ Э. СТРЖАЛКОВСКІЙ КІЕВЪ.».

Книги:

1. *Sand G.* La mare Diable. – Paris, 1889. (Р 322).
2. *Гоголь Н. В.* Ревизор : комедия в 5-ти действиях. – Москва, 1885. (Р 1675). – Також штемпелі «Колекція Гоголіана», «Всенародня бібліотека України в Київі», «Національна Бібліотека Української Держави у Київі»; напис «16-IV-1919 р. Дар Головачової».

Тоболіна С. К. – власниця футлярної фабрики в Києві.

Сюжетний книжковий знак, штемпель, у формі палітри, без рамки, фіолетового кольору, розміри 22 х 45 мм, текст «ФУТЛЯРНАЯ ФАБРИКА С. К. ТОБОЛИНОЙ КІЕВЪ».

Книга: *Шевченко Т. Г.* Кобзарь. – СПб., 1884. (Р 892). – Також штемпелі «Дан Рудченко №__», «Николай Петровичъ Пасторскій», «Московскій Книжный Магазинъ въ Кіевѣ.», «Продается въ Московскомъ центральном книжномъ магазинѣ въ Киевѣ. Продажа книгъ съ уступкой.», «Книжный магазинъ Комиссіонера В. С. С[авчука …]».

Трухачов Микола – петербурзький палітурник. Запасний єфрейтор лейб-гвардії Преображенського полку. В 1911 р. – постачальник Двору Його Імператорського Височества великого князя Костянтина Костянтиновича (1858–1915).

Шрифтовий книжковий знак, конгревне (?) тиснення, наліпка, прямокутна, текст у подвійній рамці, тло червоного чи синього кольору, текст і рамка білого кольору, розміри 14 х 23 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТЧИКЪ Н. ТРУХАЧЕВЪ Кирочная 37. преобр. п. подъ 13 рот.».

Книги:

1. Астраханская флора : карманная книга на 1827 год. – СПб., 1827. (Р 442). – Оправа шкіряна, форзаци з «мармурового» паперу, лясе.
2. Комета Белы : альманах на 1833 год. – СПб., 1849. (Р 421). – Оправа шкіряна, форзаци з «мармурового» паперу, лясе.

3. Подснежник : карманная книжка. – СПб., 1849. (Р 445). – Кн. знак пошкоджений; оправа шкіряна, форзаци з «мармурового» паперу, лясе.

***Джерело*:** Поставщики Двора Его Императорского Величества [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.antik-invest.ru/blog/?page_id=3738/.

Чернуха Д. Ф. – палітурник у Києві.

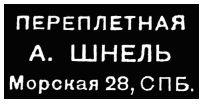
Шрифтовий книжковий знак, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, чорного кольору, розміри 18 х 32 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТНАЯ МАСТЕРСКАЯ Д. Ф. ЧЕРНУХИ КІЕВЪ».

Книги:

1. *Герцен А. И., Огарёв Н.* За пять лет (1885–1860). – Лондон, 1861. – Ч. 1. (Р 3571). – Також штемпелі «Бібліотека университета св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань».
2. Полярная звезда на 1855 г., издаваемая Искандером [Герценом А. И.]. – Лондон, 1858. – Кн. 1. (Р 4756).
3. Полярная звезда на 1857 г., издаваемая Искандером [Герценом А. И.]. – Лондон, 1858. – Кн. 3. (Р 4760а).
4. *Рылеев К. Ф.* Полное собрание сочинений. – Лейпциг, 1861. (Р 4905). – Також штемпелі «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri», «Бібліотека университета св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань».
5. Сборник правительственных сведений о раскольниках, составленный В. Кошелевым. – Лондон, 1860. – Вып. 1–2. (Р 4005 – Р 4006).
6. Собрание стихотворений декабристов. – Лейпциг, 1862. (Р 5013). – Також штемпелі «Bibliotheca Universitatis S. Vladimiri», «Бібліотека университета св. Владиміра», «Колекція доревол. нелегальн. видань».
7. *Чернышевский Н. Г.* Пролог. – Лондон, 1877. (Р 5345).
8. Catherine II. de Russie et ses favoris. Mémoires secrets extraits de papiers de famille et publiés à l'occasion de l'inauguration du monument de Catherine / par Alexei, prince de G... – Wurzbourg, [s. a.]. (Р 5621). – Також штемпель «Бібліотека Императорскаго университета св. Владиміра».
9. Parteien und Politik des modernen Russland / aus dem Englischen von Sigismund Ludwig Borkheim. – Zürich, 1872. (Р 5688).

Шнель [А. А.] – петербурзький палітурник, постачальник російського імператорського Двору.

Найдорожчий палітурник Санкт-Петербурга 1885–1916 рр. Австрійський підданий. Ім'я не відомо, можливо Артур або Олександр. Утримував майстерню, в якій працювали 20–30 осіб. До 20-річчя своєї діяльності в Росії випустив альбом «Художественные переплеты и другие мозаичные работы, исполненные ручным способом в переплетной мастерской А. А. Шнеля в Санкт-Петербурге на Морской улице № 28» (СПб., 1905). У передмові до альбому колекціонер і бібліофіл В. А. Верещагін (1859–1931) відзначив стиль оправ О. Шнеля як «супер-простий» і «супер-естетичний». (Див. також Миколай II, № 6, 7.)

Шрифтовий друкований (?) книжковий знак, наліпка, прямокутна, без рамки, на папері чорного кольору, текст білими літерами, розміри 10 х 20 мм, текст «ПЕРЕПЛЕТНАЯ А. ШНЕЛЬ Морская 28, СПБ.».

Книга: Статут ордена св. Анны. – СПб., 1829. (Р 5612). – Також екслібрис «Бібліотека Н. К. Синягина».

***Джерела*:** *Шнель А. А.* Художественные переплёты и другие мозаичные работы, исполненные ручным способом в переплётной мастерской А. А. Шнель в Санкт-Петербурге на Морской улице № 28. – СПб. : Т-во Р. Голике и А. Вильборг, 1905. – [10], 33 л. ил.; *Ласунский О.* Судьба экслибриса // Альманах библиофила. – 1977. – Вып. 4; *Дуров В.* Книга в семье Романовых. – Москва, 2000. – С. 32; Книжные черви /The book-worms/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.raruss.ru/excellent-bindings/1302--28-1905.html; Поставщики Двора Его Императорского Величества [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.antik-invest.ru/blog/?page_id=3738/.

А. Г.

Комбінований суперекслібрис, сліпе тиснення на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 60 х 48 мм, із зображенням князівської корони, текст «А. Г.».

Книга: *Пекарский П. П.* Исторія Императорской академіи наукъ в Петербурге. – СПб., 1870. – Т. 1. (Р 2089). – Оправа з коричневої шкіри із золотим і сліпим тисненням; обріз позолочений.

A R

Комбінований екслібрис, штемпель, овальний, зображення та текст у подвійній лінійній рамці, синього кольору, розміри 19 х 22 мм, із зображенням геральдичної корони та жезла (?), текст «A R».

Книга: Manuel du chretien, contenant les psaumes, le Nouveau Testament et l'Imitation de Jesus-Christ. – Lyon ; Paris, 1860. (Р 7237). – Також кн. знак «Mlles Fleschelle libraire, 45, Rue S^{t}. Roch Paris.».

A. S.

Комбінований суперекслібрис, тиснення золотом на корінці оправи, без рамки, розміри 18 х 19 мм, із зображенням геральдичної корони, текст «A. S.» (?) (готичним шрифтом).

Книга: *Musset A.* Voyage où il vous plaira / par Alfred de Musset et P.-J. Stahl (Hetzel) ; vignettes par Tony Johannot. – Paris, 1853. (Р 1697).

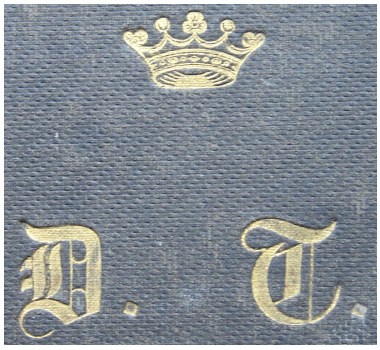
B. P.

Комбінований суперекслібрис, тиснення золотом на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 60 х 50 мм, із зображенням геральдичної корони, текст «B. P.».

Книга: *Гагельберг В.* Рельефные картинки животных Гагельберга с их описанием / сост. под ред. д-ра О. А. Гримма и д-ра Э. К. Брандта. – СПб., 1880. (Р 6433).

D. T.

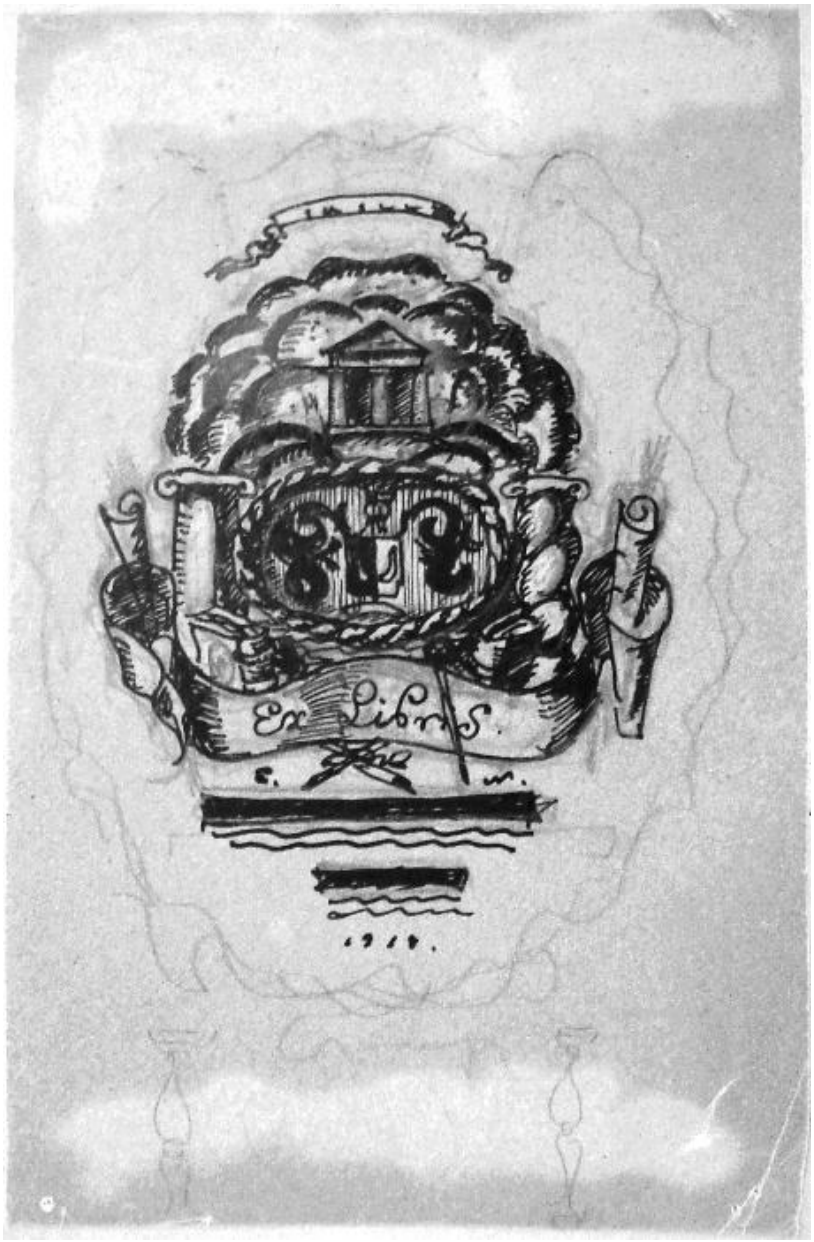

Комбінований суперекслібрис, тиснення золотом на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 45 х 50 мм, із зображенням геральдичної корони, текст «D. T.» (готичним шрифтом).

Книга: Tableaux Historiques de la Révolution Française. – [Paris, s. a.]. – T. 3. (Р 188).

E N

1) Сюжетний екслібрис, намальований від руки чорною тушшю й олівцем, наліпка, прямокутна, без рамки, зображення розфарбоване, розміри 182 х 119 мм, із зображенням герба Рогаля (?) (Rogala) у фігурному медальйоні, двох колон, з яких йде дим, який створює хмару, порталу будинку, книжок і сувою. Текст «Ex libris E. N. 1918.».

2) Сюжетний екслібрис, намальований від руки чорною тушшю й олівцем, наліпка, прямокутна, зображення та текст у восьмикутній лінійній рамці, зображення розфарбоване, розміри 141 х 104 мм, із зображенням герба Рогаля (?) (Rogala) у фігурному медальйоні, двох колон із запаленими смолоскипами, з диму яких створюється хмара, порталу будинку, книжок, змії, пера та сувою. Текст «Ex libris E N», «EN» (вензель), вгорі дата «1918».

Книга: *Лукомский В. К., Типольт Н. А.* Русская геральдика : руководство к составлению и описанию гербов / изд. имп. о-ва поощрения художеств. – Петроград, 1915. (Р 1075). – Також автограф П. Цуканова; дарчий напис 1934 р. на ім'я Д. І. Яворницького; на корінці ініціали «Э. Н.»; оправа обтягнута тканиною з візерунком.

FH

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 13 х 16 мм, текст «FH» (?).

Книга: [*Dreux du Radier J.-F.*]. Mémoires historiques, critiques et anecdotes des Reines et Régentes de France. – A Amsterdam, 1782. – T. 1–6. (Р 1910 – Р 1915).

Н

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, синього кольору, розміри 15 х 13 мм, текст «Н.» (готичним шрифтом).

Книга: Deutsch-französische Jahrbücher herausgegeben von Arnold Ruge und Karl Marx : 1ste und 2te Leiferung. – Paris, 1844. (Р 2176). – Також штемпель «Всенародня бібліотека України в Київі».

И. Б.

Гербовий суперекслібрис, тиснення золотом на корінці оправи, без рамки, розміри 16 х 9 мм, із зображенням російського двоголового орла, текст «И. Б.».

Книга: *Свиньин П. П.* Жизнь русского механика Кулибина и его изобретения. – СПб., 1819. (Р 118).

I C R

Комбінований гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 92 х 62 мм, із зображенням вензеля на геральдичному щиті під короною, текст «ICR» (вензель).

Книга: *Breval J. D.* Remarks on several parts of Europe: relating chiefly to the history, antiquities and geography, of those countries through which the author has travel'd. – London, 1726. – Vol. 2. (Р 2071).

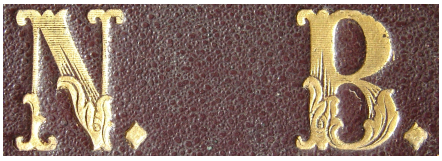
Л М

Комбінований суперекслібрис, тиснення золотом на кришках оправи, без рамки, розміри 40 х 32 мм, із зображенням князівської корони, текст «ЛМ» (вензель).

Книги: *La Fontaine J.* Fables choisies, mises en vers par J. de La Fontaine : en 4 t. – Paris, 1759. – Т. 3–4. (Р 6093 – Р 6095).

N. B.

Шрифтовий суперекслібрис, тиснення золотом на верхній кришці оправи, без рамки, розміри 20 х 60 мм, текст «N. B.».

Книга: *Soltykoff A.* Voyages dans l'Inde : [en 2 vol.]. – 2-ème éd. – Paris, 1851. – Т. 1. (Р 1389). – Також екслібриси В. Богуславського та П. П. Потоцького.

П К

Шрифтовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 19 х 15 мм, текст «ПК» (вензель).

Книги:

1. *Каутский К.* Еврейские погромы и еврейский вопрос. – [Б. м.], 1906. (Р 3928). – Також штемпелі «Всеукраїнська Академія наук. Бібліотека соціально-економічного відділу. ІІ відділ Академії», «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

2. *Кропоткин П.* Безначальный коммунизм и экспроприация. – Москва, 1906. (Р 4114). – Також штемпелі «Всеукраїнська Академія наук. Бібліотека соціально-економічного відділу. ІІ відділ Академії», «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

3. [*Ленин В. И.*]. За 12 лет : собрание статей / Вл. Ильин. – СПб., 1908. – Т. 1 : Два направления в русском марксизме и русской социал-демократии. (Р 2612). – Також кн. знак А. А. Соколовського.

4. [*Ленин В. И.*]. Материализм и эмпириокритицизм: критические заметки об одной реакционной философии / Вл. Ильин. – Москва, 1909. (Р 6479). – На корінці ініціали «П. К.».

5. *Маркс К.* Письма К. Маркса к члену Интернационала Кугельману. С предисловием К. Каутского. – СПб., 1907. (Р 2378).

6. *Маркс К.* Теории прибавочной ценности. По оставшейся рукописи «К критике политической экономии» Карла Маркса. – Киев, 1906–1907. – Вып. 1–2. (Р 2403). – На корінці ініціали «П. К.».

7. *Тун А.* История революционных движений в России. – [СПб., 1906]. (Р 5228). – На корінці ініціали «А. М.».

8. *Энгельс Ф.* К критике политической экономии. – 2-е изд. – СПб., 1905. (Р 5444) – Також штемпелі «Всеукраїнська Академія наук. Бібліотека соціально-економічного відділу. ІІ відділ Академії», «Всенародня бібліотека України ВУАН», «Колекція доревол. нелегальн. видань».

У. Х.

Шрифтовий екслібрис, штемпель, овальний, текст у подвійній лінійній рамці, чорного кольору, розміри 18 х 26 мм, текст «У. Х.».

Книга: *Kant I.* Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels, oder Versuch von der Verfassung und dem mechanischen Ursprunge des ganzen Weltgebäudes nach Newtonischen Grundsätzen abgehandelt. – Zeitz, 1798. (Р 1438).

Чер[ні]чки (село; wieś Czer[ni]czki).

Шрифтовий екслібрис, штемпель, круглий, текст у орнаментальній рамці, фіолетового кольору, діаметр 30 мм, з декоративним елементом, текст «WIES CZER[NI]CZKI» [село Чернічки (?)].

Книга: *Bandtkie-Stężyński K. W.* Numismatyka krajowa : [z 70 tablic monet]. – Warszawa, [1839–1840]. (Р 150). – Також неатрибутований овальний гербовий (?) штемпель (зображення нечітке).

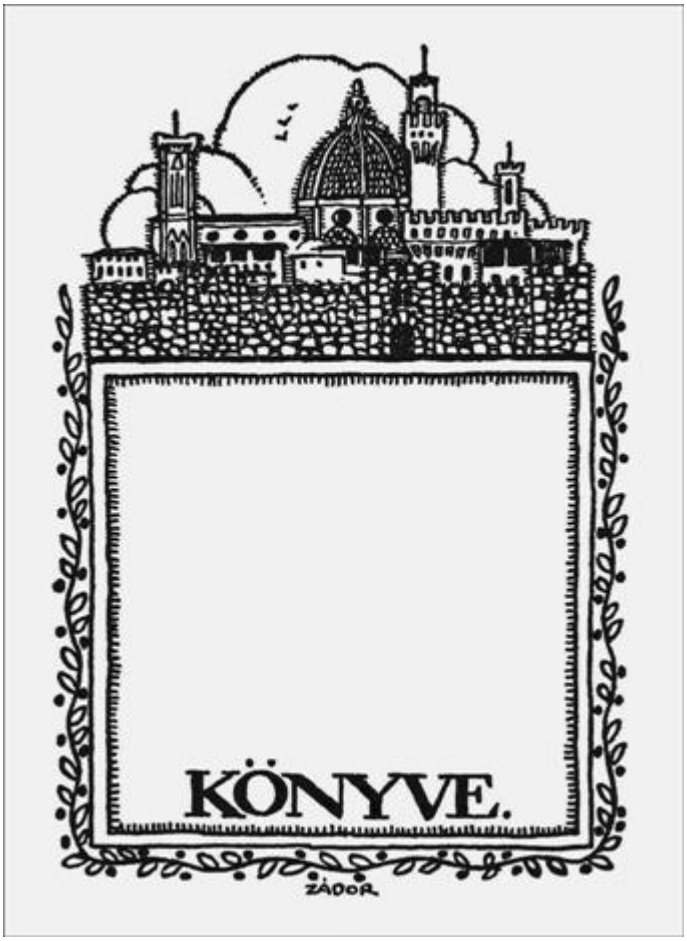
Книжковий знак із гербом Кораб (Korab)

Гербовий екслібрис, штемпель, без рамки, чорного кольору, розміри 17 х 8 мм, із зображенням герба Кораб (Korab), без тексту.

Книга: [*Müller G. F.*] Lettre d’un officier de la marine russienne à un seigneur de la cour concernant la carte des nouvelles découvertes au nord de la mer du Sud. – A Berlin, [1753]. (Р 1452). – Також автограф В. В. Монтрезора.

Книжковий знак із текстом «Könyve»

Універсальний сюжетний літографований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 122 х 90 мм, із зображенням палацу за кріпосною стіною, текст «Könyve.» [Книга]. Автор «Zádor» – можливо Іштван Задор (Zádor István; 1882–1963), угорський художник і графік.

Книга: *Dante A.* Komédiája. Elsö Rész: A Pokol / forditotta Babits Mihály. – Budapest, 1913. (Р 363). – Також штемпель «Gottermayer Budapest», автограф перекладача М. Бабича.

Книжковий знак із текстом «Labor, Libertas, Libri»

Шрифтовий друкований екслібрис, наліпка, прямокутна, текст у подвійній лінійній рамці, розміри 37 х 51 мм, текст «Изъ книгъ… LABOR, LIBERTAS, LIBRI» [Праця, свобода, книга].

Книга: *Михайлов М. И.* Собрание стихотворений. – СПб., 1890. (Р 4501). – Наліпка пошкоджена, прізвище власника стерто; також конгревний штемпель О. З. Попільницького, кн. знак «Книжная торговля В. Клочкова. Спб., Литейный, 55.»; на корінці ініціали «М. Г.».

Неатрибутований власницький книжковий знак

Гербовий гравійований екслібрис, наліпка, прямокутна, без рамки, розміри 105 х 70 мм, із зображенням герба під короною, із левами-щитотримачами, на постаменті, без тексту.

Книга: *Montfaucon B*. L'antiquité expliquée et représentée en figures : [en 5 t. et 10 p.]. – A Paris, 1719. – T. 3, p. 2. (P 1578).

Неатрибутований власницький книжковий знак

Гербовий екслібрис, штемпель, без рамки, фіолетового кольору, розміри 23 х 20 мм, із зображенням герба, без тексту.

Книги:

1. *Hubner J.* Abrégé de la vieille et nouvelle geographie. – Amsterdam, 1735. – T. 1–2. (P 1899 – P 1900).

2. *Murr C. G.* Abbildungen der Gemälde und Alterthümer, in dem Königlich Neapolitanischen Museo zu Portici, welche seit 1738. sowohl in der im Jahr Christi 97 verschütteten Stadt Herkulanum, als auch in Pompeji und in den umliegenden Gegenden an das Licht gebracht worden, nebst ihrer Erklärung : [in 7 Bdn.]. – Augsburg, 1778–1882. – T. 2–4, 6. (P 1582 – P 1585).

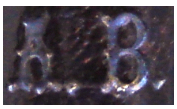
Неатрибутований власницький книжковий знак

Гербовий суперекслібрис, тиснення золотом на кришках оправи, овальне, зображення у рамці, розміри 51 х 42 мм, із зображенням герба (?), без тексту.

Книга: Desfontaines, abbé. Histoire des revolutions de Pologne. – A Amsterdam, 1735. – T. 1. (Р 6070). – Також автограф Ф. Вовка; штемпель «Музей Антропології та Етнології ім. проф. Хв. Вовка. Книгозбірня».

Нерозшифровані книжкові знаки на корінцях книг

А. В. (Р 4449) – тиснення золотом, розміри 5 х 11 мм.

А. Г. (Р 4522) – тиснення золотом, розміри 6 х 14 мм.

А. Л. (Р 3563, Р 3564, Р 3566) – тиснення золотом, розміри 5 х 11 мм.

А. Л. А. (Р 242) – тиснення золотом, розміри 4 х 15 мм.

А. М. (Р 2156) – тиснення чорною фарбою, розміри 4,5 х 11 мм.

А. М. (Р 5228) – тиснення золотом, розміри 4 х 10 мм.

А. П. (Р 933) – тиснення золотом, розміри 4 х 14 мм.

А. С. (Р 4451) – тиснення золотом, розміри 11 х 17,5 мм.

Б. В. (Р 1698) – сліпе (?) тиснення (поверх попереднього), розміри 4 х 10 мм.

В. Ж. (Р 1150) – тиснення золотом, розміри 7 х 24 мм.

В. С. (Р 270 – Р 274) – тиснення золотом (?), розміри 5 х 14 мм.

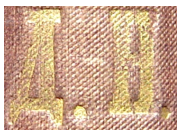
Г. М. (Р 2283) – тиснення золотом, розміри 7 х 11 мм.

Д. Б. (Р 4129, Р 5232, Р 5318) – тиснення золотом, розміри 5 х 13 мм.

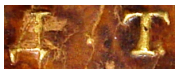
Д. З. (Р 5491, Р 5492, Р 5496, Р 5499, Р 5506, Р 5509, Р 5511, Р 5515, Р 5530) – тиснення чорною фарбою, розміри 5 х 14 мм.

Д. Н. (Р 5136) – тиснення золотом, розміри 11 х 16 мм.

Д. П. (Р 4947) – тиснення золотом, розміри 8 х 15 мм.

Д. Т. (Р 1097) – тиснення золотом, розміри 4 х 12 мм.

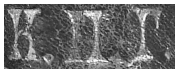
И. А. Л. (Р 961) – тиснення чорною фарбою (?), розміри 3 х 16 мм.

И. Л. (Р 6581) – тиснення золотом, розміри 7 х 13 мм.

К. П. Г. (Р 1649) – тиснення золотом (?), розміри 6 х 16 мм.

К. П. Г. (Р 4496) – тиснення золотом, розміри 6 х 20 мм.

Л. Я. (Р 2277) – тиснення золотом, розміри 5 х 14 мм.

Л. Я. (Р 2280) – тиснення золотом, розміри 6 х 21 мм.

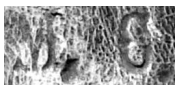
Л. Я. (Р 5690) – тиснення чорною фарбою, розміри 5 х 11 мм.

М. Г. (Р 4501) – тиснення сріблом (?), розміри 5 х 12 мм.

М. Д. (Р 398) – тиснення чорною фарбою, розміри 4 х 12 мм.

М. С. (Р 5514) – тиснення чорною фарбою, розміри 5 х 13 мм.

Н. В. [Надежда Николаевна В.] (Р 7058) – сліпе тиснення, розміри 7 х 15 мм.

П. Ф. (Р 5109) – тиснення золотом (?), розміри 6 х 13 мм.

С. А. Е. (Р 6390) – тиснення золотом, розміри 5 х 15 мм.

Т. Ф. (Р 110) – тиснення чорною фарбою, розміри 5 х 14 мм.

Ф. Г. (Р 4455) – тиснення золотом, розміри 4 х 14 мм.

A. S. (Р 5710) – сліпе тиснення, розміри 4 х 11 мм.

С. А. В. (Р 2287) – сліпе (?) тиснення, розміри 5 х 16 мм.

E. P. (Р 7273) – тиснення золотом, розміри 7 х 14 мм.

F. K. (Р 5681) – тиснення золотом (?), розміри 5 х 12 мм.

J. S. (Р 2143) – тиснення золотом, розміри 5 х 9 мм.

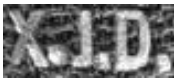
J. W. (Р 999) – тиснення золотом, розміри 7 х 19 мм.

M. J. (Р 322) – тиснення золотом, розміри 4 х 11 мм. 1889 р.

W. K. K. (P 7265) – тиснення золотом, розміри 5 х 30 мм.

X. J. D. (P 317) – тиснення золотом (?), розміри 5 х 14 мм.

1. *Адарюков В. Я.* Книжные знаки графов Чернышевых / В. Я. Адарюков // Среди коллекционеров. – 1922. – № 10. – С. 56.
2. *Адарюков В. Я.* Книжные знаки Сергея Грузенберга / Вступительная статья проф. В. Я. Адарюкова = «Ex Libris» von Sergius Grusenberg / Einleitung von Prof. W. Adarjukoff. – Москва : Изд-во «Художественная печать», 1924. – IX, [1] с., 22 л. ил. : ил. (наклеенные экслибрисы : 21 на отд. л. + 1 л. фронтиспис).
3. *Адарюков В. Я.* Редкие русские книжные знаки: материалы по истории русского книжного знака / В. Я. Адарюков. – Москва : Среди коллекционеров, 1923. – 66 с. : ил. (воспроизв. 21 экслибрисов).
4. *Адарюков В. Я.* Рец. на кн.: Нерадовский П. И. Книжные знаки русских художников [Петроград : Петрополис, 1922] / В. Я. Адарюков // Среди коллекционеров. – 1922. – № 5–6. – С. 62–64.
5. *Адарюков В. Я.* Русский книжный знак / В. Я. Адарюков. – 2-е изд., доп. и испр. – Москва : Среди коллекционеров, 1922. – 92 с. : ил. (41 цинкографическое воспроизв. кн. знаков в тексте).
6. *Аникиев А. И.* Книжные знаки русских книгопродавцев / А. И. Аникиев // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 7–8. – С. 13–16.
7. *Артюхова А.* Виставка Ex libris'ів в УНІК'у / А. Артюхова // Бібліологічні вісті. – 1930. – № 3. – С. 135–139.
8. *Бабурина Н. И.* Коллекция экслибрисов А. А. Сидорова в Государственной библиотеке СССР им. В. И. Ленина / Н. И. Бабурина, С. В. Киселева // Книга и графика. – Москва : Наука, 1972. – С. 303–308.
9. *Базыкин М. С.* Книжные знаки А. И. Кравченко / М. С. Базыкин // Гравюра и книга. – 1924. – № 2–3. – С. 32–44.
10. *Базыкин М. С.* Книжные знаки И. Н. Павлова / М. С. Базыкин. – Москва : Изд. автора, 1926. – 64 с., 12 л. ил. : ил. (12 кн. знаков, гравированных на дереве).
11. *Бакуменко В. М.* Книжные знаки забытых художников / В. М. Бакуменко // Библиотековедение : науч.-практич. журн. – 2004. – № 3. – С. 65–67.
12. *Бейлинсон Я. Л.* Великому подвигу посвящено. Экслибрисы советских художников : альбом / Я. Л. Бейлинсон. – Москва : Изобразительное искусство, 1988. – 224 с. : ил.
13. *Бейлинсон Я. Л.* Вильнюс, Рига, Таллинн в экслибрисах / Я. Л. Бейлинсон. – Москва, 1990. – 400 с. : ил.
14. *Бейлинсон Я. Л.* Киев и киевляне в экслибрисах : [альбом] / Я. Л. Бейлинсон ; худож. В. Ф. Горелов. – Москва : Книга, 1982. – XLII, [6] с. : ил. (117 экслибрисов).
15. *Бейлинсон Я. Л.* Книжная Москва в экслибрисе / Я. Л. Бейлинсон ; худож. Р. М. Бачик. – Москва : Книга, 1985. – 334 с. : ил., 124 репрод. кн. знака.
16. *Бейлинсон Я. Л.* Космический экслибрис : [альбом] / Я. Л. Бейлинсон. – Москва : Книга, 1986. – 375 с., ил.
17. *Бейлинсон Я. Л.* Ленинград в экслибрисе / Я. Л. Бейлинсон. – Москва : Книга, 1988. – 305 с. : ил.
18. *Бейлинсон Я. Л.* Октябрь. Родина. Мир. Экслибрисы советских художников / Я. Л. Бейлинсон ; худож. Е. В. Никитин. – Москва : Изобразительное искусство, 1987. – 336 с. : ил. (185 снимков).
19. *Бейлинсон Я. Л.* Пушкинский экслибрис / Я. Л. Бейлинсон. – Москва : Книга, 1987. – 308 с. : ил.
20. *Бейлинсон Я. Л.* Пятьдесят книжных знаков / Я. Л. Бейлинсон ; худож. В. В. Покатов. – Москва : Книга, 1990. – 167 с. : ил. (50 экслибрисов).
21. *Бейлинсон Я. Л.* Спортивный экслибрис / Я. Л. Бейлинсон. – Москва : Физкультура и спорт, 1980. – 198 с. : ил.

22. *Беккер Д. Ю.* «Питомец муз и Вдохновенья» : графика и книжные знаки. – Одесса, 2007. – 17 с. : ил.
23. [*Бердичевский Я. И.*] Бердичеевы сказы о книжниках и коллекционерах града стольного Кыева в середине XX века. – Амстердам : Астериск, 2003. – 194 с. : ил. (98 изобр. кн. знаков).
24. *Бердичевский Я. И.* Еврейские книжники Украины: из истории людей и экслибрисов / Я. Бердичевский // Єгупець : худ.-публ. альм. Ін-ту Юдаїки. – Київ, 2003–2004. – Вип. 13–14.
25. *Бердичевский Я. И.* Книжные знаки мастеров графики / Я. Бердичевский. – Киев ; Берлин, 2003–2013. – Вып. 1–8.
26. *Бердичевский Я. И.* Книжные знаки современников Т. Г. Шевченко / Я. Бердичевский. – Киев ; Берлин : Изд-во Сергея Бродовича, 2005. – 83 с. : ил.
27. *Бердичевский Я. И.* Народ книги. К истории еврейского библиофильства в России. – 2-е изд., доп. – Киев : Дух і літера, 2005. – 348 с. : ил.
28. *Бердичевский Я. И.* Полвека с экслибрисом / Я. Бердичевский. – Киев : Изд-во Сергея Бродовича, 2008. – 202 с. : ил.
29. *Бердичевский Я. И.* Размышление о киевском экслибрисе / Я. Бердичевский. – Киев ; Берлин : Изд-во Сергея Бродовича, 2006. – 172 с. : ил.
30. *Бердичевский Я. И.* Размышления о коллекционировании ; Размышления об экслибрисе / Я. Бердичевский. – Киев ; Берлин : Бродович, 2005. – 173 с. : ил.
31. *Бердичевський Я. І.* Книжкові знаки сучасників Т. Г. Шевченка / Я. Бердичевський ; пер. з рос.: В. Богуславська. – Київ : Дух і літера, 2007. – 82 с. : іл.
32. *Бердичевський Я. І.* Мистецтво екслібриса / Я. Бердичевський // Наш друг книга. – Київ : Реклама, 1977. – С. 60–75.
33. Библиотечные штемпели и экслибрисы частных коллекций в фондах КРУ «УНБ им. И. Я. Франко» : исследование / сост. О. М. Каира ; ред. О. В. Колоколова, Е. В. Дерунец ; Крым. респ. учреждение «Универсальная научная библиотека им. И. Я. Франко». – Симферополь, 2011. – 24 с., [2] л. цв. ил.
34. *Богомолов С. И.* Российский книжный знак, 1700–1918 / С. И. Богомолов. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Минувшее, 2010. – 960 с. : ил.
35. *Бородаев Ю. С.* Библиограф и его книжные знаки / Ю. С. Бородаев // Библиофил. Люди, рукописи, книги. Тайны и открытия : сборник. – Москва, 2000. – Вып. № 2(3). – С. 158–164.
36. *Бородаев Ю. С.* Художественные книжные знаки государственных и общественных организаций СССР, 1918–1955 гг. / Ю. С. Бородаев. – Москва : МСК, 2007. – 96 с. : ил. – (Библиотека «Российского экслибрисного журнала»).
37. *Брилиант В. А.* Неопубликованные книжные знаки / В. А. Брилиант // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 6. – С. 9–18; 1926. – Вып. 7–8. – С. 20–24; 1927. – Вып. 9–10. – С. 57–64.
38. *Булатова С. О.* Екслібриси в книжковому зібранні Яблоновського / Світлана Булатова // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 1. – С. 20–29.
39. *Булатова С. О.* Екслібриси Станіслава Шодуара на книжках родового бібліотечного зібрання Шодуарів у фондах НБУВ / С. О. Булатова // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна. – Київ, 2009. – Вип. 13. – С. 184–195.
40. *Булатова С. О.* Кароль Васильович Болсуновський – колекціонер екслібрисів (на матеріалах листування з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / С. О. Булатова // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна. – Київ, 2005. – Вип. 10. – С. 163–168.
41. *Быстров В. А.* Первый херсонский собиратель и исследователь экслибрисов. С. А. Сильванский / В. А. Быстров // Михайло Андрієнко і європейське мистецтво XX ст. – Київ : Абрис, 1996. – С. 85–88.

42. *Быстров В. А.* Экслибрисы Феликса Кидера : каталог / В. А. Быстров, И. В. Замараева. – Херсон, 1998. – 21 с.: ил.
43. В. И. Ленин в экслибрисе и почтовой марке : статьи С. А. Сильванского и К. И. Дунин-Борковского / Всероссийское Об-во Филателистов. – Москва : Советский коллекционер, 1931. – 69 с. : ил.
44. *Величков П.* Ексмузициси на български композитори / Петър Величков. – София: Музика, 1983. – 54 с.
45. *Величков П.* Сто български екслибриса / Петър Величков. – София : Български художник, 1985. – 162 с.
46. *Верещагин В. А.* Русский книжный знак / В. А. Верещагин = *Verestchaguine V.* L'Ex-libris Russe / V. Verestchaguine. – СПб. : Печатня Р. Голике, 1902. – 83, [3] с. : ил. (230 экслибрисов).
47. *Вилинбахов Б. А.* Русский книжный знак XVIII века / Б. А. Вилинбахов ; предисл. Н. Спиченко. – 2-е машинопис. изд. – Ленинград, 1965. – V, 31 с.
48. Владельческий книжный знак в фонде Тульской областной универсальной научной библиотеки : иллюстрированное справочное издание / Гос. учреждение культуры «Тульская обл. универс. науч. б-ка» ; сост. И. А. Куканова, Т. В. Тихоненкова; ред. Ю. В. Иванова; вступ. ст. Л. И. Королёва. – Тула : Дизайн-Коллегия, 2008–2013. – Вып. 1. – 101 с. : ил.; Вып. 2. – 96 с. : ил.
49. *Власова О. В.* Владельческие знаки на гравюрах и литографиях : на материале отдела гравюры Государственного Русского музея / О. В. Власова, Е. Л. Балашова ; вступ. ст. О. В. Власовой ; науч. ред. М. А. Алексеева. – СПб. : Дмитрий Буланин, 2003. – 152 с. : ил. (164 знака).
50. Внешний вид библиотечных знаков // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – 1902. – № 8–9. – С. 85–87.
51. *Воинов В. В.* Книжные знаки Д. И. Митрохина / В. В. Воинов. – Петроград : Petropolis, 1921. – 44, [4] с. : ил. (13 цинкографических воспроизв. кн. знаков на отд. листах).
52. *Воронцова С. А.* Экслибрис как свидетель. О странствиях книжного знака / С. А. Воронцова // Библиотечное дело. – 2012. – № 8. – С. 23–25.
53. *Вуль С.* Образ Ленина в экслибрисе / С. Вуль, Е. Минаев. – Москва : Книга, 1970. – 60 с.
54. Выставка «Книжный знак» : каталог / текст С. Таранушенко ; [с упоминанием 251 кн. знака и воспроизв. 10 экслибрисов на отд. листах]. – Курск : Курская картинная галерея, 1940.
55. Выставка книжных знаков. Петербург, 1919 : каталог. – Петроград, 1919. – 85 с.
56. Выставка русских книжных знаков : [каталог] / предисл. В. С. Савонько ; [с воспроизв. 2 кн. знаков]. – Ленинград, 1926. – 15, [1] с. : ил.
57. *В'юник А.* Екслібриси українських художників : альбом / автор-упоряд. А. В'юник. – Київ : Мистецтво, 1977. – 248 с. : іл.
58. *В'юник А.* Український екслібрис / А. В'юник. – Київ : Мистецтво, 1964. – 46 с.
59. *В'юник А.* Український радянський книжковий знак, 1918–1964 : каталог виставки / А. В'юник. – Київ : Мистецтво, 1965. – 41 с.
60. *Гетманский Э. Д.* Российский книжный знак (1917–1991) : в 3-х т. / Э. Д. Гетманский. – Тула, 2004.
61. *Гетманский Э. Д.* Художественный экслибрис Российской империи (1900–1917) : в 2-х т. / Э. Д. Гетманский. – Тула, 2009.
62. *Гетманский Э. Д.* Энциклопедия советского экслибриса (1917–1991) : в 6-ти т. / Э. Д. Гетманский. – Тула, 2008.
63. *Гидони Г. И.* Портретно-иконографические книжные знаки Г. И. Гидони : собрание 30 экслибрисов со статьёй автора «О задачах портретного книжного знака» и указателем выполненных автором экслибрисов. – Ленинград : Издание автора, 1934. – [4], 8 с., 20 л. ил. : ил. (20 кн. знаков работы автора).
64. *Гнатів Я.* Русалка Дністровая в екслібрисі : каталог виставки / Я. Гнатів. – Львів, 1987. – 15 с.
65. *Голлербах Е.* Книжкові знаки Г. Нарбута / Е. Голлербах // Бібліологічні вісті. – 1926. – № 3. – С. 42–45.

66. *Голлербах Э. Ф.* Библиография : обзор русской литературы об экслибрисах в периодических изданиях 1921–26 гг. / Э. Ф. Голлербах // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 65–71.
67. *Голлербах Э. Ф.* Графика Б. М. Кустодиева / Э. Ф. Голлербах ; предисл. Ив. Лазаревского ; [с описанием 14 кн. знаков и воспроизв. личного кн. знака Б. М. Кустодиева]. – Москва ; Ленинград : Гос. изд., 1929.
68. *Голлербах Э. Ф.* Книжные знаки А. М. Литвиненко / Э. Ф. Голлербах. – Ленинград, 1924. – 67 с. : ил. (20 кн. знаков воспроизв. с оригинал. клише; 2 кн. знака В. К. Охочинского в цвете, вклеены отдельно).
69. *Голлербах Э. Ф.* Книжные знаки Л. С. Хижинского / Э. Ф. Голлербах // Советский коллекционер. – 1931. – № 2. – С. 45–48.
70. *Голлербах Э. Ф.* Революционная эмблематика в книжном знаке / Э. Ф. Голлербах // Советский коллекционер. – 1931. – № 12. – С. 334–336.
71. *Голлербах Э. Ф.* Революционный книжный знак / Э. Ф. Голлербах // Красная панорама. – 1926. – № 36. – С. 13.
72. *Голубенский Г.* К вопросу о периодизации истории русского и советского экслибриса / Г. Голубенский. – Воронеж, 1965.
73. *Граб В.* Екслібрис Миколи Макаренка і бібліофіли / В. Граб // Книжник. – 1993. – № 1. – С. 21–22.
74. Гравированные книжные знаки : заметка и перечень новых ленинградских работ // Гравюра на дереве. – 1927. – Сб. 1. – С. 19.
75. *Грачёва Н. С.* Об экслибрисе и типографских марках Экспедиции заготовления государственных бумаг / Н. С. Грачёва // Книжный рынок России: история, теория, практика. – Москва, 2002. – Вып. 1 (9). – С. 139–153.
76. *Гребенюк Т. В*. Владельческие книжные знаки в Отделе редких книг Российской государственной библиотеки : каталог / Т. В. Гребенюк. – Москва : Пашков дом, 2010–. – Кн. 1 : Абакумов – Анна, курфюрстина Саксонская. – 2010. – 503 с. : ил.; Кн. 2 : Анна Австрийская – Беслер. – 2011. – 400 с. : ил.; Кн. 3 : Беспалько – Бялобжеский. – 2013. – 560 с. : ил.
77. *Даревич Д.* Сто екслібрисів Мирона Левицького / Д. Даревич. – Торонто : Наук. тов-во ім. Шевченка, 1997. – Число 34. – 158 с.
78. Два русских EX-LIBRIS'а : заметка // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1907. – № 7–8. – С. 149–151 : ил.
79. XXVII Международный конгресс экслибриса (22–25 авг. 1998 ; СПб.). Серебряный век русского экслибриса : [каталог] / [вступ. ст. В. В. Худолея, Т. Юрьевой]. – СПб., 1998. – [59] с. : ил.
80. 200 экслибрисов Анатолия Калашникова : каталог выставки / [сост. Н. Великанов]. – Могилёв, 1972. – 15, [1] с.
81. *Джакарьян Т. К.* К истории медицинских книжных знаков в России / Т. К. Джакарьян // Невский библиофил. Альманах. – Санкт-Петербург : Сударыня, 1998. – Вып. 3. – С. 160–167.
82. *Демидова Е. Л.* Пленённые книгой : книжный знак в собрании Вологодской универсальной научной библиотеки (XVIII в. – 1917 г.) : приложение к альманаху «Вологодский коллекционер» за 2007 г. / Е. Л. Демидова. – Ч. 2 : Книжные знаки библиотек Москвы и Санкт-Петербурга. Книжные знаки других губерний России. Книжные знаки иностранцев. Книжные знаки неизвестных лиц. – Вологда, 2007. – 79 с. : ил.
83. *Дениско Л. М.* Бібліотека та архів Олексія Захаровича Попільницького / Л. М. Дениско ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – 476 с. (про кн. знак на с. 66–67).
84. *Деркач Н. Г.* Гербовый русский книжный знак. Геральдика. Опыт описания / Н. Г. Деркач // Про книги : журнал библиофила. – 2007. – № 1. – С. 111–125.
85. *Деркач Н. Г.* Гербовый русский книжный знак. Геральдика. Проблемы атрибуции. Щит и щитодержатели : Ч. 1 / Н. Г. Деркач // Про книги : Журнал библиофила. – 2007. – № 2. – С. 125–138.

86. *Дорофеева Г. В.* Библиотека князя А. Б. Лобанова-Ростовского в книжном собрании Эрмитажа / Г. В. Дорофеева // Книжные памятники. Авторы, издатели, владельцы : сборник научных статей / науч. ред.: Г. В. Вилинбахов ; ред. кол.: Е. И. Макарова, О. Г. Зимина, И. Л. Токарева ; Государственный Эрмитаж. – Санкт-Петербург : Изд-во Гос. Эрмитажа, 2004. – С. 37–57 (о кн. знаках на с. 49–52).
87. *Дружинин П. А.* Русский геральдический суперэкслибрис / П. А. Дружинин. – Москва, 2000. – 225 с.
88. *Дуров В. А.* Книга в семье Романовых / Валерий Дуров ; [редкол.: Н. В. Карлов, В. Ф. Молчанов, Л. Н. Петрова ; предисл.: В. К. Егоров ; Рос. гос. б-ка]. – Москва : Наш дом – L'Age d'Homme, 2000. – 173 с. : цв. ил., фот.
89. Екслібріс : збірник Асоціації незалежних українських мистців. – Львів, 1932. – Вип. 1. – 48 с. : іл. (Із зображ. кн. знаків у тексті та на 11 табл.).
90. Ex-libris : справочник русской учащейся молодёжи : прибавление к «Календарю Вольфа» за 1899–1900 учебный год // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1899.
91. EX-LIBRIS'ы // Столица и усадьба. – 1917. – № 77–78. – С. 22–27.
92. *Еропкина О. И.* Огромный мир маленького книжного знака / О. И. Еропкина // Мир библиографии : науч.-практич. и культурно-просветит. журн. – 2003. – № 3. – С. 2–5.
93. *Журавлева И.* Суперэкслибрис: к истории книжного знака библиотеки / Ирина Журавлева // Бібліотечний форум України. – 2005. – № 1. – С. 3–6.
94. *Замараева И. В.* Церковный экслибрис в Херсоне (по материалам частной коллекции) / И. В. Замараева // Невский библиофил : альманах / С.-Петербург. добр. о-во любителей книги, о-во книголюбов Ленингр. обл. – СПб., 2004. – Вып. 9. – С. 223–227.
95. Записки о коллекционерах и коллекциях экслибрисов в СССР // Сб. материалов / сост. и публикация А. Н. Михайлова. – СПб., 2003.
96. *Зенгер Г.* Немецкие библиотечные знаки / Г. Зенгер // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – 1901. – № 6. – С. 71–74.
97. *Зінченко С. В.* До питання уніфікації спеціальної термінології для створення електронної пошукової бази суперекслібрисів / С. В. Зінченко // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна. – Київ, 2004. – Вип. 9. – С. 217–231.
98. *Зінченко С. В.* Суперекслібриси архієпископа Львівського Яна Анджея Прухницького (матеріали до вивчення та реконструкції бібліотек XVI–XVIII ст.) / Світлана Зінченко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2003. – Вип. 10. – С. 192–211.
99. *Зінченко С. В.* Суперекслібриси Львівського магістрату XVI–XVШ ст. / С. В. Зінченко // До джерел : зб. наук. пр. на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – Київ ; Львів, 2004. – Т. 1. – С. 828–846.
100. *Иваск У. Г.* Литература о книжных знаках : (Ex-Libris) / У. Г. Иваск. – Москва : [тип. И. С. Коломиец], 1918. – 31 с.
101. *Иваск У. Г.* О библиотечных знаках, так называемых ex-libris'ах, по поводу 200-летия их применения в России, 1702–1902 / У. Г. Иваск. – Москва : Типолитография «Русского Товарищества печатного и издательского дела», 1902. – 24 с. : ил.
102. *Иваск У. Г.* Описание русских книжных знаков (Ex-Libris) / У. Г. Иваск. – Москва, 1905–1918. – Вып. 1–3.
103. *Ивенский С. Г.* Искусство книжного знака / С. Г. Ивенский. – Ленинград, 1966.
104. *Ивенский С. Г.* Книжный знак : история, теория, практика художественного развития / С. Г. Ивенский. – Москва : Книга, 1980. – 271 с. : ил.

105. *Ивенский С. Г.* Мастера русского экслибриса / С. Г. Ивенский ; оформление Л. Г. Епифанова. – Ленинград : Художник РСФСР, 1973. – 336 с.
106. *Ижик Л. В.* Книжные знаки одесских библиофилов : моногр. исследование / Л. В. Ижик ; отв. ред. О. Ф. Ботушанская ; Одес. нац. науч. б-ка им. М. Горького. – Одесса, 2013. – 131 с. : ил.
107. Известия Московского общества любителей книжных знаков. – 1907. – Вып. 1.
108. Иностранные книжные знаки в собрании редких книг Всероссийской государственной библиотеки иностранной литературы имени М. И. Рудомино / Всерос. гос. б-ка иностр. лит. им. М. И. Рудомино ; сост.: Е. В. Журавлёва [и др.]. – Москва, 1999. – 447 с. : ил.
109. К Ex-libris'у И. Симакова : пояснительная заметка к воспроизводимому в номере журнала книжному знаку А. Энглези работы И. Симакова // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1905. – № 13. – С. 184 : ил.
110. Казанские книжные знаки : альбом-каталог / [Ручные оттиски выполнил и знаки собрал П. Е. Корнилов]. – Казань : Изд. графической мастерской К. Г. Х.-Т. И., 1923. – [3] с., 12 л. ил. : ил.
111. *Калашников А. И.* 50 экслибрисов / А. И. Калашников ; авт. вступ. ст.: У. Е. Батлер, Г. И. Навтиков ; Междунар. акад. кн. и кн. искусства. – Москва : Эврика, 1993. – 575 с.
112. Каталог выставки книжных знаков / Выставка Института худож.-научн. экспертизы ; вступ. ст. В. Я. Адарюкова ; сост. А. А. Труханов ; [с упоминанием 1471 кн. знака]. – Петроград : [2-я Государственная Типография], 1919. – 85 с. : ил. (12 кн. знаков на отд. листах).
113. Каталог выставки «Московский экслибрис». 1926 : [с воспроизв. 5 кн. знаков, отпечатанных с оригинал. досок, и упоминанием 111 экслибрисов]. – Москва : Изд. секции изучения книжного знака РОДК, 1927.
114. Каталог выставки экслибрисов / предисл. Б. М. Чистякова ; ст.: В. С. Савонько, П. Е. Корнилова. – Ленинград, 1937.
115. *Кашутина Е. С.* Экслибрис в собрании Научной библиотеки Московского государственного университета : альбом-каталог / Е. С. Кашутина, Н. Г. Сапрыкина. – Москва, 1985. – 222 с. : ил.
116. *Кедрин В.* Образ поэта в экслибрисах / В. Кедрин // Вечерний Ташкент. – 1974. – 15 окт. – (Экслибрисная лермонтовиана).
117. *Керцелли Ю. С.* Суперэкслибрис / Ю. С. Керцелли // Невский библиофил. – СПб. : Сударыня, 1998. – С. 155–159.
118. *Кизель Г.* Самый маленький в мире экслибрис / Г. Кизель // Альманах библиофила. – 1975. – Вып. 2. – С. 271.
119. *Клименко П.* Перший український екслібрис / П. Клименко // Бібліологічні вісті. – 1929. – № 2–3. – С. 95–97.
120. Книжковий знак. Роботи студентів поліграфічної майстерні. Одеський політехнікум образотворчих мистецтв // Радянський книгар. – 1929. – № 5.
121. Книжковий знак Наукової бібліотеки / упоряд. Н. В. Казакова, Т. О. Ярошенко ; Нац. ун-т «Києво-Могилянська акад.». – Київ : КМ Академія, 2002. – 82 с. : іл.
122. Книжкові знаки киян / упоряд. М. Грузов, А. Кончаковський. – Київ : Кий, 2000. – 16 с., 160 іл., [21] с.
123. Книжные знаки. Вып. 1 / А. Платунова. К. Чеботарев ; [с 13-ю кн. знаками, в авт. оттисках, наклеенными на отд. л.]. – Казань : Изд. Графического Коллектива Казанского Художественного Института, 1922.
124. Книжные знаки библиотек Императорского Дома Романовых : из коллекции Центральной универсальной научной библиотеки им. Н. А. Некрасова : альбом-каталог / Гос. учреждение культуры г. Москвы, Центр. унив. науч. б-ка им. Н. А. Некрасова ; [сост. Г. В. Панкратова]. – Москва, 2008. – 195 с. : ил.

125. Книжные знаки в гравюрах на дереве И. П. [И. Павлова] / ввод. ст. В. Я. Адарюкова ; [с 34 оригинал. кн. знаками]. – Москва : Изд. автора, 1921.
126. Книжные знаки в фонде Смоленской областной универсальной библиотеки : иллюстрированный каталог / сост. : Н. В. Донская, О. М. Михалик ; ред. В. И. Карпеченкова. – Смоленск, 2006. – 296 с. : ил.
127. Книжные знаки К. С. Козловского. – Вологда, 1963.
128. Книжные знаки М. Маторина / текст М. С. Базыкина ; [с приложением 12 оригинал. кн. знаков]. – Москва : Изд. автора, 1927. – (К 25 заседанию секции изучения книжного знака Русского Общества Друзей Книги).
129. Книжные знаки русских художников / под ред. Д. И. Митрохина, П. И. Нерадовского, А. К. Соколовского ; обложка, фронтиспис и кн. украшения работы Д. И. Митрохина. – Петроград : Петрополис, 1922. – 238, [2] с. : ил. (55 экслибрисов, из них 2 на вклейках).
130. Книжные знаки современников А. С. Пушкина : каталог выставки / Киев. музей русского искусства ; сост. Я. И. Бердичевский ; ред. Т. Н. Солдатова. – Киев, 1987. – 64 с. : ил.
131. Книжные и библиотечные гербы (Ex libris) с рисунками. – СПб., 1903. – 95 с.
132. *Ковальчук Г. И.* Книги из библиотеки императорской семьи Романовых в фондах отдела старопечатных и редких изданий Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского / Г. И. Ковальчук // Книга в России / Науч. совет «История мировой культуры»; Б-ка РАН; Науч. центр исслед. истории кн. культуры. – Москва : Наука, 2006. – Сб. 1 / сост. А. А. Романова, А. Ю. Самарин ; отв. ред. В. П. Леонов. – С. 318–324.
133. *Ковжун П.* Ex libris / П. Ковжун // Вісник культури і життя. – 1913. – № 2. – С. 14–16.
134. Кое-что о библиотечных знаках (Ex-libris) : набросок старого библиофила // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1897. – № 1. – С. 7–12 : ил. (8 рис.).
135. *Кононенко И.* Гербовые экслибрисы российского дворянства XVIII–XIX вв. на книгах из фонда Центральной научной библиотеки Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина / И. Кононенко // Розмаїття культур: історія і соціально-комунікативна природа Книги : Матеріали міжнар. наук.-практ. семінара, 12–15 квітня 2011 р. / Балтійська міжнар. акад., Ун-т Латвії, Акад. б-ка ; Полтавський нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – Харків, 2012. – С. 134–145.
136. Константин Андреевич Сомов и его EX-LIBRIS'ы : [с портр. К. А. Сомова и 3 рис. с экслибрисов его работы] // Известия Московского общества любителей книжных знаков. – Москва, 1907. – Вып. 1. – С. 13–18.
137. *Корнилов П. Е.* Книжные знаки библиотеки Н. Я. Агафонова (1842–1908) / П. Е. Корнилов ; Библиотека Центр. Музея ТССР. – Казань, 1929.
138. *Корнилов П. Е.* Книжные знаки : И. Ф. Рерберг / П. Е. Корнилов. – Казань : Полиграфшкола, 1927. – 30, [2] с. : ил. – (Отдельный оттиск из издания «Графика И. Рерберга»).
139. *Корсакова А.* Херсонские экслибрисы Михайла Нечитайла-Андриенко / А. Корсакова // Михайло Андрієнко і європейське мистецтво XX ст. Матеріали міжнародної конференції. – Київ : Абрис, 1996. – С. 89–92.
140. *Крип'якевич І.* Екслібріс на Україні в XVII–XVIII вв. / І. Крип'якевич // Стара Україна. – 1925. – С. 17–18.
141. *Крип'якевич І.* Львівські бібліотечні знаки. Наук.-інф. бюл. архів. упр. УРСР / І. Крип'якевич. – Київ, 1963. – № 2. – С. 7–10.
142. *Крип'якевич І.* Український екслібріс XVIII в. : каталог / І. Крип'якевич // Українська книга. – 1937. – № 4–5. – С. 110–111.
143. Крымскому экслибрису – 30 лет : каталог выставки / Симферопольский худ. музей. – Симферополь : Облполиграфиздат, 1989. – 22 с.

144. *Кузьменко А. Д.* Экслибрис – знак книги : метод. реком. и библиография в помощь активистам и организациям Общ. книголюбов / А. Д. Кузьменко. – Киев : ДОЛК УССР, 1987. – 36 с. : ил.
145. *Кузьменко О. Д.* Георгій Нарбут – засновник українського радянського екслібриса / О. Кузьменко // Народний митець : пр. наук. конф., присв. 100-річчю з дня нар. славетного укр. графіка Георгія Нарбута (1886–1920). – Суми, 1986. – С. 13–15.
146. *Ласунский О. Г.* В мире экслибрисов / О. Г. Ласунский // Власть книги. Рассказы о книгах и книжниках. – Воронеж, 1966. – С. 221–253.
147. *Ласунский О. Г.* Власть книги : рассказы о книгах и книжниках / О. Г. Ласунский ; гравюры на дереве худож. Г. А. Кравцова. – Воронеж : Центр.-Черноземн. кн. изд-во, 1966. – 301, [2] с.
148. *Ласунский О. Г.* Книжный знак : некоторые проблемы изучения и использования / О. Г. Ласунский ; под ред. и предисл. П. Н. Беркова. – Воронеж, 1967. – 168 с.
149. *Левинсон Н.* Выставка проектов книжных знаков (Москва) / Н. Левинсон // Среди коллекционеров. – 1922. – № 7–8. – С. 69.
150. *Левинсон Н.* О новых московских экслибрисах / Н. Левинсон // Среди коллекционеров. – 1923. – № 6. – С. 52.
151. *Левых Б. Я.* Старинный одесский экслибрис / Б. Я. Левых // Моряк, Одесса. – 1988. – 7–13 янв.
152. *Лейнинген-Вестербург К. Э.* Об ex-libris'ах вообще и о русских ex-libris'ах в частности : в 3-х частях / К. Э. Лейнинген-Вестербург // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1899. – № 4. – С. 69–77; № 5. – С. 103–108; № 6. – С. 130–138 : ил. (36 рис. в тексте).
153. *Лейнинген-Вестербург К. Э.* Советы собирателям EX-LIBRIS'ов / К. Э. Лейнинген-Вестербург // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1902. – № 11–12. – С. 100 : ил. (4 рис.).
154. *Лейфер А. Э.* Языком экслибриса / А. Э. Лейфер ; [Ом. отд. Союза рос. писателей]. – Омск, 2011.
155. *Лерман М. Я.* Книжные знаки Н. П. Дмитревского / М. Я. Лерман ; [с приложением на отд. л. 13 оригинал. кн. знаков, гравированных на дереве]. – Вологда : Изд. С. В. Клыпина, 1925.
156. *Лерман М. Я.* Указатель заимствованных, тождественных и сходственных книжных знаков / М. Я. Лерман // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1928. – Вып. 11–12. – С. 22–33.
157. *Лєшнер Т.* Книжкові знаки Ніла Хасевича / Т. Лєшнер. – Варшава, 1939. – 32 с.
158. *Лихачева О. П.* Собрание русских книжных знаков БАН СССР / О. П. Лихачева // Материалы и сообщения по фондам отдела рукописной и редкой книги Библиотеки Академии наук СССР. – Москва ; Ленинград, 1966. – С. 90–102.
159. *Лицкевич С.* Тайна книжного знака / Светлана Лицкевич [Електронний ресурс] // СБ : Беларусь сегодня. – 2007. – 26 апр. – Режим доступу: http://www.sb.by/kultura/article/tayna-knizhnogo-znaka.html.
160. *Лобурев В. В.* Музей экслибриса Международного союза книголюбов / В. В. Лобурев // Российский экслибрисный журнал. – Москва ; СПб., 2004. – Вып. 1.
161. *Лукомский В. К.* Указатель гербовых книжных знаков / В. К. Лукомский // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1926. – Вып. 7–8. – С. 25–46.
162. *Лукомский В. К.* Фальсификат в экслибрисе : к 50-му заседанию секции изучения книжного знака РОДК / В. К. Лукомский. – Москва : Изд. Всерос. Об-ва филателистов, 1929.
163. *Лущик С. З.* Книжный знак как исторический документ : к истории библиофильства в Одессе / С. З. Лущик // Дерибасовская-Ришельевская : лит.-худож., ист.-краевед. иллюстр. альманах. – Одесса : ВКО, 2003. – Вып. 3(14). – С. 22–43.
164. *Максим'юк Т.* Перший миколаївський екслібрис / Т. Максим'юк // Книжник. – 1992. – № 5–6. – С. 4–5.

165. *Манукян В. В.* Книжный знак для подземной библиотеки / В. Манукян // Альманах библиофила. – 1975. – Вып. 2. – С. 268–270.
166. *Манукян В. В.* Новая литература о книжном знаке : [библиогр. указ.] / В. В. Манукян ; Петербург. о-во библиофилов. – СПб., 2013. – (Сведения о 317 публикациях по истории и искусству кн. знака (экслибриса), вышедших в период с 2000 по 2013 гг.).
167. *Маркина Т. В.* Книжные знаки участников Отечественной войны 1812 года и заграничных походов 1813, 1814 гг. в коллекции экслибрисов Государственного Бородинского военно-исторического музея-заповедника / Т. В. Маркина // Отечественная война 1812 года : Россия и Европа : тез. науч. конф. – Бородино, 1992. – С. 80–84.
168. *Маркина Т. В.* Коллекция русских книжных знаков в фонде редкой книги Государственного Бородинского военно-исторического музея-заповедника / Т. В. Маркина // Бородинское поле: музей и памятник. – Москва, 2005. – С. 160–173.
169. *Марцевич Ю. П.* Новая литература о книжном знаке : информационный библиографический указатель / Ю. П. Марцевич. – Москва, 1971. – 92 с.
170. Материалы Всероссийской научно-практической конференции «Книжный знак: история и современность» : [декабрь 2005 г.]. – Москва : Изд-во Междунар. союза книголюбов, 2006. – 166 с.
171. *Минаев Е. Н.* Экслибрис / Е. Н. Минаев, С. П. Фортинский. – Москва : Книга, 1970. – 240 с.: ил.
172. *Минаев Е. Н.* Экслибрис : книга-альбом / Е. Н. Минаев. – Москва : Советский художник, 1968. – 120 с. : ил.
173. *Минаев Е. Н.* Экслибрисы художников Российской Федерации. 500 экслибрисов : альбом / Е. Н. Минаев. – Москва : Советская Россия, 1971. – 320 с. : ил.
174. *Михайлов А. Н.* Монограммы и инициалы в российском и советском экслибрисе, 1850–1994 / А. Н. Михайлов = *Mikhailov A.* Monograms and Initials on Russian and Soviet Exlibris, 1850–1994 / Alexander Mikhailov. – СПб. : Банк Петровский, 1994. – 270 с. : ил.
175. *Морозова Н. Г.* Экслибрис как художественное явление в истории собирательства Серебряного века / Н. Г. Морозова // Обсерватория культуры : журнал-обозрение. – 2012. – № 1 (январь-февраль). – С. 123–131.
176. Московский экслибрис 1926 : каталог выставки : Москва, Дом учёных, 17 мая 1927 г. / Русское об-во друзей книги, Секция изучения книжного знака. – Москва, 1927. – 16, [1] с. : ил.
177. *Мяскова Т. Є.* Особова бібліотека Олександра Васильовича Кочубея у фондах НБУВ: історія побутування та сучасний стан / Тетяна Мяскова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2013. – Вип. 37. – С. 444–451 : іл. (із зображ. екслібрисів А. В. та О. В. Кочубеїв).
178. Наши книжные знаки / сост. М. С. Базыкин. – Москва : Изд. Рус. о-ва друзей книги, 1925. – 52 с. : ил. (8 литогр. и гравир. на дереве воспроизв. с кн. знаков и прил. 1 вольного знака, гравир. А. Толоконниковым).
179. *Немировский Е. Л.* Владельческие знаки на гравюрах и литографиях / Е. Л. Немировский // Мир Этикетки. – 2006. – № 11.
180. *Немировский Е. Л.* Книжные знаки Альбрехта Дюрера. Памятка 172 заседания Московского клуба экслибрисистов / Е. Л. Немировский. – Москва, 1973. – 26 апреля.
181. *Нестеренко П. В.* Графічні техніки в екслібрисах XX ст. / П. В. Нестеренко // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. – Київ: СПД Кравчук В. К., 2003. – Вип. 3. – С. 348–355.
182. *Нестеренко П. В.* Зібрання екслібрисів Федора Ернста / П. В. Нестеренко // Київська старовина. – 1994. – № 4. – С. 95–100.
183. *Нестеренко П. В.* Історія українського екслібриса / П. В. Нестеренко. – Київ : Темпора, 2010. – 327 с.
184. *Нестеренко П. В.* Мистецтво шрифту в екслібрисі, його часові видозміни / П. В. Нестеренко // Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. – Київ ; СПД Кравчук В. К., 2004. – Вип. 4. – С. 326–333.

185. *Нестеренко П. В.* Перший український екслібрис: історія атрибуції / П. В. Нестеренко // Вісник : зб. наук. пр. – 2004. – № 2. – С. 94–97.
186. *Нестеренко П. В.* Типологія та художньо-стильові особливості українського екслібриса XVII – першої третини XX ст. : автореф. дис. … канд. мистецтвознавства / П. В. Нестеренко ; Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2006. – 20 с.
187. *Нестеренко П. В.* Український екслібрис / П. В. Нестеренко // Слово і час. – 1992. – № 11. – С. 84–88.
188. *Нестеренко П. В.* Український екслібрис XVI–XX століть. Концептуальні засади розвитку та періодизація / П. В. Нестеренко // Матеріали до українського мистецтвознавства : зб. наук. пр. – Київ, 2002. – Вип. 1. – С. 163–169.
189. *Нестеренко П. В.* Український протоекслібрис / Петро Нестеренко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2000. – Вип. 3. – С. 233–244.
190. *Нестеренко П. В.* Український суперекслібрис XVI–XVIII ст. / П. В. Нестеренко // Родовід. – 1999. – № 1. – С. 54–63.
191. *Нордбарн Г.* Ex-libris Doddy (В. Е. Григорьева) / Г. Нордбарн. – Ленинград : Полярная звезда, 1924. – 25 с. : ил. – (Русский книжный знак).
192. Омский книжный знак : каталог выставки омского экслибриса / сост. В. С. Винарская, А. Э. Лейфер, Н. И. Светлова, М. С. Фадеева ; Ом. обл. науч. б-ка им. А. С. Пушкина, справ.-библиогр. отд. – Омск, 1983. – 79 с. : ил.
193. *Орлов Н. Н.* У. Г. Иваск как исследователь русского книжного знака / Н. Н. Орлов. – Москва, 1927. – 67 с.
194. *Орлов Н. Н.* Литература о книжных знаках, 1918–1922 / Н. Н. Орлов. – Москва, 1923. – 23 с.
195. *Осокин В.* Заметки об экслибрисах писателей / В. Осокин // Альманах библиофила. – 1975. – Вып. 2. – С. 188–200.
196. *Охочинский В. К.* Книжные знаки Владимира Изенберга / В. К. Охочинский. – Петроград : Север, 1923. – 16 с. : ил. (10 знаков в тексте).
197. *Охочинский В. К.* Книжные знаки Георгия Нарбута / В. К. Охочинский ; [с воспроизв. 6 кн. знаков в тексте]. – Ленинград : Север, 1924. – 16 с.
198. *Павлов М.* Михаил Юрьевич Лермонтов в искусстве экслибриса / М. Павлов // Крымский комсомолец. – Симферополь, 1974. – 22 окт.
199. *Павлова Ж. К.* Среди экслибрисов и книжных собраний Государственного Эрмитажа / Ж. К. Павлова // Книга : исследования и материалы. – Москва : Книга, 1975. – Вып. 31. – С. 155–181 : ил.
200. Памятка выставки оригинальных рисунков петроградских книжных знаков (ex-libris), сентябрь 1923 г. / сост. Э. Ф. Голлербах, С. А. Мухин, А. К. Соколовский ; Петрогр. о-во экслибрисистов. – Петроград : Типолит. Акад. художеств, 1923. – 89, [4] с., 12 л. ил. : ил.
201. *Панов М. Ю.* Литература о книжных знаках : библиографический список / сост. М. Ю. Панов ; худож. В. Шкурко ; Вологод. обл. картин. галерея. – Вологда : Сев.-Зап. кн. изд-во, 1971. – 128 с. : ил. – Библиогр.: (423 назв.). – (Описаны книги и брошюры (249) 1902–1969 гг., памятки и программы заседаний о-в, посвящённых кн. знаку (174) 1922–1969 гг.).
202. *Пенгерот В. Я.* Новейшие книжные знаки Латвии / В. Я. Пенгерот // Среди коллекционеров. – 1922. – № 2. – С. 58–59.
203. *Пийльманн С. Х.* Армин барон фон Фёлькерзам = Armin baron von Foelkersam : экслибрисы / С. Х. Пийльманн, В. В. Худолей. – Москва : Междунар. союз книголюбов, 2006. – 111 с. : ил.
204. *Пиотроковский Е.* Ex-libris : Об экслибрисах, исполненных фотографическим способом / Е. Пиотроковский // Вестник фотографии. – 1917. – № 8–9. – С. 97–99.
205. *Позняков Н. И.* Ex-libris / Н. И. Позняков // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1902. – № 1. – С. 7–8.

206. *Поливанов М. П.* Два новых исследования о русских библиотечных знаках / М. П. Поливанов // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1901. – № 10–11. – С. 103–105 : ил. (5 рис.).
207. *Поливанов М. П.* Новейшие экслибрисы / М. П. Поливанов // Известия книжных магазинов Товарищества М. О. Вольф по литературе, наукам и библиографии. – СПб., 1901. – № 1. – С. 5–6 : ил. (6 рис.).
208. *Постолова Н. В.* Экслибрисы Ф. Кидера / Н. В. Постолова // Печатное слово : информ.-метод. журн. – Херсон : ХГУ, 2005. – 1/12. – С. 48–58.
209. Редкие русские книжные знаки : (из коллекции В. С. Савонько) : каталог выставки / [авт. вступ. ст. и сост. Н. В. Мельникова]. – СПб., 1998. – 14 с.
210. *Розенбладт Е. А.* Русские книжные знаки. Библиотеки частных лиц. Геральдические книжные знаки. А – Я / Е. А. Розенбладт ; предисл. Н. Спиченко. – 2-е машинопис. изд. – Ленинград, 1964. – VII, 325 с. : ил.
211. *Розенбладт Е. А.* Русский книжный знак. Библиотеки частных лиц. Шрифтовые книжные знаки / Е. А. Розенбладт. – Ленинград, 1956.
212. *Розов Н. Н.* Когда появился в России книжный знак? / Н. Н. Розов // Археографический ежегодник за 1962 год. – Москва, 1963. – С. 88–91.
213. Роспись книгам и книжным знакам, назначенным в аукционный торг 14-го и 15-го мая 1918 г. в помещении Общества поощрения художеств / Общество друзей книги. – Петроград, 1918. – 21 с.
214. Русские книжные знаки : из собрания И. К. Антошевского : [с воспроизв. 44 экслибрисов]. – СПб. : [Тип. Т-ва «Екатерингофское печатное дело»], 1913.
215. Русский книжный знак. – Москва : Среди коллекционеров, 1921. – 88 с., 20 л. ил. : ил. (20 л. с наклеенными экслибрисами).
216. Русский книжный знак в гравюре : каталог выставки / [сост. М. Я. Ария и П. Е. Корнилов ; вступ. ст. П. Корнилова] ; Ленингр. о-во экслибристов. – Ленинград, 1925. – 41, [1] с., 2 л. ил. : ил., фронт.
217. *Рышкевич А.* Польский книжный знак (экслибрис) до 1900 г. / А. Рышкевич // Книга и графика. – Москва, 1972. – С. 268–279.
218. *Савонько В. С.* Заметка о новых книжных знаках / В. С. Савонько // Среди коллекционеров. – 1923. – № 7–10. – С. 51; № 11–12. – С. 38.
219. *Савонько В. С.* Новости о книжных знаках / В. С. Савонько // Среди коллекционеров. – 1922. – № 10. – С. 55.
220. *Савонько В. С.* Новые книжные знаки / В. С. Савонько // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 4. – С. 23–26.
221. *Савонько В. С.* О книжном знаке работы Н. А. Ушина для А. Я. Герц / В. С. Савонько // Среди коллекционеров. – 1923. – № 5. – С. 52.
222. *Савонько В. С.* О книжных знаках В. К. Изенберга / В. С. Савонько // Среди коллекционеров. – 1922. – № 11–12. – С. 47.
223. *Савонько В. С.* О новых ленинградских экслибрисах / В. С. Савонько // Среди коллекционеров. – 1923. – № 6. – С. 52.
224. *Савонько В. С.* О новых экслибрисах Э. Ф. Голлербаха / В. С. Савонько // Среди коллекционеров. – 1923. – № 1–2. – С. 44–45.
225. *Савонько В. С.* О революционном книжном знаке / В. С. Савонько // Советский коллекционер. – 1930. – № 8–9. – С. 207.
226. *Савонько В. С.* Опыт истории экслибрисных коллекций в СССР / В. С. Савонько // Записки о коллекционерах и коллекциях экслибрисов в СССР : сб. материалов / сост. А. Н. Михайлов. – СПб., 2003.

227. *Савонько В. С.* Український книжковий знак / В. Савонько // Бібліологічні вісті. – 1927. – № 4. – С. 97.
228. *Савонько В. С.* Экслибрисистика. Новые вспомогательные исторические дисциплины / В. С. Савонько // Советский коллекционер. – 1928. – № 6.
229. Саратовский книжный знак : [с приложением 10 оригинал. кн. знаков на отд. л.]. – Саратов : Тип. Саратовской Школы Комзапаса РККА, 1928.
230. *Сахаров А. Б.* Указатель сюжетных книжных знаков / А. Б. Сахаров // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1925. – Вып. 5. – С. 15–28.
231. *Сергєєва І. А.* Книжкові знаки як джерело вивчення історії комплексних бібліотечних фондів / І. А. Сергєєва, О. Ю. Горшихіна // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна, Г. В. Боряк. – Київ : Українознавство, 1994. – Вип. 2. – С. 106–115.
232. *Силин А. Д.* Книжные знаки / А. Д. Силин. – Ростов-на-Дону : Тип. Крайполиграфшколы ДПБ, 1926. – 19, [8] с., 19 л. ил. : ил.
233. *Сильванский С. А.* Е. Б. Сахновская и экслибрисы ее работы / С. А. Сильванский // Советский коллекционер. – 1932. – № 7.
234. *Сильванский С. А.* Книжные знаки Александра Скворцова / С. А. Сильванский. – Херсон : Червоный селянин ; Саратов, 1929. – 38 с. : ил.
235. *Сильванский С. А.* Книжные знаки народов СССР / С. А. Сильванский // Советский коллекционер. – 1931. – № 1. – С. 9–14.
236. *Сильванский С. А.* Книжные знаки Н. С. Бом-Григорьевой / С. А. Сильванский. – Москва : Советский коллекционер, 1932. – 36 с. : ил.
237. *Сильванский С. А.* Книжные знаки Р. В. Фреймана / С. А. Сильванский // Советский коллекционер. – 1929. – № 7–9. – С. 17–21.
238. *Сильванский С. А.* Книжные знаки Р. В. Фреймана / С. А. Сильванский. – Москва : Советский коллекционер, 1930. – 20 с. : ил.
239. *Сильванский С. А.* Очерки экслибрисоведения / С. А. Сильванский // Советский коллекционер. – 1932. – № 1. – С. 15–18; № 4. – С. 108–111.
240. *Сильванський С. О.* Олена Сахновська : книжкові знаки / С. О. Сильванський ; ред. і передм. П. Ковжуна. – Львів : АНУМ, 1934. – 16 с.
241. *Сильванский С. А.* Провинциальные книжные знаки / С. А. Сильванский. – Херсон : Изд. автора, 1927. – 48 с.
242. *Сильванский С. А.* Художник Ковжун и его книжные знаки / С. А. Сильванский // Советский коллекционер. – 1931. – № 9. – С. 242–246.
243. *Сильванский С. А.* Экслибрис (Популярный очерк) / С. А. Сильванский ; Всероссийское общество филателистов ; ред. К. И. Дунин-Барковский. – [Херсон] ; Москва : Изд. Правления ВОФ, 1932. – 8 с.
244. *Сильванский С. А.* Экслибрисы, гравированные В. А. Фаворским / С. Сильванский // Эттингер П. Д. Книжные знаки В. А. Фаворского / П. Д. Эттингер ; Секция собирателей книг и экслибрисов МОВОФ. – Москва : Советский коллекционер, 1933.
245. *Січинський В.* Exlibris міста Бардієва / В. Січинський // Бібліологічні вісті. – 1930. – № 1. – С. 100–102.
246. *Смирнов С.* Гербы книжного дворянства : этюд об экслибрисе. Меценаты и коллекционеры / С. Смирнов // Альманах Всерос. о-ва охраны памятников истории и культуры. – Москва, 1994.
247. Советский экслибрис / сост. Е. Н. Минаев. – Москва, 1965.
248. *Соколовский А. К.* Книжные знаки / А. С. – Петроград : Изд. Книжного кооператива «PETROPOLIS», 1918.
249. *Соколовский А. К.* Книжные знаки б. Императорской фамилии / А. К. Соколовский // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 12–13; 49–54.

250. *Соколовский А. К.* Новые книжные знаки / А. С. // Среди коллекционеров. – 1922. – № 2. – С. 55.
251. *Соколовский А. К.* Старый Петербург на книжных знаках / А. К. Соколовский ; Ленинградское общество экслибрисистов. – Ленинград, 1925. – 21 с. : ил. (1 л.: оригинал. ксилография работы П. А. Шиллинговского).
252. *Соколовский А. К.* Указатель вензелевых книжных знаков / А. К. Соколовский // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1924. – Вып. 2–3. – С. 17–34 : табл.
253. *Соловьёв А.* Экслибрис. Большое искусство малых форм / А. Соловьёв // Мир искусства. – 1998. – № 4. – С. 38–39.
254. *Столова Е.* Збірка екслібрисів наукової бібліотеки ЛДУ: проблеми зберігання та опису / Е. Столова // Зб. наук. пр. відділу рукописних, стародрукованих та рідкісних книг Наукової бібліотеки Львівського держ. університету ім. Ф. П. Максименка. – Львів, 1997. – С. 93–106.
255. *Стрижак Н. Г.* Лениниана в экслибрисе / Н. Стрижак // Советский коллекционер. – 1970. – № 8. – С. 149–165.
256. *Стрижак Н. Г.* Мой Ленинград (Санкт-Петербург) : экслибрисы / Н. Г. Стрижак ; вступ. ст. В. Бялого и В. Уткина. – СПб., 1997. – 191 с. : ил.
257. *Тичина А. Н.* Белорусский книжный знак / А. Н. Тичина, В. Ф. Шматов. – Минск : Беларусь, 1975. – 127 с.
258. *Томов Е.* Екслибрис / Евтим Томов. – София : Български художник, 1977. – 318 с.
259. Труды Ленинградского общества экслибрисистов : [в 13 вып.] / [ред. В. К. Лукомский] ; Ленинградское общество экслибрисистов, 1924–1931. – Вып. 1, 2–3, 4, 5, 6, 7–8, 9–10, 11–12, 13.
260. *Трутовский В. К.* Книжные знаки некоторых европейских учёных, живших в России / В. К. Трутовский // Советский коллекционер. – 1931. – № 8. – С. 216–221.
261. Указатели к «Трудам Ленинградского Общества Экслибрисистов» / сост. А. А. Труханов; под общ. ред. В. К. Лукомского. – Ленинград : Издание Секции библиофилов и экслибрисистов Ленинградского общества коллекционеров ; [тип. ЛСПО им. т. Чудова], 1934. – 83, [1] с.
262. *Фан-дер-Флит Н.* Гравированные книжные знаки : перечень новых ленинградских работ за период с июля 1927 года по 1 января 1928 года / Н. Фан-дер-Флит // Гравюра на дереве. – 1928. – Сб. 2. – С. 32.
263. *Фан-дер-Флит Н.* Гравированные книжные знаки : перечень новых ленинградских работ за период с 1 января по 1 июня 1928 года / Н. Фан-дер-Флит // Гравюра на дереве. – 1928. – Сб. 3. – С. 30.
264. *Федоров В. Д.* Русский книжный знак / В. Д. Федоров. – Москва : Изд-во ТОО «Биол. науки», 1995. – 77, [1] с.
265. *Федоров Ф. Ф.* Новые книжные знаки (перечень книжных знаков, демонстрированных на заседаниях Московского общества любителей книжных знаков) / Ф. Ф. Федоров // Гравюра и книга. – 1924. – № 2–3. – С. 99–101.
266. *Федоров Ф. Ф.* Секция изучения книжного знака Р.О.Д.К. : хроника / Ф. Ф. Федоров // Труды ЛОЭ. – Ленинград, 1927. – Вып. 9–10. – С. 80–85.
267. *Фрейман Р. В.* Ex-libris : краткий исторический очерк книжного знака / Р. В. Фрейман. – Петроград : Время, 1922. – 53, [3] с., 1 л. ил. : ил.
268. *Фридлянд Е. Е.* Русская экслибрисная литература (1902–1918 гг.) : библиографический очерк / Е. Е. Фридлянд. – СПб., 1993. – 133 с.
269. *Хаман О.* Исследование провениенций и перемещенные книжные коллекции: основные направления исследований в Германии / Олаф Хамман // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна. – Київ, 2012. – Вип. 16. – С. 223–234.
270. Художественный экслибрис (1917–1927) : Выставка 1928 [года] : каталог / [сост. Э. Ф. Голлербах ; Комитет выставки Ленинградского Общества Экслибрисистов]. – Ленинград, 1928. – Прил.: 4 кн. знака на отд. листах.

271. *Худолей В. В.* «Инкунабулы» русского книжного знака, или Экслибрисы России первой половины 18 в. / В. В. Худолей // Российский экслибрисный журнал. – Москва ; СПб., 2004. – Вып. 1. – С. 14–37.
272. *Худолей В. В.* Книжные знаки и семья Романовых / В. В. Худолей ; [ред. Е. Н. Ефимова]. – СПб. : Золотой век, 2003. – 239, [1] с., [1] л. табл. : ил.
273. *Худолей В. В.* Ленинградское общество экслибрисистов (15.XI.1922–01.I.1930) // Невский библиофил : альманах / С.-Петербург. добр. о-во любителей книги, о-во книголюбов Ленингр. обл. – СПб., 2003. – Вып. 8. – С. 123–157.
274. *Худолей В. В.* Ленинградское Общество Экслибрисистов и его роль в развитии отечественного книжного знака / В. В. Худолей, А. Н. Михайлов // Российский экслибрисный журнал. – Москва ; СПб., 2005. – Вып. 2. – С. 18–35.
275. *Худолей В. В.* Серебряный век русского экслибриса = The silver age of Russian bookplate / Бениамин Худолей, Татьяна Юрьева. – СПб. : С.-Петербургский клуб экслибристов и любителей графики, 1998. – [60] с. : ил.
276. *Худолей В. В.* Стиль модерн в русском экслибрисе / В. В. Худолей // Невский библиофил : альманах. – СПб. : Сударыня, 1996. – Вып. 3. – С. 30–57.
277. *Худолей В. В.* Экслибрис в России XX века / В. В. Худолей // Невский библиофил : альманах / С.-Петерб. добр. о-во любителей книги. – СПб., 2000. – Вып. 5. – С. 29–59.
278. *Худолей В. В.* Экслибрисы в России первой половины XVIII века / В. В. Худолей // Библиофилы России : альманах. – Москва : Любимая Россия, 2005. – Т. 2. – С. 261–281.
279. *Худолей В. В.* Энциклопедия дореволюционного отечественного экслибриса / В. В. Худолей // Невский библиофил : альманах / С.-Петербург. добр. о-во любителей книги, о-во книголюбов Ленингр. обл. – СПб., 2005. – Вып. 10. – С. 261–264. – Рец. на кн.: Богомолов С. И. Российский книжный знак. 1700–1918. – Москва, 2004. – 958 с. : ил.
280. *Худолей В. В.* Эротика в экслибрисе / В. В. Худолей ; сост. и гл. ред. С. М. Каменев. – Москва : Берегиня ; Тула : Лев Толстой, 1994. – 223 с. : ил.
281. *Ціборовська-Римарович І. О.* Бібліотека Вишневецького замку та її книжки у відділі стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / І. О. Ціборовська-Римарович // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна. – Київ, 1998. – Вип. 4. – С. 193–211 (про кн. знаки на с. 201–206).
282. *Ціборовська-Римарович І. О.* Книжки Тульчинської бібліотеки Потоцьких (у відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ) / І. О. Ціборовська-Римарович // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація : наукові праці НБУВ / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – Вип. 1. – С. 117–121 (про кн. знаки на примірниках).
283. *Ціборовська-Римарович І. О.* Родові бібліотеки Правобережної України XVIII ст. (Вишневецьких – Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан / І. О. Ціборовська-Римарович. – Київ, 2006. – 394 с. : іл. (про кн. знаки на с. 63–94).
284. *Шамрай М. А.* Київські примірники королівської бібліотеки / Маргарита Шамрай // Бібліотечний вісник. – Київ, 2004. – № 4. – С. 10–15 (екслібриси та суперекслібриси на примірниках).
285. *Швець Н. П.* До методології дослідження «власницького знаку» : досвід роботи Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Я. Франка / Н. П. Швець // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна. – Київ, 2007. – Вип. 11. – С. 48–69.
286. *Шемета Ю. М.* Суперекслібрис Анни-Алоїзи Острозької у фондах Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / Юлія Шемета // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2003. – Вип. 10. – С. 157–171.

287. *Шиклев С.* Екслибрис в България / [Народна библ. Кирил и Методий, София ; съст. Стоян Шиклев]. – София, 1971. – 158, [1] с. : ил.
288. *Шистер А. Н.* Выставка книжного знака из собраний одесских коллекционеров : каталог / сост. А. Шистер. – Одесса, 1969. – 29 с.
289. *Шнель А. А.* Художественные переплеты и другие мозаичные работы, исполненные ручным способом в переплетной мастерской А. А. Шнель в Санкт-Петербурге на Морской улице № 28. – СПб., 1905. – [10], 33 л. ил.
290. *Штейн В.* Русские книжные знаки / В. Штейн // Печатное искусство. – 1902. – Июль–август. – С. 310–315.
291. *Шубик Ю.* Recreational Medicine in Pictures for Doctors and Their Sympathizers : Medical Ex Libris. – Saint Petersbur : Vita Nova, 2013. = *Шубик Ю.* Занимательная медицина в картинках для врачей и сочувствующих им граждан : медицинский экслибрис : [в 2-х кн.]. – Санкт-Петербург : Вита Нова, 2013. – 488 с. : ил.
292. Экслибрис СССР. – Москва : Книга, 1975. – 176 с.
293. Экслибрис СССР : альбом. – Москва : Книга, 1967. – 58 с.
294. Экслибрисы библиотек и частных коллекций в фонде Тверской ордена «Знак почета» областной универсальной научной библиотеки им. А. М. Горького : иллюстрированный каталог / сост. Е. И. Архипова; ред. Т. В. Гребенюк. – Тверь, 2010 – 72 с. : ил.
295. Экслибрисы и штемпели на книгах Научной библиотеки РГГУ : антология / авт.-сост. Е. В. Пчелов. – Москва, 2010. – 440 с. : ил.
296. Экслибрисы и штемпели частных коллекций. – Вып. 1 / сост. В. В. Кожухова ; ред. М. Д. Афанасьев, А. Вярс ; Гос. публич. ист. б-ка России. – Москва, 2009. – 176 с.
297. Экслибрисы и штемпели частных коллекций в фондах Исторической библиотеки : каталог / сост. В. В. Кожухова ; ред. М. Д. Афанасьев ; Гос. публич. ист. б-ка России. – Москва, 2001. – 119 с. : ил.
298. *Эттингер П. Д.* Книжные знаки В. А. Фаворского : [с воспроизв. 18 кн. знаков] / П. Д. Эттингер ; Секция собирателей книг и экслибрисов МОВОФ. – Москва : Советский коллекционер, 1933. – 62, [2] с. : ил.
299. *Эттингер П. Д.* Московская деревянная гравюра в экслибрисе за 1928 г. / П. Д. Эттингер // Гравюра на дереве. – 1929. – Сб. 4. – С. 31–32.
300. *Эттингер П. Д.* Пушкинские экслибрисы / П. Д. Эттингер // Книжные новости. – 1937. – № 2. – С. 26.
301. Юбилейные книжные знаки В. Я. Адарюкова // Гравюра и книга. – 1924. – № 2–3. – С. 102.
302. A bibliography of bookplate literature / ed., with a forew., by George W. Fuller ; bibliographic work by Verna B. Grimm ; some random thoughts on bookplate literature by Winward Prescott. – Spokane : Public Library, 1926. – 151 p.
303. A brief history of bookplates in Britain : with reference to examples at the Victoria & Albert Museum ; [essay to accompany the exhibition «A History of Bookplates in Britain», held at the Victoria and Albert Museum from 6th June to 2nd Sept. 1979] / the Bookplate Society... – London : Her Majesty's Stat. Off., 1979. – 24 p. : ill.
304. A list of Canadian bookplates : with a review of the history of Ex Libris in the Dominion / ed. by Winward Prescott. – Boston and Toronto : Society of Bookplates Bibliophiles, 1919.
305. A magyar ex libris 100 éve : gyűjtemények kiállítása : katalógus / [szerk., a bevezetőt írta Vasné Tóth Kornélia] ; [közread. a] KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület. – Budapest : KBK Grafikagyűjtő és Művel. Egyes., 2014. – 20 p. : ill.
306. *Aarts J.* Vita sine libris mors est : Joodse exlibriscultuur in Nederland. – Heemstede : EDUjob, 2007. – 32 blz. : ill.

307. *Aeberhardt W. E.* Berner Exlibris aus fünf Jahrhunderten / Werner E. Aeberhardt. – Bern : Francke, 1968. – 6 Bl. : 9 Bl. Abb.
308. All'insegna dell'ex libris : panorama ex libristico antico e moderno / a cura di Francesco Bono e Luigi Servolini. – Milano : M. Gastaldi, stampa 1964. – 266 p. : ill., tav.
309. *Allen C. D.* American Book-Plates : a guide to their study with examples / by Charles Dexter Allen... ; with a bibliography by Eben Newell Hewins... ; illustrated with many reproductions of rare and interesting bookplates... – New York : Macmillan and Co., 1894. – XIV, 437 p. : ill.
310. *Allen F. W.* The Golden age of American bookplate design / by Francis W. Allen. – Mattituck, N.Y. : Opuscula Press, 1979. – VII, 54 p. : ill.
311. *Almack E.* Bookplates / by Edward Almack. – London : Methuen, 1904. – [2], VIII, 180 p. : [41] tab.
312. *Ambur P.* Eesti kunstipärastest eksliibristest / P. Ambur. – Tallinn : Eesti Riiklik Kirjastus, 1958. – 268 l. : ill.
313. *Andersen P. A.* Danske topografiske exlibris / Poul A. Andersen. – Helsingør : Poul A. Andersen's Forlag, [1970]. – 212 s. : ill.
314. *Andruskó K.* Miniatűr ex librisek = Миниатюрные экслибрисы = Ex libris miniatures = Exlibris Miniaturen / Andruskó Károly. – Budapest : Egy. ny., Miniatűrkönyv gyűjtők klubja, 1974. – 57 p. : ill.
315. Archives de la Société Française des Collectionneurs d'ex-Libris. – Paris : Au Siège de la Société, 1894–1937. – Vol. 1–44.
316. *Arellanes A. S.* Bookplates : a selective annotated bibliography of the periodical literature / Audrey Spencer Arellanes. – Detroit, Mich. : Gale Research Co., [1971]. – XXXVIII, 474 p. : ill.
317. *Arellanes A. S.* Bookplates in the News, 1970–1985 / Audrey Spencer Arellanes. – Detroit, Mich. : Gale Research, 1986. – IX, 640 s. : ill.
318. Aufbruch in die Moderne : das Exlibris um 1900; Ausstellung 30. August – 30. September 1990 im «Zeug-Haus» Mönchengladbach anlässlich des 23. Internationalen Exlibris-Kongresses der F.I.S.A.E. / Gernot Blum. –Wiesbaden : Wittal, 1990. – 129 S. : Ill.
319. Aus der Ex-Libris-Sammlung der Bibliothek des Börsenvereins der deutschen Buchhändler : 65 meist unveröffentlichte Blätter auf 50 Tafeln. – Leipzig : Verl. des Börsenvereins der dt. Buchhändler, 1897. – [6], 50 Bl. : Taf.
320. *Avramovska N.* Ex libris / Nataša Avramovska. – Skopje : Menora, 2000.
321. Az ex libris mint a művelődéstörténeti kutatások forrása, I.[–II.] rész // Kisgrafika. – 2011/4. sz., 3–5; 2012/1. sz., 3–5.
322. *Barnett P. N.* Australian book-plates and book-plates of interest to Australia / P. Neville Barnett. – Sydney : The Author, 1950. – 279 p. : ill.
323. *Becker P. G.* Japanische Exlibris : die große Kunst der kleinen Grafik = Japanese exlibris = Japanske exlibris ; [in Verbindung mit einer Wanderausstellung ; bis jetzt geplante Ausstellungsorte: Rostock, Waren/Müritz, Frederikshavn] / Paul G. Becker. [Frederikshavn Kunstmuseum]. – Frederikshavn : Kunstmuseum, 2001. – 77 S. : Ill.
324. *Beels C. H.* Heraldiek in het exlibris / [door] C. H. Beels en J. Th. A. Peskens. – Amsterdam [u.a.] : Exlibriskring der Wereldbibliotheek, 1967. – 77 p. : ill.
325. *Bellini P.* Ex libris nell'Europa del XX secolo : [Cremona, Palazzo Comunale, Sala degli Alabardieri, 15–29 ottobre 2006] / a cura di Enzo Pellai ; [testi di Paolo Bellini]. – Cremona : Cremonabooks, 2006. – 77 p. : ill.
326. *Berger P.* Catálogo de Ex Libris Brasileiros / Paulo Berger. – 2ª ed. – 2002.
327. *Berghman A.* Exlibris : en bok om bokägarmärken / Arvid Bergman. – Malmö : Allhem, 1957. – 178 s. : ill.
328. *Bertarelli A.* Gli ex-libris italiani / Achille Bertarelli. – Milano : Hoepli, 1902. – 470 s. : ill.
329. Beszédes ex librisek : a kultúra nemzetközi hírnökei // Magyar Grafika. – 2011. – Február, LV/1. – P. 75–78.

330. Bookplates in the News / American Society of Bookplate collectors and Designers. – Alhambra, Calif. : Soc., 1970–.
331. *Bouchot H.* Les ex-libris et les marques de possession du livre / par Henri Bouchot. – Paris : Rouveyre, 1891. – 106 p.
332. *Bragaglia E.* Bibliografia italiana dell'ex libris / Egisto Bragaglia ; Accademia dell'ex libris, Bologna. – Trento : Ed. TEMI, 1987. – 287 p.
333. *Bragaglia E.* Ex libris / Egisto Bragaglia. – Roma : Associazione italiana biblioteche, 1996. – 64 p.
334. *Bragaglia E.* Gli ex libris italiani : dalle origini alla fine dell'Ottocento / Egisto Bragaglia ; con la collaborazione di Teresa Grossi...; presentazione di Gian Franco Grechi. – Milano : Bibliografica, [1993]. – Vol. 1–3.
335. *Bragaglia E.* L'ex libris del bibliofilo : amor di libro / Egisto Bragaglia. – Rovereto : Stella, 2008. – 93 p. : ill.
336. *Braungart R.* Das moderne deutsche Gebrauchs-Exlibris / Richard Braungart. – München : Hanfstaengl, 1922. – Reprint. – Wiesbaden : Wittal, 1981. – 101 S. : Ill.
337. *Braungart R.* Neue Deutsche Akt-Exlibris / mit einleitendem Text von Richard Braungart. – München : Hanfstaengl, 1924. – 168 S. : Ill.
338. *Braungart R.* Neue Deutsche Exlibris / mit einleitendem Text von Richard Braungart. – München : Hanfstaengl, [1913]–1919. – F. 1–2.
339. Bücherzeichen (Ex-Libris) des XV. u. XVI. Jahrhunderts : von Dürer, Burgmair, Beham, Virgil Solis, Jost Amman u. a. / hrsg. von Friedrich Warnecke. – Reprint. – Nieuwkoop : De Graaf, 1970. – 16 S., 100 Bl. : Ill.
340. *Butler W. E.* American bookplates / William E. Butler. – London : Primrose Hill Press, 2000. – 166 p.
341. *Butler W. E.* Modern British bookplates / W. E. a. D. J. Butler. – Cambridge : Silent Books, 1990. – 58 p. : ill.
342. *Butler W. E.* The golden era of American bookplate design, 1890–1940 / William E. Butler and Darlene J. Butler. – [London] : Bookplate Society ; [Frederikshavn] : Forlaget Exlibristen, 1986. – 165 p. : ill.
343. *Carlander C. M.* Svenska bibliotek och ex-libris / af C. M. Carlander. – Stockholm : Adolf Johnsons förlag, 1889–1894. – Vol. 1–3.
344. *Cartin L.* Ex-libris / [Louis et Jacques de Cartin]. – [Bordeaux] : Centre d'études sociales, 1990. – 43 p. : ill.
345. *Castle E.* English book-plates, ancient and modern / by Egerton Castle. – London ; New York : G. Bell & sons, 1893. – XX, 352 p., [20] l. il. : il.
346. *Castro E. de.* Ex-libris heráldicos portugueses / Eugénio de Castro e Almeida. – Figueira da Foz, 1971. – 159, [1] p. : il.
347. Catálogo de Ex Libris de bibliotecas españolas en la Biblioteca Nacional / red. por: Consuelo Angulo Fernández y Ma. Luisa Molina Guerra. – Madrid : Ministerio de Cultura. Dirección General del Libro y Bibliotecas, 1989. – 590 p., CLXXVI p. de làms.
348. *Catasús J.* Estudio histórico sobre los ex libris españoles / Juan Catasús. – Barcelona : Bardon López, 1955. – 71 p. : il.
349. Cent anys d'ex-libris del Modernisme a l'actualitat : una visió des de les tècniques; del 23 de maig al 29 de juny de 1997, sala d'exposicions de la Caixa de Sabadell / [text i catalogació Francesc Orenes] ; Fundació Caixa de Sabadell. – Sabadell : Fundació Caixa de Sabadell, [1997]. – 79 p. : il.
350. *Chwalewik E.* Bibliofilki polskie XV–XIX wieków i ich upodobania exlibrisowe / Edward Chwalewik. – Bielawa [i. e. Kraków], 1942. – 32 k.
351. *Chwalewik E.* Exlibrisy polskie szesnastego i siedemnastego wieku / Edward Chwalewik. – Wrocław : Zakł. Nar. im. Ossolińskich : PWN, 1955. – IX, [1], 156, [1] s., [74] s. tabl.

352. *Chwalewik E.* Exlibrisy polskie XVI wieku : próba zarysu / Edward Chwalewik. – Bielawa [i. e. Kraków], 1943. – 34 [i. e. 35] s., 24 s. tabl. : il.
353. *Chwalewik E.* Exlibrisy portretowe polskie / Edward Chwalewik. – Warszawa, [1939]. – 10, [5] s., 4 k. tabl.
354. *Chwalewik E.* Jan Filipowicz rytownik i drukarz : (z dziejów exlibrisu lwowskiego) / Edward Chwalewik // Studia nad książką, poświęcone pamięci Kazimierza Piekarskiego. – Wrocław, 1951. – S. [1], 224–239, 3 k. tabl.
355. *Chwalewik E.* Najdawniejszy masoński exlibris polski / Edward Chwalewik. – Ciemniogród [i. e. Warszawa], 5932 [i. e. 1932]. – 16 s.
356. *Chwalewik E.* Nieznane exlibrisy herbowe polskie / Edward Chwalewik. Cz. 1. – Herold, 1936. – S. 7–8.
357. *Chwalewik E.* Polskie exlibrisy muzyczne / Edward Chwalewik. – Skolimów, 1939. – 12, [2] s., 10 k. tabl. : il.
358. *Chwalewik E.* Wojenne straty polskich zbiorów exlibrisów / Edward Chwalewik. – [Wrocław] : Zakł. Nar. im. Ossolińskich : z zasiłku Prez. Rady Min., 1949. – 15 s.
359. *Conforti A.* Ex libris / Alberto Conforti. – Milano : Idealibri, 1989. – 159 p. : ill.
360. Dal segno al sogno: iconografia dell'ex libris del 1. Novecento. – Roma : Comune di Roma, 1997. – 413 p. : ill.
361. Dansk Exlibris Selskab 50 år : [1941–1991] / [red.: Klaus Rödel]. – Frederikshavn : Exlibristen, 1991. – 70 s. : ill.
362. Das Exlibris : eine Kulturgeschichte in 1600 Abbildungen aus den Beständen des Mainzer Gutenberg-Museums / hrsg. u. mit e. Einf. vers. von Elke Schutt-Kehm. – Dortmund : Harenberg-Ed., 1990. – 576 S. : Ill.
363. *Davenport C.* English heraldic book-stamps / figured and described by Cyril Davenport. – London : Constable, 1909. – VII, 450 p. : ill.
364. *Deé Nagy A.* A Marosvásárhelyi Teleki-Bolyai könyvtár ex librisei / Deé Nagy Anikó. – Budapest : Balassi Kiadó [u. a.], 2001. – 103, XCVI p. : ill.
365. *Delgado Casado J.* Los ex libris españoles / Juan Delgado Casado. – Valencia : García Ed., 1996. – 95 p. : il.
366. DES: Dansk Exlibris Selskab 1941–2001 : et jubilæumsskrift i anledning af 60-året : Festschrift zum 60-jährigen Jubiläum : Jubilee publication on the occasion of DES's 60th anniversary / [red.: Klaus Rödel]. – [København] : DES forlag, 2001. – 190 s. : b ill.
367. Die Exlibris der Bayerischen Hof- und Staatsbibliothek : 17. bis 20. Jahrhundert / ges. und beschrieben von Fridolin Dressler ; wappenerkl. von Brigitte Schröder. – Wiesbaden : Harrassowitz, 1972. – 100 S. : Ill.
368. Directory of bookplate collectors and designers / comp. by W. E. Butler. – 3rd ed. – London : Primrose Hill, 2000. – VII, 151 p.
369. *Druzycki J.* Det moderne polske exlibris = Das moderne polnische Exlibris = L'exlibris moderne polonais / Jerzy Druzycki. – Frederikshavn : Exlibristen, 1974. – 105 S. : Ill.
370. *Duarte S. A.* Ex-libris portugueses heráldicos / Sérgio Avelar Duarte. – Porto : Civilização, 1990. – Vol. 1–2.
371. (Albrecht) Dürer im Exlibris. Eine Ausstellung des Frederikshavn Kunstmuseums, der Stadtgeschichtl. Museen Nürnberg u. d. Albrecht-Dürer-Haus-Stiftung Nürnberg e. V / katalog : Klaus Rödel, Karl Heinz Schreyl. – Frederikshavn : Kunstmuseum, 1986. – 240 S. : Ill.
372. *Dvořák F.* Das zeitgenössische Exlibris / František Dvořák. – Praha : Odeon, 1979. – 71 S. : Ill.
373. Eignerverzeichnis zum Exlibris-Katalog des Gutenberg-Museums : enthält die Eignerverzeichnisse von Teil 1 (A–Z), Teil 2 (A–K & L–Z) sowie der Kataloge: Galerie Bauer, Exlibris aus 6 Jahrhunderten (Katalog 23), Sylvia Wolf, Exlibris – 1000 Beispiele aus fünf Jahrhunderten, Schloß Burgk, Exlibris vom 18. Jh. bis zur Gegenwart / erarb. von Claus Wittal. – Wiesbaden : Wittal, 2003. – 335 S. : Ill.
374. Ekslibri Latvijas literātiem / Latvijas PSR Brīvprātīgā Grāmatu Draugu Biedrība. [Sastādījusi Ilze Sobolevska]. – Rīga : Avots, 1987. – 158, [2] l. : ill.
375. *Ellilä E. J.* Suomalaisia kirjanomistajanmerkkejä. – Jywäskylä : Gummerus, 1938. – 41, [6] s., 135 kuvasivua : kuv.

376. *Ellilä E. J.* Tämä on minun exlibrikseni : uusia suomalaisia kirjanomistajanmerkkejä. – Jywäskylä : Gummerus, 1949. – 229, [2] s. : kuv.
377. Els Ex-libris i els llibres : exposició d'ex-libris catalans actuals i antics, relacionats temàticament amb el món del llibre o la literatura : del 29 de novembre de 2005 al 15 de gener de 2006 Museu de Sant Cugat-Casa Aymat / [textos: Adolf, Francesc Fontbona, Francesc Orenes]. – Sant Cugat : Museu de Sant Cugat, 2005. – 60 p. : il.
378. Erfurter Exlibris : aus den Büchern – Bucheignerzeichen / [hrsg.: Hans-Peter Brachmanski]. – Erfurt : Blick-Verl., 2008. – 66 S. : Ill.
379. Ex bibliothecis Westfalicis : von Bibliotheken, Büchern, Bibliophilen und ihren Exlibris in einer europäischen Kleinlandschaft / Bernhard E. Köster (hrsg.). – Wiesbaden : Wittal, 1997. – 94 S. : Ill.
380. Ex libris : storia, stili, significati, tecniche, collezionismo / [a cura di Alberto Conforti, Albert Dietrich, Dario Castello]. – Milano : Mondadori, 2003. – 179 p. : ill.
381. Ex libris italiani / a cura di Gianni Mantero, Tranquillo Marangoni e Francesco Bono. – Trieste : A.D.E.L., 1960. – [18] c. : ill.
382. Ex-Libris : enciclopédia bio-bibliográfica da arte do ex-libris contemporâneo = encyclopédie bio-bibliographique de l'art de l'ex-libris contemporain / [supervision and editorship of Arthur Mário da Mota Miranda]. – Celorico de Basto : A. M. M. Miranda ; [Braga : Editorial Franciscana], 1985–.
383. Ex-libris français modernes / [preface : George Lambert]. – Paris : Xavier Havermans, 1921. – 73 p. : ill.
384. Exlibris : pismo poświęcone bibljofilstwu polskiemu. – Lwów ; Kraków, 1917–1929.
385. Exlibris – die Welt im Kleinformat : Klein- und Gebrauchsgrafik aus der Blütezeit des Exlibris ; [anlässlich der Ausstellung «Exlibris – die Welt im Kleinformat. Klein- und Gebrauchsgrafik aus der Blütezeit des Exlibris» vom 8. März bis 14. Juni 2009 im Museum Schloss Moyland, Bedburg-Hau] / hrsg. von der Stiftung Museum Schloss Moyland, Sammlung van der Grinten, Joseph-Beuys-Archiv des Landes Nordrhein-Westfalen. – Bedburg-Hau : Stiftung Museum Schloß Moyland, 2009. – 229 S. : Ill.
386. Exlibris für Ärzte vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart : Sammlung Dr. med. Gernot Blum, Mönchengladbach. – Bonn : Hartmannbund-Verl., 1983. – 236 S. : Ill.
387. *Ferrand P.* Signo personal en los libros : exlibris / Pablo Ferrand. – Sevilha : Monte de Piedad y Caja de Ahorros de Huelva y Sevilla, 1990. – 99 p. : il.
388. *Ferson M. J.* Australian literature on bookplates : a bibliography (1899–1988) / Mark J. Ferson. – Sydney : Book Collectors' Society of Australia, 1988. – XIII, 33 p. : ill.
389. *Fincham H. W.* A bibliography of book-plates (ex-libris) / by H. W. Fincham and James Roberts Brown // Ex-Libris Journal. – Plymouth : printed by W. F. Westcott, Frankfort Press, 1892. – 24, [2] p.
390. *Fincham H. W.* Artists and engravers of British and American book plates : a book of reference for book plate and print collectors / by Henry W. Fincham. – London : K. Paul, Trench, Trübner & co., ltd., 1897. – XVI, 155 p., ill., pl.
391. *Finsterer-Stuber G.* Marken und Signete 471 Firmenzeichen und Schutzmarken, Namenszüge, Exlibris und Monogramme ausgewählt und herausgegeben / von Gerda Finsterer-Stuber. – Stuttgart : Julius Hoffmann Verlag, 1957. – 143 S. : Ill.
392. *Fogedgaard H.* Hvad er et exlibris? : en kort introduktion i exlibriskunstens historie / Helmer Fogedgaard, Kristen Rasmussen, Klaus Rödel. – [Frederikshavn] : Frederikshavn Kunstmuseum ; Den Danske Exlibrisfond, 1997. – [24] s.
393. *Forsberg K.-E.* Exlibris, monogram och andra märken / av Karl-Erik Forsberg ; under medverkan av Geith Forsberg ; inl. av Sten G. Lindberg. – Stockholm : Norstedt, 1981. – 155, [4] s.
394. *Franck H.* Jugendstil-Exlibris / Helmut Franck. – Gütersloh : Prisma Verlag, 1984. – 147 S. : 118 Ill. (z.T. farb.).
395. 25 Jahre Schweizerischer Ex Libris Club : Jubiläumsschrift 1968–1993 / Schweizerischer Ex Libris Club ; [übers.: Béatrice Perret (franz.), Martin Steger (ital.)]. – Giswil : Schweizerischer Ex Libris Club, 1993. – 111 S. : Ill.

396. *Gade G.* Norwegian ex libris / by Gerhard Gade. – Boston, Mass. : Society of Book-plate Bibliophiles, 1917. – [11] s., [20] pl. : ill.
397. *Gelli J.* Gli ex libris italiani / Jacopo Gelli. – Reprint. – [Milano?] : Cisalpino-Goliardica, 1976. – LIX, 500 p. : ill.
398. *Gelli J.* 3500 ex libris italiani illustrati con 755 figure e da oltre 2000 motti, sentenze e divise che si leggono sugli stemmi e sugli ex-libris / Jacopo Gelli. – Milano : U. Hoepli, 1908. – XII, 535 p., CXXXIX p. di tav. : ill.
399. *Gerster L.* Die Schweizerischen Bibliothekszeichen (Ex-Libris) / zsgest. und erl. von L. Gerster. – Kappelen, Ct. Bern : L. Gerster, 1898. – 327 S. : Ill.
400. *Giltay Veth D.* Das moderne holländische Holzschnitt Exlibris / D. Giltay Veth ; [aus dem Holländischen von Abraham Horodisch]. – New York : Verlag der Aldus Companie, 1950. – 71 S., 83 Bl. Ill. : Ill.
401. *Giltay Veth D.* Dutch bookplates : a selection of modern woodcuts & wood engravings / D. Giltay Veth. – New York : Aldus Book Company, 1950. – 53 p., 83 l. tab. : ill.
402. Gli ex libris italiani contemporanei / [a cura di] Remo Palmirani e Massimo Finistrella. – [Ortona] : Progetti farnesiani, [2000]. – 63 p. : ill.
403. *Gołąb R.* Ekslibrisy polskie XVI i XVII wieku ze zbiorów Biblioteki Narodowej / Regina Gołąb. – Warszawa : Biblioteka Narodowa, 1991. – [20] k.
404. *Grimm H.* Deutsche Buchdruckersignete des XVI. Jahrhunderts : Geschichte, Sinngehalt und Gestaltung kleiner Kulturdokumente / Heinrich Grimm. – Wiesbaden : Pressler, 1965. – 365 S. : Ill.
405. *Guthrie J.* The modern spirit in the modern art of the bookplate / James Guthrie // The Studio : an illustrated magazine of fine and applied art. – London [u. a.] : Studio, 1922. – Vol. 84. – P. 248–257 : ill.
406. *Hamilton W.* Dated book-plates (ex libris) with a treatise on their origin and development / by Walter Hamilton. – London : A. & C. Black, 18[94]–1895. – 2 l., 124, 225 p., 10 l., 51 tab.
407. *Hamilton W.* Dated book-plates (ex-libris) : from the early 16. century to the end of the 19. century; descriptive chronological tables...; prec. by a treatise on the origin and development, and on the identification and collecting of ex-libris / by Walter Hamilton. – Repr. fo the ed. London 1894–1897. – Amsterdam : van Heusden, 1975. – 124, 225, 7 p. : ill.
408. *Hamilton W.* French Book-plates : a handbook to the study and history of French ex-libris, their makers and owners from the last part of the sixteenth century to the end of the nineteenth century ; with notes on French heraldry, on classification and identification, a list of artists and engravers, a bibliography, and an index / Walter Hamilton. – Amsterdam : Van Heusden, 1975. – X, 360 p. : ill.
409. *Hanrath J. J.* Het exlibris in Rusland / Joh. J. Hanrath. – Amsterdam [etc.] : Exlibriskring der W.B.-Vereniging, 1973. – 84 p. : ill.
410. *Hanrath J. J.* Het riddermotief in het exlibris en in de grafische kunst in het algemeen / Joh. J. Hanrath. – Amsterdam [etc.] : Wereld-Bibliotheek-Vereniging, 1965. – 71 p. : ill.
411. *Hanrath J. J.* Stijl en exlibris : opmerkingen rond het Nederlandse exlibris 1946–1971 / Joh. J. Hanrath. – Amsterdam [etc.] : Exlibriskring van de Wereld-Bibliotheek-Vereniging, 1971. – 79 p. : ill.
412. *Hardy W. J.* Book-Plates / by W. J. Hardy. – London : Paul, Trench, Trübner, 1897. – XVI, 240 p. : ill.
413. Harvard Judaica Bookplates : a catalogue of bookplates representing the Endowed Judaica Book Funds of The Harvard College Library. – Cambridge : Judaica Department Of The Harvard College Library, 1986.
414. *Hedegaard E. O. A.* Danske heraldiske officers-exlibris / E. O. A. Hedegaard. – Helsingør : P. A. Andersen, [1964]. – 150 s. : ill.
415. *Hedegaard E. O. A.* Militære bogejermærker : exlibris / E. O. A. Hedegaard. – Helsingør : P. A. Andersen, [1966]. – 207 s. : ill.
416. *Hernández López S.* Ex-libris mexicanos : artistas del siglo XX / Selva Hernández López & Mercurio López Casillas. – México : Editorial RM, 2001. – XIV, 145 p. : il.
417. *Hoefnagels L.* Wijn exlibris / Lou Hoefnagels. – Wormer : Inmerc bv, 1992. – 96 p. : ill.

418. *Hofsteenge C.* De ploeg en het exlibris / Cees Hofsteenge, Anne de Boer. – Groningen : Omnia Uitgevers, 2003. – 39 p. : ill.
419. *Høgdahl H.* Norske ex libris og andre bokeiermerker : fra biskop Arne Sigurdsson til Gerhard Munthe / Hugo Høgdahl. – Oslo, 1946. – 188 s. : ill.
420. *Hopkinson M.* Ex libris : the art of bookplates. – London : The British Museum Press, 2011. – 111 p. : ill.
421. *Horodisch A.* Miniatur ex libris / Abraham Horodisch ; vorwort : Gianni Mantero ; Umschlag Holzschnitt von Tranquillo Marangoni. – Amsterdam : Verlag der Erasmus Buchhandlung, 1966. – 95 p. : ill.
422. *Horváth H.* Magyar ex librisek, 1525–1985 / Horváth Hilda ; a Magyar Bibliofil Társaság kiadása. – Budapest : M. Bibliofil Társ., 1985 [1986]. – 178 p. : ill.
423. Incisori exlibristi siciliani : ex libris e grafica libera 2001 / a cura di Remo Palmirani ; con uno scritto di Gianfranco Schialvino. – Ortona : Progetti Farnesiani, [2001]. – 69 p. : ill.
424. *Johnson F.* A treasury of bookplates from the Renaissance to the Present / Fridolf Johnson. – New York : Dover Publications, Inc., 1977. – VII, 151 p.
425. *Jones L. S.* The human side of bookplates / Louise Seymour Jones. – [Los Angeles] : Ward Ritchie Press, 1951. – XIII, 158 p. : ill.
426. Jugoslovenski ekslibris : [Muzej primenjene umetnosti, Beograd, 1–31.10.1995 / postavka izlozbe Ratsko Ciric ... et al. ; koncept kataloga i dizajn Benoa Zino et al.]. – Beograd : Ekslibris drustvo Beograd, 1995. – 79 p. : ill.
427. *Jung H.* Wein-Exlibris aus 21 Ländern / Hermann Jung. – Würzburg : Stürtz Verlag, 1973. – 100 S. : Ill.
428. *Junod B.* Schweizerische Bucheignerzeichen des zwanzigsten Jahrhunderts = Swiss bookplates of the twentieth century / Benoît Junod ; SELC, Schweizerischer Ex-Libris-Club. – [Giswil] : SELC, 1999. – 156 S. : Ill.
429. *Karolyi C.* Aufbruch und Idylle : Exlibris österreichischer Künstlerinnen 1900–1945 ; [anläßlich der Ausstellung Aufbruch und Idylle. Exlibris Österreichischer Künstlerinnen 1900–1945 im Rahmen des 100-jährigen Jubiläums der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft 1903–2003 beim XXX. Internationalen Exlibris-Kongreß der Fédération Internationale des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris (FISAE) in Wels, 14.–17. Juli 2004] / Österreichische Exlibris-Gesellschaft ; Claudia Karolyi ; Alexandra Smetana. – Wien : Österr. Kunst- und Kulturverl., 2004. – 224 S. : Ill.
430. *Keenan J. P.* The art of the bookplate / James P. Keenan ; forew. by George Plimpton. – New York : Barnes & Noble, 2003. – 175 p. : ill.
431. *Kinos M.* Exlibris / Mirjam Kinos. – Oulu : Pohjoinen, 1989. – 134 s.
432. *Klemensiewicz Z.* Bibliografia ekslibrisu polskiego / Zygmunt Klemensiewicz ; z przedm. Edwarda Chwalewika ; przejrzała i uzup. Helena Lipska. – Wrocław : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 1952. – VI, 154 s.
433. *Koolwyk Th. F. v.* Bibliografi over hollandsk exlibrislitteratur 1890–1975 : Proeve van een bibliografie van Nederlandse literatuur over het exlibris 1890–1975 = Specimen of a bibliography of Dutch bookplate literature 1890–1975 = Versuch einer Bibliographie der holländischen Exlibrisliteratur 1890–1975 / Th. F. van Koolwijk & Klaus Rödel. – Frederiskhavn : Exlibristen, 1977. – VI, 55 blz., [20] bl. ill. : ill. – (Exlibrispublikation № 144).
434. *Kretz H. J.* Exlibris für Juristen : ein kulturgeschichtliches Bilderbuch / Hans-Joachim Kretz. – München : C. H. Beck, 2003. – VII, 247 S. : Ill.
435. *Kroneberger K. G.* Die Exlibris-Sammlung der Pfälzischen Landesbibliothek : katalog / bearbeitet von Karl Georg Kroneberger. – Speyer : Pfälzische Landsbibliothek, 1982. – 394 S. : Ill.
436. *Krupka V.* Det moderne czekiske exlibris = Das tschechische Exlibris der Gegenwart / Vaclav Krupka. – Frederikshavn : Exlibristen, 1978. – 159 S. : Ill.
437. *Kunze E.* Lateinische Texte auf Exlibris : Exlibris: Amicis vocabula haec omnia sunt translata, quae qui fovet, ei prodest / Emil Kunze. – Frederikshavn : Exlibristen, 2000. – 140 p. : ill.

438. L'ex libris, amor di libro, ieri e oggi : trenta ex libris di artisti italiani 26 impressi dai legni originali e 4 dai cliché della prima tiratura / [a cura di] Remo Palmirani. – Trento : TEMI, 1988. – 12 p., XXX c. di tav. : ill.
439. L'Ex-libris français : bulletin de l'association française pour la connaissance de l'ex-libris. – Nancy, 1936–.
440. L'ex libris italiano : notiziario periodico dell'Associazione italiana Ex libris. – Milano, 1995–.
441. L'ex libris italiano del secondo Novecento / [a cura di] Remo Palmirani. – [Viterbo : A.&F. Quatrini], 2000. – 79 p. : ill.
442. *Lattimore C. R.* Erotic bookplates : an introduction / Colin R. Lattimore. – Cambridge : Silent Books, 1990. – 59 p. : ill.
443. *Lee B. N.* British bookplates : a pictorial history / Brian North Lee. – Newton Abbot [u. a.] : David & Charles, 1979. – 160 p. : ill.
444. *Lee B. N.* British royal bookplates : and ex-libris of related families / Brian North Lee. – Aldershot u. a. : Scolar Pr., 1992. – 259 p. : ill.
445. *Lee B. N.* Early printed book labels : a catalogue of dated personal labels and gift labels printed in Britain to the year 1760 / Brian North Lee. – Pinner : Private Libraries Association [u. a.], 1976. – XXII, 185 p. : ill.
446. *Leiningen-Westerburg K. E.* Deutsche und österreichische Bibliothekszeichen Exlibris : ein Handbuch für Sammler, Bücher- und Kunstfreunde / von K. E. Leiningen-Westerburg. – Repr. der Orig.-Ausg. Stuttgart, 1901. – Leipzig : Zentralantiquariat der Dt. Demokrat. Rep., 1982. – 610 S. : Ill.
447. *Leiningen-Westerburg K. E.* German book-plates : an illustrated handbook of german & austrian exlibris / by Karl Emich Count zu Leiningen-Westerburg ; translated by G. Ravenscroft Dennis. – London ; New York : George Bell & Sons, 1901. – XIX, 531 p. : ill.
448. *Leiningen-Westerburg K. E.* Russische Ex-libris / K. E. Leiningen-Westerburg // Zeitschrift für Bucherfreunde. – Leipzig, 1902.
449. *Lemaire G. G.* Hic liber est meus / Gérard-Georges Lemaire. – [Paris] : É. Koehler, 1999. – 63 p. : ill.
450. *Lewicka-Kamińska A.* Nieznane exlibrisy polskie XV wieku w Bibliotece Jagiellońskiej / Anna Lewicka-Kamińska. – Kraków : PWN, 1974. – 38 s. : il.
451. *Lewicka-Kamińska A.* O ekslibrisach staropolskich w zbiorach obcych / Anna Lewicka-Kamińska // Roczniki Biblioteczne. – 1976. – R. 20. – Z. 1–2. – S. 97–100, tabl. 3 : il.
452. *Linnig B.* Bibliothèques & ex-libris d'amateurs Belges aux XVIIe, XVIIIe et XIXe siècles : ouvr. orné de 77 ill., de 3 réimpr. sur les cuivres orig. et de reprod. en couleurs du plus vieil ex-libris flamand conuu / Benjamin Linnig. – Paris : Daragon, 1906. – II, 189 p. : ill.
453. Mai magyar exlibris művészet : Gyula, Városi Járási Könyvtár : 1969. márc. 19 – ápr. 8. / [a kiállítást rend. Némedi Endre, Póka György] ; [a katalógust bev. Semsey Andor]. – Gyula, 1969. – 34 p. : ill.
454. *Martin E. A.* A dictionary of bookplates of Irish medical doctors with short biographies / Edward A. Martin. – Dublin : De Búrca, 2003. – XIV, 160 p. : ill.
455. *Mas C. d.* El exlibris en la cultura del libro / Cynthia del Mas. – Buenos Aires : Torraspapel, 2000.
456. *Meiner A.* Das deutsche Signet : ein Beitrag zur Kulturgeschichte / von Annemarie Meiner. – Leipzig : [Deutscher Verein f. Buchwesen u. Schrifttum], 1922. – 71 S. : Ill.
457. *Meyer-Noirel G.* L'ex-libris : histoire, art, techniques / Germaine Meyer-Noirel. – Paris : Picard, 1989. – 261 p. : ill.
458. *Meyer-Noirel G.* Répertoire général des ex-libris français des origines à l'époque moderne : 1496–1920 / G. Meyer-Noirel. – [Tomblaine] : G. Meyer-Noirel, 1983–.
459. *Mirabella G.* Ex libris : arte, storia e cultura del libro / fondata e diretta da Giuseppe Mirabella. – Corsico [Milano] : Ex Libris Museum, 1986–1994.
460. *Mirabella G.* Ex libris Museum: erotica / Giuseppe Mirabella. – Milano : Ex libris Museum, stampa 1991. – 23, 134 p. : ill.
461. *Mirabella G.* La medicina negli ex libris : storia, cultura, espressioni ed esempi dell'arte exlibristica / Giuseppe Mirabella. – [Milano] : Serono, 1991. – 24 p. : ill.

462. Modern Soviet literary bookplates / comp. and ed. by W. E. Butler. – Frederikshavn : Forl. Exlibristen, 1988. – 118 p. : ill.
463. La montagna nell'arte dell'ex-libris / a cura di Mimma Nuvolari, Giuseppe Cauti. – Milano : Electa, 1993. – 115 p. : ill.
464. *Nesterenko P.* Ukrainsk exlibriskunst : udstillingskatalog = Ukrainian bookplate art = Exlibriskunst der Ukraine / Petro Nesterenko ; Frederikshavn Kunstmuseum ; [Moderne Ukrainske Exlibrisudstilling, Frederikshavn, 1998.04.]. – Frederikshavn, 1998. – [220] S. : Ill.
465. *O'Dell I.* Deutsche Und Österreichische Exlibris 1500–1599 Im Department Of Prints And Drawings Im Britischen Museum / I. O'Dell. – London : British Museum, 2002. – 256 S. : Ill.
466. *Orenes Navarro F.* Ex libris de la propietat dels llibres / Francesc Orenes. – Tarragona : Arola Ed., 2000. – 344 p. : il. – (Quaderns d'art, simbol i pensament. 1).
467. *Orenes Navarro F.* Ex-libris : marques de propietat, símbols d'identitat / [text i creació gràfica a càrrec de Francesc Orenes i Navarro] ; Associació Catalana d'Exlibristes. – [Barcelona], 1994. – 24 p. : il.
468. *Palmirani R.* Ex libris massonici / di Remo Palmirani. – [S. l.] : Edizioni La Damar, 2003. – 111 p. : ill.
469. *Palmirani R.* L'ex libris italiano oggi / Remo Palmirani. – [Viterbo : Quattrini], 2001. – 38 p. : ill.
470. *Palmirani R.* Manuale dell'amatore di ex libris : guida illustrata alla storia, alla cultura ed al collezionismo degli ex libris dal XVI secolo ai giorni nostri / Remo Palmirani. – Ravenna : Essegi, 1999. – 63 p.
471. *Palmirani R.* Storia illustrata de l'Ex libris erotico : simboli, sogni e menzogne negli ex libris erotici / Remo Palmirani ; con un racconto e un apocrifo di Sherlock Holmes e sessantadue illustrazioni fuori testo. – Roma : Robin, 1998. – 108 p. : ill.
472. *Pama C.* Heraldiek en ex-libris / door C. Pama. – Naarden : Rutgers, 1943. – 51 p. : ill.
473. *Peake A. G.* Australian personal bookplates / by Andrew G. Peake. – Dulwich, S. Aust. : Tudor Australia Press, 2000. – 216 p. : ill.
474. *Pektaş H.* Ex Libris. – Istanbul: Yapi Kredi Yayinlari, 1996.
475. *Piilmann S.* Baltische Wappenexlibris : Exlibris der Ostseeprovinzen Estland, Kurland, Livland, Ösel / Svetlan Piilmann, Paul G. Becker. – Tallinn [u. a.], 2002. – 128 l. : ill.
476. *Pocius L. L.* Contemporary Lithuanian bookplates / Lidija Simkus-Pocius. – Rostrevor, S. Aust. : Australian Lithuanian Foundation, 1989. – [72] p. : ill.
477. *Poulet-Malassis A.* Les Ex-libris Français depuis leur origine jusqu'à nos jours : Notes sur leur usage et leur curiosité / [par Auguste Poulet-Malassis]. – Paris : P. Rouquette, 1874. – 51 p. : pl.
478. *Praag P.* Joodse symboliek op Nederlandse exlibris / Ph. van Praag. – Zutphen : Gaillarde Pers, 1988. – 64 p. : ill.
479. *Praag P.* Sociale symboliek op Nederlandse exlibris / Ph. van Praag. – Amsterdam : Wereldbibliotheek, 1983. – 75 p. : ill.
480. *Prescott W.* A bibliography of book-plate literature / by Winward Prescott. – Boston, Mass. : American Bookplate Society, 1914. – 70 p.
481. 1. biennale di ex libris : Italia–Austria : 29 settembre 1991 : Palazzo Farnese, Ortona. – [S. l.], 1991. – 76 p., [2] c. di tav. : ill.
482. *Pronk Czn S. E.* Aantekeningen over het exlibris / door S. E. Pronk Czn. – Rijswijk : Stichting Familiearchief Pronk, 2001. – 28 p. : ill.
483. *Przypkowski T.* Pierwszy szkic do opracowania księgoznaków Potockich / Tadeusz Przypkowski. – Jędrzejów, 1943. – 101 k. : fot.
484. *Radbill S. X.* Bibliography of medical ex libris literature / by Samuel X. Radbill ; forew. by Carlyle S. Baer. – Los Angeles : Hilprand Press, 1951. – XII, 40 p., [15] p. pl. : ill.
485. Rare book-plates (Ex-libris) of the XVth and XVIth centuries by Albert Duerer, H. Burgmair, H. S. Beham, Virgil Solis, Jost Amman etc. / ed. by Frederick Warnecke. – London : Grevel, 1894. – 100 p. : ill.

486. *Rato F. M.* Manual de Ex-Librística : subsídios para a historia e arte dos ex-líbris / por Fausto Moreira Rato. – Lisboa : Imprensa Nacional-Casa da Moeda, 1978. – 239 p. : il.
487. *Reitzel P.* Danske heraldiske Exlibris / Poul Reitzel. – København : Hagerup, 1943. – 122 s.
488. *Renart J.* El Exlibris en España publicado en el número 14–15 de la Circular de exlibristas de Barcelona con ocasión del VI Congreso de Exlibris, Barcelona, 1958 : separata en homenaje al autor del presente estudio, prestigio del exlibrismo español Joaquín Renart / Joaquin Renart. – Barcelona, 1958. – 44, [2] p. : il.
489. *Rhebergen G. J.* 24 [Firogtyve] exlibris med vin-motiver / G. Jan Rhebergen. – Frederikshavn : Forl. Exlibristen, 1979. – 56 s. : ill.
490. *Riquer y Palau J. M.* de. Els ex-libris i l'ex-librisme : assaig historic raonat / Josep Mª de Riquer i Palau. – Barcelona : [«La Ibèrica C. N. Gisbert»] ; Editorial Millà, 1952. – 242 p., 3 h., 20 lám. : grab. intercal.
491. *Rödel K.* Bibliografi over skandinavisk exlibrislitteratur : Skandinavische Exlibrislitteratur / Klaus Rödel. – Frederikshavn, 1968. – 43 s.
492. *Rödel K.* Exlibristen 1966–1996 / Klaus Rödel. – Frederikshavn : Exlibristen, 1996. – 43 s. : ill.
493. *Rödel K.* Nürnberger exlibris : 28 ausgewählte Bucheignerzeichen von Albrecht Dürer bis zur Jahrhundertwende / Klaus Rödel. – Frederikshavn : Exlibristen, 1979. – 67 S. : Ill.
494. *Rueter P. G.* Exlibris extract, met excuses en explicaties / Pam G. Rueter. – Baarn : Arethusa Pers Herber Blokland, 1978. – 79 p. : ill.
495. *Rylands J. P.* Notes on book-plates (ex-libris) : with special reference to Lancashire and Cheshire examples, and a proposed nomenclature for the shapes of shields / by J. Paul Rylands. – Liverpool : [Brakell], 1889. – VIII, 76 p., [12] l. : ill.
496. *Ryszkiewicz A.* Exlibris polski / Andrzej Ryszkiewicz. – Warszawa : Prasa, 1959. – 149 s., X tabl.
497. *Sakwerda J.* Signum libri decorum : Śląsk i Ślązacy w dawnym ekslibrisie : katalog wystawy / [koncepcja wyst. i oprac. kat.] Jan Sakwerda. – Wrocław : Muzeum Miejskie ; Ratingen-Hösel : Oberschlesisches Landesmuseum, 2005. – 179 s. : fot. kolor.
498. *Sakwerda J.* Signum libri decorum : Wrocław i wrocławianie w dawnym ekslibrisie : katalog wystawy / [oprac. katalogu Jan Sakwerda] ; Muzeum Miejskie Wrocławia. – Wrocław : Muzeum Sztuki Medalierskiej, 2002. – 143 s. : fot.
499. *Sakwerda J.* Signum libri decorum : Wrocław i wrocławianie we współczesnym i dawnym ekslibrisie : katalog wystawy / Jan Sakwerda. – Wrocław : Muzeum Miejskie Wrocławia, 2008. – 126 s. : il.
500. *Salierno V.* Gli exlibris italiani dalle origini ai nostri giorni / Vito Salierno. – Legnano : EdiCart, 1994. – 127 p. : ill.
501. *Scheffer H.* 100 Jahre österreichisches Exlibris : [anläßlich der Ausstellung «100 Jahre Österreichisches Exlibris» im Rahmen des 100-jährigen Jubiläums der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft 1903–2003 beim XXX. Internationalen Exlibris-Kongreß der Fédération Internationale des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris (FISAE) in Wels, 14.–17. Juli 2004] / Heinrich R. Scheffer ; Österreichische Exlibris-Gesellschaft. – Wien : Österr. Kunst- und Kulturverl., 2004. – 255 S. : Ill.
502. *Schmitt A.* Deutsche Exlibris : eine kleine Geschichte von den Ursprüngen bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts / Anneliese Schmitt. – Leipzig : Koehler & Amelang, 1986. – 189 S. : Ill.
503. *Schneider-Henn D.* Exlibris Monogramme : Darstellung und Verzeichnis der Monogramme von deutschen und einigen ausländischen Künstlern, die ca. 1880–1920 Bücherzeichen geschaffen haben, nebst einem Anhang mit Monogrammen deutscher Illustratoren aus der Zeit der Jahrhundertwende nach einer Vorlage des Nordböhmischen Gewerbemuseums, Reichenberg 1905 / hrsg. von Dietrich Schneider-Henn. – München : Schneider-Henn, 1983. – 166 S.
504. *Schutt-Kehm E.* Albrecht Dürer und die Frühzeit der Exlibriskunst : Ausstellung 30. August – 30. September 1990 im «Zeug-Haus» Mönchengladbach, anläßlich des 23. Internationalen Exlibris-Kongresses der F.I.S.A.E. / Elke Schutt-Kehm. – Wiesbaden : Wittal, 1990. – 39 S. : Ill.

505. *Schutt-Kehm E.* Exlibris-Katalog des Gutenberg-Museums / Elke Schutt-Kehm, Claus Wittal. – Wiesbaden : Wittal, 1985, 1998, 2003. – T. 1–2.
506. *Schutt-Kehm E.* Hexe, Hausfrau, Heilige : Frauenbilder in Exlibris für Frauen : Katalog zur Ausstellung im Gutenberg-Museum Mainz vom 3. Mai – 15. Juli 1998 / Elke Schutt-Kehm. – Wiesbaden : Wittal, 1998. – 191 S. : Ill.
507. *Schwencke J. J.* Bibliographie en andere gegevens over het Nederlandsche exlibris / door Johan Schwencke. – Maastricht : Boosten & Stols, 1933. – 201 p. : ill.
508. *Schwencke J. J.* De bloei van de Nederlandse exlibriskunst in de laatste vijfentwintig jaar / Johan Schwencke. – Amsterdam : De Bezige Bij, 1957. – 105, [2] p. : ill.
509. *Schwencke J. J.* De Nederlandsche Exlibris-Kunst / door Johan Schwencke. – Maastricht : Boosten & Stols, [1929]. – 203 p. : ill.
510. *Schwencke J. J.* Hedendaagse Engelse exlibris / Johan Schwencke. – 's-Gravenhage : Nederlandsche Exlibris-Kring, 1950. – 38, [1] p. : ill.
511. *Schwencke J. J.* Het beeld van het Nederlandse exlibris : 1880–1960 / Johan Schwencke. – Amsterdam [etc.] : Wereldbibliotheek-Vereeniging, 1960. – 78 p. : ill.
512. *Schwencke J. J.* Het exlibris als boekversiering en verzamelobject / door Johan Schwencke. – 's Gravenhage : Nederlandsche Boekenclub, 1941. – 103 p. : ill.
513. *Schwencke J. J.* Het exlibris in de Skandinavische landen : een studie voor vrienden van boek en prent / door Johan Schwencke. – Amsterdam : Wereldbibliotheek, 1953. – 48 p. : ill.
514. *Schwencke J. J.* Het exlibris in Duitsland : een studie voor vrienden van boek en prent / door Johan Schwencke. – Amsterdam [etc.] : Wereld Bibliotheek, 1963. – 61 p. : ill.
515. *Schwencke J. J.* Het exlibris in Engeland : een studie voor vrienden van boek en prent / door Johan Schwencke. – Amsterdam : Wereldbibliotheek-Vereeniging, [1936]. – 35 p. : ill.
516. *Schwencke J. J.* Het exlibris in Frankrijk : een studie voor vrienden van boek en prent / door Johan Schwencke. – Amsterdam : Wereldbibliotheek-Vereeniging, 1939. – 43 p. : ill.
517. *Schwencke J. J.* Het exlibris in Italie : een studie voor vrienden van boek en prent / door Johan Schwencke. – Amsterdam [etc.] : Wereldbibliotheek, 1949. – 48 p. : ill.
518. *Schwencke J. J.* Het exlibris in Nederland : een studie voor vrienden van boek en prent / door Johan Schwencke. – Amsterdam : Wereldbibliotheek-Vereeniging, 1935. – 47 p.
519. *Schwencke J. J.* Het exlibris in Oostenrijk : een studie voor vrienden van boek en prent / door Johan Schwencke. – Amsterdam : Wereldbibliotheek-Vereeniging, [1937]. – 40 p. : ill.
520. *Schwencke J. J.* Het exlibris in Tsjechoslowakije : een studie voor vrienden van boek en prent / door Johan Schwencke. – Amsterdam : Wereld-Bibliotheek, 1956. – 56 p.
521. *Schyberg T. B.* Norske exlibris : Fortegnelse over 8650 norske exlibris / Thor Bjørn Schyberg. – [Frederikshavn] : Exlibristen, 1974. – 223 bl. : ill.
522. *Séjournant P.* L'ex-libris français / P. Séjournant // Art & Métiers du Livre. – París, 1995. – P. 36–47.
523. *Semsey A.* Szőlő és bor a kisgrafikákon, ex librisek és alkalmi grafikák = Ex-libris et graphiques d'occasion, inspirés par la vigne et le vin / [a gyűjtemény katalógusát összeállította és szerkesztette Semsey Andor]. – Budapest : Magyar Mezőgazdasági Múzeum, 1972. – 92 p. : ill.
524. *Severin M.* Engraved bookplates : European ex libris 1950–70 / Mark Severin & Anthony Reid. – Pinner, Middlesex : Private Libraries Association, 1972. – 176 p. : ill.
525. *Seyler G. A.* Illustriertes Handbuch der Ex-libris-Kunde / von Gustav A. Seyler. – Berlin : Stargardt, 1895. – VIII, 88 S. : Ill.
526. *Shickell E. H.* Bookplates for libraries / by Edward Hampton Shickell ; with an introd. and a comm. by William R. Holman. – [Austin, Tex.] : Beacham, 1968. – [100] p. : ill.
527. *Sipayłło M.* Polskie superexlibrisy XVI–XVIII wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego / Maria Sipayłło. – Warszawa : Instytut Wydawn. PAX, 1988. – 266 s.

528. *Sjögren A.* Svenska kungliga och furstliga bokägarmärken inklusive dedikations- och donationsexlibris : med över 900 avbildningar / samlade och beskrivna av Arthur Sjögren ; med ett förord av Johannes Rudbeck. – Stockholm : Lagerström, 1915. – CLII, 352, [5] s.
529. *Skovenborg E.* Vinexlibris : Bookplates with wine motifs / Erik Skovenborg. – Helsingør : Privattryk, 1991. – 30 s.
530. *Slater J. H.* Book-plates and their value : English and American plates / by J. H. Slater. – London : Grant, 1897. – 241, [1] p. : ill.
531. *Spanu S.* Nobilium emblemata ex libris / a cura di Salvatorangelo Palmerio Spanu. – Torino : Stige, 1991 [stampa 1990]. – LXV, 492 p. : ill.
532. *Stacey R. H.* Canadian bookplates / Robert Stacey. – Toronto : Subway Books, 1997. – 62 p. : ill.
533. *Stawa G. v.* Alte Exlibris aus Tirol / von Georg von Stawa. – Innsbruck : Wagner, 1958. – 56 S.
534. *Stickelberger E.* Das Exlibris (Bibliothekzeichen) in der Schweiz und in Deutschland : ein Handbuch für Sammler und Freunde der Exlibris-Sitte / von Emanuel Stickelberger. – Basel : Helbing-Lichtenhahn, 1904. – 319 S. : Ill.
535. 100 ekslibrisów. Silesiaca i nie tylko = 100 Exlibris. Silesiaca und mehr / Galerie Małych Form Graficznych... [Oprac. kat.: Ryszard Turkiewicz]. – Wrocław : Rejonowa Biblioteka Publiczna, 1999. – 65 s. : il.
536. *Stock K. F.* Elsässische Exlibris-Bibliographie : Manuskript-Ausdruck als Arbeitsunterlage für Ergänzungen und Korrekturen / Karl F. Stock. – Graz : Selbstverl. Stock & Stock, 2001. – 44 S.
537. *Stock K. F.* Exlibris-Zeitschriften : Bibliographie aus der Datenbank «Exlibris-Literatur» = Bookplate periodicals / von Karl F. Stock. – Graz : Selbstverl. Stock & Stock, 2005. – 49 S.
538. *Stock K. F.* Österreichische Exlibris-Bibliographie 1881–2003 = Bibliography of Austrian bookplate literature 1881–2003 / Karl F. Stock. – München : K. G. Saur, 2004. – IX, 374 S.
539. *Studemeister M.* Bookplates and their owners in Imperial Russia : an illustrated survey of holdings at Stanford University / Marguerite Studemeister. – Tenafly, NJ : Hermitage Publishers, 1991. – 220 p. : ill.
540. Superexlibris : til svenske konger og dronninger, adelige og kendte personer samt institutioner / biografiske oplysninger: Jette Braagaard Rasmussen ; Frederikshavn Kunstmuseum og Exlibrissamling. – Frederikshavn : Frederikshavn Kunstmuseum & Exlibrissamling, 2002. – 147 s.
541. *Tatsch J. H.* Masonic book plates : supplemented by a descriptive check list of 586 Ex Libris of masonic interest / by J. Hugo Tatsch and Winward Prescott. – Cedar Rapids, Iowa : The Masonic Bilbiophiles, 1928. – 153 p. : ill.
542. *Tauber H.* Der Deutsche Exlibris-Verein 1891 bis 1943 : seine Geschichte im Kontext von Exlibrisbewegung und Exlibriskunst vornehmlich in Deutschland / Henry Tauber. – Frankfurt/Main : Deutsche Exlibris-Ges., 1995. – 509 S. : Ill. – (Jahrbuch der Deutschen Exlibris-Gesellschaft).
543. *Tauber H.* Die Deutsche Exlibris-Gesellschaft 1949–1999 / Henry Tauber. – Frankfurt/Main : Deutsche Exlibris-Gesellschaft, 1999. – 333 S. : Ill. – (Jahrbuch der Deutschen Exlibris-Gesellschaft).
544. *Tieleman R.* Het exlibris als spiegel van boek en wereld : een beeld van de collectie Jansen Ebing in Museum Meermanno-Westreenianum / Roel Tieleman. – Den Haag : Museum Meermanno-Westreenianum, 2002. – 117 p. : ill.
545. *Torre G. C.* Inprimere l'idea : preistoria, storia e futuro nella comunicazione attraverso l'ex libris = prehistory, history and future in communication through the ex libris / Gian Carlo Torre, Giovanni Daprà. – Novate Milanese : Bozzi Multimedia, 2010. – 239 p. : ill.
546. *Treier A.* Redende Exlibris : Geschichte und Kunstform des deutschen Bücherzeichens / Albert Treier ; mit einem Vorw. von Gerhard Treier. – Wiesbaden : Otto Harrassowitz, 1986. – 133 S. : Ill.
547. *Trönnberg G. de.* L'ex-libris français du 16e siècle à 1815 / par Gunnar de Trönnberg ; préface par Edmond des Robert. – Copenhague ; Paris : Editions Areté, [1955]. – 65, [2] p. : ill.
548. *Tsiborovska-Rymarovich I.* Books owned by Sapiehas, magnates of the Grand Duchy of Lithuania, at scientific libraries of Ukraine / I. Tsiborovska-Rymarovich // Knygotyra. – Vilnius, 2011. – T. 56. – P. 167–184.

549. *Ürmös P.* Ex libris a századfordulótól az ezredfordulóig // A nemzeti könyvtár kisnyomtatványtára. – Budapest, 2002. – P. 115–141.
550. *Van den Briele L.* Boek en exlibris : het boek als inspiratiebron in de hedendaagse exlibriskunst / Luc Van den Briele ; introd. by Christian F. Verbeke. – Leuven : Ceuterick, 1986. – 90 p. : ill.
551. *Van den Briele L.* Exlibris verzamelen : een praktische handleiding / door Luc Van den Briele. – Mechelen : Graphia, 1990. – [40] p. : ill.
552. *Van den Briele L.* Sommets de l'art contemporain des ex-libris en Europe : [à l'occasion de l'Exposition Sommets de l'Art Contemporain des Ex-Libris en Europe, organisée dans la Galerie de la Kredietbank du 26 mars au 27 avril 1997] / Luc Van den Briele. – Bruxelles, 1997. – 224 p. : ill.
553. *Van den Briele L.* The universe of bookplates : modern erotic bookplates / Luc van den Briele. – London : Primrose Hill Press cop., 1999. – 72 p. : ill.
554. *Van der Vekene E.* L'ex-libris luxembourgeois / Emile van der Vekene. – [Niederanven (Luxembourg)] : Ed. du Cercle Jaillot, 1986. – 206 p. : ill.
555. *Vanicek L.* Bibliografie českého exlibris = Bibliografi over tjekkoslovakisk exlibrislitteratur = Bibliographie über tschechoslowakische Exlibrisliteratur / Lubomir Vanicek. – Frederikshavn : Forl. Exlibristen, 1975. – [8], 60 l. : ill.
556. *Vervoorn A. J.* Exlibris van Nederlandse letterkundigen / A. J. Vervoorn. – Zutphen : Bührmann-Ubbens Papier, 1993. – 63 p. : ill.
557. *Vervoorn A. J.* Lithografie en exlibris in Nederland 1809–2009 / A. J. Vervoorn. – [S. l.] : Exlibriswereld, Nederlandse Vereniging voor Exlibris en andere Kleingrafiek, 2009. – 24 p. : ill.
558. *Vervoorn A. J.* Typografische thema's op Exlibris : van schrijver tot lezer / [tekst Aad Vervoorn]. – [Den Haag] : Grafisch Studie-Centrum, 1996. – 136 p. : ill.
559. *Vicars A. E.* Book plates (ex-libris). Series II : Literary book-plates. [–Series III : Book-piles.] / by Arthur Vicars. – Plymouth : Printed by W. F. Westcott, 1893. – P. 2–3.
560. *Vindel F.* Ensayo de un catalogo de ex-libris ibero-americanos : siglos XVI–XIX / Francisco Vindel. – Madrid : [Ed. Góngora], 1952. – Vol. 1–2.
561. *Vlaanderen A.* De zin van het Ex-Libris en van het Ex-Libris verzamelen / André Vlaanderen. – Antwerpen ; Tilburg : Boekuil En Karveel-Uitgaven ; Nederland's Boekhuis, 1945. – 141 p. : ill.
562. *Wantuła J.* Najdawniejszy chłopski exlibris polski / Jan Wantuła ; [przedm. Edward Chwalewik ; układ książki oprac. i drzeworytami ozdobił Stanisław Ostoja-Chrostowski]. – Warszawa, 1935. – 21, [2] s. : il.
563. *Warnecke F.* Die deutschen Bücherzeichen (Ex-libris) von ihrem Ursprunge bis zur Gegenwart / von F. Warnecke. – Berlin : Stargardt, 1890. – VII, 255 S., XXVI Bl. : Ill.
564. *Waterschoot J. v.* Hooggeleerde exlibris / Jos van Waterschoot. – Amsterdam : Amsterdam University Press, 1997. – [96] p. : ill.
565. *Wegmann A.* Schweizer Exlibris bis zum Jahre 1900 / von A. Wegmann. – Zürich : Schweizer Bibliophile Gesellschaft, 1933–1937. – Bd. 1–2.
566. *Wendland H.* Signete : deutsche Drucker- und Verlegerzeichen 1457–1600 / Henning Wendland. – Hannover : Schlütersche Verlagsanstalt und Druckerei, 1984. – 306 S. : Ill.
567. *Witte K.* Exlibris-Bibliographie europäischer Künstler / Klaus Witte. – Frederikshavn : Exlibristen, 1996–1997. – Vol. 1–3.
568. *Witte K.* Illustriertes Monogramm-Lexikon & Bibliographie europäischer Exlibriskünstler / Klaus Witte. – Frederikshavn : Frederikshavn Kunstmuseum & Exlibrissammlung, [2001–2006]. – Vol. 1–7.
569. *Wittyg W.* Ex-libris'y bibliotek polskich XVII i XVIII wieku / Wiktor Wittyg. – Warszawa : [Druk. Józefa Sikorskiego], 1903. – T. 1. – [4], 96, [4] s. : il.
570. *Wittyg W.* Ex-libris'y bibliotek polskich, XVI–XX wiek / Wiktor Wittyg. – Warszawa : [Druk. Józefa Sikorskiego], 1907. – T. 2. – S. 98–194 : il.

571. *Wojciechowski M. J.* Ekslibris godło bibliofila / Marian Jan Wojciechowski. – Wrocław : Ossolineum, 1978. – 254 s. : il., portr.
572. *Wolf S.* Exlibris : 1000 Beispiele aus 5 Jahrhunderten / Sylvia Wolf. – München : Bruckmann, 1993. – 366 S. : Ill.
573. World Exlibris, 1996–1998 = Всемирный экслибрис, 1996–1998 : каталог международной выставки книжных знаков / сост.: Е. Большаков, В. Верещагин, С. Петров, В. Худолей ; пер. А. Дьяченко. – СПб. : Историческая иллюстрация, 1998. – 282 с. : ил.
574. *Yran K.* Exlibris : en orientering om bokägarmärken / Knut Yran. – Stockholm : Sällskapet Bokvännerna, 1948. – 86, [5] s.
575. *Zebhauser H.* Alpine Exlibris : Sinn und Bild in einer grafischen Kunst von 1890–1930 / Helmuth Zebhauser ; hrsg. vom deutschen alpenverein. – München : Bruckmann, 1985. – 192 S. : Ill.
576. *Zimmermann W.* Exlibris Bucheignerzeichen deutscher Apotheker / von Walther Zimmermann. – Dresden : Gehe-Verl. ; Stuttgart : Wiss. Verl.-Ges., 1925. – 200 S.
577. *Zur Westen W. v.* Exlibris : (Bucheignerzeichen) / von Walter von Zur Westen. – Reprint. – Wiesbaden : Wittal, 1983. – 224 S. : Ill.

Бондарчук А. Пам'ятні книжки Військового міністерства Російської імперії у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Анна Бондарчук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2013. – Вип. 37. – С. 426–434.

Бондарчук А. В. Подарочные издания как памятники книжного искусства / А. В. Бондарчук // Книга в информационном обществе. Материалы XIII Междунар. науч. конф. по проблемам книговедення (Москва, 28–30 апреля 2014 г.). – Москва : Наука, 2014. – Ч. 1. – С. 121–122.

Бондарчук А. В. Рідкісні видання-підробки Карла Марії Зейппеля: проблеми атрибуції та збереження / А. В. Бондарчук // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна. – Київ, 2012. – Вип. 15. – С. 172–182.

Бондарчук А. В. Українські альманахи XIX ст. у колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як книжкові пам'ятки / А. В. Бондарчук // Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 21–23 жовтня 2014 р.). – Київ, 2014. – С. 102–105.

Дениско Л. М. Автографи на книгах із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського : каталог / Л. М. Дениско ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2007. – 134 с. : іл.

Дениско Л. М. Бібліотека та архів Олексія Захаровича Попільницького / Л. М. Дениско ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – 476 с.

Дениско Л. Довідково-бібліографічний апарат книжкового фонду рідкісних видань / Людмила Дениско // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2000. – Вип. 5. – С. 199–203.

Дениско Л. Електронний каталог колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: досвід з укладання / Людмила Дениско // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2008. – Вип. 22. – С. 239–244.

Дениско Л. Іконографія в колекції рідкісних видань відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Людмила Дениско // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2006. – Вип. 16. – С. 211–220.

Дениско Л. Україніка в колекції рідкісних видань НБУВ / Людмила Дениско // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / редкол.: О. С. Онищенко (гол.) та ін. – Київ, 2004. – Вип. 13. – С. 418–426.

Ковальчук Г. І. З історії формування колекцій відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / Г. І. Ковальчук // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Історичні колекції у книгозбірнях: проблеми збереження, вивчення, реконструкції» / відп. ред. М. Подрезова ; упоряд. О. Полевщикова, О. Суровцева. – Одеса : Астропринт, 2004. – С. 104–111.

Ковальчук Г. И. Книги из библиотеки императорской семьи Романовых в фондах отдела старопечатных и редких изданий Национальной библиотеки Украины им. В. И. Вернадского / Г. И. Ковальчук // Книга в России / Науч. совет «История мировой культуры»; Б-ка РАН; Науч. центр исслед. истории кн. культуры. – Москва : Наука, 2006. – Сб. 1 / сост. А. А. Романова, А. Ю. Самарин ; отв. ред. В. П. Леонов. – 2006. – С. 318–324.

Ковальчук Г. Проблеми створення каталогів колекцій рідкісних видань / Галина Ковальчук // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / редкол.: О. С. Онищенко (голова) та ін. – Київ, 2000. – Вип. 5. – С. 194–198.

Рудакова Ю. К. Шлюбні панегірики у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: особливості примірників / Ю. К. Рудакова // Рукописна та книжкова спадщина України : археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: Л. А. Дубровіна. – Київ, 2012. – Вип. 16. – С. 94–116.

Ціборовська-Римарович І. О. Книжки Тульчинської бібліотеки Потоцьких (у відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ) / І. О. Ціборовська-Римарович // Бібліотека. Наука. Культура. Інформація : наукові праці НБУВ / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред.: О. С. Онищенко. – Київ, 1998. – Вип. 1. – С. 117–121.

Ціборовська-Римарович І. О. Родові бібліотеки Правобережної України XVIII ст. (Вишневецьких – Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан / І. О. Ціборовська-Римарович. – Київ, 2006. – 394 с. : іл.

Академия воздушного флота имени проф. Н. Е. Жуковского. Библиотека – 94, 190
Академія мистецтв у Берліні – див. Королівська академія мистецтв у Берліні
Академія повітряного флоту імені М. Є. Жуковського – 190
Антикварная книжная торговля В. И. Клочкова – 239, 240, 241
Антикварная книжная торговля К. Семинскаго – 253
Антикварный книжный магазин «Букинист» К. К. Семинскаго – 253
Аптека для души – 232
Артилерійський департамент – 10
Архів Давніх Актів – 168
Берлінська королівська бібліотека – 190, 191, 222
Библиотека Института Ленина при Ц.К.В.К.П.(б) – 127
Библиотека МИД УССР – 32
Библиотека музея революции СССР – 23, 226
Библиотека Общества для распространения просвещения между евреями в России – 58, 224
Библиотека Харьковского Кредит. Союза кооператоров – 238
Библиотека Ц.К.К.П.(б.)У. – 14
Бібліотека Аничкова Дворца – 180
Бібліотека Белоцерковской жен. гимназіи – 246
Бібліотека въ Кіеве Неонила Яковлевна Кушнарева – 244, 245
Бібліотека 8-го Высшаго Начальнаго Кіево-Соломенск. училища – 202
Бібліотека для чтения А. Смирдина – 254
Бібліотека для чтения П. И. Крашенинникова – 24, 133, 243
Бібліотека и кабинетъ для чтения – 31
Бібліотека Императорскаго университета св. Владиміра – 63, 205, 206, 207, 208, 209, 211, 212, 213, 244, 247, 261, 264, 265 (див. також Київський Імператорський університет св. Володимира)
Бібліотека Историко-Филологическаго Института кн. Безбородко – 196 (див. також Історико-філологічний інститут князя Безбородька)
Бібліотека Кіевскаго Губернскаго Жандармскаго Управленія – 200, 237
Бібліотека Кіевской Духовной Семинаріи – 213
Бібліотека Кіевской Конторы Государственнаго Банка – 125, 237
Бібліотека книжнаго магазина Н. Ф. Іогансона – 235
Бібліотека Коллегіи Павла Галагана – 90, 216, 217, 218, 250, 251 (див. також Колегія Павла Ґалаґана)
Бібліотека Коллегии Петрогр. узла Николаевской Ж. Д. – 8
Бібліотека Л. Идзиковскаго – 234
Бібліотека Н. Я. Кушнаревой Кіевъ – 112, 244
Бібліотека Прилукскаго І-го высш. нач. училища – 18
Бібліотека студентов-юристов при Кіевском Университете Св. Влад. – 212

* Покажчик містить назви установ у формі, використаній на книжкових знаках, мовою оригіналу та у перекладі українською мовою; сучасні назви цих установ мовою оригіналу та у перекладі українською мовою, якщо вони відрізняються від назв на книжкових знаках; назви установ, у складі яких перебували чи перебувають книжки з розглянутими книжковими знаками. Назви інших установ, згаданих у тексті та бібліографії, а також згадки про НБУВ до покажчика не вміщено.

Бібліотека университета св. Владиміра – 41, 155, 206, 207, 208, 210, 211, 213, 260, 265 (див. також Київський Імператорський університет св. Володимира)
Библіотека Юго-Западной учительской семинаріи – 245
Библіотека Юридическаго Семинарія Университета Св. Владиміра – 212
Бібліотека Академії наук СРСР у Москві – 194
Бібліотека Археографічної комісії ВУАН – 243
Бібліотека Бердичівського монастиря – 143, 172
Бібліотека Видубицького монастиря – 114, 135, 136, 256
Бібліотека Гарвардського університету – 174
Бібліотека Державного Українського музея – 65, 215 (див. також Київський музей імператора Миколая II)
Бібліотека для дітей «Щасливий час» – 103, 191, 259
Бібліотека Житомирського державного педагогічного інституту ім. Ів. Франка – 67, 223
Бібліотека Зимового палацу – 81
Бібліотека ім. В. Б. Антоновича Історично-філологічного відділу ВУАН – 96
Бібліотека Інституту народньої освіти імені М. Драгоманова – 41, 155, 210, 211, 213, 241 (див. також Київський Імператорський університет св. Володимира)
Бібліотека інституту Т. Г. Шевченка – 8, 89
Бібліотека Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту ім. В. П. Затонського – 23
Бібліотека Кам'янець-Подільського музею-заповідника – 23
Бібліотека Конгресу США – 174
Бібліотека міжрайонного музею м. Біла Церква – 137
Бібліотека Одеського університету – 26
Бібліотека Соціально-економічного відділу ВУАН – 96
Бібліотека Стенфордського університету – 174
Бібліотека 3-го Ленінградського артилерійського училища – 10
Бібліотека Українського Інституту Марксизму-Ленінізму – 14, 48, 49, 77, 83, 226, 238, 258
Бібліотека Церковно-археологічного музею КДА – 94
Бібліотека-читальня т-ва «Просвіта». Київ – 44, 45, 92, 111, 158, 223
Бібліотека Ягеллонського університету – 92
«Букинист» В. И. Клочков – 241
Варшавський університет – 195
Вироби з картону Пелісьє – див. Cartonnage par Pelicier
Відділ Освіти Південно-західн. залізниць Київська Залізнича Трудова Школа № 4 – 202
Вінницька державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва – 119
Вінницька філія ВБУ – 119
Власна Його Імператорської Величності Канцелярія – 10
Военный учебно-научный центр Военно-воздушных сил «Военно-воздушная академия имени проф. Н. Е. Жуковского и Ю. А. Гагарина» (г. Воронеж) – див. Академія повітряного флоту імені М. Є. Жуковського
Вол. Губ. Комит. по охр. памятн. искусства и старины – 165, 259
Всенародна Бібліотека України – 16, 17, 21, 23, 25, 28, 32, 33, 35, 40, 43, 45, 52, 61, 63, 65, 66, 69, 73, 75, 78, 87, 90, 92, 96, 99, 103, 111, 112, 113, 123, 126, 131, 135, 137, 141, 144, 145, 149, 152, 153, 155, 165, 168, 196, 201, 202, 204, 207, 215, 216, 218, 222, 223, 226, 229, 235, 237, 245, 246, 250, 251, 252, 260, 262, 264, 271, 272, 273
Всероссийский Центральный Союз п. о-в. Библиотека при Киевской конторе – 95

Всесоюзна Публічна бібліотека ім. В. І. Леніна – 182 (див. також Російська Державна Бібліотека)
Всеукраїнська Академія наук. Бібліотека І-го відділу – 61
Всеукраїнська Академія наук. Бібліотека соціально-економічного відділу. ІІ відділ Академії – 272, 273
Всеукраїнська Академія наук. ІІ відділ Академії – 123
Всеукраїнська Асоціяція Марксо-Ленінських інститутів. Бібліотека – 127
ВУАМЛІН. Ін-т філософії і природознавства. Філософський кабінет – 26, 51
В'ятська учена архівна комісія – 33
Генеральний (Головний) штаб – 10
Гімназія м. Решель – 192
Головархів – 182
Государственная публичная историческая библиотека России – див. Державна публічна історична бібліотека Росії
Губполітосвіта. Деміївська районна бібліотека – 21
Далекосхідна державна наукова бібліотека – 175
Державна бібліотека БРСР – 117
Державна бібліотека в Берліні – Прусська культурна спадщина – див. Берлінська королівська бібліотека
Державна історична бібліотека (Київ) – 117
Державна публічна історична бібліотека Росії – 23, 64, 82, 95, 131, 151, 178, 188
Державний Історичний музей (м. Київ) – 117
Державний Історичний музей (м. Москва) – 64, 110, 151
Державний Український музей – 192, 215 (див. також Київський музей імператора Миколая ІІ)
Донська державна публічна бібліотека – 175
Ермітаж – див. Наукова бібліотека Державного Ермітажу
Єврейський сектор Білоруської Академії наук – 224
Женское Коммерческое Училище Л. Н. Володкевич в Кіеве – 193
Житомирська обласна бібліотека – 53, 56
Житомирський міський музей – 165
Житомирський обласний держархів – 168
Житомирський обласний краєзнавчий музей – 142
Жіноче комерційне училище Л. М. Володкевич – 192, 193
Императорский университет св. Владимира – див. Київський Імператорський університет св. Володимира
Историко-Филологический Институт кн. Безбородко – див. Історико-філологічний інститут князя Безбородька
Историческое общество Нестора Летописца – 197
Истпарт Киевского Губкома К.П.(б)У. – 200, 201
І. Хауер і К° – див. J. Hauer et C°
Імператорський Російський історичний музей у Москві – 165
Інженерний архів – 10
Інститут єврейської пролетарської культури (Київ) – 224
Інститут марксизму (м. Харків) – 83
Інститут народної освіти ім. М. Драгоманова – див. Київський інститут народної освіти
Інститут Оссолінських – 39, 40, 193, 194
Інститут Української Літератури імені Шевченка. Наукова бібліотека – 91

Інститут Червоної Професури. Бібліотека – 83
Історико-філологічний інститут князя Безбородька – 195, 196, 197, 219
Історичне товариство Нестора-Літописця – 197, 198
Кабинет для чтения новостей русской словесности – 232
Кабинет чтения новостей Павла Петрова Должикова – 232
Кабінет Антропології та Етнології імені Ф. Вовка при ВУАН – див. Музей Антропології та Етнології ім. Ф. Вовка при ВУАН
Калузька учена архівна комісія – 33
Калузький краєзнавчий музей – 158
Кам'янець-Подільська міська бібліотека – 23
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка – див. Кам'янець-Подільський Український університет
Кам'янець-Подільський обласний державний історичний архів – 23
Кам'янець-Подільський Український університет – 198
Києво-Печерська лавра – 117
Київська Духовна Академія – 16, 17, 85
Київська жіноча торгівельна школа імені П. Г. Терещенко – 198, 199
Київське губернське жандармське управління – 200, 201
Київське товариство грамотності – 201, 202, 203
Київський Імператорський університет св. Володимира (Бібліотека) – 16, 17, 25, 28, 40, 41, 62, 63, 75, 85, 99, 123, 131, 152, 168, 203, 204, 205
Київський інститут народного господарства – 12
Київський інститут народної освіти – 17, 25, 28, 40, 63, 75, 123, 131, 204 (див. також Київський Імператорський університет св. Володимира)
Київський історичний музей ім. Т. Г. Шевченка – 96
Київський Кооп. Ін-т ім. В. Я. Чубаря. Бібліотека – 96
Київський медичний інститут – 204
Київський міський музей – 168 (див. також Київський музей імператора Миколая II)
Київський музей імператора Миколая II – 65, 192, 214, 215
Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка – див. Київський Імператорський університет св. Володимира
Кіевскаго Подольскаго общественнаго клуба Бібліотека – 112, 245
Кіевская женская торговая школа имени П. Г. Терещенко – 199, 234
Кіевская общественная бібліотека – 44, 78, 92, 232
Кіевскій комитетъ Россійской соціал-демократической рабочей партіи – 201
Кіевскій Музей – 215
Кіевскій музей имп. Николая II – 215
Кіевское Общественное собраніе. Бібліотека – 44, 45, 158
Кіевское общество грамотности – див. Київське товариство грамотності
Книгарня В. Клочков – див. W. Klotschkoff. Libraire
Книгарня Ґаетана Роннера – див. Librairie Gaëtan Ronner English and French Bookseller Papeterie
Книгарня Ж. Камуан, Одеса – див. J. Camoin libraire Odessa
Книгарня і склад нот Б. Корейво в Києві та Одесі – див. Księgarnia i skład not B. Koreywo w Kijowie i Odessie
Книгарня Літфонду – 57
Книгарня М. Кіммель, Рига – див. N. Kymmel Buchhandlung Riga

Книгарня на Петрівці у Москві, Ф. Ріcс – див. F. Riss, père et fils, Libraires, dans la Pétrovka, a Moscou
Книгарня Нарциза Ґєрина. Київ – див. Księgarnia Narcyza Gieryna
Книгарня Ніколаї в Берліні – див. Nicolaische Buchhandlung in Berlin
Книгарня Стауропигійского института – 67, 111, 223
Книгарня Я. К. Жупанського – 49, 101, 233
Книги и ноты Влад. Идзиковскій Кіев – 234
Книгозбірня «Студіону» – 162
Книготорговля и библіотека М. М. Левченка и Л. В. Ильницкаго в Кіеве – 235
Книжковий магазин панянок Флешель – див. Mlles Fleschelle Libraire
Книжна палата УСРР. Каб. ЗУ – 226
Книжная торговля («Букинист») К. К. Симинскаго в г. Кіеве – 252, 253
Книжная торговля В. И. Клочкова – 114, 240, 241, 274
Книжная торговля и библиотека для чтения Василия Кирилловича Куриленко в Нежине – 36, 208, 211, 244
Книжные магазины Ф. А. Іогансона в Кіеве – 125, 236, 237
Книжный и писчебумажный магазин М. И. Борисовой и И. М. Лаврика – 226
Книжный магазин А. Великанова в Одессе – 227, 239
Книжный магазин А. Л. Перельцвейга в Полтаве – 249
Книжный магазин В. А. Просяниченко Кіев – 160, 218, 250, 251
Книжный магазин В. Л. Лебедева – 245
Книжный магазин Василия Никитича Болотникова в Нежине – 226
Книжный магазин И. С. Абрамова «Учитель» – 225
Книжный магазин Ив. Ив. Митюрникова – 247
Книжный магазин Н. Я. Оглоблина в Кіеве – 249
Книжный магазин П. П. Глебова – 229
Книжный магазин С. И. Гомолинского, Киев – 46, 228, 229
Книжный магазин С. Я. Чаплыгина – 160, 256
Книжный магазин, совокупной старо и новославянской литературы Іосифа Венедикта в Вене – 227
Книжный магазин Степана Ивановича Литова – 235, 245
«Книжный мір» К. К. Семинскаго – 253
Книжный склад А. А. Соколовскаго – 156, 255
Книжный склад Е. Н. Ирецкая – 200, 237
Книжный склад Кіевскаго Общества Грамотности – 141, 142, 202 (див. також Київське товариство грамотності)
Книжный склад, магазин и библіотека Е. П. Распопова в Одессе – 251
Колегія Павла Ґалаґана – 90, 215, 216, 217, 218, 219
Контрагентство И. П. Ефимова и К° – 233
Королівська академія мистецтв у Берліні – 219
Костромська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Н. К. Крупської – 10
Курси перепідготовки пропагандистів та газетних робітників при ЦК КП(б)У. Бібліотека – 48, 49, 51, 83, 143, 258
Лицей князя Безбородко – 196, 219 (див. також Історико-філологічний інститут князя Безбородька)
Львівська бібліотека АН УРСР – 194
Львівська філія БАН УРСР – 162
Магазин «Букинист», г. Киев – 246, 263
Магазин з продажу книжок і предметів мистецтва Е. Г. Шрьодера в Берліні – див. Die Buch u. Kunsthandlung von E. H. Schroeder in Berlin

Магазин новых и поддержанных книг Банвельмана – 23, 226
Малорусские книги А. Л. Гавриш, Киев – 46, 228, 229
Миколаївський іст.-археолог. музей – 151, 252
Морський штаб – 10
Московскій книжный магазин в Кіеве – 112, 126, 247, 248, 264
Московський Публічний та Рум'янцевський музей – 10, 50, 84, 110 (див. також Російська Державна Бібліотека)
Музей Антропології та Етнології ім. Ф. Вовка при ВУАН – 29, 30, 219, 220, 276
Музей книги і друкарства України – 117
Музей Санкт-Петербурга – 130
Музей України. Збірка Потоцького – 117
Музейний відділ Наркомосвіти – 22
Наукова бібліотека Вільнюського державного університету ім. В. Капсукаса – 205
Наукова бібліотека Державного Ермітажу – 81, 176, 182, 188, 243
Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка – 17, 205
Наукова бібліотека Інституту історії України АН УРСР – 77
Наукова бібліотека Московського державного університету – 27, 81, 131, 151
Наукова бібліотека Петрозаводського державного університету – 28, 88, 131
Наукова Бібліотека Української Асоціації Марксо-Ленінських Науково-Дослідних інститутів – 27, 154
Науковий архів Російського етнографічного музею в Петербурзі – 168
Науково-Дослідний Інститут Радянського Будівництва та Права при ВУЦВК. Бібліотека – 27, 154
Науково-дослідча катедра історії Української культури ім. акад. Д. І. Багалія – 8
Научная библиотека РГГУ – 21, 82, 179, 188
Научно-справочная библиотека Архивного отдела УНКВД по Станиславской области – 163
Національна Бібліотека Української Держави у Київі – 141, 142, 200, 201, 202, 203, 218, 229, 230, 237, 251, 252, 264 (див. також Всенародна Бібліотека України)
Національна установа імені Оссолінських – див. Інститут Оссолінських
Національний художній музей України – див. Київський музей імператора Миколая II
Ніжинське Олександрівське грецьке училище – 195
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя – див. Історико-філологічний інститут князя Безбородька
Новгородський кадетський корпус – 10
Нью-Йоркська Публічна бібліотека – 174, 175, 187
Общество для распространения просвещения между евреями в России – див. Товариство для поширення освіти між євреями в Росії
Одеська національна наукова бібліотека ім. М. Горького – 26
Оршанський єзуїтський колегіум – 220, 221
Оссолінеум – див. Інститут Оссолінських
Палітурна майстерня Юлії Добжанської у Варшаві – див. Zakład introligatorski Julji Dobrzańskiej w Warszawie
Палітурня Південно-руського акціонерного товариства друкарської справи – див. Переплетная Южно-Русского акционерного общества печатного дела
Переплетная А. Шнель – 266
Переплетная бр. Мендель Одесса – 261
Переплетная и футлярная мастерская П. А. Зимолин – 259

Переплетная мастерская Д. Ф. Чернухи – 265
Переплетная Южно-Русского акционерного общества печатного дела – 126, 262
Переплетня М. Спожарского и сина у Львові – 263
Покупка и продажа поддержанныхъ книг. Книжный магазин С. И. Гомолинскаго Кіев – 230
Польський науковий букіністичний магазин, Варшава, Ієронім Вільдер – див. Hieronim Wilder polski antykwarjat naukowy Warszawa
Приватна жіноча гімназія О. Т. Дучинської – 221, 222
Прусський королівський родовий архів – 191, 222
Путивльська міська публічна бібліотека – 87
Путивльська районна бібліотека – 87
Ровенський облдержархів (Державний архів Рівненської області) – 168
Російська державна бібліотека (Российская государственная библиотека) – 8, 10, 11, 15, 19, 21, 23, 27, 81, 90, 174, 179, 181
Російська національна бібліотека – 81
Русская библіотека при книжном магазине Я. М. Перскій – 249
Санкт-Петербурзька державна Театральна бібліотека – 81, 175
Синодальна бібліотека – 10
Сквирський музей – 100
Слов'янська бібліотека у Празі – 254
Смоленська обласна універсальна бібліотека ім. О. Т. Твардовського – 33, 131, 152
Совпроф и КЕПО. Демиевская библиотека – 21
Ставропігійський інститут – 222, 223
Тверская областная универсальная научная библиотека им. А. М. Горького – 68, 110, 179
Терещенківський музей – 137
Товариство для поширення освіти між євреями в Росії – 58, 78, 223, 224
Товариство охорони пам'яток давнини, Варшава – 39
Товариство «Просвіта» – 44, 45, 202
Тульская областная универсальная научная библиотека – 140, 219
У. С. Р. Р. Вища Школа м. Київа. Інстит. Народ. Осв. ім. М. Драгоманова. Бібліотека – 209, 213
Український Марксистський Інститут. Бібліотека – 48, 49, 258
Ульяновська обласна наукова бібліотека – 175
Университет св. Владимира – див. Київський Імператорський університет св. Володимира
Учебная библіотека студентов юридического факультета – 66
Ученическая библіотека Кіевской женской гимназіи – 112
Ученическая библіотека Коллегіи Павла Галагана – 216, 218
Фабрика конторских книг Г. Т. Корчак-Новицкаго Кіев – 260
Фундаментальна бібліотека І. Ч. П. – 26, 49, 51, 258
Фундаментальная Библіотека Императорской Александровской гимназіи – 246
Футлярная фабрика С. К. Тоболиной – 112, 126, 248, 264
Харківська державна наукова бібліотека – 175
Центральна книжкова Палата – 14
Центральна наукова бібліотека АН України – 70, 117
Центральная универсальная научная библиотека им. Н. А. Некрасова (Москва) – 179
Центральний державний історичний архів у Москві – 168
Частная женская гимназия А. Т. Дучинской – 222
Эрмитаж – див. Наукова бібліотека Державного Ермітажу

Юго-Западный книжный магазин С. Д. Вариводы в Кіеве – 46, 227
Южно-русскій книжный магазин И. Динтер – 231, 236, 261
Южно-русскій книжный магазин Ф. А. Іогансона в Кіеве – 231, 236, 261
Akademie der Künste – див. Королівська академія мистецтв у Берліні
Bibl. Gymn. Rössel – 192
Biblioth. Academ. Vilnensis – 205, 212
Bibliotheca Regia Berolinensi – див. Берлінська королівська бібліотека
Bibliotheca Universitatis St. Vladimiri – 205, 206, 209, 210, 211, 212, 248, 257, 258, 264, 265 (див. також Київський Імператорський університет св. Володимира)
Bibliothek der Königl: Acad: d: Künste zu Berlin – 79, 80, 219
Bibliothèques pour enfants L'Heure Joyeuse – див. Бібліотека для дітей «Щасливий час»
Cartonnage par Pelicier – 262
Collegia Orsensis Societatis Iesu – 221
Die Buch u. Kunsthandlung von E. H. Schroeder in Berlin – 207, 257
F. Riss, père et fils, Libraires, dans la Pétrovka, a Moscou – 151, 252
Hieronim Wilder polski antykwarjat naukowy Warszawa – 40, 228
Instytut Ossolińskiego – 163 (див. також Інститут Оссолінських)
Instytut polskiej kultury proletarskiej. Biblioteka – 198
J. Camoin libraire Odessa – 114, 238
J. Hauer et C° – 136, 256
Königliche Akademie der Künste zu Berlin – див. Королівська академія мистецтв у Берліні
Königlische Preussisches Haus-Archiv – 222
Księgarnia i skład not B. Koreywo w Kijowie i Odessie – 242
Księgarnia Narcyza Gieryna – 231
L'Heure Joyeuse – див. Бібліотека для дітей «Щасливий час»
Librairie Gaëtan Ronner English and French Bookseller Papeterie – 252
Libraria J. K. Żupańsciana – 233
Mlles Fleschelle Libraire – 256, 267
N. Kymmel Buchhandlung Riga – 238
Nauk.-Badaw. Instytut Pol. Kultury Proletarjackij WUAN. Biblioteka – 156
New York Public Library – див. Нью-Йоркська Публічна бібліотека
Nicolaische Buchhandlung in Berlin – 206, 248
Staatsbibliothek zu Berlin – див. Берлінська королівська бібліотека
«Światło» антикварний магазин, Варшава – 39
Tscharnerianis Planaterrae Curiae Rhaetorum – 41, 211, 213
Universitatis St. Vladimiri – див. Київський Імператорський університет св. Володимира
W. Klotschkoff. Libraire – 240
Zakład introligatorski Julji Dobrzańskiej w Warszawie – 259
Zakład Narodowy im. Ossolińskich – див. Інститут Оссолінських

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК*

АА – див. Олександр III
А. В. – 276
А. Г. – 114, 276
А. Г. – 267
А. Л. – 261, 276
А. Л. – див. Лазаревський О. М.
А. Л. А. – 276
А. М. – 273, 276
А. М. – 276
АН – див. Олександр II
А. П. – 277
А. П. – див. Попільницький О. З.
А. С. – 277
Абрамов І. С. (Абрамов И. С.) – 225, 226
Абрамович М. – 262
Абросимов И. – 59
Абросимова С. – 37, 47, 62, 64, 103, 105, 111
Аввакумов Ю. – 163
Август III, польський король – 60
Авенаріус М. П. – 203
Авксентьев Н. Д. – 141
Австрієць – див. Барвінський О. Г.
Адарюков В. Я. – 11, 21, 23, 148, 159, 161
Адлер Б. Ф. – 59
Адлер В. – 200
Аксаков И. С. – 218
Аксаков К. С. – 216, 218
Аксельрод Л. – 250
Аладьин Е. – 68, 149
Александер Б. – див. Барвінський О. Г.
Александр – див. Олександр III
Александр II (Александр Николаевич) – див. Олександр II
Александр III – див. Олександр III
Александр Александрович, вел. кн. – див. Олександр III
Александра Николаевна, вел. кн. – див. Олександра Миколаївна, вел. кн.
Александра Федоровна (Александра) – див. Олександра Федорівна, імп.
Александра Федоровна (Старшая) – див. Олександра Федорівна (Старша), імп.
Александра Феодоровна, вел. кн. – див. Олександра Федорівна, імп.
Александров Р. – 262
Алексеев С. А. – 23, 61
Алексеєв Т. – 115
Алексей Михайлович, вел. кн. – 33, 262
Алешо О. Г. – 220
Алещенко М. І. – 154
Альди – 137
Альтфатер М. Г. – 8
Анастасевич В. – 164
Андреев А. – 221
Андреева Н. И. – 34
Андрианов П. – 184
Аникиев А. И. – 229
Анисимов А. – 61
Аничков И. В. – 124
Анненков Н. И. – 179, 180
Антоний Печерский – 93
Антонович В. Б. – 8, 9, 17, 46, 197, 203
Антонович Д. В. – 8, 9
Антонович М. – 62
Аракчеєв О. А. (Аракчеев А. А.) – 9, 10, 11
Аракчеєви – 10
Арбузов Д. А. – 11
Аргиропуло П. Э. – 150
Аркадьев Е. И. – 159, 226, 249, 252
Аркас М. – 44
Аркуша О. Г. – 13
Арну А. – 141, 202, 250
Артюхова А. – 18, 50
Архипова Е. И. – 68, 110, 179, 242
Аскарханов Н. С. – 251
Афанасьєва З. Б. – 18, 86
Афтаназі Р. – див. Aftanazy R.
Ахматова А. – 59
Ашик А. Б. – 213

Б. В. – 29, 277
Б. Г. – див. Грінченко Б. Д.
Б-ський Ол. – див Барвінський О. Г.
Бабич Є. – 154

* У покажчику курсивом виділено прізвища та ініціали / імена власників книжкових знаків.

Бабич М. – 258, 274
Багалій Д. І. (Багалей Д. И.) – 85, 91
Базилевский Б. (Богучарский В.) – 212, 237
Байков, купец – 88
Байрон Д. Г. – 216
Бакунин М. А. – 237
Балабольченко А. – 45
Балашова Е. Л. – 131
Баленко Н. М. – 197
Балінський І. М. – 131
Бальмонт К. – 83
Банвельман – 23, 226
Банзерук О. В. – 197
Бантыш-Каменский Д. Н. – 48
Барац Л. Г. – 11, 12
Барац М. – 12
Барвінський В. – 85
Барвінський О. Г. – 12, 13
Барвінські, брати – 13
Барський П. – 236
Барышников М. Н. – 53
Бауер Н. П. – 242
Башинський (Башинский) – 14
Бебель А. – 200, 201, 250
Безбородки – 197
Безбородько І. А. – 195
Безбородько О. А. – 195, 197
Безобразов Н. А. – 141
Беленовский В. – 55
Белецкий-Носенко П. П. – див. Білецький-Носенко П. П.
Белодед И. К. – 70
Белоконь С. И. – див. Білокінь С. І.
Бельзен Я. Я. – 239
Бендюг В. – 140
Бен-Рабби-Цадок – 11
Бердичевский Я. И. – 12, 17, 18, 26, 28, 29, 50, 66, 75, 76, 78, 91, 116, 118, 166, 218, 231, 234, 235, 246, 248, 249, 253, 255
Березин-Ширяев Я. – 50
Берестов А. Д. – 34
Беретті В. І. – 203
Беркович В. – 14, 51
Берло Г. – 45
Бернер Я. М. – 199
Бернет Ґ. – 14, 15
Бернштейн Э. – 200, 250
Бестужев-Рюмін В. М. (Бестужев-Рюмин В. Н.) – 15
Бец В. О. – 203
Бжозовський З. І. А. – 15, 16
Бжозовський К. – 15, 16
Бжозовський К. К. – 15, 16
Бжозовські – 15, 16
Бибиков Д. Г. – див. Бібіков Д. Г.
Биковський Л. – 30, 32, 47, 52, 54, 67, 73, 103, 133, 142, 198, 201, 249
Билибины – 149
Бильбасов В. А. – 218
Бирюков П. И. – 218, 251
Бисько І. Д. – 197
Битнер В. В. – 154
Бібіков Д. Г. – 16, 17, 18, 26, 28, 63, 85, 86
Бібікова З. Д. – 16, 17, 18, 85, 86
Біленький Є. А. – 166
Білецький О. І. – 116
Білецький-Носенко П. П. – 18, 19, 89
Білий А. – 59
Білик І. – 260
Білокінь С. І. – 37, 118, 132, 144, 154, 218, 219
Біляшівський М. Ф. – 168, 202, 214
Блануца А. В. – 197
Блінова Т. Б. – 221
Бобарыкин (Боборыкин) А. А. – див. Боборикін А. О.
Бобарыкин В. Л. – 19
Боборикін А. О. – 19
Боборыкин В. Д. – 19
Бобринський О. О. – 243
Бобровський П. Й. (Бобровский П. О.) – 19, 20
Богданович Е. В. – 11, 77
Богомолець О. О. – 215
Богомолов С. И. – 8, 11, 19, 68, 77, 110, 131, 179
Богораз В. Г. – 200, 237
Богуславский И. Ю. – див. Богуславський І. Ю.
Богуславский С. М. – 61, 156, 193, 222, 243
Богуславський В. К – 21, 118, 272
Богуславський І. Ю. – 21
Богучаров И. – див. Костомаров М. І.
Боде К. І. – 22
Боде Л. К. – 22
Боде-Количев М. Л. (Боде М. Л.) – 22, 23
Боде-Колычевы, бароны – 23

Бодуэн-де-Куртенэ И. А. – 63, 211, 227
Бодянський О. М. – 44, 92
Божицький П. А. (Божицкий П. А.) – 23, 24, 133, 226, 243
Бойко А. – 105
Бойко Л. – 71
Бойко О. Д. – 52
Бок В. Г. – 182
Бокачев Н. – 10, 85, 86, 151
Болотніков В. М. (Болотников В. Н.) – 226
Бонадурер П. І. (Бонадурер П. И.) – 236, 237
Бондар Н. П. – 7, 88, 116, 118
Бондарчук А. В. – 261
Бонч-Бруевич В. Д. – 83, 218, 250
Бопре – 24
Борисова М. І. (Борисова М. И.) – 226
Борковський М. – 39, 228
Бородулин В. И. – 123, 124
Бороздни – 76
Борозна И. – 59
Бортник Д. І. – 30
Бостуніч Г. – див. Шварц Г. В.
Бостуніч М. – 159
Брандт Э. К. – 268
Браницька М. – 137
Браницький В. – 92
Браницькі – 137
Брановер Г. Г. – 58
Браун Л. – 250
Бредло Ч. – 95, 114
Бровкін А. Г. – 26, 36, 37, 63, 70, 71, 116, 132, 140
Бровко А. С. – 104
Бровко Б. А. – 105
Бродський А. – 223
Брок П. – 29
Брокар Г. – 53
Брокгауз Ф. А. – 10, 15, 17, 23, 26, 65, 73, 76, 77, 94, 101, 110, 123, 128, 135, 145, 165, 172, 178, 181, 187, 221, 243
Брук Л. – 231, 236, 261
Брук Н. Я. – 154
Брюсов В. Я. – 122
Будзиновський В. – 83
Бужанський О. Є. (Бужанский О. Е.) – 24, 25
Буймістров М. (Буймистров М.) – 49, 258
Букрєєв Б. Я. – 203
Булатов И. И. – 255
Булатова С. О. – 3, 74, 105, 166
Булгарин Ф. – 19, 112, 135, 245
Бунге М. Х. (Бунге Н. Х.) – 25, 26, 204
Бурдейль К. де – 99
Бурзи Б. Ф. – 63
Бурмейстер М. Ф. – 26, 27
Бурцев В. Л. – 200
Бутенко В. – 84
Бутович В. М. (Бутович В. Н.) – 27
Быков А. А. – 10, 27

В. Д. (В.-ій, В. Д-ий, В. Д-кий, В. Дом., В. Д-ький) – див. Доманицький В. М.
В. Ж. – 277
В. Р. – 268
В. С. – 227, 239, 277
В. Т. – див. Торубаєв В. І.
Вайнберг И. – 59
Ваксель П. Л. – 171
Вальтер Ф. А. – 172
Вандервельд Э. – 141, 201, 203
Варивода С. Д. – 46, 227
Вартовий П. – див. Грінченко Б. Д.
Варшавська М. – 54
Василь Вітер – див. Доманицький В. М.
Василь Літописець – див. Степаненко В. П.
Василь Потребитель – див. Доманицький В. М.
Васильченко В. Е. – 85
Васильчиков А. И. – 216, 218
Василюк О. Д. – 57
Васнева А. М. – 193
Ващенко-Захарченко В. М. (Ващенко-Захарченко В. Н.) – 221, 222
Ващенко-Захарченко М. Ю. – 221
Веліканов А. (Великанов А.) – 227, 239
Венгеров С. А. – 18, 20, 225, 229
Венедикт Й. – 54, 65, 227
Венланд А. В. – 163
Вергасов Ф. – 58
Верещагін В. А. (Верещагин В. А.) – 3, 44, 82, 148, 178, 181, 187, 255, 265
Вернадський В. І. – 142, 145
Верниволя О. – див. Кониський О. Я.
Верстовский А. – 31

Верстюк В. Ф. – 9, 47, 52, 103,
Вилькович – див. Вількович
Винавер М. М. – див. Вінавер М. М.
Винклер П. фон – 187
Виноградов С. – 129
Висковатов А. В. – 82, 183
Витгенштейн Е. П. – див. Вітгенштейн Є. П.
Вишневецький М. С. – 96
Вишневецькі, князі – 96, 98, 99, 119, 173
Віднянський С. В. – 84
Вільгельм III, принц Оранський – 14
Вільдер І. – 40, 227, 228
Вількович – 169
Вільховий Б. – див. Грінченко Б. Д.
Вінавер М. М. – 27, 28
Вітгенштейн Є. О. – 28
Вітгенштейн Є. П. – 28
Владимиров В. – 116
Владимиров П. В. – 29
Владимирський-Буданов М. Ф. – 197, 203
Владиславлев В. – 68
Власова О. В. – 131
Вовк Г. – 30
Вовк Ф. К. – 29, 30, 203, 220, 276
Вовчок М. – 35, 43, 44, 47, 103, 180, 181, 199, 234, 246
Вознесенский А. Н. – 160
Войнаровський – див. Антонович Д. В.
Войнилович С. – див. Антонович Д. В.
Волков О. М. (Волков А. Н.) – 30, 31, 128
Волков С. В. – 68, 87, 95
Волков Ф. К. – див. Вовк Ф. К.
Вологдин Б. – 224
Володимир (Сабодан В. М.) – 31
Володкевич Л. М. (Володкевич Л. Н.) – 31, 192, 193
Володкевич М. М. (Володкевич Н. Н.) – 31, 192, 193
Волынский А. П. – 158
Вольценбург О. Э. – 31
Воронкова Т. І. – 32, 52, 93, 170
В'юник А. – 3, 116
Вяземский П. А. – 135

Г. М. – 277
Г. Р. – див. Рамм Г.
Г. Ш. – див. Шварц Г. В.
Гавриш А. Л. – 46, 228, 229
Гагельберг В. – 268
Гаєвська Л. О. – 47
Галаган Г. П. – див. Ґалаґан Г. П.
Галаганы – див. Ґалаґани
Галка І. – див. Костомаров М. І.
Гальперина К. М. – 261
Гамбурцева О. В. – 55
Гамдорф – 94
Гаммер К. – 95
Ганка В. – 82, 183, 208
Гатцук М. – 36
Гед Ж. – 95
Гейне Г. – 92
Геккель Э. – 250
Гельфанд А. Л. – 83
Геннади Г. Н. – 90, 172
Генс Ю. Б. – 171
Георг, герцог Мекленбург-Стрелицький – 188
Геппенер А. – 50
Герасименко І. Я. (Герасименко И. Я.) – 31, 68, 149
Герасименко Н. О. – 76
Гербель Н. В. – 43, 155, 196
Гертц Ф. – 95
Геруц К. – 113
Герцен О. І. (Герцен А. И.) – 23, 126, 261, 262, 265
Гессе П. И. – 36
Гильтенбрант П. – 50
Гінцбург Е. Г. – 223
Глазунов О. І. (Глазунов А. И.) – 228, 229
Глазунови (Глазуновы) – 228, 229
Глєбов П. П. (Глебов П. П.) – 229
Глинка С. – 68, 241
Глібов О. – 35
Глікберг О. М. – див. Чорний О. М.
Глоба Н. В. – 118
Глюксберг К. Т. – 234, 242
Гнатюк В. – 144
Говоров А. А. – 229
Гогелия Г. И. – 83
Гогель Н. В. – 144
Гогенцоллерни – 222
Гоголь М. В. (Гоголь Н. В.) – 184, 185, 195, 196, 264
Гогоф – 200

Головацький Я. – 67, 223
Головачов П. О. (Головачев П. А.) – 32
Головачова – 264
Головченко В. – 9
Голостенов М. Е. – 28
Голубєв С. Т. (Голубев С. Т.) – 32
Голубцов В. В. – 82, 94, 148
Гольбейн Г. – 4
Гольдберг Г. А. – 82, 135
Гольденберг И. – 95
Гомолинський С. І. (Гомолинский С. И.) – 46, 228, 229, 230
Гомулицкий В. И. – див. Ґомуліцький В. Т.
Гончаров И. А. – 207
Горбик В. О. – 26, 30
Гордов М. І. (Гордов Н. И.) – 33
Горленко В. Ф. – 30
Горовенко Ф. – див. Кониський О. Я.
Горська О. П. (Горская Е. П.) – 95, 155
Горчаков Д. С. – 33, 34
Горчаков К. О. – 33
Горчаков С. Д. – 33, 34
Горчакова А. Е. – 34
Горчакови, князі – 33, 34
Горшихіна О. Ю. – 78, 224
Горький М. – 59, 157
Готьє В. Г. – 50
Граве Д. О. – 203
Гребенка Е. – 78, 92
Гребенюк Т. В. – 8, 11, 15, 19, 21, 23, 27, 68, 110, 179, 181, 226, 242
Грегуар ле Нуар – див. Шварц Г. В.
Гречаник – див. Грінченко Б. Д.
Грибоедов А. С. – 135
Григор'єва Т. Ф. – 151
Григорян В. Г. – 189
Гримм О. А. – 268
Гриц Т. – 255
Грінченко А. Б. – 221
Грінченко Б. Д. – 34, 35, 36, 37, 45, 221, 244, 252, 253, 255
Грінченко М. М. – 34, 35, 36
Грузов М. – 9, 30, 37, 47, 52, 116, 118, 132, 161, 166, 170
Грушевський М. С. (Грушевский М. С.) – 9, 23, 27, 30, 35, 45, 62, 115, 116, 220, 250
Грушевський О. С. – 143
Грынявецкі В. – 221
Губар П. В. – 130
Губастов К. А. – 82
Губко А. Т. – 132
Гумбольд О. – 136
Гуменюк М. – 45
Гумницький А. – 37
Гумницький Л. А. – 37
Гумницький М. – 37
Гумницький О. – 37
Гумницький Ф. С. – 37, 38
Гумницькі – 13, 37, 38
Гумплович Л. – 58, 224
Гурлянд М. Я. – 95
Гур'янова О. В. – 193

Ґалаган Г. П. – 215, 219
Ґалаган К. В. – 90,
Ґалаган П. Г. – 215
Ґалагани – 215, 218
Ґєрин Н. С. – 230, 231
Ґіврі А. – 38
Ґіжицький Б. – 38, 39
Ґіжицький Я. Н. – 38, 39
Ґізе Л. – 207, 258
Ґоважевський Я. – 39
Ґомуліцький В. Т. – 39, 40, 228
Ґоттермайєр – 258, 274
Ґюнтер – 242

Д. – див. Доманицький В. М.
Д. Б. – 277
Д. Д. – див. Дорошенко Д. І.
Д. З. – 277
Д. Н. – 277
Д. П. – 277
Д. Т. – 277
Давид Игоревич, князь – 57
Давид Э. – 200
Давиденко І. – 236
Давыдов Д. В. – 157
Дальтон Г. Ф. – 73
Данило Галицький – 40
Дашкевич М. П. (Дашкевич Н. П.) – 40, 41, 42, 155, 197, 198, 203, 210, 211, 213, 214

Дверницкий Г. С. – 63
Двигубский И. А. – 100
Дегтерєв М. П. – 199
Дей О. І. – 45
Дейч Л. Г. – 61, 74
Де Кок П. – 44, 78
Дель А. – 259
Дембовецкий А. С. – 221
Дементьєв П. О. (Дементьев П. А.) – 42, 43, 155
Демидов А. Н. – 152
Демидови – 182
Демченко Є. П. (Демченко Е. П.) – 113, 156
Деникин А. И. – 61
Денисенко Г. Г. – 74, 219
Дениско Л. М. – 3, 7, 9, 16, 19, 30, 32, 37, 42, 47, 62, 65, 70, 77, 84, 101, 103, 115, 116, 119, 132, 149, 153, 242
Денисюк С. – 30, 63
Денуайє П.-Х. – 165
Деревщиков А. Н. – 43
Деркач М. Н. – 70
Деркач Н. Г. – 148
Джеджула Ю. – 103
Джорж Г. – 247
Дзьобан О. – 163
Дзюба О. М. – 32, 198
Дибовський Б. – 71, 72
Дикштейн С. – див. Дікштейн Ш.
Димитрий (самозванец) – 19
Динтер И. – див. Дінтер І. І.
Діденко Л. – 50
Дікштейн Ш. – 46, 127
Дінтер І. І. – 231, 236, 261
Дмитриев Ф. И. – 157
Днепровский А. – 149
Добжанська Ю. – 259
Добиаш А. – 196
Довнар-Запольський М. В. – 203
Долгорукий М. А. – 44
Долгорукий М. О. – 43, 44
Долгорукі, князі – 43
Долгоруков Н. А. – див. Долгорукий М. О.
Долгоруков П. В. – 157
Должиков П. П. – 92, 232
Должиков Ю. П. – 44, 78
Доман. – див. Доманицький В. М.
Доманицький В. М. (Доманицкий) – 44, 45, 62
Донік О. М. – 193
Донская Н. В. – 33, 131, 152
Дорофеева Г. В. – 82, 176, 188
Дорошенки – 45, 46, 48
Дорошенко Д. І. – 45, 46, 47, 48, 214, 227, 228, 229
Дорошенко П. – 46
Дорошенко П. Я. – 45, 46, 48, 49, 258
Дорошенко Я. – 48
Достоевский Ф. М. – 207
Драгоманов М. П. – 30, 35, 41, 46, 47, 73, 104, 141, 142, 144, 203, 210, 213
Драй-Хмара М. О. – 215
Драйздейл Д. – 95, 114
Дровольський С. – 49, 101, 233
Дроздов С. Л. (Дроздов-Мишківський) – 49, 50
Друганов И. А. – 187
Дружинин П. А. – 110
Дубнов С. М. – 224
Дубровіна Л. А. – 17, 18, 32, 34, 57, 62, 67, 73, 74, 91, 103, 116, 142, 145, 149, 166, 170, 194
Дуров В. А. – 82, 175, 178, 181, 188, 189, 266
Дуров М. П. (Дуров Н. П.) – 50, 51
Дучинська О. Т. (Дучинская А. Т.) – 221, 222
Дыбовский Б. – див. Дибовський Б.
Дьяконов В. В. – 235
Дюрер А. – 4
Дюринг К. Е. – 154, 212

ЕМ – див. Катерина Михайлівна, герцогиня Мекленбурзька
Е. Т. – див. Трегубов Є. К.
Еберлінг А. Р. – 171
Евнин И. – див. Євнін І.
Ейгер Я. – 224
Ейлер Є. П. – див. Вітгенштейн Є. П.
Екатерина II – див. Катерина II
Екатерина Михайловна, вел. кн. – див. Катерина Михайлівна, герцогиня Мекленбурзька
Елагин Н. В. – 218
Елена Павловна, вел. кн. – див. Єлена Павлівна, вел. кн.
Ельзевіри – 137
Енгельс Ф. – 23, 51, 83, 154, 193, 201, 203, 212, 226, 249, 251, 273
Ерберг, барони – 51, 121, 122

Ерберг М. А. – 121
Ернст Ф. – 118, 215, 220
Есенин С. А. – 247
Ефимов И. П. – див. Єфімов І. П.
Ефремов С. А. – див. Єфремов С. О.
Ефрон И. А. – 10, 15, 17, 23, 26, 65, 73, 76, 77, 94, 101, 110, 123, 128, 135, 145, 165, 172, 178, 181, 187, 221, 243

Євгеній (Болховітінов Є. О.) – 101
Євлогій (Вассиліановський В.) – 135
Євнін І. – 51
Єлена Павлівна, вел. кн. – 28, 188
Єлизавета Маврикіївна, вел. кн. – 188
Єлизавета Петрівна, імп. – 174
Єфімов І. П. – 233
Єфремов С. О. – 45, 51, 52, 62, 111

Жевуський В. (Бейдо-Жевуський) – 127
Жевуські – 127
Железняк М. Г. – 29
Желябов А. И. – 74
Жемчужников Л. М. – 90
Жеро (Жиро) П. К. – 52, 53
Жиро К. О. – 52
Житецький І. – 103, 149
Житецький П. Г. – 215
Жорес Ж. – 201
Жуков Д. – 161
Жуковский В. А. – 184, 185
Жуковський М. Є. (Жуковский Н. Е.) – 190
Жупанський Я. К. – 49, 101, 233
Журман І. – 76
Жученко М. – див. Дорошенко Д. І.

Заболотский П. А. – 196
Завадський – 236
Завалишин Д. И. – 218, 250
Завальнюк О. М. – 47, 145, 198
Загірня М. М. – див. Грінченко М. М.
Загорський А. – 53, 56
Задор І. – див. Zádor I.
Заичневский П. Г. – 150
Закревский Н. В. – див. Закревський М. В.
Закревский Ю. – 255
Закревський М. В. – 54, 65, 227
Замойська А. – 38
Замойська К. – 96
Замойська Р. – 142
Замятин С. Н. – 148
Заньковецька М. – 70
Зарріньш Р. Г. (Зарінь, Заррін) – 54, 55
Зарудний М. – 113
Збаразькі, князі – 173
Звенигородець – див. Доманицький В. М.
Звенигородский А. В. – 182, 217, 218
Зверева М. В. – 34
Звонарев С. В. – 180, 181
Зейдель Р. – 250
Зеленецкий К. П. – 82, 183
Земський Ю. С. – 133
Земцов – 67
Зендель Г. – 259
Зендель Ю. – 103, 191, 259
Зернов Н. М. – 129
Зильберштейн Б. И. – 154
Зима А. І. – 64
Зимолін П. А. (Зимолин П. А.) – 259
Зинин С. И. – 247
Змеев Л. Ф. – 183, 185
Зотиков Н. А. – 56
Зотиков П. М. (Зотиков П. Н.) – 56
Зубков І. А. (Зубков И. А.) – 53, 56
Зубкова Н. М. – 37

И. А. Л. – 278
И. Б. – 271
И. Л. – 278
Иваницкий В. Ф. – див. Іваницький В. Ф.
Иванишев Н. Д. – див. Іванишев М. Д.
Иванов А. С. – 158
Иванов Г. М. – див. Іванов Г. М.
Иваск У. Г. – 3, 6, 8, 10, 17, 18, 19, 20, 23, 26, 27, 28, 29, 44, 49, 50, 51, 55, 63, 65, 66, 68, 70, 76, 82, 85, 86, 88, 90, 94, 98, 104, 110, 115, 118, 131, 132, 145, 148, 150, 151, 157, 164, 165, 171, 172, 178, 181, 187, 188, 189, 229, 232, 239, 241, 243, 255
Ивенский С. Г. – 3, 94, 148
Иверсен Ю. Б. – 11, 27
Игорь, князь – 46, 138, 208, 220, 228, 229
Идзиковский В. Л. – див. Ідзіковський В. Л.

Идзиковский Л. В. – див. Ідзіковський Л. В.
Измайлов А. – 17, 85
Иконников В. С. – 10, 26, 41, 51, 63, 65, 66, 73, 76, 82, 90, 123, 125, 140, 151, 153, 165, 172, 196, 197, 198, 203, 206, 209, 211, 214
Иловайский Д. И. – 252
Ильин В. – див. Ленін В. І.
Ильинский В. – 55
Илькєвич Г. – 54, 65, 227
Ильницкий Л. В. – див. Ільницький Л. В.
Иовский П. – 254, 255
Иогансон Ф. А. – див. Іогансон Ф. О.
Ирецкая Е. Н. – див. Ірецька Є. Н.
Ирецкий В. Я. – 59
Исаева Н. М. – 75
Искандер – див. Герцен О. І.
Исмаилов Э. Э. – 8

Ібсен Г. – 159
Іваненки – 56
Іваненко М. Ф. – 56
Іванищький В. Ф. – 56, 57
Іванишев М. Д. – 124, 203
Іваннікова М. К. – 42, 149
Іванов Г. М. – 260
Іванов С. І. – 155
Івановська Ю. – 106
Івановські – 107
Іванців В. В. – 71, 72
Іваск У. Г. – див. Иваск У. Г.
Івенський С. Г. – див. Ивенский С. Г.
Ідзіковська Г. – 234, 235
Ідзіковський В. Л. – 6, 230, 233, 234, 235, 242
Ідзіковський Л. В. – 6, 233, 234, 235, 243
Ідзіковські – 233, 234, 235
Іконников В. С. – див. Иконников В. С.
Іларіон (Огієнко І. І.) – 198
Іллінський Х. – 142
Іллінський Ю. А. – 142
Іллінські, графи – 142
Ільін В. – див. Ленін В. І.
Ільницький Л. В. – 235, 245, 246
Іогансон Н. Ф. – 235
Іогансон Ф. О. (Іогансон Ф. К.) – 125, 231, 236, 237, 261
Ірецька Є. Н. – 200, 237
К. Ж. – 28
К. П. Г. – 278
К. П. Г. – 278
Кавелин К. Д. – 209
Каганов Э. – 235, 246, 249
Казаков Н. – 57
Калакура Я. – 47
Калениченко Т. В. – 36
Калітко С. – 154
Каллаш В. В. – 160, 251
Кальвер Р. – 201
Кальницький М. – 161
Каменецький С. Л. (Каменецкий С. Л.) – 58, 224
Каменська М. Ф. – 167
Кампенгаузен Б. Б. – 10
Камуан, брати – 238
Камуан Ж. – 114, 238
Кантемір А. Д. – 67
Каплун Б. Г. – 58, 59
Каплун С. Г. – 58, 59
Караваєв В. О. – 203
Караџић В. С. – 41, 210, 213
Кардек А. – 26
Карл Альберт, король Сардинії – 106
Кароль Кристіан Саксонський – 106
Карпенко І. П. (Карпенко И. П.) – 59
Карпенко-Карий І. (Тобілевич І. К.) – 35
Карпеченкова В. И. – 33, 131, 152
Карріль І. дель – 107
Карсунская О. Н. – 152
Кассіні З. Д. (Кассини) – див. Бібікова З. Д.
Катаргіна Т. І. – 41
Катерина II, імп. – 22, 77, 101, 208, 218, 237, 265
Катерина Михайлівна, герцогиня Мекленбурзька – 188, 189
Каутский К. – 21, 35, 46, 58, 123, 141, 200, 203, 224, 272
Качкан В. А. – 13, 30, 45, 84
Кашутина Е. С. – 82, 131, 151, 244, 255
Квашніна-Самаріна К. В. – див. Родзянко К. В.
Квитницкий Г. – 207, 210
Квітка-Основ'яненко Г. Ф. – 35, 46, 113, 222, 227
Кендзерский В. А. – 46, 228, 229
Кеппен П. І. – 64
Керенский А. Ф. – 61
Кивлицький Є. – 63, 76, 98

Киммель Н. – див. Кіммель М. Л.
Кирієнко О. – 144
Кирпичев Л. Н. – див. Кірпічов Л. Н.
Кистяковский А. – див. Кістяківський О. Ф.
Кишкин Л. С. – 255
Ківшар Т. І. – 198
Кіммель М. Л. (Кіммель М. Г.) – 238, 243, 254
Кіржаєв С. М. – 101, 145
Кірпічов Л. Н. – 67, 68, 69
Кісельов О. П. – 239
Кістяківський О. Ф. – 203, 206, 209, 264
Клевенский М. М. – 85, 110
Клежинський А. – 60
Клеменс Венцеслав герцог Саксонський – 60
Клепиков С. А. – 149
Клименко І. В. – 70, 103
Климова К. – 118
Клочков В. І. (Клочков В. И.) – 6, 68, 114, 214, 227, 238, 239, 240, 241, 242, 275
Кобилянська О. Ю. – 263
Кобринська Н. І. – 36
Ковалевский М. М. – 63
Ковалевський О. О. – 203
Коваленко О. – 140
Коваленко О. О. – 94
Ковалинский В. – 199, 222
Коваль О. – 166
Коваль Т. В. – 18, 86
Коваль-Божицкий П. А. – див. Божицький П. А.
Ковальчук Г. І. (Ковальчук Г. И.) – 7, 57, 144, 176, 178, 181, 188, 232
Ковальчук С. – 129
Ковтун И. – 161
Коджак Д. С. – 61
Кожова О. М. – 72
Кожухова В. В. – 23, 65, 82, 95, 131, 151, 178, 188, 242, 255
Козоріз В. – 85
Колесник В. Ф. – 214
Колесник Є. О. (Колесник Е. А.) – 17, 26, 63, 75, 90, 132, 214, 218
Колесник М. П. – 198
Колесник П. І. – 45
Колеснікова В. А. – 30
Колибанова К. В. – 198
Количева Н. Ф. – 22
Количеви – 22, 23
Колишко А. – див. Липковська А.
Колишко Ю. – 80
Коллард Ю. – 9
Колодянин – див. Доманицький В. М.
Колодянський В. – див. Доманицький В. М.
Колоколов В. О. (Колоколов В. А.) – 61
Коломієць О. – 113
Коломієць С. М. – 156
Колосовська О. М. – 164
Колычевы – див. Количеви
Комарніцький О. Б. – 198
Комиссаров А. И. – 72
Кондаков Н. П. – 182
Конисский А. Я. – див. Кониський О. Я.
Кониський Г. – 18
Кониський О. Я. – 61, 62
Константин Николаевич, вел. кн. – див. Костянтин Миколайович, вел. кн.
Кончаковський А. – 9, 30, 37, 47, 52, 116, 118, 132, 161, 166, 170
Корейво Б. – 242
Корнейчук Д. – 235, 237, 246, 249
Корнєєв В. О. – 71, 72
Корнієвська О. В. – 45, 203
Корнійчук Г. – 113
Корнілов Л. Г. – 124
Короткий В. А. – 42
Коротнєв О. О. – 203
Корсун А. – 36
Корф М. А. – 182
Корчак-Новицький Г. Т. (Корчак-Новицкий Г. Т.) – 123, 207, 208, 209, 260, 261
Корчак-Новицький Н. Г. – 63
Косоногов Й. Й. – 203
Костомаров М. І. (Костомаров Н. И.) – 34, 46, 62, 63, 64, 117, 144, 196, 203, 204, 211
Костомарова А. Л. – 63
Костянтин Костянтинович, вел. кн. – 188, 264
Костянтин Миколайович, вел. кн. – 175. 176
Косян В. Х. – 71
Котелко С. – 16, 109, 120, 128, 134
Котляревский А. А. – див. Котляревський О. О.
Котляревський І. П. (Котляревский И. П.) – 35, 49, 50, 70, 240, 252, 253, 258
Котляревський О. О. – 54, 64, 65, 215, 227

Коцюбинський М. М. – 35, 141
Кочубеї – 65, 66
Кочубей А. В. – 65, 66
Кочубей В. П. – 65
Кочубей П. А. – 65
Кочура М. – 141
Кошелев А. И. – 73, 114, 136
Кошелев В. – 265
Кранах Л. – 4
Красинська Ф. – 106
Красинський С. – 106
Красицька Р. – див. Орловська Р.
Красицький І. – 107
Красицький І. А. – 107
Краснова А. Н. – 242
Красовський А. Я. – 204
Крачмер В. В. – 66
Крашевський Ю. І. – 99, 137, 140, 263
Крашенінніков П. І. (Крашенинников П. И.) – 6, 24, 133, 243, 244, 254
Кревецький І. І. (Кревецкий И. И.) – 66, 67, 223
Крейтон А. В. – 67
Крейтон С. М. (Крейтон С. Н.) – 31, 67, 68, 149, 241
Крейтоны – 68
Кривенко М. О. – 163, 164
Крилов І. А. – 67, 112
Кримський А. Ю. (Кримський А. Е.) – 69, 70, 142, 203, 215
Кримський Х. – див. Кримський А. Ю.
Криськов А. А. – 47
Кричевський В. Г. – 52
Кропивницький М. Л. – 89
Кропоткин П. Л. – 83, 272
Кротевич Є. М. (Кротевич Е. М.) – 70, 71
Круповський Г. М. – 155
Крушельницька Л. І. – 194
Крылов И. А. – див. Крилов І. А.
Крымский А. Е. – див. Кримський А. Ю.
Ксєнжопольський А. – 71, 72
Ксєнжопольський В. – 71, 72
Кугельман Л. – 272
Кудрицький А. В. – 113, 118, 214
Кузьмин Ю. А. – 157, 188
Кузьміна І. В. – 170
Куіттнер А. – 72
Куканова И. А. – 140, 219
Кукольник В. Г. – 195
Кулаковський Ю. А. (Кулаковский Ю. А.) – 73, 74, 203
Кулешова Е. В. – 140, 219
Кулжинский И. – 208, 211, 244
Кулибин И. П. – 271
Куліш П. О. (Кулиш П. А.) – 9, 43, 45, 46, 47, 62, 149, 153, 227, 235, 245, 246
Кульженко С. – 236
Купцов Б. Ф. – 43
Курас Г. – 49
Курас І. Ф. – 132
Куриленко В. К. – 36, 208, 211, 244
Куриндін Г. Н. (Курындин Г. Н.) – 74
Кутепов Н. – 33, 55
Кушелєв-Безбородько О. Г. – 195
Кушнарьова Н. Я. (Кушнарева Н. Я.) – 112, 244, 245
Кюхельбекер В. К. – 90, 216

Л. М. – 272
Л. Я. – 249, 278
Л. Я. – 278
Л. Я. – 207, 278
Лаврик І. М. (Лаврик И. М.) – 226
Лавриш Ю. – 232, 235
Лавров В. С. – 14, 156, 255
Лавров П. Л. – 234, 246
Ладраг А. – 151
Ладыжников И. П. – 84
Лазаревский А. М. – див. Лазаревський О. М.
Лазаревська Г. М. – 75
Лазаревський О. М. – 74, 75, 76, 197, 204, 207, 208
Лангхауз К. Г. – 80
Лансере Є. Є. – 239, 240, 241
Ланская-Яковлева Н. В. – 125, 237
Лапчинська Н. – 84
Ласунский О. – 131, 157, 266
Лассаль Ф. – 141, 203, 250
Лафарг П. – 14, 95
Лашкевич А. С. – див. Лашкевич О. С.
Лашкевич І. С. – 76
Лашкевич О. С. – 76
Лашкевич С. І. – 76
Лашкевичі – 76

Лебедєв В. Л. (Лебедев В. Л.) – 245
Лев-й М. – 83
Левашов М. В. (Левашов Н. В.) – 77
Левашови, графи – 77
Левенець Є. (Левенец Е.) – 44, 78, 92
Левин Е. Б. – див. Левін Е. Б.
Левицький В. – 13
Левін Е. Б. – 78
Левченко М. М. – 235, 245
Легин – 200
Легунов М. – 231, 236, 261
Лелива, гр. – див. Тышкевич А.
Лемберк М. – 51
Лемберк Р. – 129, 130
Лемке М. – 43
Ленин В. И. – див. Ленін В. І.
Ленин Н. (Ульянов В.) – див. Ленін В. І.
Леницький Ф. (Леницкий Ф.) – 78
Ленін В. І. – 23, 36, 89, 249, 251, 255, 272
Ленін Н. (Ільін В.) – див. Ленін В. І.
Ленченко Н. – 197
Леонардо да Вінчі – 140
Леонід (Кавелін Л. О.) – 151
Лепель В. Г. Ф. К. – 78, 80, 219
Ле-Пле П. Г. Ф. – 152
Лерман М. Я. – 44, 68, 242
Лермонтов М. Ю. – 42
Леся Українка – 47, 70, 142, 202
Ле Фаню Д. Ш. – 87
Лєсков М. С. – 232
Либкнехт В. – див. Лібкнехт В.
Липковська А. – 80, 81
Липковський В. – 80
Липковський Г. – 80, 81
Липковський Л. – 80
Липковські – 80
Лисенко М. В. – 70, 233, 242, 243
Лисенко О. Є. – 31
Лисенко О. М. – 243
Лисовский Н. М. – 229
Лисоченко І. Д. – 64, 116
Литвиненко Л. – 197
Литов С. И. – див. Літов С. І.
Лібкнехт В. – 83, 251
Літов С. І. – 235, 236, 245, 248, 249
Лобанов-Ростовський О. Б. (Лобанов-Ростовский А. Б.) – 81, 82, 110, 176, 181, 182, 183, 184, 188
Лозинський М. М. – 83, 84
Ломоносов М. В. 64
Лосієвський І. Я. (Лосиевский И. Я.) – 91, 175
Лубенський Ф. – 134
Луи П. – 66
Лукашевич І. Я. (Лукашевич И. Я.) – 84, 85, 90
Лукашевич Я. М. – 84
Лукашевичі – 85
Лукич В. – 70
Лукомский А. С. – 61
Лукомский В. К. – 23, 43, 44, 148, 270
Лущик С. З. – 27
Львов Є. О. (Львов Е. А.) – 16, 17, 85, 86
Львова – 255
Львова З. Д. – див. Бібікова З. Д.
Любимов В. Д. – 251
Любомирська Е. – 38
Любомирська Л. Г. – 86
Любомирський С. – 86
Людовик XVI – 107
Люксембург Р. – 95, 200, 255
Лялин Н. К. – див. Лялін М. К.
Лялины – 87
Лялін М. К. – 86, 87

М. Г. – 114, 241, 274, 278
М. Д. – 278
М. Р. – див. Ренненкампф М. Н.
М. С. – див. Соловйов М.
М. С. – 278
Мазаракі Л. – 146
Мазаракі Людв. – 146
Майер В. С. – 95
Макаров М. Я. – 90
Макаров О. Н. – 239
Макаров Ю. В. – 87
Маклаков В. А. – 28
Маклаков М. В. (Маклаков Н. В.) – 88
Маклаков М. О. (Маклаков Н. А.) – 88
Маклаков М. С. – 87, 88
Маклаков С. М. – 87, 88
Маклакова Г. А. – 87
Маклакови – 88
Максим Грек – 209, 211

Максименко Ф. – 101
Максиміліан-Йосиф Баварський – 164
Максимович М. О. (Максимович М. А.) – 24, 31, 36, 54, 64, 65, 85, 133, 197, 203, 205, 215, 243
Малаков Д. – 61
Малецький – 242
Малыгина (Поведенская) И. Н. – 43
Мамаєнко Б. П. (Мамаенко Б. Ф.) – 88, 89
Мамчак М. – 9
Мансурова Л. В. – 57
Маньковська Р. В. – 30, 220
Марія Альбертина (Марія Кристина Саксонська) – 106
Марія Павлівна (Мария Павловна), вел. кн. – 175, 176
Маркевич М. А. (Маркевич Н. А.; Маркович) – 84, 85, 89, 90, 91, 117, 120, 215, 216, 217
Маркевичи – 91
Маркіз Поза – див. Шварц Г. В.
Маркович Я. – 74
Маркс К. – 14, 23, 26, 41, 142, 201, 202, 203, 207, 209, 218, 226, 249, 251, 271, 272, 273
Марсільї – 208, 246
Масанов И. Ф. – 40, 158, 159
Маслов В. И. – 18
Маслов С. І. (Маслов С. И.) – 143, 198, 214, 232
Маслович В. Г. – 91
Маслянчук Т. – 235, 249
Матушевський Ф. – 142
Матырынка И. – див. Бодянський О. М.
Машкова М. В. – 238
Мдівані Г. – 113
Меженко Ю. – 66, 70, 101, 116, 118, 203, 232
Мейерберг А. – 205, 211
Меленевський А. Ф. (Меленевский А. Ф.) – 78, 91, 232
Мелешко-Малишкевич А. – 92, 93, 119
Мелешко-Малишкевич І. – 92
Мелешко-Малишкевичі – 92
Мельник Б. – 13
Мендель, брати – див. Мендель Д.
Мендель Д. – 261
Мендель М. – 261
Меринг Ф. – 229
Мечтатель – див. Чорний О. М.
Мєніцький Р. – 173
Микитась В. Л. – 70
Миколай І, імп. – 174, 175, 176
Миколай II (Миколай Олександрович), імп. – 81, 82, 95, 174, 176, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 265
Миколай Михайлович, вел. кн. – 238
Миколай Олександрович, вел. кн. – 175, 176, 181
Миллер Д. П. – 91
Милль Д. С. – 154
Милорадович Г. О. (Милорадович Г. А.) – 66, 74, 93, 94, 157
Милорадовичі – 76, 93, 94
Милюков П. Н. – див. Мілюков П. М.
Милютин П. Н. – 23
Минаев Е. Н. – 3, 55, 161, 242, 243, 244
Мирбо О. – 251
Миркович Ф. Я. – 94, 95, 190
Мирний П. – 260
Миронець Н. Р. – 170
Миртов П. Л. – див. Лавров П. Л.
Митрохин Д. И. – 241
Митюрников И. И. – див. Мітюрніков І. І.
Михаил Федорович, вел. кн. – 32, 33, 88
Михаїл (Михаил) – 95, 114
Михайлик О. М. – 33, 131, 152
Михайло Павлович, вел. кн. – 28, 188
Михайлов М. И. – 43, 114, 241, 274
Михед П. В. – 197
Мишкіс І. С. – 95
Мікошевські – 98, 99, 119
Мілюков П. М. – 27, 28, 61
Мілютін Д. А. – 19
Мінаєв Є. – див. Минаев Е. Н.
Мітюрніков І. І. – 247
Міхальський Я. – 39
Міцан Т. В. – 129
Міщук Р. С. – 52
Млака Д. – 103
Мнішек А. Є. – 96
Мнішек К. Ф. – 96, 98, 99, 105
Мнішек М. Є. – 96, 98
Мнішек Я. К. – 96
Мнішки – 96, 98, 99, 119
Могила П. – 32
Могилевцев С. С. – 199
Могильницький С. – 99, 263
Модзалевский В. Л. – 18, 136

Мозгова В. П. – 197
Молодченко А. – 35
Монтрезор А. В. – 99
Монтрезор В. В. – 99, 100, 101, 273
Монтрезори – 99, 100
Мордвинови, графи – 182
Мордовцев Д. Л. – 111, 223
Мороз В. – 124
Морозов Н. А. – 116, 117
Морозов П. Й. – 68, 241
Мосин О. В. – 34
Мосина С. А. – 34
Моторина О. М. – 140, 219
Мстиславець П. – 88
Муратов М. В. – 242
Мустатца М. – 49, 101, 233
Муха – див. Антонович Д. В.
Мышкис И. С. – див. Мишкіс І. С.
Мяскова Т. Є. – 18, 26, 29, 42, 64, 66, 76, 101, 123, 132, 153, 214

Н. – див. Костомаров М. І.
Н II – див. Миколай II
НА (НААФ) – див. Миколай II
Н. В. – 278
Н. З. – див. Закревський М. В.
Н. К. – див. Костомаров М. І.
Н. К. – див. Кушнарьова Н. Я.
Набгольц І. Х. – 148
Накорянов Н. Н. – 242
Нападиста В. – 153
Наполеон Бонапарт – 107
Нарбут Г. І. – 143
Наскренцький К. (Наскренцкий (Наскренский) К. Э.) – 102
Науменко В. П. – 102, 103, 191, 259
Наумов М. О. (Наумов М. А.) – 103, 104
Неволя І. – 35
Нелидов Ю. А. – 55
Немировичі-Данченки – 76
Нерадовский П. И. – 241
Нестеренко В. А. – 154
Неустроев А. И. – 198
Нечуй-Левицький І. С. – 36, 45, 111, 142, 149, 158
Никирса М. – 101
Никитин М. – 255
Николаев П. А. – 158
Николаев С. Д. – 247
Николай – див. Костомаров М. І.
Николай II (Николай Александрович) – див. Миколай II
Николай Александрович, вел. кн. – див. Миколай Олександрович, вел. кн.
Нитше Ф. (Нитче Фр.) – 251
Ніколаї – 248
Нільсон В. – 6
Новицький Я. П. (Новицкий Я. П.) – 104, 105
Новоселов М. – 255
Новосильцева Е. В. – 136
Нудьга Г. А. – 19

Оболенский В. Д. – 28
Огарев Н. – 172, 265
Огієнко І. І. – див. Іларіон (Огієнко І. І.)
Оглоблін М. Я. (Оглоблин Н. Я.) – 245, 248, 249
Оглоблін О. П. – 203
Огрызко И. – 144
Одинокий М. – див. Кочура М.
Одоевський В. – 216
Озеров Ю. В. – 104
Ол. Б. – див. Барвінський О. Г.
Олаф – 198
Олекс. Барв. – див. Барвінський О. Г.
Олександр I, імп. – 164, 176
Олександр II (Олександр Миколайович), імп. – 8, 33, 107, 175, 176, 177, 178, 179
Олександр III (Олександр Олександрович), імп. – 175, 176, 179, 180, 181, 183
Олександр Олександрович, вел. кн. – див. Олександр III
Олександра Миколаївна, вел. кн. – 174, 176
Олександра Федорівна, імп. – 182, 183, 184, 186, 187
Олександра Федорівна (Старша), імп. – 174, 175, 176
Оленин А. Н. – 256
Ольхин М. Д. – 112, 245
Онищенко О. С. – 18, 32, 34, 57, 62, 67, 74, 91, 103, 116, 142, 145, 149, 166, 170, 194
Оргенани К. – див. Гогелия Г. И.
Орлевич І. В. – 223
Орловский – 255

Орловська К. – 105
Орловська М. – 105
Орловська Р. – 106, 107
Орловський Ад. – 107
Орловський Андж. – 105, 109
Орловський Андж. (син Орловського Я. П.) – 105
Орловський А. С. – 106
Орловський Д. – 105, 106, 109
Орловський І. – 106, 107
Орловський К. – 105
Орловський К. Н. – 105
Орловський К. Ф. О. – 107, 108
Орловський М. – 105
Орловський Міх. (батько) – 105
Орловський Міх. (син) – 105, 107
Орловський М. Л. С. – 107
Орловський О. С. Б. – 105, 106, 107, 108
Орловський С. – 105
Орловський Ст. – 105
Орловський Я. – 105, 107
Орловський Я. О. – 106
Орловський Я. П. – 105
Орловські – 105, 106, 107, 108, 109
Оссолінський Ю. М. – 193, 194
Осташко Т. С. – 9, 47, 49, 52, 103, 145
Острозькі, князі – 173
Охоцький А. – 262
Охрименко С. – див. Єфремов С. О.

П І – див. Петр І
П. Б. – див. Бобровський П. Й.
ПК – 255, 272
П. Ф. – 279
Павел Александрович, вел. кн. – див. Павло Олександрович, вел. кн.
Павленко М. – 118
Павленков Ф. – 153, 202
Павлик М. І. – 35, 46, 84, 141
Павло І, імп. – 175, 188
Павло Олександрович, вел. кн. – 175, 176
Павлов А. С. – 206, 209
Павлова Г. – 175
Павлова Ж. К. – 175, 244
Павловский А. П. – 36, 252, 253, 255
Павловский И. Ф. – 18, 56, 65, 103, 118
Павлюк М. М. – 91
Палій Д. О. – 118
Панин В. Н. – див. Панін В. М.
Панина С. – 110
Панін В. М. – 81, 109, 110
Паніна Н. П. – 110
Панкова Є. – 103
Паньківський К. Ф. (Паньковский К.) – 110, 111, 223
Паньківський С. – 111
Папешин В. А. – 11
Параделов М. Я. – 8, 40, 41, 68, 70, 94, 104, 116, 118, 170
Парвус – див. Гельфанд А. Л.
Пасечник О. А. – 102
Пастернак Я. – 133
Пасторський М. П. (Пасторский Н. П.) – 111, 126, 248, 264
Патока В. – 154
Патриляк І. К. – 214
Пашаева Н. М. – 65
Пащенко Д. – 74
Пекарский П. П. – 267
Пелісьє – 262
Пергамент О. Я. – 95
Перебендя О. – див. Кониський О. Я.
Перекотиполе – див. Грінченко Б. Д.
Перельцвейг А. Л. – 249
Перетц В. М.– 203
Перовская С. Л. – 74
Перський Я. М. (Перский Я. М.) – 249, 250
Петерсон А. Д. – 6
Петр І – 95, 185, 262
Петров А. – 241
Петров Д. – 40
Петров М. І. (Петров Н. И.) – 18, 164, 165
Петровський Я. Є. (Петровский Я. Е.) – 112, 245
Петухов Е. В. – 196
Петцман А. – 6
Пешехонов А. В. – 61
Пилипчук Р. – 243
Пилюченко – 112
Пинчук Ю. А. – див. Пінчук Ю. А.
Писарев А. А. – 17, 86
Писарев А. И. – 90, 217
Писарев Д. И. – 43
Писемский А. Ф. – 208, 209

Пискарев А. – 31
Підвисоцький В. В. – 203
Піксерекур Р. Ш. Ґ. де – 43
Пінчук Ю. А. – 9, 63, 64
Піскова Е. М. – 50, 133
Пісняченко-Яровий Б. – 142
Плавільщиков В. О. – 253, 254
Плавільщиков П. О. – 254
Плетнев П. А. – 112
Плетньова Н. В. (Плетнева Н. В.) – 112
Плеханов Г. В. – 23, 122, 233, 236
Победоносцев К. П. – 73
Погодін М. П. (Погодин М. П.) – 64, 206
Погрібний А. Г. – 36, 37
Подгорська З. – 127
Подкур Р. – 154
Подолинский А. И. – 86
Подолинський С. – 35, 36
Подолянин О. – див. Барвінський О. Г.
Подорожний – див. Антонович Д. В.
Познанський І. М. – 91
Покотило М. Ф. – 113
Полевой А. – 160
Полилов Н. Н. – 251
Поліщук В. – 45
Половцов А. А. – 51
Полонська-Василенко Н. Д. – 203
Полонський Я. – 226
Полтавець – див. Кониський О. Я.
Полторацький С. Д. – 151
Полуботки – 93
Поль Л. – 58, 59
Поляков Н. П. – 26
Полякова М. А. – 151
Пономарьов С. І. – 195, 196
Попільницький О. З. (Попельницкий А. З.) – 20, 68, 95, 113, 114, 115, 135, 136, 150, 238, 241, 247, 260, 274
Попов А. Н. – див. Попов О. М.
Попов Є. О. – 116
Попов М. Є. (Попов Н. Е.) – 116, 117
Попов О. М. – 135, 209
Попов П. М. (Попов П. Н.) – 70, 115, 116, 165
Попов С. Є. (Попов С. Е.) – 116, 117
Поповы, братья – див. Попов С. Є.
Порфирий (Успенский К. А.) – 28
Порш М. – 46
Поссе В. А. – 84
Потебня О. О. – 117
Потоцкий П. П. – див. Потоцький П. П.
Потоцька М. – див. Строганова М.
Потоцька С. – 118, 119
Потоцька Ю. А. – 118, 119
Потоцький (Потоцкий) – 120, 145
Потоцький Б. – 119
Потоцький Вінц. – 137
Потоцький Волод. – 127
Потоцький М. – 118, 119
Потоцький П. – 106, 146
Потоцький П. П. – 21, 117, 118, 272
Потоцький С. Щ. (Потоцький С. Ф.) – 118, 119, 120, 127, 150
Потоцькі – 92, 98, 99, 118, 119, 120, 127
Пошехонов А. В. – 247
Прайс Л. – 154
Прицак О. – 70
Просяниченко В. А. – 160, 218, 250, 251
Протопопов В. – 120
Проценко Л. В. – 111
Пухляк О. Н. – 129
Пухов В. А. – 159
Пуцко В. Г. – 34
Пушкін О. С. (Пушкин А. С.) – 66, 82, 84, 91, 159, 160, 244, 246, 252, 255
Пфафф В. Е. – 172
Пшибильський В. – 120
Пыпин А. Н. – 65
П'ятаченко С. В. – 225

Рабинович М. А. – 237
Рабчун О. С. – 140
Радзивілл К. – 137
Радзієвський (Радзиевский) – 120
Радищев А. Н. – 160, 170, 246, 251, 263
Раев М. – 175, 188
Райгерсфельд Ф. Г. Й. – 51, 121, 122
Райгерсфельди, барони – 121
Райковский С. – 180
Ракович П. – 105
Раковський І. – 111, 133, 142, 145, 154, 163, 194, 223
Рамм Г. – 122

Распопов Є. П. (Распопов Е. П.) – 251, 252
Рафаель Санті – 140
Рахмилович Є. Г. (Рахмилович Е. Г.) – 122
Рачада І. – 113
Ревуцький Д. – 71
Рего Э. – 100
Редин Е. К. – 88
Рейн Г. Є. (Рейн Г. Е.) – 122, 123, 260
Реклю Э. – 83, 237
Ренненкампф М. Н. – 123
Рибаков М. О. – 234, 235
Риккардо Д. – 154
Римарович І. О. – 3, 7, 98, 99, 119
Рісс Ф. – 151, 252
Річль Ф. В. – 195
Ро (Роу) Е. – 6
Ровинський Д. А. (Ровинский Д. А.) – 50, 51, 145, 229
Роде Ф. – 263
Родзянки – 124
Родзянко К. В. – 124
Родзянко М. В. – 61, 124
Родин И. В. – 201
Розен Е. Ф. – 68, 149
Розов І. О. – 242
Розумовські – 106
Роккі – 208, 246
Романова Н. И. – 118
Романови (Романовы) – 5, 110, 174, 175, 176, 178, 179, 181, 184, 187, 188, 189, 209
Романович-Славатинський О. В. (Романович-Славатинский А. В.) – 124, 125, 209
Романовський С. М. (Романовский С. М.) – 125, 237
Романюк М. – 67
Ромус – див. Єфремов С. О.
Роннер Ґ. – 252
Ростовцев Ф. І. (Ростовцев Ф. И.) – 126, 262
Ростопчин Ф. В. – 136
Рубенс П. П. – 140
Рубець М. – 76
Рубінштейн А. Г. – 28, 29
Рубльов О. С. – 84, 154, 234, 235
Рудковский – 57
Рудченко Д. – 112, 126, 248, 264
Рукавіцина Є. В. (Рукавіцина-Гордзієвська Є. В.) – 66, 70, 101, 116, 118, 203, 232
Руммель В. В. – 82, 94, 148
Рыбников П. Н. – 177
Рылеев К. Ф. – 206, 210, 265
Рязанова Т. К. – 215

С. А. Е. – 279
С. Александрович – див. Єфремов С. О.
С. Г. – див. Горчаков С. Д.
С. Є. – див. Єфремов С. О.
С. К. – див. Крейтон С. М.
Саблин В. М. – 160, 251
Савельєв А. (Савельев А.) – 126
Савенко И. Г. – 214
Савинов А. – 53
Савинская Л. – 172
Савченко І. В. – 235, 243
Савчук М. К. – 127
Саїтова В. І. – 171
Самарин Ю. Ф. – 157, 217
Самойленко Г. В. – 197
Сам по себе – див. Чорний О. М.
Санбуров В. И. – 156
Сангушки, князі – 127
Сапрыкина Н. Г. – 82, 131, 151, 244, 255
Сарана Ф. К. – 91, 144
Сарбей В. Г. – 54,
Сахаров А. Б. – 58, 189
Сахаров І. П. – 151
Сватиков С. Г. – 142
Свиньин П. П. – 11, 271
Світленко С. І. – 37
Світлик О. – 83
Свойский М. – 176
Святополк-Мирские – 91
Святополк-Четвертинська М. – 127, 128
Святополк-Четвертинський В. – 40, 127, 128
Святополк-Четвертинські (Святополк-Четвертинские), князі – 127, 128
Северцов О. М. – 203
Секерин Н. – 154
Селедцова В. Н. – 193
Селиванова О. В. – 87
Селлий А. – 66
Семенов В. А. – 175
Семенов Ю. – 113
Семенова Н. – 53

Семенова Н. М. – 190
Семеренко П. – 136
Семинский К. К. – див. Симінський К. К.
Семірадський Г. – 107
Сен-Флоран Ж. – 256
Сенека Н. – 59
Сергеев П. – 84
Сергєєва І. А. – 78, 224
Серебрякова К. – 8, 9
Серегина А. Ю. – 15
Серно-Соловьевич Н. А. – 26
Сецинский Е. И. (Сецинський Ю. Й.) – див. Сіцинський Ю. Й.
Сєраковські, графи – 173
Сикорский И. А. – див. Сікорський І. О.
Силин В. – 30, 128
Силіна М. О. (Силина М. А.) – 30, 128
Сильванский С. А. – див. Сільванський С. О.
Симінський К. К. (Симинский К. К.) – 35, 36, 252, 253, 255
Симоненко Р. Г. – 84
Синайская Н. В. – 129
Синайський В. І. (Синайский В. И.) – 128, 129, 130
Синайський П. І. (Синайский П. И.) – 128, 129, 130
Синцов А. А. – 239
Синягін М. К. (Синягин Н. К.) – 130, 131, 266
Сікорський І. І. – 131
Сікорський І. О. – 131, 132, 204
Сікорський О. – 131
Сільванський С. О. – 89
Сірополко С. – 198
Сіцинський Ю. Й. (Сіцінський Є. Й.; Січинський Ю.) – 24, 132, 133, 140, 243
Скирта М. Л. – 50
Скліфосовський М. В. – 203
Сковорода Г. С. – 76, 115, 243
Скоропадський П. П. – 48, 67, 170, 198, 203
Скорульська Р. М. – 243
Скорупський А. – 100
Скорына Ф. – 29
Скочиляс І. – 163
Скрипник П. І. – 76, 105
Скриптор – див. Антонович Д. В.
Славошевський З. – 133, 134
Сліпий Й. – 161
Слюсаревський С. Г. – 155
Смирдин А. Ф. – див. Смірдін О. П.
Смирнов-Сокольский Н. – 255
Смит А. – 154, 209
Смірдін О. П. – 36, 238, 243, 252, 253, 254, 255
Смолій В. А. – 9, 13, 64, 203
Снегирев И. М. – 136, 235
Собанська Р. – 27, 134
Собанський Л. – 134
Собанські – 134
Соколовский А. – див. Соколовський А.
Соколовский А. А. – див. Соколовський А. А.
Соколовский А. К. – 3, 66, 175, 178, 181, 187, 188, 189
Соколовський А. – 246, 263
Соколовський А. А. – 156, 255, 272
Соколовський А. Е. – 105, 106
Соколовський О. К. – див. Соколовский А. К.
Соколовський Я. А. – 105
Соколовські – 106
Сокольский А. А. – 43
Солдатова Т. Н. – 66
Соллогуб Н. М. – 22
Соловйов М. (Соловьев М. П.) – 114, 135
Соловьев Н. В. – 51, 241
Соловьев С. – 32, 237
Соломко М. П. – 135
Соломко П. С. (Соломка) – 114, 135, 136, 256
Соломко С. С. – 239
Софронов П. М. – 129
Сохань С. В. – 142, 161
Спаська С. Г. – 58
Спектор У. М. – 237
Сперанский – 20
Сперанский М. М. – 124
Сперанский М. Н. – 197
Спєсивцева О. – 58
Спожарський М. (Спожарский М.) – 263
Срезневский И. И. – 50
Ст-ч А. – 218
Стажинська А. – 106
Стажинський А. – 106
Стажинський Б. – 137, 138, 139, 140
Стажинський Е. – 137, 140
Стажинські – 53, 137, 139, 140
Станіслав Август Понятовський – 137
Старицька М. М. – 221

Старицький М. П. – 70, 143, 144, 221
Стародуб О. – 50
Стеблій Ф. І. – 67, 194
Стебницький П. – 30
Стеклов Ю. М. – 66, 201, 247
Стеллецький Г. – 118
Стельмаховський К. І. (Стельмаховский К. И.) – 140
Степаненко В. П. – 47, 141, 142, 202, 203
Степняк-Кравчинский С. М. – 114, 187
Степченко О. П. – 41, 57, 116
Стецька Я. – 142, 143, 172
Стецький Х. – 142, 143, 172
Стецький Х. (син) – 142
Стецькі (Стецкие-Ильинские) – 142, 143
Стешенко І. М. – 143, 229
Стешенко О. М. – 143, 229, 250, 251
Стешенко Я. І. (Стешенко Я. И.) – 143, 144
Стойков С. – див. Райковский С.
Стражеско М. Д. – 203, 221
Стражеско Н. М. – 221
Стражеско О. М. – 221
Стрельский П. – див. Лавров В. С.
Стрешнева Е. Л. – 88
Стржалковский Э. – див. Стшалковський Е.
Стрішенець Н. В. – 144
Строганов Г. С. – 117
Строганова М. – 119
Стшалковський Е. – 99, 206, 209, 263, 264
Суворов А. В. – 94, 112, 190, 245
Сумароков О. П. – 67
Сумароков-Ельстон Ф. – 171
Сумський С. – див. Каплун С. Г.
Сухард І. М. – 144
Сухобрус Г. С. – 116
Сухопаров С. – 89
Сушицький Ф. П. (Сушицький Т.; Сушицкий Ф. П.) – 144, 145
Сытин И. Д. – 8

Т. Ф. – 210, 213, 279
Табенська Т. В. – 42
Талейран-Перігор К. М. В. де – 106
Талейран-Перігор О. Е. де – 106
Талейран-Перігор Ш. М. де – 106
Талейрани-Перігори – 107
Тан – див. Богораз В. Г.
Танана Р. – 142
Тарасов З. М. – 6
Тарновський В. В. – 34
Татищев – 146
Татищев Д. П. – 120, 145, 146
Татищеви (Татищевы) – 145, 146
Твардовський Б. – 146
Твардовський В. – 146, 147
Твардовські – 146, 147
Тверской П. А. – див. Дементьєв П. О.
Теліга О. – 221
Теплов В. А. – 82
Терещенки – 199
Терещенко Н. А. – 199
Терещенко П. Г. – 199
Терлецька Г. – 147
Терлецький А. – 24
Терлецький В. В. – 225
Терлецькі – 147
Тертична О. І. – 88
Тимм В. – 112, 245
Типольт Н. А. – 23, 270
Тихомиров Л. А. –73
Тихоненкова Т. В. – 140, 219
Ткачев П. Н. – 73
Тоболіна С. К. (Тоболина С. К.) – 112, 126, 248, 264
Толлі – 98
Толлі І. А. – 96
Толсті (Толстые) – 148
Толстой Д. А. – 216, 218
Толстой Л. М. – 57
Толстой Л. Н. – 36, 47, 84, 160, 208, 209, 218, 238, 247, 251, 261
Толстой М. О. (Толстой Н. А.) – 124, 147, 148
Толузаков С. А. – 209
Томазов В. В. – 19, 56, 85, 124
Торубаев В. И. – див. Торубаєв В. І.
Торубаевы – див. Торубаєви
Торубаєв Б. – 149
Торубаєв В. І. – 31, 68, 148, 149, 159
Торубаєв І. – 149
Торубаєви – 148, 149
Трегубов Є. К. (Трегубов Е. К.). – 149
Трембіцький А. М. – 133

Тренин В. – 255
Третьяк А. М. – 172
Троїцький Л. М. (Троицкий Л. М.) – 150
Тронько П. Т. – 154
Трофимова Д. Л. – 82, 188
Труханов А. А. – 11
Трухачов М. (Трухачев Н.) – 264
Трюбнер Н. – 172
Туманов В. – 150
Тун А. – 84, 273
Тургенєв І. С. – 226
Турченко Ф. Г. – 104, 105
Тшина Е. – 194
Тышкевич А. – 183, 185
Тюнен И. Г. – 260

У. Х. – 273
Уваров О. С. (Уваров А. С.) – 74, 150, 151, 252
Уваров С. С. – 150
Уварова П. С. – 151
Уварови, графи – 151
Улітін О. В. (Улитин А. В.) – 152
Ульяновська С. – 9
Ульяновський В. – 9, 136
Уманець М. – 34
Уманов-Каплуновский В. – 171
Умберто І, король Італії – 106
Урбановська Е. – 137
Урбановський А. – 137, 140
Урбановський К. – 137
Урбановський Ю. – 137, 139
Урбановські – 140
Урицький М. С. – 58, 59
Усагин А. И. – 61
Усенко І. Б. – 62
Усенко П. Г. – 65, 119
Уткін М. І. (Уткин Н. И.) – 10, 148, 175

Ф. Г. – 279
Ф. Д. – 250
Ф. Л. – див. Леницький Ф.
Ф. Ш. – див. Штейнгель Ф. Р.
Фаворов Н. А. – 152, 153
Фадеев Р. – 157
Федоренко П. К. – 94
Федоров І. – 84, 88, 151
Федорова Л. Д. – 54, 215
Федорченко В. И. – 8, 157, 178, 181
Федунишин Л. – 67
Федченко В. – 20
Федченко П. М. – 41, 91
Фейербах Л. – 83, 150
Фелькерзам А. Є. фон – 175, 176, 182, 183, 184, 188
Феррарiо Д. – 120, 145, 153
Фесенко Е. И. – 45
Фешович А. Г. – 153
Филарет (Романов Ф. М.) – 213
Филон Александрийский – 57
Финкельштейн Б. Ф. – див. Фінкельштейн Б. Ф.
Финн-Енотаевский А. – 249
Фихте И. Г. – 231, 236, 261
Фінкельштейн Б. Ф. – 153
Флешель – 256
Флешель Е. Ж. – 256
Фойницкий И. Я. – 183
Формозов А. А. – 225
Фортинский С. П. – 55, 161, 242, 244
Франко І. – 29, 36, 47, 111, 235, 249
Франко О. – 35
Фредро А – 161, 162
Фрідріх І, король Пруссії – 190, 219
Фрідріх Август II – див. Август III
Фрідріх Вільгельм, курфюрст Бранденбурга – 190
Фурсей А. – 225

Хавский П. В. – 207
Ханас В. – 13
Ханенко Б. І. – 199, 214
Харитоненко І. П. – 116
Харчук Б. – 71
Хауер І. – 256
Хвойка В. В. – 214
Хемніцер І. І. – 67
Хмельницький Б. – 18, 19, 45
Ходасевич В. Ф. – 59
Хорунжий Ю. – 144
Храневич В. П. – 154
Хрептовичі – 204
Хрущов Д. П. – 8
Хрущов Ф. І. (Хрущов Ф. И.) – 43, 154
Худолей В. В. – 175, 176, 181, 188

Хумецька А. – 106
Хумецька М. Т. – 106

Царський І. М. – 151
Циганкова Е. Г. – 57, 70
Цимбал Ю. В. – 42
Цицианов П. Д. – 136
Ціборовська-Римарович І. О. – див. Римарович І. О.
Цуканов П. – 270
Цыганкова Э. Г. – див. Циганкова Е. Г.

Чайченко В. – див. Грінченко Б. Д.
Чайченко М. – 36
Чаплигін С. Я. (Чаплыгин С. Я.) – 160, 256
Чарнер, фон – 155
Чекановський О. – 71, 72
Чекеруль-Куш К. К. – 155, 156, 255
Челаковський Ф. Л. – 64
Чепарухин В. В. – 21
Червінська Я. – 156
Червінський К. І. – 27, 156
Червінський К. О. – 156
Черкасенко С. Ф. – 218
Черкесов О. О. – 243, 254
Чернецький Є. – 164
Черниш Н. – 67
Чернишевський М. – див. Чернышевский Н. Г.
Чернуха Д. Ф. – 206, 207, 208, 210, 265
Чернухін Є. – 164
Черный С. (Черный А. М.) – див. Чорний О. М.
Чернышевский Н. Г. – 23, 43, 265
Чернявський Д. Ф. – 104
Черняков Б. І. – 193
Чертков В. – 150, 157
Чертков М. І. (Чертков М. И.) – 157
Чертковы – 157
Черченко Ю. А. – 164
Четвертинський В. – див. Святополк-Четвертинський В.
Четвертинські, князі – див. Святополк-Четвертинські, князі
Чижиков Л. – 252
Чин–Шин – див. Шангін В. В.
Чичерин Б. – 12
Чоколов І. – 236
Чоколов М. І. – 199
Чорний О. М. (Глікберг) – 45, 157, 158
Чорновол І. В. – 13, 30
Чубіна Т. Д. – 119
Чуковский К. И. – 122
Чумаков В. – 53
Чуркина И. В. – 221
Чуткий А. І. – 41, 42

Шампольон Ж. Ф. – 256
Шамрай М. А. – 3
Шангін В. В. (Шангин В. В.) – 158, 159
Шандра В. С. – 9, 17
Шафранский А. И. – 170
Шаховской А. А. – 90, 217
Шах-Рай В. – 89
Шварц В. Б. – 159
Шварц Г. В. (Шварц-Бостуніч Г. В.) – 159, 160, 161, 251, 256
Шварци (Шварцы) – 159, 161
Швидкий В. П. – 116
Шевирьов С. П. – 195, 197
Шевченко Л. – 74, 154
Шевченко Т. Г. – 18, 36, 43, 44, 61, 69, 70, 76, 91, 104, 112, 115, 117, 126, 136, 142, 149, 155, 204, 218, 226, 229, 230, 235, 236, 237, 242, 246, 248, 255, 264
Шевырев С. П. – див. Шевирьов С. П.
Шекера І. С. – 136
Шекспир В. (Шекспір В.) – 56, 149, 159
Шельменко – див. Антонович Д. В.
Шелюжко Л. О. (Шелюжко Л. А.) – 71, 72, 203
Шембек Р. М. – 137
Шемета Ю. М. – 3
Шептицька З. – 161, 162
Шептицький А. – 161, 162, 163, 164, 194, 233
Шептицький Л. – 161, 162
Шептицький Я. – 161, 162
Шептицькі, графи – 162, 163, 194
Шереметьев С. – 44
Шерр И. – 160, 256
Шибанов П. П. – 238, 241
Шиллер Ф. – 159, 160
Шилов Д. Н. – 8, 157
Шилов Ф. Г. – 21, 130, 131
Широцький К. – 246

Шишко Л. Э. – 84, 142
Шляпкин И. – 113
Шмидт – 200
Шнель А. – 6, 130, 186, 265, 266
Шовкопляс І. Г. – 26, 36, 37, 63, 70, 71, 116, 132, 140,
Шовчко В. – 98
Шодуар А. – 164
Шодуар М. – 165
Шодуар С. – 164, 165, 166, 253
Шодуар Я. (Шодуар І. М.) – 165, 166
Шодуари, барони – 164, 165, 166
Шолом Ф. Я. – 116
Шостакович Б. С. – 72
Шрьодер Е. Х. – 207, 257
Шрьодер Х. – 166, 167
Штейнгель Р. В. – 167
Штейнгель Ф. Р. – 167, 168, 169, 170
Шульгин В. В. – 61
Шуманский Е. А. – 118

Щапов А. – 82, 184
Щапов Я. Н. – 85, 90
Щеглов В. В. – 175, 178, 181, 187
Щеглов Н. – 100
Щелкунов М. І. – 155
Щербаківський Д. – 98
Щербатов В. – 34
Щербатова М. – 119
Щербатови, князі – 119
Щуровский Г. Е. – 152

Э. Н. – див. Е N
Эварницкий Д. И. – див. Яворницький Д. І.
Эдуард III, король Англії – 63
Эйснер К. – 160
Эльзон М. Д. – 171
Эльсгольц Ф. К. – 17, 44, 86
Энгельс Ф. – див. Енгельс Ф.

Южаков С. Н. – 23
Юргенсон Е. П. (Юргенсон-Ваксель; Юргенсон Э. П.) – 170, 171
Юркова О. В. – 57
Юрчишин В. І. – 115
Юсупов М. Б. (мол.; Юсупов Н. Б.) – 171, 172
Юсупов М. Б. (ст.) – 171, 172
Юсупова З. М. – 171
Юсупови (Юсуповы), князі – 171, 172

Яворенко Л. – див. Грінченко Б. Д.
Яворницький Д. І. – 37, 47, 54, 62, 64, 103, 105, 111, 270
Яворська У. П. – 67
Яготковський Ґ. – 143, 172
Языков Д. Д. – 65, 151
Якель Р. – 170
Яковлев П. – 17, 85
Ян Казимир, польський король – 192
Ярошенко С. – див. Єфремов С. О.
Ярошинська В. – 74, 173
Ярошинський Е. І. – 74, 173
Ярошинський З. – 173
Ярошинські (Ярошинские) – 173
Ясна М. – 46
Ясь О. В. – 11, 70, 91, 125
Яценко М. Т. – 63
Ячменихин К. М. – 11

A R – 256, 267
A. S. – 268
A. S. – 279
A. Z. – див. Загорський А.
Aa P. van der – 51, 122
Aftanazy R. – 7, 16, 37, 39, 81, 98, 101, 109, 119, 128, 134, 140, 143, 147, 165, 170, 173
Albrecht von Brandenburg-Ansbach – 92
Alexandra Féodorowna – див. Олександра Федорівна, імп.
Alexis Michaélowitch – див. Алексей Михайлович, вел. кн.
Alvares E. – 163
Andrzejowski A. – 206
Anthing F. – 94, 190
Arbour R. – 256
Ariosto L. – 134
Arnaud F.-T.-M. de Buculard – 96
Aulnoy M.-C. – 97
Aumale, Henri d'Orleans – 172

B. S. – див. Стажинський Б.
Babits M. – див. Бабич М.

Bachmeteff A. – 182
Bal – 38
Balduinus B. – 79, 219
Bandtkie-Stężyński K. W. – 273
Baranowicz Ł. – 94, 138
Barriere F. – 82
Barwiński – див Барвінський О. Г.
Beauplan G. – 205, 212
Beaupré, de – див. Бопре
Belidor B. F. – 86
Belina-Brzozowscy – див. Бжозовські
Bellori G. P. – 205
Belloy A. de – 169
Bembus M. – 138
Berault, abbé – 39
Bernard J. F. – 104
Bernardin de Saint-Pierre J. H. – 262
Berville A. de – 82
Besser W. S. J. G. von – 207
Birkowski F. – 40, 228
Blackwell E. – 100
Blanc A. – 210
Blanc L. – 17, 86, 210
Bobrowicz J. N. – 163
Boccacci G. – 41, 211, 213
Bode Kolytcheff, de – див. Боде-Количев М. Л.
Boguslavski V. – див. Богуславський В. К.
Bogusz Siestreńcewicz S. – 41, 213
Boiste P. C. V. – 136
Bołdok S. – 228
Bonawentura od S. Stanisława – 138
Boniecki A. – 37
Borkheim S. L. – 265
Boscovich R. G. – 41, 213
Bourmeister M. – див. Бурмейстер М. Ф.
Brand G. – 97
Breščak M. – 51, 122
Breval J. D. – 271
Brzozowscy – див. Бжозовські
Bundi M. – 155
Burnet G. – див. Бернет Ґілберт

C. A. B. – 279
Cte L de M – див. Монтрезор В. В.
Camoin J. – див. Камуан Ж.
Campanella T. – 213
Camus J.-P. – 133
Catherine II – див. Катерина II
Cato D. – 196
Cervantes Saavedra M. de – 39, 60
Charpentier F. – 127, 128
Chwalewik E. – 140
Clemens Wenceslaus – див. Клеменс Венцеслав герцог Саксонський
Colomb C. – 169
Comte A. – 252
Cornelius Nepos – 39
Coutépoff N. – див. Кутепов Н.
Crébillon C. P. J. de – 38, 244, 245
Custine A. – 211
Cynerski-Rachtamowicz J. – 138
Czartoryski K. – 138
Czerwiński K. I. – див. Червінський К. І.
Czyż P. P. – 228

D. T. – 268
Dale A. – 79, 219
Dante A. – 258, 274
Dares Phrygius – 41
Davis R. H. – 175, 188
Dehl A. – див. Дель А.
Delatne – 24
De Moustier Ch.-A. – 56
Dernoyers – див. Денуайє П.-Х.
Deschisaux P. – 100
Desfontaines, abbé – 220, 276
Dictys C. – 41, 155, 211, 213
Długosz J. – 49, 101, 233
Długosz J. – 93, 140, 243
Dobrzańska J. – див. Добжанська Ю.
Dobrzański J. – 99
Dr. Gregor – див. Шварц Г. В.
Dragomanow M. P. – див. Драгоманов М. П.
Dreux du Radier J.-F. – 270
Drowolski S. – див. Дровольський С.
Dumas A. – 92, 232
Dumouriez C. F. – 82, 183

E N – 269, 270
E. P. – 279
Eratosthenes – 138, 139

Erberg – див. Ерберг, барони
Erberg M. A. von – див. Ерберг М. А.
Euler L. – 211
Ezratty V. – 192

FH – 270
F. K. – 279
F–y – див. Ґомуліцький В. Т.
Fagaeus J. B. – 163
Fantasie – див. Ґомуліцький В. Т.
Fantazy – див. Ґомуліцький В. Т.
Féodor III – 262
Ferrario J. – див. Ферраріо Д.
Ferretti V. M. – 75
Fèval P.-H.-C. – 53, 56
Fischer A. – 194
Flameng L. – 169
Fléchier V.-E. – 97
Fleschelle, Mlles – див. Флешель
Florian – 39
Fontenelle B. – 97
Fredrowie – 138

G. – див. Ґомуліцький В. Т.
GF – див. Ферраріо Д.
G. J. – див. Яготковський Ґ.
G. S. – див. Шварц Г. В.
Galatowski I. – 139
Gerland P. J. – 104
Gerster L. – 155
Gieryn N. S. – див. Ґєрин Н. С.
Giese L. – див. Ґізе Л.
Givry A. de – див. Ґіврі А.
Giżycki B. – див. Ґіжицький Б.
Giżycki J. N. – див. Ґіжицький Я. Н.
Gloger Z. – 198
Gmelin J. G. D. – 100
Gomulicki W. T. – див. Ґомуліцький В. Т.
Gorlaeus A. – 79, 80, 219
Gortchakoff S. – див. Горчаков С. Д.
Gosselin P. F. J. – 138, 139
Gottermayer – див. Ґоттермайєр
Gouin É. – 240
Gourdan S. – 134
Gowarzewski J. – див. Ґоважевський Я.
Göthe J. W. – 214, 241
Grabowska K. – 93
Grimod de la Reynière A.-B.-L. – 128
Groicki B. – 39
Grzebień L. – 221
Gutta – див. Антонович Д. В.
Güldenstädt J. A. – 100

H – 271
H. T. – див. Доманицький В. М.
Hanka V. – див. Ганка В.
Hauer J. – див. Хауер І.
Hegel G. W. F. – 206, 207, 208, 212, 248, 257, 258
Herbinius J. – 208, 211
Hettner H. J. T. – 207, 209, 260
Hilchen M. – 228
Hohenzollern – див. Гогенцоллерни
Horatius Flaccus Q. – 196
Hubner J. – 275
Hugo V. – 31, 102
Humniccy – див. Гумницькі
Humnicki F. S. – див. Гумницький Ф. С.
Hupel A. W. – 41

ICR – 271
IU – див. Урбановський Ю.
Ides E. I. – 14
Idzikowski L. – див. Ідзіковський Л. В.
Idzikowski W. – див. Ідзіковський В. Л.
Igor – див. Игорь, князь
Ilińska J. – див. Стецька Я.
Iwan III – 173
Iwanenko N. – див. Іваненко М. Ф.

J. S. – 279
J. W. – 279
Jabłonowski J. A. – 212
Jabłońska W. – 40, 194
Jahotkowski G. – див. Яготковський Ґ.
Jarosław Władymirowicz – 138
Jaroszyński E. I. – див. Ярошинський Е. І.
Jarry de Mancy A. – 22
Jensen A. A. – 47
Johannot T. – 267
Jundzill S. B. – 100
Just L. – 60

K C – див. Червінський К. І.
Kanon A. – 138
Kant I. – 273
Kapnist B. – 206
Karl XII – 47
Karwat S. – 138
Kasinec E. – 175, 188
Kästner A. G. – 192
Kempa W. A. – 228
Kieszkowski J. – 231
Klemenčič M. – 51, 122
Klemens Waciaw Wettyn – див. Клеменс Венцеслав герцог Саксонський
Klerzyński A. – див. Клежинський А.
Klotschkoff W. – див. Клочков В. І.
Knesche E. H. – 122
Kollar J. – 41
Kołyszko A. – див. Липковська А.
Kondratowicz L. – 78, 242
Koniecpolski S. – 138
Korb J. G. – 173
Koreywo B. – див. Корейво Б.
Kotzebue A. F. F. de – 211
Kowalski F. – 99, 263
Köhler J. D. – 191, 222
Kraszewski J. I. – див. Крашевський Ю. І.
Księżopolski A. M. – див. Ксєнжопольський А.
Księżopolski W. – див. Ксєнжопольський В.
Kuschnir W. – 36
Kymmel N. – див. Кіммель М. Л.

L de M – див. Монтрезор В. В.
La Fontaine J. – 103, 191, 259, 272
La Guéronnière A. de – 77
Lallement J.-N. – 85
Lamennais H. F. R. – 136, 256
La Rochefoucauld F. de – 72
Larousse P. – 80
Lavater J. C. – 146
Lepell W. H. F. K. – див. Лепель В. Г. Ф. К.
Lesage P. C. – 206
Leśniewski F. M. – 212
Levesque P.-Ch. – 17, 86
Lewak A. – 93
Libera Z. – 40
Limanowski B. – 213
Lipkowscy – див. Липковські
Lipkowska A. – див. Липковська А.
Lipkowski H. – див. Липковський Г.
Littré E. – 252
Lomenie L.-L. – 34
Loucachewitch J. – див. Лукашевич І. Я.
Louis XIV – 17, 86
Lubienski S. – 138
Lubomirska L. H. – див. Любомирська Л. Г.
Lubomirski S. – див. Любомирський С.
Lwoff E. – див. Львов Є. О.

M. J. – 279
Mably G. B. de – 26, 97, 165, 206, 212
Macełko L. – 192
Maleszewski W. – 119
Manstein C. H. – 206, 211
Marsigli – див. Марсільї
Marx K. – див. Маркс К.
Massillon J.-B. – 97, 133
Mazepa I. – 47
Mezeray Fr.-E. de – 97
Michalczyk Z. – 228
Mickiewicz A. – 156, 259
Mieleszko-Maliszkiewicz A. – див. Мелешко-Малишкевич А.
Mieleszko-Maliszkiewicze – див. Мелешко-Малишкевичі
Mieleszkowie – 92
Miklosich F. – 210, 213
Mill J. S. – 252
Mniszech K. F. – див. Мнішек К. Ф.
Mniszech M. J. – див. Мнішек М. Є.
Mogilnicki S. – див. Могильницький С.
Montépin X. – 53, 56
Montesquieu Ch.-L. – 26, 165
Montfaucon B. – 275
Mordant-de Launax J.-C.-M. – 10
More T. – 213
Morgenstern K. S. – 214, 241
Moszyński A. – 147
Mścisław Dawidowicz – 138
Muhammad ʿAlī Bāšā (Méhémet-Ali) – 240
Murovec B. – 51, 122
Murr C. G. – 275
Musset A. – 268

Mustatza N. – див. Мустатца М.
Müller G. F. – 273

N. B. – 21, 118, 272
N. I. – див. Іваненко М. Ф.
N. S. – див. Закревський М. В.
Nabholz I. C. – див. Набгольц І. Х.
Napolèon – 124
Napolèon III – 172
Narolski J. – 163, 194
Naskręcki K. – див. Наскренцький К.
Naumoff M. A. de – див. Наумов М. О.
Naymanowic J. (Neumannovic) – 138
Nepos C. – 196
Nicolai – див. Ніколаї
Nicolas Alexandrovitsch – див. Миколай II
Nicolas T. – див. Толстой М. О.
Nieciowa E. – 40
Niemcewicz J. U. – 231
Niesiecki K. – 98, 163
Nigronus J. – 79, 219
Norden F.-L. – 120

Ochocki A. – див. Охоцький А.
Oleg – 138
Orda E. – 147
Orłowscy – див. Орловські
Orłowski A. – див. Орловський А.
Orłowski D. – див. Орловський Д.
Ossian – 136
Ossoliński J. M. – див. Оссолінський Ю. М.
Ottin N. J. – 146

Pallas P. S. – 100, 101
Pelicier – див. Пелісьє
Petermann W. L. – 101
Pieńkos A. – 228
Pieńkowska K. – 140
Pierre le Grand – див. Петр I
Pirogoff N. – 208
Pluche N.-A. – 97, 99, 134
Pociej L. H. – див. Любомирська Л. Г.
Podgóreczny J. – 231
Podlaszewska K. – 231
Poisson P. – 30, 128
Popiel T. – 233
Potoccy – див. Потоцькі
Potocka J. A. – див. Потоцька Ю. А.
Potocka M. – див. Святополк-Четвертинська М.
Potocka S. – див. Потоцька С.
Potocki J. – 138, 139
Potocki Jar. – 119
Potocki M. – 119
Potocki St. S. – 119
Potocki St. Sz. – див. Потоцький С. Щ.
Prokopowicz Th. – 221
Przybylski W. – див. Пшибильський В.
Ptolemaeus C. – 138, 139
Pufendorf S. de – 139

Quadrius a S. Carolo S. – 75
Quittner A. – див. Куіттнер А.

R S – див. Собанська Р.
Radyschtschew – див. Радищев А. Н.
Radziszewski F. – 39, 98, 109, 119, 134, 140, 143, 165,
Raeff M. – див. Раев М.
Raigersfeld F. H. J. – див. Райгерсфельд Ф. Г. Й.
Rakowiecki J. B. – 139
Rambaud A. N. – 20, 114
Reinach S. – 210
Renan E. J. – 207, 208, 247
Reychman K. – 140
Rhode F. – див. Роде Ф.
Richter J. – 41, 214
Riss F. – див. Ріcс Ф.
Ritter W. – 111
Robinet E. – 211
Rocchi – див. Роккі
Rogala J. – 234
Rollin Ch. – 98
Romanov – див. Романови
Ronca L. – 91
Ronner G. – див. Роннер Ґ.
Rosner A. – 98
Rostworowski E. – 119
Ruge A. – 271
Rutka T. – 139
Rzączyński G. – 101

Sabathier de Cabres – 77

Sand G. – 264
Sanguszko P. K. – 138
Schédo-Ferroti D. K. – 124
Scherer J. B. – 124, 148
Schewczenko T. – див. Шевченко Т. Г.
Schkuhr Ch. – 100
Schlögel K. – 161
Schmitner F. L. – 122
Schnitzler M. J.-H. – 17, 86
Schroeder E. H. – див. Шрьодер Е. Х.
Schroeder H. – див. Шрьодер Х.
Schwartz G. – див. Шварц Г. В.
Serassi P. – 41
Sève J. – 240
Sierakowski S. – 139
Sigismund August – 139, 140
Sikorski J. – 192
Sinayski B. – див. Синайський В. І.
Skarga P. – 16,
Slachetka I. S. – 139
Sławoszewski Z. – див. Славошевський З.
Słobodziński A. I. – 28
Smith A. – див. Смит А.
Smotrycki M. – 98
Snelgrave G. – 98
Sobańska R. T. – див. Собанська Р.
Sodalis – див. Ґомуліцький В. Т.
Solikowski J. D. – 139, 140
Soltykoff A. – 21, 118, 272
Spectator – див. Єфремов С. О.
Stahl (Hetzel) P.-J. – 267
Starzyńscy – див. Стажинські
Starzyński B. – див. Стажинський Б.
Starzyński E. – див. Стажинський Е.
Stassoff W. W. – 217, 218
Staszic S. – 16
Steccy – див. Стецькі
Stecki-Olechnowicz H. J. M. – див. Стецький Х.
Stenankowsky V. – 36
Strabon – 138, 139
Strauss D. F. – 41
Strzałkowski E. – див. Стшалковський Е.
Sturm J. C. – 217
Sulikowska W. – 98, 99
Suworow – див. Суворов А. В.
Syrokomla W. – див. Kondratowicz L.
Szaszkiewicz M. – 36
Szeptycki A. – див. Шептицький А.
Szeptycki A. – 163, 194
Szewczenko T. – див. Шевченко Т. Г.
Szydłowiecki K. – 231
Szymanowski J. – 165

Światopełk-Czetwertyńscy – див. Святополк-Четвертинські
Światopełk-Czetwertyńska M. – див. Святополк-Четвертинська М.
Światopełk-Czetwertyński W. – див. Святополк-Четвертинський В.

Tardieu A. F. – 120
Tasso T. – 259
Tchertkoff M. – див. Чертков М. І.
Terlecka G. – див. Терлецька Г.
Theiner A. – 262
Thémery T. – 50
Thesazy (Van) – див. Ґомуліцький В. Т.
Thomas a Kempis – 39
Tissandier G. – 53
Tolstoi L. – див. Толстой Л. Н.
Trzynadlowski J. – 194
Tscharner, von – див. Чарнер, фон
Twardowski W. – див. Твардовський В.
Tyszkowski K. – 40

Urbanowski A. – див. Урбановський А.
Uruski S. – 98, 109
Ustariz G. – 98

Vaillant J. F. – 79, 80, 219
Valotteau H. – 192
Vargas J. – 160
Verax – див Барвінський О. Г.
Virgilius P.-M. – 85
Volney C. F. – 103, 220
Voltaire F.-M.-A. – 41, 151, 252
Vovk Th. – див. Вовк Ф. К.

W. D. – див. Доманицький В. М.
W. G. – див. Ґомуліцький В. Т.
W. K. K. – 280
W. S. – див. Татищев

Wagilewicz J. D. – 36
Wardzyński M. – 228
Wichert F. – 139
Więckowska H. – 93
Wig. – див. Ґомуліцький В. Т.
Wilder H. – див. Вільдер І.
Witkowski G. J. – 123, 260
Wittyg W. – 98
Wolszczanowa H. – 119
Wonzel P. – 139
Wysocki W. – 71, 72

X. J. D. – 280
Xénophon – 127, 128
Xiężopolski A. – див. Ксєнжопольський А.
Xiężopolski W. – див. Ксєнжопольський В.

Youssoupoff N. – див. Юсупов М. Б. (мол.)

Z. B. – див. Бжозовські
Zádor I. – 274
Zahorski A. – див. Загорський А.
Zariņš R. – див. Зарріньш Р. Г.
Zegota P. I. – 263
Zendel G. – див. Зендель Г.
Zendel J. – див. Зендель Ю.
Zięba A. A. – 163
Zimmermann C. A. – 80
Zirardini G. – 114, 238
Zwenigorodskii A. W. – див. Звенигородский А. В.
Zygmunt III – 16

Żupański J. K. – див. Жупанський Я. К.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

бл.	–	близько
бр.	–	брати
в. о.	–	виконувач обов’язків
вел. кн.	–	великий князь, велика княгиня (княжна)
вид.	–	видання
вип. (вып.)	–	випуск (выпуск)
гр.	–	граф, графи
див.	–	дивись
доп.	–	доповнений
ед. хр.	–	единицы хранения
імп.	–	імператор, імператриця
ін.	–	інші
кн.	–	книжковий; князь, князі
м.	–	місто
млн	–	мільйон
мм	–	міліметр
мол.	–	молодший
обл.	–	область
од. зб.	–	одиниці зберігання
оп.	–	опис
р., рр.	–	рік, роки
р-н	–	район
руб.	–	рублі
с.	–	сторінка; село
св.	–	святий
спр.	–	справа
смт	–	селище міського типу
ст.	–	століття; старший
т.	–	том
тис.	–	тисяча
ф.	–	фонд
ч.	–	частина

АН	–	Академія наук
БАН	–	Бібліотека Академії наук
БРСР	–	Білоруська Радянська Соціалістична Республіка
БСЭ	–	Большая советская энциклопедия
ВБУ	–	Всенародна Бібліотека України (нині – НБУВ)
ВЕ	–	Вестник Европы
ВУАМЛІН	–	Всеукраїнська Асоціація Марксо-Ленінських Інститутів
ВУАН	–	Всеукраїнська Академія наук
ВУЦВК	–	Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет

ВУЧК – Всенародная Украинская Чрезвычайная Комиссия
ГАРФ – Государственный Архив Российской Федерации
ДАКО – Державний архів Київської області
ДАХмО – Державний Архів Хмельницької області
ДПІБ – Державна публічна історична бібліотека Росії
ДПУ – Державне Політичне Управління
ЕІУ – Енциклопедія історії України
ЕСУ – Енциклопедія сучасної України
ЕУ – Енциклопедія Українознавства
ЗУНР – Західно-Українська Народна Республіка
ИВ – Исторический Вестник
ІЛ НАН України – Інститут літератури Національної академії наук України
ІНО – Інститут Народної Освіти
ІР НБУВ – Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
ІЧП – Інститут Червоної Професури
КДА – Київська Духовна Академія
КІНО – Київський інститут народної освіти
КС – Киевская Старина
ЛНБ – Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника
ЛНВ – Літературно-науковий вісник
ЛОЭ – Ленинградское Общество Экслибрисистов
МНО – Міністерство народної освіти
НАН України – Національна академія наук України
Наркомпрос – Народный Комиссариат Просвещения
НБУВ – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
НКВД – Народный Комиссариат Внутренних Дел
НКВС – Народний Комісаріат Внутрішніх Справ
НТШ – Наукове товариство ім. Шевченка
ОПЕ – Общество для распространения просвещения между евреями в России
ОР РНБ – Отдел рукописей Российской национальной библиотеки
РА – Русский Архив
РГАЛИ – Российский государственный архив литературы и искусства
РГБ – Российская государственная библиотека
РГГУ – Российский государственный гуманитарный университет
РГИА – Российский государственный исторический архив
РДБ – Російська державна бібліотека
РНБ – Российская национальная библиотека
РНК – Радянський Народний Комісаріат
РС – Русская Старина
РСДРП – Российская социал-демократическая рабочая партия
РСЧА – Російська Стрілецька Червона Армія
СПб. – Санкт-Петербург
УАН – Українська Академія Наук
УБ КЖТШ – Учебная библиотека Киевской женской торговой школы
УІЖ – Український історичний журнал
УЛЕ – Українська Літературна Енциклопедія

УНКВД	–	Украинский Народный Комиссариат Внутренних Дел
УНР	–	Українська Народна Республіка
УРЕ	–	Українська Радянська Енциклопедія
УРСР	–	Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСЭ	–	Украинская Советская Энциклопедия
УЦР	–	Українська Центральна Рада
ЦДАВО України	–	Центральний державний архів вищих органів влади та управління України
ЦДАМЛІ	–	Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України
ЦДІАК України	–	Центральний державний історичний архів України в м. Києві
ЦК	–	Центральний Комітет
ЦНБ АН УРСР	–	Центральна наукова бібліотека Академії наук Української Радянської Соціалістичної Республіки (нині – НБУВ)
ЧК	–	Чрезвычайная Комиссия
ЧОНЛ	–	Чтения в Историческом обществе Нестора Летописца
ЮНЕСКО	–	Організація Об’єднаних Націй з питань освіти, науки та культури

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА
3

КНИЖКОВІ ЗНАКИ ПРИВАТНИХ ОСІБ
8

КНИЖКОВІ ЗНАКИ ЧЛЕНІВ ІМПЕРАТОРСЬКОЇ РОДИНИ РОМАНОВИХ
174

КНИЖКОВІ ЗНАКИ БІБЛІОТЕК, НАУКОВИХ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, УСТАНОВ, ТОВАРИСТВ, МУЗЕЇВ
190

КНИЖКОВІ ЗНАКИ КНИГОТОРГОВЦІВ, КНИГАРЕНЬ, БІБЛІОТЕК ПРИ КНИГАРНЯХ, КНИЖКОВИХ СКЛАДІВ
225

КНИЖКОВІ ЗНАКИ ПАЛІТУРНИКІВ І ПАЛІТУРНИХ МАЙСТЕРЕНЬ
258

НЕІДЕНТИФІКОВАНІ КНИЖКОВІ ЗНАКИ
267

ЛІТЕРАТУРА ПРО КНИЖКОВІ ЗНАКИ
281

ЛІТЕРАТУРА ПРО ФОНД КОЛЕКЦІЇ РІДКІСНИХ ВИДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
309

ПОКАЖЧИК УСТАНОВ
311

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК
319

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ
346

Наукове видання

ДЕНИСКО Людмила Михайлівна
РУДАКОВА Юлія Костянтинівна

**КНИЖКОВІ ЗНАКИ
НА КНИГАХ ІЗ КОЛЕКЦІЇ РІДКІСНИХ ВИДАНЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

КАТАЛОГ

Обкладинка, дизайн
С. М. Головаха
Технічний редактор
Н. М. Маслакова
Комп'ютерна верстка
С. М. Головаха

Підп. до друку 30.05.2017. Формат 100x84/8.
Ум. друк. арк. 44,0. Обл.-вид. арк. 41,07.
Наклад 300 прим. Зам. № 11.

Віддруковано у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського.
3 Голосіївський просп., Київ, 03039, Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1390 від 11.06.2003 р.